Hallituksen esitys eduskunnalle ydinenergialaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi ydinenergialaki sekä muutettaviksi säteilylakia, rikoslakia, painelaitelakia, kaivoslakia, vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettua lakia, Finanssivalvonnasta annettua lakia, turvallisuusselvityslakia, pelastuslakia, kyberturvallisuuslakia, rakentamislakia ja eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annettua lakia.

Ydinenergialain kokonaisuudistuksen ensisijaisena tavoitteena on pitää ydinenergian käyttö yhteiskunnan kokonaisedun mukaisena, huolehtia toiminnan turvallisuudesta ja Suomessa syntyvästä ydinjätteestä asianmukaisesti sekä varmistaa, että ydinenergian käyttö ei edistä ydinaseiden leviämistä, ja muutoinkin varmistaa Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusvelvoitteiden noudattaminen ja EU-sääntelyn täytäntöönpano. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on vahvistaa Suomen asemaa houkuttelevana ydinenergian tuotannon ja uusien laitosten rakentamispaikkana luomalla edellytykset ydinlaitoshankkeiden toteuttamisen nopeutumiselle ja sujuvoittamiselle sekä ydinenergian tuotannon kustannustehokkuuden parantamiselle.

Ydinlaitoshankkeen ensimmäinen kokonaisvaltainen yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuuden arviointi tapahtuisi periaatepäätöksessä, joka olisi nykyistä yleisluonteisempi. Periaatepäätöksen ratkaisisi valtioneuvosto, mutta pienten ydinvoimalaitoshankkeiden osalta työ- ja elinkeinoministeriö. Valtioneuvoston myönteinen periaatepäätös annettaisiin eduskunnalle selontekona. Ydinlaitoksen lupajärjestelmä olisi modulaarinen. Ydinlaitosta koskevissa luvissa ei enää käsiteltäisi yksityiskohtaisesti ydinjätehuollon tai ydinmateriaalivalvonnan järjestämistä taikka laitoksen turvallisuuteen liittyviä teknisiä asioita, vaan ne käsiteltäisiin erillisinä asioina työ- ja elinkeinoministeriössä ja Säteilyturvakeskuksessa. Ydinlaitoksen käyttöluvan voimassaolon sääntelyä uudistettaisiin siten, että sen voimassaoloa olisi mahdollista jatkaa säädettyjen edellytysten täyttyessä. Ydinlaitosta koskevan lupa-asian ratkaisisi valtioneuvosto, mutta ydinaineiden ja ydinjätteiden käsittelyyn ja varastointiin tarkoitetun itsenäisen ydinteknisen laitoksen lupa-asian Säteilyturvakeskus.

Ydinjätehuollosta ja sen kustannuksiin varautumisesta säädettäisiin vastaavasti kuin kumottavassa laissa. Ydinjätteiden tuontia ja vientiä koskevaa sääntelyä selkeytettäisiin, mutta perusperiaatetta ei muutettaisi.

Kaivos- ja malminrikastustoiminnan turvallisuussääntelyä ja lupajärjestelmää uudistettaisiin. Ydinaineen talteenottolaitosta koskevat vaatimukset ja lupajärjestelmä olisivat soveltuvin osin vastaavat kuin säädettäisiin ydinlaitosten osalta. Jätehuollon velvoitteiden laiminlyönnin varalta vaadittaisiin vakuus. Säteilyturvakeskus olisi lupaviranomainen.

Säteilyturvakeskuksen toiminnan rahoitusta koskeva sääntely uudistettaisiin.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ....1
PERUSTELUT....5
1 Asian tausta ja valmistelu....5
1.1 Tausta....5
1.2 Valmistelu....5
2 Euratom-säädösten ja ydinalan kansainvälisten sopimusten tavoitteet ja pääasiallinen sisältö....6
2.1 Ydinturvallisuusdirektiivi....6
2.2 Ydinjätedirektiivi....7
2.3 Jätesiirtodirektiivi....8
2.4 BSS-direktiivi....8
2.5 Ydinturvallisuutta koskeva yleissopimus....9
2.6 Käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuutta koskeva yleissopimus....9
2.7 Ydinsulkusopimus....9
2.8 Ydinmateriaalivalvontasopimus ja siihen liittyvät sopimukset....10
2.9 Komission asetus ydinmateriaalivalvonnan järjestämisestä....10
2.10 Yleissopimus ydinaineita ja ydinlaitoksia koskevista turvajärjestelyistä....10
3 Nykytila ja sen arviointi....11
3.1 Ydinenergialaki ja sen nojalla annetut säädökset, määräykset ja ohjeet....11
3.2 Muu keskeinen kansallinen lainsäädäntö....12
3.3 Ydinenergian tuotannon nykytila ja kehitysnäkymät Suomessa....15
4 Tavoitteet....16
5 Ehdotukset ja niiden vaikutukset....18
5.1 Keskeiset ehdotukset....18
5.2 Esityksen vaikutukset....20
5.2.1 Pääasialliset vaikutukset....20
5.2.2 Yritysvaikutukset....21
5.2.3 Vaikutukset julkiseen talouteen ja viranomaisten toimintaan....28
5.2.4 Vaikutukset kansantalouteen....30
5.2.5 Ilmasto- ja ympäristövaikutukset....31
5.2.6 Vaikutukset yhteiskuntaan ja kansalaisiin....32
5.2.7 Vaikutukset turvallisuuteen....32
6 Muut toteuttamisvaihtoehdot....33
6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset....33
6.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot....33
7 Lausuntopalaute....36
8 Säännöskohtaiset perustelut....37
8.1 Ydinenergialaki....37
8.1.1 I OSA: YLEISET SÄÄNNÖKSET....37
8.1.2 II OSA: YDINMATERIAALIVALVONTA....50
8.1.3 III OSA: YDINLAITOKSET....69
8.1.4 IV OSA: YDINJÄTEHUOLTO....143

8.1.5 V OSA: YDINLAITOKSEN RAKENTAMINEN, KÄYTTÖÖN OTTAMINEN JA KÄYTÖSTÄPOISTO 172
8.1.6 VI OSA: VALVONTA JA HALLINTOPAKKO SEKÄ SEURAAMUKSET 200
8.1.7 VII OSA: LUPAVIRANOMAISEN PÄÄTÖKSIÄ KOSKEVAT ASIAT 225
8.1.8 VIII OSA: ERINÄISET SÄÄNNÖKSET 242
8.1.9 IX OSA: LOPPUSÄÄNNÖKSET 256
8.2 Säteilylaki 262
8.3 Rikoslaki 266
8.4 Painelaitelaki 269
8.5 Kaivoslaki 272
8.6 Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta 272
8.7 Laki Finanssivalvonnasta 273
8.8 Turvallisuusselvityslaki 273
8.9 Pelastuslaki 273
8.10 Kyberturvallisuuslaki 274
8.11 Rakentamislaki 274
8.12 Laki eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä 275
9 Lakia alemman asteinen sääntely 275
9.1 Asetukset 275
9.2 Säteilyturvakeskuksen määräykset 277
9.3 Muut viranomaismääräykset 278
10 Voimaantulo 278
11 Suhde muihin esityksiin 278
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä 278
11.2 Suhde talousarvioesitykseen 278
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys 278
12.1 Yleiset perustuslakia koskevat näkökohdat 278
12.2 Ydinenergian käytön luvanvaraisuus, hyväksynnät ja ilmoitukset viranomaiselle 279
12.3 Osallistumisoikeuden ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaaminen 285
12.4 Muutoksenhaku 286
12.5 Valvonta 286
12.5.1 Kansallisten viranomaisten valvonta 286
12.5.2 Kansainväliset valvontaviranomaiset 289
12.6 Virka-apu 290
12.7 Turvajärjestelyt 290
12.8 Lääkärin ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeus 291
12.9 Seuraamussääntely 293
12.10 Valtion ydinjätehuoltorahasto 294
12.11 Maksut ja verot Säteilyturvakeskuksen toiminnan rahoittamiseksi 295
12.12 Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle 297
12.13 Lainsäädäntövallan delegointi 298
LAKIEHDOTUKSET 299
1. Ydinenergialaki 299
2. Laki säteilylain muuttamisesta 501
3. Laki rikoslain muuttamisesta 504

4. Laki painelaitelain muuttamisesta....506
5. Laki kaivoslain muuttamisesta....508
6. Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun 82 §:n lain muuttamisesta....509
7. Laki Finanssivalvonnasta annetun lain 71 §:n muuttamisesta....510
8. Laki turvallisuusselvityslain muuttamisesta....511
9. Laki pelastuslain 48 §:n muuttamisesta....512
10. Laki kyberturvallisuuslain 26 §:n ja liitteen I muuttamisesta....512
11. Laki rakentamislain 1 §:n muuttamisesta....513
12. Laki eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annetun lain 2 §:n muuttamisesta....514
LIITTEET....516
RINNAKKAISTEKSTIT....516
[Kopioi säädöksen nimi tähän]....516

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Ydinenergialaki (990/1987), jäljempänä *kumottava laki*, on ydinenergian käytön sääntelyn perusta ja keskeinen Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten velvoitteiden täytäntöönpanon kannalta.

Kumottava laki tuli voimaan 1.3.1988, ja sillä kumottiin atomienergialaki (356/1957). Kumottavaa lakia on muutettu noin 30 kertaa. Lakiin sisältyvien menettelyjen ja vaatimusten kehittämistä on tapahtunut soveltamiskäytännössä, ja laki on tässä suhteessa osoittautunut joustavaksi ja erilaisiin hankkeisiin ja niiden eri vaiheisiin mukautuvaksi. Lukuisten uudistusten seurauksena kumottava laki ja sen nojalla annettu säännöstö on mukautunut yleiseen oikeudelliseen kehitykseen ja täyttää edelleen yhteiskunnan kokonaisedun varmistamiseen ja turvallisuuteen liittyvät tavoitteet sekä Suomea sitovat ydinalan kansainväliset velvoitteet, mutta siitä on muodostunut monimutkainen ja vaikeasti hahmotettava kokonaisuus.

Ydinlaitosten toimintaympäristössä on tapahtunut merkittäviä muutoksia, mm. energiamarkkinat ovat kehittyneet säännellystä markkinasta markkinaehtoiseksi ja uusiutuvien energianlähteiden osuus energian tuotannossa on kasvanut merkittävästi. Ydinlaitosten teknologia on kehittynyt, mm. pienten modulaaristen reaktorien (jäljempänä *SMR*) kehittäminen myös kaukolämmön ja teollisuuden energian tuotantoon on edennyt. Ydinenergia-alalle on tullut ja on tulossa uusia toimijoita sekä uusia liiketoimintamalleja. Lisäksi muu kansallinen oikeusnormisto ja kansainvälinen sääntelykehikko ovat kehittyneet merkittävästi.

Ydinenergian tuotanto katsotaan päästöttömäksi, ja siksi se on tärkeä myös ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Ydinenergialla voidaan tuottaa kohtuuhintaista energiaa ja varmistaa energian saatavuutta Suomessa.

1.2 Valmistelu

Työ- ja elinkeinoministeriön asettama työryhmä kartoitti ydinlaitosten elinkaaren ja polttoainekierron sekä käytetyn polttoaineen loppusijoitukseen liittyvän sääntelyn kehittämistarpeita. Työryhmän loppuraportti julkaistiin 27.8.2020. Työryhmän näkemyksen mukaan ydinenergialainsäädäntö on mukautunut yleiseen oikeudelliseen kehitykseen ja täyttää edelleen yhteiskunnan kokonaisedun varmistamiseen ja turvallisuuteen liittyvät tavoitteet ja Suomen kansainvälisoikeudelliset velvoitteet, mutta työryhmä piti tarpeellisena ydinenergialainsäädännön kokonaisuudistusta. Työryhmä linjasi ydinenergialainsäädännön kokonaisuudistuksen keskeisiä periaatteita.

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut ydinenergialain kokonaisuudistuksen yhdessä Säteilyturvakeskuksen kanssa sekä tiiviissä yhteistyössä ydinlaitoksia koskevien luvanhaltijoiden kanssa (Teollisuuden Voima Oyj, Fortum Power and Heat Oy, Posiva Oy). Sosiaali- ja terveysministeriölle on välitetty tietoja keskeisistä säteilyturvallisuuteen liittyvistä ehdotuksista. Työ- ja elinkeinoministeriö ja Säteilyturvakeskus ovat järjestäneet uudistukseen liittyen vuosina 2022–2025 yhteensä kaksitoista tiedotus- ja kuulemistilaisuutta, seminaareja ja työpajoja, johon sidosryhmien edustajat ja muutoin asiasta kiinnostuneet ovat osallistuneet. Tilaisuuksissa on käsitelty kokonaisuuteen liittyviä eri aihealueita, mm. ydinlaitosten lupajärjestelmän uudista-

mista sekä ydinmateriaalivalvonnan ja ydinjätehuollon sääntelyn uudistamista. Metallinjalostajat ry:tä ja Kaivosteollisuus ry:tä on kuultu erikseen kaivos- ja malminrikastustoimintaan liittyvästä valmistelusta.

Ydinenergialainsäädännön kokonaisuudistukseen liittyy Säteilyturvakeskuksen säännöstöuudistus, ja lainsäädännön valmistelu on toteutettu kiinteässä yhteydessä Säteilyturvakeskuksen säännöstöuudistukseen.

Valtioneuvoston hankeikkunassa säädösvalmisteluhankkeen tunniste on TEM032:00/2023.

2 Euratom-säädösten ja ydinalan kansainvälisten sopimusten tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 Ydinturvallisuusdirektiivi

Ydinlaitosten turvallisuutta koskevan yhteisön kehyksen perustamisesta annettu neuvoston direktiivi 2009/71/Euratom, sellaisena kuin se on muutettuna neuvoston direktiivillä 2014/87/Euratom, jäljempänä *ydinturvallisuusdirektiivi*, on yksi Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen (konsolidoitu toisinto 2016/C 203/01; jäljempänä *Euratom-sopimus*) 30 artiklassa tarkoitetuista perusnormeista työntekijöiden ja väestön terveyden suojelemiseksi ionisoivalta säteilyltä. Ydinturvallisuusdirektiivi on pantu kansallisesti täytäntöön kumottavalla lailla. Ydinturvallisuusdirektiivillä luodaan yhteisön kehys ydinlaitosten turvallisuudelle. Sen tavoitteena on ylläpitää ja edistää ydinlaitosten turvallisuuden ja sen sääntelyn jatkuvaa parantamista ja varmistaa, että jäsenvaltioilla on asianmukaiset kansalliset järjestelyt saavuttaakseen korkean turvallisuustason työntekijöiden ja väestön suojelemiseksi ydinlaitosten ionisoivasta säteilystä aiheutuvilta vaaroilta. Ydinturvallisuusdirektiiviä sovelletaan kaikkiin siviilikäyttöön tarkoitettuihin ydinlaitoksiin, joilla tarkoitetaan ydinvoimalaitoksia, rikastuslaitoksia, ydinpolttoaineen valmistuslaitoksia, jälleenkäsittelylaitoksia, tutkimusreaktoreita, käytetyn polttoaineen varastoja sekä radioaktiivisen jätteen varastoja, jotka ovat mainittujen ydinlaitosten kanssa samalla alueella ja liittyvät suoraan niihin.

Ydinturvallisuusdirektiivissä määritellään ydinlaitosten turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvät jäsenvaltioiden velvollisuudet, kansallisen oikeudellisen, valvonta- ja organisaatiokehyksen, kattaen toimijoiden toimintaan liittyvän vastuunjaon, kansalliset turvallisuusvaatimukset, lupajärjestelmän ja toimivaltaisen valvontaviranomaisen viranomaisvalvontaan liittyvät seikat. Ydinturvallisuusdirektiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava viranomaisen tosiasiallinen riippumattomuus päätöksenteossaan. Lisäksi ydinturvallisuusdirektiivissä määritellään luvanhaltijan vastuun ydinlaitoksen turvallisuudesta. Luvanhaltijan vastuu turvallisuudesta kattaa turvallisuuden osoittamisen, turvallisuuden jatkuvan järjestelmällisen parantamisen, turvallisuuden asianmukaisesti etusijalle asettavien johtamisjärjestelmien toteuttamisen sekä riittävien taloudellisten ja henkilöstöresurssien varmistamisen. Jäsenvaltioiden on ydinturvallisuusdirektiivin mukaan myös varmistettava ydinlaitosten turvallisuuteen osallistuvan henkilöstön riittävä koulutus.

Ydinturvallisuusdirektiivin mukaisena ydinlaitosten turvallisuutta koskevana tavoitteena on ehkäistä onnettomuuksia ja lieventää niiden seurauksia sellaisten radioaktiivisten päästöjen välttämiseksi, jotka vaatisivat merkittäviä laitoksen ulkopuolisia suojelutoimenpiteitä. Laitosten turvallisuuden varmistamiseksi tulisi soveltaa syvyyssuuntaista turvallisuutta ja edistää vahvaa turvallisuuskulttuuria. Ydinturvallisuusdirektiivissä säädetään turvallisuusarviointien tekemisestä lupakäsittelyn yhteydessä sekä sen jälkeen kymmenen vuoden välein tehtävistä määräaikaisista turvallisuusarvioinneista. Toiminnassa olisi pyrittävä turvallisuuden jatkuvaan parantamiseen ottaen huomioon ydinlaitoksen vanheneminen ja toiminnasta saadut käyttökokemukset.

Ydinturvallisuusdirektiivissä säädetään myös kansallista turvallisuuskehystä koskevista vertaisarvioinneista, joita tulee toteuttaa säännöllisesti.

Ydinturvallisuusdirektiivi sisältää kansallista liikkumavaraa sen osalta, että jäsenvaltiot voivat 2 artiklan 2 kohdan mukaan edellyttää kansallisesti direktiiviä tiukempia turvallisuusvaatimuksia. Lisäksi kansalliseen liikkumavaraan sisältyy 4 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan on toimivalta päättää siitä, miten kansalliset ydinlaitosten turvallisuusvaatimukset hyväksytään ja mitä välinettä käyttäen niitä sovelletaan. Jossain määrin kansallista liikkumavaraa sisältää myös 8 b artiklan 2 kohta, jossa määritellään turvallisuuskulttuurin edistävien toimien keskeiset osa-alueet, mutta se ei sulje pois muita osa-alueita. Ydinturvallisuusdirektiivin 8 d artiklassa määritellään valmiustilanteiden vastuunjaon selkeyteen liittyvä velvoite, mutta jätetään kansalliseen harkintavaltaan sen tarkoituksenmukainen toteuttaminen. Ydinturvallisuusdirektiivi ei sisällä delegoitua säädösvaltaa.

2.2 Ydinjätedirektiivi

Yhteisön kehyksen perustamisesta käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen vastuullisesta huollosta ja turvallisuudesta annetun neuvoston direktiivin 2011/70/Euratom, jäljempänä *ydinjätedirektiivi*, keskeisenä tavoitteena on luoda yhteisön kehys vastuulliselle ja turvalliselle ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen hallinnalle. Ydinjätedirektiivi on osa Euratom-sopimuksen 30 artiklassa tarkoitettuja perusnormeja. Ydinjätedirektiivissä edellytetään jäsenvaltioilta kansalliset järjestelyt korkean turvallisuustason saavuttamiseksi ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen hallinnassa työntekijöiden ja yleisön suojelemiseksi ionisoivalta säteilyltä. Ydinjätedirektiiviä sovelletaan siviilitoiminnasta syntyneeseen radioaktiiviseen jätteeseen ja käytettyyn ydinpolttoaineeseen.

Ydinjätedirektiivillä velvoitetaan jäsenvaltiot käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen hallintaa varten luomaan kansallinen toimintapolitiikka sekä lainsäädäntö-, sääntely- ja organisaatiokehys. Näihin sisältyy mm. kansallisten ohjelmien laatiminen, turvallisuutta koskevat järjestelyt, lupajärjestelmät, valvonta ja dokumentointi. Jäsenvaltioiden on myös nimettävä riippumaton toimivaltainen viranomainen. Ydinjätedirektiivillä mukaan luvanhaltijoilla on ensisijainen vastuu toimintansa turvallisuudesta, ja tätä varten on oltava riittävät taloudelliset edellytykset ja henkilöstöresurssit.

Ydinjätedirektiivin mukaan edellytetään jäsenvaltioilta radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen huollon kansallisen ohjelman laatimista. Sen tulee sisältää mm. tavoitteet, aikataulut, inventaarion ydinpolttoaineesta ja radioaktiivisesta jätteestä, hallintakonseptit, kustannusarviot ja rahoitusjärjestelmät. Läpinäkyvyys on myös keskeinen osa ydinjätedirektiiviä, ja jäsenvaltioiden on varmistettava, että tarvittava tieto käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen hallinnasta on työntekijöiden ja suuren yleisön saatavilla ja että yleisölle annetaan mahdollisuudet osallistua päätöksentekoprosesseihin. Lisäksi ydinjätedirektiivillä kannustetaan jäsenvaltioiden välistä ja kansainvälistä yhteistyötä asiantuntemuksen ja teknologian jakamiseksi. Jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle kansalliset ohjelmansa ja raportit niiden toteuttamisesta.

Ydinjätedirektiivin kansalliseen liikkumavaraan sisältyy 5 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltiolla on toimivalta päättää siitä, miten käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuutta koskevat järjestelyt vahvistetaan ja mitä välinettä käyttäen niitä sovelletaan. Ydinjätedirektiivi ei sisällä delegoitua säädösvaltaa.

2.3 Jätesiirtodirektiivi

Radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta annetun neuvoston direktiivin 2006/117/Euratom, jäljempänä *jätesiirtodirektiivi*, tarkoituksena on säätää valtioiden rajat ylittävien radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvontaa ja tarkkailua koskevasta yhteisön järjestelmästä, jolla varmistetaan väestön asianmukainen suojelu. Jätesiirtodirektiiviä sovelletaan valtioiden rajat ylittävien radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtoihin.

Jätesiirtodirektiivissä säädetään siirtolupajärjestelmästä, viranomaisten roolista siirtolupajärjestelmässä, siirtoa koskevasta vastaanottoilmoituksesta, siirron keskeyttämisen edellytyksistä ja vientikielloista. Jätesiirtodirektiivissä myös velvoitetaan jäsenvaltiot toimittamaan Euroopan komissiolle toimivaltaisen viranomaisen tiedot ja määräaikaiskertomuksia kolmen vuoden välein jätesiirtodirektiivin täytäntöönpanosta. Jätesiirtodirektiivi ei sisällä kansallista liikkumavaraa eikä delegoitua säädösvaltaa.

2.4 BSS-direktiivi

Turvallisuutta koskevien perusnormien vahvistamisesta ionisoivasta säteilystä aiheutuvilta vaaroilta suojelemiseksi ja direktiivien 89/618/Euratom, 90/641/Euratom, 96/29/Euratom, 97/43/Euratom ja 2003/122/Euratom kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin 2013/59/Euratom, jäljempänä *BSS-direktiivi*, tavoitteena on suojella työntekijöiden, väestön, potilaiden ja muiden henkilöiden terveyttä vahvistamalla yhdenmukaiset perusnormit näissä altistuksissa. BSS-direktiivi on osa Euratom-sopimuksen 30 artiklassa tarkoitettuja perusnormeja. BSS-direktiiviä sovelletaan kaikkiin suunniteltuihin, vallitseviin sekä poikkeavasta tapahtumasta ja säteilyvaaratilanteista aiheutuviin ionisoivan säteilyn altistustilanteisiin. EU:n jäsenvaltiot voivat halutessaan soveltaa tiukempia normeja kuin BSS-direktiivissä velvoitetaan.

BSS-direktiivillä velvoitetaan jäsenvaltiot perustamaan viranomaisten valvoma säteilysuojelujärjestelmä, joka kattaa säännöstön, säteilytoiminnan lupajärjestelmän, säteilysuojelua koskevat yleisperiaatteet, vertailutasot, viranomaisvalvonnan, säteilyvaara- ja vallitsevat altistustilanteet, koulutuksen ja tiedottamisen sekä työperäiselle, lääketieteelliselle ja väestön altistukselle asetettavat annosrajoitukset. BSS-direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava viranomaisen tosiasiallinen riippumattomuus toiminnassaan.

Kansallista liikkumavaraa on BSS-direktiivin 14 artiklan 3 kohdassa säteilysuojelun vastuuhenkilön pätevyyden tunnustamisen suhteen. Jäsenvaltiot voivat rajata viranomaisvalvonnan alaa 24 artiklan 2 kohdan mukaan. Jäsenvaltiot voivat 26 artiklan mukaan päättää rajattujen materiaalien tai laitteiden vapauttamisesta ilmoitusvelvollisuudesta. Määriteltyjen toimintojen lisäksi jäsenvaltiot voivat 27 artiklan 2 kohdan mukaan edellyttää lupaa tai rekisteröintiä myös muun tyyppisille toiminnoille. Jäsenvaltiot voivat 41 artiklan 2 kohdan mukaan edellyttää tiukempaa annostarkkailua säteilyluokkaan B kuuluville työntekijöille. Jäsenvaltiot voivat 52 artiklan mukaan antaa toimivaltaisen viranomaisen sallia tietyissä tilanteissa työperäisen annosrajoituksen ylityksen ja 79 artiklan mukaan toteuttaa järjestelmät säteilysuojelun vastuuhenkilöiden tunnustamiseksi. Jäsenvaltiot voivat edellyttää 84 artiklan mukaan ulkopuolisten työntekijöiden työnantajilta tarvittaessa säteilysuojelun vastuuhenkilön nimeämistä valvomaan tai suorittamaan asiaankuuluvia säteilysuojelutehtäviä, jotka liittyvät ulkopuolisten työntekijöiden suojeluun.

2.5 Ydinturvallisuutta koskeva yleissopimus

Ydinturvallisuutta koskeva yleissopimus (SopS 74/1996) on kansainvälinen yleissopimus, jonka tarkoituksena on parantaa ydinenergian käytön turvallisuutta maailmanlaajuisesti. Yleissopimuksen tavoitteena on saavuttaa ja ylläpitää maailmanlaajuisesti korkea turvallisuuden taso kehittämällä kansallisia toimenpiteitä ja teknistä yhteistyötä, järjestää ja ylläpitää ydinlaitoksissa tehokkaita suojia säteilyvaaroja vastaan mm. yksilöiden ja ympäristön suojelemiseksi, ehkäistä ydinonnettomuuksia ja lieventää niiden mahdollisia vaikutuksia. Yleissopimusta sovelletaan siviilikäyttöön tarkoitettuihin ydinvoimalaitoksiin ja saman laitospaikan ydinvoimalaitoksen käyttöön liittyviin radioaktiivisten aineiden varastointi- ja käsittelylaitoksiin.

Ydinturvallisuutta koskeva yleissopimus velvoittaa jäsenvaltiot kansallisiin lainsäädännöllisiin, valvonnallisiin ja hallinnollisiin järjestelyihin ydinlaitosten turvallisuuden takaamiseksi. Tähän sisältyy mm. olemassa olevien ydinlaitosten turvallisuuden arvioiminen, säännöstön ja valvontajärjestelmän luominen ja ylläpitäminen, sijoituspaikkaan liittyvien menettelytapojen ja laadunvarmistusohjelmien laatiminen, ydinlaitoksen suunnitteluun, rakentamisen ja käyttöön liittyvät turvallisuuden takaavat toimenpiteet sekä hätätilavalmiuden varmistaminen. Sopimusosapuolten on myös nimettävä tai perustettava toimivaltainen valvontaviranomainen. Sopimuksen mukaan edellytetään luvanhaltijoiden ensisijaista vastuuta toimintansa turvallisuudesta.

2.6 Käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuutta koskeva yleissopimus

Käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuutta koskevan yleissopimuksen (SopS 36/2001) tavoitteena on käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuus sekä ehkäistä ja lieventää niihin liittyviä onnettomuuksia. Sopimuksen soveltamisala on siviilikäyttöisten ydinreaktoreiden käytetyn polttoaineen ja siviilikäytössä syntyneen radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuus sekä siviiliohjelmiin siirretty sotilas- tai puolustusohjelmasta peräisin oleva polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuus.

Käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuutta koskeva yleissopimus velvoittaa sopimusosapuolet toimiin, joilla turvataan käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huolto kaikissa vaiheissa. Huollon turvallisuuden varmistamiseen kuuluu olemassa olevien käytetyn polttoaineen huoltolaitosten turvallisuuden arvioiminen, suunnitteilla olevien laitosten sijoittamisen, suunnittelun, rakentamisen ja käytön turvallisuudesta huolehtiminen ja turvallisuusmääräyksien noudattaminen loppusijoittamisessa. Sopimusosapuolten on luotava ja ylläpidettävä lainsäädäntö ja viranomaisvalvonta yleissopimuksen toteutumiseksi.

2.7 Ydinsulkusopimus

Ydinaseiden leviämisen estämisestä tehdyn sopimuksen (SopS 10/1970), jäljempänä *ydinsulkusopimus*, tavoite on ydinaseiden leviämisen estäminen, kansainvälisen yhteistyön lisääminen ydinenergian rauhanomaisessa käytössä ja ydinaseriisunnan edistäminen.

Ydinsulkusopimus kieltää muita kuin ydinasevaltioita kehittämästä, valmistamasta, hankkimasta, omistamasta tai saattamasta hallintaansa ydinaseita, ja ydinasevaltiot sitoutetaan olemaan levittämättä ydinaseita. Kaikki sopimusosapuolet edistävät ydinaseriisuntaa. Sopimuksessa sovitaan valvontajärjestelmät ydinaseettomien valtioiden valvontaan, ydinaseettomat valtiot sitoutetaan valvonnan kohteeksi ja sopimusten solmimiseen Kansainvälisen atomienergiajärjestön kanssa. Sopimuksen osapuolet velvoitetaan edistämään yhteistyötä ydinenergian rauhanomaisen käytön kehittämisessä.

2.8 Ydinmateriaalivalvontasopimus ja siihen liittyvät sopimukset

Ydinsulkusopimuksen III artiklan 1 ja 4 kohdan täytäntöönpanosta tehdyn Belgian kuningaskunnan, Tanskan kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Irlannin, Italian tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan, Euroopan atomienergiayhteisön ja Kansainvälisen atomienergiajärjestön välisen sopimuksen (SopS 55/1995), jäljempänä *ydinmateriaalivalvontasopimus*, tarkoituksena on rajoittaa ydinaseiden leviämistä ja varmistaa ydinenergian käyttö vain rauhanomaisiin tarkoituksiin ydinsulkusopimuksen mukaisesti. Ydinaseettomien ydinsulkusopimuksen sopimusosapuolten on solmittava ydinmateriaalivalvontasopimus Kansainvälisen atomienergiajärjestön kanssa. Suomi on mukana Euroopan atomienergiayhteisön, Euroopan unionin ydinaseettomien jäsenvaltioiden ja Kansainvälisen atomienergiajärjestön välisessä valvontasopimuksessa (SopS 1-2/1972).

Valtioilla on ilmoitusvelvollisuus kaikesta valvonnanalaisesta ydinmateriaalista, ja Kansainvälisellä atomienergiajärjestöllä on oikeus tarkastaa ydinmateriaaleja valtion ilmoittamissa paikoissa. Ydinmateriaalivalvontasopimusta täydentää lisäpöytäkirja Itävallan tasavallan, Belgian kuningaskunnan, Tanskan kuningaskunnan, Suomen tasavallan, Saksan liittotasavallan, Helleenien tasavallan, Irlannin, Italian tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan, Portugalin tasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ruotsin kuningaskunnan, Euroopan atomienergiayhteisön ja IAEA:n sopimukseen ydinaseiden leviämisen estämistä koskevan sopimuksen III artiklan 1 ja 4 kohdan täytäntöönpanemiseksi (SopS 52–53/2004), jäljempänä *valvontasopimuksen lisäpöytäkirja*. Sen nojalla Kansainvälisellä atomienergiajärjestöllä on entistä laajemmat tiedot valtion ydinpolttoainekierrosta ja oikeuden kerätä tietoja avoimista lähteistä, käyttää satelliittia ja ottaa ympäristönäytteitä.

2.9 Komission asetus ydinmateriaalivalvonnan järjestämisestä

Euratomin ydinmateriaalivalvonnan täytäntöönpanosta annetun komission asetuksen (Euratom) 2025/974, jäljempänä *komission asetus*, tavoitteena on ydinmateriaalivalvonnan järjestäminen. Asetusta sovelletaan henkilöön tai yritykseen, joka perustaa laitoksen tai käyttää sitä lähtöaineiden tai erityisten halkeamiskelpoisten aineiden tuottamiseen, erottamiseen, jälleenkäsittelyyn, varastointiin tai muuhun käyttöön.

Asetuksessa säädetään uusien laitosten teknisten tietojen ilmoittamisesta komissiolle, komissiolle tiedotettavasta vuosittaisesta toimintaohjelmasta, ydinmateriaalivalvonnasta ja ydinmateriaalikirjanpidosta. Lisäksi siinä säännellään ydinmateriaalista raportoinnista, EU-maiden välisistä ydinmateriaalien siirroista ja jätteiden käsittelyn ilmoittamisesta.

2.10 Yleissopimus ydinaineita ja ydinlaitoksia koskevista turvajärjestelyistä

Ydinaineita ja ydinlaitoksia koskevista turvajärjestelyistä tehdyn yleissopimuksen (SopS 72/1989, 19-20/2016), jäljempänä *CPPNM-yleissopimus* (Convention on the Physical Protection of Nuclear Material) tavoitteena on varmistaa rauhanomaisiin tarkoituksiin käytettävien ydinaineiden tehokkaat turvajärjestelyt, estää ja torjua näihin aineisiin ja laitoksiin liittyviä rikoksia sekä helpottaa sopimuspuolten välistä yhteistyötä näiden päämäärien saavuttamiseksi. CPPNM-yleissopimusta sovelletaan rauhanomaisiin tarkoituksiin käytettäviin, käytössä, varastoituna tai kuljetettavana oleviin ydinaineisiin sekä rauhanomaisiin tarkoituksiin käytettäviin ydinlaitoksiin tietyin poikkeuksin.

CPPNM-yleissopimuksen mukaan jokaisen sopimuspuolen on suunniteltava ja toteutettava toimenpiteitä, joilla varmistetaan tehokkaat turvajärjestelyt mm. niiden vastuulla olevien ydinaineiden varastamisen tai katoamisen välttämiseksi sekä niiden alueella sijaitsevien ydinlaitosten

sabotoinnin estämiseksi. Sopimuspuolten on hankittava varmuus siitä, että niiden tuomat, viemät tai niiden alueen kautta kuljetettavat ydinaineet on suojattu asiaankuuluvan suojaustason mukaan, nimitettävä toimivaltainen viranomainen ja yhteydenpitoelin, tehtävä yhteistyötä varkauksien ja sabotaasin varalta sekä säädettävä sopimuksen alaan kuuluvat rikokset rangaistaviksi kansallisessa lainsäädännössä.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 Ydinenergialaki ja sen nojalla annetut säädökset, määräykset ja ohjeet

Lainsäädäntö

Kumottava laki on ydinenergian käytön sääntelyn perusta. Kumottavassa laissa säädetään ydinenergian käytön yleisistä periaatteista, turvallisuutta koskevista vaatimuksista, ydinenergian käytön lupamenettelyistä, ydinjätehuollosta, varautumisesta ydinjätehuollon kustannuksiin, asiantuntemuksen varmistamisesta, ydinenergia-alan viranomaisista ja viranomaisten yhteistyöstä, valvonnasta ja pakkokeinoista sekä seuraamuksista.

Seuraavat asetukset ovat voimassa kumottavan lain nojalla:

- valtioneuvoston asetus ydinjätehuollon kustannuksiin varautumisesta (991/2017);
- valtioneuvoston asetus ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunnasta (1016/2016);
- valtioneuvoston asetus ydinturvallisuusneuvottelukunnasta (1015/2016);
- valtioneuvoston asetus Valtion ydinjätehuoltorahaston varoista annettavien lainojen yleisistä ehdoista (83/2010);
- valtioneuvoston asetus Valtion ydinjätehuoltorahastosta (161/2004);
- valtioneuvoston asetus ydinenergian käytön valvontaan kuuluvista valtioneuvoston päätöksistä suoritettavista maksuista (1474/2001);
- ydinenergia-asetus (161/1988), jäljempänä *YEA*.

Mainituista asetuksista ydinenergian käytön kannalta keskeisin asetus on YEA, jossa säädetään tarkemmin kumottavan lain määritelmien rajauksista, kumottavan lain tiettyjen säännösten soveltamisesta ja soveltamisalan rajauksista, luvanvaraisuudesta vapautetusta ydinenergian käytöstä, säteilyaltistuksen ja radioaktiivisten aineiden käytön päästöjen rajoittamisesta, periaatepäätös- ja lupamenettelyistä, ydinjätehuollosta, taloudellisesta varautumisesta ja Valtion ydinjätehuoltorahaston varoista, valvonnasta, vastuullisesta johtajasta ja muusta henkilökunnasta sekä ilmoitusmenettelystä.

Muut kumottavan lain nojalla annetut asetukset koskevat keskeisesti ydinjätehuollon kustannuksiin varautumista ja Valtion ydinjätehuoltorahastoa sekä kumottavan lain nojalla asetettuja neuvottelukuntia.

Säteilyturvakeskuksen määräykset

Kumottavaa lakia ja YEA:ta täydentävät Säteilyturvakeskuksen määräykset, jäljempänä *STUK-määräykset*. Sitovat teknisluonteiset turvallisuusvaatimukset olivat aiemmin valtioneuvoston asetuksissa, joiden vaatimuksista pääosa siirrettiin STUK-määräyksiksi vuonna 2015.

Säteilyturvakeskukselle on annettu valtuus viranomaismääräysten antamiseen kumottavan lain 7 q §:n nojalla. Määräyksiä voidaan antaa kumottavan lain 2 a luvun turvallisuutta koskevien vaatimusten ja periaatteiden teknisluonteisista yksityiskohdista.

Säteilyturvakeskus on antanut seuraavat STUK-määräykset:

- STUK-määräys Y/1/2018 ydinvoimalaitoksen turvallisuudesta;
- STUK-määräys Y/2/2018 ydinvoimalaitoksen valmiusjärjestelyistä;
- STUK-määräys Y/3/2016 ydinenergian käytön turvajärjestelyistä;
- STUK-määräys Y/4/2018 ydinjätteiden loppusijoituksen turvallisuudesta;
- STUK-määräys Y/5/2018 uraanin tai toriumin tuottamiseksi harjoitettavan kaivostoiminnan ja malminrikastustoiminnan turvallisuudesta.

YVL-ohjeet

Kumottavan lain 7 r §:n mukaan Säteilyturvakeskuksen tehtävä on asettaa lain mukaisen turvallisuustason toteuttamista koskevat yksityiskohtaiset turvallisuusvaatimukset. Näitä yksityiskohtaisia turvallisuusvaatimuksia on asetettu Säteilyturvakeskuksen ydinvoimalaitosohjeissa, jäljempänä *YVL-ohje*. Turvallisuusvaatimukset tulee asettaa ydinenergian käytön osa-alueiden mukaan ja julkaista Säteilyturvakeskuksen määräyskokoelmassa. YVL-ohjeet velvoittavat luvanhaltijaa, mutta luvanhaltijalla on oikeus esittää myös niistä poikkeavia menettelytapoja, jos esitetty menettelytapa täyttää kumottavan lain mukaisen turvallisuustason.

YVL-ohjeita on annettu yhteensä 47, ja ne on jaettu ryhmiin A–E aihepiirin mukaisesti. YVL-ohjeita on annettu ydinlaitoksen turvallisuuden hallinnasta, ydinlaitoksen ja sen järjestelmien suunnittelusta, ydinlaitoksen ja ympäristön säteilyturvallisuudesta, ydinmateriaaleista ja ydinjätteestä sekä ydinlaitoksen rakenteista ja laitteista.

YVL-ohjeissa asetetut tekniset määräykset perustuvat osin kansainvälisiin ohjeistuksiin, kuten kansainvälisen atomienergiajärjestön General Safety Requirement ja Specific Safety Requirements -ohjeisiin sekä Nuclear Security Series -suosituksiin ja teknisiin ohjeisiin. Lisäksi ohjeiden taustalla on Western European Nuclear Regulators Associationin, jäljempänä *WENRA*, määrittelemiä Safety Reference Levels -standardeja ja uusien laitosten turvallisuustavoitteita.

3.2 Muu keskeinen kansallinen lainsäädäntö

Säteilylaki

Säteilylaki (859/2018) tuli voimaan 15.12.2018. Säteilylakia sovelletaan säteilytoimintaan, vallitsevaan altistustilanteeseen ja säteilyvaaratilanteeseen. Säteilylain tarkoituksena on terveyden suojelu säteilyn aiheuttamilta haitoilta sekä ehkäistä ja vähentää säteilystä aiheutuvia ympäristöhaittoja ja muita haittoja. Säteilylain soveltamisesta ydinenergian käyttöön säädetään kumot-

tavan lain 2 a §:ssä. Lisäksi kumottavan lain 7 c §:ssä säädetään säteilyaltistuksen rajoittamisesta ja 61 §:n 2 momentin mukaan säteilysuojauksesta on lisäksi voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty. Ydinenergian käytössä säteilylakia sovelletaan lähinnä säteilytyötä koskevien säännösten osalta. Säteilylain taustalla on BSS-direktiivi.

Säteilylain ja ydinenergialain rajapinnassa on havaittu haastavaksi etenkin radioaktiivisia jätteitä koskevat säännökset. Kumottavassa laissa on määritelty ydinjätteitä koskevat vaatimukset, ja säteilyn käytön seurauksena syntyneeseen radioaktiiviseen jätteeseen kohdistuvat säteilylain vaatimukset, vaikka jätteet ovat ominaisuuksiltaan pääosin samankaltaisia. Ottaen huomioon, että radioaktiivisten jätteiden (myös ydinjäte) huollon keskeinen infrastruktuuri sijaitsee ydinvoimalaitoksiin liittyvillä laitosalueilla, on näiden lainsäädäntöjen erilaisista vaatimuksista katsottu aiheutuvan käytännön haasteita toimijoille. Sääntelyn taustalla on osin ydinjätedirektiivi.

Ympäristövaikutusten arviointi ja Espoon sopimus

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa (252/2017), jäljempänä *YVA-laki*, säädetään velvoitteista ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn (*YVA-menettely*), jos hankkeella katsotaan olevan todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia. YVA-lain 1 liitteessä on määritelty ydinenergian käyttöön liittyvät hankkeet, joista YVA-menettely tulee tehdä aina. YVA-lain taustalla on tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/92/EU, jäljempänä *YVA-direktiivi*.

YVA-menettely tulee tehdä seuraavissa hankkeissa (YVA-lain liite 1 kohta 7 alakohdat b-d):

b) ydinvoimalaitokset ja muut ydinreaktorit, mukaan lukien näiden laitosten tai reaktoreiden purkaminen tai käytöstä poistaminen, lukuun ottamatta halkeamis- ja hyödyntämiskelpoisten aineiden tuotantoon ja konversioon tarkoitettuja tutkimuslaitoksia, joiden suurin jatkuva lämpöteho ei ylitä yhtä kilowattia; ydinvoimalaitokset ja muut ydinreaktorit lakkaavat olemasta tällaisia laitoksia, kun kaikki ydinpolttoaine, ydinjätteet ja muut radioaktiiviset jätteet on pysyvästi poistettu laitosalueelta;

c) laitokset, joissa jälleenkäsitellään käytettyä ydinpolttoainetta;

d) laitokset, jotka on suunniteltu ydinpolttoaineen valmistamiseen tai isotooppirikastamiseen, käytetyn ydinpolttoaineen tai korkea-aktiivisen jätteen käsittelyyn, käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitukseen, ydinjätteen tai muun radioaktiivisen jätteen loppusijoittamiseen tai käytetyn ydinpolttoaineen, muun ydinjätteen tai muun radioaktiivisen jätteen pitkäaikaiseen varastoimiseen muualla kuin tuotantopaikassa (suunniteltu pidemmäksi ajaksi kuin 10 vuodeksi).

Mainittujen lisäksi YVA-menettely tulee tehdä tilanteissa, joissa on kyse edellä lueteltuja hankkeita kooltaan vastaavasta hankkeen muutoksesta (YVA-lain liite 1 kohta 12), mikä Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisun C-411/17 mukaan voi olla esim. laitoksen käyttöiän jatkaminen yhdistettynä siihen tehtyihin fyysisiin muutoksiin. Pienempien muutosten osalta YVA-menettely voi tulla kyseeseen yksittäistapauspäätösmenettelyn kautta, jossa arvioidaan, aiheuttaako hanke tai sen muutos myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen edellisessä listauksessa lueteltujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Yhteysviranomaisena ydinenergialaissa tarkoitettuja ydinlaitoksia koskevissa hankkeissa toimii työ- ja elinkeinoministeriö. Ministeriö tekee lisäksi päätökset arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa ydinlaitoksia koskevissa hankkeissa.

Kumottavan lain ja YVA-lain rajapinnassa käytännössä haasteeksi ovat muodostuneet kysymykset YVA-menettelyn soveltamisesta erilaisiin laitoksilla tehtäviin muutoksiin, koska laissa ei ole kynnysarvoja, joiden perusteella tarve YVA-menettelylle voitaisiin arvioida. Toisaalta tulkinnan yhteneväisyydelle on eduksi se, että päätökset arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa ydinlaitoksia koskevissa hankkeissa tekee vain yksi viranomainen eli työ- ja elinkeinoministeriö.

YVA-menettelyyn liittyy ydinvoima-alalla keskeisesti yleissopimus rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista (SopS 67/1997), jäljempänä *Espoon sopimus*. Rajat ylittävää ympäristövaikutusten arviointimenettelyä sovelletaan ydinalan hankkeisiin silloin, kun niillä todennäköisesti on merkittäviä rajat ylittäviä vaikutuksia. Hankkeet, joiden osalta rajat ylittävien vaikutusten mahdollisuus tulee tarkastella, ovat keskeisiltä osin yhdenmukaiset YVA-direktiivin ja sen kautta myös YVA-lain hankeluettelon kanssa. Espoon sopimusta voidaan kuitenkin tarvittaessa soveltaa YVA-direktiiviä ja YVA-lain hankeluetteloa laajemmin, jos hankkeella arvioidaan olevan merkittäviä rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia. Espoon sopimukseen sisältyy monilta osin vastaavanlaisia vaatimuksia ja reunaehtoja prosesseille, mitä YVA-direktiivissä on määritelty, koska Espoon sopimus on pantu täytäntöön EU:ssa YVA-direktiivillä.

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointi

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetussa laissa (200/2005), jäljempänä *SOVA-laki*, säädetään velvoitteista suunnitelman tai ohjeen ympäristöarvioinnin selvittämisestä ja arvioimisesta valmistelun aikana (*SOVA-menettely*), jos suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. SOVA-menettely on tehtävä mm. energiahuoltoa, teollisuutta tai jätehuoltoa varten laadittavasta suunnitelmasta tai ohjelmasta, joka luo puitteet hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille.

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun valtioneuvoston asetuksessa (347/2005) annetaan tarkempia säännöksiä SOVA-lain 4.1 §:n 1 kohdassa tarkoitetuista suunnitelmaista ja ohjelmista. Asetuksen mukaan tällaisia suunnitelmia ja ohjeita ovat mm. kumottavan lain 27 b §:ssä tarkoitettu kansallinen ydinjätehuollon ohjelma.

Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava viranomainen vastaa suunnitelman tai ohjelman SOVA-menettelystä.

Jätelaki

Jätelaki (646/2011) liittyy ydinenergian käyttöön erityisesti siinä tilanteessa, kun ydinjätettä vapautetaan viranomaisvalvonnasta ja se siirtyy sitä kautta jätelain soveltamisalaan. Jätelakia ei sovelleta ydinjätteeseen. Lainsäädännön tasolla lakien keskinäisessä soveltamisessa ei ole havaittu merkittäviä puutteellisuuksia, mutta käytännön toiminnassa on ajoittain havaittu haasteelliseksi saada käsiteltyä viranomaisvalvonnasta vapautettua jätettä konventionaalisissa jätehuollon laitoksissa.

Muu lainsäädäntö

Ydinenergia-alan toimintaan liittyy myös paljon muuta lainsäädäntöä kuin edellä on kuvattu. Ydinvastuulaissa (484/1972) säädetään laitoksenhaltijan vastuusta ydinvahingosta. Sovellettavaksi tulevat myös hallinnon yleislait ja muut yleislait, joita sovelletaan laajasti erilaisiin toimintoihin toimialasta riippumatta. Tällaisia ovat esim. hallintolaki (434/2003), laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999; jäljempänä *julkisuuslaki*), ympäristönsuojelulaki (527/2014), alueidenkäyttölaki (132/1999), rakentamislaki (751/2023), vesilaki (587/2011) ja kaivoslaki (621/2011). Laki ja asetus Säteilyturvakeskuksesta (1069/1983 ja 902/1990) määrittelevät Säteilyturvakeskuksen tehtävää ja toimintaa. Lisäksi pelastuslaissa (379/2011) säädetään mm. pelastussuunnitelmia koskevista vaatimuksista, joita sovelletaan myös ydinlaitoksiin.

3.3 Ydinenergian tuotannon nykytila ja kehitysnäkymät Suomessa

Suomessa tuotetusta sähköstä noin 40 prosenttia tuotetaan ydinenergialla. Ydinenergia edistää merkittävästi kansallisen energia- ja ilmastostrategian toteutusta, koska se on hiilidioksidineutraalia tuotantoa ja sen käyttö lisää sähkön toimitusvarmuutta.

Suomessa on käytössä viisi ydinreaktoria, kaksi Loviisan ydinvoimalaitoksella ja kolme Olkiluodon ydinvoimalaitoksella. Näistä Loviisassa ja Olkiluodossa on kummassakin otettu käyttöön kaksi reaktoria vuosina 1977–1980 atomienergian voimassaolon aikana, jolloin ei edellytetty periaatepäätöstä. Laitosten käyttöluvat ovat voimassa Loviisan osalta vuoteen 2050. Ydinvoimalaitos Olkiluoto 3 otettiin kaupalliseen käyttöön vuonna 2023, ja se on saanut käyttöluvan 2019. Kaikkien Olkiluodon ydinvoimalaitosten käyttöluvat ovat voimassa vuoteen 2038. Suomen ensimmäinen ydinreaktori on 1960-luvulla rakennettu Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n FiR 1 -koereaktori Espoon Otaniemessä, jonka käyttö lopetettiin vuonna 2015 ja jonka käytöstäpoistoa koskeva lupa myönnettiin vuonna 2021.

Käytetyn ydinpolttoaineen välivarastot sekä matala- ja keskiaktiivisten ydinjätteiden loppusijoituslaitokset ovat olleet käytössä nykyisillä laitospaikoilla jo useiden vuosikymmenien ajan. Posiva Oy:n käytetyn polttoaineen kapselointi- ja loppusijoituslaitos sai rakentamisluvan vuonna 2015, ja sitä koskevan käyttöluvan myöntämistä valmistellaan. Kyse on ensimmäisestä rakentamisvaiheeseen edenneestä käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitoksesta maailmassa.

Lisäksi Suomessa toimii Sotkamossa Terrafame Oy:n ydinaineen talteenottolaitos, jossa kaivoksesta saatavasta malmista otetaan talteen uraania.

Ydinenergian tuotannon kehitysnäkymiin vaikuttavat keskeisesti energia- ja ilmastopoliittiset tavoitteet ja muu yhteiskunnassa tapahtuva kehitys Suomessa, erityisesti:

- kasvava energian kysyntä, erityisesti sähkön kysyntä, kun liikenne, teollisuus ja lämmön tuotanto sekä yhteiskunta muutoinkin sähköistyvät;
- kiinnostus polttoon perustumattoman lämmöntuotannon kehittämiseen ja fossiilisilla sekä biopolttoaineilla toteutetun lämmöntuotannon korvaaminen ydinenergialla;
- energian tuotannon päästöttömyystavoitteet ja tarve kehittää päästöttömiä ratkaisuja;
- energian tuotannon päästöttömyyden saavuttaminen kustannustehokkaasti ja ennustettavasti;
- sähkön ja lämmön tuotannon ja sen hinnan ennustettavuuden varmistamiseen liittyvät tarpeet;

- energian tuotannon toimitusvarmuuden ja huoltovarmuuden turvaaminen;
- energian hinnan säilyminen vakaana ja ennustettavana;
- ydinenergian tuotantoon liittyvän sääntelyn ja turvallisuusvaatimusten kehityksen ennustettavuus, miten siinä ennakoidaan teknologian, toiminnan ja toimintatapojen kehittyminen, miten vaatimusten noudattamisen valvonta järjestetään tehokkaasti yhteiskunnan, viranomaisen ja toiminnanharjoittajan kannalta.

Ydinenergian tuotannolle on havaittavissa useita erilaisia vaihtoehtoisia kehityssuuntia. Yhtenä kehityssuuntana on toiminnassa olevien ydinvoimalaitosten käyttöiän jatkaminen ja tehonkorotus toteuttamalla teknisiä parannuksia reaktorin ja turbiinisaarekkeen toimintoihin. Toisena kehityssuuntana on sähkön tuotanto uusissa suuren kokoluokan ydinvoimalaitoksissa. Näiden rinnalla tai vaihtoehtoisesti yhtenä kehityssuuntana on SMR-laitoksilla tapahtuva sähkön tuotanto, lämmön tuotanto tai sähkön ja lämmön yhteistuotanto kaukolämmön tarpeisiin tai teollisuuskohteissa. Aikaisintaan noin kahdenkymmen vuoden kuluttua myös fuusioenergian kaupallinen tuotanto saattaa olla mahdollista.

Ydinenergian tuotannon tulevaisuuteen vaikuttavat useat seikat, mm. eri vaihtoehdoilla tuotetun energian kysyntä, taloudellinen kannattavuus, rahoituksen saatavuus, reaktoriteknologian tekninen toteutettavuus, ydinjätehuollon toteutettavuus sekä eri ratkaisuiden ja sijaintivaihtoehtojen hyväksyttävyys. Ydinenergian tuotantokustannusten kilpailukykyä verrattuna muuhun energian tuotantoon voidaan parantaa esim. ydinvoimalaitosten käyttöikää pidentämällä, hyödyntämällä modulaarisuutta ja sarjavalmisteisia osia rakentamisessa ja käytön aikana sekä kiinnittämällä huomiota vaatimusten oikeasuhteisuuteen ja järjestämällä niiden noudattamisen valvonta tehokkaasti. Ydinenergian toimintaympäristöön vaikuttavat myös EU-sääntely sekä globaalin talouden ja politiikan näkymät.

Ydinenergian tuotannon ja ydinjätehuollon tulevaisuuden näkymien kannalta on olennaista, että toiminta säilyy yhteiskunnan kokonaisedun mukaisena sekä kansallisesti ja paikallisesti hyväksyttävänä. Tämä edellyttää mm. ydinlaitosten olevan turvallisia ja ydinlaitoksiin liittyvien riskien hallintaa, ydinjätehuollon loppusijoituksen ratkaisuja ja ydinjätehuollon kustannuksiin varautumista ennakolta sekä kattavasti toteutettua ydinmateriaalivalvontaa. Kansainvälinen yhteistyö on tarpeen ydinenergian käytön pitämiseksi turvallisena ja ydinmateriaalivalvonnan Suomea sitovien velvoitteiden mukaisena, mutta myös esim. ydinpolttoaineiden tutkimuksessa.

4 Tavoitteet

Ydinenergialain kokonaisuudistuksen ensisijaisena tavoitteena on pitää ydinenergian käyttö yhteiskunnan kokonaisedun mukaisena, huolehtia toiminnan turvallisuudesta ja Suomessa syntyvästä ydinjätteestä asianmukaisesti sekä varmistaa, että ydinenergian käyttö ei edistä ydinaseiden leviämistä, ja muutoinkin varmistaa Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusvelvoitteiden noudattaminen ja EU-sääntelyn täytäntöönpano.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on vahvistaa Suomen asemaa houkuttelevana ydinenergian tuotannon ja uusien laitosten rakentamispaikkana luomalla edellytykset ydinlaitoshankkeiden toteuttamisen nopeutumiselle ja ydinenergian tuotannon kustannustehokkuuden parantamiselle. Tavoitteena on mahdollistaa hankkeiden sujuvuus ja Suomen kilpailukyky investointikohteena.

Hallitusohjelman mukaisesti tarkoituksena on edistää uusien ydinenergiaratkaisujen (esim. SMR-laitosten) käyttöönottoa ja ydinvoimalaitosten sijoittumista lähelle kulutuskohteita. Hallitusohjelman mukaisesti ydinenergialain kokonaisuudistuksen tavoitteena on myös mahdollistaa tyyppihyväksynnän kaltaisen menettelyn käyttö sekä SMR-laitosten että muiden ydinlaitosten osalta. Tähän tavoitteeseen liittyy osin tavoite riittävistä ja selkeistä viranomaisprosesseista, jotka mahdollistaisivat hyväksytyn laitoskonseptin monistamisen, sekä lakitasolla riittävän jouston tarjoaminen erityyppisiin toiminta- ja yhteistyömalleihin ydinlaitoksen koko elinkaaren aikana (suunnittelu, rakentaminen, käyttöönotto, käyttö, käytöstäpoisto tai sulkeminen) ja mahdollisuuden poiketa lain nojalla annettujen määräysten yksityiskohtaisista vaatimuksista, kuitenkin siten, että ydinenergian käytön turvallisuuden korkea taso säilyy Suomessa.

Tavoitteena on parantaa ydinlaitosten investointiympäristöä uudistamalla lupajärjestelmää, karsimalla sääntelyyn muodostamia hankeriskejä ja parantamalla ennustettavuutta. Ydinlaitosten lupajärjestelmän uudistamisen tavoitteena on ottaa huomioon erityyppiset toiminta- ja yhteistyömallit, SMR-laitosten ja muiden ydinlaitosten moninaisuus sekä vaatimusten oikeasuhtaisuus hankkeiden ja lupajärjestelmän eri vaiheissa. Keventämällä lupajärjestelmää sen alkuvaiheessa ja lisäämällä mahdollisuuksia muutoksiin alkuvaiheen jälkeen tavoitellaan parempia edellytyksiä luvanhakijalle ja hankekehittäjille viedä hankkeiden valmistelua eteenpäin tarveperusteisesti ja hallita hankeriskejä.

Uudet ydinenergiateknologiat, mukaan lukien SMR-laitokset, voivat perustua erilaisiin teknisiin ratkaisuihin. Uudistuksen tavoitteena on teknologianeutraalimpi ja riskitietoinen säännöstö, joka mahdollistaa eri teknologiat ja ottaa huomioon tarpeen viranomaisprosesseissa mahdollisesti muuttaa hanketta alkuvaiheen jälkeen. Tavoitteena on vähentää ydinlaitoksen sekä sen järjestelmiä, rakenteita, laitteita, henkilöstöä ja tietoaineistoa koskevien erillishyväksyntöjen määrää. Lisäksi tavoitteena on ottaa huomioon erityyppiset ydinlaitokset, laitosten erilaiset sijaintivaihtoehdot sekä laitosten eri suuruiset ydinaineiden määrät ja niiden erilaiset radioaktiivisten aineiden aktiivisuustasot oikeasuhtaisesti.

Ydinenergian käytön kokonaisedun mukaisuuden varmistaminen, ydinenergian käytön riskien hallinta yhteiskunnan ja valtion kannalta sekä ydinenergian käytön hyväksyttävyyden säilyttäminen ovat uudistuksen keskeisiä tavoitteita. Tarkoituksena on arvioida ydinlaitoshankkeissa oikea-aikaisesti ja kokonaisvaltaisesti turvallisuuteen, ydinjätehuoltoon ja ydinmateriaalivalvontaan, energiatalouteen, hankkeen toteutettavuuteen ja kannattavuuteen liittyviä riskejä ja varautumistarpeita osana yhteiskunnan kokonaisetua. Tavoitteena on myös varmistaa toimitusvarmuus, huoltovarmuus ja etenkin ydinvoimalaitosten turvallisuus ja luotettava käyttö sekä näihin liittyen ottaa huomioon turvallisuusympäristössä tapahtuneet muutokset.

Uudistuksella tavoitellaan kokonaisuutena ajantasaista lainsäädäntökokonaisuutta, jossa ehdotettu ydinenergialaki olisi sovitettu yhteen muun oikeusnormiston kanssa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi sekä EU-säännöstö ja muut Suomea sitovat ydinalan kansainväliset velvoitteet on asianmukaisesti otettu huomioon ja hyödynnetty niissä oleva mahdollinen liikkumavara. Kansainvälisten velvoitteiden osalta ydinenergialaissa on tarpeen panna kansallisesti täytäntöön mm. ydinturvallisuusdirektiivi, ydinjätedirektiivi ja BSS-direktiivi sekä ottaa huomioon lukuisia muita kansainvälisiä säädöksiä ja sopimuksia (mm. Euratom-sopimus, ydinturvallisuutta koskeva yleissopimus, käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuutta koskeva yleissopimus sekä CPPNM-yleissopimus).

Tavoitteena on parantaa ydinenergian käytön sääntelyä säädösteknisenä kokonaisuutena. Tavoitteena on selkeä, hallittava ja ajantasainen lainsäädäntö, jossa ydinenergian käytön eri osa-alueet sekä niihin liittyvät velvoitteet ja menettelyt olisivat selkeästi tunnistettavissa ja oikea-

suhtaisia. Tavoitteena on selkiyttää suhdetta ydinenergialainsäädännön ja Säteilyturvakeskuksen laatiman teknisen säännöstön välillä sekä vähentää merkittävästi lain nojalla annettavien määräysten yksityiskohtaisten teknisten vaatimusten määrää. Tavoitteena on myös selkiyttää muiden lainsäädäntökokonaisuuksien suhdetta ehdotettuun ydinenergialakiin ja alan toimintaan, etenkin säteilylain osalta. Tavoitteena on myös luoda edellytykset Säteilyturvakeskuksen toiminnan kehittämiselle ydinenergian käytön turvallisuuden valvonnassa ja ydinmateriaalivalvonnassa.

5 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

5.1 Keskeiset ehdotukset

Ydinenergian käytön yleisiä periaatteita ja kieltoja olisivat ydinräjähdekielto, yhteiskunnan kokonaisetu, ydinlaitosten ja muun ydinenergian käytön turvallisuus (osa I). Ydinenergian käytön keskeiset velvollisuudet liittyisivät säteilysuojelun yleisiin periaatteisiin, ydinmateriaalivalvontaan, ydinmateriaalien ja ydinlaitosten suojaamiseen sekä varautumiseen onnettomuuksien ja turvallisuutta heikentävien tapahtumien seurauksien rajoittamiseen.

Ydinmateriaalivalvonnan edellyttämistä velvollisuuksista ja menettelyistä säädettäisiin ehdotetussa ydinenergialaissa omana kokonaisuutena (osa II). Sääntely perustuu Euratom-sopimukseen ja sitä täydentävään komission asetukseen sekä muihin Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusten velvoitteisiin.

Ydinlaitosten turvallisuuden edellyttämistä vaatimuksista ja menettelyistä säädettäisiin ehdotetussa ydinenergialaissa omana kokonaisuutena (osa III). Vaatimukset perustuisivat ydinturvallisuusdirektiiviin, ydinjätedirektiiviin, BSS-direktiiviin sekä mm. CPPNM-yleissopimukseen ja Kansainvälisen atomienergiajärjestön vahvistamiin turvallisuusstandardeihin ja suosituksiin. Ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi siihen kohdistettaisiin eri vaiheissa turvallisuuden arviointia ja osoittamista sekä hyväksymismenettelyitä ja tarkastuksia. Kumottavaan olevaan lakiin verrattuna niiden määrää kuitenkin karsittaisiin. Ydinlaitoksen säteilyturvallisuutta koskeva sääntely sovitettaisiin yhteen säteilylain kanssa. Ydinlaitoksen rakennusta, rakenteita ja laitteita koskeva sääntely sovitettaisiin yhteen asianomaisen yleislainsäädännön (esim. rakentamislaki, painelaitelaki, sähköturvallisuuslaki) ja EU-sääntelyn kanssa (mm. rakennustuotteita ja koneita koskevan EU-sääntelyn kanssa).

Ydinjätehuollon vaatimuksista ja sen kustannuksiin varautumisesta sekä niihin liittyvistä menettelyistä säädettäisiin ydinenergialaissa omana kokonaisuutena (osa IV). Ydinjätehuoltoon liittyvät vaatimukset perustuisivat ydinjätedirektiiviin ja Kansainvälisen atomienergiajärjestön vahvistamiin turvallisuusstandardeihin ja suosituksiin. Ydinjätehuoltoon ja sen kustannuksiin varautumista koskeva sääntely (mukaan lukien Valtion ydinjätehuoltorahastoa koskeva sääntely) vastaisi keskeisiltä osin kumottavan lain sääntelyä. Velvollisuuksien hoitamisen laiminlyöntiin liittyvää sääntelyä kuitenkin täydennettäisiin. Ydinjätteiden tuontia ja vientiä koskevaa sääntelyä selkeytettäisiin, mutta perusperiaatetta ei muutettaisi. Suomessa syntyneet ydinjätteet olisi edelleen lähtökohtaisesti loppusijoitettava Suomeen, ja muualta Suomeen ei saisi tuoda ydinjätteitä loppusijoitettavaksi.

Ydinlaitosten lupajärjestelmästä sekä ydinlaitosten käyttöönotosta ja käytöstäpoistosta säädettäisiin ehdotetussa ydinenergialaissa omana kokonaisuutena (osa V). Ydinlaitoshankkeiden ensimmäinen kokonaisvaltainen yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuuden arviointi tapahtuisi periaatepäätöksessä, mutta kumottavasta laista poiketen sijaintipaikan tai teknologian yksityiskohtainen arviointi ei sisältyisi tähän vaiheeseen. Periaatepäätöksen ratkaisisi valtioneuvosto, mutta

pienten ydinvoimalaitoshankkeiden osalta työ- ja elinkeinoministeriö. Valtioneuvoston ratkaisema periaatepäätös, jossa hanketta on puollettu, annettaisiin eduskunnalle selontekona. Ydinlaitoksen lupajärjestelmä olisi modulaarinen. Rakentamislupaa edeltäisi periaatepäätös, ja rakentamisluvan jälkeen olisi käyttölupa. Muiden ydinlaitosten kuin loppusijoituslaitosten käytöstäpoisto vaatisi luvan. Mainituissa luvissa ei enää käsiteltäisi yksityiskohtaisesti ydinjätehuollon tai ydinmateriaalivalvonnan järjestämistä taikka laitoksen turvallisuuteen liittyviä teknisiä asioita, vaan ne käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin erikseen työ- ja elinkeinoministeriössä ja Säteilyturvakeskuksessa. Ydinlaitoksen käyttöluvan voimassaolon sääntelyä uudistettaisiin siten, että sen voimassaoloa olisi mahdollista jatkaa säädettyjen edellytysten täyttyessä. Ydinlaitoksen käyttöönoton valvonnan sääntelyssä eriytettäisiin ydinvoimalaitoksia koskeva sääntely muita ydinlaitoksia koskevasta sääntelystä. Säteilyturvakeskus valvoisi ydinlaitosten rakentamista, käyttöönottoa ja käytöstäpoistoa tai loppusijoituslaitoksen osalta sen sulkemista. Ydinlaitosta koskevan lupa-asian ratkaisisi valtioneuvosto, mutta ydinaineiden ja ydinjätteiden käsittelyyn ja varastointiin tarkoitetun itsenäisen ydinteknisen laitoksen lupa-asian ratkaisisi Säteilyturvakeskus. Kunnan suostumus olisi rakentamisluvan myöntämisen edellytys, kun valtioneuvosto ratkaisee rakentamislupa-asian. Kunnalla olisi valitusoikeus Säteilyturvakeskuksen ratkaisemasta rakentamislupa-asiasta. Lupamenettelyissä, lupapäätöksen sisällössä ja antamisessa sekä siitä tiedottamiseen sovellettaisiin lähtökohtaisesti hallinnon yleislakeja.

Ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetusta koskevaa sääntelyä kevennettäisiin ja selkeytettäisiin. Kuljetuksen hyväksymistä edellytettäisiin, kun kuljetukseen liittyy erityisiä riskejä kuljettavien aineiden määrän tai radioaktiivisten aineiden aktiivisuustason perusteella. Kuljetuksen hyväksymismenettelyssä arvioitaisiin turvajärjestelyjä ja valmiusjärjestelyjä, ja asia ratkaistaisiin samalla päätöksellä vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain, jäljempänä *VAK-laki* (541/2023), mukaan edellytetyn hyväksymisen kanssa.

Kaivos- ja malminrikastustoiminnan turvallisuussääntelyä ja lupajärjestelmää uudistettaisiin. Uraani- tai toriumpitoinen malmi on ydinainetta, ja siihen sovellettaisiin ehdotetun ydinenergialain ydinmateriaalivalvonnan velvoitteita ja menettelyitä (II osa). Ehdotetussa ydinenergialaissa säädettäisiin ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuutta koskevista vaatimuksista, jotka soveltuvin osin vastaisivat ydinlaitoksen säteily- ja muuta turvallisuutta koskevia vaatimuksia (19 luku), ja tällaisen laitoksen jätehuoltoa koskevista vaatimuksista (28 luku). Uutena vaatimuksena olisi laitoksen ja sen ympäristön puhdistamista koskevien ja jätehuollon velvoitteiden laiminlyönnin varalta vaadittava vakuus. Ydinaineen talteenottolaitoksen lupajärjestelmä vastaisi soveltuvin osin ydinlaitoksen lupajärjestelmää. Lupaviranomaisen tehtävät siirtyisivät Säteilyturvakeskukselle (34 luku). Ydinaineen talteenottolaitos vastaisi kumottavan lain mukaista laajamittaista malminrikastustoimintaa.

Esityksen mukaan ydinenergian käytön säteilyturvallisuuteen, kun on kyse esim. sairaaloissa, tutkimuslaitoksissa tai teollisuudessa tapahtuvasta toiminnasta, sovellettaisiin säteilylakia, jonka nojalla toiminta saattaa mm. edellyttää turvallisuuslupaa. Lisäksi ehdotetun ydinenergialain nojalla säteilylain mukaisessa säteilytoiminnan turvallisuusarvioinnissa olisi esitettävä ketjureaktion hallintaa koskevat toimet. Myös kaivostoiminnan säteilyturvallisuuteen sovellettaisiin säteilylakia ja muuhun turvallisuuteen mm. kaivoslakia ja työturvallisuuslakia (738/2002).

Valvonnasta, hallintopakosta ja seuraamuksista säädettäisiin ehdotetussa ydinenergialaissa omana kokonaisuutena (osa VI). Valvontaan ja hallintopakkoon liittyvä sääntely olisi kumottavaan lakiin verrattuna kattavampaa, ja siinä otettaisiin huomioon erillisten hyväksymismenettelyjen väheneminen ja valvonnan painopisteen siirtyminen osin jälkivalvontaan.

Työ- ja elinkeinoministeriön ja Säteilyturvakeskuksen päätöksiin liittyvistä asioista säädettäisiin ehdotetussa ydinenergialaissa omana kokonaisuutena (osa VII). Erilaisiin päätöksiin liittyviä menettelyitä on yhdenmukaistettu.

Vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksista, tietoturvallisuudesta, salassapidosta ja vaitiolovelvollisuudesta, valvontamaksuista ja muista maksuista, muutoksenhausta sekä kansallisesta ohjelmasta ja kansainvälisistä vertaisarvioinneista säädettäisiin ehdotetussa ydinenergialaissa omana kokonaisuutena (osa VIII). Sääntely olisi nykyistä kattavampaa. Muutoksenhakusäänte-lyssä otettaisiin huomioon vaikuttamismahdollisuuksien turvaaminen riittävällä tavalla. Säteilyturvakeskuksen toiminnan rahoitusta koskeva sääntely uudistettaisiin. Valtion maksuperustelakia sovellettaisiin myös mm. Säteilyturvakeskuksen valvontasuunnitelman mukaisista valvontatoimista. Käyttöön otettaisiin veroluonteinen valvontamaksu.

Voimaantuloa koskevat säännökset ja siirtymäsäännökset olisivat ehdotetussa ydinenergialaissa koottu omaksi kokonaisuudeksi (osa IX). Rakenteilla ja käytössä olevien ydinlaitosten toimintaedellytykset turvattaisiin ja siirtymäaika uusiin vaatimuksiin sopeutumiseksi olisi pääosin vuoden 2032 loppuun. Samoin varmistettaisiin Valtion ydinjätehuoltorahaston toiminnan ja ydinjätehuollon kustannuksiin varautumistoimien jatkuvan keskeytyksettä.

Ehdotetun ydinenergialain säännökset olisivat kumottavaan lakiin verrattuna kokonaisuudessaan yksityiskohtaisempia ja kattavampia. Säteilyturvakeskus antaisi laissa olevien yksityiskohtaisten valtuussäännösten perusteella määräyksiä, joissa tarkennettaisiin laissa olevia vaatimuksia ja menettelyitä. Säteilyturvakeskuksen määräysten mukaisten yksityiskohtaisten vaatimusten määrä vähenisi olennaisesti, ja ne olisivat tavoitteellisempia.

5.2 Esityksen vaikutukset

5.2.1 Pääasialliset vaikutukset

Ehdotetulla ydinenergialailla varmistettaisiin, että ydinenergian käyttö on turvallista sekä ihmisille ja omaisuudelle että ympäristölle ja että ydinaseiden leviämistä ei edistetä. Esitys sisältää tiukat ydinlaitosten turvallisuuteen, turvajärjestelyihin, ydinmateriaalivalvontaan ja eräisiin muihin kokonaisuuksiin liittyvät vaatimukset ydinlaitoksille ja ydinjätehuollolle. Ydinlaitosten ydinjätteet olisi käsiteltävä ja loppusijoitettava turvallisesti Suomessa siten, että haitalliset ympäristövaikutukset ja radioaktiivisten aineiden päästöistä aiheutuvat vaikutukset olisivat mahdollisimmat vähäiset. Ydinenergian käyttö olisi tarkasti valvottua, ja toimijoiden olisi noudatettava useita velvoitteita, mm. säteilysuojeluun ja turvallisuuteen liittyviä vaatimuksia. Säteilyturvakeskus vastaa pääasiassa velvoitteiden noudattamisen valvonnasta.

Esityksen mukaan Suomen ydinenergialainsäädäntö täyttäisi ydinalan kansainväliset sopimusvelvoitteet sekä EU-säännöstön velvoitteet ja muut vaatimukset.

Esityksessä otettaisiin huomioon erilaiset teknologiavaihtoehdot ja teknologian kehitys. Tämä mahdollistaisi uusien ja turvallisempien ydinenergiateknologioiden käyttöönoton. SMR-laitosten edistämiseksi ehdotetaan otettavaksi käyttöön tyyppihyväksynnän kaltainen ydinlaitoskonseptin arviointi, minkä lisäksi sääntelyn viranomaisprosessien kehittämiseen ja rakentamissääntelyyn liittyvään poikkeamistarpeeseen on kiinnitetty huomiota. Rakentamissääntelyyn liittyvän poikkeamismahdollisuuden seurauksena esim. ulkomailla kehitettyjen ratkaisujen käyttöönotto olisi Suomessa mahdollista, jos ne todetaan turvalliseksi ja ne muutoinkin täyttävät säädetyt vaatimukset.

Kokonaisuudistuksen seurauksena ydinenergian käytön sääntelyä ja sen yksityiskohtaisuutta kevennettäisiin ja muutettaisiin teknologianeutraalimmaksi. Säteilyturvakeskuksen vahvistamien yksityiskohtaisten teknisten vaatimusten määrä vähenisi merkittävästi. Muutos toteutettaisiin vaarantamatta ydinlaitosten ja muun ydinenergian käytön turvallisuutta.

Ydinlaitoksia koskevan lupajärjestelmän muutokset sujuvoittaisivat hankekehittäjien ja luvanhaltijoiden mahdollisuuksia kehittää hanketta, tehostaisivat hakemusten käsittelyä ja parantaisivat hankkeiden riskienhallintaa. Verkostomaisempi toiminta, jossa hankkeen valmisteluun ja toteutukseen osallistuu ydinlaitoksen elinkaaren vaiheissa eri tahoja, olisi paremmin toteutettavissa.

Ehdotettu ydinenergialaki vaikuttaa myös taloudellisesti ydinenergian käytön kustannuksiin ja rahoitukseen. Luvanhaltijoilta edellytettäisiin vastaavasti kuin nykyisin osallistumista alan tutkimuksen rahoitukseen ja varautumista ydinjätehuollon kustannuksiin sekä yleisesti riittävää taloudellista kantokykyä. Esitys ei aiheuttaisi menojen lisäystä valtiontalouteen. Ydinenergia-alan toimijat ovat maksuvelvollisia viranomaissuoritteista sekä velvollisia hoitamaan taloudelliset velvoitteensa työ- ja elinkeinoministeriön alaiselle Valtion ydinjätehuoltorahastolle. Ydinlaitosten osalta laite- ja rakennevaatimusten ehdotetut muutokset vaikuttaisivat suorimmin alihankinnan toimitusvarmuuteen ja kustannuksiin.

Ehdotettu ydinenergialaki parantaisi toiminnassa olevien ydinlaitosten ja ydinaineen talteenottolaitoksen pitkäjänteistä käyttöä, vaikka kaikilla muutoksilla ei arvioida olevan välittömiä vaikutuksia. Esityksen mukaisilla muutoksilla arvioidaan kokonaisuutena parannettavan ydinlaitoksiin liittyvää investointivarmuutta ja samalla rahoituksen saamista investointeihin markkinoilta.

5.2.2 Yritysvaikutukset

Esityksen yritysvaikutuksia on arvoitu seuraavien ydinenergian käyttöä harjoittavien yritysten kannalta:

1) ydinmateriaaleihin liittyvää toimintaa harjoittavat eli mm. ydinlaitoksiin ja ydinlaitoshankkeisiin tuotteita ja palveluita tuottavat, tutkimuslaitokset, sairaalat, ydinaineita teollisissa prosesseissa käyttävät yritykset, uraani- tai toriumpitoista malmia louhivat kaivosyritykset sekä 2–6 kohdassa tarkoitetut yritykset;

2) ydinlaitoksesta vastaavat yritykset eli käytännössä luvanhaltijat;

3) ydinlaitosta koskevan luvan hakijat tai tällaista harkitsevat;

4) ydinaineen talteenottolaitoksesta vastaava yritys eli käytännössä tällaista laitosta koskevan luvan haltijat;

5) ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan hakijat sekä tällaisen hakemista harkitsevat;

6) ydinaineen ja ydinjätteet kuljetusyritykset.

Yrityksiä on kokonaisuudessaan arviolta yhteensä useita kymmeniä, joista 2 kohdassa tarkoitettuja luvanhaltijoita on kolme (Fortum Power and Heat Oy, Teollisuuden Voima Oyj, Posiva Oy), ja nämä harjoittavat nykyisin myös 6 kohdassa tarkoitettua kuljetustoimintaa. Mahdollisia uusia 3 kohdassa tarkoitettuja luvanhaltijoita on arviolta noin viisi (Helen Oy, Kuopion Energia

Oy, Keravan Energia Oy, Tampereen Energia Oy, Outokumpu Oyj) ja 4 kohdassa tarkoitettuja ydinaineen talteenottolaitoksen luvan haltijoita yksi (Terrafame Oy). Sen sijaan 5 kohdassa tarkoitettuja luvan hakijoita ei Suomessa tällä hetkellä ole, mutta vireillä on kaivoshankkeita, joissa uraanin talteenotto voisi olla vaihtoehto. Lisäksi 6 kohdassa tarkoitettua toimintaa harjoittavia tai harkitsevia, joka ei samalla ole luvanhaltija, on arviolta kaksi. Yritysten toiminta hajautuu maantieteellisesti mm. sen mukaan, missä ydinlaitos, ydinaineen talteenottolaitos, tutkimuslaitos tai vastaava sijaitsee.

Sääntelyn muutos yleisellä tasolla

Esityksen mukaan ydinenergialainsäädäntöä ja siihen liittyvä Säteilyturvakeskuksen säännöstöä selkeytettäisiin ja yksinkertaistettaisiin sekä yksityiskohtaisten vaatimusten määrää karsittaisiin olennaisesti. Ehdotetussa ydinenergialaissa vaatimusten määrä kasvaisi, koska laissa säädettäisiin kattavasti nykyistä käytäntöä vastaavat turvallisuusvaatimukset ja viranomaiskäsittelyt. Säteilyturvakeskuksen määräyksissä esitettävien vaatimusten määrä vähenisi noin 70–80 prosenttia verrattuna nykyiseen STUK-määräys- ja YVL-ohjekokonaisuuteen. Säännöstön tasoa yhdenmukaistettaisiin myös yleisen eurooppalaisen tason kanssa. Tämä lisäisi valinnanvapautta toteutusratkaisuissa ja mahdollistaisi paremmin erilaisten uusien teknologioiden ja toimintamallien käyttöönottoa sekä loisi toiminnanharjoittajille edellytyksiä parantaa toimintansa kannattavuutta. Säännöstön yksityiskohtaisuuden vähentäminen edellyttäisi samalla, että ydinlaitosten toiminnanharjoittajilta vaadittaisiin hyvää kykyä suunnitella toimintaa ja arvioida ehdottamiensa ratkaisujen turvallisuutta.

Toiminnanharjoittajien hallinnollista taakkaa kevennettäisiin vähentämällä viranomaishyväksyntöjä. Nykyisin edellytettyjä Säteilyturvakeskuksen hyväksyntöjä ydinlaitoksessa sekä sen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden muutoksille korvattaisiin osin ilmoitusmenettelyllä. Henkilöitä koskevien hyväksyntöjen määrää vähennettäisiin olennaisesti. Kokonaisuudessaan viranomaisille toimitettavien tietojen määrää karsittaisiin jonkin verran. Viranomaisilla säilyisi edelleen laajat turvallisuuteen liittyvien tietojen saantioikeudet, mutta näitä voidaan pyytää tapauskohtaisesti osana toiminnanaikaista valvontaa. Toiminnanharjoittajille asetettavat velvoitteet tulevat osin ydinalan kansainvälisistä sopimuksista ja sääntelystä. Ydinlaitoksiin liittyvä luvanhaltijoiden hallinnollinen taakka vähenisi vuositasolla jonkin verran.

Esityksen mukaan sääntelyssä otettaisiin nykyistä paremmin huomioon erilaiset ydinlaitokset ja niiden käyttö sähkön tuotannon lisäksi kaukolämmön tai teollisuuden tarpeisiin. Sääntelyllä ei kuitenkaan voidaan suoraan vaikuttaa siihen, mihin energian tuotannon muotoon yritys päättää kohdistaa investointinsa.

Ydinenergian käytön sääntelyn selkeyttäminen suhteessa säteilylakiin ja kaivoslakiin

Ydinlaitosten säteilyturvallisuudesta säädettäisiin ehdotuksen mukaan nykyistä kattavammin ehdotetussa ydinenergialaissa, ja säteilylakia sovellettaisiin täydentävästi. Tämä selkeyttäisi ydinlaitoksiin sovellettavaa säteilyturvallisuuden sääntelykokonaisuutta ja vähentäisi jossain määrin hallinnollista taakkaa.

Ydinenergian käyttöä harjoittavien yritysten toimintaedellytyksiä parannettaisiin lisäämällä sovellettavan sääntelykokonaisuuden johdonmukaisuutta, jos yrityksellä tai muulla toiminnanharjoittajalla ei ole muuta ydinenergian käyttöä kuin ydinmateriaaleihin liittyvää toimintaa. Nykyisin näihin toimijoihin sovelletaan kumottavassa laissa olevan viittauksen mukaan säteilylain säteilysuojelua ja säteilyturvallisuutta koskevia vaatimuksia, ja niiden noudattamista valvotaan

kumottavan lain mukaan. Käytännössä kyseiset yritykset ja muut toimijat harjoittavat myös sellaista toimintaa, johon sovelletaan säteilylakia ja jota valvotaan säteilylain nojalla. Esityksen mukaan kyseisten yritysten ja muiden toimijoiden sääntely ehdotetussa ydinenergialaissa rajattaisiin ydinmateriaalivalvontaan, ja säteilyturvallisuuden ja säteilysuojelun varmistamisessa noudatettaisiin yksinomaan säteilylakia. Ehdotetussa ydinenergialaissa ydinjäte määriteltäisiin siten, että kyseisten yritysten ja muiden toimijoiden ydinenergian käytössä syntyneet radioaktiivisia aineita sisältävät jätteet eivät enää olisi ydinjätteitä, vaan niihin sovellettaisiin säteilylakia.

Kumottavaa lakia sovellettaisiin myös sellaisiin laitoksiin, jossa ydinreaktio tapahtuu fuusion avulla (*fuusiolaitos*). Ehdotetun ydinenergialain sääntely kohdistuisi jatkossa laitoksiin, jossa ydinreaktio tapahtuu fission perusteella. Fuusiolaitoksiin sovellettaisiin säteilylakia. Fuusiolaitoksiin liittyvä teknologia on edelleen hyvin keskeneräistä, mutta ehdotus mahdollistaisi paremman tällaisiin laitoksiin liittyvät innovaatiot.

Kumottavassa laissa säädetään hyvin epätarkasti ja puutteellisesti kulkuvälineistä, joiden käyttövoimana on ydinreaktori tai joissa kuljetetaan ydinlaitosta. Ehdotetussa ydinenergialaissa varauduttaisiin siihen, että tällaisten laitosten osalta tapahtuisi kehitystä, ja lain nojalla olisi mahdollista tarkentaa ydinlaitoksia koskevaa sääntelyä tällaisiin laitoksiin. Ehdotetun ydinenergialain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät sellaiset kulkuvälineet, joihin sovelletaan ihmishengen turvallisuudesta merellä tehtyä kansainvälistä yleissopimusta (SopS 11/1981), jäljempänä *SOLAS-sopimus*. Tämä mahdollistaisi paremmin tällaisiin laitoksiin liittyvät innovaatiot.

Kumottavassa laissa ydinaineen talteenottolaitoksista (malminrikastuslaitoksista) säädetään hyvin epätarkasti ja vaikeasti hahmotettavalla tavalla. Ehdotettu ydinenergialaki sisältäisi myös näitä koskevat vaatimukset ja monivaiheisen lupamenettelyn. Tämä lisäisi näihin hankkeisiin liittyvää oikeusvarmuutta ja vähentäisi hankkeiden toteuttamiseen liittyviä riskejä. Lupaviranomaisena olisi Säteilyturvakeskus, kun nykyisin lupa-asian ratkaisee valtioneuvoston yleisistunto. Tämä yksinkertaistaisi lupaharkintaa ja luvan myöntämistä.

Kumottavan lain soveltamisalaan kuuluu malminlouhinta, kun malmi on uraani- tai toriumpitoista. Kaivostoiminnan sääntely kohdistuu sekä ydinmateriaalivalvontaan että kaivosten turvallisuuteen. Kaivostoimintaan sovelletaan myös säteilylakia, ja kyseessä on mainitun lain 18 luvussa tarkoitetusta luonnonsäteilylle altistavasta toiminnasta (ks. esim. 145 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa säädetty ilmoitusvelvollisuus). Ehdotetussa ydinenergialaissa säädettäisiin edelleen kaivostoimintaan liittyvästä ydinmateriaalivalvonnasta, mutta kaivostoiminnan säteilyturvallisuudesta ja toiminnassa syntyviin radioaktiivisia aineita sisältäviin jätteisiin sovellettaisiin ainoastaan säteilylakia. Tämä yksinkertaistaisi sääntelyä ja edistäisi kaivoslain 6 §:ssä säädettyä yleistä periaatetta, joka edellyttää niin pitkälle kuin mahdollista toimimaan siten, että kaivostoiminnan kaikissa vaiheissa hyödynnetään kaikki alueella tavatut, teknistaloudellisesti hyödynnettävissä olevat kaivosmineraalit. Kaivosyritysten kannalta ehdotettu muutos parantaisi edellytyksiä hyödyntää malmivaroja.

Kumottavan lain soveltamisalaan voidaan katsoa kuuluvan myös ydinaineen tuotantolaitokset, joita ovat mm. ydinpolttoaineen tuotantoon liittyvät uraanin konversio- ja väkevöintilaitokset, polttoaineen valmistuslaitos ja käytetyn ydinpolttoaineen jälleenkäsittelylaitos. Kumottavassa laissa näiden laitosten sääntelykokonaisuus on epäselvä. Ehdotetussa ydinenergialaissa sääntelyä on selvennetty. Tällaisten hankkeiden toteutumista Suomessa, ainakaan laajamittaisena, voidaan pitää epätodennäköisenä. Ehdotettu sääntely selkeyttäisi tällaisen hankekehittäjän kannalta sovellettavia vaatimuksia ja menettelyjä.

Ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetukset hoidetaan nykyisin osana ydinlaitoksen toimintaa, ja luvanhaltija huolehtii kuljetusten turvallisuudesta. Ehdotetussa ydinenergialaissa rajattaisiin kuljetusta koskevaa sääntelyä nykyistä selkeämmin sellaisiin kuljetuksiin, jossa turvallisuuden varmistamiseen on erityisiä perusteita kuljetettavan aineen määrän ja radioaktiivisuuden perusteella. Kuljetuksen hyväksymisen edellytykset liittyisivät ainoastaan säteilyturvallisuuteen ja turvajärjestelyihin, muutoin kuljetuksen turvallisuus arvioitaisiin VAK-lain mukaan. Ehdotetut kuljetuksia koskevat vaatimukset olisivat nykyistä tarkempia, ja huomioon olisi myös otettu tilanne, jossa kuljetuksesta vastaa muu kuin luvanhaltija. Päällekkäiset hyväksymismenettelyt sovitettaisiin yhteen, kun esityksen mukaan Säteilyturvakeskus ratkaisisi ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksen hyväksymistä koskevan asian yhdellä päätöksellä, jossa sovellettaisiin ehdotetun ydinenergialain ohella myös VAK-lakia. Esityksessä ehdotetut muutokset mahdollistavat kuljetusten järjestämisen nykyistä kustannustehokkaammin ja vähentäisivät hallinnollisia kustannuksia.

Lupajärjestelmä

Esityksen mukaisilla ydinlaitoksia koskevan lupajärjestelmän muutoksilla pyritään vähentämään eri vaiheisiin liittyvää epävarmuutta ja parantamaan hankekehittäjän tai luvanhaltijan riskienhallintaa.

Ydinvoimalaitoksen suunnitteluun, rakentamiseen ja käyttöönottoon liittyviä hyväksymis- ja lupamenettelyitä kehitettäisiin esityksen mukaan siten, että hankkeiden riskienhallintaa ja hankekehityksen edellytyksiä parannettaisiin sekä vähennettäisiin samojen asioiden päällekkäistä käsittelyä. Samoin hakemus- ja päätösmenettelyn sääntelyä yksinkertaistettaisiin, mikä mahdollistaisi menettelyiden soveltamisen tapauskohtaisesti ottaen huomioon mm. käsiteltävän asian periaatteellisuus, laajuus ja merkittävyys.

Ydinlaitoshanketta koskevassa periaatepäätöksessä olisi mahdollista käsitellä sisällöltään laajempi ydinlaitosta koskeva hankekokonaisuus, ja tarkastelussa painopiste olisi yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuuden arvioinnissa. Laitoksen sijaintipaikan soveltuvuutta, sijaintipaikasta johtuvia suunnitteluperusteita ja laitoskonseptia koskevat asiat käsiteltäisiin erikseen Säteilyturvakeskuksessa, kun ne nykyisin ovat osin osana periaatepäätöksen käsittelyä. Muutos mahdollistaa hankekehitykseen liittyvän riskienhallinnan ja niiden hajauttamisen nykyistä selvästi paremmin, samoin tämä yksinkertaistaisi keskenään samanlaisten ydinlaitosten toteuttamista ja edistäisi useammasta moduulista koostuvan ydinlaitoskokonaisuuden toteuttamisen yhdellä tai useammalla sijaintipaikalla.

Valtioneuvoston periaatepäätös annettaisiin eduskunnalle selontekona, mikä olisi muutos nykytilanteeseen, jossa eduskunta päättäessään jättää periaatepäätöksen voimaan tekee käytännössä asiassa hallinnollisen päätöksen. Eduskunnan päätöksellään voimaan jättämän periaatepäätöksen nojalla myönnettäviin ydinlaitoksia koskeviin lupiin liittyy epävarmuutta, missä määrin luvassa on mahdollista poiketa siitä, mitä periaatepäätöstä koskevassa hakemuksessa on esitetty, koska hakemus on osa hyväksyttyä periaatepäätöstä (”sellaisina kuin hakemuksen kuvaus laitoksien keskeisiltä toimintaperiaatteiltaan ja turvallisuuden varmistamiseen liittyviltä ratkaisuiltaan esittää”). Periaatepäätöksen nojalla toteutetut ydinlaitokset voivat olla toiminnassa kymmeniä vuosia ja jopa yli sata vuotta, ja esille saattaa tulla asioita, joita periaatepäätöstä koskevassa hakemuksessa ei ole ennakoitu. Esitys vähentäisi ydinlaitoshankkeen riskejä ja mahdollistaisi paremmin ydinlaitoksen kehittämisen koko laitoksen elinkaaren aikana.

Ydinlaitosten lupamenettelyä ja lupaharkintaa yksinkertaistettaisiin ja päällekkäistä käsittelyä vähennettäisiin. Luvan myöntäminen edellyttäisi, että Säteilyturvakeskus olisi hyväksynyt asianomaiseen lupavaiheeseen liittyvät ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta keskeiset vaatimukset, mikä vastaisi nykykäytäntöä. Sen sijaan näitä ei enää käsiteltäisi uudestaan valtioneuvoston lupaharkinnassa. Tämä tehostaisi lupien käsittelyä ja vähentäisi lupamenettelystä yrityksille aiheutuvia kustannuksia. Ydinlaitoslupiin liittyvää lupatoimivaltaa siirrettäisiin Säteilyturvakeskukselle, kun on kyse ydinteknisistä laitoksista. Tämä yksinkertaistaisi tällaisten laitosten toteuttamista.

Ydinlaitosten lupajärjestelmään ehdotetuista muutoksista seuraisi, että YVA-lain mukainen menettely siirtyisi periaatepäätösvaiheesta rakentamislupavaiheeseen. Tämä vähentää jonkin verran hankkeen alkuvaiheen investointitarpeita sekä mahdollistaisi paremmin sijaintipaikkaselvitysten, kaavoituksen ja ympäristövaikutusten arvioinnin taustaselvitysten yhdistämisen ja hyödyntämisen ristiin. Periaatepäätöksen yhteydessä olisi kuitenkin toteutettava SOVA-lain mukainen ympäristöarviointi, josta vastaisi työ- ja elinkeinoministeriö.

Ydinlaitosten käyttöluvat myönnettäisiin edelleen määräaikaisina, mutta käyttölupien jatkamiseen liittyviä menettelyjä kevennettäisiin ja päätöksien harkinnanvaraisuutta rajattaisiin. Käyttöluvan voimassaoloa voitaisiin jatkaa määräajan, jos mm. laitoksen turvallisuusarviointi on ajantasainen, ympäristövaikutusten arviointi on tarvittaessa toteutettu, ja luvanhaltija ei ole laiminlyönyt velvoitteitaan. Käyttöluvan jatkamisessa ei tarvitsisi arvioida uudelleen kaikkia luvan myöntämiseen edellytettyjä seikkoja eikä myöskään tehtäisi arviointia yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuuden kannalta. Tämä yksinkertaistaisi ydinlaitosten käytön jatkamista ja vähentäisi yritysten kannalta käyttölupien jatkamiseen liittyvää epävarmuutta.

Esityksen mukaan käytöstäpoistolupaa koskevaa sääntelyä selkeytettäisiin ja yksinkertaistettaisiin. Käytöstäpoistoluvan hyväksymisen edellytys ei enää olisi yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuuden harkinta, mikä vähentäisi yritysten kannalta käytöstäpoiston hyväksyttävyyteen liittyvää epävarmuutta. Käytöstäpoistolupaa ei vaadittaisi loppusijoituslaitokselta, vaan tällaiset laitokset suljettaisiin, ja tähän sulkemiseen liittyvistä menettelyistä ja vaatimuksista säädettäisiin nykyistä yksityiskohtaisemmin.

Ydinlaitosta koskevien lupien siirtämisestä toisen hallintaan säädettäisiin laissa. Tämä mahdollistaisi nykyistä paremmin laitokseen liittyvän hankekehityksen, rakentamisen, käytön ja käytöstäpoiston toteuttamisen verkostomaisesti ja eri yrityksissä.

Teknisten vaatimusten muutokset

Ehdotetussa ydinenergialaissa selkeytettäisiin ja osin yksinkertaistettaisiin erilaisiin ydinlaitoksiin ja ydinenergian käyttöön liittyviä vaatimuksia. Säännöstö kohtelisi yrityksiä tasapuolisesti sen mukaan, millaista ydinenergian käyttöä yritys harjoittaa ja millaisia vaatimuksia tällaiselle toiminnalle on tarpeen asettaa ydinmateriaalivalvonnan ja ydinaseiden leviämisen estämisen sekä ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuden, ydinjätehuoltovelvoitteiden tai kuljetusten turvallisuuden kannalta.

Ydinvoimalaitoksen turvallisuuteen kohdistettaisiin tiukemmat vaatimukset ja kontrollit, koska ydinreaktiosta aiheutuu erityisiä riskejä. Ydinvoimalaitokselle tarvittavien turvallisuusjärjestelmien laajuus riippuu laitoksen teknologisista valinnoista ja kokoluokasta. Muissa ydinlaitoksissa vaatimusten soveltamiseen vaikuttaa etenkin laitoksessa käsiteltävien ja varastoitavien radioaktiivisten aineiden määrä ja radioaktiivisuus. Loppusijoituslaitoksessa vaatimuksiin ja nii-

den soveltamiseen vaikuttaa mm. laitoksen sulkemisen jälkeinen pitkäaikaisturvallisuus. Ydinaineen talteenottolaitokseen sovellettavat vaatimukset olisivat osin selvästi suppeammat kuin ydinlaitoksia koskevat vaatimukset (esim. turvajärjestelyjen osalta). Sääntelyn osittainen eriyttäminen erilaisten ydinlaitosten ja muun ydinenergian käytön osalta kohdentaisi sääntelyä tarkemmin asianomaisen kohteen mukaan ja selkeyttäisi sovellettavia vaatimuksia ja menettelyitä.

Ydinvoimalaitokset suunnitellaan käytännössä kokonaisuutena, johon kuuluvat järjestelmät, rakenteet ja laitteet sekä tarvittavat huonetilat ja kulkureitit. Suomalaisten toiminnanharjoittajien tavoitteena on, että Suomeen voitaisiin toteuttaa kustannustehokkaasti muualle jo suunniteltuja ja toteutettuja ydinvoimalaitoksia ilman että niihin on tarvetta tehdä suomalaisten vaatimusten takia merkittäviä suunnittelumuutoksia. Esityksessä ehdotettu menettely, jolla rakentamislain nojalla annetuista yksityiskohtaisista vaatimuksista olisi mahdollista poiketa, jos se on ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta välttämätöntä ja asianomaisen rakentamislaissa tarkoitetun olennaisen teknisen vaatimuksen noudattaminen ei vaarannu, mahdollistaisi muualla suunnitellun ydinlaitoksen rakentamisen Suomeen ilman sen uudelleen suunnittelemista Suomea varten. Tämä voi merkittävästi alentaa ydinlaitoshankkeen kustannuksia ja vähentää siihen liittyviä suunnitteluriskejä sekä edistää modulaaristen ydinvoimalaitosten toteuttamista kustannustehokkaasti.

Esityksessä on kiinnitetty erityistä huomiota siihen, että ydinlaitoshanke voidaan valmistella ja toteuttaa verkostomaisesti hyödyntäen erilaisia toimitus- ja alihankintaketjuja nykyistä paremmin. Tämä olisi muutos nykytilanteeseen, jossa luvanhaltijat tai samaan konserniin kuuluvat yritykset hoitavat laajemmin itse omassa organisaatiossaan kumottavaan lakiin perustuvat velvoitteet. Verkostomaisempi toimintatapa noudattaa teollisuuden yleistä kehitystä, jossa yritykset kehittävät palveluja osaksi liiketoimintaansa. Mahdollistettu kehityssuunta loisi edellytyksiä palvelua tarjoavien yritysten liiketoiminnan kehittämiseen kotimaassa ja myös ulkomailla. Palvelujen alihankinta on keskeistä erityisesti pienemmille kaupunkien energiayhtiöille, jotka suunnittelevat kaukolämmön tuotantoa tai lämmön ja sähkön yhteistuotantoa.

Esityksessä on vähennetty luvanhaltijan organisoitumista ja vastuuhenkilöitä määrittäviä vaatimuksia. Nämä muutokset vähentäisivät luvanhaltijoiden ja muiden yritysten hallinnollista taakkaa sekä mahdollistaisivat toiminnan joustavamman ja tehokkaamman organisoinnin. Nykyisestä ydinmateriaalivalvonnan ja valmiusjärjestelyjen vastuuhenkilöitä ja näiden varahenkilöitä koskevasta vaatimuksesta luovuttaisiin. Samoin ydinlaitoksen rakentamiselle, ydinlaitoksen käytölle, ydinlaitoksen käytöstä poistamiselle, uraani- tai toriumpitoisen kaivos- tai malminrikastustoiminnalle taikka luvanvaraiselle ydinaineiden ja ydinjätteiden hallussapidolle, valmistukselle, tuottamiselle, käsittelylle, käyttämiselle, varastoinnille ja kuljetukselle ei enää vaadittaisi vastuullista johtajaa ja tämän varahenkilöä. Sen sijaan turvajärjestelyjen vastuuhenkilön ja tämän varahenkilön sekä ydinvoimalaitoksen ohjaajien olisi edelleen oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä, mutta hyväksymismenettelyjä kevennettäisiin.

Ydinlaitosten rakenteita ja laitteita koskevaa sääntelyä uudistetaan siten, että mahdollistettaisiin nykyistä laajemmin markkinoilla yleisesti saatavilla olevien tuotteiden hyödyntäminen ydinlaitoksen rakenteina ja laitteina. Ydinlaitosten rakenteiden ja laitteiden toimitusvarmuutta ja kustannustehokkuutta on pyritty edistämään jo nykyisin, ja tältä osin vakiintuneita menettelyitä kehitettäisiin edelleen. Laitteiden ja rakenteiden laadunvarmistusta koskevia vaatimuksia muutettaisiin siten, että luvanhaltijoiden omatarkastuslaitosten käyttäminen olisi jatkossa mahdollista. Kustannusvaikutukset yrityksille riippuvat osin siitä, miten luvanhaltijat hyödyntäisivät ehdotettuun ydinenergialakiin sisällytettyjä mahdollisuuksia.

Ydinjätehuolto ja sen kustannuksiin varautuminen

Ydinjätehuoltoon ja ydinjätehuollon kustannuksiin varautumiseen liittyviin velvollisuuksiin ei esityksessä ehdoteta periaatteellisia muutoksia. Tällä turvataan osaltaan ydinlaitosten yhteiskunnallinen hyväksyttävyys, mikä on olennainen edellytys sille, että ydinlaitoksia saa rakentaa ja käyttää. Ydinjätteitä koskevaan sääntely ehdotetaan kuitenkin muutamia käytännön toimintaa helpottavia muutoksia, mm. koskien käytetyn polttoainesauvan toimittamista tutkimuksia varten. Ydinjätteen loppusijoittaminen perustuisi edelleen sen toteuttamiseen Suomessa, ja ydinjätteen muu kuin vähäinen tuonti Suomeen loppusijoitettavaksi olisi edelleen kiellettyä. Sen sijaan ulkomaisen ydinjätteen käsittely ja väliaikainen varastointi Suomessa sallittaisiin. Tällä pyritään mahdollistamaan suomalaisten laitosten, esim. Posiva Oy:n kapselointilaitoksen, liiketaloudellinen hyödyntäminen muiden maiden jätteiden käsittelyyn ja pakkaamiseen loppusijoitusta varten.

Yritysten viranomaiskustannukset

Esityksen mukaan ydinenergian käytön lakisääteisissä maksuissa on otettu huomioon eri suuruiset yritykset, ja samalla varmistettu, että markkinoille pääsyä ei estetä.

Yrityksille aiheutuu nykyisin vuosittain noin 18 milj. euron kokonaiskustannus Säteilyturvakeskuksen perimistä lupakäsittelyjen suorite- ja valvontamaksuista. Maksut perustuvat maksuperustelakiin ja ydinturvallisuusvalvontaan kuuluvien Säteilyturvakeskuksen suoritteiden maksullisuudesta ja maksuperusteista annettuun kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (1285/1993). Maksut kohdistuvat lähes kokonaan luvanhaltijoihin (Teollisuuden Voima Oyj, Fortum Power ja Heat Oy ja Posiva Oy). Lisäksi pieniä osuuksia maksuista kohdistuu uraanin talteenottoon ja muihin toiminnanharjoittajiin kohdistuviin ydinmateriaalivalvonnan maksuihin. Säteilyturvakeskuksen toiminnan rahoituksen maksujärjestelmää uudistettaisiin, mutta kokonaisuutena arvioiden uudistuksen ei oleteta muuttavan nykytilannetta merkittävästi. Tavoitteena on vaikutukseltaan kustannusneutraali muutos. Jos uusista yrityksistä tulee luvanhaltijoita tai nykyiset luvanhaltijat rakentavat uusia ydinlaitoksia, kasvaisi kerättävien maksujen määrä vastaavasti.

Luvanhaltijat ovat myös velvollisia rahoittamaan Valtion ydinjätehuoltorahaston myöntämiä tutkimusavustuksia. Vuonna 2026 luvanhaltijoilta arvioidaan kerättävän yhteensä noin 7 milj. euroa. Tutkimusavustuksiin kerättävien maksujen perusteena säilyisivät vuosittaiset perusmaksut sekä lämpötehoon ja ydinjätteiden vastuumäärään liittyvät perusteet. Maksujen suuruutta ja kohdentumista muutettaisiin kuitenkin siten, että niitä kerättäisiin periaatepäätöksen sijasta vasta rakentamisluvan käsittelyn jälkeen, jolloin hanke on yksilöity. Tämän mukaisesti SMR- ja muiden uusien hankkeiden valmistelu olisi mahdollista toteuttaa nykyistä pidemmälle ilman tutkimusavustusten rahoitukseen liittyvää maksuvelvollisuutta. Lisäksi perusmaksun määräytymiseen esitetyn tarkennuksen seurauksena sekä maksuosuuden määräytyminen lämpötehoon ja vastuumäärään perustuen tarkoittavat, että pienemmät toimijat maksavat merkittävästi suuria pienemmän osuuden ydinlaitosten turvallisuuden ja ydinjätehuollon tutkimustoiminnan rahoittamisesta. Jos uusista yrityksistä tulee luvanhaltijoita tai nykyiset luvanhaltijat rakentavat uusia ydinlaitoksia, kasvaisi Valtion ydinjätehuoltorahaston tutkimusavustuksia varten kerättävien maksujen määrä vastaavasti.

Työ- ja elinkeinoministeriö perii valtioneuvoston periaatepäätöksestä, lupahakemukseen annetusta päätöksestä sekä näiden päätösten valmistelun edellyttämistä toimenpiteistä päätöstä tai lupaa hakevalta yritykseltä maksuja valtiolle, jotka ovat tällä hetkellä noin 12 000–85 000 euroa (ks. ydinenergian käytön valvontaan kuuluvista valtioneuvoston päätöksistä suoritettavista maksuista annettu valtioneuvoston asetus; 174/2001). Ministeriö perii myös sen ydinenergialain nojalla tekemistä päätöksistä yrityksiltä (pääsääntöisesti luvanhaltijoilta) valtiolle maksuja,

jotka ovat päätöksestä riippuen 630, 6 300 tai 9 450 euroa, sekä luvanhaltijoilta valvontaa varten vuosittain maksuja yhteensä noin 30 000–40 000 euroa (ks. ydinenergian käytön valvontaan kuuluvista työ- ja elinkeinoministeriön maksullisista suoritteista annettu työ- ja elinkeinoministeriön asetus, joka voimassa 1.3.2025–28.2.2027; 44/2025). Ydinenergialainsäädännön kokonaisuudistuksen rinnalla on tarkoitus tarkastella myös mainittujen maksuasetusten uudistamista.

5.2.3 Vaikutukset julkiseen talouteen ja viranomaisten toimintaan

Valtion ydinlaitoksiin, ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetukseen taikka ydinjätehuoltoon liittyviin vastuisiin ja riskeihin ei esityksen mukaan tulisi muutoksia. Ydinvastuulain mukaiset vakuudet tai vastaavat järjestelyt vaadittaisiin edelleen ydinlaitoksesta sekä ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksesta aiheutuvan ydinvahingon varalle, ja velvoitteen noudattamista valvottaisiin ehdotetun ydinenergialain nojalla. Ydinlaitoksiin, ydinaineen talteenottolaitoksiin, ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksiin sekä tällaista toimintaa harjoittaviin kohdistettaisiin edelleen tiukat turvallisuus- ja muut vaatimukset, ja niiden noudattamista valvottaisiin tehokkaasti. Ydinjätehuollon kustannuksiin varautumista koskeva sääntely vastaisi esityksen mukaan kumottavan lain mukaista sääntelyä. Luvanhaltijoilta vaadittaisiin edelleen vakuudet ja luvanhaltijoilta kerättäisiin maksut Valtion ydinjätehuoltorahastoon ydinjätehuollon toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten varalta. Ydinjätehuollon ja sen kustannuksiin varautumista koskevassa sääntelyssä on lisäksi esityksen mukaan otettu huomioon nykyistä kattavammin mahdolliset laiminlyöntitilanteet.

Työ- ja elinkeinoministeriön toiminta rahoitetaan valtiontalousarviosta. Ministeriön ja ministeriön valmistelemista valtioneuvoston periaatepäätöksistä ja muista päätöksistä kerätään maksuja maksuperustelain mukaisesti. Esitys ei suoraan vaikuta perittävien maksujen määrään, mutta suoritteiden ja niihin tarvittavien tehtävien suorittamiseen tarvittavien resurssien määrään voi tulla muutoksia. Muutoksia seurataan toteumaperusteisesti, ja maksuasetuksia päivitetään näiden mukaisesti. Maksujen vastaavuus niistä aiheutuviin kustannuksiin nähden on tarkoitus tarkastella ydinenergialainsäädännön kokonaisuudistuksen rinnalla. Ydinjätehuollon kustannuksiin varautumista ja Valtion ydinjätehuoltorahastoa koskevat tehtävät ministeriössä edellyttävät vuosittain varsin samalla tavalla resursseja, mutta muutoin käsiteltävien asioiden määrä saattaa vaihdella vuositasolla. Jos uusia periaatepäätöstä tai ydinlaitoslupia koskevia hakemuksia tehdään, luvanhaltijoita tulee nykyisen kolmen lisäksi, kasvavaa tehtävien määrä ja resurssitarpeet vastaavasti. Tehtävät olisi mahdollista hoitaa kohdentamalla resursseja tarvittaessa uudelleen ja kehittämällä toimintatapoja.

Työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimii Valtion ydinjätehuoltorahasto. Esitys ei muuttaisi Valtion ydinjätehuoltorahaston kulujen arvioitua tasoa. Valtion ydinjätehuoltorahasto jakautuu kahteen rahastoon, varautumisrahastoon ja tutkimusrahastoon, joille aiheutuvat kustannukset jaetaan. Valtion ydinjätehuoltorahaston varautumisrahaston toiminta rahoitetaan luvanhaltijoilta kerättävillä ydinjätehuollon kustannuksiin varatumista varten kerättävillä maksuilla. Valtion ydinjätehuoltorahaston tutkimusrahaston toiminta rahoitetaan ydinlaitosta koskevan luvan hakijoilta ja tällaista lupaa hakevilta perittävillä maksuilla. Valtion ydinjätehuoltorahastoon liittyvät tehtäviä hoitavat pääosin työ- ja elinkeinoministeriön virkamiehet, ja tarvittavien resurssien määrä on vuositalossa varsin vakio, koska toimet ovat luonteeltaan vuosittain toistuvia. Työ- ja elinkeinoministeriö veloittaa rahastolta kustannukset, joita aiheutuu rahaston tehtävien hoitamisesta ministeriössä. Valtion ydinjätehuoltorahaston varautumisrahastossa oli vuoden 2024 lopussa noin 3 000 milj. euroa (tilinpäätös vuodelta 2024).

Säteilyturvakeskuksen valvontatoiminnasta ja muusta viranomaistoiminnasta säädetään kumottavassa laissa ja YEA:ssa hyvin yleispiirteisesti ja tarkemmin Säteilyturvakeskuksen YVL-oh-

jeissa. YVL-ohjeet määrittävät hyvinkin tarkasti Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä edellyttämät kohteet ydinenergian käytössä ja valvontatoimet eri tilanteissa. Ehdotetussa ydinenergialaissa säädettäisiin kattavasti ydinenergian käyttöön liittyvistä viranomaishyväksynnöistä ja viranomaiselle toimitettavista tiedoista. Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä edellyttäviä asioita vähennettäisiin ja siirrettäisiin osin ilmoitusvelvollisuuden alaisiksi. Kokonaisuudessaan Säteilyturvakeskukselle toimitettavien asioiden määrää on vähennetty. Muutos vähentäisi toiminnanharjoittajien hallinnollista taakkaa ja antaisi myös Säteilyturvakeskukselle liikkumavaraa ja mahdollisuuden kohdentaa valvontatoimia nykyistä riskitietoisemmin. Esitetty valvontamalli mahdollistaisi joustavamman resurssien käytön esim. uusien ydinlaitoshankkeiden käynnistyessä.

Ydinenergian turvallisuuden valvonnan tehtäviä jaoteltaisiin esityksen mukaan jossain määrin uudelleen. Ydinlaitosten laitteiden ja rakenteiden suunnittelun, valmistuksen ja toimintakunnon valvontaan siirrettäisiin Säteilyturvakeskukselta tarkastuslaitoksille. Ehdotetussa ydinenergialaissa määriteltäisiin selkeämmin vaatimukset erilaisille ydinlaitoksille ja näihin kohdistuvalle Säteilyturvakeskuksen valvonnalle, mikä muuttaisi jossain määrin Säteilyturvakeskuksen tehtäviä. Pienien ydinainemäärien turvallisuusasiat sekä fuusiolaitokset siirrettäisiin esityksen mukaan säteilylain alaiseksi toiminnaksi. Säteilylain soveltamisalaan siirrettävien asioiden turvallisuusvalvonta säilyisi edelleen Säteilyturvakeskuksen tehtävänä, mutta valvonnan rahoitukseen ja osin toteutustapaan tulisi siirron seurauksen muutoksia. Ehdotetussa ydinenergialaissa Säteilyturvakeskukselle siirtyisivät ydinteknisten laitosten ja ydinaineen talteenottolaitosten lupaviranomaisen tehtävät. Uusi lupaviranomaisen tehtävä edellyttäisi muutoksia Säteilyturvakeskuksen prosesseihin, tietojärjestelmiin ja lupakäsittelyyn liittyvien menettelyjen osaamiseen. Säteilyturvakeskuksen tehtävissä tapahtuvat muutokset olisi mahdollista hoitaa resursseja uudelleen kohdentamalla.

Säteilyturvakeskuksen valvontatoiminta ohjautuisi esityksen mukaan jatkossa vahvemmin arvioidun turvallisuustilanteen ja toiminnanharjoittajan oman toiminnan laadun perusteella. Valvonnan kohdentamista varten Säteilyturvakeskuksen olisi kehitettävä edelleen riskitietoisen valvonnan mallejaan ja turvallisuuden tilannekuvan kokoamista sekä näihin liittyviä menettelytapoja, prosesseja ja toiminnassa käytettäviä tietojärjestelmiä. Säteilyturvakeskus rahoittaisi uudistukset ehdotetun ydinenergialain mukaisella maksujärjestelmällä.

Säteilyturvakeskuksen ydinenergian käytön valvontatoiminnan ja muun viranomaistoiminnan rahoitus perustuu nykyisin suoritemaksuihin, joihin sovelletaan maksuperustelakia ja sen nojalla annettua kauppa- teollisuusministeriö päätöstä ydinturvallisuusvalvontaan kuuluvien Säteilyturvakeskuksen suoritteiden maksullisuudesta ja maksuperusteista. Ydinlaitoksien osalta on käytössä tehtyihin valvontatunteihin perustuva kuukausittainen arviolaskutus, ja maksut tasataan vuosittain toteutuneiden kustannusten perusteella. Käytössä olevassa mallissa toiminnanharjoittavat maksavat vain todelliset kulut ja valvonnan kustannusvastaavuus on aina sataprosenttinen. Sääntelyä uudistettaisiin, mutta kuvattuihin perusteisiin ei ehdoteta muutoksia.

Ehdotetussa ydinenergialaissa Säteilyturvakeskuksen viranomaistoiminnan rahoitus perustuisi maksuperustelain mukaisiin suoritemaksuihin sekä Säteilyturvakeskuksen keräämään valvontamaksuun. Valvontamaksuista saadut tulot tuloutettaisiin valtion talousarvioon, johon vastaavasti sisällytettäisiin määräraha Säteilyturvakeskuksen valvontaviranomaisen toimintaan. Säteilyturvakeskuksen rahoituksen kokonaismäärän ei arvioida muuttuvan. Esitetty rahoitusmalli mahdollistaisi Säteilyturvakeskuksen rahoituksen nopeat muutokset esim. uusien ydinlaitoshankkeiden edellyttämän resurssitarpeen kattamiseen. Ehdotettu malli myös säilyttäisi viranomaiskustannusten kohdistumisen aiheuttamisperiaatteen mukaisesti ja sataprosenttisen kustannusvastaavuuden.

Esityksessä ehdotuksessa Säteilyturvakeskuksen valvontatehtävän laajentamista kyberturvallisuuslain (124/2005) soveltamisalaan kuuluvassa toiminnassa. Säteilyturvakeskus valvoo jo nykyisin pääosaa kyberturvallisuuslakiin ehdotetuista asioista osana säteilyturvallisuus- ja muuta turvallisuusvalvontaansa. Muutoksella pyritään selkeyttämään Energiaviraston ja Säteilyturvakeskuksen työnjakoa. Kyberturvallisuuslain velvoitteiden noudattamisen valvonta ydinlaitoksilla lisäisi jonkin verran Säteilyturvakeskuksen tehtäviä sekä saattaisi edellyttää osaamisen kehittämistä ja osin resurssien uudelleen kohdentamista. Kyberturvallisuuslain noudattamisen valvonnasta Säteilyturvakeskukselle aiheutuvat kustannukset olisi tarkoitus kattaa työ- ja elinkeinoministeriön ja Säteilyturvakeskuksen yhteistyössä kohdentamalla toimintamenoja uudestaan.

Esityksen mukaiset muutokset Säteilyturvakeskuksen tehtäviin ja uudet tehtävät eivät vaikuttaisi välittömästi Säteilyturvakeskuksen resurssitarpeeseen, vaan tehtävät voitaisiin hoitaa nykyisiä resursseja uudelleen kohdentamalla. Jos ydinenergian käyttö laajenee, resurssien lisääminen saattaa olla tarpeen. Tällöin mahdolliset lisäresurssien kustannukset katettaisiin luvanhaltijoilta ja muilta toiminnanharjoittajilta kerättävillä suoritemaksuilla ja valvontamaksulla.

Kyberturvallisuuslakiin ehdotettu muutos edellyttäisi Traficomin Kyberturvallisuuskeskuksen tietojärjestelmien kehittämistä. Arviolta tietojärjestelmäkustannukset yhteisen NIS2-ilmoituskanavan kehittämisen osalta olisivat kertaluonteisesti noin 5 000–10 000 euroa. Työ- ja elinkeinoministeriö ja Säteilyturvakeskus varautuvat kattamaan tietojärjestelmäkustannukset määrärahoja uudelleen kohdentamalla.

5.2.4 Vaikutukset kansantalouteen

Ydinlaitoksista seuraa myönteisiä kansantaloudellisia vaikutuksia, kun kohtuuhintaista perustuotantoa on saatavilla. Koko kansantalouden tasolla ydinlaitosten operoinnin arvioidaan liikevaihdon, arvonlisän ja työllisten määrässä mitattuna olevan kohtalaisen pieni toimiala, jonka merkitys korostuu markkinoille toimitetun energian vaikutusten kautta. Kustannustehokkaan, puhtaan ja toimitusvarman energian saatavuus lisää mm. kansantalouden kilpailukykyä ja aiheuttaa positiivisia vaikutuksia monilla muilla toimialoilla. Erityisen merkittävä vaikutus voi olla energiaintensiivisillä energiaa käyttävillä toimialoilla.

Ydinlaitokset ovat tyypillisesti miljoonien tai miljardien eurojen arvioisia investointeja, ja niiden pitkäjänteinen toiminta vaikuttaa kansantalouteen pitkään. Ydinlaitosten vaikutukset ovat hankekohtaisia, ja niiden suuruus ja kohdentuminen riippuu mm. hankkeen kokoluokasta, sijoittumisesta, toteutustavasta ja muista yksityiskohdista.

Nykyinen ja mahdollinen uusi ydinvoiman tuotantokapasiteetti turvaisi sähkön saatavuutta Suomessa, minkä arvioidaan olevan vetovoimatekijä uusien teollisten investointien sijoittumiselle Suomeen. Ydinenergialla tuotettu lämpöenergia loisi edellytyksiä vähentää polttoon perustuvan lämmön tuotannon roolia Suomessa ja mahdollistaa siten lämmöntuotannon kustannuskilpailukyvyn ja toimitusvarmuuden pitkäjänteistä kehittämistä.

Esityksellä on edellytykset lisätä mainittuja kansantaloudellisia vaikutuksia, mutta monet muut tekijät vaikuttavat investointien toteutukseen enemmän. Ydinlaitoksissa käytettyjen teknologioiden hankintakustannukset, investointien muut kustannukset, käyttökustannukset ja muut taloudelliset tekijät vaikuttavat esim. suoremmin kansantalouteen.

Uusien ydinvoimalaitosten liittäminen kantaverkkoon voi vaatia lisäinvestointeja kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj:ltä. Lämmöntuotantolaitosten liittäminen kaukolämpö- tai teollisuuslämpö-

verkkoihin voi edellyttää lämpöyhtiöiltä investointeja lämmönsiirtoputkistoihin. Näiden arvioidaan muodostavan hyvin rajallisen osan investoinnin kokonaisuudesta ydinkaukolämpöhankkeissa.

5.2.5 Ilmasto- ja ympäristövaikutukset

Esityksen tavoitteena on parantaa ydinlaitoshankkeiden toteuttamisen edellytyksiä. Ydinenergian käyttö ei aiheuta merkittäviä hiilidioksidipäästöjä ja hillitsee siten ilmastonmuutosta. Energiajärjestelmän aiheuttamiin kasvihuonekaasupäästöihin vaikuttavat kuitenkin hyvin monet muutkin tekijät.

Useisiin muihin energian tuotannon muotoihin verrattuna ydinenergian käyttö ei edellytä erityisen laajojen maa-alojen hyödyntämistä tuotettua energiamäärää kohden. Tämä ominaisuus kohdistaa normaalikäytön vaikutukset laitosalueille ja niiden välittömään läheisyyteen. Tällä on merkitystä luontoon kohdistuvien vaikutusten osalta.

Suomessa on viime vuosikymmeninä laadittu useita ympäristövaikutusten arviointiselostuksia ydinvoimalaitoshankkeista sekä ydinjätehuollon toteutukseen liittyvistä erilaisista ydinlaitoksista. SMR-laitoksia koskevia ympäristövaikutusten arviointiselostuksia ei ole vielä laadittu.

Ydinvoimalaitosten normaalikäytön aikainen merkittävin ympäristövaikutus on nykyisin jäähdytysveden ottaminen vesistöstä ja laskeminen takaisin vesistöön useita asteita lämpimämpänä. Tällä voi olla vaikutuksia mm. kalastoon ja vesistön tilaan sekä jääpeitteeseen talvisin. Ainoastaan lämpöä tuottavilla ydinlaitoksilla ei välttämättä olisi näitä vaikutuksia, sillä lämpökuorman poistamistarve liittyy erityisesti lauhdesähkön tuotantoon. Ydinvoimalaitosten vesistöön liittyviä vaikutuksia säännellään ympäristönsuojelulain mukaisilla ympäristöluvilla ja vesilain (587/2011) mukaisilla vesiluvilla. Ydinlaitosten rakentamisella ja purkamisella voi olla myös muunlaisia merkittäviä tähän esitykseen liittymättömiä ympäristövaikutuksia, esim. melu.

Esityksen tavoitteena olevan turvallisuuden korkean tason säilyttäminen on keskeistä merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten estämiseksi. Ydinlaitosten merkittävin, mutta erittäin epätodennäköinen ympäristövaikutus olisi vakava reaktorionnettomuus. Ydinjätehuollossa loppusijoituslaitosten osalta erityisen tärkeää on huolehtia pitkäaikaisturvallisuudesta. Esityksen mukaisesti ydinlaitosten lupaprosesseissa ja ydinlaitosten valvonnassa on tavoitteena korkean turvallisuustason varmistaminen. Turvallisuuteen liittyvässä arvioinnissa otetaan huomioon myös ilmastonmuutoksen mahdolliset vaikutukset ydinlaitosten turvallisuuteen (esim. meriveden pinnan nousu). Lisäksi ilmastonmuutoksella voi olla vaikutuksia mm. ydinlaitosten toimintaan liittyvien pintavesistöjen tilaan, joka voidaan mm. ottaa huomioon ympäristövaikutusten arvioinnissa.

Kunkin ydinlaitoshankkeen ympäristövaikutukset ja mahdollisuudet niiden hillitsemiseksi arvioidaan hankekohtaisesti erikseen. Ympäristövaikutusten arviointia koskevassa lainsäädännössä edellytetään ydinlaitoshankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnin toteuttamista ennen hankkeiden lupahakemusten vireille tuloa. Arviointi sisältää tyypillisesti myös Espoon sopimuksen mukaisen kansainvälisen kuulemisen. Ympäristövaikutusten arviointiprosessin päättävä perusteltu päätelmä olisi liitettävä lupahakemuksiin. Ympäristövaikutusten arvioinnin toteuttaminen ennen rakentamislupaa aiemman periaatepäätöksen sijaan ei katsota vaikuttavan ydinenergian käytön ympäristövaikutuksiin. Osana periaatepäätösten valmistelua tehtäisiin SOVA-lain mukainen ympäristöarviointi hankkeesta.

Esityksessä on otettu huomioon, että ydinjätteitä olisi mahdollista hyödyntää esim. ydinpolttoaineen tuotannon raaka-aineena tai ydinlaitoksesta poistettuja rakenteita muissa ydinvoimaloissa tai kohteissa (esim. sairaala). Tämä mahdollistaisi materiaalien kiertotalouden ja uusiutumattomien luonnonvarojen nykyistä paremman hyödyntämisen.

Ydinlaitokset sijaitsevat nykyisin kaukana asutuskeskuksista. Ehdotetussa ydinenergialaissa otetaan huomioon mahdollisuus toteuttaa ydinlaitos lähelle asutuskeskuksia, mikä etenkin lämmön tuotannon kannalta olisi tarpeellista. Ydinlaitoksen epätodennäköisen erittäin vakavan onnettomuuden seurausten rajoittamiseksi ydinlaitoksen ympärille on asetettava suojavyöhyke ja varautumisalue, joka määritetään tapauskohtaisesti. Suojavyöhyke ja varautumisalue voivat vaikuttaa yhdyskuntarakenteen kehittymiseen. Ydinlaitoksen rakentaminen edellyttää asemakaava, joten yhdyskuntarakenteiden kehittyminen ratkaistaan ensi sijassa sijaintikunnan valmistelemassa ja hyväksymässä kaavoituksessa.

Suomessa ei ole uraanin talteenottolaitosta lukuun ottamatta ydinpolttoaineen tuotantoketjun toimintoja, joten näiltä osin ydinenergian käytön ympäristövaikutukset aiheutuvat ulkomailla.

5.2.6 Vaikutukset yhteiskuntaan ja kansalaisiin

Ydinlaitosten tuottama energia sekä ydinmateriaalien ja ydinjätteiden käsittely, varastointi ja loppusijoitus turvallisesti ja vastuullisesti mahdollistavat yhteiskunnan toimintaa ja kansalaisten elinolojen asianmukaista järjestämistä Suomessa. Ydinlaitokset tarjoavat toimeentuloa, ja niillä on monia samankaltaisia vaikutuksia yhteiskuntaan ja kansalaisiin kuin muillakin elinkeinoelämän toiminnoilla.

Ehdotetun ydinenergialain keskeisiin tavoitteisiin kuuluvat ydinenergian käytön turvallisuus kansalaisten ja ympäristön kannalta sekä yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuus. Näitä periaatteita pantaisiin toimeen erityisesti varmistamalla kattava hankkeiden ja toiminnan turvallisuuden ja muiden toimintaan liittyvien velvoitteiden noudattamisen arviointi sekä yhteiskunnan eri toimijoiden osallistumismahdollisuudet viranomaisprosesseihin.

Yhteiskunnallisten vaikutusten arvioinnin ja kansalaisoikeuksien toteutumisen kannalta tietoisuus oikeuksista ja mahdollisuudet esittää kantansa ovat keskeisessä roolissa. Ydinlaitoshankkeissa yhteiskunnan eri toimijoilla ja kansalaisilla voi olla voimakkaasti toisistaan eriäviä näkemyksiä ja näkökulmia liittyen hankkeiden vaikutuksiin. Esityksen tavoitteena on varmistaa riittävä ja monipuolinen keskeisten viranomaisten, osallisten, kuntien, kansalaisten, organisaatioiden ja muiden tahojen kuuleminen. Tämä toteutetaan mm. lupamallin monivaiheisuuden kautta sekä käyttölupien määräaikaisuudella. Lupavaiheisiin sisältyvät kattavat tiedoksiannot ja kuulemisvaiheet. Ehdotetussa ydinenergialain mukaan valitusoikeutta laajennettaisiin jonkin verran. Tämä edistäisi osallistamista ja parantaisi vaikuttamismahdollisuuksia.

5.2.7 Vaikutukset turvallisuuteen

Esityksen tavoitteena on turvata ja säilyttää turvallisuuden korkea taso. Tarkoitus ei ole muuttaa tilannetta suhteessa kumottavaan lakiin, mutta ehdotetussa ydinenergialaissa säädettäisiin kumottavaan lakiin verrattuna kattavammin ydinmateriaalivalvontaan ja turvallisuuden varmistamiseen tarvittavat toimet. Lisäksi esityksessä on otettu huomioon eräät uudet turvallisuuden osa-alueet, kuten kyberturvallisuus sekä uudenlaisten liiketoimintamallien ja uusien teknologioiden (esim. SMR-laitokset) merkitys turvallisuuden kannalta.

Esitetty uusien ydinlaitosten lupamalli ja käytössä olevien ydinlaitosten valvonta sekä muu esityksen mukainen sääntely turvaisivat mahdollisuudet turvallisuuden arviointiin useissa eri vaiheissa ydinlaitoshanketta. Esitys myös mahdollistaa hankkeiden turvallisuuden arvioinnin eri näkökohdista. Ydinlaitoshankkeen periaatepäätöksen arvioinnissa ja samoin edelleen myös ydinlaitoksen rakentamista ja käyttöä koskevassa valtioneuvoston lupaharkinnassa yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuuden arviointi on keskeistä. Turvallisuuden varmistamiseksi hankkeen kehittäjän ja luvanhaltijan kykyä täyttää lakiin perustuvat velvoitteet arvioidaan monessa vaiheessa, ja niiden noudattamista valvottaisiin tehokkaasti ja riksiperusteisesti.

Yhteiskunnan kokonaisturvallisuus on olennainen arvioitaessa yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuutta. Yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin luetaan talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus, joihin kaikkiin energiaratkaisut oleellisesti liittyvät. Valtioneuvoston rakentamisluvan ja käyttöluvan myöntämisen edellytyksissä sekä lupien peruuttamisessa otettaisiin huomioon mahdollinen hybridivaikuttaminen. Toiminta ei saisi vaarantaa tai olla omiaan vaarantamaan turvallisuutta, energian toimitus- tai huoltovarmuutta tai ydinlaitoksen luotettavaa käyttöä.

Ydinlaitosten turvallisuuskysymysten kokonaisuuteen kuuluu monia näkökulmia, esim. ydinlaitosten käytön tekninen turvallisuus, ydinlaitoksen turvallisuutta vaarantavalta toiminnalta ehkäisevät turvajärjestelyt ja seurausten rajoittamiseen tarvittavat valmiusjärjestelyt sekä taloudelliseen toimintakykyyn ja varautumiseen liittyvät vaatimukset. Ydinlaitoksiin liittyviä teknologiatoimittajia sekä omistukseen ja rahoitukseen liittyviä taustoja arvioidaan osana lupaharkintaa.

6 Muut toteuttamisvaihtoehdot

6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Esityksen valmistelussa on arvioitu mahdollisuutta sovittaa ehdotetun ydinenergialain mukainen ydinlaitosten lupajärjestelmä ns. yhden luukun palvelujen lainsäädäntöhankkeen mukaisiin lupamenettelyihin (ks. HE laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi; 41/2025 vp). Hanke liittyy ympäristöasioihin ja niitä käsitteleviin viranomaisiin, joten se eroaa olennaisesti ehdotetun ydinenergialain mukaisesta ydinlaitosten lupajärjestelmästä. Tästä syystä esitykseen ei sisälly ehdotusta ydinlaitosten lupajärjestelmän yhdistämisestä mainittuun hallituksen esitykseen.

6.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Kansainvälisesti sovitut turvallisuusvaatimukset

Kansainvälisen atomienergiajärjestön turvallisuusstandardit muodostavat kansainvälisesti hyväksytyn viitekehyksen ydinenergian ja säteilyn turvalliselle käytölle. Ne sisältävät suuntaviivat ydinlaitosten, säteilyn käytön, radioaktiivisten materiaalien kuljetuksen ja jätehuollon turvallisuudelle. Tavoitteena on suojella ihmisiä ja ympäristöä ionisoivan säteilyn haittavaikutuksilta sekä ehkäistä ydinonnettomuuksia. Kansainvälisen atomienergiajärjestön turvallisuusstandardit koostuvat perusperiaatteista, yleisistä vaatimuksista ja erityisvaatimuksista eri toimialoille. Standardit ovat suosituksia, mutta monet maat ovat sisällyttäneet ne kansalliseen lainsäädäntöönsä. Suomen lähtökohtana on täyttää lainsäädännössä turvallisuusstandardien johtavat periaatteet ja vaatimukset. Turvallisuusstandardeja vastaavia turvallisuusasioita on osin esitetty kansainvälisissä ydinturvallisuutta koskevissa sopimuksissa sekä EU-lainsäädännössä.

WENRA on laatinut ns. turvallisuuden referenssitasoja jäsenmaissaan toimiville ydinvoimalaitoksille ja tutkimusreaktoreille sekä ydinjätteestä huolehtimiseksi. WENRAn työhön osallistuvien maiden kansalliset viranomaiset ovat sitoutuneet viemään referenssitasoissa kuvatut turvallisuusvaatimukset kansallisiin säännöstöihinsä ydinturvallisuuden harmonisoimiseksi EU:ssa ja muissa WENRAan liittyneissä maissa. Näiden turvallisuusvaatimusten sisältö on tähän saakka ilmennyt usealla säännöstötasolla (mukaan lukien kumottava laki), mutta sääntelyn pääpaino on ollut YVL-ohjeissa. Referenssitasoja ei ole tarkoitus saattaa kansalliseen säännöstöön sanatarkasti, mutta tavoitteena on osoittaa niiden tarkoituksen täyttyminen kansallisessa sääntelyssä ja viranomaisen toiminnalla. Referenssitasojen lisäksi uusille ydinvoimalaitoksille on laadittu yleisemmät turvallisuustavoitteet, joiden mukaisesti jäsenmaissa rakennettavat uudet ydinvoimalaitokset odotetaan rakennettavan. Nämä turvallisuustavoitteet on sisällytetty suomalaiseen säännöstöön, ja niiden voidaan katsoa olevan yleisiä periaatteita, joiden täyttymisestä on syytä varmistua uusia laitoksia rakennettaessa ja käytettäessä. Ydinturvallisuusdirektiivi edellyttää tietyiltä osin WENRAn laatimien turvallisuustavoitteiden ja referenssitasojen noudattamista.

Kansallisten sääntelyrakenteiden vertailu

Kansalliset sääntelyratkaisut ovat riippuvat kunkin maan lainsäädäntötavasta. Seuraavassa on esitetty vertailua muutamien keskeisten maiden tilanteesta (Ruotsi, Iso-Britannia, Sveitsi, Tšekki).

Ruotsin ydinenergialainsäädäntö muodostuu ydinenergialaista ja ydinenergia-asetuksesta (lagen om kärnteknisk verksamhet 1984:3, förordningen om kärnteknisk verksamhet 1984:14). Lisäksi Ruotsissa on turvallisuusviranomaisen määräyksiä sekä suositusluontoisia ohjeita ja oppaita (general advices, guidance), jotka eivät ole oikeudellisesti sitovia. Laajemmassa kontekstissa Ruotsin ydinturvallisuuden ja säteilysuojelun lainsäädäntökehykseen kuuluvat ydinenergialainsäädännön lisäksi säteilylaki (2018:396), ympäristölaki (1998:808), ydinvastuulaki (1968:45) ja jätehuollon rahoitukseen liittyvä laki (2006:647). Ruotsin nykyinen ydinenergialaki on ollut voimassa 35 vuoden ajan. Tänä aikana sitä on muutettu yli 30 kertaa. Lain säännöksiä on lisätty, muutettu ja poistettu, mikä on johtanut siihen, että laki on muuttunut jäsentelemättömäksi ja vaikealukuiseksi. Tämän vuoksi Ruotsin hallitus käynnisti ydinenergialain ja ydinenergia-asetuksen päivitystarpeiden selvitystyön vuonna 2017. Selvitystyön tuloksena valmistui maaliskuussa 2019 komiteamietintö (Ny kärntekniklag – med förtydligat ansvar, SOU 2019:16). Mietintö sisältää ehdotuksen Ruotsin uudeksi ydinenergialaiksi. Ruotsissa nykyinen hallitus käynnisti laajemman ydinenergian käytön edellytysten, lupajärjestelmän ja turvallisuussääntelyn arvioinnin.

Sveitsin ydinenergialainsäädäntö muodostuu ydinenergialaista (Nuclear Energy Act 2003), säteilysuojelulaista (Radiological Protection Act 1991) ja Sveitsin turvallisuusviranomaista (jäljempänä *ENSI*) (Eidgenössisches Nuklearsicherheitsinspektorat) koskevasta laista (ENSI Act 2007). Ydinenergialaki sisältää ydinturvallisuuteen liittyvät periaatteet, luvitusprosessin, luvanhaltijan velvollisuudet, käytöstäpoistoa sekä radioaktiivisen jätteen hävittämistä koskevat säännökset, rangaistussäännökset sekä säännökset ENSI:n asemasta, tehtävistä ja rahoituksesta. Säteilysuojelulaki sisältää säännökset tilanteista, joissa on ionisoivan säteilyn vaara. Lisäksi säännöstö sisältää lakiin perustuvia määräyksiä (ordinances) ja määräysten perusteella annettuja sääntelyohjeita (regulatory guidelines). Sveitsin lainsäädännön jako ydinenergialakiin ja säteilylakiin vastaa Suomen tilannetta. Sveitsin viranomaisella ei ole vastaavaa määräystenantovaltuutta kuin Säteilyturvakeskuksella on kumottavan lain ja ehdotetun ydinenergialain nojalla.

Tšekin ydinenergialainsäädännön keskiössä on vuonna 2017 voimaan tullut uusi atomilaki (Atomic Act nro. 263/2016) sekä sitä täsmentävät asetukset. Ydinturvallisuusarvioinnista säädetään tarkemmin eri asetuksissa. Lisäksi on olemassa sarja turvallisuusoppaita (safety guide) ja suosituksia.

Lupajärjestelmä

Isossa-Britanniassa turvallisuusviranomainen (jäljempänä *ONR*) myöntää laitospaikkaluvan (Site License) toistaiseksi voimassa olevaksi. ONR myöntää myöhemmin laitoksen elinkaaren eri vaiheissa lupia (Permission), ennen kuin rakentaminen, käyttöönotto, käyttö, käytöstöpoisto tai näiden vaiheiden aikana suoritettavat tietyt toimet voidaan aloittaa. Isossa-Britanniassa laitospaikkalupa on korvattava uudella luvalla, jos toiminnassa tapahtuu olennaisia muutoksia (esim. operaattorin vaihtuminen, uusien ydinlaitosten rakentaminen, laitosalueen laajentaminen).

Ranskassa pääministeri myöntää ydinlaitosluvan (Creation Authorisation) toistaiseksi voimassa olevaksi. Luvan voimassaolon ehtoja tarkastellaan säännöllisesti kymmenen vuoden välein tehtävissä määräaikaisissa turvallisuusarvioinneissa. Ranskan turvallisuusviranomainen myöntää laitoksen käyttöönotolle luvan (Commissioning Authorisation). Ranskan lupamallissa merkittävät muutokset on luvitettava Creation Authorisation- lupamenettelyä vastaavalla tavalla, jotta ydinlaitoslupa pysyy voimassa (ydinvoimalaitoksen kapasiteetti ja ominaisuudet, uusien laitosyksiköiden rakentaminen sekä olennaiset muutokset tekijöissä, jotka ovat vaikuttaneet lupapäätökseen).

Tšekissä ydinlaitoksen luvitusmenettely muodostuu kolmesta luvasta, joita ovat sijaintipäätös, rakennuslupa ja käyttölupa. Toimivalta sijaintipaikan luvittamiseen on rakennuslain nojalla yleisellä rakennusviranomaisella. Rakennusluvan ja käyttöluvan myöntää teollisuus- ja kauppaministeriö kuultuaan turvallisuusviranomaisen kannan. Käyttölupa edellyttää kunnan hyväksyntää. Ennen rakentamista ydinlaitokselle on tehtävä ympäristövaikutusten arviointi. Tšekissä turvallisuusviranomainen myöntää käyttöluvan toistaiseksi voimassa olevaksi.

Ruotsissa uuden ydinlaitoksen ja olemassa olevien laitosten suuret muutokset täytyy arvioida sekä ydinenergialain että ympäristölain mukaisesti. Lupahakemus täytyy lähettää sekä Ruotsin turvallisuusviranomaiselle (Strålsäkerhetsmyndigheten; jäljempänä *SSM*) että maa- ja ympäristötuomioistuimelle. Lupahakemuksessa on oltava mukana ympäristövaikutusten arviointi. Ruotsin hallitus antaa hyväksynnän ympäristölain mukaisesti sekä päättää luvan ehdoista ydinenergialain mukaisesti. Ruotsissa on käynnissä ydinlaitosten lupajärjestelmän ja säännöstön arviointi.

SSM on tehnyt kesäkuussa 2024 hallitukselle ehdotuksen varsinaista ydinvoimalaitoksen lupakäsittelyä edeltävästä ennakkoarvioinnista (SSM2024-984-3). Ehdotus on samansuuntainen kuin esityksessä ehdotettu rakentamislupahakemusta edeltävä laitossuunnittelun ja turvallisuusperustelujen periaatetasoinen Säteilyturvakeskuksen arviointi (ydinlaitoskonseptin arviointi).

Iso-Britanniassa, Ranskassa ja Kanadassa on otettu käyttöön samankaltaisia menettelyjä kuin esityksessä ehdotettu Säteilyturvakeskuksen ydinlaitoskonseptin arviointi. Tarkoitus on ollut tehostaa ja sujuvoittaa uusien ydinvoimalaitosten luvitusprosessin alkuosaa. Iso-Britanniassa ydinturvallisuus- ja ympäristöviranomaiset tekevät ydinvoimalaitoksen perussuunnittelun arvioinnin (Generic Design Assessment), jonka tarkoituksena on sujuvoittaa ydinvoimalaitoksen suunnittelun ja turvallisuusperustelujen arviointia varsinaisessa lupamenettelyssä (Site Li-

cense). Ranskan lainsäädännössä on vapaaehtoinen esiluvitusvaihe (Safety Options), jossa toiminnanharjoittajat voivat pyytää Ranskan ydinturvallisuusviranomaiselta alustavan kannanoton ydinlaitoksen suunnittelusta ja turvallisuusperusteluista ennen varsinaista lupahakemusta (Creation Authorisation). Kanadassa on vapaaehtoinen laitoksen esiarviointi, jota laitostoimittaja voi hakea. Arvioinnin tavoitteena on tunnistaa aikaisessa vaiheessa luvitus- ja turvallisuushaasteita, antaa viranomaiselle mahdollisuus perehtyä laitokseen jo ennen varsinaista luvitusvaihetta ja antaa kansalaisille varmuutta siitä, että maahan mahdollisesti rakennettavat uudenlaisetkin laitokset tulevat täyttämään turvallisuusvaatimukset.

Ruotsin hallituksen asettama selvityskomitea on tehnyt ensimmäiset ehdotuksensa Ruotsin ydinvoimalaitosten lupajärjestelmän muutoksesta (SOU 025:7). Selvityskomitea ehdottaa Ruotsiin vastaavaa periaatepäätöstä kuin Suomessa. Periaatepäätös ajoittuisi Ruotsissa nykyistä päätöksenteko aikaisempaan vaiheeseen. Ruotsiin ehdotetussa periaatepäätöksessä arvioitaisiin, onko ydinvoimalaitoksen rakentaminen ja käyttö tietyllä paikalla yhteiskunnan kokonaisedun mukaista. Päätöksen edellytyksenä olisi, että ei ole ilmennyt ydinenergialain tai säteilylain mukaisia ilmeisiä esteitä. Päätöksen yhteydessä selvitetään sijaintikunnan suostumus. Selvityskomitea ehdottaa myös muutoksia SSM rooliin lupaviranomaisena. Ehdotuksen mukaan SSM myöntäisi jatkossa Ruotsin ydinenergialain mukaiset ydinteknisen toiminnan luvat (laki 1984:3 5§).

Sveitsissä ydinlaitoslupajärjestelmä sisältää kolme vaihetta, joita ovat yleinen lupa, rakennuslupa ja käyttölupa. Yleinen lupa tarvitaan ydinvoimalaitoksen sijoittamiseen, ja siinä määritetään myös, missä ajassa luvanhaltijan on haettava rakennuslupaa. Rakennuslupa sisältää tiedot mm. luvanhaltijasta ja rakennuksen sijainnista sekä siitä, missä ajassa luvanhaltijan on aloitettava rakennustyöt. Käyttölupa sisältää tiedot mm. luvanhaltijasta, ydinvoimalaitoksen kapasiteetista ja ympäristön valvonnan mekanismeista. Luvitusprosessiin osallistuvat useat liittovaltio- ja osavaltiotason viranomaiset. Kansallinen viranomainen, ENSI, voi esittää näihin lupiin lisäehtoja. Varsinainen lupapäätös tehdään liittovaltion neuvossa. Sveitsin parlamentti ratifioi päätöksen.

Esityksessä ehdotettu ydinlaitoksen sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden ja sijaintipaikan soveltuvuuden arviointi sekä niitä koskeva Säteilyturvakeskuksen lausunto vastaisivat Tšekissä ja Isossa-Britanniassa noudatettuja menettelyitä. Tšekin ydinenergialaissa ensimmäinen ydinturvallisuusviranomaisen arviointiin perustuva lupavaihe on laitospaikkalupa (Site License). Sen yhteydessä arvioidaan kattavasti sijaintipaikan ominaisuuksia, soveltuvuutta ja turvallisuutta ennen rakentamislupahakemusvaihetta. Ison-Britannian lupamallissa laitospaikkaluvan (Site License) myöntämiseksi luvanhakijan on toimitettava sijaintipaikkaperustelu (Site Justification Report), jossa arvioidaan sijaintipaikan ominaisuuksia, soveltuvuutta ja turvallisuutta. Molemmissa maissa perusajatuksena on arvioida sijaintipaikka hyvissä ajoin ennen rakentamislupaa, jotta mahdolliset turvallisuuteen liittyvät tekijät voidaan tunnistaa oikea-aikaisesti ja pystytään vähentämään sijaintipaikan valintaan liittyviä epävarmuuksia ja riskejä.

7 Lausuntopalaute

(täydennetään)

8 Säännöskohtaiset perustelut

8.1 Ydinenergialaki

8.1.1 I OSA: YLEISET SÄÄNNÖKSET

1 luku

Yleiset säännökset ydinenergian käytöstä

1 § Lain tarkoitus

Lain tavoitesäännös olisi sisällöltään vastaava kuin kumottavan lain 1 §:n mukaan. Ydinenergialain tavoitteena olisi edelleen varmistaa ydinenergian käytön turvallisuus ja muu yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuus sekä se, että ydinenergian käyttö ei edistä ydinaseiden leviämistä.

Ydinenergian käytöllä tarkoitettaisiin, kuten nykyisin, lain soveltamisalaan 2 §:n mukaan kuuluvaa toimintaa.

2 § Soveltamisala

Pykälän mukaan lain soveltamisalaan kuuluva toiminta olisi sisällöltään vastaava kuin kumottavan 2 §:n 1–3 momentin mukaan. Soveltamisala vastaisi 1 §:ää siten, että ydinmateriaalivalvonta ja yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuutta koskeva tavoite liittyy kaikkeen pykälässä tarkoitettuun toimintaan, mutta turvallisuus lähinnä 3–5 kohtaan. Lain soveltamisalaan kuuluisi edelleen kaikki toiminta, johon liittyy ydinmateriaaleja (mukaan lukien. tutkimustoiminta, kaivostoiminta, teollisuuden prosessit, terveydenhoito).

Ehdotuksen mukaan uraani- tai toriumpitoinen malmi olisi myös ydinainetta, joten sitä ei enää erikseen mainittaisi soveltamisalaa koskevassa pykälässä. Kaivos- ja malminrikastustoiminta, jonka tarkoituksena on uraanin tai toriumin tuottaminen (ks. kumottavan lain 2 §:n 1 momentin 2 kohta), korvattaisiin ydinaineen talteenottolaitoksella. Ehdotuksen 5 §:n määritelmää koskevassa säännöksessä säädetään muutoinkin pykälässä käytettyjen käsitteiden merkityksestä.

Pykälän 3 kohdan mukaisesti laissa säädettäisiin ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen suunnittelusta, rakentamisesta, käyttämisestä sekä käytöstäpoistosta tai loppusijoituslaitosten osalta sulkemisesta. Pykälän 4 kohdassa tarkoitetun ydinjätehuollon osalta soveltamisala muuttuisi hieman aikaisempaan nähden johtuen siitä, että ydinjätteen määritelmää ehdotetaan muutettavaksi ja se koskisi aikaisempaan nähden hieman rajallisempaa toimintaa vain ydinlaitoksiin liittyen.

Pääasiassa ydinenergian käyttö Suomessa on rauhanomaista. Ydinmateriaalivalvontaa on syytä soveltaa kaikkeen Suomessa tapahtuvaan ydinenergian käyttöön. Sotilaskäytössä olevien ydinmateriaalien valvonnalle olisi tarvittaessa mahdollista säätää poikkeuksia, kunhan Suomea sitovat ydinmateriaalivalvonnan kansainväliset velvoitteet täytetään.

3 § Suhde muuhun lainsäädäntöön

Pykälän 1 momentin mukaan ydinenergian käyttöön sovellettaisiin, mitä Suomea velvoittavissa ydinalan kansainvälisissä sopimuksissa määrätään. Keskeisimpiä ovat:

o ydinsulkusopimus;

o Euratom-sopimus;

o Euratom-sopimusta täydentävä asetus N:o 9 Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen 197 artiklan 4 kohdassa tarkoitettujen malmien pitoisuuksien määrittämisestä 2.2.1960, jäljempänä *malmien pitoisuuksien määrittämistä koskeva asetus N:o 9*, ja komission asetus;

o ydinmateriaalivalvontasopimus;

o valvontasopimuksen lisäpöytäkirja;

o sopimus täydellisestä ydinkoekiellosta (SopS 14-15/2001) ja siihen liittyvä täydellisen ydinkoekieltosopimuksen järjestön valmistelutoimikunnan ja Suomen hallituksen välinen järjestely, joka koskee täydellisestä ydinkoekiellosta tehdyn sopimuksen kansainvälisiin monitorointilaitoksiin liittyvää toimintaa, hyväksymisen jälkeinen toiminta mukaan lukien (SopS 47/2000);

o ydinturvallisuutta koskeva yleissopimus;

o CPPNM-yleissopimus;

o käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuutta koskeva yleissopimus;

Pykälän 1 momentissa tarkoitettuja Suomea velvoittavia ydinalan kansainvälisiä sopimuksia ovat myös lukuisat kahdenväliset sopimukset. Euratom-sopimuksessa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa on ydinaineiden hankintaan ja ydinmateriaalivalvontaan liittyviä velvoitteita.

Pykälän 2 momentissa olisi informatiivinen viittaus kaksikäyttötuotteiden vientiä, välitystä, teknistä apua, kauttakulkua ja siirtoa koskevan unionin valvontajärjestelmän perustamisesta annettuun asetukseen 2021/821 (EU), jäljempänä *EU-vientivalvonta-asetus*, ja kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annettuun lakin (500/2024), jäljempänä *vientivalvontalaki*, joita sovelletaan ydinmateriaalien vientiin, siirtoon ja kauttakulkuun. Momentin mukaan sovellettaisiin kuitenkin ehdotetun lain säännöksiä, jos vienti, siirto tai kauttakulku koskee ehdotetun lain mukaista ydinjätettä. Vastaava säännös on kumottavan lain 2 §:n 4 momentissa.

Pykälän 3 momentissa olisi informatiivinen viittaus ydinvastuulakiin. Ehdotetussa laissa säädettäisiin lisäksi ydinvastuulain noudattamisen valvonnasta.

Pykälän 4 momentissa olisi viittaus säteilylain soveltamiseen sen mukaan kuin ehdotetussa laissa säädetään.

Pykälän 5 momentissa olisi informatiivinen viittaus vaarallisten aineiden kuljetusta koskevaan muuhun lainsäädäntöön. Ehdotetun lain kannalta keskeinen on VAK-laki, jota myös sovelletaan ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetukseen. VAK-laissa säädetään kuljetusten turvallisuudesta vaarallisten tavaroiden kansainvälisistä tiekuljetuksista (ADR) tehdyn eurooppalaisen sopimuksen (SopS 23/1979) ja muiden kansainvälisten sopimusten mukaisesti. Radioaktiivisten aineiden kuljetusten osalta Säteilyturvakeskus on VAK-lain mukaan toimivaltainen viranomainen.

Pykälän 6 momentissa olisi viittaus painelaitelakiin (1144/2016), jota sovelletaan ydinlaitosten painelaitteisin ja ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen käytettäviin painelaitteisiin sen lisäksi, mitä ehdotetussa laissa säädetään. Esityksen sisältyy ehdotus laiksi painelaitelain muuttamisesta.

Pykälän 7 momentin mukaan ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamiseen sovellettaisiin rakentamislain 4 ja 12 lukua sen mukaan kuin ehdotetussa laissa säädetään. Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi rakentamislain muuttamisesta.

Pykälän 8 momentissa olisi informatiivinen viittaus työturvallisuuslakiin (738/2002), ympäristönsuojelulakiin, alueidenkäyttölakiin (132/1999), kaivoslakiin, jätelakiin, SOVA-lakiin, YVA-lakiin ja kyberturvallisuuslakiin.

Pykälän 9 momentissa olisi informatiivinen viittaus työterveyshuoltolain (1383/2001) 13 §:§ään.

Pykälän 10 momentissa olisi informatiivinen viittaus luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (yleinen tietosuoja-asetus) (EU) 2016/679, jäljempänä *EU:n yleinen tietosuoja-asetus*.

4 § Ydinlaitoksen turvallisuutta koskevien vaatimusten suhde muuhun lainsäädäntöön

Pykälässä säädettäisiin ehdotetun lain ja muun lainsäädännön yhteensovittamisesta ydinlaitoksen suunnittelussa, rakentamisessa, käytössä ja käytöstäpoistossa tai loppusijoituslaitoksen sulkemisessa. Tulkintatilanteissa olisi terveyttä, turvallisuutta ja ympäristösuojelua koskevia eri lainsäädäntöihin perustuvia velvoitteita sovellettava tavalla, joka ei vaaranna ydinlaitoksen turvallisuutta.

5 § Määritelmät

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin ehdotetussa laissa käytetyt keskeiset käsitteet.

Kohdassa 1 ydinenergian käytöllä tarkoitettaisiin kumottavaa lakia vastaavasti lain soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, kuitenkin huomioon ottaen ehdotetut muutokset lain soveltamisalassa.

Kohtien 2–7 määritelmät luonnonuraani, väkevöity uraani, erityinen halkeamiskelpoinen aine, lähtöaine, uraani- tai toriumpitoinen malmi ja ydinaine vastaisivat Euratom-sopimuksen, malmien pitoisuuksien määrittämistä koskevan asetuksen N:o 9 ja komission asetuksen vastaavia määritelmiä. Sopimuksen ja asetusten vaatimukset sitovat suomalaisia toiminnanharjoittajia ja osaltaan myös Suomen valtiota, joten on syytä määritellä yhteiseen soveltamisalaan kuuluvat aineet vastaavasti. Merkittävimmät muutokset kumottavaan lakiin verrattuna olisivat lähtöaineen määritelmään kuuluvista aineista käytetyt käsitteet 5 kohdan d alakohdassa ja uraani- tai toriumpitoisten malmien kuuluminen jatkossa ydinaineisiin.

Kohdassa 8 ydinmateriaali määriteltäisiin pääosin vastaavasti kuin YEA 1 §:n 1 momentin 8 kohdassa ja 8 §:n 1 momentissa, mutta jatkossa yksityisoikeudelliset sopimukset eivät kuuluisi ydinmateriaalin käsitteeseen. Soveltamisalaa koskevan 2 §:n mukaisesti niitä koskeva toiminta käsiteltäisiin erillisenä ydinaineista ja muista ydinmateriaaleista.

Kohdissa 9 ja 10 tuonti ja vienti määriteltäisiin EU-vientivalvonta-asetusta vastaavalla tavalla tarkoittamaan tuontia EU:n tullialueen ulkopuolelta ja vientiä sen ulkopuolelle.

Kohdassa 11 siirto määriteltäisiin EU:n tullialueen sisällä tapahtuvaksi siirroksi erotuksena viennistä tai tuonnista. Siirrossa olisi aina kyse joko siirrosta Suomeen tai siirrosta Suomesta. Kumottavan laissa viennin käsite kattaa kaikki Suomesta tapahtuvat siirrot ja tuonnin, kaikki Suomeen tapahtuvat siirrot, mutta EU-vientivalvonta-asetuksen ja tullimenettelyjen kanssa yhdenmukaistamiseksi EU:n tullialueen sisäiset ja rajan ylittävät siirrot ehdotettaisiin erotettavaksi toisistaan.

Kohdassa 12 alkuperämaarajoitus määriteltäisiin pääosin vastaavasti kuin YEA 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa. Käsitteellä tarkoitettaisiin jotain täydentävää rajoitusta tai velvoitetta verrattuna siihen, mitä ydinenergialaissa säädetään. Tällainen olisi esim. vaatimus toimittaa vuosittainen listaus hallussa olevista alkuperämaarajoituksen alaisista ydinmateriaaleista. Ydinmateriaalien lisäksi alkuperämaarajoitus voisi koskea muita ydinenergian käyttöön liittyviä tuotteita, jos tällaisia olisi ydinalan kahdenvälisessä sopimuksessa määritelty. Euratomin ja Kanadan välinen sopimus koskee esim. ydinmateriaaliksi laskettavien tuotteiden lisäksi tritiumia. Kohdassa täsmennettäisiin lisäksi, että alkuperämaarajoitus voisi johtua myös Suomen valtion toiselle valtiolle antamasta ydinenergian rauhanomaiseen käyttöön liittyvästä sitoumuksesta. Nykyistä alkuperämaarajoituksen määritelmää on tulkittu jo samalla tavoin.

Kohdassa 13 Euratom-sopimus tarkoittaisi Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen konsolidoitua toisintoa (2016/C 203/01).

Kohdassa 14 komission asetus tarkoittaisi komission asetusta.

Kohdassa 15 viitattaisiin säteilylain 4 §:n 12 kohdassa tarkoitettuun potentiaalisen altistuksen määritelmään.

Kohdan 16 säteilytyötä koskeva määritelmä vastaisi keskeisiltä osin säteilylain 4 §:n 26 kohdan määritelmää.

Kohdan 17 säteilytyöntekijän määritelmä olisi vastaava kuin säteilylain 4 §:n 27 kohdassa. Määritelmässä säteilytyö kuitenkin viittaisi edellä 16 kohdassa määriteltyyn sälytyöhön säteilylain sijaan.

Kohdassa 18 viitattaisiin säteilylain 91 §:ssä säädettyyn valvonta-alueeseen. Säteilylain 91 §:n 3 momentin nojalla on annettu valvonta-aluetta koskevia tarkentavia säännöksiä, joita sovellettaisiin myös ydinenergialain mukaiseen valvonta-alueeseen.

Kohdan 19 säteilyturvallisuuspoikkeamaa koskeva määritelmä vastaisi säteilylain 4 §:n 28 kohdan määritelmän alkuosaa.

Kohdassa 20 viitattaisiin säteilylain 4 §:n 31 kohdan määritelmään ja 21 kohdassa säteilylain 4 §:n 32 kohdan määritelmään.

Kohdan 22 määritelmä vastaisi keskeisiltä osin säteilylain 4 §:n 37 kohdan ulkopuolisen työntekijän määritelmää.

Kohdassa 23 viitattaisiin säteilylain 4 §:n 39 kohdan vallitsevan altistustilanteen määritelmään.

Kohdan 24 määritelmä vastaisi keskeisiltä osin säteilylain 4 §:n 42 kohdan määritelmää ja kohdan 25 määritelmä keskeisiltä osin säteilylain 4 §:n 43 kohdan määritelmää.

Kohdassa 26 viitattaisiin säteilylain 85 §:ään, jonka nojalla Säteilyturvakeskus on antanut tarkempia vapauttamisrajaa koskevia määräyksiä.

Kohdan 27 mukaan radioaktiivisella aineella tarkoitettaisiin ainetta, joka hajoaa itsestään ja lähettää ionisoivaa säteilyä. Määritelmä olisi sama kuin säteilylain 4 §:n 14 kohdassa tarkoitettu radioaktiivinen aine. Säteilyturvakeskus ratkaisee tarvittaessa yksittäistapauksessa, onko ainetta pidettävä radioaktiivisena aineena. BSS-direktiivissä radioaktiivinen aine määritellään aineeksi, joka sisältää yhtä tai useampaa jonkun alkuaineen isotooppia, jonka aktiivisuutta tai aktiivisuuspitoisuutta ei voida säteilysuojelun kannalta jättää huomiotta.

Kohdan 28 mukainen ydinpolttoaineen määritelmä vastaisi keskeisiltä osin YEA 1 §:n 1 momentin 6 kohdan määritelmää.

Kohdan 29 mukainen käytetyn ydinpolttoaine määritelmä vastaisi ydinjätedirektiivin mukaista määritelmää.

Kohdan 30 mukaan ydinjätettä olisivat käytetty ydinpolttoaine sekä ydinlaitoksen käytön ja käytöstäpoiston yhteydessä ja seurauksena radioaktiivisella aineella kontaminoituneet tai aktivoituneet rakenteet, laitteet, tavarat ja aineet. Kyseiset rakenteet, laitteet, tavarat ja aineet olisivat ydinjätettä silloin, kun niille ei enää olisi muuta hyväksyttävää käyttöä, esim. toisella luvanhaltijalla. Määritelmä rajaisi ydinjätteen syntymisen ydinlaitoksiin, kun kumottavan lain mukaan viitataan ydinenergian käyttöön (ks. kumottavan lain 3 §:n 1 momentin 3 kohta). Jos ydinenergian käyttö on pienimuotoista, on tarkoituksenmukaisempaa soveltaa mahdollisesti syntyviin radioaktiivisiin jätteisiin säteilylakia säännösten nojalla. Ydinjätettä olisi myös käytetyn ydinpolttoaineen ja muiden ydinjätteiden käsittelystä syntyvä jäte riippumatta sen käsittelypaikasta. Ydinlaitoksen käytön ja käytöstäpoiston aikana päästöjen mukana ympäristöön levinneet radioaktiiviset aineet eivät kuitenkaan olisi ydinjätettä. Ehdotetussa laissa määriteltäisiin perusteet viranomaisvalvonnasta vapauttamiselle. Kun aktiivisuuspitoisuudet ovat eivät ylitä vapauttamisrajaa, kyseinen jäte ei enää olisi ydinjätettä.

Kohdan 31 mukaan hyvin matala-aktiivisella ydinjätteellä tarkoitettaisiin sellaista ydinjätettä, jonka säteilysuojelutarve on vähäinen ja jonka loppusijoittamiseksi riittävät vähäisemmät toimenpiteet ja tekniset ratkaisut kuin muulle ydinjätteelle. Tällaisen ydinjätteen säteilyturvallisuuden kannalta merkittävien radioaktiivisten aineiden keskimääräinen pitoisuus voi olla enintään 100 kilobecquerelia kilogrammaa kohti. Säteilyturvallisuuden kannalta merkittäviä ominaisuuksia ovat mm. pitkä puoliintumisaika, radioaktiivisen aineen hajoamismuoto ja korkea hajoamisenergia. Jätteen aktiivisuuspitoisuuksien tulisi olla lähellä vapauttamisrajaa viimeistään 500 vuoden kuluttua, ja sen jälkeen ei tulisi olla tarvetta suojaustoimenpiteille. Määritelmän aktiivisuuspitoisuusraja olisi vastaava kuin kumottavassa laissa, jonka mukaan hyvin matala-aktiivisen ydinjätteen loppusijoituslaitoksen kokonaisaktiivisuusinventaarille on asetettu yhden terabecquerelin (TBq) raja. Kokonaisaktiivisuusrajasta luovuttaisiin, ja se korvattaisiin säteilysuojaustarpeeseen perustuvalla ajallisella rajoituksella.

Kohdan 32 mukaan ydinvoimalaitos tarkoittaisi keskeisiltä osin samaa laitosta kuin kumottavan lain 3 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan. Tarkennuksena kumottavaan lakiin määriteltäisiin kyseessä olevan laitos, jonka tarkoituksena on fissioon perustuen ydinreaktorin avulla tuottaa sähköä tai lämpöä. Ydinvoimalaitokseen kuuluisivat siihen välittömästi liittyvät tilat, kuten nykyisin.

Kohdassa 33 määriteltäisiin ydintekninen laitos. Kohdan a alakohdan mukaan kyseessä olisi ydinlaitos, jota käytettäisiin erityisen halkeamiskelpoisen aineen tai lähtöaineen käsittelyyn, pakkaamiseen, varastointiin tai muuhun huoltoon, kun mainittuja ydinaineita säilytetään kerralla laitoksella enemmän kuin 1 efektiivinen kilogramma. Määritelmä vastaisi YEA 6 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ydinaineen laajamittaista valmistusta, tuottamista, käyttämistä, käsittelyä tai varastointia, jotka kuuluvat ydinlaitoksen määritelmään kumottavan lain 3 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan. Soveltamisrajaus 1 efektiiviseen kilogrammaan perustuu ydinmateriaalivalvontasopimuksessa määrättyihin ja komission asetuksessa säädettyihin ydinmateriaalivalvonnan velvoitteisiin, joiden mukaan tällaisia laitoksia valvotaan samantasoisesti kuin muita ydinlaitoksia, esim. ydinreaktoreita. Efektiivinen kilogramma määriteltäisiin viittaamalla komission asetukseen. Kohdan b alakohdan mukaan ydinteknisellä laitoksella tarkoitettaisiin myös ydinjätteiden käsittelyyn, pakkaamiseen, varastointiin tai muuhun huoltoon käytettävää itsenäistä laitosta. Pakkaamisella tarkoitettaisiin myös käytetyn ydinpolttoaineen pakkaamista loppusijoitusta varten esim. loppusijoituskapseleihin. Ydinjätteiden osalta poistettaisiin YEA 6 §:ssä säädetyt kokonaisaktiivisuuteen tai alfa-aktiivisuuteen perustuvat raja-arvot, jolloin ydinjätteisiin liittyvää toimintaa harjoitettaisiin lähtökohtaisesti ydinlaitoksessa. Ydinjätteen määritelmä olisi kuitenkin nykyistä rajatumpi ja liittyisi aina ydinlaitoksiin. Sen vuoksi muutos ei käytännössä olisi kovinkaan merkittävä. Kyseessä olisi itsenäinen ydintekninen laitos, jos se toteutetaan erillisenä ydinvoimalaitoksesta ja se toimii kokonaan tukeutumatta ydinvoimalaitoksen järjestelmiin.

Kohdan 34 mukaan ydinpolttoaineen tuotantolaitoksella tarkoitettaisiin kohdan a alakohdan mukaisesti laitoksia, joissa fissiili materiaali väkevöidään ydinpolttoaineeseen kelpaavaan väkevöintiasteeseen. Kohdan b alakohdan mukaan ydinpolttoaineen tuotantolaitoksilla tarkoitettaisiin myös laitoksia, jotka on tarkoitettu ensisijaisesti ydinpolttoaineen valmistukseen reaktorissa käytettävään muotoon. Kohdan c alakohdan mukaan käytetyn ydinpolttoaineen jälleenkäsittelylaitos olisi myös ydinpolttoaineen tuotantolaitos, koska sen tuotteena rauhanomaisessa käytössä on käytetystä ydinpolttoaineesta erotetut aktinidit, joista voidaan valmistaa ydinpolttoainetta. Ydinpolttoaineen tuotantolaitokseksi ei katsottaisi uraanin erotuslaitosta, jossa tuotetaan uraanirikastetta, eikä konversiolaitosta, jossa uraanirikaste muutetaan väkevöintiin sopivaan kemialliseen muotoon, koska uraanin isotooppisuhde pysyy prosesseissa luonnollisena ja siten kriittisyysonnettomuus ei ole mahdollinen.

Kohdassa 35 määriteltäisiin loppusijoituslaitos ydinjätedirektiivin määritelmää vastaavalla tavalla. Loppusijoituslaitokseen kuuluvat loppusijoitukseen tarkoitetuttujen tilojen lisäksi aputilat, jotka voivat sijaita maan päällä tai maan alla. Myös hyvin matala-aktiivisen jätteen loppusijoituslaitos olisi ydinlaitos, mutta lupajärjestelmässä aktiivisuuspitoisuuksiltaan erilaisia ydinjätteitä varten tarkoitetut laitokset eriytettäisiin toisistaan. Samoin loppusijoituslaitosta koskevissa vaatimuksissa otettaisiin huomioon siihen sijoitettavien ydinjätteiden aktiivisuuspitoisuus. Määritelmään sisältyvä sana ”ensisijainen” mahdollistaisi myös muun ydinjätteiden loppusijoitukseen luontevasti liittyvän toiminnan. Myös ydinjätedirektiivin määritelmä käyttää sanaa ”ensisijainen”. Ydinjätteitä loppusijoitettavaksi käsittelevät ydintekniset laitokset, kuten kapselointilaitos, eivät olisi loppusijoituslaitoksia.

Kohdan 36 mukaan maaperäloppusijoituslaitoksella tarkoitettaisiin hyvin matala-aktiivisen ydinjätteen loppusijoituslaitosta. Kyseinen laitos rakennetaan maanpinnan läheisyyteen. Tyypillinen maaperäloppusijoituslaitos muistuttaa rakenteiltaan vaarallisten aineiden kaatopaikkoja. Maaperäloppusijoituslaitokseen saisi sijoittaa vain hyvin matala-aktiivista ydinjätettä.

Kohdan 37 määritelmä olisi uusi, ja sillä tarkoitettaisiin lähinnä kumottavan lain mukaista malminrikastustoimintaa sekä siihen verrattavaa muuta jalostustoimintaa. Määritelmän mukaan

ydinaineen talteenottolaitoksella tarkoitettaisiin laitosta, jota käytetään lähtöaineen talteen ottoon, käytännössä lähtöaineeksi katsottavan uraani- tai toriumrikasteen talteenottoon. Tällä tarkoitettaisiin uraanin tai toriumin tuottamista niiden hyödyntämiseksi jatkojalostuksessa, mutta ei sellaista toimintaa, jossa näitä kertyy esim. epäpuhtauksina sivuvirtoihin. Jos sen sijaan pääasiallisena syötteenä olisi lähtöine, kyseessä olisi ydinlaitos. Lisäksi määritelmän mukaan kalenterivuoden aikana olisi otettava talteen uraania tai toriumia yli 10 000 kg tai niitä olisi säilytettävä talteenoton tuloksena syntyneessä lähtöaineessa kerralla yli 10 000 kg. Jos kyseessä on toiminta, jossa määritelmän mukaisia rajoja ei ylitetä, siihen sovellettaisiin kuitenkin ydinmateriaalivalvontaan liittyviä velvoitteita, esim. toiminta saattaa edellyttää toimintalupaa. Komission asetuksessa lähtöaineen tuotantoa talteenottolaitoksella koskevat vastaavat säännökset kuin ydinlaitoksia, joten on tarpeen asettaa vuosituotantorajan lisäksi raja kerralla säilytettävälle uraanille tai toriumille, johon komission asetuksessa perustuu ydinlaitoksen määritelmä.

Kohdan 38 mukaan ydinlaitoksia olisivat ydinvoimalaitos, ydintekninen laitos, ydinpolttoaineen tuotantolaitos ja loppusijoituslaitosta, ei kuitenkaan ydinaineen talteenottolaitos. Kumottavaan lakiin verrattuna myös maaperäloppusijoituslaitokset olisivat ydinlaitoksia. Pysyvästi käytöstäpoistettu ydinvoimalaitos, ydintekninen laitos tai ydinpolttoaineen tuotantolaitos taikka lopullisesti suljettu loppusijoituslaitos eivät enää olisi ydinlaitoksia.

Kohdassa 39 määriteltäisiin liikkumis- ja oleskelurajoitusalue alueeksi, jossa ydinlaitoksen suojaamiseksi liikkumista ja oleskelua on poliisilain (872/2011) 9 luvun 8 §:n nojalla annetussa sisäministeriön asetuksessa rajoitettu.

Kohdan 40 mukaan laitosalue olisi luvanhaltijan rajaama alue liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella. Käytännössä laitosalue on rajattu kaksoisaidalla.

Kohdassa 41 määriteltäisiin tietoaineisto, joka tarkoittaisi 8 kohdan e alakohdassa määriteltyä ydinalan tietoaineistoa sekä asiakirjoista ja muista tiedoista muodostuvaa tietokokonaisuutta, jotka liittyy ydinlaitoksiin, ydinaineen talteenottolaitoksiin taikka ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetuksiin.

Kohdan 42 mukaan ydinlaitoksen rakennuksella tarkoitettaisiin sellaista rakentamislain 2 §:n 5 kohdassa tarkoitettua rakennusta, jossa on ydinlaitoksen toimintoja tai sen turvallisen toiminnan edellyttämiä huonetiloja.

Kohdan 43 mukaan ydintekninen rakenne määriteltäisiin ottaen huomioon rakennustuotteiden kaupan pitämistä koskevien sääntöjen yhdenmukaistamisesta ja asetuksen (EU) N:o 305/2011 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/3110, jäljempänä *EU:n rakennustuoteasetus*. Ydintekninen rakenne olisi ydinlaitoksen rakennuksen osaksi tarkoitettu ja sen turvallisuuden kannalta merkityksellinen rakenne, joka koostuu vähintään kahdesta EU:n rakennustuoteasetuksessa tarkoitetusta rakennustuotteesta, joka ei kuulu mainitussa asetuksessa tarkoitetun yhdenmukaistetun tuotestandardin soveltamisalaan ja jonka valmistaja ei ole hankkinut rakenteelle eurooppalaista teknistä arviointia mainitun asetuksen mukaisesti. EU:n rakennustuoteasetuksen mukaan rakennustuotteella tarkoitetaan mitä tahansa muotoiltua tai muodotonta aineellista tarviketta, mukaan lukien 3D-tulostetut tuotteet, tai tuotejärjestelmää, joka saatetaan markkinoille, myös rakennustyömaalle toimittamalla, liitettäväksi pysyvästi rakennuskohteisiin tai niiden osiin, lukuun ottamatta tarvikkeita, jotka on ensin integroitava tuotejärjestelmään tai toiseen rakennustuotteeseen ennen niiden liittämistä pysyvästi rakennuskohteisiin.

Kohdan 44 mukaan ydinlaitoksen rakenteella tarkoitettaisiin ydinteknistä rakennetta sekä muuta ydinlaitoksen rakennuksen osaksi tarkoitettua ja sen turvallisuuden kannalta merkityksellistä

rakennetta. Muiden ydinlaitosten rakenteiden kuin ydinteknisten rakenteiden vaatimustenmukaisuus arvioidaan joko EU:n rakennustuoteasetuksen mukaan tai eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annetun lain (954/2012) mukaan.

Kohdassa 45 määriteltäisiin ydintekninen kone ottaen huomioon koneista ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/42/EY ja neuvoston direktiivin 73/361/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/1230, jäljempänä *EU:n koneasetus*. Ydintekninen kone olisi EU:n koneasetuksen 2 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettu kone ja vastaavaa tuote. Kyseisen kohdan mukaan EU:n koneasetusta ei sovelleta koneisiin ja vastaaviin tuotteisiin, jotka on erityisesti suunniteltu käytettäväksi ydinlaitoksessa tai joita käytetään ydinlaitoksessa ja joiden tapauksessa tämän asetuksen vaatimusten noudattaminen saattaa vaarantaa kyseisen laitoksen turvallisuuden.

Kohdassa 46 määriteltäisiin ydintekninen painelaite ottaen huomioon painelaitteiden asettamista saataville markkinoilla koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/68/EU, jäljempänä *painelaitedirektiivi*, joka on kansallisesti pantu täytäntöön painelaitelailla. Ydintekninen painelaite olisi painelaitelain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettua painelaite, joka on suunniteltu tai asennettu ydinlaitokseen ja jonka toimintahäiriö voi aiheuttaa radioaktiivisen päästöjä. Painelaitedirektiiviä ei sen 1 artiklan 2 kohdan h alakohdan mukaan sovelleta erityisesti ydinsovelluksiin suunniteltuihin painelaitteisiin, joiden toimintahäiriö voi aiheuttaa radioaktiivisia päästöjä. Määritelmä olisi vastaa kuin kumottavan lain 60 §:n 1 momentin 1 kohdassa määritellään.

Kohdan 47 mukaan ydinlaitoksen painelaitteella tarkoitettaisiin ydinteknistä painelaitetta ja muuta ydinlaitokseen suunniteltua tai asennettua painelaitetta. Muu ydinlaitoksen painelaite olisi vastaava kuin kumottavan lain 60 §:n 2 kohdassa määritellään.

Kohdan 48 mukaan ydintekninen mekaanisella laite olisi ydintekninen kone tai ydintekninen painelaite.

Kohdan 49 mukaan ydinlaitoksen käytöstäpoistolla tarkoitettaisiin ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen tai ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen puhdistamista radioaktiivisuudesta ja purkamista sen käytön päätyttyä sekä näihin liittyviä valmistelutoimenpiteitä siten, että laitoksessa tai laitosalueella ei enää lähtökohtaisesti ole radioaktiivisia aineita ja ydinjätteitä. Radioaktiivisuudesta puhdistamisella tarkoitetaan ydinlaitoksen käytön aikana aktivoituneiden tai kontaminoituneiden järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden purkamista tai puhdistamista radioaktiivisuudesta. Laitoksen purkamista valmistelevia toimenpiteitä olisivat esim. käytetyn ydinpolttoaineen siirtäminen reaktorirakennuksesta välivarastoon, prosessijärjestelmien tyhjentäminen, ydinlaitoksen käytön aikana syntyneiden jätteiden käsittely ja varastointi sekä loppusijoittaminen ja laitoksen purkamisessa tarvittavien tilojen rakentaminen.

Kohdan 50 mukaan ydinjätteen varastoinnilla tarkoitettaisiin ydinjätteen säilyttämistä ydinlaitoksessa tai sen osassa, josta se on tarkoitus siirtää myöhemmin pois. Ydinjätteen varastointi voisi olla lyhyt- tai pitkäkestoista, mutta ei pysyvää. Varastointi voitaisiin toteuttaa siihen soveltuvassa ydinlaitoksessa tai sen osassa. Lisäksi esim. ydinjätteen loppusijoituslaitoksessa voi olla tiloja, jotka ovat tarkoitettu nimenomaan varastointiin. Tällaisen tilan osalta olisi kyse ydinjätteiden varastoinnista, ei niiden loppusijoitusta, ja kyseisten ydinjätteiden mahdolliselle jatkokäsittelyllä ja loppusijoitukselle tulisi olla suunnitelma, jonka perusteella ydinjätehuoltoon liittyvät velvollisuudet täytetään.

Kohdan 51 mukaan loppusijoituksella tarkoitettaisiin ydinjätteen sijoittamista niille soveltuvaan loppusijoituslaitokseen pysyvästi siten, että sitä ei enää jatkokäsitellä tai siirretä pois myöhemmin. Määritelmä vastaisi ydinjätedirektiivin 3 artiklan mukaista määritelmää.

Kohdan 52 mukaan loppusijoituslaitoksen sulkemisella tarkoitettaisiin toimenpiteitä ja teknisiä ratkaisuja, jotka suoritetaan, kun loppusijoituslaitokseen on sijoitettu kaikki sinne tarkoitettu ydinjäte ja laitoksen käyttö lopetetaan. Sulkemisen pysyvyydellä tarkoitettaisiin sitä, että sulkemisen jälkeen kyseiseen loppusijoituslaitokseen sijoitettuja ydinjätteitä ei ole tarkoitus enää koskaan palauttaa loppusijoituslaitoksesta. Sulkemisen yhteydessä puretaan loppusijoituslaitokseen liittyvät maanpäälliset apulaitokset ja suljetaan soveltuvin menetelmin kaikki yhteydet loppusijoitustiloihin. Maanalaisten loppusijoituslaitosten tapauksessa tämä käsittää mm. kulku- ja ilmanvaihtoyhteyksien täyttämistä soveltuvin menetelmin siten, että pohjavesien virtaus maanpinnalta tiloihin pysyy pienenä ja loppusijoitetuille ydinjätteille ei muodostu nopeita kulkeutumisreittejä maanpinnalle. Maaperäloppusijoituslaitoksen tapauksessa lopullisella sulkemisella tarkoitetaan toimenpiteitä ja teknisiä ratkaisuja, joilla jätteet peitetään laitoksen käytön loputtua. Määritelmä vastaisi ydinjätedirektiivin sulkemista koskevaa määritelmää.

Kohdan 53 mukaan ydinjätehuollolla tarkoitettaisiin ydinlaitosten käytön seurauksena syntyvien ydinjätteiden hoitamiseksi tarvittavia toimenpiteitä eli ydinjätteiden käsittelyä ja varastointia sekä loppusijoitusta. Ydinjätehuolto kattaisi ydinjätteiden huollon niiden syntyhetkestä niiden elinkaaren loppuun saakka, joka voi niiden sisältämän radioaktiivisuuden perusteella olla esim. niiden vapauttamista ydinenergialain mukaisesta valvonnasta tai niiden loppusijoittamista. Ydinjätehuolto kattaisi kaikki tarvittavat toimenpiteet näiden välissä. Ydinjätehuollolla tarkoitettaisiin lisäksi ydinlaitoksen käytöstäpoistoa ja loppusijoituslaitoksen sulkemista.

Kohdassa 54 toiminnanharjoittaja määriteltäisiin ydinenergian käyttöä harjoittavaksi. Kumottavassa laissa toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan samaa, mutta käsitettä ei ole määritelty. Kyseessä voi olla luonnollinen henkilö, yhteisö tai säätiö (mukaan lukien viranomaiset).

Kohdassa 55 luvanhaltijalla tarkoitettaisiin ydinlaitosta koskevan luvan haltijaa. Kumottavassa laissa luvanhaltija on mainitussa laissa tarkoitetun luvan haltija, mutta ehdotetulla määritelmän rajauksella pyritään selkeyttämään ydinlaitoksia ja muuta ydinenergian käyttöä koskevaa sääntelyä.

Kohdan 56 mukaan kuljetusta koskevan hyväksymisen haltijalla tarkoitettaisiin toiminnanharjoittajaa, jolla on tämän lain mukainen hyväksyminen ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetukseen. Hyväksymisestä säädettäisiin 18 luvussa, ja kuljetusta koskevan hyväksymisen haltijaa koskevista keskeisistä velvoitteista 7 ja 16 luvussa.

Pykälän 2 momentissa tarkennettaisiin, että lähtöainetta koskevia vaatimuksia ei sovellettaisi sellaiseen uraania tai toriumia sisältävään jätteeseen tai sivutuotteeseen, joka syntyy kaivoslaissa tarkoitetun kaivostoiminnan yhteydessä, malminrikastuksessa, ydinaineen talteenotossa tai metallinjalostuksessa tai niihin rinnastettavassa toiminnossa taikka näiden seurauksena ja jota ei käytetä lähtöaineen tuottamiseen. Säännöksen tarkoituksena on rajata ydinmateriaalivalvontaa koskevien säännösten soveltamisalasta sellainen toiminta, jossa uraania tai toriumia kertyy varsinaisen prosessin, kuten muun metallin jalostuksen, sivutuotteisiin tai jätteisiin ja niitä ei oteta talteen tai jatkokäsitellä lähtöaineen tuottamiseksi. Ydinmateriaalivalvontaa koskevia velvoitteita ei ole tarkoituksenmukaista soveltaa tällaiseen toimintaan. Säännös selkeyttäisi tällaiseen toimintaan kohdistuvia vaatimuksia verrattuna nykytilaan. Komission asetuksen 1 artiklassa on jätetty asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle muut kuin uraani- tai toriumpitoista malmia olevat tätä vastaavat aineet, joten ehdotetun lain tai komission asetuksen mukaiset lähtöai-

netta koskevat yleiset periaatteet tai kirjanpito-, raportointi- ja ilmoitusvelvollisuudet eivät koskisi 2 momentissa tarkoitettuja aineita. Lisäksi on huomattava, että uraani- tai toriumpitoiselle malmille pykälän 1 momentin 6 kohdassa määriteltyjen pitoisuusrajojen ylittyessä 2 momentissa tarkoitettua ainetta käsiteltäisiin uraani- tai toriumpitoisena malmina vastaavasti kuin komission asetuksessa.

Pykälän 3 momentti vastaisi YEA 4 §:n 2 momenttia. Säännöksen tarkoituksena on selventää lain soveltamista tilanteissa, joissa olisi sovellettava rinnakkaisia säännöksiä.

Pykälän 4 momentin mukaan tutkimusreaktoriin ja muuhun ydinlaitokseen, jossa on fissioon perustuva ydinreaktori, sovellettaisiin, mitä ydinvoimalaitoksista säädetään. Ehdotus vastaisi kumottavan lain 3 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaista viittausta tutkimusreaktoriin.

Lisäksi 4 momentin mukaan ydinlaitokseen, joka rakennetaan käytettäväksi kulkuvälineenä yksinomaan Suomessa tai jota käytetään tällaisessa kulkuvälineessä tai sen voimanlähteenä, sovellettaisiin, mitä ydinlaitoksista säädetään. Kumottavan lain 22 §:n 1 momentin mukaan kulkuvälineessä olevaan ydinlaitokseen sovelletaan lain 19 §:n 1–10 kohdan säännöksiä vain niiltä osin kuin toiminta sitä edellyttää. Kumottavan lain 22 §:n 2 momentissa säädetään Suomen alueella tilapäisesti käytettävistä kulkuvälineessä olevasta ydinlaitoksesta. Ehdotetun lain mukaan ainoastaan yksinomaan Suomeen tarkoitettuihin kulkuvälineessä oleviin ydinlaitoksiin sovellettaisiin ehdotettua lakia. Muutoin tällaiset kuuluvat SOLAS-sopimuksen soveltamisalaan.

Pykälän 5 momentissa selvennettäisiin, että ehdotetun lain ydinjätteitä koskevia säännöksiä sovelletaan myös sellaisiin ydinjätteisiin, jotka syntyvät Suomessa syntyneistä ydinjätteistä, kun niitä käsitellään muualla kuin Suomessa.

Pykälän 6 momentissa olisi asetuksenantovaltuus 1 momentin 8 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen muiden aineiden kuin ydinaineiden tarkemmaksi määrittelemiseksi. Lisäksi asetuksella voitaisiin tarkemmin määritellä saman kohdan c ja d alakohdissa tarkoitettuja laitteita, laitteistoja ja osia ja e alakohdassa tarkoitettuja tietoaineistoja. Nykyisin vastaavat tarkennukset ovat YEA:ssa ja etenkin sen liitteessä A. Sääntelyssä on otettava huomioon EU-vientivalvonta-asetus, vientivalvontalaki, valvontasopimuksen lisäpöytäkirja sekä Suomen ja Euratomin tekemien ydinalan kahdenvälisten sopimusten ja muiden kansainvälisten ydinmateriaalivalvonnan sopimusten ja menettelyjen kattamat muut ydinmateriaalit.

Ehdotetussa laissa ei enää olisi jätehuoltovelvollisen määritelmää (ks. kumottavan lain 9 §:n 3 momentti). Jätehuoltovelvollinen on ehdotetussa laissa korvattu luvanhaltijalla, koska ydinjätteiden määritelmän tarkennuksen seurauksena ainoastaan luvanhaltijoiden toiminnassa tai sen seurauksena syntyy ydinjätettä.

2 luku

Yleiset periaatteet, velvollisuudet ja kiellot

6 § Ydinräjähteitä koskeva kielto

Pykälä vastaisi kumottavan lain 4 §:ää. Tarkoituksena ei ole muuttaa oikeustilaa. Tarvittaessa asiaan palataan sotilasräjähteitä koskevan sääntelyn uudistamisen yhteydessä.

7 § Yhteiskunnan kokonaisetu

Pykälä vastaisi kumottavan lain 5 §:ää.

8 § Ydinenergian käytön turvallisuus

Pykälä vastaisi kumottavan lain 6 §:ää.

9 § Ydinlaitoksen turvallisuus

Ydinlaitosten turvallisuussuunnittelun tavoite on estää ja rajoittaa radioaktiivisten aineiden päästöjä ympäristöön. Tämä edellyttää ydinlaitoksen ydinpolttoaineen ketjureaktion hallintaa ja siinä kehittyvän jälkilämmön siirtämistä lopulliseen lämpönieluun (ilma, vesistö, maaperä) sekä radioaktiivisten aineiden hallintaa. Loppusijoituslaitosten turvallisuussuunnittelun tavoitteena on lisäksi estää ja rajoittaa radioaktiivisten aineiden päästöjä ympäristöön laitosten sulkemisen jälkeen tulevien sukupolvien suojelemiseksi.

Tehokkailla valmiusjärjestelyillä varaudutaan hallitsemaan ydinlaitoksen onnettomuustilanteita ja minimoimaan edelleen niiden seurauksia ympäristölle ja ihmisille.

Muita turvallisuustavoitteita olisivat ydinlaitosten pitäminen turvallisina säteilytyöpaikkoina sekä ydinpolttoaineen ja muiden ydinmateriaalien hallinta ja valvonta siten, että ehdotetun lain tavoitteet ja ydinmateriaalivalvontaa koskevien kansainvälisten sopimusten velvoitteet täytetään.

Turvajärjestelyillä turvataan ydinlaitoksia ja ydinmateriaaleja lainvastaiselta tai muulta turvallisuutta vaarantavalta tahalliselta toiminnalta, joten turvajärjestelyjen toteuttamisella varmistetaan mainittujen tavoitteiden toteutumista. Lainvastaisella toiminnalla tarkoitettaisiin sellaista vahingontekoa, sabotaasia tai anastusta, joka täyttää rikoksen tunnusmerkit.

Pykälän 1 momentti täydentäisi 8 §:ää ja vastaisi osin kumottavan lain 7 a §:n 1 momentin alkuosaa. Velvoitetta tarkennettaisiin edellyttämällä turvallisuuden kokonaistarkastelua ottaen huomioon inhimilliset, organisatoriset ja tekniset näkökohdat sekä näiden yhteisvaikutukset turvallisuuteen. Turvallisuuteen vaikuttaa paitsi tekniikka myös ihmisten ja organisaatioiden toiminta, joten turvallisuutta on tarkasteltava kokonaisuutena inhimilliset, organisatoriset ja tekniset näkökohdat huomioon ottaen.

Pykälän 2 momentti vastaisi kumottavan lain 7 a §:n 1 momentin loppuosaa ja 2 momenttia, 7 e §:n 1 momenttia sekä 9 §:n 1 momenttia. Luvanhaltijan olisi osoitettava ydinlaitoksen turvallisuutta ja loppusijoituslaitoksen osalta myös pitkäaikaisturvallisuutta koskevien vaatimusten täyttyminen luotettavasti. Luvanhaltijan olisi myös arvioitava kehittämistoimenpiteiden merkitystä ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta ja tarvittaessa tehtävä muutoksia ydinlaitokseen, sen järjestelmiin, rakenteisiin, laitteisiin, organisaatioon, ohjeistukseen ym. Kun turvallisuuden osoittamista luotettavasti pidetään jatkuvasti ajan tasalla, määräaikaisessa turvallisuusarvioinnissa voidaan hyödyntää näitä. Viittaus ydinlaitoksen käytöstä saatuun kokemukseen tarkoittaa myös ydinlaitosten osien käytöstä saatua kokemusta sekä muista ydinlaitoksista ja niiden osien käytöstä saatuja kokemuksia Suomessa ja muualla. Pykälän 2 momentissa on otettu huomioon ydinturvallisuutta koskevaan yleissopimukseen helmikuussa 2015 tehty täydentävä Wienin deklaraatio ydinturvallisuudesta.

Pykälän 1 ja 2 momentilla pantaisiin kansallisesti täytäntöön ydinturvallisuusdirektiivin 6 artiklan a alakohta ja ydinjätedirektiivin 7 artiklan 1 kohta.

Pykälän 3 momentin mukaan ydinaineen talteenottolaitosta ja sitä koskevan luvan haltijaa koskisivat samat velvoitteet kuin 1 ja 2 momentin mukaan ydinlaitosta ja luvanhaltijaa.

10 § Säteilysuojelun yleisten periaatteiden soveltaminen

Pykälä vastaisi kumottavan lain 2 a §:n 1 momentin 1 kohtaa. Säännöksessä on otettu huomioon, että säteilylain 5 ja 7 §:ssä käytetään käsitettä säteilytoiminta ei ole ehdotetun lain mukainen käsite, ja kumottavan lain 7 c §:n 1 momentti.

11 § Ydinmateriaalivalvontaa koskeva velvoite

Ydinmateriaalivalvontaa koskevasta yleisestä velvoitteesta ei nykyisin säädetä erikseen kumottavassa laissa, mutta velvoite on jo nykyisin keskeinen ja sisältyy kumottavan lain 1 §:n tavoitesäännökseen. Vastaava säännös on YEA 118 b §:n ensimmäisessä virkkeessä. Pykälässä tarkoitettaisiin ehdotetussa laissa erikseen säädettyjen velvoitteiden lisäksi Euratom-sopimukseen ja muihin Suomea sitovien ydinalan kansainväliseen sopimuksiin perustuvia velvoitteita.

12 § Ydinmateriaalien ja ydinlaitosten suojaaminen

Pykälä vastaisi yhdessä ehdotetun 13 §:n kanssa kumottavan lain 7 §:ää.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen suojaamista koskevasta periaatteesta. Suojaaminen tulisi tehdä turvallisuutta vaarantavan lainvastaisen toiminnan varalta, esim. sabotaasi, mutta lisäksi myös muulta tahalliselta toiminnalta suojaamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan suojattavia olisivat ydinaineet ja muut ydinmateriaalit sekä ydinjätteet niiden käsittely- ja varastointipaikoilla, millä tarkoitettaisiin kattavasti paikkoja, joissa ydinmateriaaleja ja ydinjätteitä on toiminnanharjoittajan hallussa. Lainvastaisella toiminnalla tarkoitettaisiin sellaista ydinmateriaaleihin ja ydinjätteisiin kohdistuvaa toimintaa, johon ei ole oikeutta lain mukaan. Joutumiselta muuten sivullisten käsiin tarkoitettaisiin esim. ydinmateriaalien luovuttamista sellaiselle taholle, jolla ei ole lupaa pitää sitä hallussaan, tai ydinalan tietoaineiston tarjoamista julkisesti saataville. Säännöksen tarkoitus on kattaa kaikki tilanteet, joissa ydinmateriaaleja tai ydinjätteitä voi päätyä asiattomasti valvonnan ulkopuolelle tai muille kuin niiden hallintaan oikeutetuille tahoille.

13 § Varautuminen seurausten rajoittamiseksi

Pykälä vastaisi yhdessä ehdotetun 12 §:n kanssa kumottavan lain 7 §:ää.

3 luku

Viranomaiset ja muut viranomaistehtävät

14 § Valtioneuvosto ja ministeriöt

Ehdotetussa 3 luvussa säädettäisiin nykyistä kattavammin toimivaltaisista viranomaisista. Keskeisiltä osin valtioneuvoston yleisistunnon ja ministeriöiden työnjako vastaisi nykyistä. Viranomaisten valvontatehtävistä ja niihin liittyvistä toimivaltuuksista sekä muista tehtävistä säädettäisiin jäljempänä laissa.

Pykälän 1 momentin mukaan valtioneuvosto ratkaisisi ydinlaitoshankkeen periaatepäätöstä ja ydinlaitosten lupa-asiat sen mukaan kuin ehdotetussa laissa säädetään sekä hoitaisi muut laissa säädetyt tehtävät. Tämä vastaisi pääosin nykytilaa, mutta sen mukaan kuin jäljempänä tarkemmin säädettäisiin, toimivaltaa olisi periaatepäätösten osalta osin työ- ja elinkeinoministeriöllä ja ydinteknisten laitosten lupa-asioiden osalta Säteilyturvakeskuksella.

Pykälän 2 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö vastaisi lain valvonnan ylimmästä johdosta ja ohjauksesta, kuten nykyisin.

Pykälän 2 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö toimisi myös Euratom-sopimuksessa tarkoitettuna Suomen toimivaltaisena viranomaisena, valvoisi IV osassa tarkemmin säädettävällä tavalla ydinjätehuollon kustannuksiin varautumista koskevien säännösten noudattamista ja hoitaisi Valtion ydinjätehuoltorahastoon liittyviä tehtäviä sekä muita ehdotetussa laissa säädettyjä tehtäviä. Ministeriö hoitaisi mm. lupaviranomaisen tehtäviä valtioneuvostossa ratkaistavien ydinlaitoslupien osalta.

Pykälän 3 momentissa olisi informatiivinen viittaus ulkoministeriön tehtäviin kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta. Toimivalta perustuu mainittuun lakiin.

15 § Säteilyturvakeskus

Pykälässä säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen valvontatehtävästä ja muista tämän lain mukaisista tehtävistä. Pykälän 1 momentin mukaan Säteilyturvakeskus hoitaisi valvontaa tämän lain mukaisesti muilta kuin 14 §:ssä tarkoitetulta osin. Säteilyturvakeskus hoitaisi myös ydinmateriaalivalvontaan liittyvien kansainvälisten velvoitteiden valvonnan siltä osin, kun ne eivät kuuluisi työ- ja elinkeinoministeriölle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muista Säteilyturvakeskuksen, erityisesti kansainvälisten velvoitteiden hoitamiseen liittyvistä tehtävistä. Näitä olisivat momentin 1 kohdan mukaan komission asetuksen 6 artiklassa edellytetty laitosalueen edustajana ja 2 kohdan mukaan komission asetuksen 37 artiklassa tarkoitettuna vastuuviranomaisena toimiminen. Säteilyturvakeskus vastaisi kansallisen ydinlaitosten ulkopuolisen sijoituspaikan valvonnasta siten kuin komission asetuksessa säädetään vastuuviranomaisen tehtävistä ja siten kuin ehdotetussa laissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen suorittamasta valvonnasta ja valvontaoikeuksista. Säteilyturvakeskus vastaisi vastuuviranomaisena komission asetuksen mukaisten tietojen toimittamisesta Euroopan komissiolle sekä tätä varten tarvittavasta tietojen keräämisestä sijoituspaikkaan kuuluvilta pienlaitoksilta ja sijoituspaikan keskuskirjanpidosta. Tietojen toimittamisesta Säteilyturvakeskukselle tätä varten säädettäisiin lain II osassa.

Momentin 3 kohdan perusteella Säteilyturvakeskus toimisi jätesiirtodirektiivin mukaisena toimivaltaisena viranomaisena vastaavasti kuin säteilylaissa asiasta säädetään.

Momentin 4 kohdan mukaisesti Säteilyturvakeskus vastaisi Suomen valtiota koskevien tietojen toimittamisesta Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusten mukaisesti ydinmateriaalivalvontaan liittyen. Tämä tarkoittaa käytännössä, että valvontasopimuksen lisäpöytäkirjan 2 artiklan mukaisten tietojen toimittamisesta vastaisi Säteilyturvakeskus.

16 § Tulli

Pykälässä olisi informatiivinen viittaus Tullin ydinmateriaalien ja ydinjätteiden valvontatehtävään. Tullin valvonta perustuu tullilakiin (304/2016). Tullin valvonta kohdistuisi ydinmateriaalien ja ydinjätteiden tuontiin ja vientiin sekä kauttakulkuun.

17 § Valtion ydinjätehuoltorahasto

Pykälässä säädettäisiin Valtion ydinjätehuoltorahastosta ja sen tehtävästä. Valtion ydinjätehuoltorahasto olisi nykyistä vastaavasti valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka tehtävänä olisi huolehtia ydinjätehuollon kustannuksiin varautumisesta. Sen tehtävänä olisi lisäksi rahoittaa ydinlaitosten turvallisuuteen ja ydinjätehuoltoon liittyvää tutkimustoimintaa ja hoitaa sille muut tämän lain 22–27 luvussa säädetyt tehtävät.

18 § Neuvottelukunnat

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin ydinturvallisuusneuvottelukunnasta (ks. kumottavan lain 55 §:n 2 momentti). Ydinturvallisuusneuvottelukunta toimisi Säteilyturvakeskuksen yhteydessä ja avustaisi Säteilyturvakeskusta ydinlaitosten turvallisuuteen liittyvien asioiden valmistelussa. Neuvottelukunta antaisi käytännössä Säteilyturvakeskuksen pyynnöstä näkemyksiä erilaisiin turvallisuuden kannalta olennaisiin seikkoihin, jotka Säteilyturvakeskus voi ottaa huomioon omassa toiminnassaan. Neuvottelukunta voi myös omasta aloitteestaan ottaa esille turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä. Neuvottelukunnan asettaisi työ- ja elinkeinoministeriö.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukuunnasta (ks. kumottavan lain 55 §:n 3 momentti). Neuvottelukunnan tehtävänä olisi seurata, arvioida ja tehdä ehdotuksia ydinlaitosten, ydinaineen talteenottolaitosten sekä ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetusten turvajärjestelyjen kehittämiseksi. Nämä voisivat pitää sisällään sekä konkreettisia ehdotuksia turvajärjestelyjen toimenpiteiksi että yleisemmän tason ehdotuksia esim. tarvittaviksi säännöstömuutoksiksi. Neuvottelukunnassa olisivat edustettuina sen toiminnan kannalta keskeiset ministeriöt ja viranomaiset (mm. sisäasiainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, puolustusministeriö, liikenne- ja viestintävirasto, suojelupoliisi, rajavartiolaitos, pelastuslaitos, puolustusvoimat ja myös paikallisia poliisilaitoksia). Neuvottelukunnan asettaisi työ- ja elinkeinoministeriö.

Pykälän 2 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

8.1.2 II OSA: YDINMATERIAALIVALVONTA

4 luku

Ydinmateriaaleihin liittyvät velvoitteet

19 § Ydinmateriaaleja koskevat ilmoitus- ja seurantavelvollisuudet

Pykälässä säädettäisiin ydinmateriaaleja koskevasta ilmoitus- ja seurantavelvollisuudesta. Velvoite vastaisi YEA 118 b §:n vaatimusta ydinenergian käyttäjän ydinmateriaalin kirjanpito- ja

raportointijärjestelmästä. Suomi on sitoutunut ydinsulkusopimuksen ydinaseettomana osapuolena ydinaseiden leviämisen estämiseksi tarpeelliseen valvontaan alueellaan, oikeudenkäyttövaltansa alla ja valvonnassaan. Ehdotetun lain 15 §:n mukaisesti Säteilyturvakeskus valvoisi ydinmateriaalivalvontaan liittyvien kansainvälisten sopimusten velvoitteiden noudattamista, joten sillä tulisi olla olemassa tarkat ja ajantasaiset tiedot toiminnanharjoittajien hallussa ja vastuulla olevista ydinmateriaaleista, niiden käyttöpaikoista ja niihin liittyvästä toiminnasta.

Toiminnanharjoittajia koskee myös komission asetus, jossa on määritelty toiminnanharjoittajia sitovat velvollisuudet ydinaineiden kirjanpidosta ja niihin liittyvästä raportoinnista. Säteilyturvakeskuksen on pystyttävä huolehtimaan Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten velvollisuuksien täyttämiseksi tarpeellisesta ydinmateriaalivalvonnasta sekä niiden ydinmateriaalien valvonnasta, jotka eivät kuulu komission asetuksen soveltamisalaan. Tämä on otettu huomioon säännösehdotuksissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toiminnanharjoittajan yleisestä velvollisuudesta pitää kirjaa ja raportoida sekä hallussaan että vastuullaan olevista ydinmateriaaleista ja niihin liittyvästä toiminnasta. Suoraan toiminnanharjoittajan hallussa olevien ydinmateriaalien lisäksi valvonta voi kohdistua toiminnanharjoittajan vastuulla oleviin ydinmateriaaleihin esim. kuljetuksessa, jossa materiaalit ovat väliaikaisesti kuljetusyrityksen hallussa, mutta ne olisivat kirjanpidollisesti lähettävän tai vastaanottavan toiminnanharjoittajan vastuulla. Momentissa säädettäisiin lisäksi velvoitteesta ilmoittaa, raportoida ja antaa ydinmateriaaleja koskevia tietoja Säteilyturvakeskukselle.

Ydinmateriaaleja koskevien kirjanpito-, ilmoitus- ja raportointivelvoitteiden lisäksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta raportoida niiden käyttöpaikoista, jotta Säteilyturvakeskus voi osaltaan täyttää mm. Suomea sitovat valvontasopimuksen lisäpöytäkirjan vaatimukset. Momentissa myös määriteltäisiin ydinenergian käyttöpaikka. Käsitettä käytetään YEA 118 b §:ssä, mutta sitä ei ole määritelty.

Pykälässä ja muualla ehdotetussa laissa toiminnanharjoittajille säädetyt ydinmateriaalivalvontaan liittyvät velvoitteet koskevat myös ydinlaitosta ja ydinaineen talteenottolaitosta koskevien lupien haltijoita. Ydinmateriaalivalvonnan lupa- ja ilmoitusvaatimuksia ei kuitenkaan sovellettaisi 43 §:n mukaan.

Pykälän 3 momentti vastaisi YEA 118 b §:n alkuosaa, jonka mukaan toiminnanharjoittajalla ei saa olla ydinlaitoksessa tai muussa ydinenergian käyttöpaikassa ilmoitettuihin tietoihin sisältymättömiä ydinmateriaalivalvonnan kannalta merkityksellisiä tiloja, materiaaleja eikä toimintoja.

20 § Pienlaitoksen ydinaineisiin liittyvät ilmoitus- ja seurantavelvollisuudet

Pykälässä säädettäisiin komission asetuksen 37 artiklan mukaiseen kansalliseen ydinlaitosten ulkopuoliseen sijoituspaikkaan kuuluvien toimintojen (jäljempänä *pienlaitos*) toiminnanharjoittajien velvollisuuksista. Kyseessä olisi uusi vaatimus. Komission asetuksen 37 artiklan mukaan kansallisesti on määriteltävä vastuunjako kansallisen ydinlaitosten ulkopuolisen sijoituspaikan sisällä. Samaan sijoituspaikkaan voi kuulua useita pienlaitoksia, ja sijoituspaikkoja voi olla useita. Toiminnanharjoittajaa, jonka toiminnot tai osa niistä olisi hyväksytty mainitussa asetuksessa tarkoitetuksi pienlaitokseksi, eivät koskisi komission asetuksen mukaiset raportointivelvollisuudet. Toiminnanharjoittaja vastaisi kuitenkin edelleen 1 momentin mukaisesti ydinaineittensa kirjanpidosta ja valvonnasta sekä näihin liittyvien asiakirjojen säilytyksestä. Pienlaitoksen toiminnanharjoittaja raportoisi 19 §:n mukaisesti Säteilyturvakeskukselle, joka vastaisi 15 §:n

2 momentin 2 kohdan mukaisesti kansallisen ydinlaitosten ulkopuolisen sijoituspaikan vastuuviranomaisena komission asetuksen mukaisista ilmoituksista Euroopan komissiolle. Tällä varmistettaisiin komission asetuksen täytäntöönpano asetuksen 37 artiklan 2 kohdan ja 6 kohdan d alakohdan mukaisesti pienlaitoksen osalta. Myös muut toiminnanharjoittajaa koskevat tämän lain säännökset koskisivat pienlaitoksen toiminnanharjoittajaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin pienlaitokseksi hyväksymisestä. Pienlaitoksia koskevan sääntelyn tarkoituksena olisi yksinkertaistaa pienten ydinainemäärien haltijoiden raportointia siten, että tällaiset toiminnanharjoittajat raportoisivat ainoastaan Säteilyturvakeskukselle. Yksinkertaistetulla ja yhdenmukaistetulla raportointivelvollisuudella olisi tarkoitus varmistaa, että näiden toiminnanharjoittajien ydinaineista saadaan ajantasaiset ja oikeat tiedot. Tämän vuoksi Säteilyturvakeskus voisi hyväksyä pienlaitokseksi pieniä ydinainemääriä hallussaan pitäviä toiminnanharjoittajia. Määrän lisäksi hyväksymisessä olisi arvioitava sen vaikutusta tämän lain ja komission asetuksen mukaisen valvonnan toteuttamiseen. Pääasiassa tällä tarkoitettaisiin toiminnasta ja ydinaineista raportoimista Euroopan komissiolle, mutta myös Säteilyturvakeskuksen, Euroopan komission ja Kansainvälisen atomienergiajärjestön tarkastuksia ja muuta valvontaa. Hyvin usein tapahtuvat muutokset ydinainevarastossa tai huomattava määrä muuta ydinalan toimintaa laitoksella voisivat esim. aiheuttaa tarpeen valvoa tai tarkastaa laitosta tiheämmin kuin pienlaitoksen valvontaa tultaisiin suorittamaan, joten tällaisen osalta Säteilyturvakeskus ei välttämättä voisi hyväksyä hakemusta. Harkinta jäisi kuitenkin Säteilyturvakeskukselle. Komission asetuksen 37 artiklan 1 kohdan mukaisesti pienlaitos perustettaisiin vastuuviranomaisen eli Säteilyturvakeskuksen pyynnöstä. Säteilyturvakeskus voisi hyväksyä hakemuksia vain, jos pienlaitos on perustettu.

21 § Ydinmateriaalien luovuttamiseen liittyvät velvollisuudet

Pykälässä säädettäisiin ydinmateriaalien luovuttamiseen liittyvistä velvollisuuksista. Pykälän 1 momentin mukaista ydinmateriaalien luovutusta koskevaa velvoitetta sovellettaisiin myös luovutuksen liittyessä Suomesta tapahtuvaan vientiin tai siirtoon. Ydinmateriaaleihin liittyvät kirjanpito-, raportointi- ja muut velvoitteet säilyvät niin kauan kuin materiaali on käytettävissä. Myöskään toiminnanharjoittajan toiminnan päättyminen ei päätä velvoitteita. Tämän vuoksi olisi syytä välttää tilanteita, joissa ydinmateriaaleista ja niihin liittyvistä velvollisuuksista hankkiudutaan eroon luovuttamalla materiaalit taholle, joka ei tunne ydinmateriaaleihin liittyviä velvollisuuksia tai tosiasiassa ei pysty suoriutumaan niistä. Luovutuksensaajan suostumus koskisi kaikkien ydinmateriaalien luovutusta, sisältäen myös luvanvaraisuudesta vapautetut.

Lisäksi 1 momentissa vaadittaisiin kustakin ydinmateriaalin luovutuksesta vastaanottotodistus. Vastaanottotodistuksella tarkoitettaisiin dokumenttia, johon tallennetaan luovutustapahtumasta tarpeelliset tiedot, joita vastaan kirjanpito ja viranomaiselle toimitetut raportit voidaan tarvittaessa myöhemmin varmentaa. Tapauksissa, joissa luovutus on jatkuvaluonteista, esim. tietoaineistokokonaisuuksien siirto tai tietoaineistojen hallinta yhteisellä ohjelmistolla, vastaanottotodistus voisi koskea tiettynä aikavälinä luovutettua ydinmateriaalia.

Luovuttajan olisi varmistettava, että vastaanottajalla on ydinmateriaaliin liittyvään toimintaan lupa, kun sellaista ehdotetun lain mukaan vaaditaan. Lupa voisi olla esim. toimintalupa tai ydinlaitosta koskeva lupa. Vaatimus varmistaa luvan voimassaolo ei siis koskisi sellaisen ydinmateriaalin luovutuksia, jonka hallussapito tai luovutus on vapautettu luvanvaraisuudesta, eikä sellaisia luovutuksia, jotka liittyvät vientiin tai siirtoon Suomesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ydinmateriaalia tai muuta ydinenergian käyttöön liittyvää tuotetta koskevan alkuperämaarajoituksen ilmoittamisesta luovutuksen saajalle. Vastaavasti luovutuksen saaja olisi velvollinen selvittämään alkuperämaarajoituksesta johtuvat velvoitteet

ja rajoitukset ydinmateriaalille tai muulle tuotteelle. Luovutuksen saaja olisi myös velvollinen noudattamaan niitä. Vaatimus olisi uusi. Sen tarkoituksena olisi varmistaa, että Suomea velvoittavista kahdenvälisistä kansainvälisistä ydinalan sopimuksista aiheutuvat rajoitteet ja velvoitteet tulevat luovutusten vastaanottajien tietoon. Kyseiset rajoitteet ja velvoitteet voivat olla materiaalieräkohtaisia, ja ne eivät useimmiten ilmene lainsäädännöstä.

22 § Ydinmateriaalivalvontaa koskeva omavalvonta

Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta järjestää ydinmateriaaleja koskeva omavalvonta. Vaatimus vastaisi osittain YEA 118 b §:ää. Omavalvonnan tulisi sisältää kaikki tarvittavat toiminnanharjoittajan toimet, jolla se varmistaa ensinnäkin 19 §:n mukaisen kirjanpitonsa ja viranomaiselle toimittamiensa raporttien tietojen vastaavan ydinmateriaalejaan ja ydinmateriaalivalvonnan kannalta oleellista toimintaansa (oikeellisuus), toiseksi sen, että ne kattavat kaikki toiminnanharjoittajan vastuulla olevat toiminnot ja tapahtumat (kattavuus), ja kolmanneksi sen, että tiedot säilyvät eheinä toiminnanharjoittajan saatavilla (jatkuvuus). Näihin toimiin kuuluvat esim. toiminnanharjoittajan kirjanpitomenetelmät, sisäiset vastuunjaot ydinmateriaalivalvonnan tehtävistä ja sisäiset tarkastukset.

Pykälän 2 kohdassa säädettäisiin velvollisuudesta varmistaa, että ydinenergian käyttöpaikassa kaikki ydinmateriaalivalvonnan kannalta merkitykselliset tilat, materiaalit ja toiminnot sisältyisivät ilmoitettuihin tietoihin. Kohdassa tarkoitetulla omavalvonnalla varmistettaisiin erityisesti, että toiminnanharjoittaja tunnistaa kaikki toimintonsa, joihin liittyy ydinmateriaalivalvonnan velvoitteita, ja aktiivisesti varmistaa, että ilmoittamatonta toimintaa ei ole.

23 § Toiminnanharjoittajan henkilöstöä koskeva vaatimus

Pykälässä säädettäisiin toiminnanharjoittajan henkilöstöstä. Säännös vastaisi pääosin kumottavan lain 7 i §:n 1 momentin vaatimusta osaavasta ja ammattitaitoisesta henkilöstöstä, mutta yleistäisi vaatimuksen koskemaan kaikkea ydinenergian käyttöä. Tarkemmat henkilöstöä koskevat vaatimukset riippuisivat toiminnan luonteesta ja laajuudesta. Säännös jättäisi toiminnanharjoittajalle mahdollisuuden itse määritellä toimintansa vaatiman henkilöstön siten, että asetetut vaatimukset täyttyvät. Vaatimus henkilöstön osaamisen kehittämisestä viittaisi toiminnanharjoittajan koko henkilöstöön sen sijaan, että kaikki ydinmateriaalivalvonnan osaaminen keskittyisi nimetyille vastuuhenkilöille. Kumottavan lain 7 i §:n 3 momentin mukaista vastuuhenkilöä ja tämän varahenkilöä tai kumottavan lain 7 k §:n mukaista vastuullista johtajaa ja tämän varahenkilöä ei enää edellytettäisi. Toiminnanharjoittaja voisi kuitenkin edelleen nimittää ydinmateriaalivalvonnan vastuuhenkilöt, mutta näille ei vaadittaisi Säteilyturvakeskuksen hyväksyntää.

Ehdotetussa 371 §:ssä säädettäisiin tilanteista, joissa ydinmateriaaleihin liittyviä tehtäviä hoitavilta henkilöiltä olisi edellytettävä turvallisuusselvitys.

24 § Ydinmateriaaleja koskevat turvajärjestelyt

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toiminnanharjoittajan velvollisuudesta suojata ydinmateriaalit lainvastaiselta toiminnalta, katoamiselta ja joutumiselta muuten sivullisten käsiin. Lisäksi säädettäisiin, että näiden turvajärjestelyjen olisi oltava toiminnan ja ydinmateriaalivalvontaan liittyvien riskien kannalta riittävät ja ajantasaiset. Pykälää sovellettaisiin ydinenergian käyttöpaikoilla olevien ydinmateriaalien lisäksi niiden kuljetuksiin. Vaatimus laajentaisi kumottavan lain 7 §:n vaatimusta ydinenergian käyttöön liittyvistä turvajärjestelyistä kattamaan myös muut kuin ydinlaitosten turvallisuuden ja säteilyturvallisuuden vaarantumiseen liittyvät riskit.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi, että ydinmateriaalien turvajärjestelyihin kuuluisi ydinmateriaalien ja ydinenergian käyttöpaikkojen suojaaminen rakenteellisesti, riittävällä henkilöstöllä ja muulla tarvittavalla tavalla, ydinmateriaalien olinpaikan säännöllinen varmistaminen, pääsynhallinnan ja muiden teknisten valvontakeinojen käyttäminen sekä asiattoman pääsyn estäminen ydinmateriaaleja ja niiden turvajärjestelyjä koskevaan aineistoon. Tarkoituksena olisi, että tarvetta soveltaa näitä toimia arvioidaan sen mukaan, millaisesta ydinmateriaalista on kyse ja millainen ydinaseiden leviämiseen tai muuhun luvattomaan käyttöön liittyvä riski siihen liittyy.

Vaatimus ydinmateriaalien suojaamiseen perustuu CPPNM-yleissopimukseen ja Kansainvälisen atomienergiajärjestön ydinlaitosten ja ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevaan suositukseen (Nuclear Security Series No. 13 Nuclear Security Recommendations on Physical Protection of Nuclear Material and Nuclear Facilities; INFCIRC/225/Rev.5; 2011). Suosituksen mukaan kaikkiin ydinaineisiin olisi sovellettava ns. harkittuja hallintamenettelyjä (prudent management practice). Suomea sitovissa ydinalan kahdenvälisissä sopimuksissa on yleisesti vaatimus soveltaa niiden mukaan siirrettyihin materiaaleihin mainitun suosituksen mukaisia turvajärjestelyjä. Lisäksi turvajärjestelyt ovat tarpeen sen varmistamiseksi, että mitään Suomen valtion alueella olevia ydinmateriaaleja ei siirretä viranomaisvalvonnan ja ilmoitetun käytön ulkopuolelle. Ydinmateriaalien olinpaikan säännöllinen varmistaminen kuuluu jo ydinmateriaalien omavalvonnan menettelyihin, mutta ydinmateriaalien anastamisen, katoamisen tai muuten asiattoman käytön estämiseksi tätä on tarpeen täydentää toimintaan liittyvien riskien kannalta riittävillä turvajärjestelyillä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tiettyjen 16 luvun turvajärjestelyjä koskevien säännösten soveltamisesta, kun muualla kuin ydinlaitoksessa tai ydinaineen talteenottolaitoksessa kerralla pidetään hallussa erityistä halkeamiskelpoista ainetta siten, että sen määrä ei ole vähäinen ja rikastusaste alhainen. Tämä perustuu CPPNM-yleissopimukseen. Ydinaineita saisi kerralla säilyttää muualla kuin ydinlaitoksessa enintään 1 efektiivinen kilogramma.

Pykälän 3 momentin mukaan turvajärjestelyjen sekä ydinenergian käytön turvallisuutta ja ydinmateriaalivalvontaa koskevien toimien tulisi muodostaa yhteensopiva kokonaisuus. Turvajärjestelyissä tulisi esim. ottaa huomioon viranomaisten valvontaoikeuksien toteutuminen.

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantovaltuus määritellä tarkemmin 2 momentissa tarkoitetut aineet.

25 § Ydinmateriaalivalvonnan käsikirja

Pykälässä säädettäisiin ydinmateriaalivalvonnan käsikirjasta. Käsikirjaa koskeva vaatimus olisi lakitasolla uusi, mutta vastaisi nykyistä käytäntöä ja käsitteistöä. Ydinmateriaalivalvonnan käsikirjan muodolle tai rakenteelle ei asetettaisi erityisiä vaatimuksia. Käsikirja voisi koostua useasta eri osasta kattaen toiminnanharjoittajan erilaiset toimintokokonaisuudet, esim. erikseen ydinaineiden ja muiden ydinmateriaalien valvonnan.

Pykälän 1 momentin mukaan ydinmateriaalivalvonnan käsikirjassa tulisi esittää ydinmateriaalivalvontaa koskevien velvoitteiden noudattamiseksi tarvittavat menettelyt, vastuut ja velvollisuudet, jotta toiminta voidaan sen perusteella toteuttaa ja todentaa. Tarkoituksena olisi, että käsikirjan perusteella Säteilyturvakeskus voisi arvioida, kattaako toiminnanharjoittaja menettelyillään kaikki ydinmateriaalivalvontaa koskevat velvoitteensa ja onko toiminnanharjoittaja asettanut menettelyjä koskevat vastuut kattavasti.

Pykälän 1 momentissa käsikirjan perusteella toteuttamisella tarkoitettaisiin, että käsikirja toimisi myös toiminnanharjoittajan sisäisenä ohjeena. Pienten ydinainemäärien haltijoilla ydinaineisiin liittyvä toiminta voi esim. olla hyvin satunnaista. Toisaalta esim. ydinvoimalaitoksilla velvoitteita voi olla hyvin runsaasti, mutta kaikki niistä eivät toistu säännöllisesti. Kattava ohjeistus velvoitteiden noudattamiseksi tarvittavista menettelyistä on nykyisessä käytännössä havaittu tehokkaaksi keinoksi sen varmistamiseksi, että toiminnanharjoittajat ymmärtävät velvoitteensa ja noudattavat niitä.

Pykälän 2 momentin mukaan toiminnanharjoittajalla tulisi olla ydinmateriaalivalvonnan käsikirja ennen ydinmateriaalivalvontaan liittyvän toiminnan aloittamista tai ennen kuin hankkeesta on komission asetuksen mukaan tehtävä ensimmäinen teknisiä perustietoja koskeva ilmoitus. Ydinmateriaalivalvontaan liittyvää toimintaa olisi ydinenergian käyttö, esim. ydinaineen hallussapito, mutta myös ydinmateriaalivalvontaan liittyvän luvan hakeminen. Ensimmäisellä ilmoituksella tarkoitettaisiin komission asetuksen 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua teknisiä perustietoja koskevaa ensimmäistä ilmoitusta. Aikarajan tarkoituksena olisi varmistaa, että käsikirjassa on kuvattu ydinmateriaalivalvonnan kannalta merkittävät velvoitteet myös, jos niitä on olemassa ennen toiminnan varsinaista aloitusta. Ydinlaitoksen osalta ensimmäinen ilmoitus teknisistä perustiedoista on esim. toimitettava komission asetuksen mukaisesti komission kanssa sovittuna ajankohtana, jonka tulee olla ennen rakentamislupahakemuksen ensimmäistä toimitusta. Toiminnanharjoittajan olisi pidettävä käsikirja ajan tasalla ja huolehdittava siitä, että ajantasainen käsikirja on Säteilyturvakeskuksen käytössä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valtioneuvoston asetuksenantovaltuudesta, joka koskisi poikkeamista käsikirjaa koskevien velvoitteiden noudattamisessa.

26 § Ydinmateriaalivalvonnan velvoitteet ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen suunnittelussa ja rakentamisessa

Pykälässä säädettäisiin ydinmateriaalivalvonnan velvoitteista ja niiden noudattamiseen varautumisesta ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen suunnittelussa, rakentamisessa ja käyttöönotossa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin suunnitelmasta ydinmateriaalivalvonnan järjestämiseksi. Suunnitelma olisi ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamisluvan ja käyttöluvan myöntämisen edellytys. Suunnitelma vastaisi pääosin YEA 35 ja 36 §:ssä vaadittua suunnitelmaa ja selvitystä ydinaseiden leviämisen estämiseksi tarpeellisen valvonnan järjestämisestä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin suunnitelman hyväksymisen edellytyksistä. Suunnitelmassa tulisi esittää valvonnan kannalta oleelliset aikataulut suunnittelun ja rakentamisen aikana, esim. teknisten perustietojen päivittämisaikataulut ja laitoksen odotettu valmistumisajankohta. Lisäksi suunnitelmassa olisi esitettävä kuvaus ydinmateriaalivalvontaan varautumisesta suunnittelun ja rakentamisen aikana. Suunnitelma kattaisi esim. ydinmateriaalivalvonnan huomioon ottamisen laitoksen suunnittelussa ja suunnitteluorganisaatiossa sekä laitoksen käyttöä varten tarvittavan ydinmateriaalivalvonnan organisaation, omavalvonnan, kirjanpidon ja raportoinnin kehittämisen. Pykälän 3 momentin mukaan suunnitelma olisi pidettävä ajan tasalla.

Toiminnanharjoittaja voisi todeta suunnitelmassa sellaiset ydinmateriaalivalvonnan velvoitteiden noudattamiseen varautumiseksi tarkoitetut toimenpiteet toteutuneiksi, joita toiminnanharjoittaja jo noudattaa ja jotka on kuvattu ydinmateriaalivalvonnan käsikirjassa.

27 § Ydinmateriaaleihin liittyvää toimintaa koskeva lupavaatimus

Pykälässä säädettäisiin ydinmateriaaleihin liittyvän toiminnan lupavaatimuksesta. Toiminnan luvanvaraisuus on tehokas keino lain tarkoituksen toteuttamiseksi ja erityisesti ydinmateriaalien pitämiseksi Suomen kansainvälisten sopimusvelvoitteiden mukaisessa käytössä. Pykälässä tarkoitettu toimintalupa korvaisi kumottavan lain ja YEA:n mukaan vaadittavat ydinaineita ja kumottavan lain 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuja aineita, laitteita ja laitteistoja koskevat luvat, tuontiluvat, vientiluvat ja luvat siirtoihin Suomen alueen kautta sekä tietoaineistoja ja sopimuksia koskevat luvat. Ehdotus selkeyttäisi ydinmateriaalivalvonnan lupasääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan ydinmateriaaleihin liittyvään ydinenergian käyttöön olisi oltava toimintalupa tai muu ehdotetussa laissa tarkoitettu lupa. Tällainen muu lupa olisi käytännössä ydinlaitosta koskeva rakentamislupa, käyttölupa ja käytöstäpoistolupa tai ydinaineen talteenottolaitosta koskeva rakentamislupa tai käyttölupa. Mainituissa luvissa käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin vastaavat asiat kuin toimintaluvassa. Toimintaluvan sijasta voisi 5 luvussa säädetyissä tapauksissa riittää myös toimintailmoitus taikka muu ilmoitus. Lisäksi 6 luvussa säädettäisiin toiminnasta, jonka merkitys ydinmateriaalivalvonnan tai Suomen kansainvälisten velvoitteiden kannalta katsotaan vähäiseksi ja joka tällä perusteella voitaisiin vapauttaa lupaharkinnasta ja ilmoitusvelvollisuudesta.

Toiminnan jaottelu lupaa vaativaan, ilmoituksenvaraiseen ja näistä vapautettuun toimintaan noudattaisi keskeisiltä osin YEA 2 a luvun ja 3 luvun sääntelyä.

Pykälän 2 momentin mukaan 5 luvun mukaisesti toimintaluvan tai muun lupavaatimuksen tai toimintailmoitusta koskevan vaatimuksen soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa saisi harjoittaa ainoastaan elinkeinotoimintalain 2 §:n 1 momentissa ja 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu yhteisö tai säätiö. Vaatimus olisi uusi. Tällaiseen toimintaan liittyvät velvoitteet ovat sen luonteisia, että niitä on mahdollista harjoittaa ainoastaan organisaatiossa. Valvontaviranomaisen toimivaltuuksien takia on lisäksi perusteltua rajata toimintaa suomalaisiin ja Euroopan talousalueen yhteisöihin ja säätiöihin sekä sellaisiin muihin ulkomaisiin yhteisöihin ja säätiöihin, jotka ovat perustaneet Suomeen sivuliikkeen. Tiedossa ei ole tilanteita, joissa luonnollinen henkilö olisi kumottavan lain nojalla hakenut tai tehnyt ilmoituksen momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Luonnollisen henkilön olisi mahdollista harjoittaa sellaista ydinmateriaalivalvonnan sääntelyyn kuuluvaa toimintaa, jota varten ei edellytetä toimintalupaa, ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskevaa lupaa tai toimintailmoitusta.

28 § Ydinaineisiin liittyvän toiminnan säteilyturvallisuus

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin säteilyturvallisuutta koskevien vaatimusten soveltamisesta muuhun kuin ydinlaitoksilla tai ydinaineen talteenottolaitoksilla tapahtuvaan toimintaan. Säteilylain 3 §:n mukaan säteilylain soveltamisesta ydinenergian käyttöön säädetään ydinenergialaissa. Pykälän mukainen ehdotus olisi merkittävä muutos verrattuna nykytilaan, jossa kumottavan lain 2 a §:ssä säädetään säteilylain soveltamisesta tiettyjen pykälien osalta. Nykyisin säteilylain turvallisuuslupaa koskevaa vaatimusta ei sovelleta ydinenergian käyttöön, vaan säteilyturvallisuuden toteutuminen ydinenergian käytössä arvioidaan kumottavan lain lupaharkinnan yhteydessä ydinenergialain yleisten periaatteiden ja niiden säteilylain pykälien perusteella, joihin on viitattu kumottavan lain 2 a §:ssä.

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitosten ja ydinaineen talteenottolaitosten ulkopuolella ydinaineen hallussapidon, valmistuksen, tuottamisen, luovutuksen, käsittelyn, käytön ja varastoinnin säteilyturvallisuuteen sovellettaisiin, mitä säteilylaissa säädetään toiminnanharjoittajasta, radioaktiivisesta aineesta ja säteilytoiminnasta. Lisäksi kyseisiin ydinaineisiin sovellettaisiin,

mitä säteilylaissa säädetään radioaktiivista ainetta sisältävistä säteilylähteistä. Mahdollisen turvallisuusluvan tarve ja muiden säteilylain mukaisten vaatimusten täyttyminen arvioitaisiin erillään ydinenergialain mukaisesta lupa- ja ilmoitusmenettelystä. Tarkoitus on selkeyttää ydinmateriaalivalvontaan liittyvää lupaharkintaa siirtämällä turvallisuutta koskevat seikat erilliseen harkintaan.

Säteilylain määritelmä radioaktiivisesta jätteestä kattaa myös radioaktiiviset aineet. Säteilylain 79 §:n mukainen toiminnanharjoittajan huolehtimisvelvollisuus koskee myös ehdotetussa pykälässä tarkoitetussa toiminnassa syntyviä radioaktiivisia jätteitä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toiminnanharjoittajan velvollisuudesta varmistaa, että 1 momentissa tarkoitetussa toiminnassa ei tapahdu hallitsematonta ketjureaktiota. Laitoksessa, jossa säilytetään kerralla enemmän kuin 1 efektiivinen kilogramma ydinainetta, on ehdotetun lain mukaan ydintekninen laitos ja siihen sovelletaan ydinlaitosta koskevia säännöksiä mm. hallitsemattoman ketjureaktion estämisestä. Hallitsematon ketjureaktio on mahdollinen myös tätä pienemmässä määrässä ydinainetta, jos ainetta käsitellään ketjureaktion hallinnan kannalta epäedullisesti. Tämän vuoksi myös tällaisen toiminnanharjoittajan olisi tarpeellisin toimin varmistettava, että toiminnassa ei tapahdu hallitsematonta ketjureaktiota. Varmistaminen voisi tapahtua käytännössä mm. selvittämällä hallitsemattoman ketjureaktion mahdollisuuden olevan erittäin pieni, esim. lähtöaineen määrän ollessa pieni taikka suunnittelemalla ja toteuttamalla tarpeelliset rakenteet ja menettelyt hallitsemattoman ketjureaktion ehkäisemiseksi. Ketjureaktion hallintaa koskevat toimet olisi esitettävä säteilylain 26 §:n mukaisessa säteilytoiminnan turvallisuusarviossa. Säteilylain 26 §:n mukaan turvallisuusarvio on tehtävä turvallisuuslupaa edellyttävässä toiminnassa. Kun ydinaineisiin liittyvä toiminta ei edellytä turvallisuuslupaa säteilylain 49 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella radioaktiivisen aineen vähäisen määrän vuoksi, on kyseessä niin pieni ydinaineen määrä, että hallitsemattoman ketjureaktion mahdollisuutta voidaan pitää erittäin pienenä. Sen vuoksi tällaisen toiminnan ollessa kyseessä ei edellytettäisi 2 momentissa tarkoitettujen toimien esittämistä.

29 § Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus

Pykälän 1 momentti sisältäisi 19–26 §:ään liittyvät Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuudet. Säteilyturvakeskus tarkentaisi määräyksillä vaatimusten teknisiä yksityiskohtia ja 20 §:n 2 momentissa tarkoitettua vähäistä määrää siten, että Suomea kansainvälisissä sopimuksissa velvoittavat valvonta- ja raportointivaatimukset voidaan täyttää ajallaan, toiminnanharjoittajien ilmoitusten ja kirjanpidon paikkansapitävyyttä voidaan tehokkaasti valvoa ja kansallista ydinmateriaalivalvontajärjestelmää voidaan ylläpitää siten, että vaatimusten täyttäminen voidaan varmistaa myös jatkossa.

Pykälän 2 momentissa olisi 28 §:n 2 momenttiin liittyvä Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

5 luku

Ydinmateriaalivalvonnan lupajärjestelmä ja ilmoitukset

30 § Toimintalupaa koskeva vaatimus

Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa toiminnalta edellytettäisiin toimintalupaa. Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin ydinmateriaaleihin liittyvän toiminnan muodot, joita varten vaadittaisiin lupa. Toimintalupa korvaisi kumottavan lain 21 §:n nojalla myönnettävät ydinmateriaalivalvontaan liittyvät luvat, joista säädetään YEA 6, 7 a, 7 b ja 11 luvussa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan 5 §:n 1 momentin 7 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitettujen aineiden eli erityisen halkeamiskelpoisen aineen ja lähtöaineen hallussapito, valmistaminen, tuottaminen, käsittely, käyttäminen, varastointi tai luovuttaminen olisi luvanvaraista. Ydinsulkusopimuksen ja muiden ydinenergian rauhanomaista käyttöä koskevien kansainvälisten sopimusten velvoitteiden noudattamiseksi lähtöaineita ja erityisiä halkeamiskelpoisia aineita on valvottava tehokkaasti, joten niihin liittyvässä toiminnassa lupa vaadittaisiin lähtökohtaisesti aina. Jäljempänä säädettäisiin tilanteista, joissa tällaiseen toimintaan ei vaadita lupaa.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan toimintalupaa edellytettäisiin ydinaineiden tuonnista tai siirrosta Suomeen. Näillä toimintaluvilla varmistettaisiin erityisesti, että ydinainetta Suomen ulkopuolelta tuovalla on riittävät menettelyt ydinaineita koskevista kansainvälisten sopimusten velvoitteista huolehtimiseksi. Tuonnilla tarkoitettaisiin tuontia Suomeen EU:n tullialueen ulkopuolelta ja siirrolla tarkoitettaisiin EU:n tullialueen sisällä tapahtuvia siirtoja. Muiden ydinaineiden kuin uraani- tai toriumpitoisen malmin ja muiden ydinmateriaalien viennistä säädetään EU-vientivalvonta-asetuksessa ja vientivalvontalaissa. Vientiluvat näille myöntää ulkoministeriö.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin 5 §:n 1 momentin 8 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen aineiden eli muiden aineiden kuin ydinaineiden ja c ja d alakohdassa tarkoitettujen ydinmateriaalien, kuten laitteiden, laitteistojen tai osien tuonnin, luovutuksen, valmistamisen, tuottamisen, kokoamisen, hallussapidon tai Suomeen tehtävän siirron luvanvaraisuudesta. Näihin liittyviä valvontavelvoitteita johtuu Suomen ja Euratomin tekemistä kahdenvälisistä sopimuksista ja valvontasopimuksen lisäpöytäkirjasta. Lisäksi olisi valvottava näiden tuotteiden osalta sellaisten velvoitteiden noudattamista, jotka johtuvat vientivalvonnan kansainvälisten järjestelyjen ja näistä erityisesti ydinalan toimittajamaiden ryhmän eli niin kutsutun Nuclear Suppliers Groupin suuntaviivojen (INFCIRC/254 osa 1) mukaan annetuista sitoumuksista.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan toimintalupaa edellyttäisi myös ydinalan tietoaineiston tuonti, siirto Suomeen, luovutus tai hallussapito, mutta ainoastaan, kun tietoaineistoa koskee Suomen tai Euratomin kahdenväliseen sopimukseen perustuva alkuperämaarajoitus. Ydinalan tietoaineistot eivät kuulu valvontasopimuksen lisäpöytäkirjan soveltamisalaan, joten niitä koskevat velvoitteet johtuvat ainoastaan mainituista kahdenvälisistä sopimuksista. Kaikkeen ydinalan tietoaineistoon ja muihin ydinmateriaaleihin kohdistuvasta turvajärjestelyjä koskevasta vaatimuksesta säädettäisiin 24 §:ssä sekä salassapito- ja vaitiolovelvollisuudesta 44 luvussa.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan uraani- tai toriumpitoisten malmien osalta vaadittaisiin toimintalupa ainoastaan, kun niitä viedään tai siirretään Suomesta taikka tuodaan tai siirretään Suomeen. Tällaisia malmeja koskevat velvoitteet Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa liittyvät pääosin niiden siirtoon maiden välillä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toimintalupaa koskevasta vaatimuksesta vapautetusta toiminnasta. Toimintalupaa ei vaadittaisi, jos toiminnasta olisi 34 §:n mukaan tehtävä toimintailmoitus. Lisäksi toimintalupaa ei vaadittaisi, jos kyse on esim. ydinmateriaalivalvonnan kannalta erittäin vähäisestä toiminnasta (ks. 41 §) tai muusta 6 luvussa säädetystä tilanteesta.

Toimintaluvan lisäksi 1 momentissa tarkoitetun toiminnan turvallisuuteen sovellettaisiin 28 §:n nojalla säteilylakia, jossa säädetään turvallisuuslupaa koskevasta vaatimuksesta. Tämä ei kuitenkaan koske toimintaa, johon on oikeus ydinlaitosta tai ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan nojalla.

31 § Toimintalupaa koskeva harkinta

Pykälässä säädettäisiin toimintalupaa koskevasta harkinnasta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toimintaluvan myöntämisen edellytyksistä, joiden täyttymistä Säteilyturvakeskuksen olisi arvioitava ennen luvan myöntämistä. Luvanhakijalla tulisi momentin 1 kohdan mukaan olla riittävät edellytykset hoitaa toimintaluvan alaan kuuluvaa toimintaa koskevia velvoitteita. Momentin 2 kohdan mukaisesti luvanhakijalla tulisi ennen toiminnan aloittamista olla vaatimukset täyttävä ydinmateriaalivalvonnan käsikirja, jonka tulisi olla toimitettu Säteilyturvakeskukselle.

Uusien toimintalupaa koskevien hakijoiden osalta 1 momentin 1 ja 2 kohta ja 25 §:n mukainen ydinmateriaalivalvonnan käsikirjaa koskeva vaatimus tarkoittaisivat yhdessä sitä, että hakijan olisi kehitettävä oma ydinmateriaalien valvontajärjestelmänsä ja siihen sisältyvät toiminnanharjoittajan velvoitteiden hoitamiseksi tarpeelliset menettelyt sekä esitettävä ne ydinmateriaalivalvonnan käsikirjassaan. Kun hakijalla olisi aiempaa toimintaa, olisi riittävää varmistaa olemassa olevien menettelyiden ja käsikirjan kattavan myös hakemuksen kohteena olevan toiminnan. Tarvittaessa menettelyjä ja käsikirjaa tulisi täydentää.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan ehto vastaisi ydinmateriaalivalvonnan valmiuksien ja teknisten edellytysten osalta pääosin kumottavan lain 21 §:ssä säädettyjä edellytyksiä ydinenergian käyttöä koskevan luvan myöntämiseksi. Toimintaluvan soveltamisalaan kuuluvan toiminnan säteilyturvallisuutta koskevien vaatimusten noudattamista arvioitaisiin ehdotetun 28 §:n mukaan jatkossa säteilylain mukaisesti. Vaatimusten mukainen käsikirja luvan myöntämisen ehtona olisi tiukennus verrattuna nykyisiin YVL-ohjeessa D.1 esitettyihin vaatimuksiin käsikirjan hyväksynnästä. Nykyisin vaaditaan erikseen käsikirjan hyväksymistä, ja vaatimus hyväksytystä käsikirjasta on sidottu ydinenergian käytön aloittamiseen, esim. ydinaineen maahantuonnin ja siitä alkavan hallussapidon tapauksessa maahantuonnin ajankohtaa. Ehdotuksen mukaan käsikirja olisi oltava laadittu ja toimitettu Säteilyturvakeskukselle ennen kuin toimintalupa voidaan myöntää. Tarkoitus on vähentää hallinnollista taakkaa, selkeyttää ydinenergian käytön aloittamiseen liittyviä vaiheita ja varmistaa, että ydinmateriaaleihin liittyvä toiminta aloitetaan vasta, kun Säteilyturvakeskus voinut todeta toiminnanharjoittajalla olevan tähän valmius.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan ydinmateriaaleihin liittyvällä toiminnalla tulisi olla hyväksyttävä peruste, joka ei ole ristiriidassa ydinmateriaalivalvonnan tavoitteiden toteutumisen kannalta. Kumottavan lain yleisten periaatteiden täyttyminen kuuluu kumottavan lain 21 §:ssä tarkoitettuihin muun ydinenergian käyttöä koskevan luvan hyväksymisen edellytyksiin. Ehdotetussa kohdassa tavoite olisi vastaava kuin kumottavassa laissa, mutta vaatimus toimintaa koskevasta hyväksyttävästä perusteesta olisi uusi. Hyväksyttävä peruste voi liittyä esim. tutkimus- tai teolliseen toimintaan tai terveydenhoitoon, jossa on tarpeen käsitellä ydinmateriaaleja. Hyväksyttäväkään peruste ei saisi olla ristiriidassa ydinmateriaalivalvonnan tavoitteiden toteuttamisen kanssa. Tällä tarkoitettaisiin erityisesti, että toimintaluvan alaiseen ydinenergian käyttöön ei saisi liittyä ydinaseiden leviämistä edistävää toimintaa Suomea velvoittavien kansainvälisten ydinalan sopimusten mukaisesti.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan perusteella luvan myöntämiselle ei saisi myöskään olla muuta laissa säädettyä estettä. Tällainen este voisi olla esim. se, että hakija ei täyttäisi 27 §:n 2 momentissa säädettyä vaatimusta tai toiminta kokonaisuudessaan vaatisi esim. ydinlaitosta koskevan luvan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskukselle velvollisuus varmistaa, että 1 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Viranomaisten 351 §:ssä säädettyjen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksien nojalla Säteilyturvakeskuksella olisi oikeus tarkastaa myös luvanhakijan toimintaa. Vaatimuksella korvattaisiin kumottavan lain 21 §:n 2 momentissa säädetty kielto ryhtyä ydinenergian käyttöön ennen kuin Säteilyturvakeskus on todennut, milloin toiminta sitä edellyttää, että ydinenergian käyttö on asetettujen turvallisuusvaatimusten mukaista, turvajärjestelyt sekä valmiusjärjestelyt ovat riittävät, ydinaseiden leviämisen estämiseksi tarpeellinen valvonta on asianmukaisesti järjestetty ja vahingonkorvausvastuu toiminnan yhteydessä sattuvan ydinvahingon varalta on järjestetty siitä säädetyllä tavalla. Toimintaluvassa arvioitaisiin lisäksi vain ydinaseiden leviämisen estämiseksi tarpeelliseen valvontaan ja turvajärjestelyihin liittyviä edellytyksiä. Turvallisuuteen liittyviä edellytyksiä arvioitaisiin tarvittaessa säteilylain mukaisesti, ja toiminta saattaa edellyttää säteilylaissa tarkoitettua turvallisuuslupaa.

Ehdotetun 2 momentin 1 kohdassa säädettäisiin lisäksi Säteilyturvakeskukselle velvollisuus varmistaa ennen luvan myöntämistä, että ydinaineiden tuottamista, käsittelyä tai muuta käyttämistä koskevaa toimintalupaa hakeva toiminnanharjoittaja on huolehtinut laitoksen perustietojen toimittamista koskevasta velvollisuudesta. Lupaharkinnan ajankohdasta ja toimintaluvan tyypistä riippuisi, kuinka yksityiskohtaiset 1 kohdassa tarkoitetut perustiedot olisi komission asetuksessa vaadittu toimitettavaksi. Jos esim. ydinaineen hallussapitoa koskevaa toimintalupaa haettaisiin yli 200 päivää ennen ydinaineen tuomista laitokselle, ei perustietoja olisi komission asetuksessa vielä vaadittu toimitettavaksi, kun kyseessä on toimintaluvan piiriin kuuluva määrä ydinainetta. Komission asetuksen mukaan perustietojen toimittamista koskeviin vaatimuksiin kuuluvat myös muutokset perustiedoissa, joten Säteilyturvakeskuksen olisi varmistettava, että myös niitä koskevien velvollisuuksien noudattamisesta on huolehdittu.

Lisäksi 2 momentin 2 kohdan mukaan Säteilyturvakeskuksen olisi varmistettava ydinalan kahdenväliseen sopimukseen perustuvien velvoitteiden noudattaminen, kun kyse on ydinmateriaalin tuontia, vientiä, siirtoa, luovutusta tai hallussapitoa koskevasta toimintaluvasta ja toiminta kuuluu sopimuksen soveltamisalaan. Kyseiset varmistukset olisivat tarpeen, jotta voidaan varmistua, että toimintaluvan alaisessa ydinenergian käytössä noudatetaan komission asetuksesta ja Suomen tai Euratomin tekemistä kahdenvälisistä sopimuksista johtuvia velvoitteita.

32 § Ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskeva lupavaatimus

Pykälässä säädettäisiin tiettyjen ydinalan yksityisoikeudellisten sopimusten tekemisen luvanvaraisuudesta. Pykälässä tarkoitetut yksityisoikeudelliset sopimukset määriteltäisiin vastaavasti kuin kumottavan lain 2 §:n 2 momentin 1 kohdassa ja YEA 9 §:ssä. Tällaisilla sopimuksilla tarkoitettaisiin sekä sellaisia, joihin liittyy ydinmateriaaleihin liittyvää toimintaa Suomessa tai vientiä Suomesta sopimuksessa tarkoitettua toimintaa varten, että sellaisia, joissa ydinmateriaaleihin liittyvä toiminta tapahtuu ainoastaan kohdevaltiossa. Ensin mainituissa tapauksissa toimintaa koskisivat myös muut sovellettavat ydinenergian käyttöä ja vientiä koskevat ydinenergialain ja vientivalvontalain vaatimukset.

Pykälässä tarkoitetut sopimukset liittyisivät 5 §:n 1 momentin 8 kohdan c tai d alakohdassa tarkoitetun laitteen tai laitteiston ydinalan laitteiden ja laitteistojen valmistukseen, asentamiseen, rakentamiseen tai käyttämiseen muualla kuin EU:n jäsenvaltion tai muun valtioneuvoston asetuksessa mainittavan valtion alueella. Sopimus voisi koskea esim. tilannetta, jossa toimija osallistuu urakoitsijana ydinvoimalaitoksen tai sen osan rakentamiseen tietyssä asetuksella tarkemmin säädettävästä valtioista, mutta toimintaan ei liity mitään vientivalvonnan tai ydinmateriaalivalvonnan piiriin kuuluvaa vientiä. Tällaisen toiminnan yhteydessä olisi syytä lupaharkin-

nalla varmistua, että se ei edistä ydinaseiden leviämistä. Vientivalvontalain ja EU-vientivalvonta-asetuksen perusteella on luvanvaraista viedä ydinalan laitteita, laitteistoja ja niihin liittyvää teknologiaa ja ohjelmistoja maihin, joita tässä pykälässä tarkoitettu lupavaatimus koskee. Pykälässä tarkoitettu sopimus voi kuitenkin koskea myös vientivalvonnan ulkopuolisen työvoiman, osaamisen, tiedon, laitteen, laitteiston tai muun tavaran tai palvelun toimittamista. Lupavaatimus ei kuitenkaan koskisi työsopimuksia.

Pykälän mukainen sopimusten tekemisen luvanvaraisuus olisi vastaava kuin kumottavassa laissa (ks. kumottavan lain 2 §:n 2 momentin 1 kohta sekä YEA 9 § sekä sen liite A ja B), mutta lupaviranomainen olisi jatkossa työ- ja elinkeinoministeriön sijaan Säteilyturvakeskus. Tiedossa ei ole, että tällaisia lupia olisi haettu tai myönnetty.

Ehdotettu 2 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin 1 momentissa tarkoitetuista ydinmateriaaleista ja valtioista Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusten mukaisesti vastaavasti kuin YEA 9 §:ssä sekä sen liitteessä A ja B. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin esim. tarkentaa vastaavasti kuin nykyisen, että valmistusta, asentamista, rakentamista tai käyttämistä koskevan sopimuksen luvanvaraisuuden maantieteellinen rajaus voisi riippua kyseessä olevan laitteen tai laitteiston tyypistä.

33 § Yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskeva lupaharkinta

Pykälän mukaan yksityisoikeudellista sopimusta lupa olisi myönnettävä, jos pykälässä säädetyt edellytykset täyttyvät. Pykälän 1 kohdan mukaan hakijalla tulisi olla edellytykset huolehtia siitä, että ydinaseiden leviämisen estämiseen liittyvät velvoitteet ja muut kansainväliset velvoitteet täyttyvät.

Pykälän 2 kohdan mukaan valtion, jossa sopimus toteutetaan, tulisi olla sitoutunut ydinaseiden leviämisen estämiseen ja ydinmateriaalien kansainväliseen valvontajärjestelmään. Tällä tarkoitettaisiin vähintään, että valtion on ydinsulkusopimuksen osapuoli, valtiolla on voimassa ydinsulkusopimuksessa tarkoitettu Kansainvälisen atomienergiajärjestön kanssa tehty ydinmateriaalivalvontasopimus ja tiedossa ei saisi olla seikkoja, jotka viittaisivat näitä sopimuksia koskeviin rikkomuksiin tai epäilyihin niistä.

Pykälä 3 kohdan mukaan sopimukselle tulisi olla hyväksyttävät perusteet ottaen huomioon lain tavoitteet erityisesti ydinenergian rauhanomaisesta käytöstä ja ydinaseiden leviämisen estämisestä.

Pykälän 4 kohdan mukaan lupa voitaisiin myöntää, jos sille ei ole muualla ehdotetussa laissa säädettyä estettä, esim. 27 §:n 2 momentissa säädettyä vaatimusta ei täytetä.

34 § Toimintailmoitus

Pykälässä säädettäisiin toimintailmoitusta koskevasta vaatimuksesta. Kun ydinenergian käyttö on ydinmateriaalivalvonnan ja Suomen tekemien ydinalan kansainvälisten sopimusten kannalta muuta kuin merkittävää, ei toimintaa koskeva lupaharkinta ole tarpeen. Kun ydinmateriaaliin kohdistuisi alkuperämaarajoitus, sitä koskeva toiminta vaatisi pääsääntöisesti kuitenkin aina toimintaluvan, koska lupaharkinnalla olisi tarpeen varmistaa, että Suomen tai Euratomin tekemien kahdenvälisten sopimusten velvoitteita noudatetaan. Koska toimintailmoituksen vaativaa toimintaa ei voisi koskea alkuperämaarajoitus, toimintailmoituksen yhteydessä ei vaadittaisi varmistuksia, että ydinalan kahdenvälisten sopimusten velvoitteita on noudatettu.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa vaadittaisiin toimintailmoitus. Kyseinen ydinenergian käyttö olisi vapautettu toimintalupaa koskevasta vaatimuksesta 30 §:n 2 momentin perusteella. Toimintailmoitus korvaisi ja yhdenmukaistaisi nykyisen YEA 17 luvun mukaiset ilmoitukset luvanvaraisuudesta vapautetusta ydinenergian käytöstä. Toimintailmoituksen vaativa ydinenergian käyttö vastaisikin pääosin tiettyjä YEA 3 luvussa säädettyjä luvanvaraisuudesta vapautettuja ydinenergian käytön muotoja.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa vaadittaisiin toimintailmoitus ydinalan laitteiden ja laitteistojen valmistamisesta vastaavasti kuin YEA 18 a §:ssä. Nykyisessä vaatimuksessa mainittua laitteen tai laitteiston kokoamista ei mainittaisi, koska myös se laskettaisiin jatkossa valmistukseksi. Valmistamiseen ei yleisesti liity alkuperämaarajoitusta, mutta on mahdollista, että joku valmistaa Suomessa laitteen tai laitteiston käyttäen osia, joita koskee alkuperämaarajoitus, mikä voi siirtää alkuperämaarajoituksen koskemaan myös laitetta tai laitteistoa. Tällöin toimintaan vaadittaisiin lupa.

Pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohdassa vaadittaisiin toimintailmoitus, kun ydinenergian käytössä on kyse vähäisestä määrästä ydinmateriaalia. Tarkennukset alakohdissa tarkoitettuihin vähäisiin määriin, mukaan lukien erityyppisiä toimintoja koskevat kerta- ja vuosirajat, voitaisiin antaa alemman asteisissa säännöksissä ehdotetun 3 momentin nojalla. Momentin 2 kohdan a alakohta vastaisi YEA 18 §:ssä tarkoitettua toimintaa ja b alakohta YEA 12 ja 13 §:ää. Alemman asteisissa säännöksissä voitaisiin tarkentaa myös vähäisiä määriä koskevan toimintailmoituksen toimittamiseen liittyvää menettelyä, esim. voitaisiin vaatia nykyistä YEA 13 §:ää vastaavalla tavalla ilmoitus painolastina, kuljetuspakkauksena tai säteilysuojana käytetyistä ydinaineista vain niiden ensimmäisen tuonnin yhteydessä. Momentin 2 kohdan c alakohta vastaisi YEA 15 §:ää, jonka mukaan vaaditaan ilmoitus erityisen halkeamiskelpoisen aineen luovutuksesta sen hallussapitoa koskevan luvan haltijalle. Momentin 3 kohdassa säädettäisiin uraani- tai toriumpitoisen malmin viennistä, tuonnista ja siirrosta tehtävästä toimintailmoituksesta, kun kyse on vähäisestä määrästä ja vienti tai siirto tapahtuu ydinsulkusopimuksen osapuolena olevaan valtioon. Momentin 3 kohta vastaisi YEA 14 §:ää.

Pykälässä 2 momentissa säädettäisiin toimintailmoituksen toimittamisen ajankohdasta. Ilmoitus olisi toimitettava Säteilyturvakeskukselle riittävän ajoissa ennen toiminnan suunniteltua aloittamista. Tarkoitus on, että tarvittaessa voidaan varmistua toiminnan olevan luvanvaraisuudesta vapautettu ja toiminnanharjoittajan olevan riittävästi varautunut tarvittavien vaatimusten täyttämiseen. Ilmoituksen lisäksi toiminta edellyttäisi ydinmateriaalivalvonnan käsikirjaa, jollei sitä valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävissä tilanteissa ole vapautettu tästä velvollisuudesta.

Lisäksi 2 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa toimintailmoitukseen sisältyvissä asioissa tehdyistä muutoksista. Koska toimintailmoitusta käytetään viranomaisvalvonnan suunnittelussa, olisi muutoksista viipymättä toimitettava tieto Säteilyturvakeskukselle.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus pykälässä tarkoitetusta vähäisestä määrästä.

35 § Ydinmateriaalin vientiä koskeva ilmoitus

Pykälä korvaisi YEA 21 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden sellaisista ydinmateriaalien vientiin liittyvistä luovutuksista, jotka vapautetaan erillisestä vientiin liittyvästä luvasta. Verrattuna YEA 21 §:ään ilmoitusvelvollisuus laajenisi ehdotetussa pykälässä kattamaan myös sellaiset viennit ja siirrot Suomesta, joihin ei liity luovutusta. Lisäksi velvollisuus kohdistuisi oikeaaikaisesti sellaisiin vienteihin ja siirtoihin Suomesta, joissa luovutus tapahtuu selvästi vientitapahtuman jälkeen.

Pykälän pääasiallisena tavoitteena on varmistaa, että Säteilyturvakeskus saa oikea-aikaisesti tiedot ydinmateriaalien vienneistä. Näihin liittyvät luovutukset olisi jäljempänä säädetyn mukaisesti vapautettu toimintaluvasta ja toimintailmoituksesta kaksinkertaisen lupaharkinnan välttämiseksi. Valtion on valvontasopimuksen lisäpöytäkirjan artiklojen 2.a.(ix)(a) ja 3.d mukaan ilmoitettava tietyt ydinmateriaalien viennit Kansainväliselle atomienergiajärjestölle neljännesvuosittain, 60 päivää vuosineljänneksen päättymisen jälkeen. Lisäpöytäkirjan vaatimus ei erottele luovutuksen sisältäviä ja sisältämättömiä vientejä. Säteilyturvakeskus vastaisi ilmoituksen toimittamisesta Kansainväliselle atomienergiajärjestölle 15 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaisesti. Tämän vuoksi olisi riittävää säätää ehdotuksen mukaisesti, että ilmoitus viennistä toimitetaan Säteilyturvakeskukselle vahvistuksena kaksi viikkoa tapahtuman jälkeen.

Tietoaineistot eivät kuulu valvontasopimuksen lisäpöytäkirjan soveltamisalaan, joten ilmoitus niiden vienneistä ei ole sen vuoksi tarpeellinen. Jos tietoaineistoja koskee alkuperämaarajoitus, niiden viennistä olisi kuitenkin ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle ydinalan kahdenvälisten sopimusten edellyttämän valvonnan vuoksi. Uraani- tai toriumpitoisten malmien luovutus ei kuuluisi pykälässä tarkoitetun ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Jäljempänä säädettäisiin, että Säteilyturvakeskukselle toimitettaisiin niiden viennistä kuitenkin komission asetuksen VII luvun mukaiset ilmoitukset.

Pykälässä säädettäväksi ehdotettu ilmoitusvelvollisuus kattaisi myös siirrot Suomesta, koska osa niihin liittyvistä luovutuksista vapautettaisiin jäljempänä toimintaluvasta ja toimintailmoituksesta. Näistä luovutuksista ei ilman tätä ilmoitusvelvollisuutta tulisi tietoa Säteilyturvakeskukselle, joten ilmoitus on tarpeellinen.

36 § Ydinmateriaalivalvontaan liittyvät vuosi-ilmoitukset

Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta tehdä vuosittain ydinmateriaaleista ja niihin liittyvästä toiminnasta täydentäviä ilmoituksia.

Pykälän 1 momentin mukaiset velvollisuudet tehdä ilmoitus tiettyjen ydinmateriaalien valmistamisesta, edellisen vuoden aikana tehdystä ydinpolttoainekiertoon liittyvästä tutkimustoiminnasta sekä ydinpolttoainekierron kehittämistä koskevista yleissuunnitelmista ovat tarpeellisia valvontasopimuksen lisäpöytäkirjan ilmoitusvelvollisuuksien täyttämiseksi. Kyseiset ilmoitusvelvollisuudet ovat valvontasopimuksen lisäpöytäkirjan artikloissa 2.a.(iv), 2.a.(i), 2.a.(x) ja 2.b.(i). Näille vuosittain tehtäville ilmoituksille aikarajana on 15.5., joten ilmoitukset vaadittaisiin toimitettavaksi Säteilyturvakeskukselle vuosittain helmikuun loppuun mennessä, jotta Kansainväliselle atomienergiajärjestölle tehtävän ilmoituksen valmistelulle ja mahdollisille lisäselvityksille jää riittävästi aikaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin sellaiseen toimintaan liittyvästä ilmoitusvelvollisuudesta, jossa syntyy 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua uraani- tai toriumpitoista jätettä tai sivutuotetta ja johon ei sovelleta lähtöainetta koskevia säännöksiä. Ilmoitus vaadittaisiin tehtäväksi ennen toiminnan aloittamista jätteeseen tai sivutuotteeseen kertyvän uraanin tai toriumin määrästä, jos kyseessä on suunnitelman mukaan vuosittain yli 1 000 kg uraania tai toriumia. Ilmoitusta ei kuitenkaan vaadittaisi, kun uraanin tai toriumin pitoisuus olisi pieni eli alle uraani- tai toriumpitoisen malmin pitoisuusrajan. Kun kyseessä ei ole uraani- tai toriumpitoinen malmi taikka ainetta ei sen muokkausasteen vuoksi lasketa lähtöaineeksi ja aine ei ole tarkoitettu lähtöaineen tuottamiseen tai muuten ydinalan käyttöön, Euratom-sopimuksesta, ydinmateriaalivalvontasopimuksesta tai valvontasopimuksen lisäpöytäkirjasta ei aiheudu toiminnanharjoittajia tai valtiota sitovia kirjanpito- tai raportointivelvollisuuksia tällaisesta malmista tai aineesta. On kuitenkin useita mahdollisia tapoja, joilla aine voi tulla näissä sopimuksissa tarkoitetun valvonnan

piiriin. Näihin kuuluvat esim. uraanin tai toriumin talteenotto aineesta tai sen siirtäminen ydinpolttoainekiertoon. Näiden toteutuessa aine tulee myös ehdotetun lain soveltamisalan piiriin joko lähtöaineena tai uraani- tai toriumpitoisena malmina.

Pykälän 2 momentin mukaan vaadittaisiin ilmoitus myös, jos tällaisessa jätteessä tai sivutuotteessa luovutetaan kerralla tai saman kalenterivuoden aikana toiselle toimijalle yli 1 000 kg uraania tai toriumia. Tällä varmistettaisiin, että kyseisiä aineita ei siirretä ydinpolttoainekiertoon valvonnan ulkopuolella.

Säteilyturvakeskuksen on tarpeen saada tiedot 2 momentissa tarkoitettujen aineiden tuotannosta Suomessa, jotta se voi huolehtia, että Suomessa tuotettavat lähtöaineet ovat valvonnan piirissä ja kaikkia ydinalan kansainvälisten sopimusten velvoitteita noudatetaan. Erityisesti Säteilyturvakeskuksen tulisi tietää, kuka tällaista toimintaa harjoittaa, missä toimintaa harjoitetaan ja kuinka paljon uraania tai toriumia tuotettavassa jätteessä tai sivutuotteessa on.

37 § Ilmoituksia koskevat täydentävät säännökset

Pykälän 1 momentin mukaan 34–36 §:ssä tarkoitetut ilmoitukset olisi tehtävä sähköisesti, ja niissä olisi oltava toiminnan valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot. Toimintailmoituksessa olisi käytännössä esitettävä keskeisiltä osin vastaavat tiedot kuin vaaditaan toimintalupahakemuksessa. Tällä varmistettaisiin se, että ensimmäisen toimintailmoituksen yhteydessä toiminnanharjoittaja olisi kehittänyt oman valvontajärjestelmänsä ja siihen sisältyvät toiminnanharjoittajan velvoitteiden hoitamiseksi tarpeelliset menettelyt toiminnan edellyttämälle tasolle sekä mm. dokumentoinut menettelyt ydinmateriaalivalvonnan käsikirjaansa. Tutkimus- ja kehittämistoimintaa koskevassa ilmoituksessa olisi myös kuvattava toiminta valvonnan kannalta tarpeellisella tavalla.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

38 § Ilmoitusten toimittamisen määräajan pidentäminen

Edellä 35 ja 36 §:ssä säädetyt määräajat on asetettu siten, että Säteilyturvakeskus pystyy täyttämään Suomea koskevat ilmoitusvelvollisuudet. Tämä sisältää toiminnanharjoittajien ilmoitusten käsittelyn, mahdolliset selvitykset ja Euroopan komissiolle tai Kansainväliselle atomienergiajärjestölle tehtävien ilmoitusten valmistelun. Yksittäisissä tapauksissa asetetuista määräajoista voidaan poiketa, jos tälle on perusteltu syy ja jos määräajan ylittyminen ei haittaa Suomea koskevien velvollisuuksien täyttämistä. Perusteltu syy voisi olla esim. merkittävät muutokset toiminnanharjoittajan ilmoituksista vastaavassa organisaatiossa tai ilmoituksen vaatima merkittävä selvitystyö. Tarkoitus olisi, että Säteilyturvakeskus asettaa uuden määräajan siten, että lisäaikaa saaneiden toiminnanharjoittajien ilmoitusten vaatimille toimenpiteille jää edelleen aikaa.

39 § Ydinmateriaaleihin liittyvää toimintaa koskeva täydentävä ilmoitusvelvollisuus

Pykälässä säädettäisiin toiminnanharjoittajan yleisestä velvollisuudesta toimittaa Säteilyturvakeskukselle tiedot, jotka se toimittaa Euroopan komissiolle Euratom-sopimuksen nojalla ydinmateriaalivalvontaa varten. Erityisesti komission asetuksen nojalla Euroopan komissiolle toimitettavat tiedot olisi toimitettava myös Säteilyturvakeskukselle, mutta velvoite koskisi kaikkea Euroopan komissiolle toimitettavaa valvontatietoa. Tietojen toimittaminen on olennainen osa ydinmateriaalivalvonnan kansallisen valvonnan ylläpitoa.

40 § Tulli-ilmoituksessa ilmoitettavat tiedot ydinmateriaaleista

Pykälässä säädettäisiin tulli-ilmoituksessa ilmoitettavista ydinmateriaaleja koskevista tiedoista. Tulli-ilmoituksella tarkoitetaan EU:n tullikoodeksissa säädeltyjä menettelyitä ja ilmoituksia, jotka annetaan Tullille vain tuotaessa tavaraa EU:n ulkopuolelta, vietäessä tavaraa EU:n ulkopuolelle ja sellaisessa kauttakulussa, jossa tavaraa liikkuu EU:n ulkopuolelta EU:n kautta EU:n ulkopuolelle. EU:n sisäisistä siirroista ei tehdä tällaisia tulli-ilmoituksia Tullille.

Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat keskeisiltä osin YEA 115 a §:ää, mutta velvollisuus ei enää koskisi EU:n sisällä tapahtuvia siirto. Ehdotuksessa on myös otettu huomioon se, että aineettomat tuonnit, kuten sähköiset tietoaineistot eivät voimassa olevan EU-lainsäädännön perusteella ole enää tavaroita eikä niistä tehdä tulli-ilmoitusta.

Pykälän 3 momentti vastaisi YEA 115 b §:ää. Tullin tekemä tarkastus liittyisi kuitenkin vain sellaisiin tilanteisiin, joissa tuonti tapahtuu EU-alueen ulkopuolelta.

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

6 luku

Ydinmateriaalivalvonnan säännösten soveltamisrajaukset

41 § Ydinmateriaalivalvontaa koskevien säännösten soveltamista koskeva rajaus

Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa ydinmateriaalivalvontaa koskevia 4 ja 5 lukujen vaatimuksia ei sovellettaisi. Suomi on sitoutunut ydinsulkusopimuksessa ydinmateriaalivalvontaan, joka koskee kaikkea Suomen alueella, oikeudenkäyttövallan alla tai valvonnassa olevaa ydinainetta. Lisäksi Euratom-sopimuksen alainen ydinmateriaalivalvonta koskee kaikkia yhteisön ydinaseettomien jäsenmaiden alueella olevia ydinaineita. Näistä valtion ja toiminnanharjoittajien velvoitteista, ydinalan kahdenvälisten sopimusten velvoitteista ja muiden ydinmateriaalien kansallisen valvontajärjestelmän ylläpitoon liittyvien tarpeiden vuoksi ydinmateriaalivalvonnan sääntelyn ulkopuolelle voidaan rajata ydinmateriaalia vain tarkoin ehdoin.

Euroopan komissio vastaa ydinmateriaalivalvontasopimuksen mukaisesta ydinaineiden valvonnasta Suomessa, joten on tärkeää varmistaa, että ydinmateriaalivalvontasopimusta, Euratom-sopimusta ja komission asetusta on noudatettu ennen kuin ydinaineen kansallinen valvonta päätetään. Kuitenkin samasta syystä komission asetuksen mukaisen ydinaineen valvonnan päättyessä myös kansallinen valvonta on mahdollista päättää, jos Suomi ei ole ydinalan kahdenvälisissä tai muissa sopimuksissa sitoutunut jatkamaan valvontaa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaisesti lain 4 ja 5 luvun vaatimusten soveltaminen voitaisiin päättää, kun ydinaine on ehdotetun lain tai säteilylain mukaisesti päästetty ympäristöön. Menettely on ydinmateriaalivalvonnan kannalta mahdollinen, koska ydinaine leviää peruuttamattomasti muun aineen mukana joka puolelle, esim. jäteveden mukana. Kyseessä voisi olla mikä tahansa ydinaine, joka voitaisiin päästää ympäristöön ehdotetun 7 luvun tai säteilylain 127 §:n mukaisesti, esim. tutkimuksessa käytettävät laimeat uraaniliuokset. Turvallisuusnäkökohdat arvioitaisiin kyseisten pykälien ja niiden perustella annettujen alemman tasoisten säännösten ja määräysten mukaisesti. Menettely vaatii ilmoituksen komission asetuksen mukaisesti. Menettely olisi laissa uusi, mutta komission asetuksessa se on määritelty jo aiemmin.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan ydinmateriaalivalvontaa koskevien lain säännösten soveltaminen radioaktiivisessa jätteessä olevaan ydinaineeseen voitaisiin lopettaa jätteen pienen ydinainepitoisuuden perusteella. Menettely on mahdollistettu komission asetuksessa. Tarkoitus on, että komission asetuksen mukaisen valvonnan päättyessä myös ehdotetun lain mukainen valvonta päättyy. Säteilyturvakeskuksella olisi toiminnanharjoittajan Euroopan komissiolle tekemien ilmoitusten yhteydessä mahdollisuus tarkastaa ilmoitusten oikeellisuus tai muuten varmentaa soveltamisen lopettamisen kohteena olevan ydinaineen ominaisuudet.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan ydinmateriaalivalvontaa koskevien lain säännösten soveltaminen alkuperämaarajoituksesta vapaaseen ydinaineeseen voitaisiin lopettaa, kun ydinaine on käytetty sellaisen lopputuotteen valmistuksessa, jota ei ole erityisesti tarkoitettu ydinenergian käyttöön liittyvään toimintaan ja josta ydinainetta ei olisi käytännössä mahdollista saada talteen. Muulla kuin ydinenergian käyttöön liittyvällä toiminnalla tarkoitettaisiin yleisesti sellaisia tuotteita, joissa ydinainetta käytetään sen fysikaalisten tai kemiallisten ominaisuuksien vuoksi, mutta ei ydin- tai säteilyominaisuuksien vuoksi (esim. uraanin käyttö keramiikan pinnoitteessa, toriumin käyttö lamppujen hehkulangoissa tai uraanilasi). Menettely vaatisi ilmoituksen komission asetuksen mukaisesti. Menettely vastaisi osittain YEA 10 b §:ää. Muutoksena nykyiseen ydinmateriaalivalvontaa koskevien säännösten soveltaminen olisi mahdollista lopettaa myös erityisen halkeamiskelpoisen aineen ollessa kyseessä. Lisäksi vaatimuksesta poistettaisiin YEA 10 b §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetty neljän gramman yläraja. EU-vientivalvonta-asetuksessa vapautetaan vientiluvasta enintään neljä grammaa luonnon- tai köyhdytettyä uraania, kun se on instrumenttien tunnistavassa osassa. Pykälän 1 momentin 3 kohta kattaisi myös muita lopputuotteita. Vientiluvanvaraisuus on syytä jättää selvitettäväksi tapauskohtaisesti vientivalvontalain ja EU-vientivalvonta-asetuksen perusteella.

Pykälän 1 momentin 4 kohta koskisi 3 kohdasta poiketen valmista lopputuotetta, joka esim. tuodaan maahan, mutta muuten sisältö olisi keskeisiltä osin sama kuin 3 kohdassa. YEA 10 b §:n 2 momentissa säädettyä lopputuotteiden valmistusta tai tuottamista koskevaa soveltamisrajausta ei olisi tarvetta säätää, sillä lopputuotteen valmistus ei olisi suoraan ehdotetun lain soveltamisalassa ja valmistuksessa käytettävän ydinaineen hallussapitoon ja käsittelyyn tarvittaisiin lähtökohtaisesti joko toimintalupa tai toimintailmoitus.

Pykälän 1 momentin 5 kohta vastaisi YEA 10 a §:ää, jonka mukaan ydinmateriaalivalvontaa koskevia säännöksiä ei sovelleta, kun ydinaine on instrumentin osana lääketieteellisessä tarkoituksessa sijoitettuna ihmisen kehoon. Verrattuna YEA 10 a §:ään kohdassa laajennettaisiin soveltamisalaa, ja kohdan mukaista perustetta voitaisiin soveltaa erityisten halkeamiskelpoisten aineiden lisäksi myös muihin ydinaineisiin.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan ydinmateriaalivalvontaa koskevia lain 4 ja 5 lukujen säännöksiä ei sovellettaisi lähtöaineeseen, jossa uraanin ja toriumin pitoisuus alittaa uraani- tai toriumpitoiselle malmille säädetyt pitoisuusrajat ja jota ei kyseessä olevassa toiminnassa jatkojalosteta uraanin tai toriumin rikastamiseksi eikä luovuteta toiselle. Tarkoituksena on rajata valvonnan ja lupavaatimuksen ulkopuolelle sellaiset malminrikastustoiminnan tai metallinjalostuksen aineet, joiden voidaan tulkita olevan lähtöaineen määritelmässä tarkoitettua malmirikastetta, mutta joissa uraani ja torium ovat epäpuhtautena ja päätyvät jätteeksi tai sivutuotteeksi. Pitoisuusrajat olisivat uraani- tai toriumpitoisen malmin määritelmässä säädetyt pitoisuusrajat, koska ne ylittävän aineen voidaan tulkita kuuluvan komission asetuksen soveltamisalaan, jota tulee kuitenkin valvoa. Kohdassa tarkoitettua lähtöainetta ei saisi jatkojalostaa uraanin tai toriumin rikastamiseksi eikä luovuttaa toiselle. Jos lähtöaine luovutetaan suomalaiselle toiminnanharjoittajalle, koskisivat luovutusta 4 ja 5 lukujen säännökset, mutta vastaanottajan osalta tämän kohdan soveltamisrajaus voisi tulla kyseeseen, jos se ehdot täyttyvät.

Pykälän 1 momentin 7 kohdan mukaan 4 ja 5 lukujen säännöksiä ei myöskään sovellettaisi sellaiseen ydinaineeseen, johon ei muulla kuin 1–6 kohdassa tarkoitetulla perusteella sovelleta komission asetuksen mukaista valvontaa. Tällaisia olisivat esim. tapaukset, joissa komission asetuksen mukainen ydinmateriaalivalvonta on päättynyt pienen ydinainepitoisuuden perusteella, mutta kyse ei ole 2 kohdassa tarkoitetusta radioaktiivisesta jätteestä.

Pykälän 1 momentin 8 kohdan mukaan ydinmateriaalivalvontaa koskevien lain 4 ja 5 lukujen säännösten soveltaminen voitaisiin lopettaa myös muiden lain soveltamisalaan kuuluvien aineiden, laitteiden ja laitteistojen osalta, kun niitä muutetaan pysyvästi siten, että ne eivät sovellu käyttötarkoitukseensa, tai ne loppusijoitetaan. Loppusijoitusta koskeva peruste olisi muutos nykytilaan. Tämä voi olla tarpeen esim. ydinlaitosten käytöstäpoiston yhteydessä, jolloin ydinmateriaalin käyttötarkoitukseen soveltumattomaksi muokkaaminen voi aiheuttaa kohtuuttoman suuria säteilyannoksia tai muita riskejä. Tällöin olisi kuitenkin varmistettava, että ydinmateriaalia koskeva alkuperämaarajoitus ei estä toimintakuntoisen ydinmateriaalin valvonnan päättämistä. Tarkoituksena on kuitenkin, että ydinmateriaalivalvonta päätetään vain, kun voidaan varmistua siitä, että ydinmateriaali ei päädy vääriin käyttötarkoituksiin.

Pykälän 2 momentissa olisi 1 momentin 1–3 ja 7 kohtaan liittyvä täydentävä vaatimus, jonka mukaan asianomaiseen kohtaan sovellettavaa komission asetuksen mukaista menettelyä olisi myös noudatettava. Tarkoitus on, että ydinenergialain mukainen valvonta päättyy vasta, kun komission asetuksen mukaiset valvonnan päättämiseen liittyvät ilmoitukset on tehty. Momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa menettelystä on komission asetuksen mukaisesti sovittava Euroopan komission kanssa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin 8 kohtaan liittyvästä hyväksymisestä. Kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa ydinmateriaalivalvontaa koskevien säännösten soveltamisesta vapauttaminen edellyttäisi lisäksi, että Säteilyturvakeskus on arvioinut joko a tai b alakohdassa säädetyn vaatimuksen täyttyvän ja hyväksynyt ydinmateriaalivalvontaa koskevien säännösten soveltamisesta vapauttamisen. Momentin a alakohdan osalta olisi arvioitava, tekeekö ydinmateriaalin muuttaminen sen käyttötarkoitukseensa soveltumattomaksi ja onko muutos pysyvä. Momentin b alakohdan osalta olisi arvioitava ydinmateriaalia koskevia alkuperämaarajoituksia ja loppusijoituksen pysyvyyden varmistavia menettelyjä. Hyväksymistä olisi haettava viimeistään 30 päivää ennen kohdassa tarkoitetun toimenpiteen toteuttamisen ajankohtaa.

Pykälän 4 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

42 § Toimintalupaa ja toimintailmoitusta koskevat poikkeukset tietyissä tilanteissa

Pykälässä säädettäisiin tietyissä tilanteissa tehtävistä poikkeuksista toimintalupaan ja toimintailmoitukseen.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla ydinmateriaalien luovutus vapautettaisiin toimintalupaa ja toimintailmoitusta koskevasta vaatimuksesta, kun siihen on myönnetty EU-vientivalvonta-asetuksessa tarkoitettu yksittäis- tai koontilupa. Tällä vältettäisiin kaksinkertainen lupaharkinta luovutuksen sisältävän viennin tai siirron kohdalla. Säteilyturvakeskuksella on vientivalvontalain perusteella oikeus luovuttaa ulkoministeriölle ja ulkoministeriöllä vastaavasti oikeus luovuttaa Säteilyturvakeskukselle mainitussa laissa tai EU-vientivalvonta-asetuksessa säädetyn tehtävän hoitamiseksi välttämättömät tiedot, joten ulkoministeriöllä on mahdollisuus tarvittaessa saada Säteilyturvakeskukselta mm. alkuperämaarajoituksiin liittyvät tiedot, joita muuten arvioitaisiin vientiin tai siirtoon Suomesta liittyvän luovutuksen lupaharkinnassa.

Luovutusta koskevan toimintaluvan tai toimintailmoituksen piiriin jätettäisiin sellaiset Euroopan unionin sisäiset siirrot, joihin EU-vientivalvonta-asetuksen mukaan ei vaadita lupaa, ja yleisluvilla tehtävät viennit, joissa ei ole käytetty tapauskohtaista harkintaa. Tällaiset vertautuvat Suomen sisällä tehtäviin luovutuksiin, joihin tarvitaan pääasiassa toimintalupa tai toimintailmoitus, jos tästä ei ole muualla vapautettu. Nämä ovat YEA 21 §:n mukaan vapautettu luvanvaraisuudesta, joten monien ydinmateriaalien luovuttamiseen tarvitaan lupa Suomen sisällä, mutta ei maan rajojen ulkopuolelle, mikä ei ole tarkoituksenmukaista. Ehdotus selkeyttäisi luovutusta koskevan luvan- tai ilmoituksenvaraisuutta.

Vastaavasti vientiin tai siirtoon Suomesta liittyvä luovutus vapautettaisiin kaksinkertaisesta lupaharkinnasta, kun kyseessä on ydinjätteessä olevan ydinaineen vienti tai siirto Suomesta. Säteilyturvakeskus voisi käsitellä luovutusta koskevan harkinnan ja esim. alkuperämaarajoituksiin liittyvät vaatimukset osana ydinjätteen vientiä tai siirtoa koskevaa lupaharkintaa.

Pykälän 1 momentin 2 kohta vastaisi YEA 11 §:n 1 momenttia. Toimintalupaa ja toimintailmoitusta ei vaadittaisi, kun kyse on muun kuin ns. sensitiivisen ydinaineen siirrosta Suomeen toisesta EU-jäsenvaltiosta ja siirron kohteena olevaan ydinaineeseen ei kohdistu alkuperämaarajoitusta. Tällaisten ydinaineiden siirtoa Suomeen pidettäisiin siis vastaavana kuin vastaavanlaisen ydinaineen vastaanottamista Suomen rajojen sisäpuolelta. Jos kyseessä olisi uusi toiminnanharjoittaja, ydinaineen hallussapitoon vaadittaisiin toimintalupa 30 §:n perusteella tai toimintailmoitus 30 §:n 2 momentin ja 34 §:n perusteella.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja ns. sensitiivisiä ydinaineita ovat YEA liitteen 1 kohdassa luetellut tuotteet, mm. uraani, jonka rikastusaste uraanin isotooppien 235 ja 233 suhteen on suurempi kuin 0,20 sekä erotettu plutonium-239.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan säännökseen ei sisälly YEA 11 §:n 2 momentin mukainen velvollisuus tehdä ydinmateriaalien valvontajärjestelmän mukainen ilmoitus Säteilyturvakeskukselle. Valvontajärjestelmän mukaisista ilmoituksista säädettäisiin 19 §:ssä, ja tämä ilmoitus olisi tehtävä myös sovellettaessa 2 kohtaa.

Pykälän 1 momentin 3 kohta vastaisi YEA 18 a §:n 2 momenttia. Toimintalupaa ja toimintailmoitusta ei vaadittaisi laitteiden, laitteistojen ja osien hallussapitoon, valmistamiseen, tuottamiseen, luovutukseen, tuontiin tai siirtoon Suomeen, jos kyse ei ole EU-vientivalvonta-asetuksessa tarkoitetusta tuotteesta ja ydinmateriaalia ei koske alkuperämaarajoitus. YEA liitteen A luettelo ydinmateriaaleista perustuu EU-vientivalvonta-asetuksen valvontaluetteloon sekä valvontasopimuksen lisäpöytäkirjan luetteloon tuotteista, joiden valmistuksesta tai rakentamisesta on tehtävä ilmoitus Kansainväliselle atomienergiajärjestölle. Vientivalvonnan alaisten tuotteiden osalta on syytä jatkossakin varmistua, että niitä käytetään ehtojen mukaisesti, mutta valvontasopimuksen lisäpöytäkirjan täytäntöönpanoon riittäisivät vuosittaiset ilmoitukset, joista säädettäisiin 36 §:n 1 momentin 1 kohdassa. Jos ydinmateriaalia koskee alkuperämaarajoitus, edellytettäisiin toimintalupaa tai toimintailmoitusta edellä ehdotetun mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

43 § Toimintalupaa ja toimintailmoitusta koskevan vaatimuksen soveltaminen ydinlaitosten toiminnassa

Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta soveltaa ydinlaitosten toiminnassa toimintalupaa ja toimintailmoitusta koskevaa vaatimusta. Ydinmateriaalin luovutukseen, tuontiin ja siirtoon Suomeen vaadittaisiin toimintalupa tai toimintailmoitus silloinkin, kun kyseessä on luvanhaltija.

Pykälän 1 momentin mukaan toimintalupaa tai toimintailmoitusta ei vaadittaisi, jos toiminnan kohteena olevat ydinmateriaalit tulisivat käyttöön ydinlaitoksen toimintaa koskevan luvan mukaisessa toiminnassa. Kaksinkertaista luvitusta tältä osin ei voi pitää tarkoituksenmukaisena. Luvanhaltijat ovat joka tapauksessa valvonnan piirissä. Ydinmateriaalin luovuttaja voisi varmistua ydinmateriaalien tulevan ydinlaitosta koskevan luvan mukaiseen käyttöön 21 §:ssä tarkoitetulla vastaanottotodistuksella. Pykälän 1 momentin periaate vastaisi YEA 19 §:ää, mutta sen mukaisia rajoituksia ei enää pidetä tarkoituksenmukaisina.

Pykälän 2 momentin mukaan toimintalupaa ja toimintailmoitusta koskevasta vaatimuksesta voitaisiin ydinlaitosten toiminnassa vapauttaa myös sillä perusteella, että vastaava toiminta on ydinlaitoksen luvassa tarkemmin määrätyllä tavalla sallittua. Tämä voisi momentin 1 kohdan mukaan koskea ydinmateriaalien hallussapitoa, valmistusta, tuottamista, käsittelyä, käyttämistä ja varastointia luvanhaltijan hallussa olevalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella sekä 2 kohdan mukaan ydinalan tietoaineistojen hallussapitoa. Pykälän 2 momentin periaate vastaisi YEA 20 §:ää, mutta sen mukaisia rajoituksia ei enää pidetä tarkoituksenmukaisina. Nykyiseen verrattuna 1 kohdan paikkarajausta on tarkennettu luvanhaltijan hallussa olevaksi liikkumis- ja oleskelurajoitusalueeksi. Tarkoituksena on rajata tämä sille alueelle, jolla luvanhaltija huolehtii säilytettävien ydinmateriaalien turvajärjestelyistä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin 1 ja 2 momentin soveltamisesta ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltijaan. Tällainen laitos ei olisi ydinlaitos, ja määritelmän mukaisesti luvanhaltijalla tarkoitettaisiin ydinlaitosta koskevan luvan haltijaa.

44 § Toimintalupaa ja toimintailmoitusta koskevan vaatimuksen soveltaminen viranomaistoiminnassa

Pykälässä säädettäisiin poikkeuksesta soveltaa toimintalupaa ja toimintailmoitusta koskevaa vaatimusta viranomaistoimintaan. Pykälä vastaisi YEA 22 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan Säteilyturvakeskukseen, Kansainväliseen atomienergiajärjestöön ja Euroopan komissioon ei sovellettaisi toimintalupaa tai toimintailmoitusta koskevia vaatimuksia silloin, kun ne suorittavat ehdotetun lain mukaista valvontaa ja tekevät toimenpiteitä valvontatoimivaltuuksien nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan Säteilyturvakeskukseen kuitenkin sovellettaisiin, mitä 4 luvussa säädetään ydinmateriaalien ilmoitus- ja seurantavelvollisuuksista, luovuttamista koskevista velvollisuuksista, omavalvonnasta, toiminnanharjoittajan henkilöstöä koskevista vaatimuksista, turvajärjestelyistä, ydinmateriaalivalvonnan käsikirjasta ja ydinaineisiin liittyvän toiminnan säteilyturvallisuudesta.

8.1.3 III OSA: YDINLAITOKSET

7 luku

Ydinlaitoksen säteilyturvallisuus

45 § Säteilyturvallisuutta koskevien säännösten soveltaminen kuljetuksiin

Ydinaineet ja ydinjätteet ovat radioaktiivisia aineita. Radioaktiivisten aineiden kuljetusten keskeinen turvallisuusperiaate on suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä säteilyn vaikutuksilta radioaktiivisten aineiden kuljetusten aikana. Ydinaineen ja ydinjätteen kuljetukset ovat ydinenergialaissa tarkoitettua ydinenergian käyttöä. Tässä luvussa säädetyn lisäksi kuljetusten turvajärjestelyistä säädettäisiin 16 luvussa ja kuljetusten hyväksymisestä 18 luvussa.

VAK-laissa säädetään yleisesti radioaktiivisten aineiden kuljetusten säteilyturvallisuudesta. Säteilyturvakeskus valvoo radioaktiivisten aineiden kuljetuksia ja siihen liittyviä VAK-lain ja sen nojalla annettujen päätösten noudattamista (VAK-lain 118 §). VAK-lakia sovelletaan ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksiin.

Kuljetusten säteilyturvallisuudesta säädettäisiin täydentävästi ehdotetussa laissa, kun tämä on säteilysuojelun ja säteilyaltistuksen seurannan takia perusteltua. Nykyisin ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksiin sovelletaan säteilylakia sen mukaan kuin kumottavan lain 2 a §:ssä säädetään. Tavoitteena on selkeyttää kuljetusten säteilyturvallisuutta koskevaa sääntelyä.

Pykälän 1 momentin mukaan ehdotetun lain säteilyturvallisuutta koskevia säännöksiä sovellettaisiin, kun kerralla kuljetaan aktiivisuudeltaan enemmän kuin 1 000 TBq erityistä halkeamiskelpoista ainetta taikka käytettyä ydinpolttoainetta tai muuta ydinjätettä. Mainittu raja-arvo on vastaava kuin Kansainvälisen atomienergiajärjestön radioaktiivisen materiaalin kuljetusta koskevassa turvallisuusstandardissa (SSR-6) ja tiekuljetusta koskevan Traficomin määräyksen liitteessä A 5.1.5.1.2 (https://finlex.fi/fi/viranomaiset/normi/454001/49437). Momentissa tarkoitettua kuljettamista ei olisi VAK-lain 2 §:n 3 kohdassa tarkoitettu ydinaineiden tai ydinjätteiden siirtäminen liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella. VAK-lakia sovelletaan lähtökohtaisesti tie-, rautatie-, alus- tai ilmakuljetukseen ja lisäksi tehdas- ja varastoalueella tapahtuvaan vaarallisten aineiden varastointiin, siirtoon tai muuhun käsittelyyn, jos toimenpide liittyy kiinteästi mainittuun kuljetukseen.

Pääsääntöisesti luvanhaltija huolehtii luvassa tarkoitetun ydinlaitoksen ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksesta. Pykälän 2 momentin mukaan luvanhaltija vastaisi tässä luvussa säädettyjen kuljetusta koskevien velvoitteiden noudattamisesta, jos kuljetus liittyy luvanhaltijan ydinlaitoksen toimintaan ja luvanhaltija huolehtii kuljetuksen järjestämisestä. Kuljetus voi myös perustua erilliselle kuljetusyritykselle annettuun toimeksiantoon, johon sovellettaisiin, mitä tässä luvussa säädetään luvanhaltijasta. Sama on tilanne, jos Suomen alueen kautta kuljetetaan ydinaineita tai ydinjätteitä.

Pykälän 3 momentin mukaan muihin kuin 1 momentissa tarkoitettujen ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetusten säteilyturvallisuuteen sovellettaisiin, mitä siitä säteilylaissa säädetään. Säteilylain nojalla tällaisiin kuljetuksiin ei vaadita turvallisuuslupaa, mutta esim. työntekijöiden säteilysuojelusta on huolehdittava.

Lisäksi VAK-lain 13 luvussa säädetään kuljetuksen osapuolten (mm. kuljetuksen suorittajan) velvollisuuksista huolehtia kuljetuksen turvallisuudesta. Radioaktiivisten aineiden kuljetuksia koskevista erityisistä velvollisuuksista säädetään VAK-lain 63 §:ssä.

46 § Ydinlaitoksen radioaktiivisten aineiden päästöjen rajoittaminen häiriö- ja onnettomuustilanteissa

Pykälällä pantaisiin kansallisesti täytäntöön ydinturvallisuusdirektiivin 8 artiklan 1 kohdan a ja b alakohta. Pykälän 1 momentti vastaisi keskeiseltä sisällöltään YEA 22 b §:n 4 ja 6 momenttia.

Pykälän 2 momentissa otettaisiin huomioon suhteellisuusperiaate siten, että tavanomaisessa käytössä mahdollisten haitallisten seurausten on oltava lievempiä kuin harvinaisemmissa tapahtumissa. Mitä harvinaisemmasta tapahtumasta on kyse, sitä merkittävämpiä vaikutuksia seurauksille voitaisiin sallia. Tällainen suhteellisuusperiaate tavoittelee sitä, että itse haitallisten vaikutusten riski ei vaihtele samassa suhteessa tapahtumien todennäköisyyden kanssa, vaan että tapahtuman todennäköisyyden ja seurausten yhteisvaikutus johtaisi tasaisempaan riskitasoon todennäköisyydestä riippumatta. Käytäntö noudattelisi kumottavan lain 2 a luvun 7 a §:n 2 momentin mukaista periaatetta, jota sovelletaan YEA 22 b §:n 2 ja 3 momentissa.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus. Valtioneuvostona asetuksella olisi tarkoitus säätää tarkemmin 1 momentin mukaisista rajoituksista ja potentiaalisesta altistuksesta 2 momentin periaatteen mukaisesti.

Pykälän 4 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

47 § Työperäisen altistuksen rajoittaminen ydinlaitoksessa

Pykälä vastaisi ydinlaitosten osalta nykytilaa (ks. kumottavan lain 2 a §:n 1 momentin 1 k ja 7 c §:n 3 momentti), mutta sääntelyä selvennettäisiin. Pykälässä viitatun säteilylain 10 §:n 2 momentin nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään annosrajoista. Säteilyturvakeskus voi kuitenkin yksittäisen työntekijän osalta hyväksyä säteilylain 8 §:n nojalla poikkeuksen.

48 § Ydinlaitoksesta aiheutuvan väestön altistuksen rajoittaminen

Ehdotettu 48–57 § muodostaisivat kokonaisuuden, joiden tavoitteena on rajoittaa ydinlaitoksen toiminnasta aiheutuvia radioaktiivisten aineiden päästöjä ja varmistaa tämän tavoitteen toteutuminen.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin erikseen työntekijöiden (ks. 50 §) ja väestön altistuksen rajoittamisesta, kun säteilylain 9 §:ssä ne käsitellään yhdessä. Kumottavan lain 7 c §:n 1 momentissa viitataan säteilylain 6 ja 9 §:ään. Kumottavan lain 7 c §:n 2 momentissa olevan asetuksenantovaltuuden nojalla YEA 22 b ja 22 d §:ssä säädetään väestön altistuksen annosrajoituksista. Sääntelyä selkeytettäisiin laissa.

Pykälä vastaisi säteilylain 126 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohtaa. Pykälän 2 kohdassa oleva velvoite on samankaltainen kuin turvajärjestelyjä koskevien säännösten mukaan edellytetään, mutta sen tavoite on toinen.

49 § Annosrajoitukset ja potentiaalista altistusta koskevat rajoitukset

Pykälän 1 momentti vastaisi säteilylain 9 §:n 1 momenttia, johon viitataan kumottavan lain 7 c §:n 1 momentissa, ja säteilylain 9 §:ää täydentävää säteilylain 25 §:n 1 ja 2 momenttia. Ehdotetun 10 §:n mukaan ydinenergian käytössä on noudatettava säteilysuojelun optimointiperiaatetta, josta säädetään säteilylain 6 §:ssä. Luvanhaltija vastaisi siitä, että annokset jäisivät alle annosrajoitusten ja potentiaalisten altistusten rajoitusten. Ydinlaitoksessa momentissa tarkoitettu työperäisen altistuksen annosrajoituksen asettaminen edellyttäisi sekä kollektiivisen että tehtävä- tai työntekijäkohtaisen annosrajoituksen asettamista. Momentissa myös tarkennettaisiin potentiaalisen altistuksen rajoituksen asettamista koskevaa velvollisuutta, jota varten ei ole tiukasti sidottua tiettyä suuretta. Useissa tapauksissa voidaan käyttää muotoilua, jossa on mukana annosta ja sen toteutumisen todennäköisyyttä kuvaava tekijä. Säteilyturvallisuuspoikkeama määritellään 5 §:ssä tapahtumaksi, jonka seurauksena säteilyturvallisuus vaarantuu tai voi vaarantua.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettu potentiaalisen altistuksen rajoitus olisi tarkoitus asettaa esim. osana 51 §:n 2 momentin mukaisia järjestelmällisiä menettelyitä. Erityisen suuren säteilyriskin töistä laaditaan osana 50 § 2 momentin menettelyitä erillinen säteilysuojelusuunnitelma. Potentiaalinen altistus arvioitaisiin osana tätä suunnitelmaa tai suunnitelmassa säteilyturvallisuuspoikkeamien varalle. Merkittävänä altistuksena voidaan tyypillisesti pitää kertatapahtumasta suunnittelemattomasti saatua annosta, joka on suurempi kuin kolme kymmenesosaa työntekijän annosrajasta.

Pykälän 2 momentissa otettaisiin huomioon tilanne, jossa työntekijän tai väestön altistuminen voi aiheutua sekä ydinlaitoksista ja ydinaineen talteenottolaitoksista että samanaikaisesti säteilylain mukaisesta turvallisuuslupaa edellyttävästä toiminnasta. Turvallisuuslupaa edellyttävä toiminta voi olla ydinlaitoksessa tai muualla säteilyaltistuksen arvioinnin kannalta merkityksellisellä alueella. Pykälän 2 momentissa olisi säteilylain 9 §:n 2 momenttia vastaava säännös.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus, joka täydentää 46 §:ssä säädettyä asetuksenantovaltuutta. Tarkoituksena on säätää valtioneuvoston asetuksella YEA 22 b ja 22 d §:ää vastaavat säännökset.

Pykälän 4 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

50 § Työntekijöiden säteilysuojelu

Pykälän 1 momentti vastaisi ydinlaitosten ja kuljetusten osalta nykytilaa (ks. kumottavan lain 2 a §:n 1 momentin 8 kohta), mutta sääntelyä selvennettäisiin. Lisäksi momentin 6 kohdassa edellytettäisiin, että luvanhaltijan jakaisi ydinlaitoksen valvonta-alueen altistusolosuhteiden perusteella vyöhykkeisiin, mikä täydentäisi säteilylain 91 §:n sääntelyä. Momentin 7 kohta vastaisi nykyisin YVL-ohjeen C.2 mukaista vaatimustasoa, ja on tiukempi kuin säteilylain 92 §:n 3 momentin nojalla vaaditaan. Momentissa tarkoitettu muiden kuin säteilytöntekijöiden säteilyaltistuksen seuranta voisi olla esim. säännöllistä annosnopeuden mittaamista laitosalueella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työntekijöiden säteilysuojelua koskevista täydentävistä velvoitteista. Luvanhaltijan olisi suunniteltava ydinlaitoksella tehtävien toimenpiteiden (esim. huoltotyöt) säteilyturvallinen toteuttaminen säteilyaltistuksen estämiseksi ja rajoittamiseksi. Lisäksi muiden työntekijöiden kuin säteilytyöntekijöiden säteilyaltistusta olisi seurattava säännöllisesti esim. arviointeihin ja mittauksiin perustuen, jos näiden työntekijöiden altistus on säteilyaltistusta rajoittavista toimenpiteistä huolimatta suurempi kuin väestön annosrajoitus, josta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Muiden kuin säteilytyöntekijöiden altistuksen seurannalla ei tarkoiteta henkilökohtaista tarkkailua, vaan se voi olla esim. annosnopeuden mittaamista laitosalueella sen varmistamiseksi, että altistusolosuhteet eivät ole muuttuneet. Luvanhaltijan olisi asetettava annosrajoitus myös muille kuin säteilytyöntekijöille.

Pykälän 2 momentissa tarkoitetut huonetilat voisivat olla myös esim. katoksia tai aidattuja alueita.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

51 § Ydinlaitoksen radioaktiivisten aineiden päästöjen rajoittaminen

Pykälän 1 momentissa vaadittaisiin suunnittelemaan ydinlaitos siten, ydinlaitoksen toiminnasta aiheutuvat radioaktiivisten aineiden päästöt ympäristöön ja viemäriverkostoon ja niistä aiheutuva säteilyaltistus pysyisi niin pienenä kuin kohtuudella on toteutettavissa. Suunnitteluvaati-

mus on uusi, mutta velvoite on tarpeen kohdistaa jo ydinlaitoksen suunnitteluvaiheeseen. Ydinlaitoksessa tulisi olla tarvittavat järjestelmät ja ydinlaitosta varten tulisi olla tarvittavat järjestelyt. Tavoitteen saavuttamiseksi olisi käytettävä parasta käyttökelpoista tekniikkaa, millä tarkoitettaisiin ympäristönsuojelulain 5 §:n 1 momentin 7 kohdassa määriteltyä parasta käyttökelpoista tekniikkaa (*BAT*), kuitenkin siten, että kyse on soveltuvuudesta ydinlaitosten radioaktiivisten aineiden päästöjen rajoittamiseen. Vaatimus liittyy ydinlaitoksen jatkuvan parantamisen periaatteeseen. BAT-periaatteen lisäksi tavoitteiden saavuttamisessa olisi otettava huomioon optimointiperiaate. Optimoitu säteilysuojelu on lopputulos arvioinnista, jossa huolellisesti tasapainotetaan säteilyaltistuksesta aiheutuvaa haittaa ja saatavilla olevia resursseja yksilöiden suojaamisessa. Pienimmän säteilyannoksen vaihtoehto ympäristössä ei siten välttämättä ole paras kokonaisuuden kannalta, esim. järjestelmien käytöstä aiheutuu työntekijöiden altistusta käytettyjen suodatinmateriaalien käsittelyssä. Säteilyturvakeskus hyväksyisi suunnitelman osana ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelua, ja suunnitelmaa koskevat periaatteet arvioitaisiin ydinlaitoskonseptin arvioinnin yhteydessä. Radioaktiivisten aineiden päästäminen viemäriverkostoon voisi olla mahdollista, jos BAT-periaate ja väestön altistuksen pitäminen niin pienenä kuin kohtuudella on mahdollista toteutuvat.

Pykälässä 2 momentissa säädettäisiin nykyistä selkeämmin kumottavan lain 7 c §:n 1 momentin mukaisista radioaktiivisten aineiden päästöjen rajoittamisvelvoitteista.

Pykälän 3 momentissa on Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus. Määräyksessä on tarkoitus tarkentaa BAT-periaatteen soveltamisvaatimusta.

52 § Radioaktiivisten aineiden päästöjen raja-arvot

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltijalta vaadittaisiin ydinlaitokseen sovellettavat radioaktiivisten aineiden päästöjen raja-arvot, joiden olisi oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymät. Hyväksyminen edellyttäisi, että säteilyaltistus ei olisi 46 ja 49 §:n nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyä annosrajoitusta suurempi. Vastaava säännös on kumottavan lain 7 c §:n 4 momentissa. Käytännössä hyväksyminen tapahtuisi osana turvallisuusteknisten käyttöehtojen (jäljempänä *TTKE*) hyväksymistä.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

53 § Ydinlaitoksen radioaktiivisten aineiden päästöjen tavoitearvot

Pykälän 1 momentin säännös olisi laissa uusi. Vastaava vaatimus perustuu nykyisin YVL-ohjeeseen C.3. Luvanhaltijan olisi asetettava ydinlaitoksen radioaktiivisten aineiden päästöjen tavoitearvot siten, että niiden voidaan katsoa perustuvan laitoksen suunniteltuun, häiriöttömään toimintaan. Tavoitearvojen olisi oltava asetettuja ennen ydinlaitoksen käytön aloittamista. Ydinlaitoksen käytön aloittamisesta säädettäisiin 32 luvussa. Tavoitearvoja olisi tarvittaessa muutettava, esim. polttoainevuodon takia häiriötöntä toimintaa kuvaava taso voi muuttua. Tällöin tavoitearvoja olisi päivitettävä, jotta pystytään tunnistamaan mahdolliset uudet päästöihin vaikuttavat tapahtumat.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

54 § Ydinlaitoksen ympäristön radioaktiivisuuden perustilan selvittäminen

Pykälän 1 momentin mukainen ympäristön perustilaselvitystä koskeva vaatimus olisi laissa uusi. Nykyisin edellytetään hakijaa toimittamaan Säteilyturvakeskukselle ydinlaitoksen ympäristön perustilaselvitystä koskeva ohjelma rakentamislupaa haettaessa (YEA 35 §:n 1 momentti)

ja selvitys ympäristön säteilyn perustilasta käyttölupaa hakiessaan (YEA 36 §:n 1 momentti). Sääntelyä selvennettäisiin. Ydinlaitoksen ympäristön perustilaselvitys olisi tehtävä siten, että selvitetään suunnitellun ydinlaitoksen ympäristön radioaktiivisuuden lähtötilanne. Lähtötilanteen tulisi olla selvitetty ennen ydinlaitoksen käytön aloittamista sen mukaan kuin siitä tarkemmin säädetään 32 luvussa. Sääntely vastaisi säteilylain 128 §:n 2 momenttia, jossa vastaava vaatimus koskee säteilylaissa tarkoitettuja toiminnanharjoittajia.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

55 § Ydinlaitoksen päästöjen seurannan järjestäminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyistä selkeämmin kumottavan lain 7 c §:n 4 momentin mukaisista radioaktiivisten aineiden päästöjen seurantavelvoitteista. Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltijan olisi huolehdittava ydinlaitoksen radioaktiivisten aineiden päästöjä luotettavasta seurannasta. Tämä olisi tarpeen, jotta erot toteutuneiden päästöjen sekä 52 §:ssä tarkoitettujen raja-arvojen ja 53 §:ssä tarkoitettujen tavoitearvojen välillä tunnistetaan.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

56 § Ydinlaitoksen ympäristön säteilytarkkailun järjestäminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyisistä selkeämmin luvanhaltijan ympäristön säteilytarkkailuvelvollisuudesta. Nykyisin Säteilyturvakeskukselle on käyttölupaa haettaessa toimitettava ydinlaitoksen ympäristön säteilyvalvontaa koskeva ohjelma (YEA 36 §:n 1 momentti), mutta sen sisällöstä ei säädetä tarkemmin. Säteilytarkkailu korvaisi aiemmin käytetyn säteilyvalvonnan. Ydinlaitoksen ympäristön säteilytarkkailulla varmistutaan ydinlaitoksen päästöihin perustuvan väestön altistusarvioiden oikeellisuudesta sekä siitä, että ydinlaitoksella on riittävä mittausvalmius tavanomaisen toiminnan ja myös ydinlaitoksen häiriö- ja onnettomuustilanteiden varalle oman ympäristötarkkailunsa osalta. Luvanhaltijan olisi huolehdittava ydinlaitoksen ympäristön säteilytarkkailun järjestämisestä siten, että muutokset laitoksen ympäristössä tunnistetaan. Tämä edellyttäisi mm. perusteellista suunnitelmaa säteilyvalvonnan järjestämiseksi. Luvanhaltijan olisi säteilytarkkailussa lisäksi otettava huomioon muut käytettävissä olevat ympäristön radioaktiivisuutta koskevat tiedot, esim. viranomaisten tai muiden luvanhaltijoiden tuottamat tiedot.

Pykälän 2 momentin mukaan luvanhaltijalla olisi oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä ydinlaitoksen ympäristön säteilytarkkailun järjestämistä koskeva suunnitelma. Hyväksyminen edellyttäisi, että suunnitelman mukaan säteilytarkkailu on järjestetty 1 momentissa edellytetyllä tavalla.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

57 § Väestön altistuksen seuranta ydinlaitoksen ympäristössä

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin luvanhaltijalle velvollisuus huolehtia väestön altistuksen seurannasta ydinlaitoksen ympäristössä. Tämä seuranta tehdään toteutuneita päästöjä ja päästöjen leviämistä koskevien tietojen perusteella. Vastaava velvoite on säteilylain 128 §:n 2 momentissa, jossa se koskee turvallisuusluvan haltijaa.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

58 § Säteilyaltistuksen rajoittaminen kuljetuksissa

Säteilyaltistuksen rajoittamisesta säädettäisiin nykyistä selkeämmin myös 45 §:n 1 momentissa tarkoitettujen kuljetusten osalta. Luvanhaltijan tai vastaavasti kuljetusta koskevan hyväksymisen haltijan olisi noudatettava, mitä säteilylain 15 luvussa säädetään toiminnanharjoittajan velvollisuuksista rajoittaa väestön altistusta turvallisuuslupaa edellyttävässä ja muussa toiminnassa. Lisäksi olisi sovellettava, mitä säteilylain 8–10 §:ssä säädetään työperäisen ja väestön altistuksen rajoittamisesta.

Kuljetuksiin sovelletaan lisäksi VAK-lakia, jonka 63 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan vaaditaan säteilysuojeluohjelmaa.

59 § Säteilyturvallisuusasiantuntija

Pykälän 1 momentin mukaan edellytettäisiin säteilyturvallisuusasiantuntijan käyttämistä ydinlaitoksella ja tässä luvussa tarkoitetuissa kuljetuksissa. Säännös vastaisi nykytilaa (ks. kumottavan lain 2 a §:n 1 momentin 5 kohta), mutta sääntelyä selvennettäisiin. Säteilyturvallisuusvastaavaa koskevasta vaatimuksesta (ks. kumottavan lain 2 a §:n 1 momentin 3 kohta) luovuttaisiin tarpeettomana.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin säteilylain 32 §:n (asiantuntijoiden käyttäminen) ja 6 luvun (kelpoisuusvaatimukset ja säteilysuojeluosaaminen) soveltamisesta.

60 § Säteilyturvallisuutta koskevat tietoaineistot

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta laatia säteilysuojeluin kannalta riittävä ohjeistus, joka sisältäisi säteilysuojelun hallinnollisen, operatiivisen ja teknisen toteutuksen. Tämä pitäisi sisällään erilaiset säteilysuojeluun liittyvät menettelylliset ohjeistukset sekä niiden toteutukseen liittyvät seikat. Momentissa säädettäisiin lisäksi velvollisuudesta pitää ydinlaitoksessa ja kuljetuksessa työntekijän saatavilla säteilyturvallisuutta koskevat tietoaineistot sekä näiden aineistojen säilyttämisestä. Sääntely vastaisi nykytilaa (ks. kumottavan 2 a §:n 1 momentin 4 kohta), mutta sääntelyä selvennettäisiin. Tietoaineistot voivat olla saatavilla myös sähköisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tietoaineistojen säilyttämisestä, johon sovellettaisiin säteilylain tietojen säilyttämistä koskevaa säännöstä. Ydinlaitosten toiminnassa ja kuljetuksissa annettaan myös suullista ohjeistusta, mutta tällöin ei ole kyse 2 momentissa tarkoitetusta tietoaineistosta.

61 § Työntekijöiden säteilyturvallisuutta koskeva koulutus ja perehdytys

Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta järjestää ydinlaitoksen ja 45 §:n 1 momentissa tarkoitetun kuljetuksen työntekijän koulutus ja perehdys vastaavasti kuin säteilylain 33 ja 34 §:ssä säädetään toiminnanharjoittajan velvollisuudesta. Säännös vastaisi nykytilaa (ks. kumottavan lain 2 a §:n 1 momentin 6 kohta), mutta sääntelyä selvennettäisiin.

62 § Säteilymittaukset

Pykälässä säädettäisiin ydinlaitoksessa ja kuljetuksissa tehtävistä (ionisoivan säteilyn) säteilymittauksista. Tässä tarkoitettuja säteilymittauksia ovat kaikki mittaukset, joiden perusteella määritetään ionisoivaa säteilyä. Sääntely vastaisi pääasiallisesti nykytilaa (ks. kumottavan lain 2 a §:n 1 momentin 7 kohta), mutta sääntelyä selvennettäisiin ottaen huomioon ydinlaitoksen ominaispiirteet sekä laitoksella tehtävien säteilymittausten käyttötarkoitus. Ydinlaitoksen säteilymittauksilla, erityisesti jatkuvatoimisilla mittalaitteilla on tyypillisesti muitakin tehtäviä ydin-

laitoksen turvallisuuden kannalta kuin säteilyaltistuksen arvioiminen tai turvallisuuden varmistaminen. Tällaisia ovat esim. mittaukset, joilla on ohjaus- tai hälytystoimintoja ydinlaitoksen hallintaan liittyen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta käyttää tarkoitukseen soveltuvia ja luotettavia säteilymittausjärjestelmiä, kun tehdään säteilymittauksia ydinlaitoksen turvallisuuden ja työntekijöiden ja väestön säteilyturvallisuuden varmistamiseksi sekä ydinlaitoksen säteilyolosuhteiden seuraamiseksi. Säteilymittausjärjestelmän muodostaisivat myös esim. yksittäiset annosnopeusmittarit, henkilömonitorit, pintakontaminaatiomittarit ja -analysaattorit ja siirrettävät ilmamonitorit ja ilmanäytteenkeräimet. Momentissa tarkoitetuilla ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi tehtävillä mittauksilla tarkoitetaan esim. jatkuvatoimisia säteilymittauksia, joilla on tyypillisesti hälytys- tai ohjaustoimintoja. Luotettavaan mittaukseen kuuluu esim. kalibrointi.

Pykälän 2 momentin mukaan annosmittauspalveluihin ja kuljetusten yhteydessä tehtäviin säteilymittauksiin sovellettaisiin, mitä säteilylain 9 luvussa säädetään.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

Säteilymittausjärjestelmiä koskevien suunnitelmien ja niihin tehtävien muutosten hyväksymisestä säädettäisiin 10 luvussa.

63 § Laboratoriossa tehtävät mittaukset ja analyysit

Pykälän 1 momentin mukaan radioaktiivisten aineiden päästönäytteiden, ympäristön säteilytarkkailun näytteiden mittaukset ja säteilyturvallisuuden kannalta merkittävät kemialliset ja radiokemialliset analyysit olisi tehtävä sellaisessa mittauslaboratoriossa, jolla on tätä varten akkreditoitu menetelmä. Tällä varmistetaan tulosten luotettavuus ja laadukkuus. Mittauslaboratorio voi olla osa luvanhaltijan organisaatiota tai siitä erillinen.

Pykälän 2 momentissa mahdollistettaisiin myös muiden kuin akkreditoitujen menetelmien käyttö. Tätä varten olisi oltava perusteltu syy, esim. akkreditoituja menetelmiä ei ole tai niitä ei ole mahdollista käyttää. Tällöin Säteilyturvakeskus voisi hyväksyä myös vaihtoehtoisen menetelmän, jos luvanhaltija on varmistanut laboratorion toiminnan ja sen tuottamien tulosten laadun ja luotettavuuden.

8 luku

Ydinlaitoksen sijaintipaikka

64 § Ydinlaitoksen sijaintipaikkaa koskevat vaatimukset

Ydinlaitoksen sijaintipaikka koskevista vaatimuksista säädetään nykyisin kumottavan lain 7 q §:n 1 momentin 5 kohdan määräystenantovaltuuden nojalla STUK-määräyksen Y/1/2018 8 §:ssä ja loppusijoituslaitosten osalta STUK-määräyksen Y/4/2018 12 §:ssä sekä tarkemmin YVL-ohjeessa A.2 ja B.7. Pykälässä säädettäisiin vaatimuksista nykykäytäntöä vastaavasti.

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitoksen sijaintipaikan olisi sovelluttava ydinlaitoksen turvalliseen käyttöön sekä käytöstä poistamiseen tai loppusijoituslaitoksen osalta turvalliseen sulkemiseen.

Sijaintipaikan soveltuvuuden arvioinnissa keskeistä on sijaintipaikalle suunniteltavien ydinlaitosten toiminnan luonne, esim. ydinenergian tuotanto, ydinpolttoaineen tai ydinjätteiden tai ydinjätteiden radioaktiivisuusaktiivisuus ja ominaisuudet. Arviointi on suhteutettava toiminnan laajuuteen ja sen turvallisuusmerkitykseen. Arvioinnissa otettaisiin huomioon lähiympäristön toiminnot (esim. teollisuuslaitokset, julkiset rakennukset) ja väestö (esim. väestön määrä ja asutustiheys) sekä ulkoiset turvallisuuteen vaikuttavat tapahtumat (esim. äärimmäiset sääilmiöt, maanjäristykset, maastopalot, vedenpinnan nousu) ja muut mahdolliset ulkoiset tapahtumat (esim. kemikaali- ja räjähdysonnettomuudet, ilma-aluksen törmäys ja muut liikenneonnettomuudet tai muu ydinlaitoksen ympäristössä esiintyvä poikkeuksellinen tilanne tai tapahtuma, joka voivat vaikuttaa haitallisesti laitoksen turvallisuuteen tai käyttöön). Ydinlaitoksen turvallinen käyttö edellyttää mm., että toiminta sijaintipaikalla voidaan toteuttaa säteilyturvallisuutta, turvajärjestelyjä, valmiusjärjestelyjä ja ydinpolttoainehuoltoa koskevien vaatimusten mukaisesti. Sijaintipaikan tulisi olla sellainen, että ydinlaitoksen ympäristölleen aiheuttamat haitat ja ydinlaitoksen ulkoisista uhista aiheutuvat riskit olisivat hyvin pienet ja hallittavissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin täydentävästi loppusijoituslaitoksen sijaintipaikasta. Loppusijoituslaitoksen sijaintipaikan soveltuvuutta arvioitaisiin sekä laitoksen käytönaikaisen turvallisuuden että sulkemisen jälkeinen pitkäaikaisturvallisuuden kannalta. Loppusijoituslaitoksen sijaintipaikan soveltuvuudessa olisi otettava huomioon konseptin mukaan maaperän ominaisuudet, kallioperän vakaus, eheys, fyysiset ja mekaaniset ominaisuudet sekä pohjaveden ominaisuudet ja näiden ominaisuuksien yhteensopivuus jätelajin ja jätepakkausten eli teknisten vapautumisesteiden pitkäaikaisen kestävyyden kannalta. Loppusijoituspaikan ja sen syvyyden valinnassa olisi mm. otettava huomioon maa- ja kallioperän sekä pohjaveden ominaisuudet ja niiden ennakoitu kehittyminen sekä ihmisen tahattoman tunkeutumisen mahdollisuus ja sen ehkäiseminen mahdollisuuksien mukaan.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuus sijaintipaikan soveltuvuutta koskevista teknisluoteisista asioista.

65 § Ydinlaitoksen suojavyöhyke

Pykälässä säädettäisiin ydinlaitoksen suojavyöhykkeestä keskeisiltä osin vastaavasti kuin nykyisin STUK-määräyksessä Y/2/2024. Suojavyöhyke on keskeinen ydinlaitokseen sijaintipaikan soveltuvuuden kannalta, ja siitä seuraa myös rajoituksia sijaintipaikalle suunniteltuun ydinlaitokseen.

Pykälän 1 momentissa olisi suojavyöhykettä koskeva perusvaatimus.

Pykälän 2 momentin mukaan sijaintipaikan turvallisuudessa otettaisiin huomioon paikalle suunniteltu ydinlaitostyyppi ja sen mahdolliset häiriö- ja onnettomuustilanteet. Suojavyöhyke olisi määritettävä siten, että suurella todennäköisyydellä onnettomuustilanteessa suojavyöhykkeen ulkopuolella ei olisi evakuointitarvetta ionisoivan säteilyn vakavien deterministisen haittavaikutusten eli vakavan säteilyn aiheuttaman terveyshaitan estämiseksi ja rajoittamiseksi. Suojavyöhykkeen kokoa määritettäessä olisi osoitettava, että onnettomuustilanteessa suojavyöhykkeen ulkopuolella suojaamattoman henkilön annos ei ylittäisi 7 luvun perusteella annettavia raja-arvoja. Tämä ei kuitenkaan sulkisi täysin pois evakuointitarvetta myös suojavyöhykkeen ulkopuolella erittäin epätodennäköisissä onnettomuustilanteissa. Evakuointi suojavyöhykkeeltä

olisi voitava toteuttaa tehokkaasti ottaen huomioon paikalliset olosuhteet ja käytössä olevat viranomaisresurssit. Kyseessä on pelastuslain 2 a §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu suojaväistö.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettu onnettomuustilanne viittaisi tilanteeseen, johon ydinlaitoksen suunnittelussa ei ole varauduttu. Tällainen tilanne voisi aiheutua esim. ydinlaitoksen suunnittelussa huomioitua vakavammasta tapahtumasta tai suunnitellussa huomioitua laajemmasta turvallisuustoimintojen toimintakuntoisuuden menetyksestä.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuus.

66 § Ydinlaitoksen varautumisalue

Pykälässä säädettäisiin ydinlaitoksen varautumisalueesta keskeisiltä osin vastaavasti kuin nykyisin STUK-määräyksessä Y/2/2024.

Pykälän 1 momentissa olisi varautumisaluetta koskeva perusvaatimus.

Pykälän 2 momentin mukaan varautumisalue määritettäisiin siten, että alueen väestöllä ei onnettomuustilanteen säteilyaltistuksen rajoittamiseksi olisi tarve suojautua sisätiloihin. Varautumisalueen kokoa määritettäessä olisi osoitettava, että onnettomuustilanteessa varautumisalueen ulkopuolella suojaamattoman henkilön annos ei ylittäisi 7 luvun perusteella annettavia raja-arvoja. Tämä ei kuitenkaan sulkisi täysin pois sisälle suojautumisen tarvetta varautumisalueen ulkopuolella erittäin epätodennäköisissä onnettomuustilanteissa. Kiireellisillä toimenpiteillä tarkoitetaan laitostilanteen perusteella ennen päästön alkamista toteutettavia toimenpiteitä, minkä perusteella varautumisalueen koolle voitaisiin asettaa yläraja.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettu onnettomuustilanne viittaisi vastaavaan onnettomuustilanteeseen kuin 65 §:n 2 momentissa tarkoitetaan.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskukselle määräyksenantovaltuus.

67 § Ydinlaitoksen sijaintipaikan soveltuvuuden arviointi

Pykälässä säädettäisiin ydinlaitoksen sijaintipaikan arvioinnin perusteista ja sen perusteella määritettävistä ydinlaitoksen suunnitteluperusteista. Pykälä laissa olisi uusi. Nykyisin vaatimukset ovat YVL-ohjeessa A.2.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin asioista, jotka sijaintipaikan soveltuvuuden arvioinnissa olisi selvitettävä, ja muista soveltuvuuden arviointiin liittyvistä seikoista. Sijaintipaikan soveltuvuuden arvioimiseksi olisi ensinnäkin selvitettävä sijaintipaikan ominaisuudet, mikä edellyttäisi perusteellisia selvityksiä mm. sijaintipaikan geologiasta, meteorologiasta ja seismologiasta. Lisäksi olisi selvitettävä, millainen ydinlaitos tai millaisia ydinlaitoksia ja niihin liittyviä toimintoja, kuten ydinpolttoainehuollon tai jätehuollon toimintoja, sijaintipaikalle suunnitellaan ja mitkä ovat niiden ominaisuuksia koskevat yleistiedot. Arvioinnissa olisi lisäksi otettava huomioon valmiusjärjestelyjen ja turvajärjestelyjen sekä kuljetusten toteuttamiseen liittyviä seikkoja, kuten pääsy sijaintipaikalle. Soveltuvuuden arvioinnissa olisi arvioitava myös sijaintipaikan lähiympäristöön liittyvät seikat, kuten alueen väestön määrä ja sijoittuminen sekä muut yhteiskunnan toiminnot.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettujen seikkojen selvittämisessä olisi käytettävä sellaisia luotettavia tutkimus-, laskenta ja arviointimenetelmiä, joiden perusteella sijaintipaikan ominaisuudet

voidaan selvittää luotettavasti ja joiden perusteella voidaan arvioida valmiusjärjestelyjen, turvajärjestelyjen ja kuljetusjärjestelyjen toteutettavuus tämän lain mukaisesti. Tutkimuksissa tulisi käyttää olosuhteisiin ja olosuhteiden heterogeenisyyteen nähden riittävän kattavaa havaintoverkkoa, ja tutkimukset tulisi tehdä toisiaan täydentävin menetelmin. Arvioinnissa olisi lisäksi käytettävä riittävää asiantuntemusta ja laadunhallintaa siten, että arviointi olisi laadultaan korkeatasoista ja riittävän kattavaa.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuus.

68 § Ydinlaitoksen sijaintipaikan soveltuvuuslausunto

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinlaitoksen sijaintipaikan soveltuvuuslausunnosta. Loppusijoituslaitoksen sijaintipaikan soveltuvuuslausunto käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin samanaikaisesti kuin loppusijoituslaitoksen konseptiarviota koskeva lausunto.

Pykälän 2 momentin mukaan lausunnossa arvioitaisiin sijaintipaikkaa 65 §:ssä säädetyn suojavyöhykettä ja 66 §:ssä säädetyn varautumisaluetta koskevien vaatimusten, 16 luvussa säädettyjen kuljetusta koskevien turvajärjestelyjä koskevien vaatimusten ja 17 luvussa säädettyjen ydinlaitosten valmiusjärjestelyjä koskevien vaatimusten toteutettavuuden kannalta. Lisäksi arvioinnissa olisi otettava ottaen huomioon, mitä VAK-laissa säädetään radioaktiivisten aineiden kuljetuksen turvallisuudesta. Lausunnossa arvioitaisiin myös sellaisia sijaintipaikasta johtuvia seikkoja (esim. liikenneyhteydet, väestön määrä, rakennettu ympäristö), jotka olisi tarpeen tunnistaa ydinlaitoshankkeen jatkovalmistelussa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asioista, joihin Säteilyturvakeskus voisi ydinlaitoksen sijaintipaikan soveltuvuuslausunnossa ottaa kantaa. Nämä voivat koskea esim. luonnonolosuhteiden seurantaa ja geologisia tutkimuksia.

69 § Ydinlaitoksen sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden määrittäminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinlaitoksen sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden määrittämisestä. Näillä suunnitteluperusteilla tarkoitetaan sellaisia fysikaalisia arvoja, joita käytetään ydinlaitoksen suunnittelun lähtökohtana siten, että laitoksen turvallisuuden varmistamiseksi laitospaikan ominaisuudet otetaan riittävällä tavalla huomioon toteutusta suunniteltaessa. Ydinvoimalaitoksen osalta keskeisiä sijaintipaikan ominaisuuksia ovat mm. maanjäristysolosuhteet, maksimaaliset tuulennopeudet tai meriveden pinta, ja maanalaisen loppusijoituslaitoksen osalta mm. maaperän geologiset ja geotekniset ominaisuudet, pohjaveden pinnankorkeus ja painekorkeudet, pohjavesikemia ja pohjaveden virtaukset, kallioperän geologiset ominaisuudet ja stabiilius sekä kallion rikkonaisuusrakenteet. Suunnitteluperusteet asetettaisiin siten, että suunniteltaessa niiden mukaisesti ydinlaitoksen turvallisuudesta voidaan varmistua sijaintipaikalla. Loppusijoituslaitoksen osalta suunnitteluperusteet eivät hankkeen alkuvaiheessa käytännössä ole kovin yksityiskohtaiset, vaan ne tarkentuvat myöhemmin paikkatutkimuksissa ja muussa sijaintipaikan ominaisuuksien tarkemmassa selvittämisessä. Maa- ja kallioperän sekä pohjavesiolosuhteet muuttuvat loppusijoituslaitoksen rakentamisen aikana. Turvallisuuden säilyttämiseksi olosuhteiden muuttuminen on pidettävä hallittuna ja sellaisena, että suunniteltu loppusijoitusjärjestelmä toimii tarkoitetulla tavalla.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuus.

70 § Ydinlaitoksen sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden vahvistaminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden vahvistamisesta. Pykälän mukaan Säteilyturvakeskus vahvistaisi suunnitteluperusteet sitovalla lausunnollaan, jos on noudatettu, mitä sijaintipaikan arvioinnista säädetään 64 ja 67 §:ssä, ja 69 §:ssä säädetyt turvallisuustavoitteet täyttyvät.

Pykälän 2 momentin mukaan Säteilyturvakeskus voisi täydentää sijaintipaikan suunnitteluperusteiden vahvistamista koskevaa lausuntoaan kannanotoilla 1–3 kohdassa tarkoitetuissa asioissa. Kannanotot voisivat olla esim. lisäselvityksiä sijaintipaikan ominaisuuksiin liittyen, täydentävien arviointien tekemistä tai kolmannen osapuolen suorittamia riippumattomia arviointeja taikka liittyä suunniteltuihin ydinlaitoksiin ja niihin liittyviin teknisiin ominaisuuksiin. Kannanotot voisivat koskea myös suojavyöhykettä ja varautumisaluetta sekä ydinlaitosten sijoitussuunnitelmaa.

71 § Sijaintipaikan ominaisuuksien seuranta

Pykälän 1 momentin mukaan sijaintipaikan ominaisuuksien selvittämistä ja seurantaa olisi jatkettava ydinlaitoksen rakentamisen ja käytön aikana, jotta voitaisiin tunnistaa mahdolliset ydinlaitoksen turvallisuuteen epäedullisesti vaikuttavat muutokset. Momentin 1 kohdan mukaan olisi arvioitava ja tarvittaessa selvitettävä ulkoisiin turvallisuusuhkiin tai muihin mahdollisiin ulkoisiin tapahtumiin taikka sijaintipaikan läheisyydessä oleviin toimintoihin tapahtuvia muutoksia, joita voisivat olla esim. muutokset ilmastossa ja ympäristössä, teollisuusrakentaminen sijaintipaikan läheisyydessä, liikenneverkoston tai energiaverkoston muutokset. Muutoksia olisi arvioitava sijaintipaikalle suunniteltujen ydinlaitosten, turvajärjestelyjen ja valmiusjärjestelyjen toteuttamisen sekä ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetusten turvallisuuden kannalta. Momentin 2 kohdan mukaan olisi arvioitava myös sitä, onko sijaintipaikan ominaisuuksien selvittämisestä saatu sellaista uutta tutkimus- tai muuta tietoa, jolla on olennainen merkitys sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden kannalta. Tällaista tietoa voisi olla esim. alueen geologiasta, pohjavedestä, seismologiasta tai meteorologiasta saatu tutkimustieto.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta seurata loppusijoituslaitoksen sijaintipaikan ominaisuuksia ja niissä tapahtuvia muutoksia laitoksen lopulliseen sulkemiseen asti.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

9 luku

Ydinlaitoksen turvallisuutta koskevat yleiset vaatimukset

72 § Ydinlaitoksen suunnitteluvaatimus

Ydinlaitoksen ja muun ydinenergian käytön turvallisuutta koskevasta johtavasta periaatteesta säädetään kumottavan lain 7 a §:ssä. Ydinlaitoksen suunnittelussa on kumottavan lain 7 d §:n mukaan varauduttava käyttöhäiriöiden ja onnettomuuksien mahdollisuuteen. Pykälässä säädettäisiin nykyistä hieman tarkemmin ydinlaitoksen turvallisen suunnittelun perusvaatimuksesta.

Pykälän 1 momentissa ja muualla ehdotuksessa laissa turvallisuutta käytetään sanan yleismerkityksessä, ja se sisältää ydinlaitoksen teknisen suunnittelun lisäksi myös esim. valmiusjärjestelyjen ja turvajärjestelyjen suunnittelun. Ydinlaitos olisi suunniteltava turvalliseksi. Loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeisestä pitkäaikaisturvallisuudesta säädettäisiin 79 §:ssä.

Ydinturvallisuusdirektiivin 8 a artiklan 1 kohdassa edellytetään, että kansallisen kehyksen mukaan ydinlaitosten suunnittelussa, sijoituspaikan valinnassa, rakentamisessa, käyttöönotossa, käytössä ja käytöstäpoistossa on tavoitteena ehkäistä onnettomuudet ja onnettomuustapauksessa lieventää sen seurauksia. Pykälän 2 momentilla mainittu kohta pantaisiin kansallisesti täytäntöön.

Pykälän 2 momentin mukaan turvallisen suunnittelun vaatimus koskisi sekä tavanomaista käyttöä että häiriö- ja onnettomuustilanteita. Tavanomaisia käyttötilanteita esim. ydinvoimalaitoksella ovat myös testaukset, laitoksen ylös- ja alasajo, huolto ja ydinpolttoaineen vaihto. Ydinlaitos kokonaisuutena (myös siellä tapahtuva ydinaineiden ja ydinjätteiden käsittely) sekä sen järjestelmät, rakenteet ja laitteet olisi suunniteltava siten, että radioaktiivisten aineiden päästöjä rajoitetaan. Suunnittelun tavoitteena on myös varmistaa turvallisuustavoitteen toteutuminen ydinlaitoksen rakentamisessa, käytössä (mukaan lukien kunnonvalvonnassa ja kunnossapidossa) sekä käytöstäpoistossa tai loppusijoituslaitosten osalta sulkemisessa.

Pykälän 2 momentissa edellytettäisiin suojautumista kattavasti erilaisiin häiriö- ja onnettomuustilanteisiin. Näitä voivat aiheuttaa ulkoiset tapahtumat (esim. luonnon- ja sääilmiöt, lentokonetörmäys ja lainvastaiseen toimintaan liittyvät turvallisuusuhat) ja sisäiset tapahtumat (esim. laitteen rikkoutuminen, tulipalot, sortumat, tulvat laitoksen sisätiloissa ja sisäiset turvajärjestelyt). Suunnittelussa ensisijaisena tavoitteena olisi onnettomuuksien estäminen. Suunnitteluperusteissa olisi otettava lähtökohdaksi häiriöiden ja onnettomuuksien hallinta, jota varten olisi oltava riittävät turvallisuustoiminnot ja toimenpiteet. Toimenpiteiden suorittamisen tulisi olla henkilökunnan kannalta turvallista. Väestön potentiaalisen altistuksen rajoituksia, joista säädettäisiin 7 luvussa ja sen nojalla, olisi käytettävä ydinlaitoksen turvallisuussuunnittelun perusteena. Suunnittelussa edellytettäisiin varautumista ihmisen toiminnan luotettavuuden vaihteluun.

Pykälän 3 momentissa on tavoitteena, että laitoksen käyttöön ja käyttöorganisaatioon liittyvät näkökohdat otetaan huomioon laitoksen suunnittelussa tai muutoksessa järjestelmällisesti alusta asti, jotta laitoksen tekniikan ja sitä käyttävän organisaation muodostama kokonaisuus tukisi laitoksen turvallista käyttövaihetta.

Pykälän 4 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

73 § Ydinlaitoksen turvallisuustoiminnot ja niiden suojaaminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinlaitoksen turvallisuustoiminnoista, joiden avulla varmistettaisiin häiriötilanteiden hallinta, ehkäistäisiin onnettomuustilanteiden syntyminen tai eteneminen sekä lievennettäisiin onnettomuustilanteiden seurauksia. Vastaava vaatimus on kumottavan lain 7 q §:n 1 momentin 8 kohdan nojalla annetun STUK-määräyksen Y/1/2018 11 §:ssä Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamisessa olisi kuitenkin ensisijaisesti hyödynnettävä suunnitteluratkaisuin saavutettavissa olevia luontaisia turvallisuusominaisuuksia. Luontaisia turvallisuusominaisuuksia ovat esim. reaktorin tehoa vakauttavat takaisinkytkennät ja hitaus.

Pykälässä tarkoitetut ydinlaitoksen turvallisuustoiminnot ovat toiminnallisia (esim. ydinvoimalaitoksessa ydinpolttoaineen jäähdytys) tai rakenteellisia (esim. ydinpolttoaineen suojakuori, re-

aktorin primääripiiri ja suojarakennus). Kaikissa ydinlaitoksissa turvallisuustoimintojen tarkoituksena on rajoittaa radioaktiivisen aineiden aiheuttamia haittavaikutuksia tavanomaisessa käytössä sekä häiriö- ja onnettomuustilanteissa. Keskeiset ns. perusturvallisuustoiminnot ovat ketjureaktion hallinta ydinpolttoaineessa, ydinpolttoaineen jäähdytys tai siinä kehittyvän jälkilämmön poisto lopulliseen lämpönieluun (ilma, vesistö, maaperä) sekä radioaktiivisten aineiden leviämisen rajoittaminen. Eri ydinlaitoksissa näitä perusturvallisuustoimintoja toteutetaan eri tavalla eli erilaisilla laitoskohtaisilla turvallisuustoiminnoilla. Ydinvoimalaitoksessa ydinpolttoaineen jäähdytys ja jälkilämmönpoisto edellyttää tarkoitukseen suunniteltujen jäähdytysjärjestelmien toimintaa, kun taas loppusijoituslaitoksessa ydinpolttoaineen jälkilämpö siirtyy ilman erityisjärjestelyjä maaperään. Ydinvoimalaitoksen reaktorissa ketjureaktion hallinta edellyttää esim. erillisen reaktorin sammutusjärjestelmän käyttöä, kun taas ydinteknisessä laitoksessa se toteutetaan rakenteellisin ratkaisuin rajoittaen ydinaineen määrää ja koostumusta. Turvallisuustoimintoja toteuttavien järjestelmien, laitteiden ja rakenteiden olisi myös toimittava häiriöiden ja onnettomuuksien aiheuttamissa olosuhteissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin syvyyssuuntaista turvallisuusperiaatetta koskevasta vaatimuksesta vastaavalla tavalla kuin kumottavan lain 7 b §:ssä. Lisäksi 2 momentissa säädettäisiin moninkertaisuus-, erottelu- ja erilaisuusperiaatteista, joita nykyään vaaditaan ydinvoimalaitoksen turvallisuudesta annetun Säteilyturvakeskuksen määräyksen STUK Y/1/2018 11 §:n 1 momentin ja 12 §:n 1 momentin perusteella. Moninkertaisuus, erilaisuus ja erottelu on tarkoitettu parantamaan turvallisuustoimintojen luotettavuutta eli ne ovat keinoja toteuttaa syvyyssuuntaista turvallisuusperiaatetta.

Syvyyssuuntaisella turvallisuusperiaatteella tavoitellaan tilannetta, jossa häiriö- tai onnettomuustilanteen kehittyessä pahemmaksi jonkin turvallisuustoiminnon vikaantumisen seurauksena tilanteen hallitsemiseksi olisi toisia edellisestä riippumattomia turvallisuustoimintoja, joiden vikaantuminen samasta syystä tai edellisen seurauksena olisi epätodennäköistä.

Moninkertaisuusperiaatteella tarkoitetaan vaihtoehtoisten järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden toteuttamista siten, että mikä tahansa niistä voi suorittaa vaaditun toiminnon riippumatta muiden toimintatilasta tai vioista. Erotteluperiaatteella tarkoitetaan fyysistä erottelua (eli järjestelmien tai komponenttien erottamista toisistaan riittävillä esteillä, etäisyydellä tai sijoittelulla tai niiden yhdistelmillä) ja toiminnallista erottelua. Erilaisuusperiaatteella tarkoitetaan toimintojen varmistamista eri toimintaperiaatetta käyttävillä tai muuten keskenään erilaisilla järjestelmillä tai laitteilla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ydinlaitoksen järjestelmistä, rakenteista ja laitteista, joiden tarkoituksena olisi suojata ydinlaitosta ja sen turvallisuustoimintoja sisäisiltä ja ulkoisilta tapahtumilta. Tällaisia olisivat esim. palosammutusjärjestelmät, vesitiiviit ovet sisäisten tulvien leviämisen rajoittamiseksi ja ukkossuojaus.

Pykälässä säädettyjä vaatimuksia sovellettaisiin myös loppusijoituslaitokseen. Käytetyn polttoaineen loppusijoituksessa on sovellettu moniesteperiaatetta niin sanotuilla teknisillä vapautumisesteillä, jotka eristävät jätteen ympäristöstään. Jokaisen moniesteen osan olisi tarkoitus toimia passiivisesti riippumattomasti muista vapautumisesteistä tai näiden osista siten, että jos yksi vapautumiseste heikkenee, jäljelle jäätävät vapautumisesteet suojaavat ja eristävät jätteen ympäristöstä kullekin jätetyypille tarpeellisen ajanjakson. Kun loppusijoituslaitos on suljettu, sitä ei enää pidetä ydinlaitoksena eikä tässä pykälässä säädettyjä vaatimuksia sovelleta siihen.

Pykälän 4 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

74 § Ydinlaitoksen hallinta

Pykälän 1 momentissa säädetäisiin ydinlaitoksen tilan seurantaa, hallintaa ja ohjausta koskevasta perusvaatimuksesta. Ydinlaitoksen tilan seurannalla tarkoitettaisiin sekä ydinlaitoksen laitteiden tilan että ydinlaitoksen prosessien tilan seuranta. Säännös mahdollistaisi myös periaatteessa ydinvoimalaitoksen tavanomaisen käytön osittain etänä, jos ydinlaitoksen turvallisuus ei vaarannu. Ydinlaitoksen valvonnan ja ohjauksen turvallisuudesta säädetään kumottavan lain 7 q §:n 1 momentin 13 kohdan nojalla annetussa määräyksessä.

Pykälän 1 momentin mukaan edellytyksenä olisivat mm. tarvittavat huonetilat, joita käytetään ydinlaitoksen tilan seuraamiseksi, hallitsemiseksi ja ohjaamiseksi. Tarvittavat järjestelmät ja menettelyt viittaisivat myös henkilökunnan työskentelyolosuhteiden turvaamiseen, esim. suojautumiseen sisäisiltä ja ulkoisilta uhilta ydinvoimalaitoksen ohjaamiseen tarvittavissa huonetiloissa.

Pykälän 1 momentin mukaan edellytettäisiin myös esim. ydinlaitoksen veden kemiallisten olosuhteiden valvontaa, koska tällä on merkitystä työntekijöiden säteilyturvallisuuden ja muutoin ydinlaitoksen turvallisuuden sekä ikääntymisen hallinnan kannalta. Ydinlaitoksen tilan seurantaa olisivat myös turvallisuuden kannalta tärkeiden järjestelmien käyttökuntoisuuden valvontaan tarvittavat järjestelmät ja menettelyt, esim. automaatiojärjestelmien itsediagnostiikka tai prosessijärjestelmän vesivarannon riittävyyden valvonta.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

75 § Ydinpolttoaineen ja ydinjätteiden käsittelyyn varautuminen

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitoksen suunnitteluvaatimuksena olisi se, että sen toiminnan yhteydessä tai seurauksena syntyisi niin vähän ydinjätettä sekä radioaktiivisuuden että määrän suhteen, kuitenkin suhteutettuna ydinlaitoksen toiminnan laajuuteen (esim. lämpöteholtaan suurempi ydinvoimalaitos tuottaa enemmän energiaa ja samalla myös enemmän ydinjätettä) sekä siihen, mikä on kohtuudella käytännöllisin toimenpitein mahdollista. Suunnitteluvaatimus kohdistuisi sekä käytetyn ydinpolttoaineen määrään että ydinlaitoksen rakenteiden aktivoitumiseen ja käytöstäpoistossa syntyvien jätteiden määrään. Ydinlaitoksessa käytettävät materiaalit tulisi valita siten, että niiden aktivoituminen on mahdollisimman vähäistä ja että ne on helposti puhdistettavissa kontaminaatiosta eli radioaktiivisesta liasta. Radioaktiivisten aineiden pääsy esim. ydinvoimalaitoksen betonirakenteisiin on estettävä sopivalla pinnoituksella sekä prosessit suunniteltava siten, että niistä purettaessa kertyvän jätteen määrä on mahdollisimman vähäinen. Ydinlaitoksen turvallisuus on kuitenkin tämänkin vaatimuksen suhteen etusijalla. Kumottavan lain 27 a §:ssä säädetään vastaavan sisältöisestä ydinjätehuollon johtavasta periaatteesta.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettu suunnitteluvaatimus arvioitaisiin ja hyväksyttäisiin osana ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelua.

Pykälän 2 momentti vastaisi keskeisiltä osin kumottavan lain 7 h §:n 1 momenttia. Ydinvoimalaitoksessa on lähtökohtaisesti aina ydinpolttoainetta. Ydinvoimalaitoksessa on myös varauduttava ydinjätteiden käsittelyyn ja varastointiin, vaikka ydinjäte olisi tarkoitus siirtää muuhun ydinlaitokseen. Ydinjätteiden käsittelyn ja varastoinnin edellyttämiä järjestelmiä, menettelyjä ja huonetiloja voidaan myöhemmin rakentaa jonkin verran lisää, mutta suunnitteluvaiheessa olisi tunnistettava tarpeet esim. purkujätteisiin liittyen. Muissa ydinlaitoksissa (ydinteknisissä laitoksissa, ydinpolttoaineen tuotantolaitoksessa ja loppusijoituslaitoksessa) riippuu laitoksen tyypistä, millaisiin järjestelyihin, menettelyihin ja huonetiloihin on tarve. Ydinteknisessä laitoksessa, joka on tuoreen ydinpolttoaineen varasto, ei ole välttämättä tarpeen varautua ydinjätteisiin. Jos ydintekninen laitos on tarkoitettu ydinjätteiden varastointiin tai loppusijoituslaitos ydinjätteiden loppusijoittamiseen, ei ole tarpeen varautua tuoreeseen polttoaineeseen. Toisaalta

ydinlaitoksessa, jossa käsitellään muita ydinaineita kuin ydinpolttoainetta, ydinaineiden käsittelyn on oltava turvallista eli niiden on myös täytettävä tämän luvun muut vaatimukset. Niissä on esim. varauduttava häiriö- ja onnettomuustilanteisiin sekä oltava tarvittavat rakenteelliset tai toiminnalliset turvallisuustoiminnot 72 ja 73 §:n mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

76 § Säteilyaltistuksen rajoittaminen suunnitteluratkaisuilla

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta rajoittaa työntekijöiden säteilyaltistusta ydinlaitoksen suunnittelulla. Huonetilojen suunnittelulla tarkoitettaisiin esim. niiden koon ja seinämäpaksuuksien suunnittelua sekä järjestelmien, rakenteiden, laitteiden sijoitussuunnittelulla näiden sijoittamista ydinlaitoksella yleisesti ja suhteessa kyseiseen huonetilaan. Materiaalivalinnoilla vähennettäisiin radioaktiivisten aineiden syntymistä aktivoitumisella sekä parannettaisiin rakenteiden ja laitteiden puhdistettavuutta. Muilla suunnitteluratkaisuilla, esim. ilmastointi- ja ilmanvaihtojärjestelmien tuottamilla huonetilojen painesuhteilla ja suodattimilla, vähennettäisiin radioaktiivisten aineiden kulkeutumista järjestelmissä, rakenteissa ja laitteissa ja huonetilojen välillä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ydinlaitoksen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden puhdistettavuudesta sen mukaan kuin se on kohtuudella käytännöllisin toimin mahdollista. Tämä olisi tarpeen, jotta työntekijöiden säteilyaltistus laitoksen elinkaaren aikana voitaisiin pitää niin alhaisena kuin käytännöllisin toimin on mahdollista. Lisäksi ydinlaitoksen onnettomuusolosuhteissa voi olla tarpeellista päästä suorittamaan huolto- ja korjaustoimenpiteitä rakenteille ja laitteille tai tehdä muita toimenpiteitä. Puhdistettavuus tarkoittaisi esim. helposti puhdistettavien materiaalien ja pinnoitteiden valintaa sekä järjestelmien suunnittelua puhdistettaviksi prosessiteknisin ratkaisuin.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

77 § Ydinlaitoksen järjestelmät, rakenteet ja laitteet

Pykälän 1 momentissa olisi yleinen ydinlaitoksen järjestelmiä, rakenteita ja laitteita koskeva vaatimus, jonka mukaan niihin ydinlaitoksen elinkaaren eri vaiheissa tehtävien toimenpiteiden laajuudessa ja niiden valinnassa keskeistä on järjestelmän, rakenteen ja laitteen ominaisuuksien lisäksi niiden merkitys ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta. Vaatimus koskisi myös järjestelmien ja laitteiden luotettavan toiminnan kannalta keskeisiä ohjelmistoja. Järjestelmään, rakenteeseen ja laitteeseen kohdistettavien toimenpiteiden määrään ja laatuun vaikuttavat myös sen ominaisuudet, olosuhteet, monimutkaisuus ja ensikertaisuus (eli kyseistä järjestelmää, rakennetta tai laitetta tai niihin liittyvää menettelyä käytetään ensimmäistä kertaa tietyssä sovelluksessa tai toimintaympäristössä). Kumottavan lain sääntely ei joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta ulotu ydinlaitoksen järjestelmiin, rakenteisiin ja laitteisiin, vaan vaatimus perustuu kumottavan lain 7 q §:n nojalla annettuun määräykseen.

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta tärkeiden järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden ikääntymisen hallintaan olisi varauduttava. Tämä vaatisi asian huomioon ottamista jo suunnitteluvaiheessa, jotta mm. määräajoin tehtävät koestukset ja tarkastukset olisi mahdollista tehdä (esim. koestus voi vaatia koestusyhteen, painelaitelaitteelle tehtävä määräaikainen painekoe vaatii joko painelaitteeseen tai painelaitteeseen liitetyssä putkistossa sulkuventtiilit tai mahdollisuuden asentaa sokeat laipat) taikka mekaaninen laite tai sen osa voidaan vaihtaa ydinlaitoksen käytön aikana.

Ydinlaitoksen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden merkitystä ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta kuvaa 2 momentin mukainen turvallisuusluokitus. Pykälän 2 momentissa vahvistettaisiin ydinlaitoksen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden turvallisuusluokituksen peruste. Ydinlaitoksen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden turvallisuusluokitus on keskeinen niihin kohdistettavien vaatimusten ja näiden noudattamisen varmistamiseksi tehtävien toimenpiteiden kannalta. Turvallisuusluokitus kuvaa järjestelmän, rakenteen tai laitteen turvallisuusmerkitystä ydinlaitoksessa. Turvallisuusluokituksella voidaan mm. tunnistaa rakenteelle tai laitteelle kohdennettava vaatimustaso sen sijaan, että asia arvioidaan joka kerta koko ydinlaitoksen kannalta. Myös kansainvälisesti (esim. Kansainvälisen atomienergiajärjestön SSR 2/1 Safety of Nuclear Power Plants: Design Rev. 1) edellytetään, että käytössä on jonkinlainen luokitusjärjestelmää. Kumottavassa laissa ei nykyisin säädetä turvallisuusluokituksesta, vaan vaatimus on STUK-määräyksessä Y/1/2018.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös vaatimuksesta luokitella ydinlaitoksen järjestelmät, rakenteet ja laitteet sen mukaan, mitä niiden kestävyydeltä vaaditaan turvallisuustoimintojen toteuttamiseksi tai suojaamiseksi maanjäristystilanteissa (*maanjäristysluokitus*). Lisäksi 2 momentissa säädettäisiin loppusijoituslaitoksen vapautumisesteiksi tarkoitettujen rakenteiden ja niihin välittömästi liittyvien rakenteiden luokituksesta, joka olisi tehtävä sen mukaan, mikä niiden merkitys on pitkäaikaisturvallisuuden toteuttamisessa (*vaativuusluokitus*). Näitä liittyviä rakenteita voisi olla esim. tiivistysrakenteet, kun niiden tarkoitus on ylläpitää suotuisien olosuhteiden säilymistä kallioperässä ja pohjavedessä. Sen sijaan esim. kallion lujitukselle käytettäisiin turvallisuus- ja maanjäristysluokituksia, koska kallion lujituksella ei ole pitkäaikaisturvallisuuden kannalta merkitystä suotuisten olosuhteiden ylläpitämisessä vaan turvallisuusmerkitys liittyy laitoksen käytön aikaiseen turvallisuuteen. Myös matala- ja keskiaktiivisen sekä hyvin matala-aktiivisen jätteen loppusijoituslaitoksissa käytettävät vapautumisesteet kuuluisivat pitkäaikaisturvallisuusmerkityksen perusteella tehtävän luokituksen piiriin, jos niillä on merkitystä pitkäaikaisturvallisuuden toteutumisessa. Turvallisuusluokkia ja maanjäristysluokkia koskevat yksityiskohtaiset vaatimukset perustuvat nykyisin YVL-ohjeeseen B.2. Turvallisuusluokat ovat nykyisin TL1, TL2 ja TL3. Ydinlaitoksen järjestelmät, rakenteet ja laitteet, joilla ei ole ydinteknistä merkitystä, ovat ja olisivat myös jatkossa EYT-luokassa, joka nykyisin ei ole turvallisuusluokka. Maanjäristysluokat ovat nykyisin S1, S2A ja S2B. Pitkäaikaisturvallisuutta koskeva vaativuusluokitus olisi uusi.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

78 § Ydinlaitoksen käytöstäpoistoon varautuminen

Pykälän 1 momentti vastaisi keskeisiltä osin kumottavan lain 7 g §:n 1 momenttia, mutta loppusijoituslaitosten osalta asiasta säädettäisiin 79 §:ssä. Ydinlaitoksen käytöstäpoistoon tulisi varautu sekä suunnittelussa että käytön aikana. Vaatimus koskisi muita ydinlaitoksia kuin loppusijoituslaitosta eli ydinvoimalaitosta, ydinteknistä laitosta ja ydinpolttoaineen tuotantolaitosta. Käytöstäpoisto olisi suunniteltava siten, että loppusijoitettavan ydinjätteen määrä jäisi niin vähäiseksi kuin kohtuudella käytännöllisin toimenpitein on mahdollista. Käytöstäpoiston suunnittelu olisi aloitettava laitossuunnittelun yhteydessä, mutta se täsmentyisi laitoksen käytön aikana ja esim. laitoksen käytön aikaiset tapahtumat saattavat vaikuttaa siihen, miten käytöstäpoisto lopulta toteutetaan.

Pykälän 1 momentin mukainen ydinlaitoksen suunnittelua koskeva vaatimus arvioitaisiin ja ratkaistaisiin osana ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelua. Lisäksi vaadittaisiin 20 luvun nojalla ydinlaitoksen käytöstäpoistosuunnitelmaa.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

79 § Pitkäaikaisturvallisuus loppusijoituslaitoksen suunnittelussa

Pykälässä säädettäisiin ydinjätteiden loppusijoituslaitoksen suunnittelua koskevasta vaatimuksesta tavoitteena pitkäaikaisturvallisuus eli laitoksen pysyvän sulkemisen jälkeinen pitkän aikavälin turvallisuus. Sääntelyssä on eriytetty loppusijoituslaitoksen sulkemiseen varautuminen muiden ydinlaitosten käytöstäpoistosta, ja siitä säädettäisiin nykyistä tarkemmin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin pitkäsikaisturvallisuudesta loppusijoituslaitoksen suunnittelun lähtökohtana. Pitkäaikaisturvallisuuden kannalta keskeisten ominaisuuksien tulisi säilyä olennaisilta osin suotuisina loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeen niin kauan kuin turvallisuuden varmistaminen edellyttää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toimenpiteistä, joilla varaudutaan loppusijoituslaitoksen suunnittelussa sulkemisen jälkeiseen pitkäaikaisturvallisuuteen. Loppusijoituslaitos olisi suunniteltava siten, että eristetään radioaktiiviset aineet niiden määrään ja puoliintumisaikoihin nähden riittävän pitkä ajanjakson ajan. Lisäksi suunnittelun tavoitteena on estää radioaktiivisten aineiden vapautumista loppusijoitustiloista ja hidastaa vapautuvien aineiden kulkeutumista loppusijoitustilasta kallioperään ja elinympäristöön. Keskeisiä ovat luontaiset turvallisuusominaisuudet, esim. pohjavesien ominaisuudet ja olosuhteet ovat jätepakkausten ehjänä säilymisen kannalta suotuisat. Lisäksi peräkkäisillä rakenteilla ja materiaaleilla (esim. jätepakkauksilla ja niiden loppusijoitustilojen rakenteilla) olisi varmistettava pitkäaikaisturvallisuus.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös pitkäaikaisturvallisuuden turvallisuustoimintoja koskevasta vaatimusta. Ydinlaitosten turvallisuuden perusperiaatteita on syvyyssuuntainen turvallisuusperiaate, jolla tarkoitetaan turvallisuustoimintojen varmistamista peräkkäisillä ja toisistaan riippumattomilla suojauksilla. Loppusijoituslaitoksella vapautumisesteet ja pitkäaikaisturvallisuuden turvallisuustoiminnot eivät ole toisistaan riippumattomia, vaan toisiaan täydentäviä siten, että loppusijoituksen turvallisuus ei riipu yksittäisestä vapautumisesteestä tai pitkäaikaisturvallisuuden turvallisuustoiminnosta. Tätä kutsutaan moniesteperiaatteeksi. Moniesteperiaatteen käsitettä on suhteutettava loppusijoitettavan ydinjätteen radioaktiivisiin ominaisuuksiin. Korkea-aktiivisen ydinjätteen loppusijoituksessa korostuu teknisten vapautumisesteiden rooli. Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituksessa moniesteperiaatetta toteuttavat loppusijoitusjärjestelmän eri tekniset vapautumisesteet sekä luonnollinen vapautumiseste. Matala- ja keskiaktiivisen jätteen loppusijoituksessa moniesteperiaatetta toteuttavat jätepakkaukset, loppusijoituslaitoksen sulkemisrakenteet sekä luonnollinen vapautumiseste.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

80 § Ydinlaitoksen suunnittelua koskeva täydentävä vaatimus

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin täydentävästi ydinlaitoksen suunnittelua koskevista vaatimuksista. Ydinlaitoksen suunnittelussa olisi varauduttava ydinmateriaalivalvontaa (ks. tarkemmin II osa, ns. safeguards by design), ydinlaitoksen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden ikääntymisen hallintaa (ks. tarkemmin 15 luku), valmiustilanteita (ks. tarkemmin 17 luku) ja muiden ehdotetussa laissa säädettyjen, ydinlaitosta koskevien velvoitteiden noudattamiseen.

Ydinmateriaalivalvontaan varautuminen edellyttäisi, että ydinlaitoksen suunnittelussa selvitetään ja otetaan huomioon ydinlaitoksella ydinmateriaalien hallintaan, valvontaan ja tarkastuksiin tarpeelliset ydinmateriaalivalvonnan menetelmät ja menettelyt. Samalla ydinlaitoksen ydinmateriaalivalvonnan kannalta merkitykselliset toiminnot olisi selvittävä eli valvontaan liittyvien ilmoitusten kattavuus varmistettava. Ehdotetussa 4 luvussa esitettyjen ydinmateriaalivalvontaan

liittyvien velvoitteiden (esim. ydinmateriaalikirjanpito) noudattamiseksi tarpeelliset toimenpiteet olisi suunniteltava oikea-aikaisesti. Lisäksi suunnittelun ja suunnittelumuutosten hyväksyttävyyden arvioinneissa olisi otettava huomioon ydinmateriaalivalvonnan vaatimukset.

Säteilyvaaratilanteita ja valmiustilanteita koskeviin velvoitteisiin varautuminen edellyttäisi ydinlaitoksen suunnittelussa niitä varten tarvittavien huonetilojen, kulkureittien, viestintäjärjestelmien ja tiedonsiirtojärjestelmien huomioon ottamista suunnittelussa. Näihin tilanteisiin varautumisesta säädettäisiin 17 luvussa.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

10 luku

Ydinlaitoksen suunnittelun arviointi ja hyväksyminen

81 § Ydinlaitoskonseptin arviointi

Ydinlaitoskonseptin arviointia koskeva menettely olisi laissa uusi, mutta käytännössä se vastaisi nykyisin osana periaatepäätöksen harkintaa tehtävää Säteilyturvakeskuksen alustavaa turvallisuusarviota. Ehdotetun lain mukaan arviointi ei enää sisältyisi periaatepäätökseen.

Pykälän 1 momentin mukainen ydinlaitoskonseptin arviointi perustuisi hakijan toimittamaan yleiskuvaukseen laitoksesta ja muuhun aineistoon, ja olisi pikemmin periaatteellinen ja yleispiirteinen verrattuna 83 §:ssä tarkoitettuun ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun hyväksymiseen. Arvioinnissa sovellettaisiin, mitä ehdotetussa laissa säädetään ydinlaitoksen turvallisuudesta ottaen huomioon säännöksiä tarkentavat Säteilyturvakeskuksen määräykset. Laitoskonseptin turvallisuuden arvioinnin kohteena olisi laajasti, mitä ehdotetussa laissa säädetään tai sen nojalla määrätään ydinlaitoksen turvallisuudesta, mukaan lukien turvajärjestelyistä, säteilyturvallisuudesta ja ydinmateriaalivalvonnasta sekä turvallisuusvaatimusten täyttymisen osoittamisesta. Arvioinnissa tarkasteltaisiin myös ydinpolttoaineen ja radioaktiivisten jätteiden käsittelyyn ja varastointiin varautumista siltä osin kuin ne liittyvät laitokseen. Lisäksi arviossa tarkasteltaisiin niitä laskennallisia, kokeellisia ja muita menetelmiä, joiden perusteella laitoskonseptin turvallisuus on tarkoitus osoittaa luotettavasti. Loppusijoituslaitoksen laitoskonseptin arviointi koskisi lisäksi suunnitelmia pitkäaikaisturvallisuuteen varautumiseksi. Ydinlaitoskonseptin arviointiin sisältyisi myös laitostoimittajan ja tämän toimitusketjun arviointi. Toimitusketjussa tapahtuvat muutokset ovat todennäköisiä laitoshankkeen kehittyessä, ja tarvittaessa asia tulisi uudestaan arvioitavaksi esim. osana ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun hyväksymistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen ydinlaitoskonseptia koskevasta lausunnosta. Lausunnossa olisi otettava kantaa siihen, onko ilmennyt seikkoja, joiden perusteella laitoskonseptin mukaan toteutettavaa ydinlaitosta ei olisi mahdollista suunnitella, rakentaa, käyttää sekä poistaa käytöstä tai sulkea ydinlaitos ehdotetussa laissa säädettyjen turvallisuutta koskevien vaatimusten mukaisesti. Lausunnossa olisi myös todettava arvioinnissa esille tulleet ratkaisut, jotka edellyttäisivät ydinlaitoskonseptiin muutoksia turvallisuutta koskevien vaatimusten täyttämiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan loppusijoituslaitoksen konseptia koskeva lausunto käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin samanaikaisesti kuin laitoksen sijaintipaikan soveltuvuuslausunto.

82 § Ennakkotieto

Pykälän 1 momentti vastaisi osin kumottavan lain 55 §:n 5 momenttia. Ehdotuksen mukaan Säteilyturvakeskuksen ennakkotietoa koskeva päätös olisi lähtökohtaisesti sitova. Ennakkotieto koskisi sitä, miltä osin ydinlaitokseen suunniteltu järjestelmä, rakenne tai laite tai niiden muodostama kokonaisuus tai turvallisuuden osoittamiseksi käytettävä menettely täyttäisi ehdotetussa laissa säädetyt ja sen nojalla tarkennetut vaatimukset. Ennakkotietoa voisi hakea ydinlaitokseen suunnitellun järjestelmän, rakenteen tai laitteen sekä niiden muodostaman kokonaisuuden lisäksi myös esim. sovellettavista analyysimenetelmistä ja oletuksista sekä tarvittavien analyysien laajuudesta. Ennakkotietoa koskevan hakemuksen käsittely edellyttäisi, että Säteilyturvakeskus on antanut laitoskonseptista lausunnon ja ennakkotiedon hakijalla on tämä lausunto tai käyttöoikeus siihen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa ennakkotietoa ei noudateta. Nämä liittyvät hakijan toimittamien tietojen puutteellisuuksiin tai virheellisyyksiin, ennakkotiedon kohteena olleen asian muuttamiseen sekä sovelletun säännöksen tai määräyksen tai niiden tulkinnan muuttumiseen.

Lisäksi 42 luvussa säädettäisiin luvanvaraisuustiedustelusta (424 §) ja ennakkoarvioinnista (425 §).

83 § Ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun hyväksyminen

Säteilyturvakeskuksen ydinlaitosten turvallisuutta koskevien asioiden hyväksymismenettelystä säädetään nykyisin epätarkasti YEA 15 luvussa (ks. erit. 108–110, 110 a ja 112 §, 112 b §:n 2 momentti, 114 §). Käytännössä on vaadittu, että Säteilyturvakeskuksen periaatepäätöstä varten antaman alustavan turvallisuusarvion (ks. YEA 25 §:n 2 momentti), rakentamislupahakemuksen käsittelyä varten antaman lausunnon alustavasta turvallisuusselosteesta (ks. YEA 35 §:n 1 momentin 1 kohta), käyttölupahakemuksen käsittelyä varten antaman lausunnon lopullisesta turvallisuusselosteesta (ks. YEA 36 §:n 1 momentin 1 kohta) ja käytöstäpoistoa koskevan lupahakemuksen käsittelyä varten antaman lausunnon turvallisuusselosteesta (ks. YEA 36 a §:n 1 momentin 1 kohta) perusteella olevat hakijan toimittamat asiakirjat ovat olleet erikseen Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä. Sääntelyä selkeytettäisiin sekä samalla valtioneuvoston, työ- ja elinkeinoministeriön ja Säteilyturvakeskuksen vastuita ja toimivaltuuksia selvennettäisiin.

Pykälän mukaan Säteilyturvakeskus hyväksyisi ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun. Laitoksen tekniikan olisi kokonaisuutena oltava sellainen, että se täyttää ehdotetussa laissa säädetyt vaatimukset (ks. esim. säteilyturvallisuutta koskeva 7 luku ja turvajärjestelyjä koskeva 16 luku). Kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun osana hyväksyttäisiin ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittävien järjestelmien järjestelmäsuunnittelu, joka osaltaan on pohjana ydinlaitoksen rakenteiden ja laitteiden suunnitteluvaatimuksille. Muiden järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden osalta hyväksyttäisiin se, että ne eivät esim. vaaranna ydinvoimalaitoksen turvallisuustoimintoja. Kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun hyväksynnässä arvioitaisiin myös, että ydinlaitoksen teknisissä ratkaisuissa on varauduttu ydinmateriaalivalvontaan, ydinlaitoksen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden ikääntymisen hallintaan, säteilyvaaratilanteiden ja valmiustilanteiden hallintaan ja muiden ehdotetussa laissa säädettyjen, ydinlaitosta koskevien vaatimusten noudattamiseen. Kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun osana hyväksytään järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden turvallisuusluokittelu ja maanjäristysluokittelu. Kokonais- ja jär-

jestelmäsuunnittelun hyväksymisen yhteydessä varmistettaisiin lisäksi, että Säteilyturvakeskuksen lausunnollaan vahvistamat sijaintipaikasta johtuvat suunnitteluperusteet ja sen laitoskonseptia koskevassa lausunnossa esitetyt asiat on asianmukaisesti otettu huomioon ydinlaitoksen suunnittelussa.

Ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun olisi oltava hyväksytty ennen kuin rakentamislupa voidaan myöntää (ks. 30 luku). Rakentamislupaa koskevassa menettelyssä ei enää käsiteltäisi yksityiskohtaisesti ydinlaitoksen teknistä turvallisuutta. Jos rakentamislupa-asian ratkaisee valtioneuvosto, Säteilyturvakeskus ilmoittaisi lausunnossaan rakentamislupahakemuksen käsittelyä varten, onko ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelu hyväksytty, ja lisäksi tarvittaessa joitain yleispiirteisiä huomioita ydinlaitoksen turvallisuudesta. Jos rakentamislupa-asian ratkaisee Säteilyturvakeskus, sen on ensin ratkaistava ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun hyväksymistä koskeva asia.

84 § Ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun muuttaminen rakentamisen aikana

Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa ydinlaitoksen rakentamisen aikana tapahtuva kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun muuttaminen edellyttäisi Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä. Ehdotus vastaisi YEA 108 ja 109 §:ään perustuvaa menettelyä. Kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun muuttaminen voi johtua esim. ydinlaitoksen yksityiskohtaisen suunnittelun yhteydessä ilmenneistä muutostarpeista.

Pykälän mukaista hyväksymistä koskevaa vaatimusta sovellettaisiin, kun kyseessä olisi ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittävä tai turvallisuuteen vaikuttava muutos, josta säädetään 1 tai 2 kohdassa. Tällaisia muutoksia olisivat esim. turvallisuustoimintoa suorittavan järjestelmän laitteiden jäähdytystavan muutos ja muutokset turvallisuustoimintojen ohjauksessa. Tässä yhteydessä saattaa myös olla tarpeen muuttaa tai määrittää järjestelmän, rakenteen tai laitteen turvallisuusluokitusta tai maanjäristysluokitusta.

Ydinlaitoksen rakenteiden ja laitteiden 11 luvussa säädetyn yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman tarkastaminen olisi mahdollista, kun ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelu on hyväksytty ja yksityiskohtaista teknistä suunnittelua on tarkennettu siltä osin kuin niillä on merkitystä rakenteen tai laitteen kannalta.

85 § Ydinlaitoksen järjestelmien merkittävä muuttaminen ydinlaitoksen käytön aikana

Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa ydinlaitoksen järjestelmiä muutettaisiin merkittävästi ydinlaitoksen käytön aikana eli käyttöluvan myöntämisen jälkeen. Tämä edellyttäisi Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä. Ehdotus vastaisi YEA 110 ja 111 §:ään perustuvaa menettelyä, mutta Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä vaativien asiakokokonaisuuksien määrä karsittaisiin. Periaatesuunnitelma voi myös muodostua laajoista muutoskokonaisuuksista (vrt. tehonkorotus, automaation uusinta), johon voi liittyä useita tarkentavia periaatesuunnitelmia.

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitoksen turvallisuustoimintojen toiminnallista tai rakenteellista kokonaisuutta taikka ydinlaitoksen turvallisuustoimintoja toteuttavaa järjestelmän tai järjestelmien suunnitteluperustetta, toimintaperiaatetta tai keskeisiä riippuvuuksia koskeva muutos edellyttäisi Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä muutosta koskevan periaatesuunnitelman osalta. Tällaisia muutoksia olisivat esim. turvallisuustoimintoa suorittavan järjestelmän laitteiden jäähdytystavan muutos tai uuden turvallisuustoimintoja toteuttavan järjestelmän lisääminen ydinlaitokseen. Tässä yhteydessä saattaa myös olla tarpeen muuttaa tai määrittää järjestelmän, rakenteen tai laitteen turvallisuusluokitusta tai maanjäristysluokitusta. Periaatesuunnitelma olisi

yleisluontoisempi suunnitelma muutoksesta tai muutoskokonaisuudesta ja sen periaatteista, jota olisi tarpeen tarkentaa järjestelmäsuunnittelun hyväksymiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan ydinlaitoksen muutosta koskevan periaatesuunnitelman perusteella tehdyn tarkentavan järjestelmäsuunnitelman olisi oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä.

86 § Ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttava järjestelmiin kohdistuva muutos ydinlaitoksen käytön aikana

Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa ydinlaitoksen käytön aikana eli käyttöluvan myöntämisen jälkeen ydinlaitoksen järjestelmään tehty ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavaa muutosta koskevan suunnitelman olisi oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä. Ehdotus vastaisi YEA 110 ja 111 §:ään perustuvaa menettelyä.

Pykälässä tarkoitettaisiin tilanteita, joissa ydinlaitoksen järjestelmän tai järjestelmien turvallisuustoimintojen suorittamiseen tai niiden suojaamiseen ulkoisilta tai sisäisiltä tapahtumilta tehtävä muutos voi vaikuttaa ydinlaitoksen turvallisuuteen. Kyseessä voi olla esim. turvallisuustoimintoa suorittavan järjestelmän laitetyypin vaihto siten, että sen ominaisuudet eivät vastaa alkuperäisiä ja edellyttää turvallisuusanalyysien uusimista, tai laitoksen palosuojelua toteuttavien järjestelmien muutokset. Tässä yhteydessä saattaa myös olla tarpeen muuttaa tai määrittää järjestelmän, rakenteen tai laitteen turvallisuusluokitusta tai maanjäristysluokitusta. Muutosta koskevan suunnitelman hyväksyminen olisi edellytys 11 luvussa säädetyn yksityiskohtaiset teknisen suunnitelman tarkastamiselle.

87 § Säteilymittausjärjestelmien muutokset rakentamisen tai käytön aikana

Pykälässä säädettäisiin säteilymittausjärjestelmiin tehtävistä muutoksista. Ydinlaitoksessa on erilaisia tehtäviä suorittavia säteilymittausjärjestelmiä. Osa järjestelmistä osallistuu ydinlaitoksen häiriö- ja onnettomuustilanteiden hallintaan käynnistämällä niissä tarvittavia toimintoja. Näitä toimintoja koskevia muutoksia käsiteltäisiin pykälän mukaan vastaavalla tavalla kuin 84–86 §:ssä tarkoitettuja muutoksia.

Muutoksen olisi oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä, jos se vaikuttaa säteilymittausjärjestelmän luotettavuuteen tai periaatteisiin. Säteilymittausjärjestelmien avulla huolehditaan myös ydinlaitoksen työntekijöiden säteilyturvallisuudesta tai valvotaan säteilytilannetta ydinlaitoksen välittömässä ympäristössä. Tällaisia järjestelmiä voi olla kiinteästi asennettuna osaksi ydinlaitoksen järjestelmäkokonaisuutta tai niitä voidaan toteuttaa esim. kannettavin mittalaittein, joita ovat mm. yksittäiset annosnopeusmittarit ja henkilömonitorit.

88 § Ydinlaitoksen järjestelmien vähäiset muutokset

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinlaitoksen rakentamisen tai käytän aikana ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta tärkeisiin järjestelmiin tehtäviä vähäisiä muutoksia koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta. Tällaisia muutoksia olisivat esim. vähäiset parametrimuutokset laitoksen ohjausjärjestelmissä ja ilmausyhteen lisääminen prosessijärjestelmään. Sama koskisi ydinlaitoksen säteilymittausjärjestelmiin tehtävää muuta kuin 84–87 §:ssä tarkoitettua muutosta.

Pykälän 1 momentti täydentäisi 84–87 §:ää, mutta menettely olisi kevyempi. Riittävää olisi, että muutoksista toimitettaisiin Säteilyturvakeskukselle yhteenveto ennen niiden toimeenpanoa. Tämä tarkoittaisi tiivistettyä kuvausta suunnitellusta muutoksesta ja sen vaikutuksesta ydinlaitoksen turvallisuuteen.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

89 § Ydinlaitoksen järjestelmiin rinnastettavat kokonaisuudet

Pykälässä säädettäisiin ydinlaitoksen järjestelmiin rinnastettaviin kokonaisuuksiin tehtävistä muutoksista, joilla voi olla muu kuin vähäinen vaikutus ydinlaitoksen turvallisuuteen. Kyse on ns. pseudojärjestelmistä, jotka eivät varsinaisesti ole ydinlaitoksen järjestelmiä eli määritetyn toiminnon suorittavia ydinlaitoksen rakenteista ja laitteista muodostuvia kokonaisuuksia (esim. ydinreaktorin jäähdytyspiiri ja ydinlaitoksen suunniteltuja turvallisuustoimintoja toteuttavat järjestelmät). Pykälässä tarkoitettuja pseudojärjestelmiä olisivat esim. vesikemian hallinta, ydinvoimalaitoksen valvomokokonaisuus ja automaatioarkkitehtuuri. Näillä on vaikutus ydinvoimalaitoksen järjestelmiin, rakenteisiin ja laitteisiin.

Pykälässä säädettäisiin myös ydinlaitoksen järjestelmiin rinnastettaviin kokonaisuuksiin tehtävistä muutoksista, joilla voi olla vaikutusta ydinjätehuollon toteutukseen. Pykälässä tarkoitettuja järjestelmiin rinnastettavia ydinjätteiden käsittelyyn liittyviä prosesseja olisivat esim. nestemäisten jätteiden käsittely ja kiinteytys sekä kiinteiden jätteiden käsittelymenetelmät. Näillä on vaikutuksia ydinjätteiden loppusijoituksen turvalliseen toteutukseen.

Pykälässä tarkoitettuihin pseudojärjestelmiin tehtävän muutosten suunnittelun olisi oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä, jos kyse on ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavasta muutoksesta.

90 § Ydinlaitosta koskevan suunnittelun hyväksyminen

Pykälässä säädettäisiin 84–87 ja 89 §:n nojalla vaaditun hyväksymisen edellytyksestä. Se olisi sama kuin ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun hyväksymisen edellytys 83 §:n mukaan. Ydinlaitoksen olisi edelleen sen suunnitteluun tehtyjen muutosten ja tarkennusten jälkeen täytettävä tämän lain ydinlaitoksen turvallisuutta ja muut ydinlaitosta ja sen sijaintipaikkaa koskevat vaatimukset.

91 § Muutosten vaikutus muihin ydinlaitosta koskeviin suunnitelmiin ja menettelyihin

Pykälän mukaan luvanhaltija velvoitettaisiin huolehtimaan siitä, että ydinlaitokseen ja sen järjestelmiin tehtyjen muutosten seurauksena toteutetaan muut tarpeelliset muutokset ehdotetussa laissa säädettyjen vaatimusten noudattamiseksi. Ydinlaitoksen järjestelmiin tehtävät muutokset voivat vaikuttaa esim. ydinlaitoksen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden ikääntymisen hallintaan, turvajärjestelyihin, säteilyvaaratilanteiden ja valmiustilanteita hallintaan sekä käytöstäpoistoa koskeviin suunnitelmiin. Pykälässä korostettaisiin luvanhaltijan velvollisuutta huolehtia ehdotetussa laissa säädettyjen vaatimusten noudattamisesta. Luvanhaltijan olisi 125 §:n mukaan huolehdittava siitä, että ydinlaitoksen tekniset, organisatoriset ja toiminnalliset muutokset toteutetaan järjestelmällisesti ja hallitusti.

92 § Järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden luokituksen muuttaminen

Pykälä olisi informatiivinen. Ydinlaitoksen järjestelmän, rakenteen tai laitteen turvallisuusluokitus tai maanjäristysluokitus hyväksyttäisiin osana ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun hyväksymistä tai 84–87 ja 89 §:ssä tarkoitettujen muutosten hyväksymisen yhteydessä. Turvallisuusluokitusta ja maanjäristysluokitusta voidaan joutua arvioimaan uudelleen ydinlaitoksen elinkaaren aikana esim., jos järjestelmän, rakenteen tai laitteen tehtävien merkitys

muuttuu. Luokitukset määrittävät järjestelmään, rakenteeseen ja laitteeseen kohdistuvia turvallisuuteen liittyviä vaatimuksia ja valvontaa, joten luokitusten muutosten on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä.

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltija voisi hakea turvallisuusluokituksen ja maanjäristysluokituksen muuttamista sekä osana 84–87 ja 89 §:ssä tarkoitettuja muutoksia että erikseen.

Pykälän 2 momentin mukaan hyväksyminen edellyttäisi, että 77 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset täyttyisivät. Turvallisuusluokitus ratkaistaisiin sen mukaan, mikä on järjestelmän, rakenteen tai laitteen merkitys turvallisuustoimintojen toteuttamisessa, ja maanjäristysluokitus sen mukaan, mitä niiden kestävyydeltä vaaditaan turvallisuustoimintojen toteuttamiseksi maanjäristystilanteissa.

93 § Loppusijoituslaitoksen suunnittelun muuttaminen tai tarkentaminen

Ydinlaitoksen suunnittelun muuttamista tai tarkentamista koskevat 84–87 § soveltuisivat myös loppusijoituslaitoksen käytön turvallisuuteen, esim. loppusijoituslaitoksen säteilymittausjärjestelmän tai palon torjuntaan liittyvän järjestelmän muuttamiseen. Muista ydinlaitoksista poiketen loppusijoituslaitoksen kannalta on keskeistä myös laitoksen sulkemisen jälkeinen pitkäaikaisturvallisuus. Tämän vuoksi sovellettaessa 90 §:ää loppusijoituslaitoksen suunnittelun muutokseen tai tarkennukseen arvioitaisiin vaikutukset sekä laitoksen käytön aikaiseen turvallisuuteen että laitoksen pitkäaikaisturvallisuuteen. Loppusijoituslaitoksen pitkäaikaisturvallisuuteen vaikuttaisi esim. loppusijoituskapseleihin käytettävän kuparin laadun muuttaminen.

94 § Ydinlaitoksen turvallisuusseloste

Pykälän 1 momentin mukaan turvallisuusselostetta koskeva vaatimus sisällytettäisiin lakiin. Turvallisuusseloste on keskeinen ydinlaitosta ja sen turvallisuusperusteluja kuvaava asiakirjakokonaisuus. Kansainvälisesti on yleisesti käytössä ydinlaitosten turvallisuusseloste. Ydinlaitoksen turvallisuusselostetta vaaditaan YEA 35 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla, ja sitä on pidettävä yllä YEA 36 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla ja 36 a §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla. Turvallisuusselosteessa olisi oltava turvallisuuden arvioimiseksi tarvittavat tiedot ydinlaitoksesta, sen järjestelmistä, rakenteista, laitteista ja sijaintipaikasta sekä turvallisuuden osoittamisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan turvallisuusselostetta olisi tarkistettava ja pidettävä ajan tasalla ydinlaitoksen koko elinkaaren ajan. Vastaava vaatimusta on sovellettu YEA 109, 110 ja 112 §:n nojalla. Tavoitteena on varmistaa, että ydinlaitoksen turvallisuudesta säilyy kokonaisuudessaan riittävä käsitys turvallisuusselosteen perusteella. Turvallisuusselostetta olisi tarkistettava, kun ydinlaitoksen suunnittelua muutetaan tai tarkennetaan, ja tarvittaessa myös muutoin 83–89 ja 93 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa.

Pykälän 3 momentissa on Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus. Tarkoituksena olisi antaa tarkentavia määräyksiä erilaisten ydinlaitosten turvallisuusselosteeseen sisällytettävistä asioista.

95 § Luvanhaltijan tietojenantovelvollisuus

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 10 a §:ää. Velvollisuus perustuu ydinturvallisuusdirektiiviin.

Pykälän 2 momentissa olisi informatiivinen viittaus tietoaineistojen salassapitoa koskevaan 440 §:ään.

11 luku

Ydinlaitoksen rakennukset, rakenteet ja laitteet

96 § Ydinlaitoksen rakennuksia ja rakenteita koskevat tekniset vaatimukset

Pykälässä sovitettaisiin yhteen rakentamista ja rakenteita sekä ydinlaitoksen rakennusten ja rakenteiden turvallisuutta koskeva sääntely. Kumottavassa laissa ei säädetä ydinlaitoksen rakennusta tai rakenteita koskevista teknisistä vaatimuksista, vaan Säteilyturvakeskus on kumottavan lain 63 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla valtuutettu vaatimaan, että ydinlaitoksen osiksi tarkoitetut rakenteet valmistetaan Säteilyturvakeskuksen hyväksymällä tavalla. Ehdotus selkeyttäisi nykytilaa, jossa on tapauskohtaisesti jouduttu arvioimaan keskenään ristiriitaisten vaatimusten soveltamista. Rakentamislain 83 §:ssä säädettyjä suunnittelijoiden kelpoisuusvaatimuksia sovelletaan myös ydinlaitokseen, samoin rakentamislain 87 §:ssä säädettyjä työnjohtajien kelpoisuusvaatimuksia. Tarkoituksena on, että Säteilyturvakeskus antaisi ohjeet, jolla selvennettäisiin kelpoisuusvaatimuksia ydinlaitokseen liittyvissä suunnittelutehtävissä.

Pykälän 1 momentissa olisi perusvaatimus suunnitella ja rakentaa ydinlaitoksen rakennukset sekä suunnitella ja valmistaa ydinlaitoksen rakenteet sellaisiksi, että ydinlaitoksen turvallisuus ei vaarannu. Lisäksi olisi noudatettava, mitä rakentamislain 29, 31–34, 39 ja 40 §:ssä säädetään rakentamisen olennaisista teknisistä vaatimuksista. Muilta osin rakentamislain 4 luvun säännöksiä ei sovellettaisi.

Pykälän 1 momentissa ja muualla tässä luvussa rakennuksia, rakenteita ja laitteita koskevana vaatimuksena on, että ydinlaitoksen turvallisuus ei vaarannu. Ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelu hyväksyttäisiin 10 luvun mukaisesti. Ydinlaitoksen rakennukset, rakenteet ja laitteet eivät saisi estää ydinlaitoksen järjestelmän turvallista toimintaa, esim. pumpun paineen tai lämmönvaihtimen lämmönsiirtokapasiteetin olisi oltava riittävä tai runkorakenteen progressiivinen sortuminen ei saisi edetä ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta tärkeän järjestelmän toimintaan.

Pykälän 2 momentin mukaan Säteilyturvakeskuksella olisi toimivalta hyväksyä poikkeuksia 1 momentissa mainittujen rakentamislain pykälien nojalla annetuista yksityiskohtaisemmista vaatimuksista. Poikkeuksen hyväksyminen edellyttäisi, että poikkeaminen on ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta välttämätöntä ja asianomaisen rakentamislaissa tarkoitetun olennaisen teknisen vaatimuksen noudattaminen ei vaarannu. Ydinlaitoksen turvallisuuden arvioinnissa on keskeistä ydinlaitoskonseptin turvallisuus kokonaisuutena, ja muutokset siinä voivat vaarantaa ydinlaitoksen turvallisen toteuttamisen. Ydinlaitos suunnitellaan kokonaisuudessaan turvalliseksi, ja tällöin muutosten edellyttäminen esim. hätäpoistumisreittien osalta saattaa vaarantaa laitoksen turvallisuuden tai edellyttää sen suunnittelua kokonaisuudessaan uudestaan. Tavoitteena on mahdollistaa myös sellaiset ratkaisut, jotka eivät olisi yhdenmukaisia rakentamislain nojalla annettujen ympäristöministeriön asetuksissa säädettyjen yksityiskohtaisten vaatimusten kanssa.

Suomen rakentamismääräyskokoelman tekniset vaatimukset perustuvat EN-standardeihin, jotka eivät yksinään tue ydinlaitosten suunnittelua, valmistusta, rakentamista, materiaalien ja rakenteiden testausta ja tarkastusta sekä asiantuntijoiden pätevyyden varmistamista. EN-standardit on tarkoitettu yleisesti rakentamiseen, mutta ei erityisesti ydinlaitosten erityisrakenteita eikä niiden suunnittelua sisäisiä ja ulkoisia uhkia vastaan. Sen sijaan esim. pohjoisamerikkalaiset ACI-, ASCE-, ASME ja AISC-standardit muodostavat kokonaisuuden ydinlaitoksen elinkaaren kaikkiin vaiheisiin.

Pykälän 2 momentilla mahdollistettaisiin ydinlaitoksen turvallisen rakennusteknisen kokonaisuuden suunnittelun aloittamisen siihen sopivan standardiperheen tai standardien muodostaman johdonmukaisen kokonaisuuden mukaan jo ennen rakentamisluvan hakemista. Tämä johtaisi samalla nykyisiä menettelytapoja parempaan kustannustehokkuuteen, kun pienillä teknisillä muutoksilla voi olla merkittäviä heijastusvaikutuksia laitoksen suunnitteluun ja sen turvallisuuden osoittamiseen.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

97 § Ydinteknisiä mekaanisia laitteita koskevat tekniset vaatimukset

Pykälässä säädettäisiin ydinteknisiä painelaitteita ja koneita koskevista teknisistä vaatimuksista. Tavoitteena on sovittaa painelaitelaki sekä painelaitteita ja koneita koskeva EU-sääntely paremmin yhteen ydinlaitoksen turvallisuutta koskevan vaatimuksen kanssa. Kumottavan lain 60 §:n mukaan painelaitelakia sovelletaan, jollei laissa tai sen nojalla toisin säädetä. Lisäksi Säteilyturvakeskus on kumottavan lain 63 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla valtuutettu vaatimaan, että ydinlaitoksen osiksi tarkoitetut laitteet valmistetaan Säteilyturvakeskuksen hyväksymällä tavalla. Muutoin ei kumottavassa laissa säädetä ydinteknisistä mekaanisista laitteista tai muista ydinlaitoksen laitteista. Keskeiset vaatimukset ovat YVL-ohjeessa E.3, E.4, E.8, E.9, E.10, E.11 ja E.13. Sääntelykokonaisuus on vaikeasti hahmotettavissa.

Pykälän 1 momentissa olisi perusvaatimus suunnitella ja valmistaa ydintekniset mekaaniset laitteet sellaisiksi, että ydinlaitoksen turvallisuus ei vaarannu. Tämä saattaa tarkoittaa esim. erityisiä vaatimuksia häiriöttömälle toiminnalle tai radioaktiivisesta säteilystä johtuvia täydentäviä vaatimuksia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin painelaitelain ja EU:n koneasetuksen soveltamisesta. Ydinteknisiin painelaitteisiin sovellettaisiin, mitä niitä koskevista turvallisuusvaatimuksista säädetään painelaitelaissa. Tämän esityksen liitteenä on ehdotus painelaitelain muuttamisesta, jonka uudessa 97 b §:ssä säädettäisiin lain soveltamisesta ydinteknisiin painelaitteisiin ja muihin ydinlaitoksen painelaitteisiin.

EU:n koneasetusta ei sen 2 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan sovelleta koneisiin ja vastaaviin tuotteisiin, jotka on erityisesti suunniteltu käytettäväksi ydinlaitoksessa tai joita käytetään ydinlaitoksessa ja joiden tapauksessa tämän asetuksen vaatimusten noudattaminen saattaa vaarantaa kyseisen laitoksen ydinturvallisuuden. Pykälän 2 momentissa EU:n koneasetuksen soveltamista täydennettäisiin kansallisesti. Myös sellaisten ydinteknisten koneiden, joihin ei sovelleta mainittua asetusta sen soveltamisalaa koskevan rajauksen perusteella, olisi täytettävä mainitun asetuksen mukaiset terveyttä ja turvallisuutta koskevat vaatimukset siltä osin kuin niiden noudattaminen ei vaaranna ydinlaitoksen turvallisuutta. Jos jokin EU:n koneasetuksen mukainen tekninen ratkaisu vaarantaisi ydinlaitoksen turvallisuuden (esim. ydinlaitoksen turvallisen toiminnan kannalta tärkeän koneen hätäpysäyttäminen), olisi terveyttä ja turvallisuutta koskeva tavoite saavutettava tavalla, joka ei vaaranna ydinlaitoksen turvallisuutta (esim. työntekijän pääsy estetään tilaan, jossa työntekijä voi jäädä koneen puristukseen).

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus

98 § Ydinlaitoksen sähkö- ja automaatiojärjestelmiä koskevat tekniset vaatimukset

Pykälän 1 momentissa olisi perusvaatimus suunnitella ja valmistaa sähkö- ja automaatiojärjestelmät siten, että ydinlaitoksen turvallisuus ei vaarannu. Tämä saattaa tarkoittaa esim. järjestelmien laitteille erityisiä vaatimuksia häiriöttömälle toiminnalle tai radioaktiivisesta säteilystä johtuvia täydentävä vaatimuksia. Automaatiojärjestelmien toteutuksessa voidaan käyttää automaatiojärjestelmäalustoja, jotka ovat monikäyttöisiä eri käyttökohteisiin soveltuvia tuoteperheitä. Järjestelmäalustoihin kuuluu tyypillisesti fyysisiä komponentteja, ohjelmistoja ja työkaluja.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

99 § Ydinlaitoksen rakenteita ja laitteita koskevien vaatimusten noudattamisen varmistaminen

Pykälän 1 momentissa velvoitettaisiin luvanhaltija huolehtimaan siitä, että ydinlaitoksen rakenteiden, laitteiden sekä sähkö- ja automaatiojärjestelmien vaatimustenmukaisuus arvioidaan. Sen mukaan kuin jäljempänä säädetään Säteilyturvakeskus tai tarkastuslaitoksen tekee vaatimustenmukaisuuden arvioinnin, kun kyse on ydinteknisestä rakenteesta tai mekaanisesta laitteesta taikka ydinteknisen automaatiojärjestelmän järjestelmäalustasta. Vaatimustenmukaisuuden arvioinnilla tarkoitetaan yleisesti valmistuksen aikana ja ennen markkinoille saattamista (käyttöönottoa) tehtävää varmistusta siitä, että säädetyt vaatimukset täytetään.

Ydinteknisten rakenteiden ja mekaanisten laitteiden vaatimustenmukaisuuden arvioinnista säädettäisiin 103 ja 104 §:ssä, ja ydinteknisen automaatiojärjestelmäalustan vaatimustenmukaisuuden arvioinnista 107 §:ssä. Muiden ydinlaitosten rakenteiden ja laitteiden vaatimustenmukaisuudenarviointiin sovellettaisiin, mitä siitä muualla laissa säädetään. Muiden ydinlaitoksen rakenteiden kuin ydinteknisten rakenteiden vaatimustenmukaisuuden arviointiin sovelletaan EU:n rakennustuoteasetusta tai eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annettua lakia. EU:n rakennustuoteasetuksen 59 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan on myös mahdollista noudattaa yksinkertaistettua menettelyä tietyin edellytyksin, jolloin esim. koottaessa osista kokonaisuuksia kaikkia erillisiä osia ei ole erikseen tarpeen testata. Ydinlaitoksen sähkölaitteisiin ja sähkölaitteistoihin sovelletaan sähköturvallisuuslakia (1135/2016), ja niiden tulee olla CE-merkittyjä. Myös esim. EU:n koneasetusta, EU:n rakennustuoteasetusta ja eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annettua lakia sovellettaisiin.

100 § Ydinlaitoksen rakenteiden ja laitteiden yleiset vaatimusmäärittelyt

Pykälän 1 momentissa olisi yleisiä vaatimusmäärittelyjä koskeva perusvaatimus. Nykyisin vaatimus perustuu YVL-ohjeisiin. Käytännössä yleisten vaatimusmäärittelyjen valmistelusta huolehtii ydinlaitoshankkeen kehittämisestä vastaava ja ydinlaitosta koskevaa lupaa valmisteleva. Yleisissä vaatimusmäärittelyissä olisi määriteltävä ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttaviin (eli käytännössä turvallisuusluokiteltuihin) rakenteisiin (myös luokiteltuihin geo- ja kallioteknisiin rakenteisiin ja loppusijoituslaitoksen teknisiin vapautumisesteisiin) ja laitteisiin (myös sähkö- ja automaatiojärjestelmiin ja niiden osiin) sovellettavat vaatimukset ja soveltamisohjeet sekä niiden noudattamisen varmistamiseksi tarvittavat vaatimustenmukaisuuden arviointi- ja muut menettelyt. Vaatimukset voivat perustua esim. lakiin, asetukseen tai Säteilyturvakeskuksen tai muun viranomaisen määräykseen. Soveltamisohjeet olisivat esim. standardeja, Säteilyturvakeskuksen ohjeita ja suosituksia taikka luvanhaltijan tai valmistajan laatimia ohjeita. Me-

nettelyt voivat esim. perustua lakiin, asetukseen, Säteilyturvakeskuksen määräyksiin, soveltamisohjeisiin tai kansainvälisiin suosituksiin. Yleisistä vaatimusmäärittelyistä käytetään eri tekniikan aloilla toisistaan poikkeavia nimityksiä, esim. suunnitteluohje, projektisuunnitelma, suunnitteluvaatimukset, suunnitteluperusteet tai pelkkä vaatimusmäärittely. Yleiset vaatimusmäärittelyt olisi myös pidettävä ajan tasalla ja niihin olisi esim. tehtävä muutoksia, kun niiden perustana oleva laki, asetus, standardi tai muu vastaava muuttuu. Lisäksi luvanhaltija voi havaita vaatimusmäärittelyä käyttäessään tarvetta päivittää sitä ja sen menettelyjä. Loppusijoituksen rakenteita koskeviin yleisiin vaatimusmäärittelyihin olisi sisällytettävä kaikki laitoksen pitkäaikaisturvallisuudesta ja sen varmistamisesta johtuvat vaatimukset rakenteille.

Pykälän 2 momentin mukaan yleisten vaatimusmäärittelyjen olisi oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymät. Vaatimus vastaisi nykykäytäntöä, lukuun ottamatta ilmastointilaitteita, joita koskevat yleiset vaatimusmäärittelyt toimitetaan nykyisin YVL-ohjeen E.13 mukaisesti tiedoksi. Hyväksyminen edellyttäisi, että rakenteeseen tai laitteeseen sovellettavat vaatimukset, soveltamisohjeet ja menettelyt muodostaisivat johdonmukaisen kokonaisuuden, jonka perusteella rakenteen tai laitteen voidaan arvioida toimivan luotettavasti osana ydinlaitosta. Olennaista arvioinnissa on mm., että viitattaessa standardeihin sovelletaan johdonmukaisesti standardien muodostamaa kokonaisuutta tai samaan standardiperheeseen kuuluvia standardeja (esim. ASME/ASCE-standardeja tai EN-tuotestandardeja) tai niiden yhdistelmää (esim. ydinlaitoksen suojarakennuksen suunnitelma voi perustua johdonmukaiseen yhdistelmään ASME/ASCE-standardeja ja EN-tuotestandardeja, polttoainealtaiden tiivistelevyrakenteet suunnitellaan ja toteutetaan usein noudattamalla saksalaisten KTA-standardien ja EN-standardien yhdistelmiä).

Kun yleiset vaatimusmäärittelyt koskevat sarjavalmisteisia rakenteita tai laitteita, voidaan lähtökohtaisesti olettaa sarjavalmisteisuuden takaavan tuotteiden tasalaatuisuuden, millä on merkitystä myös mm. sovellettavien vaatimusten ja yleisten vaatimusmäärittelyjen kannalta (esim. sarjavalmisteisten laitteiden osalta ei ole tarpeen edellyttää vaatimuksia ainetta rikkomatonta tarkastusta tekevältä laitokselta).

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

101 § Ydinlaitoksen rakenteita ja laitteita koskevat yksityiskohtaiset tekniset suunnitelmat

Pykälässä säädettäisiin yksityiskohtaisia teknisiä suunnitelmia koskevasta vaatimuksesta. Nämä suunnitelmat olisivat rakenne- ja laitekohtaisia tai automaatiojärjestelmäalustaa koskevia ja perustuisivat yleisiin vaatimusmäärittelyihin. Pykälässä tarkoitetuista yksityiskohtaisista teknisistä suunnitelmista käytetään eri tekniikan aloilla toisistaan poikkeavia nimityksiä, esim. rakennesuunnitelma, soveltuvuusarvio tai kalliotekninen suunnitelma. Nykyisin vastaava vaatimus perustuu kumottavan lain 55 §:n 2 ja 4 kohtaan ja 5 momenttiin ja 63 §:n 1 momentin 3 kohtaan sekä YEA 117 §:ään.

Pykälän 1 momentin mukaan yksityiskohtaisessa teknisessä suunnitelmassa olisi otettava kantaa, miten rakenteen tai laitteen käyttöpaikan rasituksen ja kuormituksen (mukaan lukien. säteilyrasitus, kosteus, lämpötila, maanjäristys) edellyttämät materiaalivalinnat ja muut suunnitteluratkaisut on otettu huomioon. Menettelyinä voidaan käyttää esim. laskelmia, analyysejä, kokeellisia menetelmiä ja käyttökokemuksia sekä näiden yhdistelmiä. Rakenteen tai laitteen turvallisuusluokituksen mukainen merkitys ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta olisi otettava huomioon yksityiskohtaisessa teknisessä suunnitelmassa. Sarjavalmisteisissa rakenteissa ja laitteissa yksityiskohtainen tekninen suunnitelma olisi käytännössä yksinkertaisempi. Rakenteen

tai laitteen, jonka turvallisuusmerkitys on suuri, valmistuksen valvontaa tulisi käytännössä valvoa yksityiskohtaisessa rakennesuunnitelmassa esitetyn mukaisesti kolmas osapuoli. Yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman valmistelusta huolehtii käytännössä luvanhaltija.

Lisäksi yksityiskohtaisessa teknisessä suunnitelmassa olisi noudatettava hyväksyttyä ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelua ja siihen hyväksyttyjä muutoksia ja tarkennuksia sekä asianomaista rakennetta tai laitetta koskevaa hyväksyttyä yleistä vaatimusmäärittelyä. Tällä varmistettaisiin ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavan rakenteen tai laitteen soveltuvan kokonaisuutena arvioiden ydinlaitokseen ja toimivan sen turvallisuuden edellyttämällä tavalla.

Pykälän 2 momentin mukaan yksityiskohtaista teknistä suunnitelmaa koskevasta vaatimuksesta voitaisiin poiketa, jos Säteilyturvakeskuksen hyväksymät yleiset vaatimusmäärittelyt asianomaisen rakenteen tai laitteen osalta olisivat riittävän yksityiskohtaiset ja Säteilyturvakeskus on hyväksynyt poikkeamisen osana yleisten vaatimusmäärittelyjen hyväksymistä. Käytännössä tämä soveltuisi etenkin sarjavalmisteisiin laitteisiin.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

102 § Yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman tarkastaminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman tarkastamista koskevasta vaatimuksesta sekä Säteilyturvakeskuksen ja tarkastuslaitoksen toimivallanjaosta. Säteilyturvakeskus tarkastaisi ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittävän rakenteen tai laitteen yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman. Käytännössä tämä tarkoittaisi TL1- ja osaksi TL2-luokan rakenteita ja laitteita. Lisäksi Säteilyturvakeskus voisi tarkastaa muun rakenteen tai laitteen yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman, jos se liittyy kiinteästi sellaiseen yksityiskohtaiseen tekniseen suunnitelmaan, jonka tarkastaminen on Säteilyturvakeskuksen tehtävä. Tällaisia olisi esim. TL3-luokan rakenteet, jotka on hitsattu kiinni TL2-luokan rakenteisiin. Muutoin tarkastukset tekisi Säteilyturvakeskuksen hyväksymä tarkastuslaitos.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovellettaisiin myös loppusijoituslaitosta koskevan yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman tarkastamiseen. Loppusijoituslaitoksen rakenteita ja laitteita koskeva luokittelujärjestelmä saattaa poiketa muiden ydinlaitosten rakenteita ja laitteita koskevasta luokittelujärjestelmästä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkastuksessa arvioitavista asioista. Tarkastuksen tavoitteena on selvittää 101 §:ssä säädettyjen vaatimusten noudattaminen (mm. hyväksytyn ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun soveltaminen) sekä varmistaa rakennetta tai laitetta koskevan yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman olevan johdonmukainen ydinlaitoskonseptin, ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun ja sovellettavan yleisen vaatimusmäärittelyn kanssa sekä muutoinkin olevan asianmukainen ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta. Ydinteknisen mekaanisen laitteen yksityiskohtainen tekninen suunnitelma tarkastettaisiin osana vaatimustenmukaisuuden arviointia, muutoin tarkastus tehtäisiin erikseen.

Pykälän 3 momentin mukaan ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittävän rakenteen tai laitteen valmistuksen saisi aloittaa vasta, kun yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman on tarkastuksessa todettu täyttävän säädetyt vaatimukset. Muutoin on riskinä, että mahdollisesti kallis ja erityisesti ydinlaitosta varten valmistettua rakennetta tai laitetta ei saa ottaa käyttöön ydinlaitoksessa. Säteilyturvakeskus voi kuitenkin hyväksyä yleisiä vaatimusmäärittelyjä koskevassa päätöksessä 101 §:n 2 momentin mukaisesti, että yksityiskohtaista teknistä suunnittelua ei vaadita tai että valmistuksen saa perustellusta syystä aloittaa ennen yksityiskohtaisen teknisen

suunnitelman hyväksymistä. Perusteltu syy olisi esim. tarkoin yksilöidyn sarjavalmisteisen laitteen hyväksynnän sopivaan käyttöpaikkaan. Tarvittaessa yleistä vaatimusmäärittelyä koskevaan päätökseen voi hakea muutosta.

Pykälän 3 momentin mukaan sellaisten valmistukseen liittyvien toimenpiteiden suorittamista, joilla ei ole valmiiseen rakenteeseen tai laitteeseen merkittävää turvallisuusvaikutusta, saisi kuitenkin aloittaa jo ennen 3 momentissa säädettyjen edellytysten täyttymistä.

103 § Ydinteknisten rakenteiden ja mekaanisten laitteiden vaatimustenmukaisuuden arvioinnin perusteet

Pykälässä säädettäisiin ydinteknisten rakenteiden ja mekaanisten laitteiden vaatimustenmukaisuuden arvioinnin perusteista. Tällaiset rakenteet ja laitteet voivat olla yksittäin valmistettuja tai sarjavalmisteisia. Muiden ydinlaitoksen rakenteiden ja laitteiden vaatimustenmukaisuuden arviointiin sovelletaan, mitä muualla laissa tai EU:n asetuksessa säädetään (esim. sähkölaitteiden vaatimustenmukaisuus arvioidaan sähköturvallisuuslain mukaisesti). Kumottavan laissa asiasta säädetään 60 a §:ssä, mutta sääntelyä selkeytettäisiin ja tarkennettaisiin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen ja tarkastuslaitoksen toimivallanjaosta. Säteilyturvakeskus tekisi ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittävien ydinteknisten rakenteiden ja mekaanisten laitteiden (lähinnä TL1- ja osin TL2-luokitellut rakenteet ja laitteet) vaatimustenmukaisuuden arvioinnit. Sama koskisi näiden rakenteiden ja laitteiden sellaisia varaosia, jotka ovat turvallisuustoimintojen toteuttamisen kannalta merkittäviä. Muilta osin ydinteknisten rakenteiden ja laitteiden sekä niiden varaosien vaatimustenmukaisuuden arvioinnit tekisi Säteilyturvakeskuksen hyväksymä tarkastuslaitos. Säteilyturvakeskus voisi tehdä myös muiden kuin mainittujen rakenteiden ja laitteiden vaatimustenmukaisuuden arvioinnit, jos se on arvioinnin tavoitteen ja tehokkaan toteuttamisen kannalta perusteltua. Tämä koskisi esim. tilanteita, joissa samanlaiset rakenteet ja laitteet ovat eri turvallisuusluokissa tai tarkastuslaitoksen palvelut eivät ole käytettävissä. Käytännössä tarkastuslaitos vastaisi vaatimustenmukaisuuden arvioinnista merkittävälle osuudelle rakenteissa ja laitteissa tarvittaville varaosille, esim. pultit, mutterit, aluslevyt ja tiivisteet sekä osin venttiilin sulkuelin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luvanhaltijalle velvollisuudeksi toimittaa Säteilyturvakeskukselle tai tarkastuslaitokselle vaatimustenmukaisuuden arviointia varten tarvittavat tiedot, suunnitelmat ja niiden perusteet sekä järjestää riittävät edellytykset valvoa valmistusta ja saada valmistajalta tietoja. Näillä tiedoilla viitataan yleisiin tietoihin ja kuvaukseen laitteesta tai rakenteesta sekä kaikkiin niihin tulos- ja toteuma-aineistoihin, joilla tehdyn työn ja sen vaatimustenmukaisuus ja asetettujen yksityiskohtaisten laatuvaatimusten noudattaminen voidaan todentaa. Nykyisin tämän velvoitteen noudattamista valvotaan osittain rakentamisluvan myöntämisen yhteydessä (ks. kumottavan lain 19 §:n 7 kohta), ja lisäksi samankaltainen säännös on kumottavan lain 63 §:n 1 momentin 3 kohdassa.

Pykälän 3 momentin mukaan edellytettäisiin, että ydintekninen rakenne tai mekaaninen laite, jonka vaatimustenmukaisuus on arvioitu ehdotetun lain mukaisesti, asennetaan ja sitä käytetään ainoastaan sellaisissa ydinlaitoksissa, johon se yleisten vaatimusmäärittelyjen ja yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman mukaan soveltuu. Tällaiset rakenteet ja laitteet eivät ole CE-merkittyjä eikä niitä hyväksytä EU:n sisämarkkinoilla.

Pykälän 4 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

104 § Ydinteknisten rakenteiden ja mekaanisten laitteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinteknisten rakenteiden ja ydinteknisten mekaanisten laitteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyn pääkohdista. Yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman tarkastuksen lisäksi menettely vastaisi keskeisiltä osin EU:n tuotelainsäädännössä noudatettuja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden moduulia G (Yksikkökohtaiseen tarkastukseen perustuva vaatimustenmukaisuus). Vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyyn sisältyisi 1 kohdan mukaan myös valmistajan edellytysten arviointi, ja valmistajan kelpoisuus ratkaistaisiin osana vaatimustenmukaisuuden arviointia, kun nykyisin Säteilyturvakeskus tekee tästä erillisen päätöksen. Momentin 3 ja 4 kohdat vastaisivat YVL-ohjeissa eräillä tekniikan aloilla käytettyjä termejä mm. valmistuksen rakennetarkastus, osarakennetarkastus tai rakenteen rakennetarkastus.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vaihtoehtoisista vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyistä, joita olisi mahdollista soveltaa muiden kuin ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittäviin ydinteknisiin rakenteisiin ja mekaanisiin laitteisiin. Kyseessä olisivat tarkastuslaitoksen toimivaltaan kuuluvat menettelyt. Tarkastuslaitos voisi tehdä vaatimustenmukaisuuden arvioinnin noudattaen moduulien B (tyyppihyväksyntä) ja D (tuotantoprosessin laadunvarmistus) yhdistelmää keskeisesti vastaavaa menettelyä. Lisäksi tarkastuslaitos voisi tehdä vaatimustenmukaisuuden arvioinnin noudattaen moduulia H keskeisesti vastaavaa menettelyä, jos kyseessä on ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkitykseltään vähäinen ydintekninen rakenne tai laite eli käytännössä TL3-luokkaan kuuluva rakenne tai laite. Nykyisin sovelletaan ainoastaan moduuliin G perustuvaa menettelyä. Momentissa ehdotettujen uusien menettelyjen tavoitteena on yksinkertaistaa ja nopeuttaa turvallisuusmerkitykseltään vähäisen ydinteknisen rakenteen tai mekaanisen laitteen vaatimustenmukaisuuden arviointia.

Valmistuksen aikana saattaa valmistettavaan tuotteeseen tai valmistustapaan liittyä tarve poiketa yksityiskohtaisesta suunnitelmasta. Poikkeamiselle ei ole estettä, jos rakenne tai laite edelleen on vaatimustenmukainen. Yksityiskohtaisesta suunnitelmasta poikkeaminen tarkastetaan noudattaen, mitä ehdotetussa laissa säädetään yksityiskohtaisen suunnitelman tarkastamisesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin osittain yksinkertaistetusta menettelystä, jota luvanhaltija voisi halutessaan hyödyntää. Menettelyä voidaan soveltaa, kun sama valmistaja valmistaa enemmän kuin yhden ydinteknisen rakenteen tai mekaanisen laitteen sekä 1 momentin mukaista menettelyä on sovellettu 1 tai momentin nojalla. Tällöin 1 momentin 1 kohdan mukaista tarkastusta ei ole tarpeen toistaa, jos luvanhaltija tekee vuosittain momentin mukaiset arvioinnit. Momentin mukaista menettelyä ei olisi mahdollista soveltaa, kun tarkastuslaitos tekee 2 momentin nojalla vaatimustenmukaisuuden arvioinnin soveltaen 1 momentin mukaista menettelyä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuudesta.

105 § Ydinteknisiin rakenteisiin ja mekaanisiin laitteisiin liittyvät luvanhaltijan täydentävät velvoitteet

Pykälässä säädettäisiin luvanhaltijan tehtäväksi huolehtia ydinteknisille rakenteiden ja laitteiden osalta niistä velvoitteista, jotka CE-merkittyjen rakenteiden ja laitteiden osalta kuuluvat pääsääntöisesti valmistajalle (ks. esim. painelaitelain 30 §). Pykälän mukainen varmistaminen edellyttää mm. asian dokumentointia tarvittavalla tavalla. Pykälää sovellettaisiin sellaisiin ydinteknisiin rakenteisiin ja laitteisiin, jotka otetaan käyttöön ehdotetun lain tultua voimaan.

106 § Pitkän valmistusajan vaativat ydintekniset rakenteet ja mekaaniset laitteet

Pykälän 1 momentissa mahdollistettaisiin turvallisuuden kannalta merkittävien, mutta pitkän valmistusajan vaativien ydinteknisten rakenteiden ja mekaanisten laitteiden yksityiskohtaisten

suunnitelmien tarkastus ja valmistuksen aloittaminen ennen sitä koskevan yleisen vaatimusmäärittelyn hyväksymistä. Kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun ei olisi tarpeen olla kokonaisuudessaan hyväksytty, vaan ainoastaan siltä osin kuin se on merkityksellinen kyseisen rakenteen tai laitteen kannalta. Jos valmistusta ei olisi mahdollista aloittaa riittävän varhaisessa vaiheessa, saattaisi ydinlaitoksen rakentaminen ja käyttöönotto viivästyä merkittävästi. Tyypillinen pitkän valmistusajan vaatima laite on reaktoripainesäiliö, jonka valmistus saattaa kestää useita vuosia. Vastaavaa menettelyä on sovellettu kumottavan lain 55 §:n 4 momentin nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin täydentävästä vaatimuksesta, joka vastaisi 104 §:n 3 momentin mukaista menettelyä.

107 § Ydinteknisen automaatiojärjestelmäalustan vaatimustenmukaisuuden arviointi

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitoksen käyttäytymiseen laajasti vaikuttavan laite- ja ohjelmistokokonaisuuden vaatimuksenmukaisuus arvioidaan. Käytännössä näillä tarkoitettaisiin nykyisin TL2- tai TL3-turvallisuusluokkiin kuuluvia järjestelmäalustoja. Turvallisuuskriittisissä kohteissa käytettävät automaatiojärjestelmäalustat ovat erittäin monimutkaisia ja monikäyttöisiä tuotteita, joista voidaan koota ydinlaitoksen suunnitteluvaiheessa laitoksessa tarvittavia järjestelmiä. Luvanhaltijalta ei edellytetä vaatimuksenmukaisuuden arviointiin tarvittavaa erityisosaamista. Vaatimuksesta määrätään nykyisin YVL-ohjeessa E.7.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 1 momentissa tarkoitetun järjestelmäalustan vaatimuksenmukaisuuden arviointimenettelyn pääkohdat. Menettely vastaisi keskeisiltä osin EU:n tuotelainsäädännössä noudatettuja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyiden moduulia B (tyyppitarkastus) yhdistettynä moduuliin D (tuotantoprosessin laadunvarmistukseen perustuva tyypinmukaisuus), minkä lisäksi arviointi kohdistuisi myös järjestelmäalustaan, jolloin noudatettaisiin soveltuvin osin moduulia G (Yksikkökohtaiseen tarkastukseen perustuva vaatimustenmukaisuus).

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

108 § Ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavien rakenteiden ja laitteiden käyttöönottotarkastus

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttaville rakenteille ja laitteille olisi tehtävä käyttöönottotarkastus. Käyttöönottotarkastuksessa on kaksi vaihetta. Ensin varmistetaan asiakirja-aineiston perusteella, että rakenteen tai laitteen osalta on noudatettu, mitä ehdotetussa laissa säädetään. Sen jälkeen varmistetaan vielä koekäytöllä, että rakenne tai laite toimii ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta tarvittavalla tavalla. Momentti vastaisi YVL-ohjeissa eräillä tekniikan aloilla käytettyjä termejä asennuksen rakennetarkastus tai rakenteen rakennetarkastus. Järjestelmien, rakennusten, huonetilojen ja kalliotilojen osalta käyttöönotto olisi esim. mahdollista tehdä vastaavaan tapaan laajemmillekin kokonaisuuksille sen mukaan, mikä on kulloinkin tarkoituksenmukainen kokonaisuus käyttöönotettavaksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen ja tarkastuslaitoksen toimivallanjaosta, joka olisi vastaava kuin vaatimustenmukaisuuden arvioinnissa. Säteilyturvakeskus tekisi ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittävien rakenteiden ja mekaanisten laitteiden käyttöönottotarkastukset. Tarkastuslaitos tekisi kaikkien ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavien sähkö- ja automaatiojärjestelmien käyttöönottotarkastukset sekä lisäksi muiden ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavien rakenteiden ja mekaanisten laitteiden tarkastukset.

Pykälän 3 momentissa olisi informatiivinen viittaus painelakiin. Tähän esitykseen sisältyy ehdotus painelaitelain muuttamisesta. Lakiin lisättäisiin uusi 97 c §, jossa säädettäisiin ydinlaitoksen painelaitteiden tarkastamisesta.

Pykälän 4 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

109 § Ydinlaitoksen rakentaminen

Pykälässä säädettäisiin luvanhaltijan velvollisuudeksi huolehtia siitä, että ydinlaitoksen rakentamisessa varmistetaan Säteilyturvakeskuksen hyväksymien suunnitelmien noudattaminen, esim. ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun noudattaminen.

Luvanhaltija voi esim. esittää rakentamisen valvontaa koskevan suunnitelman siitä, kuinka rakentamisessa noudatetaan sovellettavia ehdotetun lain säännöksiä ja Säteilyturvakeskuksen määräyksiä. Suunnitelman mukaisesti esitetään ensin yleisellä tasolla rakennus- tai rakennetyyppikohtaisten vaatimusmäärittelyjen mukaiset tekniset tarkastustehtävät (esim. ”yleinen tarkastus- ja testaussuunnitelma”). Nämä täsmentyvät seuraamaan yksityiskohtaisesti vastaavien rakennesuunnitelmien noudattamista (esim. “rakennesuunnitelmien mukainen yksityiskohtainen tarkastus- ja testaussuunnitelma”). Säteilyturvakeskus käsittelee rakentamisen valvontaa koskevat suunnitelmat yleisten vaatimusmäärittelyjen osana sekä tekniset tarkastustehtävät rakennesuunnitelmien osana. Mainitut suunnitelmat laaditaan yleensä yhteistyössä luvanhaltijan ja laitostoimittajan kesken.

110 § Ydinlaitoksen rakenteiden ja laitteiden korjaukset ja muutokset

Pykälän mukaan ydinlaitoksen rakenteiden ja laitteiden korjaamiseen ja muutoksiin sovellettaisiin vastaavasti, mitä tässä luvussa säädetään rakenteita ja laitteita koskevista vaatimuksista, vaatimustenmukaisuuden arvioinnista, yleisistä vaatimusmäärittelyistä ja yksityiskohtaisesta teknisestä suunnitelmasta. Pykälää ei kuitenkaan sovellettaisi, jos rakenteen tai laitteen korjaamisella ei voida katsoa olevan merkitystä ydinlaitoksen turvallisuuteen (esim. pulttiliitoksella kiinnitetyn varaosan vaihtaminen uuteen, joka on vastaavalla hyväksytty).

12 luku

Ydinpolttoaine ja säätöelementit

111 § Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien suunnittelu

Säteilyturvakeskus voi kumottavan lain 63 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan vaatia, että ydinpolttoaine valmistetaan sen hyväksymällä tavalla ja velvoittaa luvanhaltija tai luvan hakija järjestämään Säteilyturvakeskukselle tilaisuus riittävästi tarkkailla polttoaineen valmistusta. Lisäksi YEA 114 §:n mukaan Säteilyturvakeskus valvoo, että ydinpolttoaine suunnitellaan, valmistetaan ja varastoidaan sekä että sitä käsitellään ja käytetään annettujen säännösten ja määräysten mukaisesti. Sääntelyä tarkennettaisiin lakitasolla. Ketjureaktion hallintaan tarkoitetuista kiinteässä olomuodossa olevista osista (*säätöelementit*) säädettäisiin myös lakitasolla, ja sääntely vastaisi pääosin ydinpolttoainetta koskevaa sääntelyä.

Pykälän 1 momentissa olisi ydinpolttoainetta ja säätöelementtejä koskeva suunnitteluvaatimus, jossa korostuu vaatimus suunnitella ne ja niihin liittyvät toimet turvallisuus huomioon ottaen. Ydinpolttoaine ja säätöelementit on pääsääntöisesti tarkoitettu tiettyyn ydinlaitokseen, jolloin turvallisuutta olisi arvioitava sen ydinlaitoksen kannalta, johon ne on tarkoitettu. Lisäksi ydinpolttoaineen ja säätöelementtien käsittely, varastointi sekä jälleenkäsittely tai loppusijoittaminen olisi voitava toteuttaa turvallisesti, ja tämä olisi otettava huomioon suunnittelussa. Ydinpolttoaineen tulisi olla yhteensopiva tehdyn loppusijoitusratkaisun kanssa.

Tarkoitus olisi varmistaa, että ydinpolttoaine on yhteensopivaa muiden ydinlaitoksen turvallisuutta koskevien vaatimusten kanssa. Ydinpolttoaine todennäköisesti kehittyy ja muuttuu monta kertaa laitoksen elinaikana, samoin polttoaineen toimittaja voi vaihtua.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

112 § Ydinpolttoainetta ja säätöelementtejä koskevien suunnitelmien hyväksyminen

Pykälän mukaan ydinpolttoainetta ja säätöelementtejä koskevien suunnitelmien olisi oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä. Hyväksyminen edellyttäisi momentin 1 kohdan mukaan, että ydinpolttoaineen käyttö ydinvoimalaitoksen reaktorissa ja säätöelementin käyttö ydinlaitoksessa on turvallista sekä samoin niiden käsittely, varastointi ja käytöstäpoisto. Hyväksyminen edellyttäisi momentin 2 kohdan mukaan myös, että Säteilyturvakeskuksen olisi tarvittavalla tavalla mahdollisuus päästä valvomaan valmistusta, ja 3 kohdan mukaisesti, että hyväksymiselle ei ole muuta ehdotetussa laissa säädettyä estettä.

Suunnitelman hyväksyminen olisi kaksiosainen, kuten nykyisin. Ensin hyväksyttäisiin polttoaineen tekninen suunnittelu ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta ja tämän jälkeen valmistustapaa ja -menetelmiä koskeva suunnittelu, jossa määriteltäisiin myös valmistuksen aikaiset tarkastukset ja muu vaatimustenmukaisuuden osoittaminen. Tällöin esim. pelkän valmistus- tai tarkastusmenetelmän muutokset eivät aiheuttaisi tarvetta hakea uutta hyväksyntää suunnittelulle alusta alkaen. Nykyisillä laitoksilla valmistusta koskeva suunnittelu ja valvonta on ollut polttoaineen toimituseräkohtainen, mutta säännös mahdollistaisi myös muun kuin mainitun eräkohtaisen suunnittelun ja valvonnan.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

113 § Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien valmistus

Pykälän tavoitteena on järjestää ydinpolttoaineen ja säätöelementtien valmistuksen valvonta. Pykälässä kuvattu menettely vastaisi nykyistä käytäntöä (ks. YVL-ohje E.2).

Pykälän 1 momentin mukaan ydinpolttoaineen ja säätöelementin valmistus olisi mahdollista, kun Säteilyturvakeskus on 112 §:n mukaan hyväksynyt ydinpolttoainetta tai säätöelementtejä koskevan suunnitelman sekä valmistusta koskevan suunnitelman. Turvallisuudelle tärkeät polttoaineen pääkomponentit valmistetaan nykyisin kohdistettuna tietyn ydinvoimalaitoksen yhteen toimituserään. Näille vaadittaisiin suunnittelun hyväksyntää ennen valmistuksen aloittamista, jotta vältettäisiin sellaisen ydinpolttoaineen tai sellaisten säätöelementtien valmistaminen, jotka todettaisiin jälkeenpäin epäsopivaksi kyseiselle laitokselle. Sallittua olisi kuitenkin sellaisten materiaalien ja tarvikkeiden hankinta ja muihin sellaisiin toimenpiteisiin ryhtyminen, joilla ei ole välitöntä eikä merkittävää vaikutusta ydinpolttoaineen tai säätöelementtien turvallisuuteen (esim. ruuvien ja mutterien tai raakamateriaalien valmistus etukäteen olisi mahdollista). Luvanhaltijan olisi tunnistettava 112 §:n 1 momentin mukaisten suunnitelmien yhteydessä sellaiset

valmistustoimenpiteet ja pääkomponentit, joilla voisi olla välitöntä tai merkittävää vaikutusta ydinpolttoaineen tai säätöelementtien turvallisuuteen.

Pykälän 1 momentin mukaan sallittua olisi myös ydinpolttoaineen koe-erän valmistus ennen 2 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä, jos Säteilyturvakeskus on tämän erikseen hyväksynyt. Tällaisen 112 §:stä poikkeavan menettelyn hyväksyminen edellyttäisi koe-erän valmistuksen olevan perusteltua. Myös tällaisissa tapauksissa olisi täytettävä 112 §:n 1 momentissa säädetyt edellytykset. Koe-erää koskeva poikkeus mahdollistaisi pienten koe-erien käyttöönoton kevennetyllä menettelyllä, jotta olisi mahdollista kerätä etukäteen tietoa uuden polttoainetyypin koe-erän käyttäytymisestä ennen täyttä polttoaineen vaihtolatausta uudella polttoaineella. Reaktorin koko polttoainemäärään verrattuna pieneen määrään uutta polttoainetta liittyvä epävarmuus aiheuttaa pienemmän riskin kuin kokonainen vaihtolataus uudentyyppisellä polttoaineella, ja koe-erän käytöllä saavutettava etu voidaan katsoa merkittäväksi.

Pykälän 2 momentin mukaan luvanhaltija olisi velvollinen huolehtimaan siitä, että valmistuksessa noudatetaan 112 §:ssä tarkoitettuja hyväksyttyjä suunnitelmia ja niitä koskevissa Säteilyturvakeskuksen päätöksissä annettuja määräyksiä. Edellä 112 §:ssä tarkoitettu hyväksyminen edellyttäisi myös, että Säteilyturvakeskukselle olisi järjestetty mahdollisuus tarvittavalla tavalla valvoa valmistusta.

Pykälän 3 momentin mukaan luvanhaltija olisi velvollinen huolehtimaan siitä, että jokainen ydinpolttoaine-erä yksilöidään sen tunnistamiseksi valvonnan edellyttämällä tavalla. Ydinpolttoaine-erien ja säätöelementtien valvonta on tarpeen laadunvalvonnan (esim. jälkeenpäin havaitun valmistusvirheen kohdistamiseksi) ja muun ydinenergialaissa tarkoitetun valvonnan kannalta (esim. mahdollisten käyttörajoitusten kohdentamisen kannalta). Lisäksi ydinpolttoaine-erien valvonta on tarpeen ydinmateriaalivalvonnan kannalta.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantoantovaltuus.

114 § Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien hyväksyminen käyttöön

Pykälän mukaan ydinpolttoaine-erän ja säätöelementtien käyttöönotto ydinlaitoksessa edellyttäisi Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä. Ydinpolttoaine ja säätöelementit ovat ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta keskeisiä. Sen vuoksi olisi 1 momentin mukaan tarpeen ennen ydinpolttoaineen ja säätöelementtien käyttöönottoa varmistua niiden olevan hyväksyttyjen suunnitelmien mukaisia ja ydinpolttoaine-erän osalta lisäksi, että sen valmistusta on valvottu valmistuspaikoilla.

Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien käyttöönoton hyväksymisen yhteydessä tarkastettaisiin, että toimituserän mukainen polttoaine on vastaanotettu ja sen kunto kuljetuksen jäljiltä tarkastettu. Lisäksi varmistettaisiin, että suunnittelussa ja valmistuksessa mahdollisesti havaitut vähäiset puutteet tai avoimet asiat on käsitelty ja ratkaistu.

Pykälän 2 momentin mukaan olisi mahdollista poiketa 113 §:n 1 momentin mukaisesta vaatimuksesta aloittaa valmistus vasta 112 §:n suunnitelman tultua hyväksytyksi ja 2 momentin mukaisesta Säteilyturvakeskuksen valvontaa koskevasta vaatimuksesta. Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien käyttöönoton hyväksyminen edellyttäisi kuitenkin, että valmistus on tehty 112 §:n mukaisesti hyväksyttyjen suunnitelmien mukaisesti. Nykyisin ei ole olemassa sarjavalmistettua ydinpolttoainetta. Uusien reaktoriteknologioiden myötä saattaisi olla tulevaisuudessa mahdollista, että polttoaine ei olisi valmistettu johonkin tiettyyn ydinvoimalaitokseen, mihin varaudutaan 2 momentilla. Säännöksen tavoitteena on mahdollistaa joustavampi menettely tällaisille sarjavalmisteisille ydinpolttoaineille. Säännöksessä otettaisiin huomioon myös esim. tilanteet,

joissa normaali ydinpolttoaineenhankinta olisi estynyt tai muusta syystä ydinpolttoaineen valmistuksen valvonta olisi käytännössä erittäin hankala toteuttaa, mutta käytössä olisi muu vaihtoehtoinen tapa varmistua ydinpolttoaineen turvallisuudesta ja laadusta. Vastaava poikkeusmenettely halutaan mahdollistaa myös säätöelementeille.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

115 § Ydinpolttoaineen käyttö ydinvoimalaitoksen reaktorissa

Pykälän 1 momentissa olisi yleinen vaatimus käyttää ydinpolttoainetta reaktorissa siten, että ydinvoimalaitoksen turvallisuus ei vaarannu.

Pykälän 2 momentissa velvoitettaisiin suunnittelemaan ydinpolttoaineen käyttö ydinreaktorissa jokaista reaktorin käyttöjaksoa varten. Luvanhaltija määrittelee reaktorin käyttöjakson. Reaktorisydämen kokoonpano muuttuu aina polttoainetta vaihdettaessa. Suunnitelma olisi tehtävä reaktorin käyttöjaksoa varten, ja sen tulisi sisältää käyttäytymisselvitys, joka osoittaa polttoaineen käyttäytymisen esim. häiriö- ja onnettomuustilanteissa sen mukaan kuin ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun ja ydinpolttoainetta koskevan suunnitelman yhteydessä on hyväksytty. Myös sellaisissa reaktoreissa, jotka ladataan vain kerran tai joita ladataan jatkuvasti käytön aikana, ydinpolttoaineen käyttö olisi suunniteltava ja osoitettava pysyminen turvallisuusselosteen raja-arvojen sisällä koko käyttöjakson ajan.

Pykälän 2 momentin mukaan ydinpolttoaineen käyttöä koskevan suunnitelman olisi oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä. Hyväksyminen edellyttäisi, että 1 momentissa säädetty vaatimus täyttyy.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuus.

116 § Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien käytönvalvonta ja kunnonvalvonta

Pykälän 1 momentin mukaan ydinpolttoaineen ja säätöelementtien käytön ja varastoinnin olisi oltava turvallista. Luvanhaltijalta edellytettäisiin ydinpolttoainetta ja säätöelementtejä koskevaa käytönvalvontaohjelmaa sekä ydinpolttoaineen osalta lisäksi kunnonvalvontaohjelmaa. Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien käytönvalvonnalla tarkoitetaan reaktorissa tapahtuvan käytön olosuhteiden ja polttoaineen käyttäytymisen systemaattista valvontaa, ja siihen kuuluvat myös polttoaineen ja säätöelementtien käytönaikaiset tarkastukset. Kunnonvalvonnalla puolestaan tarkoitetaan ydinpolttoaineen varastoinnin aikaisia tarkastuksia ja muuta eheyden systemaattista valvontaa.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

117 § Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien korjaaminen

Ydinpolttoaine tai säätöelementti saattaa vaurioitua käytössä tai käsittelyssä, mistä syntyy tarve polttoaineen korjaamiseen ennen sen käyttöä reaktorissa tai siirtämistä käytetyn polttoaineen varastoon. Korjaaminen sisältäisi mahdollisesti ydinpolttoaineen purkamista, muokkaamista tai uusien osien vaihtamista ydinpolttoaineeseen. Myös ydinpolttoaineen tarkastukset saattavat edellyttää sen purkamista. Korjaamisella ei tarkoitettaisi yksinkertaisia muokkaus- ja puhdistustoimenpiteitä, jotka eivät vaikuta ydinpolttoaineen vaatimustenmukaisuuteen ja eheyteen.

Pykälän 1 momentissa edellytettäisiin korjaussuunnitelman toimittamista Säteilyturvakeskukselle. Korjaussuunnitelmalla osoitettaisiin, että ydinpolttoaine tai säätöelementti täyttäisi korjauksen jälkeenkin ehdotetun lain vaatimuksen turvallisesta käytöstä.

Pykälän 2 momentti koskisi tilannetta, jossa korjauksessa käytettäisiin alkuperäisestä suunnittelusta poikkeavia osia. Tällöin näiden osien valmistusta koskeva suunnitelma olisi toimitettava Säteilyturvakeskuksen hyväksyttäväksi vastaavasti kuin alkuperäisten osien osalta.

Pykälän 3 momentin mukaan korjatun ydinpolttoaineen tai säätöelementin käytölle vaadittaisiin vastaava hyväksyntä kuin alkuperäiselle polttoaineelle tai säätöelementille. Lisäksi luvanhaltijan olisi huolehdittava siitä, että korjatulle ydinpolttoaineelle tai säätöelementille tehdään tarvittavat tarkastukset ja testaukset, joilla osoitetaan sen soveltuvan suunniteltuun käyttöön eli reaktoriin tai varastointiin. Tällaiset tarkastukset ja testaukset voi tehdä esim. polttoaineen valmistaja.

Pykälän 4 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

13 luku

Ydinlaitoksen organisaatio ja johtaminen

118 § Ydinlaitoksen turvallisuutta edistävä toimintakulttuuri

Pykälän 1 momentilla pantaisiin kansallisesti täytäntöön ydinturvallisuusdirektiivin 8 b artiklan 2 kohta. Säännös vastaisi osin kumottavan lain 7 j §:ää. Toimintakulttuuri heijastaa organisaation perusarvoja, normeja, olettamuksia ja odotuksia. Ydinlaitosta koskevan luvan mukaisessa toiminnassa toimintakulttuurin olisi edistettävä ydinlaitoksen turvallisuutta ja sen jatkuvaa parantamista. Luvanhaltijan ylin johto ja muut johtotehtävissä olevat henkilöt ovat keskeisiä toimintakulttuurin edistämistä koskevan velvoitteen noudattamisen kannalta.

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltijan olisi myös tunnistettava ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavat tekijät laaja-alaisesti (esim. havainnot, tapahtumat, myös muiden ydinlaitosten osalta), noudatettava tässä järjestelmällisiä menettelyitä sekä toteutettava tarvittavat korjaavat toimenpiteet. Vaatimus on yhdenmukainen kansainvälisen säännöstön kanssa (ks. mm. Kansainvälisen atomienergiajärjestön GSR Part 2 ja Wenra).

Pykälän 2 momentissa velvoitettaisiin luvanhaltijaa luvan mukaisessa toiminnassa säännöllisesti arvioimaan toimintakulttuuria. Luvanhaltijalla olisi oltava toimintakulttuurista mahdollisimman ajantasainen kuva pystyäkseen edistämään sitä. Jos luvanmukaisessa toiminnassa tai sen toimintaympäristössä tapahtuu muutoksia (esim. toimeksisaajien ja alihankkijoiden yhteistyöverkostossa), toimintakulttuurin tilaa olisi seurattava. Momentilla pantaisiin täytäntöön kansallisesti ydinturvallisuusdirektiivin 6 artiklan a kohta, jonka mukaan luvanhaltijalla on vastuu myös sellaisten toimeksisaajien ja alihankkijoiden toiminnasta, joiden toiminta voi vaikuttaa ydinlaitoksen turvallisuuteen, sekä f kohta, jonka mukaan henkilöstöllä tulisi olla asianmukainen pätevyys ydinlaitoksen turvallisuutta koskevien velvoitteidensa täyttämiseksi (mukaan lukien vaaditun toimintakulttuurin mukaiseen toimintaan). Toimintakulttuurin arviointia ja seurantaa edellytetään myös kansainvälisessä säännöstössä (ks. mm. Kansainvälisen atomienergiajärjestön GSR Part 2 ja Wenra).

Pykälän 3 momentissa on otettu huomioon, että erilaiset toimitus-, alihankinta- ja yhteistyömallit olisivat nykyistä laajemmin käytössä ydinlaitoksilla ja että ydinlaitoksen lähistöllä voi olla muita luvanhaltijoita tai toimijoita, joiden toiminnalla voi olla vaikutusta ydinlaitoksen turvallisuuteen. Tällöin korostuu tiedonvaihdon tärkeys näiden organisaatioiden välillä. Luvanhaltijan olisi luotava toimintatavat, jolla varmistetaan vuorovaikutus ja tietojenvaihto ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavista asioista.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

119 § Johtamisjärjestelmä

Pykälässä säädettäisiin luvanhaltijan vastuusta huolehtia menettelyiden, toimivaltuuksien, vastuiden ja velvollisuuksien asianmukaisesta järjestämisestä. Ydinlaitoksen turvallisuustavoitteen kannalta on keskeistä, että nämä ovat asianmukaisessa suhteessa keskenään sen mukaan kuin on niiden merkitys ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta. Muut luvanhaltijan tavoitteet eivät saisi vaarantaa ydinlaitoksen turvallisuutta. Ihmisen ja organisaation toiminta sekä näihin luontaisesti kuuluva vaihtelu vaikuttavat ydinlaitoksen turvallisuuteen. Ihmisen ja organisaation toiminnan luotettavuuden parantamiseen ja varmistamiseen tähtäävät menettelyt olisi tärkeätä integroida soveltuviin toimintoihin ja prosesseihin, jotta inhimillisten ja organisatoristen tekijöiden hallinnan menettelyillä saavutetaan turvallisuusmerkityksen mukainen vaikuttavuus. Luvanhaltijan olisi turvallisuuteen liittyviä näkökohtia käsiteltäessä otettava huomioon kokonaisvaltaisesti inhimilliset, organisatoriset ja tekniset näkökohdat sekä näiden yhteisvaikutukset turvallisuuteen. Tähän kokonaistarkasteluun liittyy myös ydinmateriaalivalvonnan velvoitteiden ja turvajärjestelyjä koskevien velvoitteiden huomioon ottaminen.

Ydinlaitosta suunnitellaan ennen rakentamisluvan hakemista, ja suunnittelua tekee muu kuin luvanhaltija (esim. laitostoimittaja tai suunnittelutoimisto). Luvanhaltija olisi kuitenkin huolehdittava siitä, että suunnittelussa noudatetaan ehdotetussa laissa säädettyjä vaatimuksia. Asiaa arvioidaan mm., kun Säteilyturvakeskus käsittelee ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun hyväksymistä sekä käsiteltäessä ydinlaitosta koskevaa rakentamislupahakemusta.

Pykälän 2 momentissa olisi luvanhaltijan johtamisjärjestelmää koskeva perusvaatimus. Johtamisjärjestelmällä on keskeinen merkitys ydinlaitoksen turvallisuustavoitteen kannalta. Johtamisjärjestelmässä esitetyt toiminnot ja menettelyt olisi määriteltävä ja arvioitava optimaalisesti ydinlaitoksen kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. Johtamisjärjestelmä olisi käytännössä aina oltava kirjallisessa muodossa, ja sitä olisi pidettävä ajan tasalla. Tämä tarkoittaisi myös, että turvallisuuden kannalta keskeinen toiminta ohjeistettaisiin johtamisjärjestelmässä. Velvoitteella pantaisiin kansallisesti täytäntöön ydinturvallisuusdirektiivin 6 artiklan d kohta ja 8 b artiklan 2 kohta sekä ydinjätedirektiiviin 7 artiklan 4 kohta. Kansainvälinen säännöstö korostaa turvallisuusmerkityksen mukaisesti toteutettuja toimenpiteitä (ns. graded approach) ja integroitua johtamisjärjestelmä (Kansainvälisen atomienergiajärjestön GSR Part 2). Kumottavan lain 7 j §:ssä on yleinen johtamisjärjestelmää koskeva vaatimus.

Pykälän 3 momentissa on Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

120 § Ydinlaitoksen henkilöstö

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 7 i §:n 1, 4 ja 5 momenttia. Soveltuvuus voi liittyä esim. terveydentilaan, tietoihin, taitoihin, koulutukseen ja kokemukseen. Henkilöstöä koskevan velvoitteen sisältö määräytyisi tarkemmin sen mukaan, mistä ydinlaitoksen elinkaaren vaiheesta

on kyse ja mikä on organisaation tehtävä asianomaisen elinkaaren vaiheessa. Velvoitetta sovellettaisiin myös, kun luvanhaltija käyttää toimittajien tai alihankkijoiden henkilöstöä. Velvoite perustuu ydinturvallisuusdirektiivin 6 artiklan f kohtaan ja 7 artiklaan.

Pykälän 2 momentin mukaan luvanhaltijaa vaadittaisiin määrittelemään ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi laitoksella tarvittava henkilöstö ja ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta keskeisten toimintojen johtamisesta vastaavat henkilöt. Ydinlaitoksella olisi oltava sen turvallisuuden kannalta tarvittava henkilöstö paikalla tai käytettävissä, mutta näiden määrä ja tehtävät vaihtelevat eri ydinlaitoksilla, esim. ydinteknisellä laitoksella tai loppusijoituslaitoksella tarvitaan turvallisuuden varmistamiseksi pääsääntöisesti vähemmän henkilökuntaa kuin ydinvoimalaitoksella. Luvanhaltijan olisi määritettävä henkilötarve tavanomaiseen ydinlaitoksen käyttötilanteeseen, häiriö- ja onnettomuustilanteisiin sekä valmiustilanteisiin. Laitokselle vaadittava henkilöstö voi myös olla alihankkijan palveluksessa. Ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta keskeisten johtajien merkitys on tunnistettu myös kansainvälisessä säännöstössä (Kansainvälisen atomienergiajärjestön GSR Part 2, Wenra). Kumottavan lain 7 k §:n mukaisesta vastuullista johtaa koskevasta sääntelystä luovuttaisiin.

Ydinvoimalaitoksen ohjaajasta säädettäisiin 129 §:ssä ja turvajärjestelyjen vastuuhenkilöstä 153 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

121 § Ylin johto

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltijan hallituksessa tai vastaavassa toimielimessä tulisi olla kollektiivisesti ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta tarpeellinen asiantuntemus. Pääsääntöisesti luvanhaltijat olisivat todennäköisesti osakeyhtiöitä, jolloin niissä on myös hallitus, mutta muunkinlainen toimintamalli olisi mahdollinen. Hallituksen asiantuntemusta koskevan vaatimuksen voidaan katsoa täyttyvän, jos esim. yhdellä tai kahdella hallituksen jäsenellä on vastaavaa kokemusta jonkin ydinenergia-alan toimijan hallituksesta tai johtotehtävissä, muuta hallitusjäsenyyteen rinnastettavaa kokemusta ydinenergia-alalta tai hän suorittaa kattavan perehdytyskoulutuksen.

Pykälän 2 momentin mukaan luvanhaltijan juoksevaa hallintoa hoitavalta ylimmältä johtajalta (esim. osakeyhtiön toimitusjohtajalta) edellytettäisiin tehtävän hoitamisen kannalta riittävä asiantuntemus ja kokemus ydinlaitoksen turvallisuudesta ja sitä koskevasta säännöstä, esim. työkokemusta vastuullisista tehtävistä ydinenergia-alalla tai vastaavanlaisista tehtävistä muualla teollisuudessa ja tarvittaessa perehdytys tehtäviin. Lisäksi ylimmältä johtajalta edellytettäisiin ylempää korkeakoulututkintoa, hyvämaineisuutta ja muutoin tehtävän edellyttämää soveltuvuutta.

Kansainvälisessä säännöstössä (Kansainvälisen atomienergiajärjestön GSR Part 2) korostetaan luvanhaltijan ylimmän johdon vastuuta toiminnan turvallisuudesta ja turvallisuusjohtamisesta. Osakeyhtiölain (624/2006) mukaan hallitus huolehtii yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä (yleistoimivalta) ja toimitusjohtaja hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti (yleistoimivalta). Osakeyhtiömuotoisen luvanhaltijan ylin johto (hallitus ja toimitusjohtaja) vastaa siitä, että laissa säädettyjen velvoitteiden noudattaminen on asianmukaisesti järjestetty.

Pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitettua hyvämaineisuutta olisi tarkoitus soveltaa vastaavalla tavalla kuin Finanssivalvonta tulkitsee henkilön hyvämaineisuutta. Luvanhaltijan tulisi selvittää

hyvämaineisuutta käytettävissään olevilla keinoilla eli käytännössä kysymällä henkilöiltä itseltään ja hakemalla suojelupoliisilta henkilöstä tämän suostumuksella henkilöturvallisuusselvitys. Ylimmän johdon turvallisuusselvitys voitaisiin tehdä myös osana yritysturvallisuusselvitystä. EU-sääntelyssä hyvämaineisuuteen liittyy kunniallisuus ja yhdessä nämä seikat muodostavat luotettavuuden. Hyvämaineisuutta arvioidaan mm. ottaen huomioon hallitseeko henkilö itseään ja omaisuuttaan, onko henkilön katsottu lainvoimaisella tuomiolla tai päätöksellä syyllistyneen rikokseen tai onko henkilö saanut valvontaviranomaisen huomautuksen tai vastaavan seuraamuksen toiminnastaan, joiden voidaan katsoa osoittavan hänen olevan ilmeisen sopimaton tehtävään, tai onko henkilö muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton.

Pykälän 1 ja 2 momentti olisi muutos nykytilaan, jossa kumottavan lain 7 k §:n mukaan edellytetään Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä vastuullisia johtajia. Käytännössä vastuullisen johtajan asema suhteessa luvanhaltijan ja esim. osakeyhtiölain ylimmän johdon vastuisiin ja valtuuksiin on voinut olla hankala sovittaa yhteen. Pykälän 2 momentissa ehdotetulla ylimmällä johtajalla voidaan paremmin katsoa olevan toimivalta tehdä luvanhaltijaa koskevia päätöksiä.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

122 § Toimitusketjun hallinta

Luvanhaltija saa hankkia tuotteita ja palveluita ydinlaitosta varten siltä osin kuin tämä on sovitettavissa yhteen luvanhaltijan ydinlaitosta koskevan vastuun kanssa. Jos toimittajia tai alihankkijoita käytetään, luvanhaltijan on varmistettava, että näillä on edellytykset toimittaa ydinlaitoksen turvallisuusvaatimuksen mukainen tuote tai palvelu. Tämä koskee myös tilanteita, joissa toimittaja tai alihankkija käyttää alihankkijaa. Hankittavat tuotteet voivat olla ydinlaitos kokonaisuutena sekä siihen kuuluvat järjestelmät, rakenteet ja laitteet. Hankittavat palvelut voivat olla myös esim. suunnittelu- tai kunnossapitopalveluja. Toimitusketjun hallintaan olisi oltava järjestelmälliset menettelyt ja toimittajilta ja alihankkijoilta hankittujen tuotteiden tai palvelujen turvallisuus on varmistettava.

Luvanhaltijan johtamisjärjestelmässä olisi 2 § mukaan kuvattava tuotteiden tai palveluiden toimittajien ja alihankkijoiden toimivaltuudet, vastuut ja velvollisuudet sekä näiden valvonta. Jos toimittaja tai alihankkija käyttää itse alihankkijaa, luvanhaltijan olisi vaadittava tuotteen tai palvelun tilaajalta samaa.

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 9 §:n 1 momentin loppuosaa. Pykälällä pantaisiin kansallisesti täytäntöön ydinturvallisuusdirektiivin 6 artiklan a ja f kohta. Ydinlaitosten rakenteista ja laitteista säädettäisiin tarkemmin 11 luvussa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin menettelystä, jolla vaatimustenmukaisuudesta voidaan varmistua valmistuksen, rakentamisen tai toimenpiteen suorittamisen (esim. suunnittelun) aikana. Vaatimustenmukaisuudesta ei usein voida varmistua valmistus- tai tuotantoprosessin jälkeen, minkä vuoksi vaatimustenmukaisuuden arviointiin sisältyy myös näiden prosessien aikaisia toimenpiteitä. Säännöksessä tarkoitettu toteutuspaikka voisi olla esim. suunnittelupaikka, valmistuspaikka tai koekäyttöpaikka, ja se voisi sijaita myös muualla kuin Suomessa. Säteilyturvakeskuksen tai tarkastuslaitoksen vaatimustenmukaisuuden arviointi perustuisi luvanhaltijalle tämän lain mukaan kuuluviin velvoitteisiin, ja siihen voi sisältyä myös organisaation arviointia (esim. laadunhallintaa tai johtamisjärjestelmää). Tavoitteena on varmistua valmistajan, rakentajan tai toimenpiteen suorittajan edellytyksistä toimittaa vaatimusten mukainen järjestelmä, rakenne tai laite. Luvanhaltija voi huolehtia velvoitteen noudattamisesta esim. toimittajien tai alihankkijoi-

den kanssa tehtävin sopimuksin. Sarjavalmisteisten laitteiden valmistuspaikalle ei pääsääntöisesti ole tarpeen tehdä tarkastuksia osana vaatimustenmukaisuuden arviointia. Tarkoitus ei ole muuttaa vakiintunutta käytäntöä.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

123 § Sisäinen valvonta

Sisäistä valvontaa koskeva pykälä olisi uusi, mutta siihen liittyviä velvoitteita on sisältynyt Säteilyturvakeskuksen määräyksiin ja YVL-ohjeisiin. Sisäinen valvonta olisi yläkäsite erilaisille luvanhaltijan järjestämien vaatimusten noudattamisen varmistaville toimenpiteille, joita ovat mm. ydinlaitoksen käytönvalvonta, sisäiset auditoinnit, itsearvioinnit, turvallisuuden ja vaatimustenmukaisuuden arvioinnit sekä laadunvalvonta. Sisäisen valvonnan tarkoitus olisi varmistaa ydinlaitoksen turvallisuutta koskevan säännöstön ja luvanhaltijan toiminnalle asetettujen vaatimusten noudattaminen sekä mahdollisten poikkeamien, riskien ja kehittämismahdollisuuksien tunnistaminen ja käsittely.

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltijan tehtävänä olisi huolehtia sisäisen valvonnan järjestämisestä. Tällöin tulisi ottaa huomioon tarkasteltavan asian merkitys ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta. Luvanhaltija voisi käyttää sisäisessä valvonnassa riippumatonta ulkopuolista tahoa, esim. tarkastuslaitosta tai laatujärjestelmän sertifiointilaitosta. Luvanhaltijan olisi huolehdittava myös siitä, että ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta keskeiset, ulkoistetut toiminnot ovat sisäisen valvonnan piirissä. Pykälän 2 momentissa luvanhaltija velvoitettaisiin ryhtymään asianmukaisiin toimiin puutteiden takia.

Sisäisellä valvonnalla ei tarkoiteta ns. sisäistä tarkastusta, joka on toiminnasta riippumaton liikkeenjohdon riskienhallinnan ja johtamisen työkalu ja jonka tehtävänä on tarkastaa mm. liiketoimintaa varten järjestetyn sisäisen valvonnan riittävyyttä.

Sisäinen valvonta olisi integroitu luvanhaltijan toimintaan, ja siten kyse on eri asiasta kuin 124§:ssä tarkoitetusta riippumattomasta turvallisuusvalvonnasta. Kansainvälisessä säännöstössä on käsitelty valvontaan liittyviä vaatimuksia (Wenra).

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

124 § Riippumaton ydinlaitoksen turvallisuusvalvonta

Riippumatonta turvallisuusvalvontaa koskeva säännös olisi laissa uusi. Riippumaton turvallisuusvalvonnan tehtävänä olisi valvoa säännösten noudattamista ja toiminnan kokonaisvaltaista turvallisuutta ja johtamista sekä arvioida valvonnassa havaittujen puutteiden estämiseksi ja korjaamiseksi organisaatiossa tehtyjen toimenpiteiden riittävyyttä ja vaikuttavuutta. Riippumattomuus edellyttäisi, että turvallisuusvalvontaa tekevät ja siitä vastaavat olisivat riippumattomia arvioitavasta toiminnasta (myös esim. sisäisestä valvonnasta tai ydinlaitoksen turvallisuuden johtamisesta).

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltijalta vaadittaisiin operatiivisesta toiminnasta riippumaton ydinlaitoksen turvallisuusvalvonta, joka tehtävänä olisi arvioida sisäisen valvonnan riittävyyttä ja tehokkuutta sekä muiden ehdotetussa laissa säädettyjen vaatimusten noudattamista. Riippumaton turvallisuusvalvonnan olisi tarkoitus tuottaa kokonaisvaltainen tilannekuva ydinlaitoksen turvallisuudesta ja johtamisesta sekä välittää näistä ja näihin liittyvistä kehittämistar-

peista tietoja luvanhaltijan ylimmälle johdolle. Luvanhaltijan olisi huolehdittava riippumattoman turvallisuusvalvonnan toimintaedellytyksistä ja toimivaltuuksista. Tarvittaessa tehtävässä voidaan käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin riippumattoman turvallisuusvalvonnan tulosten ja toimenpidesuositusten raportoinnista. Ylimmän johdon tehtävä olisi päättää toimenpiteistä, joihin tulosten ja suositusten perusteella on ryhdyttävä. Jos riippumattoman turvallisuusvalvonnan toimenpidesuosituksia ei noudatettaisi, asia tulisi todennäköisesti esiin uudestaan riippumattoman turvallisuusvalvonnan raportissa.

Riippumaton turvallisuusvalvontatoiminto olisi myös Säteilyturvakeskuksen valvonnan kannalta tärkeä. Toiminnon arviointien perusteella myös Säteilyturvakeskus saa lisää tietoa ydinlaitoksen turvallisuutta koskevien vaatimusten ja muiden ehdotetussa laissa säädettyjen velvoitteiden noudattamisesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuudesta.

125 § Ydinlaitoksen muutosten hallinta

Muutosten hallintaa koskeva pykälä olisi uusi. Kansainvälisessä säännöstössä ja standardeissa edellytetään muutosten ja riskien hallintaa (Kansainvälisen atomienergiajärjestön GSR Part 2, Wenra). Muutokset voivat olla teknisiä, organisatorisia tai toimintaan liittyviä.

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltijalla olisi velvollisuus huolehtia ydinlaitoksen teknisten, organisatoristen ja toiminnallisten muutosten toteuttamisesta järjestelmällisesti ja hallitusti. Velvollisuuden kannalta turvallisuutta edistävä toimintakulttuuri olisi keskeinen.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

126 § Ydinlaitoksen turvallisuusriskien ja -poikkeamien hallinta

Riskien ja poikkeamien hallintaa koskevat vaatimukset olisivat lakitasolla uudet. Riskien ja poikkeamien hallinnasta on vaatimuksia mm. YVL-ohjeessa A.3. Lisäksi poikkeamien hallinnasta on vaatimuksia STUK-määräyksissä Y/1/2018 ja Y/4/2018. Kansainvälisessä säännöstössä ja standardeissa edellytetään muutosten ja riskien hallintaa (Kansainvälisen atomienergiajärjestön GSR Part 2, Wenra). Riskit voivat liittyä teknisiin, organisatorisiin ja inhimillisiin tekijöihin tai esim. muutostilanteisiin.

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltijalla olisi velvollisuus huolehtia ydinlaitokseen liittyvien riskien ja poikkeamien tunnistamisesta ja hallitsemisesta järjestelmällisesti. Myös tämän velvollisuuden noudattamisen kannalta turvallisuutta edistävä toimintakulttuuri on keskeinen. Riskien ja poikkeamien hallinnassa on tärkeää riittävän laaja-alainen tarkastelu. Lisäksi luvanhaltijalla on velvollisuus toteuttaa tarvittavat riskien hallintaan sekä poikkeamien käsittelyyn ja toistumisen ennalta ehkäisyyn tarvittavat toimenpiteet. Kyberturvallisuuslaissa säädetään kyberturvallisuuteen liittyvien riskien hallinnasta.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

127 § Tietoaineiston hallinta

Pykälä olisi uusi. Kansainvälisessä säännöstössä ja standardeissa edellytetään tiedon ja tietämyksen hallintaa (Kansainvälisen atomienergiajärjestön GSR Part 2, Wenra).

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltijalla olisi huolehdittava siitä, ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta olennaista tietoaineistoa ylläpidetään ja hallitaan järjestelmällisesti. Vaatimus kohdistuu ydinlaitoksen koko elinkaareen. Ydinlaitoksen sekä sen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden suunnitteluun, rakentamiseen tai valmistukseen ja käyttöön sekä niihin liittyviin muutoksiin tuotetaan tietoaineistoa, jonka tallentaminen ja jäljitettävyys on ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamisen kannalta tärkeää. Tietojen jäljitettävyydestä, tiedon eheydestä ja luotettavuudesta on tärkeätä huolehtia tehokkailla menettelyillä ja järjestelmillä. Ydinlaitoksen elinkaaren eri vaiheissa voi olla tärkeää pystyä luotettavasti jäljittämään aikaisemmassa vaiheessa kertynyttä tietoaineistoa ja laitoksen historiatietoja.

Pykälän 2 momentin mukaan luvanhaltijan olisi myös varmistettava, että se saa ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta riittävästi tietoaineistoa käyttöönsä tuotteiden ja palveluiden toimittajilta ja näiden alihankijoilta. Tämä tarkoittaisi esim. luvanhaltijaa koskevaa velvollisuutta arvioida toimittajien käyttämät menettelyt tietoaineiston eheyden ja luotettavuuden hallitsemiseksi. Luvanhaltijan olisi varmistettava tarvittavat ja riittävät tiedot ydinlaitoksen turvallisuuden hallinnan kannalta myös, kun kyseessä on sarjavalmistettu tuote.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

14 luku

Ydinlaitoksen käyttö

128 § Ydinlaitoksen käytön turvallisuus

Ydinlaitoksen ja muun ydinenergian käytön turvallisuutta koskevasta johtavasta periaatteesta säädetään kumottavan lain 7 a §:ssä. Ydinlaitosta on kumottavan lain 7 f §:n mukaan käytettävä turvallisuusvaatimusten mukaisesti. Tarkemmin asiasta määrätään YVL-ohjeessa A.6.

Pykälän 1 momentin mukaan edellytettäisiin ydinlaitoksen käyttämistä turvallisesti, millä tässä momentissa tarkoitetaan laitoksen tavanomaista käyttöä. Tavoitteena on ehkäistä häiriö- ja onnettomuustilanteisiin päätyminen, mikä edellyttää mm. ydinlaitoksen käyttämistä suunnitteluperusteiden ja turvallisuusanalyysien oletusten mukaisesti. Ydinlaitoksen tavanomaiseen käyttöön kuuluvat myös laitoksen huoltoa ja kunnossapitoa koskevia sekä muita käytön aikana suoritettavia toimenpiteitä, kuten testejä ja määräaikaistarkastuksia. Turvalliseen käyttöön pyritään mm. pätevällä ja riittävällä henkilöstöllä, käyttötarkoitukseensa soveltuvilla ohjeilla ja menettelyillä sekä turvallisuutta edistävällä toimintakulttuurilla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa ydinlaitoksella tapahtuu varotoimista huolimatta häiriö- tai onnettomuustilanne. Tällöin olisi välittömästi ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi, ydinlaitoksen tilan hallitsemiseksi ja seurausten lieventämiseksi. Näillä tarkoitetaan esim. laitoksen ohjaajien ja muun käyttövuoron henkilöstön tekemiä toimenpiteitä. Tilanteen mukaan tarpeellisia toimenpiteitä ovat esim. tilanteen havaitseminen ja tunnistaminen, hälytyksiin reagoiminen, laitoksen tilan valvonta (mukaan lukien esim. suunniteltujen automaattisten turvallisuustoimintojen toteutumisen varmistaminen) sekä mahdollisten ohjausten tekeminen. Onnettomuustilanteilla tarkoitetaan tässä pykälässä, kuten muualla ehdotetussa laissa, vakavuudeltaan erilaisia onnettomuuksia.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

129 § Ydinvoimalaitoksen ohjaaja

Ydinlaitosten ohjaajien hyväksymistä koskevasta vaatimuksesta säädetään kumottavan lain 7 i §:n 2 momentissa. Säteilyturvakeskus on asettanut kelpoisuusehdot ja arvioinut niiden täyttymistä kumottavan lain 55 §:n 2 momentin 5 kohdan nojalla. Tarkemmin ohjaajista määrätään YVL-ohjeessa A.4. Sääntelyä nostettaisiin lakitasolle ja samalla vähennettäisiin niiden henkilöiden määrää, joilta edellytetään Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä. Jatkossa ainoastaan ydinvoimalaitoksessa olisi oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä ohjaajia, mutta ei muissa ydinlaitoksissa.

Pykälän 1 momentin mukaan ydinvoimalaitoksessa olisi laitoksen turvallisen käytön kannalta oltava riittävä määrä Säteilyturvakeskuksen tätä laitosta varten hyväksymiä ohjaajia. Ydinvoimalaitoksen ohjaaja on henkilö, joka työskentelee pääasiallisesti laitoksen valvomossa sekä on vastuussa ja tekee turvallisuuskriittistä prosessinohjaustyötä (esim. vuoropäällikkö ja reaktoriohjaaja sekä näiden esihenkilöt). Ohjaajan työllä on suora vaikutus ydinvoimalaitoksen turvallisuuteen. Ohjaajien riittävä määrä varmistaa työhön liittyvien turvallisuustavoitteiden toteutumista. Luvanhaltijan käytettävissä tulisi olla riittävästi hyväksyttyjä ohjaajia vuorojärjestelyjen toteuttamiseksi siten, että ydinvoimalaitoksella on aina laitoksen tilanteen edellyttämä määrä hyväksyttyjä ohjaajia.

Pykälän 1 momentin 1–3 kohdassa säädettäisiin ohjaajia koskevista vaatimuksista. Ohjaajien tehtävänä on myös ohjata ydinvoimalaitosta vika-, häiriö- ja onnettomuustilanteissa. Ohjaajilta vaadittaisiin mm. kognitiivisia taitoja, stressin sietokykyä sekä edellytykset sujuvaan keskinäiseen tiedonvaihtoon ja yhteistyöhön viranomaisten kanssa. Pykälän 1 momentin mukaan ydinvoimalaitoksen ohjaajan olisi oltava Säteilyturvakeskus hyväksymä, jotta varmistetaan ehdotetun ohjaajan soveltuvuus ja osaaminen. Luvanhaltijan olisi huolehdittava siitä, että ohjaajaksi ehdotettava täyttää 1–3 kohdassa säädetyt vaatimukset. Hakemuksen ohjaajaksi hyväksymiseksi tekisi luvanhaltija (ks. 41 luku). Vastaava vaatimus on kumottavan lain 7 i §:n 2 momentissa, ja tarkemmin asiasta määrätään YVL-ohjeessa A.4. Asian arvioimiseksi tarvittavat tiedot ja luotettavat selvitykset voivat vaihdella tapauskohtaisesti mm. sen mukaan, onko kyse uudesta luvanhaltijasta tai ohjaajan hyväksymisen uusimisesta.

Pykälän momentin 2 mukaan ohjaajan edellytettäisiin työskentelevän säännöllisesti tehtävässä, johon ohjaaja on hyväksytty, jotta tehtävän edellyttämä osaaminen ja kokemus ydinvoimalaitoksesta säilyvät. Nykyisin hyväksytään enintään 6 kuukauden yhtäjaksoinen poissaolo. Jos hyväksytty ohjaaja työskentelee pääasiallisesti muussa tehtävissä kuin ydinvoimalaitoksen valvomossa ohjaajana, luvanhaltija olisin huolehdittava siitä, että ohjaaja toimii osaamisen ylläpitämiseksi riittävän säännöllisesti ohjaajana. Ohjaajien suorana esihenkilönä tai tämän sijaisena toimiminen tulkitaan ohjaajan tehtävässä työskentelemisenä. Lisäksi hyväksynnän ylläpitäminen edellyttää, että ohjaaja osallistuu säännöllisesti ohjaajan tehtävää koskeviin kertauskoulutuksiin. Kertauskoulutukseen kuuluu riittävä määrä käytännön koulutusta simulaattorilla ja soveltuvin menetelmin annettavaa teoriakoulutusta. Luvanhaltijan olisi 3 momentin mukaan huolehdittava kertauskoulutuksen järjestämisestä.

Ydinvoimalaitoksen ohjaajille ei ole valmistavaa koulutusta, joten 3 momentin mukaan luvanhaltijan on huolehdittava laitoskohtaisesta koulutuksen järjestämisestä. Vaikka koulutus tulisikin laitostoimittajalta, on luvanhaltijan vastuulla varmistaa ohjaajien riittävä osaaminen. Perehdyttävällä koulutuksella tarkoitettaisiin syvällistä peruskoulutusta, johon kuuluu vähintään koulutusta ydinvoimalaitoksen turvallisuusperiaatteista ja -vaatimuksista, perusteellinen laitoksen

ja sen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden toiminnan ja käytön koulutus häiriö- ja onnettomuustilanteet mukaan lukien, työharjoittelujakso päävalvomossa ja simulaattorikoulutusta, joka sisältää laitoksen ja sen järjestelmien tavanomaisen toiminnan sekä häiriö- ja onnettomuustilanteet. Ohjaajien osaamiseen kuuluu syvällinen osaaminen laitoksen käyttöä koskevista teknisistä ja hallinnollisista ohjeista. Koulutuksen on kehitettävä myös ohjaajien turvallisuusasenteita ja yhteistyötaitoja turvallisuutta edistävän toimintakulttuurin ylläpitämiseksi. Luvanhaltijan olisi 3 momentin mukaan myös huolehdittava osaamisen osoittamisesta, mikä edellyttää luvanhaltijalta valmiutta arvioida ohjaajien osaamista ja pätevyyttä kokonaisvaltaisesti.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan perusteella ydinvoimalaitoksen ohjaajilla tulisi olla terveydentilansa puolesta edellytykset toimia tehtävässä, esim. kyky tehdä vuorotyötä ja tehtävän kannalta tarpeellinen toimintakyky. Pykälän 3 momentin mukaan luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että terveydentilaa seurataan vähintään vuosittain. Terveydentilan heikentyminen voi alentaa ohjaajan kyvykkyyttä toimia tehtävässä turvallisuusmerkityksen edellyttämällä tavalla. Vastaava vaatimus on kumottavan lain 7 w §:n 1 momentissa.

Sen lisäksi, mitä pykälässä säädetään, ohjaajia koskee 371 §:n nojalla myös turvallisuusselvitystä koskeva vaatimus.

Pykälän 4 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

130 § Ydinlaitoksen tilan valvonta ja ohjaus

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinlaitoksen tilan valvontaa (monitorointia) ja ohjaamista (operointia) koskevasta perusvaatimuksesta. Laitoksen tilan valvonta käsittää sekä ydinlaitoksen prosessin valvonnan että järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden tilan ja käyttökuntoisuuden valvonnan. Laitoksen tilan valvonnan ja ohjauksen muodostaman kokonaisuuden tulisi olla järjestelmällinen, suunniteltu ja luotettava, ja sen soveltuvuuden käyttötarkoitukseensa tulisi olla varmistettu siten, että kokonaisuus tukisi laitoksen turvallisuutta tavanomaisessa käytössä sekä häiriö- ja onnettomuustilanteissa. Ydinlaitoksen tilan valvonnasta ja ohjauksesta määrätään nykyisin STUK-määräyksessä Y/1/2018 20 §, jota tarkennetaan YVL-ohjeen A.6 4 ja 5 luvuissa.

Pykälän 1 momentin perusteella ydinlaitoksen tilan valvominen ja ohjaaminen järjestelmällisesti ja luotettavasti edellyttäisi mm., että ydinvoimalaitoksen valvomossa on riittävästi Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä ohjaajia ja tarvittaessa muuta henkilökuntaa valvomassa ja ohjaamassa laitosta turvallisuuden varmistamiseksi tavanomaisessa käytössä sekä häiriö- ja onnettomuustilanteissa. Laitoksen tilan valvontaa ja tarvittavia ohjauksia tekevillä olisi oltava tähän riittävät edellytykset, esim. soveltuvat ohjeet ja toimivat käyttöliittymät, joilla voidaan valvoa ja tarvittaessa ohjata laitosta ja jotka antavat tiedon laitoksen tilasta ja poikkeamista tavanomaisesta. Muissa ydinlaitoksissa kuin ydinvoimalaitoksessa ei edellytettäisi Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä ohjaajia, mutta päteviä ohjaajia tulisi myös näissä muissa ydinlaitoksissa olla riittävästi (ks. 120 §).

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

131 § Ydinlaitoksen turvallisuustekniset käyttöehdot

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitoksella tulisi olla turvallisuustekniset käyttöehdot (*TTKE*), jotka sisältävät ydinlaitoksen turvallisen käytön varmistamiseksi tarvittavat tekniset ja hallinnolliset vaatimukset. TTKE olisi pidettävä ajan tasalla, ja sen ajantasaisuutta olisi arvioitava säännöllisesti. TTKE:tä vaaditaan YEA 36 §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla, ja tarkemmin niistä määrätään STUK-määräyksen Y/1/2018 22 §:ssä ja YVL-ohjeen A.6 7 luvussa.

TTKE:n mukaisella käytöllä varmistetaan ydinlaitoksen käyttäminen sen suunnitteluperusteiden ja turvallisuusanalyysien oletusten mukaisesti. TTKE:ssa asetetaan laitoksen turvallisen käytön rajat esim. turvallisuutta kuvaavien prosessiparametrien osalta. Tällöin esim. turvallisuusanalyyseissä käytetyt onnettomuustilanteiden alkutilaa koskevat oletukset täytetään. TTKE:n laajuus vaihtelee sen mukaan, millaisia häiriö- ja onnettomuustilanteiden riskejä laitokseen liittyy ja kuinka vakavat mahdolliset seuraukset ovat, esim. maaperäloppusijoituslaitoksen TTKE on todennäköisesti huomattavasti suppeampi kuin ydinvoimalaitoksen TTKE.

Pykälän 2 momentin mukaan TTKE:n tulisi olla Säteilyturvakeskuksen hyväksymä ennen kuin sen mukainen toiminta aloitetaan. Hyväksyminen edellyttää, että TTKE täyttää 1 momentissa säädetyn tavoitteen. Myös muutosten olisi oltava mukaan Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä, jollei kyse ole vähäisistä muutoksista (ks. 416 §). Näiden osalta riittää, että Säteilyturvakeskuksella on käytettävissä ajantasainen TTKE 379 §:n mukaisesti. TTKE voidaan hyväksyä osissa. Tuoreen ydinpolttoaineen käsittelyn ja varastoinnin aloittaminen ydinvoimalaitoksessa ja ydinpolttoaineen lataaminen ydinvoimalaitoksen reaktoriin ensimmäisen kerran ovat esimerkkejä ydinlaitoksen suunnitteluperusteiden mukaisesta toiminnasta, joiden aloittaminen edellyttää näiden toimenpiteiden osalta hyväksyttyä TTKE:tä. Kokonaisuudessaan TTKE:n soveltaminen aloitetaan ennen ydinlaitoksen käytön aloittamista.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

132 § Turvallisuusteknisten käyttöehtojen noudattaminen ydinlaitoksessa

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitosta olisi käytettävä TTKE:n mukaisesti. Luvanhaltijan olisi huolehdittava siitä, että ydinlaitosta ja sen käyttöä koskevia vaatimuksia noudatetaan. Luvanhaltijan olisi varmistettava TTKE:n noudattaminen esim. koestamalla ja tarkastamalla säännöllisesti ydinlaitoksen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden käyttökuntoisuus. Jos tästä poiketaan, olisi välittömästi ryhdyttävä toimiin TTKE:n vaatimusten täyttämiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan sallittaisiin suunniteltu poikkeaminen TTKE:sta. Etukäteen suunniteltu TTKE:sta poikkeaminen esim. laitokselle tehtävän muutoksen toteuttamiseksi olisi mahdollista, jos poikkeaminen on perusteltua ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta ja kokonaisarvioinnin perusteella ydinlaitoksen turvallisuustason ei arvioida mainittavasti heikkenevän. Sen sijaan esim. TTKE:sta poikkeaminen pelkästään tuotannollisten tai taloudellisen syiden takia ei olisi sallittua. TTKE:sta poikkeamista koskevan hakemuksen käsittelyssä on olennaista poikkeamisen syyn ja vaikutusten lisäksi ydinlaitoksen kokonaistilanne. TTKE:sta poikkeaminen edellyttää, että Säteilyturvakeskus on sen hyväksynyt.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös tilanteesta, jossa TTKE:sta on poikettu ilman Säteilyturvakeskuksen 2 momentissa tarkoitettua hyväksymistä. Tällöin luvanhaltijan olisi välittömästi ryhdyttävä toimiin TTKE:n vaatimusten täyttämiseksi 1 momentin mukaisesti. Poikkeaman turvallisuusmerkitys on arvioitava, jotta mahdolliset tarvittavat lisätoimenpiteet turvallisuuden varmistamiseksi voidaan aloittaa viipymättä. Lisäksi asiasta on ilmoitettava viipymättä Säteilyturvakeskukselle. Poikkeaminen TTKE:sta ilman Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä voi tapahtua esim., jos TTKE:n mukainen määräaikaiskoe jää suorittamatta inhimillisen virheen tai muun syyn vuoksi.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

133 § Ydinlaitoksen käyttöohjeet

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitoksella tulisi olla tavanomaista käyttöä sekä häiriö- ja onnettomuustilanteita varten käyttöohjeet, joissa kuvataan näihin eri tilanteisiin sovellettavat yksityiskohtaiset toimintatavat. Nykyisin käyttöohjetta vaaditaan STUK-määräyksen Y/1/2018 20 § ja YVL-ohjeen A.6 7 luvun mukaan. Ydinturvallisuusdirektiivin 6 artiklan e kohdan mukaan luvanhaltijoiden on huolehdittava mm. vakavien onnettomuuksien hallintaa koskevista ohjeista tai vastaavista järjestelyistä, jotta onnettomuuksiin voidaan reagoida tehokkaasti niiden seurausten ehkäisemiseksi tai lieventämiseksi.

Ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi laitoksen tilan valvonnassa ja ohjauksessa sekä muissa käyttöön liittyvissä toimenpiteissä tavanomaisessa käytössä sekä häiriö- ja onnettomuustilanteissa käytetään kirjallisia ohjeita, jotta toiminta ja toimenpiteet toteutetaan turvallisesti, hallitusti ja luotettavasti. Etenkin häiriö- ja onnettomuustilanteiden tunnistamista ja hallintaa varten toiminnan on tarpeen olla suunniteltua ja ohjeistettua, koska tilanteet tulevat yllättäen ja kuormittavat henkilöstöä. Tilanteen hallinta käsittää ohjaajien tai tarvittaessa muun henkilöstön tekemän laitoksen tilan valvonnan sekä tarvittavat toimenpiteet. Häiriö- ja onnettomuustilanteiden luotettava tunnistaminen ja hallinta edellyttävät, että ohjeiden suunnittelu, laadinta ja soveltuvuuden varmistaminen tehdään hallitusti ja järjestelmällisesti sekä ottaen huomioon ohjeen merkitys ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta. Käyttöohjeiden laatimisessa olisi käytettävä luotettavia menetelmiä ohjeen tuvallisuusmerkityksen mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan käyttöohjeiden soveltuvuus käyttötarkoitukseensa olisi varmistettava ja osoitettava soveltuvin todennuksin ja kelpuutuksin ohjeen turvallisuusmerkityksen mukaisesti. Käyttöohjeiston laajuus vaihtelee erilaisissa ydinlaitoksissa mm. laitokseen liittyvien häiriö- ja onnettomuustilanteiden riskien ja niiden seurausten vakavuuden sekä käytön vaativuuden mukaan.

Pykälän 3 momentissa on Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

134 § Ydinvoimalaitoksen pysäyttäminen ja uudelleen käynnistäminen

Pykälän 1 momentin mukaan ydinvoimalaitoksen pysäyttämisen ja uudelleen käynnistämisen olisi toteutettava turvallisesti, millä pyritään ehkäisemään häiriö- ja onnettomuustilanteisiin päätyminen. Kyseessä ovat ns. seisokit. Pykälän 1 momentilla tarkennettaisiin 128 §:ssä säädettyä tavoitetta laitoksen turvallisesta käytöstä. Ydinvoimalaitos voidaan pysäyttää mm. ydinpolttoaineen vaihtamista varten, ja samassa yhteydessä tehdään yleensä myös esim. erilaisia laitteiden huoltoja, tarkastuksia ja mahdollisesti korjauksia, jotka vaikuttavat laitoksen turvalliseen toimintaan (mm. vuosihuolto). Ydinvoimalaitos voidaan joutua pysäyttämään myös vikatilanteen seurauksena korjausta varten. Kuvatuissa tilanteissa ydinvoimalaitoksen pysäyttäminen ja uudelleen käynnistäminen ovat osa laitoksen tavanomaista käyttöä. Nykyisin ydinlaitoksen pysäyttämistä ja uudelleen käynnistämistä koskevat vaatimukset ovat YVL-ohjeen A.6 6 luvussa.

Pykälän 1 momentissa edellytettäisiin ydinvoimalaitoksen seisokin toteuttamiselta suunnitelmallisuutta ja siihen liittyvää turvallisuusarvioita. Selkeät ja hyvin dokumentoidut suunnitteluja toteutusprosessit tukevat ja varmistavat, että kaikki toimenpiteet tehdään oikein ja turvallisesti. Hyvällä suunnittelulla varmistetaan, että käytettävissä on riittävät ja osaavat resurssit. Tässä tarkoitettuja suunnitelmia ovat esim. pysäyttämisen aikana toteutettavia töitä koskevat suunnitelmat ja näiden aikataulut sekä laitoksen turvallisuustoimintojen käyttökuntoisuuden varmistamista koskevat suunnitelmat.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitetut suunnitelmat ja turvallisuusarviot olisi toimitettava Säteilyturvakeskukselle tiedoksi, kun laitos pysäytetään laajojen huolto- ja korjaustoimenpiteiden takia, ydinpolttoaineen vaihtamiseksi tai laitokseen kohdistetaan laajuudeltaan

tai merkittävyydeltään näihin rinnastettavien toimenpiteiden takia (esim. merkittävän häiriötilanteen tai poikkeuksellisen tapahtuman edellyttämät huolto- ja korjaustilanteet). Tällöin vaadittaisiin myös Säteilyturvakeskuksen tarkastus ennen ydinvoimalaitoksen uudelleen käynnistämistä. Tarkastuksessa arvioidaan, onko luvanhaltija varmistanut laitoksen käynnistämisen turvallisuuden asianmukaisesti. Muutoin ydinvoimalaitoksen uudelleen käynnistäminen ei edellyttäisi Säteilyturvakeskuksen tarkastusta, mikä vastaisi nykytilannetta. Nykytilanteeseen verrattuna ei enää olisi erillistä Säteilyturvakeskuksen käynnistyslupaa eikä erillistä ydinpolttoainetta sisältävän painelaitteen (reaktoripainesäiliön) sulkemislupaa.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuus.

15 luku

Ydinlaitoksen turvallisuuden varmistaminen ja kehittäminen

135 § Turvallisuutta koskevien vaatimusten täyttymisen osoittaminen

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 7 e §:n 1 momenttia, mutta tarkentaisi sitä. Pykälässä on tarkoitettu toimenpiteitä, joita esim. laitostoimittajan tai luvanhaltijan pitää tehdä sen osoittamiseksi, että ydinlaitos on turvallinen toimintaympäristössään ja käyttöorganisaatioineen. Vaatimusten täyttymiseen tarvittavat toimenpiteet riippuvat siitä, millaiseen kohteeseen (laitoskokonaisuudet, järjestelmät, rakenteet ja laitteet, organisaatio ja sen osaaminen) vaatimukset liittyvät ja missä kohteen tai arvioitavan laitoksen elinkaaren vaiheessa osoitusta tehdään. Vaatimusten täyttymiseen käytettäviä menetelmiä ja menettelyitä ovat esim. analyysit, laskelmat, kokeellinen tutkimus, ydinlaitoksen koekäyttö, suunnittelu- ja käytönaikaisten prosessien arviointi ja hallinta, ulkopuolisen asiantuntemuksen käyttö riippumattomaan arviointiin, rakentamisen ja valmistuksen valvonta, testauslaboratorion kokeet sekä valvomosimulaattori. Jäljitettävyydellä tarkoitetaan menettelyiden, menetelmien ja tulosten esittämistä ja tallentamista siten, että turvallisuusvaatimusten täyttymisen osoittamista koskevien tulosten voidaan tarvittaessa todentaa edustavan osoitukseen liittyvää kohdetta koko sen elinkaaren ajan. Tämä mahdollistaa turvallisuusvaatimusten osoittamisen perusteiden ja tulosten uudelleen arvioinnin tarvittaessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin loppusijoituslaitoksen lopullisen sulkemisen jälkeistä aikaa koskevien vaatimusten täyttymisen arvioimisesta. Loppusijoituslaitoksen pitkäaikaisturvallisuutta koskevien vaatimusten täyttyminen loppusijoituslaitoksen lopullisen sulkemisen jälkeisenä ajanjaksona on arvioitava käyttäen luotettavaksi osoitettuja ja käyttötarkoitukseensa soveltuvia menettelyitä. Pitkäaikaisturvallisuutta tarkastellaan loppusijoituslaitoksen toimintakykyä ja laitoksesta mahdollisesti aiheutuvia säteilyaltistuksia oletetuissa tulevaisuutta koskevissa kehityskuluissa, joissa huomioidaan sekä laitoksen kehittyminen ajan kuluessa että laitospaikan ympäristön kehityskulut. Käytettäviä menetelmiä ja menettelyitä ovat mm. laskennalliset analyysit sekä skenaarioanalyysi. Turvallisuusarviossa käsitellyn ajanjakson on ulotuttava niin pitkälle tulevaisuuteen kuin loppusijoitettujen jätteiden voidaan katsoa muodostavan riskin ihmisten ja muun elollisen luonnon turvallisuudelle. Tämä ajanjakso voi olla eri loppusijoituslaitoksille erilainen riippuen niihin sijoitetun ydinjätteen määrästä ja ominaisuuksista.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuus.

136 § Ydinlaitoksen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden ikääntymisen hallinta

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin luvanhaltijan velvollisuudesta huolehtia ydinlaitoksen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden ikääntymisen hallinnasta Säteilyturvakeskuksen hyväksymän ikääntymisen hallintaohjelman mukaisesti. Vaatimus on nykyisin STUK-määräyksen Y/1/2018 5 §:ssä ja Y/4/2018 6 §:ssä, ja tarkemmin asiasta määrätään etenkin YVL-ohjeessa A.8. Ikääntymisen hallintaohjelman hyväksyminen edellyttäisi, että se sisältää kaikki toimenpiteet ydinlaitoksen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden pitämiseksi toimintakuntoisina siten, että niistä ei voisi aiheutua vaaraa ydinlaitoksen turvallisuudelle. Säteilyturvakeskuksella olisi 41 luvun nojalla myös oikeus antaa määräyksiä ikääntymisen hallintaohjelman hyväksymistä koskevassa päätöksessä, esim. vaatimus järjestää kuormitusten seuranta tietylle laitteen osalle tai ottaa huomioon tietyn laiteryhmän teknologinen ikääntyminen.

Pykälän 2 momentin mukaan ikääntymisen hallintaohjelma olisi pidettävä ajan tasalla, ja siihen olisi tarvittaessa tehtävä muutoksia.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

137 § Ydinlaitoksen rakennusten, rakenteiden ja laitteiden kunnonvalvonta

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta noudattaa ydinlaitoksen ikääntymisen hallinnassa rakentamislain 139 §:ää ja 140 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohtaa. Mitä mainituissa lainkohdissa säädetään pääsuunnittelijan ja rakennusten omistajan velvollisuuksista sovellettaisiin luvanhaltijaan. Muilta osin rakentamislain 12 lukua ei sovellettaisi ydinlaitoksiin. Lisäksi luvanhaltija velvoitettaisiin seuraamaan rakenteiden ja laitteiden kuntoa ja – ikääntymisen hallintaohjelman niin vaatiessa – tekemään niihin tarpeellisia tarkastuksia sen hetkisen kunnon selvittämiseksi.

Pykälän 2 momentissa olisi viittaus 102 §:n 1 momenttiin, jonka mukaista toimivallanjakoa sovellettaisiin, kun ikääntymisen hallintaohjelman mukaan on tehtävä riippumaton tarkastus.

Pykälän 3 momentissa olisi informatiivinen viittaus ydinlaitoksen ikääntymisen hallintaan liittyvien rakenteiden ja laitteiden käytönaikaisiin tarkastusta koskevaan sääntelyyn. Esityksen liitteenä on ehdotus laiksi painelaitelain muuttamisesta, jossa säädettäisiin tarkemmin mm. ydinlaitoksen painelaitteiden määräaikaistarkastuksista. Sähkölaitteistojen määräaikaistarkastuksista säädetään sähköturvallisuuslain 49–51 §:ssä. Työturvallisuuslain nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta (403/2008) säädetään mekaanisten laitteiden määräaikaistarkastuksista. Eräistä paloturvallisuuslaitteista annetun lain (191/2024) 3 luvussa säädetään käsisammuttimien huollosta ja tarkastuksesta.

138 § Ydinlaitoksen rakenteiden ja laitteiden määräaikainen ainetta rikkomaton tarkastus

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin pätevöidyt määräaikaistarkastukset. Niiden tavoitteena on varmistaa ydinlaitoksen turvallisuus vastaavasti kuin painelaitelain määräaikaistarkastuksia tehdään painelaiteturvallisuuden varmistamiseksi. Pätevöidyt määräaikaistarkastukset olisi suunniteltava niin, että niillä voidaan varmistaa ydinlaitoksen turvallisuus seuraavalla käyttöjaksolla eli yleensä seuraavaan huoltoseisokkiin saakka. Pätevöidyt määräaikaistarkastukset ovat erittäin tärkeitä ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamisessa. Sen vuoksi niitä saisivat tehdä vain Säteilyturvakeskuksen hyväksymät testauslaitokset.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

139 § Pätevöityjen määräaikaistarkastusten ohjelma

Pykälän 1 momentissa kuvattaisiin ikääntymisen hallintaohjelmaa täydentävän pätevöityvien määräaikaistarkastusten ohjelman sisältö sekä säädettäisiin sen hyväksymisen edellytyksistä. Pätevöityjen määräaikaistarkastusten ohjelman täydentäviä osia ovat esim. perustarkastussuunnitelma, putkiston riskitietoinen määräaikaistarkastusohjelma ja tarkastusvälin ohjelma. Ohjelman olisi oltava hyväksytty riittävän ajoissa ennen kuin ohjelman mukaiset tarkastukset aloitetaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin pätevöitävien määräaikaistarkastusten ohjelman mukaisesti tehtävien tarkastusten suunnitteluille ja pätevöinneille tarvittavista tiedoista. Tarkastusten kohteet, tarkastusten pätevöinnit ja tarkastussuunnitelmat tulisi olla Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä ennen kuin pätevöinti aloitetaan.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuus.

140 § Pätevöidyssä määräaikaistarkastuksessa havaittu poikkeama

Pykälässä säädettäisiin menettelystä, joka mahdollistaisi toiminnan jatkamisen, vaikka määräaikaistarkastuksen kohde ei täyttäisi tarkastustavoitteita.

141 § Ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavien rakenteiden ja laitteiden laadunvalvonta

Pykälän 1 momentin mukaan edellytettäisiin ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavien rakenteiden ja laitteiden laadunvalvonta. Vaatimus koskisi rakenteiden ja laitteiden koko elinkaarta, mukaan lukien suunnittelu ja valmistus. Laadunvalvonnan tavoitteena on varmistaa rakenteiden ja laitteiden olevan yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman mukaisia. Kyseessä olevat rakenteet ja laitteet voivat olla sarjavalmisteisia tai yksittäin valmistettuja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin testauslaitoksista, jotka saavat tehdä laadunvalvontaan liittyviä ainetta rikkomattomia tarkastuksia. Ehdotetun lain mukaan hyväksytyllä testauslaitoksella olisi laajempi oikeus tehdä näin testauksia kuin päteväksi todetulla (akkreditoidulla) testauslaitoksella. Mitä pykälässä säädetään testauslaitoksista, ei kuitenkaan sovellettaisi ydinlaitoksen kunnonvalvontaa tekeviin testauslaitoksiin.

Pykälän 3 momentissa olisi täydentävä säännös, jonka mukaan laadunvalvontaan liittyvää ainetta rikkomattomia tarkastuksia saisi tehdä myös sen mukaan kuin Säteilyturvakeskus on hyväksynyt osana yleisiä vaatimusmäärittelyjä. Käytännössä tätä sovellettaisiin mm. sarjavalmisteisten rakenteiden ja laitteiden laadunvalvontaan sekä tilanteisiin, jossa rakenteet ja laitteet valmistettaisiin esim. yhdysvaltalaisen ASME-standardin mukaan. Toimittaessa ASME-standardin mukaan ainetta rikkomattoman testauslaitoksen pätevöimät ja hyväksymät tarkastajat tekevät tarkastukset.

142 § Tiettyjen laitteiden tarkastusta koskevat täydentävät säännökset

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yleinen vaatimus pätevöidä menetelmäkokeella pysyvien liitoksien (esim. hitsaus) ja rakennemateriaalien ominaisuuksiin vaikuttavat valmistusmenetelmät (esim. kuuma- ja kylmämuovaus ja lämpökäsittely). Vastaavanlainen vaatimus koskee painelaitelaitelain 23 §:n nojalla säädettyjen luokan II, III ja IV painelaitteiden valmistusta. Pätevöintiä koskevaa vaatimusta sovellettaisiin vain sellaisen ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikut-

tavaan mekaaniseen laitteeseen, joka on yksittäin valmistettu. Sarjavalmisteisten laitteet valmistustavan voidaan katsoa varmistavan tiedon pysyvien liitosten ja valmistusmenetelmien riittävästä laadusta.

Pykälän 2 momentin mukaan Säteilyturvakeskus voisi myös hyväksyä muun kuin 1 momentin mukaisen pätevöintitavan. Säännöksen perusteella olisi mahdollista esim. yhdysvaltalaisen ASME-standardin mukainen valmistus, jos lopputuote on sen mukaisesti valmistettuna yhtä laadukas kuin eurooppalaisen pätevöintitavan mukaisesti valmistettu. Toimittaessa ASME-standardin mukaan pätevöintilaitokset sijasta pätevöinti on työnantajana toimivan yrityksen tehtävä.

143 § Ydinlaitoksen määräaikainen turvallisuusarviointi

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 7 e §:n 2 momenttia, mutta loppusijoituslaitoksen osalta vaatimusta tiukennettaisiin ja arviointi olisi tehtävä vähintään 15 vuoden sijaan vähintään 10 vuoden välein. Muutos on tarpeen, jotta voidaan varmistua osaamisen ylläpidosta sekä luvanhaltijalla että viranomaisella, erityisesti pitkäaikaisturvallisuuden analysoinnin osalta. Lisäksi käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitukseen liittyvä kansainvälinen kehitys etenee nopeasti ja uutta tietoa kertyy menetelmistä, materiaaleista ja turvallisuudesta. Myös näistä syistä aiempaa tiheämpi loppusijoituslaitoksen turvallisuuden kokonaisarviointia olisi tarpeen. Määräaikaisen turvallisuusarvioinnin laajuus ja sisältö poikkeavat toisistaan erilaisissa ydinlaitoksissa sen mukaan kuin Säteilyturvakeskuksen määräyksessä tarkennettaisiin.

Momentissa säädettäisiin lisäksi määräaikaisen turvallisuusarvioinnin suunnittelua koskevasta vaatimuksesta, jossa tulisi määritellä määräaikaisen turvallisuusarvioinnin laajuus ja sisältö kattaen arvioitavat aihealueet sekä niiden sisältö ja käytettävät arviointimenetelmät. Suunnitelma toimitettaisiin Säteilyturvakeskukselle tiedoksi. Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa, että määräaikaisen turvallisuusarvioinnin toteuttaminen vastaa sen toteuttamista koskeviin vaatimuksiin ja se on laajuudeltaan riittävä suhteessa toimintaan.

Pykälän 2 momentissa tarkennettaisiin määräaikaisen turvallisuusarvioinnin sisältöä. Määräaikaisessa turvallisuusarvioinnissa ydinlaitos olisi arvioitava ottaen huomioon, mitä ehdotetussa laissa säädetään ydinlaitoksen turvallisuudesta (mm. turvallisesta käytöstä ja turvajärjestelyistä). Momentti vastaisi ydinturvallisuusdirektiivin 8 c artiklan b kohtaa. Määräaikaisen turvallisuusarvioinnin tavoitteena on tarkastella ydinlaitoksen turvallisuutta laaja-alaisesti, tunnistaa kehityskohteita laitoksessa ja toiminnassa sekä varmistaa ydinlaitoksen turvallinen käyttö ottaen huomioon 2 luvussa säädetyt yleiset periaatteet, velvollisuudet ja kiellot. Nykyisin asiasta määrätään tarkemmin YVL-ohjeessa A.1.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

144 § Ydinlaitoksen määräaikaisen turvallisuusarvioinnin käsittely

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltijan olisi toimitettava turvallisuusarviointia koskevan aineiston lisäksi johtopäätöksenä suunnitelma niistä toimenpiteistä, joilla ydinlaitoksen turvallisuudesta varmistutaan ja edelleen kehitetään ottaen huomioon 2 luvussa säädetyt yleiset periaatteet, velvollisuudet ja kiellot. Nykyisin asiasta määrätään YVL-ohjeen A.1 liitteessä A. Vaatimus julkisesta tiivistelmästä olisi uusi. Julkinen tiivistelmä olisi tarkoitus julkaista sellaisenaan Säteilyturvakeskuksen tekemän oman arvion yhteydessä. Tavoitteena on tukea kansalaisviestintää ja lisätä ydinlaitosten turvallisuusasioiden käsittelyn avoimuutta ja läpinäkyvyyttä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luvanhaltijan tekemän määräaikaisen turvallisuusarvioinnin johtopäätösten hyväksymisen edellytyksistä. Luvanhaltijan tekemän arvioinnin ja johtopäätösten jälkeen Säteilyturvakeskus toteuttaa nykytilaa vastaavasti oman arvionsa ja päättää johtopäätösten hyväksymisestä. Päätöksessä Säteilyturvakeskus ottaisi kantaa luvanhaltijan johtopäätösten ja toimenpidesuunnitelman riittävyyteen sekä luvanhaltijan tekemän arvioinnin kattavuuteen. Säteilyturvakeskuksella olisi myös oikeus antaa määräyksiä hyväksymistä koskevassa päätöksessä (ks. 41 luku).

Pykälän 3 momentin mukaan Säteilyturvakeskus toimittaisi 2 momentissa tarkoitetun päätöksen työ- ja elinkeinoministeriölle tiedoksi, jos valtioneuvosto on myöntänyt luvan kyseiselle ydinlaitokselle. Tällöin ministeriöllä, joka on asiassa lupaviranomainen, olisi mahdollisuus arvioida lupamääräysten ajantasaisuutta sekä tarvittaessa 306 §:n mukaisesti käyttöluvan voimassaolon jatkamisen hyväksymisen edellytyksiä.

Pykälän 4 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

16 luku

Turvajärjestelyt

145 § Turvajärjestelyjä koskevien säännösten soveltaminen ydinlaitoksiin ja muuhun ydinenergian käyttöön

Pykälässä säädettäisiin nykyistä tarkemmin turvajärjestelyjä koskevien säännösten soveltamisalasta siten, että se vastaisi CPPNM-yleissopimuksen mukaista soveltamisalaa. Nykyisin soveltamisala on tarkennettu YVL-ohjeessa A.1. CPPNM-yleissopimuksen mukaiset velvoitteet on keskeisiltä osin sisällytetty tähän lukuun.

Pykälän 1 momentin mukaan turvajärjestelyjä koskevia säännöksiä sovellettaisiin kaikkiin ydinlaitoksiin, mutta maaperäloppusijoituslaitokseen ja hyvin matala-aktiivisen jätteen käsittelyyn tai varastointiin tarkoitettuun ydintekniseen laitokseen ainoastaan sen sijaitessa toisen ydinlaitoksen liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella. Liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen on tarpeen olla kokonaisuudessaan yhdenmukaisten turvajärjestelyjen piirissä. Maaperäloppusijoituslaitokseen loppusijoitetaan ainoastaan hyvin matala-aktiivisia ydinjätteitä, ja tällaisen laitoksen suojaaminen ei ole tarpeen tässä luvussa tarkoitetulla tavalla laitoksen sijaitessa erillään muista ydinlaitoksista. Sama koskisi hyvin matala-aktiivisen jätteen käsittelyyn tai varastointiin tarkoitettua ydinteknistä laitosta. Tällaiseen erillään sijaitsevaan maaperäloppusijoituslaitokseen ja hyvin matala-aktiivisen jätteen käsittelyyn tai varastointin tarkoitettuun ydinteknisiin laitoksiin sovellettaisiin kuitenkin, mitä 24 §:ssä säädetään ydinmateriaaleja koskevista turvajärjestelyistä.

Lisäksi 1 momentin mukaan edellytettäisiin, että samalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella sijaitsevia eri luvanhaltijoiden ydinlaitoksia koskevat turvajärjestelyt olisi sovitettava yhteen. Nykyisin Olkiluodon ydinlaitokset sijaitsevat samalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella, samoin Loviisan ydinlaitokset (ks. liikkumis- ja oleskelurajoituksista annetun sisäministeriön asetuksen 1104/2013 karttaliite 4).

Pykälän 2 momentin säädettäisiin turvajärjestelyjä koskevien säännösten soveltamisesta ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksiin vastaavasti kuin nykyisin säädetään YEA 17 §:n 1 momentissa. Soveltamisalaa koskevat rajaukset perustuvat CPPNM-yleissopimuksen. Lisäksi momentissa tarkoitettuihin kuljetuksiin sekä muihin ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksiin sovelletaan VAK-lakia, jonka 10 luvussa säädetään turvatoimista.

Mitä tässä luvussa säädetään turvajärjestelyistä, sovelletaan, jos liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen ulkopuolella kuljetetaan erityistä halkeamiskelpoista ainetta, käytettyä ydinpolttoainetta tai kerralla muuta ydinjätettä kerralla aktiivisuudeltaan enemmän kuin 1 TBq. Erityisen halkeamiskelpoiseen aineen osalta tarkemmat raja-arvot kuljetettavan määrän ja rikastusasteen osalta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Momentissa tarkoitettua kuljettamista ei ole VAK-lain 2 §:n 3 kohdan mukaan ydinaineiden tai ydinjätteiden siirtäminen liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella. Rajoitus olisi vastaava kuin säteilysuojelua ja säteilyaltistuksen rajoittamista koskevien säännösten soveltamisessa kuljetuksiin (ks. 45 §).

Pykälän 3 momentissa olisi informatiivinen viittaus ydinlaitosten turvajärjestelyjä koskevien säännösten soveltamisesta ydinaineen talteenottolaitokseen ja muuhun ydinenergian käyttöön (ks. 24 §:n 2 momentti ja 19 luku).

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantovaltuus. Valtioneuvoston asetuksella tarkennettaisiin 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja erityisiä halkeamiskelpoisia aineita CPPNM-yleissopimusta ja YEA 17 §:n 1 momentin 1 kohtaa vastaavasti.

146 § Luvanhaltijan vastuu kuljetuksen turvajärjestelyistä

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltija vastaisi tässä luvussa säädetyistä kuljetusta koskevien velvoitteiden noudattamisesta, jos kuljetus liittyy luvanhaltijan ydinlaitoksen toimintaan ja luvanhaltija huolehtii kuljetuksen järjestämisestä. Nykyisin luvanhaltijat huolehtivat ydinlaitoksen toimintaan liittyvien ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksista. Luvanhaltijan turvaohjesääntö ja turvaorganisaatio ovat tällöin pääsääntöisesti yhteiset ydinlaitokselle ja kuljetuksille. Pykälässä otettaisiin huomioon, että vastuu kuljetuksista voitaisiin toteuttaa myös muulla tavalla. Tällöin kuljetusta koskevan hyväksymisen haltija vastaisi tässä luvussa säädetyistä kuljetusta koskevien velvoitteiden noudattamisesta, ja tähän hyväksymisen haltijaan sovellettaisiin, mitä tässä luvussa säädetään luvanhaltijasta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin velvoitteesta määritellä kuljetuksen turvajärjestelyjen toteuttamisen vastuista ja niiden siirtymisestä kuljetuksen aikana kuljetuksen suorittajan ja vastaanottajan kesken. Tämä olisi tehtävä ennen kuljetuksen suorittamista. VAK-lainsäädännössä ei ole määritelty tarkemmin turvajärjestelyvastuiden siirtymisestä kuljetusten aikana, minkä vuoksi tämä tulisi tapauskohtaisesti aina määrittää kuljetukselle, jotta turvajärjestelyjä koskevat vaatimukset täyttyvät koko kuljetuksen ajan.

147 § Turvajärjestelyjen perusteet

Turvajärjestelyjen sisällöstä ja toiminnasta, jossa tämän lain mukaisia turvajärjestelyjä vaaditaan, säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin (ks. kumottavan lain 7 l §:n 1 ja 2 momentti). Erillinen turvajärjestelyjen määritelmä ei sen sijaan olisi enää tarpeen (ks. kumottavan lain 3 §:n 1 momentin 6 kohta). Turvajärjestelyihin sisältyvät mm. hallinnolliset, rakenteelliset, tekniset ja operatiiviset järjestelyt sekä tietoturvallisuus.

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitoksen ja 145 §:ssä tarkoituksen kuljetuksen turvaamiseksi vaadittaisiin turvajärjestelyt, joiden tulisi olla riittävät suhteessa riskeihin tai muuhun turvallisuutta vaarantavaan toimintaan ja niiden mahdollisiin seurauksiin sekä niitä koskevan tilannekuvan perusteella arvioituihin suojaustarpeisiin. Luvanhaltijan turvajärjestelyihin liittyvät velvollisuudet ja vastuut olisivat kuten nykyisin. Keskeisiä luvanhaltijan asiakirjoja turvajärjestelyjen toimeenpanemiseksi olisivat turvaohjesääntö ja turvasuunnitelma, joista säädettäisiin 150 ja 151 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan Suojelupoliisi määrittelisi lainvastaisen toiminnan uhkakuvan ja Säteilyturvakeskus suunnitteluperusteuhan. Vastaava säännös on YEA 146 §:ssä. Luvanhaltijan turvajärjestelyjen olisi perustuttava suunnitteluperusteuhkaan, ja niitä olisi muutettava, jos suunnitteluperusteuhkassa tai tilannekuvassa tapahtuneet muutokset sitä edellyttäisivät. Suunnitteluperusteluhan sisällöstä säädettäisiin momentissa, ja erillinen suunnitteluperusteluhan määritelmä ei olisi tarpeen (ks. YEA 1 §:n 1 momentin 22 kohta).

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

148 § Turvajärjestelyjen vyöhykkeet

Pykälän mukaan luvanhaltijalla olisi velvollisuus määritellä ydinlaitokseen ja sen tietoverkkoihin liittyvien riskien perusteella vyöhykkeet liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella. Kyseessä ovat sisäkkäiset vyöhykkeet turvajärjestelyjen syvyyssuuntaisen puolustuksen tarkoituksenmukaiseksi toteuttamiseksi. Tietoverkkojen osalta vyöhykkeet voivat olla myös rinnakkaisia. Vyöhykkeiden määrittämisessä on mm. otettava huomioon ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta tärkeiden järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden suojaaminen sekä turvallisuusuhkien ennalta ehkäisy, havaitseminen, viivytys ja vaste. Nykyisin turvajärjestelyvyöhykkeistä määrätään STUK-määräyksen Y/3/2020 4 §:ssä ja tarkemmin YVL-ohjeen A.11 3.4 kohdassa.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

149 § Laitosalueen valvonta

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin laitosalueen valvontaa koskevasta luvanhaltijan velvollisuudesta. Laitosalueella tarkoitettaisiin 5 §:n mukaan luvanhaltijan määrittelemää aluetta liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen sisällä. Momentin mukainen velvollisuus koskisi myös laitosalueen ulkopuolella sijaitsevia laitoksen ohjaamiseen tai valvontaan käytettäviä tiloja. Tällä otettaisiin huomioon erityisesti sellaiset uudet laitoskonseptit, joissa toimintoja voi sijaita myös varsinaisen laitosalueen ulkopuolella, mutta joiden valvonnasta on vastaavalla tavalla varmistuttava. Tavoitteena on turvallisuutta vaarantavan toiminnan havaitseminen ja estäminen riittävän ajoissa. Kyseessä voi olla esim. luvaton tunkeutuminen laitosalueelle, epäilyttävät toimet tai vaaralliset materiaalit. Tavoitteena on myös ehkäistä ydinaineiden ja muiden ydinmateriaalien sekä ydinjätteiden luvaton pois vieminen laitosalueelta. Laitosalueen valvontaan kuuluu lisäksi varmistaa turvallisuusmääräysten noudattaminen, mikä osaltaan ehkäisee vaaratilanteita.

Pykälän 2 momentissa olisi laitosalueen valvontaa koskeva täydentävä vaatimus. Sen mukaan laitosalueelle tai sen ulkopuolella sijaitsevien ydinlaitoksen ohjaamiseen tai valvontaan käytettävien tilojen henkilö- ja tavaraliikennettä olisi valvottava. Momentti sisältäisi nimenomaisen vaatimuksen turvallisuustarkastuksen tekemiselle laitosalueelle tuleville henkilöille, ajoneuvoille, tavaroille ja lähetyksille. Turvallisuustarkastus olisi mahdollista tehdä myös laitosalueelta poistuttaessa.

Pykälän 2 momentti sisältäisi turvallisuustarkastukseen liittyvän poikkeamamahdollisuuden ensinnäkin poliisille, pelastustoimelle, Rajavartiolaitokselle ja puolustusvoimille sekä näiden ajoneuvoille ja tavaroille. Kyseisille viranomaisille on tarkoituksenmukaista olla poikkeamismahdollisuus näiden virkatehtävien hoitamiseen liittyen, ja kyseisten viranomaisten perustehtävä on turvallisuuden varmistaminen. Lisäksi kyseisten viranomaisten hallussa saattaa olla sellaisia välineitä, joille luvanhaltijan ei ole tarkoituksenmukaista tehdä turvallisuustarkastusta. Tämä ei kuitenkaan poistaisi henkilöiden tunnistamiseen liittyvien vaatimusten noudattamista. Kiireellisissä tilanteissa myös muun henkilön turvallisuustarkastus voitaisiin jättää suorittamatta, jos henkilö osallistuisi henkeen, terveyteen tai omaisuuteen kohdistuvan uhkan torjumiseen. Tämä voisi tarkoittaa esim. Säteilyturvakeskuksen valmiustoimintaan osallistuvaa henkilöä, luvanhaltijan omaa turvahenkilöä, pelastushenkilöstöä tai valmiustoiminnasta vastaavaa henkilöstöä. Luvanhaltija voisi riskiperusteisesti määritellä näiden henkilöiden turvallisuustarkastukseen liittyvän tarpeen eri tilanteissa.

Henkilö- ja tavaraliikenteen valvonnalla voidaan estää mm. turvallisuuden kannalta vaarallisten esineiden ja aineiden pääsy laitosalueelle ja ydinlaitokseen. Nykyisin velvollisuudesta määrätä STUK-määräyksen S/3/2020 7 §:ssä ja tarkennetaan YVL-ohjeen A.11 3.6 kohdassa. Turvallisuustarkastuksista säädettäisiin 159 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuus.

150 § Turvaohjesääntö

Pykälässä säädettäisiin ydinlaitoksen turvajärjestelyjä koskevasta luvanhaltijan turvaohjesäännöstä, jossa kuvataan mm. turvaorganisaatio, turvahenkilöiden voimankäyttövälineet ja niihin liittyvä koulutus. Luvanhaltijan kuljetusten turvajärjestelyjä koskevat asiat sisältyisivät myös turvaohjesääntöön ja yksityiskohtaisemmin kuljetuksen turvasuunnitelmaan. Turvaohjesääntö olisi pidettävä ajan tasalla, kuten kumottavan lain 7 o §:n 1 momentin nojalla. Turvaohjesääntö olisi kokonaisuudessaan salassa pidettävä 44 luvun perusteella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin turvaohjesäännön hyväksymisen edellytyksestä eli käytännössä turvaohjesäännössä esitettävistä asioista. Sisällöltään se vastaisi kumottavan lain 7 o §:n 1 ja 2 momenttia, mutta hyväksymisen edellytyksistä säädettäisiin nykyistä tarkemmin ja turvaohjesääntöön sisällytettävien asioiden listaa on tiivistetty jonkin verran sekä samalla siirretty joitakin asioita turvasuunnitelmaan. Lisäksi hyväksymisen edellytyksenä olisi poliisilain 9 luvun 8 §:n nojalla sisäministeriön asetuksella vahvistettu liikkumis- ja oleskelurajoitusalue. Ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunta on pitänyt tärkeänä, että eri luvanhaltijoiden turvaohjesäännöt olisivat mahdollisimman yhdenmukaiset. Tästä syystä sääntely olisi edelleen varsin yksityiskohtaista. Lisäksi luvanhaltijoiden on edellytetty noudattavan samanlaista turvaohjesäännön perusrakennetta. Turvaohjesäännön hyväksymismenettelyssä kuullaan eri viranomaistahoja, mm. alueen toimivaltaista pelastusviranomaista. Turvaohjesäännön olisi oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä ennen kuin ydinlaitosta koskeva rakentamislupa voidaan myöntää (ks. 30 luku).

Pykälän 3 momentin mukaan turvaohjesääntö olisi sovitetaan yhteen pelastuslain mukaisen ulkoisen pelastussuunnitelman kanssa. Tästä ei kuitenkaan saisi seurata ydinlaitoksen tai kuljetuksen turvallisuuden vaarantumista. Pelastuslain 48 §:n 1 momentin mukaan ydinlaitos on erityistä vaaraa aiheuttava kohde, jota varten pelastuslaitoksen on laadittava ulkoinen pelastussuunnitelma yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan eli luvanhaltijan kanssa.

151 § Turvasuunnitelma

Turvasuunnitelmasta ja sen hyväksymisestä ei nykyisin säädetään suoraan kumottavassa laissa, mutta asia käsitellään rakentamisluvan ja käyttöluvan myöntämisen yhteydessä (ks. YEA 35 §:n 1 momentin 6 kohta, jossa viittaus alustavaan suunnitelmaan turvajärjestelyiksi, ja YEA 36 §:n 1 momentin 7 kohta, jossa viittaus turvajärjestelyjä koskevaan suunnitelmaa, sekä näihin liittyvä YEA 108 ja 110 §). Pykälässä ehdotetun mukaisesti turvasuunnitelmaa koskevat perussäännökset olisivat laissa. Turvasuunnitelman sisältöä sekä sen suhdetta turvaohjesääntöön ja ydinlaitosta koskeviin lupiin selkeytettäisiin, samoin Säteilyturvakeskuksen toimivaltaa asiassa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinlaitoksen turvasuunnitelmaa koskevasta vaatimuksesta ja keskeisestä sisällöstä. Turvasuunnitelma on turvaohjesääntöä tarkentava asiakirja, ja siinä olisi myös kuvattava turvajärjestelyjen suunnitteluperusteet ja turvajärjestelyjä koskevien vaatimusten täyttämisestä. Turvajärjestelyjen tekninen ja rakenteellinen toteutus käsitellään ja ratkaistaan kuitenkin osin osana ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun hyväksymistä. Turvasuunnitelma on salassa pidettävä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaisesti ja ehdotetun 44 luvun perusteella.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös ydinlaitoksen turvasuunnitelman hyväksymisestä sen mukaan kuin on ollut vakiintunut käytäntö. Ydinlaitoksen turvasuunnitelman olisi oltava hyväksytty, ennen kuin rakentamislupa voidaan myöntää (ks. 30 luku). Turvasuunnitelma olisi pidettävä ajan tasalla. Turvasuunnitelmaa olisi mm. päivitettävä, kun ydinlaitoksen rakentamisvaiheesta siirrytään ydinlaitoksen käyttöönottoon ja käyttöön. Turvasuunnitelmaan tehtyjen muutosten olisi oltava hyväksytty ennen kuin käyttölupa voidaan myöntää (ks. 30 luku).

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuljetuksen turvasuunnitelmasta, jossa olisi esitettävä vastaavat asiat kuin 1 momentin mukaan edellytetään ydinlaitosten turvasuunnitelmilta. Kuljetuksen turvasuunnitelmaa ei hyväksyttäisi erikseen, vaan osana kuljetusta koskevaa Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä (ks. 181 §).

Pykälän 3 momentissa olisi turvasuunnitelman sisältöä koskeva Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuus.

152 § Turvajärjestelyjä koskeva varustelu

Pykälän 1 momentissa oleva hälytyskeskusta sekä turvajärjestelyjen edellyttämiä muita tiloja, välineitä, varusteita ja viestintäjärjestelmiä koskeva vaatimus olisi laissa uusi. Nykyisin vaatimus on osaksi STUK-määräyksen Y/3/2020 10 §:ssä, ja siitä määrätään tarkemmin YVL-ohjeen A.11 kohdassa 3.7 ja 3.9.

Hälytyskeskus on olennainen osa turvajärjestelyjä, ja sen avulla on mahdollista mm. keskitetysti valvoa tilannetta, seurata ja hallinnoida hälytyslaitteita ja muita järjestelmiä sekä käsitellä tietoja tilannekuvan muodostamiseksi. Hälytyskeskus toimii ensimmäisenä yhteyspisteenä, kun hätätilanteita, rikosepäilyjä tai muita ulkoisia uhkia ydinlaitoksen turvallisudelle ilmenee. Hälytyskeskus on myös linkki eri viranomaisten (esim. poliisin, palokunnan ja ensivasteyksiköiden) välillä, mikä mahdollistaa tehokkaan ja koordinoidun reagoinnin hätätilanteissa. Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että hälytyskeskus suunnitellaan asianmukaisesti (ks. myös 80 §:n ydinlaitoksen suunnittelua koskeva täydentävä vaatimus).

Turvajärjestelyjen operatiivista johtamista varten tarvitaan asianmukaiset tilat, välineet ja viestintäyhteydet. Ydinlaitoksella tarvitaan myös poliisin käyttöön osoitettu ja varustettu tila, josta poliisi voi johtaa toimintaa ydinlaitokseen kohdistuvan uhkatilanteen torjumiseksi. Lisäksi tar-

vitaan muita tiloja, esim. varahälytyskeskus, jos turvajärjestelyjen tehokas toteuttaminen sellaista edellyttää. Momentissa olisi myös vaatimus turvajärjestelyihin tarvittavan välineistön toimintakuntoisuudesta (esim. testaus) huolehtimisesta.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

153 § Turvajärjestelyjen vastuuhenkilö

Pykälässä säädettäisiin nykyistä tarkemmin turvajärjestelyjen vastuuhenkilöstä ja tämän sijaisesta, näitä koskevista vaatimuksista ja hyväksymisestä sekä näiden vastuista ja tehtävistä. Turvajärjestelyjen vastuuhenkilön tai tämän sijaisen ei edellytetä jatkuvasti olevan ydinlaitoksella. Pykälä vastaisi kumottavan lain 7 i §:n 3–5 momenttia siltä osin kuin niissä säädetään turvajärjestelyjen vastuuhenkilöstä ja tämän varahenkilöstä, mutta vastuusta ja tehtävistä säädettäisiin 1 momentissa kuitenkin nykyistä tarkemmin. Kumottavan lain 55 §:n 2 momentin 5 kohdan mukaan Säteilyturvakeskus voi asettaa kelpoisuusehtoja ja tutkia näiden täyttämistä. Asiasta määrätään nykyisin yksityiskohtaisesti YVL-ohjeen A.4 liitteessä B. Pykälässä selvennettäisiin myös, että tässä luvussa tarkoitettuja kuljetuksia varten olisi oltava turvajärjestelyjen vastuuhenkilö. Ydinlaitoksen turvajärjestelyjen vastuuhenkilö voi myös hoitaa luvanhaltijan kuljetuksiin liittyvät 1 momentissa säädetyt tehtävät, kuten nykyisin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin turvajärjestelyjen vastuuhenkilöä koskevista vaatimuksista ja samalla hyväksymisen edellytyksistä vastaavasti kuin nykyisin. Momentin 1 kohdan perusteella turvajärjestelyjen vastuuhenkilön tulisi olla työsuhteessa luvanhaltijaan ja 2 kohdan mukaan perehtynyt turvajärjestelyihin. Momentin 3 kohdan mukaan henkilöllä tulisi olla tarvittava koulutus ja kokemus ydinlaitosten turvajärjestelyistä. Lisäksi vastuuhenkilöllä tulisi olla riittävä tiedot toimintaa koskevasta lainsäädännöstä ja muut tarpeelliset tiedot ydinlaitoksen ja kuljetusten turvallisuuden kannalta olennaisista seikoista. Momentin 4 kohdan mukaan henkilöllä tulisi olla muutenkin edellytykset tehtävän hoitamiseen, mikä voisi tarkoittaa mm. henkilön olevan organisaatiossa sellaisessa asemassa, että hänellä on tosiasiassa mahdollisuus tehtävänsä hoitamiseen esim. turvahenkilöiden toiminnan ohjaamisessa. Lisäksi turvajärjestelyjen vastuuhenkilön nuhteettomuus ja luotettavuus tulisi olla 371 §:n mukaisesti selvitetty, kuten kumottavan lain 7 i §:n 7 momentin mukaan.

Pykälän 3 momentin mukaan Säteilyturvakeskus voisi erityisillä perusteilla hyväksyä turvajärjestelyjen vastuuhenkilöksi myös henkilön, joka on työsuhteessa sellaiseen samalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella toimivaan luvanhaltijaan, jonka kanssa turvajärjestelyt olisi sovitettava yhteen 145 §:n 1 momentin mukaisesti. Samalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella saattaa toimia useita luvanhaltijoita, ja tällaisessa tilanteessa luvanhaltijoilla voisi olla sama turvajärjestelyjen vastuuhenkilö, jonka tulisi olla työsuhteessa yhteen liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella toimivaan luvanhaltijaan.

Vastuuhenkilön olisi oltava hyväksytty ennen kuin ydinlaitoksen rakentamislupa tai kuljetusta koskeva hyväksyminen voidaan myöntää (ks. rakentamisluvan myöntämisen osalta 30 luku ja kuljetuksen hyväksymisen osalta 180 §).

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin turvajärjestelyjen vastuuhenkilön varahenkilöstä, johon sovellettaisiin, mitä vastuuhenkilöstä säädetään. Varahenkilöstä säädetään kumottavan lain 7 i §:n 3 momentissa.

Turvajärjestelyjen vastuuhenkilöä koskevan hyväksymispäätöksen voimassaolosta ja hyväksymispäätöksen peruuttamisesta säädettäisiin 41 luvussa.

154 § Turvahenkilöiden käyttämistä koskeva vaatimus

Pykälässä säädettäisiin turvahenkilöiden käyttämistä koskevasta vaatimuksesta ja tähän liittyvästä rajoituksesta. Pykälän 1, 2 ja 4 momentti vastaisivat sisällöllisesti kumottavan lain 7 m §:n 1–3 momenttia. Pykälän 1 momentissa tarkoitettu ydinlaitoksen turvaaminen pitäisi sisällään myös ydinlaitoksessa työskentelevät ja sitä koskevan liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen sekä laitoksen ohjaamiseen tai valvomiseen liittyvät ydinlaitoksen ulkopuolella sijaitsevat tilat, jos näihin kohdistuva uhka vaarantaisi ydinlaitoksen turvallisuuden. Kuljetustapahtumaan sisältyy myös sen siihen liittyvä tilapäinen varastointi.

Pykälän 3 momentin mukaan ydinlaitoksen ja kuljetuksen turvaamiseksi olisi sallittua käyttää myös yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) tarkoitettua vartijaa. Vartijoiden pätevyysvaatimuksista ja toimivaltuuksista säädetään mainitussa laissa. Tämä vastaa nykykäytäntöä. Lisäksi vartijoita saisi käyttää turvahenkilön sijasta turvaamaan tuoreen ydinpolttoaineen tai aktiivisuudeltaan vastaavan erityisen halkeamiskelpoisen aineen kuljetusta. Tämä olisi muutos nykytilanteeseen. Tällaisiin kuljetuksiin liittyvien riskien, erityisesti mahdollisten radioaktiivisten aineiden päästöjen kannalta arvioidaan vartijoiden käytön riittävän turvaamaan kuljetukset. Näin myös esim. Ruotsissa. Sen sijaan käytetyn ydinpolttoaineen kuljetukseen turvaamiseen vaadittaisiin edelleen aina turvahenkilöitä.

155 § Turvahenkilöille asetetut vaatimukset

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin turvahenkilöä koskevista vaatimuksista vastaavasti kuin kumottavan lain 7 m §:n 4 momentissa ja 5 kohdassa säädetyn vaatimuksen osalta 7 w §:n 1 momentissa. Pykälän 2 momentti vastaisi kumottavan lain 7 m §:n 6 momenttia. Pykälän 3 momentti vastaisi kumottavan lain 7 x §:ää. Työterveyshuoltolain 13 §:ssä säädetään työntekijän velvollisuus osallistua terveystarkastukseen.

156 § Turvahenkilön asu

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin turvahenkilön asua koskevista vaatimuksista vastaavasti kuin kumottavan lain 7 m §:n 5 momentissa. Säteilyturvakeskus voi kieltää 35 luvun nojalla asun, merkin tai tekstin käyttämisen, jos ne eivät täytä säädettyjä vaatimuksia. Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

157 § Turvahenkilön tehtävissä noudatettavat periaatteet

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 7 n §:n 1 momenttia, jota täydennettäisiin velvollisuudella noudattaa yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 9 §:ssä säädettyä salassapitovelvollisuutta. Mainitun pykälän mukainen salassapitovelvollisuus kattaa myös mm. liikesalaisuudet ja henkilön yksityiselämän piiriin kuuluvia seikkoja, mutta turvajärjestelyjä koskevan salassapitovelvollisuuden osalta on osin päällekkäinen ehdotetun 44 luvun kanssa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevien säännösten soveltamisesta turvahenkilöön. Lisäksi pykälässä olisi informatiivinen viittaus vahingonkorvauslakiin. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että julkisen hallintotehtävän hoitaminen edellyttää henkilöiden toimivan virkavastuulla, ja pitänyt tärkeänä, että virkavastuusta määrätään laissa (PeVL 1/2008 vp ja 22/2020 vp.). Rikosoikeudellisesta virkavastuusta säädetään rikoslain (39/1889) 40 luvussa.

158 § Turvahenkilön toimivaltuudet

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin turvahenkilön toimivaltuuksista ydinlaitosta koskevalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella vastaavasti kuin säädetään kumottavan lain 7 n §:n 2 momentin 1, 2 ja 4–9 kohdassa ja 3 momentissa. Toimivaltuudet olisivat voimassa liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella vastaavasti kuin kumottavan lain 7 n §:n 4 momentin mukaan.

Uutena toimivaltuutena olisi 1 momentin 10 kohdassa koiran käyttäminen turvallisuustarkastuksessa, mikä samoin kuin koiran käyttäminen voimankäyttövälineenä edellyttäisi, että koira on turvahenkilön ohjauksessaan hyväksytysti suorittanut Poliisiammattikorkeakoulun asettamat koulutusvaatimukset ja täyttää yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 21 §:n 1 momentin 1–4 kohdassa säädetyt edellytykset. Ydinlaitosten turvallisuuden varmistamiseksi laadukas turvallisuustarkastus erityisesti räjähdysaineiden osalta on välttämätöntä. Koiran käyttäminen ydinlaitoksen turvallisuustarkastuksen tukena olisi tehokas ja joustava keino ottaen huomioon toimintaympäristön haasteet ja parantaisi turvallisuustarkastuksen luotettavuutta. Teknisten laitteiden käyttö turvallisuustarkastuksissa on mahdollista vain rajallisesti johtuen tarkastettavien kohteiden monimuotoisuudesta (esim. suuria komponentteja ja erilaisia materiaaleja, joiden purkaminen tai muut turvallisuustarkastuksen edellyttämät toimenpiteet eivät ole mahdollisia). Koiralla ei myöskään ole paikkasidonnaisuutta, kuten läpivalaisulaitteella. Koiran erityisten ominaisuuksien vuoksi sitä käytetään aktiivisesti esim. Tullin, Rajavartiolaitoksen ja poliisin toiminnassa sekä Ruotsissa ydinvoimalaitosten turvallisuustarkastuksissa.

Pykälän 2 momentti olisi uusi. Siinä säädettäisiin turvahenkilön toimivaltuuksista liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen ulkopuolella sijaitsevissa ydinlaitoksen ohjaamiseen tai valvontaan käytettävissä tiloissa. Säännöksessä otettaisiin huomioon sellaiset laitoskonseptit, joissa toimintoja voitaisiin suorittaa muualta kuin liikkumis- ja oleskelurajoitusalueelta, mutta joita täytyy yhtä lailla suojata. Turvahenkilöiden toimivaltuudet olisivat tällaisissa tiloissa lähes vastaavat kuin liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella kuitenkin siten, että 1 momentin 8–10 kohdassa säädettyjä toimivaltuuksia ei voisi käyttää.

Pykälän 3 momentissa säädetäisiin turvahenkilön toimivaltuuksista kuljetusten yhteydessä selkeästi erikseen verrattuna toimivaltuuksiin liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella. Momentin 1 kohdan mukaan turvahenkilöllä olisi oikeus käyttää 1 momentissa säädetyistä toimivaltuuksista 5–7 kohdassa säädettyjä toimivaltuuksia erityisesti vaarallisten esineiden ja esteiden poistamisen osalta ja lisäksi oikeus suorittaa turvallisuustarkastus tai päihdetestaus. Momentin 2 kohdan toimivaltuus olisi vastaava kuin kumottavan lain 7 n §:n 2 momentin 3 kohdassa. Sen sijaan 3 ja 4 kohdassa tarkennettaisiin soveltamista verrattuna kumottavan lain 7 n §:n 2 momentin 2 ja 5 kohtaan, koska toimivaltuudet olisivat voimassa liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen ulkopuolella. Kynnys soveltamiseen olisi korkeampi ja edellyttäisi kuljetuksen vaarantumisen todennäköisyyttä.

159 § Turvallisuustarkastus ja päihdetestaus

Pykälän 1–4 momentti vastaisivat kumottavan lain 7 s §:ää.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin luvanhaltijan velvollisuudesta tiedottaa turvallisuustarkastuksesta ja päihdetestauksesta. Vastaava vaatimus on ydinlaitoksen alueen osalta kumottavan lain 7 l §:n 3 momentissa, jossa viitataan yleisesti turvajärjestelyjä koskevaan tiedottamisvelvollisuuteen.

Pykälän 6 momentissa otettaisiin huomioon, että ydinlaitoksen kannalta keskeisiä toimintoja voi olla myös liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen ulkopuolella. Momentin mukaan ydinlaitokseen kuuluvaan tilaan, joka sijaitsee liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen ulkopuolella ja josta

voidaan suorittaa laitoksen ohjaamiseen tai valvomiseen liittyviä toimintoja, sovelletaan, mitä 1–5 momentissa säädetään.

160 § Turvahenkilön voimakäyttövälineet

Pykälässä säädettäisiin turvahenkilön voimankäyttövälineistä vastaavasti kuin nykyisin säädetään kumottavan lain 7 u §:n 1–3 momentissa. Sääntelyä täydennettäisiin 1 momentissa vaatimuksella, jonka mukaan voimankäyttövälineiden tulisi olla luvanhaltijan tai sen lukuun toimivan hallinnoimia. Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitettu vartija saa tietyin rajoituksin käyttää omia voimankäyttövälineitä. Ehdotetussa laissa tätä mahdollisuutta ei olisi ydinlaitoksiin liittyvien erityispiirteiden takia.

161 § Voimakeinojen ja voimakäyttövälineiden käyttö

Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin oikeudesta käyttää voimakeinoja vastaavasti kuin säädetään kumottavan lain 7 t §:n 1 momentissa. Voimakeinojen käyttö pitää sisällään voimankäyttövälineiden käytön. Ampuma-aseiden käyttö olisi kuitenkin 3 momentin mukaan rajoitettu vastaavasti kuin säädetään kumottavan lain 7 u §:n 4 ja 5 momentissa. Miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisesta säädettäisiin kootusti 162 §:ssä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) soveltamisesta kiinniotettuihin vastaavasti kuin säädetään yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 44 §:n 1 momentissa säiliössä pidettyjen kohtelusta. Asiasta ei säädetä kumottavassa laissa. Muutoin 2 momentti vastaisi kumottavan lain 7 t §:n 2 momenttia.

162 § Miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 7 v §:n 1 ja 4 momenttia ja 7 v §:n 1 momentin kanssa osin päällekkäistä 7 n §:n 2 momentin 9 kohtaa ja 4 momenttia. Toimivaltuudet säädettäisiin koskemaan myös ilmailulain 11 a §:n nojalla perustettua UAS-ilmatilavyöhykettä. Turvahenkilöllä olisi oikeus voimakeinojen käyttöön miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumiseksi 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Erikseen ei olisi tarpeen viitata tähän 161 §:n 1 momentissa (vrt. kumottavan lain 7 t §:n 1 momentissa oleva viittaus miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisesta).

Pykälän 2 momentti vastaisi kumottavan lain 7 v §:n 2 momenttia, mutta asioista säädettäisiin hieman tiiviimmin. Turvahenkilön osaamista ja koulutusta koskevaa vaatimus ei olisi tarpeen toistaa, koska asiasta säädetään jo kattavasti 155 §:ssä.

Pykälän 3 momentti vastaisi kumottavan lain 7 v §:n 3 momenttia.

163 § Turvajärjestelyihin liittyvät ilmoitusvelvollisuudet

Pykälässä säädettäisiin kootusti tapahtumailmoituksesta ja muista turvajärjestelyihin liittyvistä ilmoitusvelvollisuuksista. Sääntely vastaisi kumottavan lain 7 n §:n 5 momentissa, 7 t §:n 3 ja 4 momentissa ja 7 v §:n 5 momentissa olevaa sääntelyä.

164 § Turvajärjestelyihin liittyvät harjoitukset

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltijan olisi huolehdittava siitä, että ydinlaitosten ja kuljetusten turvajärjestelyjen toteuttamista harjoitellaan säännöllisesti. Tämä edellyttäisi suunnitelmallisuutta. Harjoituksia koskeva vaatimus on kumottavan lain 7 q §:n 1 momentin 22 kohdan

nojalla annetun STUK-määräyksen Y/3/2020 6 §:ssä, jota tarkennetaan YVL-ohjeen A.11 6.2 kohdassa. Turvajärjestelyihin liittyvät harjoitukset ovat keskeisiä turvaohjesäännön ja turvasuunnitelman mukaisen toiminnan varmistamiseksi, valmiuden parantamiseksi ja riskien hallitsemiseksi uhkatilanteissa sekä turvaorganisaation ja muiden keskeisten toimijoiden yhteistyön vahvistamiseksi. Harjoitukset parantavat henkilöstön valmistautumista erilaisiin uhkatilanteisiin sekä tukevat organisaation tehokasta ja koordinoitua toimintaa. Harjoituksissa voidaan myös testata turvajärjestelyjen ja toimintasuunnitelmien toimivuutta käytännössä sekä näin tunnistaa mahdolliset puutteet ja kehittämistarpeet.

Pykälän 2 momentissa edellytettäisiin, että luvanhaltija ilmoittaisi harjoituksista Säteilyturvakeskukselle ja muille asian kannalta keskeisille viranomaisille, esim. alueella toimivaltaiselle pelastuslaitokselle ja poliisille. Monimutkaisissa turvallisuustilanteissa useiden eri tahojen, esim. pelastushenkilöstön, poliisin ja organisaation oman turvallisuushenkilöstön, tulee toimia yhdessä. Harjoitukset edistäisivät yhteistyön sujuvuutta ja tehokkuutta.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

165 § Turvajärjestelyihin liittyvät arvioinnit

Turvajärjestelyjen arvioinnin tarkoituksena on selvittää, ovatko ydinlaitoksen ja kuljetusten turvajärjestelyt riittävät, ja tunnistaa mahdolliset parannuskohteet. Riippumattomat arvioijat voivat auttaa tunnistamaan ja arvioimaan mahdollisia riskejä, joita organisaatio itse on saattanut aliarvioida. Tämä auttaa kehittämään tehokkaampia riskienhallintakäytäntöjä. Myös muuttuvan uhkakuvan vuoksi on perusteltua, että luvanhaltija toteuttaa riippumattoman ryhmän toteuttamia arviointeja määrävälein. Pykälän 1 momentissa tarkoitettu kolmas osapuoli voi olla esim. konsultti tai ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunnan tätä tarkoitusta varten asettama työryhmä. Arviointiryhmä tarvitsee työnsä tekemiseksi tiettyjä turvallisuusluokiteltuja aineistoja, ja tietyin edellytyksin ne voidaan luovuttaa arvioinnin ajaksi ryhmän käyttöön (ks. 446 §). Arvioinnin jälkeen on huolehdittava turvallisuusluokitellun aineistojen poiskeräämisestä ja hävittämisestä dokumentoidusti. Vaatimus perustuu nykyisin YVL-ohjeen A.11 6.1 kohtaan.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

17 luku

Säteilyturvallisuuspoikkeamat ja valmiustilanteet

166 § Säteilyturvallisuuspoikkeamat

Pykälän 1 momentin vaatimus varautua ydinlaitoksessa säteilyturvallisuuspoikkeamaan vastaisi säteilylain 23 §:ää osaksi ja 129 §:ää, jota sovelletaan kumottavan lain 2 a §:n 9 kohdan nojalla. Säteilyturvallisuuspoikkeama ydinlaitoksessa on turvallisuuden kannalta merkitykseltään rajattu tapahtuma, esim. radioaktiivisen kontaminaation paikallinen leviäminen jätteen käsittelyn yhteydessä. Säteilyturvallisuuspoikkeamat eivät pääsääntöisesti vaadi valmiustoiminnan käynnistämistä. Luvanhaltijan olisi säteilyturvallisuuspoikkeamaan varautumista varten laadittava toimintasuunnitelmaa ja huolehdittava toimintasuunnitelman mukaisten toimien harjoitusten järjestämisestä. Valmiusjärjestelyihin liittyvät suunnitelmat voivat kattaa myös säteilyturvallisuuspoikkeamiin ja säteilyvaaratilanteisiin valmistautumisen.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

167 § Toimet säteilyturvallisuuspoikkeamassa

Pykälän 1 momentin mukainen luvanhaltijan velvollisuus ryhtyä toimiin säteilyturvallisuuspoikkeamassa vastaisi säteilylain 130 §:n 1 ja 3 momenttia. Luvanhaltijan toimiin säteilyturvallisuuspoikkeaman jälkeen sovellettaisiin säteilylain 131 §:n 1–3 momenttia. Nykyisin säteilylain 130 ja 131 §:ää on noudatettava kumottavan lain 2 a §:n 9 kohdan nojalla.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

168 § Valmiusjärjestelyjä ja valmiustilanteita koskevien säännösten soveltamisrajaus

Kumottavan lain valmiusjärjestelyjä ja valmiustilanteita koskevia säännöksiä (ks. erit. kumottavan lain 7 p § ja 9 §:n 2 momentti) sovelletaan nykyisin kaikkiin ydinlaitoksiin. Tämän ei katsota kuitenkaan olevan välttämätöntä, jos ydinlaitoksen häiriöistä tai onnettomuuksista ei voi aiheutua väestölle annosrajaa suurempaa altistusta. Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta poiketa valmiusjärjestelyjä ja valmiustilanteita koskevien 169–177 §:n soveltamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan Säteilyturvakeskus voisi hakemuksesta hyväksyä poikkeamisen 169–177 §:ssä säädettyjen velvoitteiden noudattamisesta, kun kyseessä on ydinlaitos, jossa kerralla olevien ydinaineiden tai ydinjätteiden määrä on vähäinen ja niiden radioaktiivisuus alhainen (esim. pieni tutkimusreaktori tai maaperäloppusijoituslaitos), tai ydinlaitos on käytöstäpoistovaiheessa.

Pykälän 2 momentin mukaan hyväksyminen edellyttäisi, että väestölle ei voi aiheutua annosrajaa suurempaa altistusta ydinlaitoksen häiriöstä tai onnettomuudesta. Altistumisen annosrajoista säädetään ionisoivasta säteilystä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1034/2018), joka väestölle on 1 millisievert. Lisäksi hyväksyminen edellyttäisi, että varautuminen häiriö- ja onnettomuustilanteisiin olisi kuitenkin riittävä. Säteilyturvakeskuksen olisi arvioitava, riittäisikö säteilyturvallisuuspoikkeamaa koskevan 166 §:n ja säteilyvaaratilannetta koskeva 178 §:n noudattaminen vai olisiko joltain osin myös sovellettava 169–177 §:ää. Työntekijöiden altistumista ei sen sijaan arvioitaisi, vaan siihen sovellettaisiin säteilyturvallisuuspoikkeamaa koskevia säännöksiä.

Kun kyse on uuden ydinlaitoksen suunnittelusta, pykälässä tarkoitettua poikkeamismahdollisuutta olisi mahdollista hakea samanaikaisesti kuin haetaan ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun hyväksymistä. Kun kyseessä on esim. käytöstäpoistovaiheessa oleva ydinlaitos, pykälässä tarkoitettua poikkeamismahdollisuutta voisi hakea, kun ydinlaitoksen käytöstäpoistolupaa koskeva hakemus on vireillä.

169 § Valmiusjärjestelyt

Ydinlaitosta varten on oltava valmiusjärjestelyt (ks. erit. kumottavan lain 7 p § ja 9 §:n 2 momentti). Sääntelyä tarkennettaisiin ja siirrettäisiin lakitasolle, mutta vaatimustaso on tarkoitus säilyttää nykyistä vastaavana. Valmiusjärjestelyjä koskevat vaatimukset vaikuttavat ydinlaitoksen suunnitteluun, esim. toimintojen sijoittumiseen ja tilaratkaisuihin.

Pykälän 1 momentissa olisi ydinlaitoksen valmiusjärjestelyjä koskeva perusvaatimus. Valmiusjärjestelyillä varaudutaan ydinlaitoksen valmiustilanteeseen eli ydinlaitoksen onnettomuuteen tai muuhun tapahtumaan, jossa laitoksen turvallisuus heikkenee tai uhkaa heiketä tai joka edel-

lyttää toimintavalmiuden tehostamista laitoksen turvallisuuden varmistamiseksi, sekä toteutetaan tarvittavat toimenpiteet tilanteen hallitsemiseksi ja haitallisten vaikutusten estämiseksi tai rajoittamiseksi. Tällaisia turvallisuutta heikentäviä tapahtumia voivat olla esim. myrsky tai muu luonnonilmiön taikka ulkopuolisen tunkeutuminen laitosalueelle. Varautuminen tarkoittaisi tässä varautumista toimintaan tai toimenpiteisiin. Valmiustilanteet luokitellaan varautumistilanteiksi, laitoshätätilanteiksi ja yleishätätilanteiksi (ks. tarkemmin 176 §:n 1 momentin perustelut). Valmiusjärjestelyt eivät enää olisi tarpeen, kun laitosalueella ei ole jäljellä ydinaineita tai ydinjätteitä tai ydinjätteet on loppusijoitettu laitosalueelle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valmiusjärjestelyjen suunnittelua koskevista vaatimuksista. Ydinlaitokseen kohdistuvat vaarat ja riskit olisi arvioitava ja analysoitava ennakkoon. Vaara- ja riskianalyysien perusteella olisi määriteltävä varautuminen ja vaikutusten lieventämiseksi tarvittava vaste sekä mitoitettava valmiustoiminta niiden mukaisesti. Lisäksi valmiusjärjestelyissä ja niiden mitoituksessa olisi varauduttava sellaisiin tapahtumiin, joita ei analyysissä ole osattu ottaa huomioon. Valmiusjärjestelyissä olisi myös otettava huomioon sellaiset häiriö- ja onnettomuustilanteet, joista voi seurata säteilyvaaratilanne, ja järjestelyjen on kyettävä täyttämään tavoitteensa tällaisissa tilanteissa. Säteilyvaaratilanteessa luvanhaltijan pitäisi pystyä mm. seuraamaan tilannetta ja tekemään arvioita tilanteen kehityksestä laitoksella ja ympäristössä. Valmiusorganisaation olisi kyettävä seuraamaan radioaktiivisten aineiden leviämistä laitoksella ja päästöä ympäristössä sekä kyettävä seuraamaan ja ennustamaan päästön aiheuttamia vaikutuksia. Huomioon otettavaa tällöin on esim. viranomaisten tukeminen suojelutoimien päätöksenteossa ja toteuttamisessa, säteilyvaaratyöntekijöiden säännösten noudattamiseen liittyvät velvoitteet sekä toiminta tilanteissa, joissa laitoksen ympäristössä joudutaan toteuttamaan suojelutoimia ja jotka voivat myös haitata kulkua laitokselle.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

170 § Valmiusjärjestelyjen yhteensovittaminen

Pykälän 1 momentin mukainen vaatimus sovittaa ydinlaitosta koskevat valmiusjärjestelyt yhteen viranomaisten laatimien pelastus- ja valmiussuunnitelmien kanssa vastaisi kumottavan lain 7 p §:n 4 momenttia. Luvanhaltijan velvollisuus huolehtia valmiusjärjestelyistä vastaisi kumottavan lain 9 §:n 2 momenttia. Lisäksi pykälässä säädettäisiin luvanhaltijan velvollisuudesta toimia viranomaisten kanssa yhteistyössä valmiustilanteessa ja sen jälkitilanteessa.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettu yhteensovittaminen olisi tarpeen mm. ydinlaitoksen lähialueelle tarvittavien varoittamisjärjestelmien ja järjestelyjen osalta (esim. suurtehohälyttimet).

Pykälän 2 momentissa oleva vaatimus sovittaa samalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella tai muuten välittömästi toistensa läheisyydessä sijaitsevia ydinlaitoksia koskevat valmiusjärjestelyt yhteen on laissa uusi. Käytännössä tätä on jo edellytetty, koska ydinlaitoksen turvallisuus voi heikentyä mm. sen lähistöllä olevissa ydinlaitoksissa aiheutuvien vaaratilanteiden takia.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

171 § Valmiusorganisaatio

Pykälän 1 momentissa säädettävä vaatimus vastaisi kumottavan lain 7 p §:n 3 momenttia. Valmiusorganisaation perustehtävänä olisi valmiustilanteessa tehdä tarpeelliset toimenpiteet tilanteen hallitsemiseksi ja säteilyaltistuksen ehkäisemiseksi. Lisäksi valmiusorganisaatiolla olisi

valmiustilanteessa mahdollisuus määrätä turvallisuuden kannalta välttämättömistä toimenpiteistä, jotka koskevat muita samalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella olevia ydinlaitoksia, esim. määrätä ydinlaitos pysäytettäväksi tai tuottamaan sähköä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyistä tarkemmin valmiusorganisaation henkilöresursseista ja organisaatioon kuuluvien henkilöiden koulutuksesta mm. säännöllisin valmiusharjoituksin. Henkilöresurssien mitoituksessa olisi varauduttava siihen, että valmiustoimintaa on tarpeen jatkaa suunnitellussa laajuudessa pitkän aikaa. Valmiusorganisaation kuuluvat henkilöt voivat altistua valmiustilanteessa ja ovat säteilyvaaratilanteessa säteilyvaaratyöntekijöitä. Tästä syystä heihin ei säteilyvaaratilanteessa sovelleta säteilytyöntekijän säännöksiä riippumatta siitä ovatko he normaalitilanteessa säteilytyöntekijöitä. Tästä seuraa mm. se, että säteilyvaaratilanteessa valmiusorganisaatioon kuuluville henkilöille on järjestettävä säteilylain mukainen annosolosuhteiden tarkkailu henkilökohtaisen annostarkkailun mukaan. Tämä mahdollistaa säteilyvaaratilanteessa käyttökelpoisemmat ja tilanteen mukaiset järjestelyt työntekijöiden annosten määrittelemiseksi. Valmiusorganisaatiossa tarvittavan osaamiseen perusteella annettuun koulutukseen tulisi sisältyä vähintään samat asiat kuin säteilylain 136 §:n mukaan edellytetään säteilyvaaratyöntekijöiden koulutukselta. Valmiusharjoituksia olisi järjestettävä säännöllisesti, pääsääntöisesti vuosittain. Valmiusharjoituksissa olisi pyrittävä noudattamaan todelliseen valmiustilanteeseen rinnastettavia olosuhteita.

Pykälän 3 momentin tiloja, välineitä, varusteita ja viestintäjärjestelmiä vastaava vaatimus on kumottavan lain 7 p §:n 3 momentissa. Valmiusorganisaatiolla olisi tarpeen olla sellaiset tilat, joista tilanteen vaatimia toimenpiteitä voidaan johtaa ja josta on pääsy tilanteen hoitamisen edellyttämiin paikkoihin. Tilojen tulisi olla mitoitettu mahdollistamaan myös toiminnan jatkuminen pidempään sekä soveltua valmiusorganisaation kouluttamiseen ja harjoitteluun. Lisäksi valmiustilanteen johtamiseen olisi oltava varatilat.

Valmiusorganisaation varusteet, välineet ja viestintäjärjestelmät olisi tarpeen mitoittaa valmiustoiminnan laajuuden mukaan ja sijoittaa valmiusorganisaation toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisesti. Varusteita olisi pidettävä varastoituna riittävästi ennakkoon, jotta valmiustilanteessa niitä on käytettävissä riittävästi riippumatta mahdollisesta saatavuuden heikkenemisestä. Säteilyvaaratilanteen arvioimiseksi ja seuraamiseksi tarvittavia välineitä ovat esim. erilaiset säteilymittaukset ja meteorologiset mittaukset. Viestinnän turvaaminen valmiustilanteessa edellyttäisi, että on olemassa useita toisistaan riippumattomia viestintäjärjestelmiä.

Pykälän 4 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

172 § Valmiussuunnitelma

Valmiusjärjestelyjen suunnittelua koskevat vaatimukset perustuvat nykyisin Säteilyturvakeskuksen kumottavan lain 7 q §:n 1 momentin 23 kohdan nojalla antamaan määräykseen Y/2/2024. Sääntelyä tarkennettaisiin lakitasolla. Nykyisin YEA 108 ja 110 §:n nojalla vaaditaan valmiusjärjestelyjen olevan Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä, mutta ehdotuksen mukaan tämä korvautuisi valmiusjärjestelyjä konkretisoivan valmiussuunnitelman hyväksymistä koskevalla vaatimuksella. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valmiussuunnitelman laatimista koskevasta velvollisuudesta sekä suunnitelman keskeisestä sisällöstä ja samalla sen hyväksymisen edellytyksistä. Valmiussuunnitelma on kokonaisuus, jossa olisi kuvattava sekä varautuminen että vaste. Kun luvanhaltijan toiminta on valmiussuunnitelman mukaista, vastaa se sekä ydinlaitoksen tavanomaisen käytön varautumisvaatimuksia että valmiustilanteen aikaisesta vasteesta. Valmiussuunnitelmassa olisi kuvattava koko suunniteltu valmiustoiminta, mukaan lukien kuvaus varautumista edellyttävistä uhkista ja riskeistä. Valmiussuunnitelmassa olisi kuvat-

tava valmiusorganisaatio, sen toiminta ja tilat sekä sen tarvitsemat varusteet, välineet ja viestintäjärjestelmät ja niiden käyttö toiminnan edellyttämällä tavalla riittävän yksityiskohtaisesti. Valmiussuunnitelma voi koostua erillisistä osakokonaisuuksista.

Valmiussuunnitelman laajuus muuttuu ydinlaitoksen elinkaaren vaiheissa, erityisesti ydinlaitoshankkeen alkuvaiheessa ja käytöstäpoistovaiheessa. Alkuvaiheessa on oleellista laatia valmiussuunnitelma siinä laajuudessa, että laitoksen suunnittelussa mm. valmiustoiminnan vaatimat tilat mitoitetaan riittävän suuriksi ja sijoitetaan toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisesti, jotta valmiissa laitoksessa voidaan toteuttaa valmiustilanteeseen liittyvät toimenpiteet tehokkaasti (esim. valmiusorganisaatio ja sen tarvitsemat toimintaa ja tiloja mitoittavat välineet ja varusteet on tarpeen tunnistaa jo laitoskonseptissa). Laitoksen käytöstäpoiston yhteydessä laitos muuttuu, ja suunnitelman tulee vastata laitoksesta aiheutuvia uhkia ja riskejä.

Valmiussuunnitelman olisi oltava rakentamisluvan myöntämisestä päätettäessä sellaisella tasolla, että ydinlaitoksen tila-, sijoitus- ja järjestelmäsuunnitteluun on voitu antaa riittävästi tietoa valmiusjärjestelyjen toteuttamiseksi käyttövaiheessa. Valmiussuunnitelmaa olisi tarkennettava ja täydennettävä ydinlaitoksen rakentamisen edetessä käytön vaatimalle tasolle. Ydinlaitoksen käyttöönotto edellyttäisi, että valmiussuunnitelma on ydinlaitoksen toiminnan kannalta riittävä. Tämä olisi käyttöluvan myöntämisen edellytys, mutta Säteilyturvakeskus arvioisi asiaa vielä uudestaan ennen ydinlaitoksen käytön aloittamista. Lisäksi valmiusjärjestelyjen edellyttämät huonetiloihin, kulkureitteihin, viestintäjärjestelmiin ja tiedonsiirtojärjestelmiin olisi varauduttava osana ydinlaitoksen suunnittelua 9 luvun mukaan, ja suunnittelua arvioitaisiin osana ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelua 10 luvun mukaan.

Pykälän 1 momentin mukaan valmiussuunnitelma olisi pidettävä ajan tasalla. Tämä edellyttää, että valmiussuunnitelmaa arvioidaan säännöllisesti ja siihen tehdään tarvittaessa muutoksia, mm. omat ja muiden luvanhaltijoiden kokemukset sekä tutkimustieto olisi otettava huomioon muutostarpeita arvioitaessa. Valmiussuunnitelma on salassa pidettävä julkisuulain 24 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaisesti ja 44 luvun mukaan.

Pykälän 2 momentin nojalla luvanhaltijan olisi toimitettava hyväksytty valmiussuunnitelma toimivaltaiselle pelastusviranomaiselle. Ydinlaitos on pelastuslain 48 §:ssä tarkoitettu erityistä vaaraa aiheuttava kohde, josta pelastuslaitoksen on laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

173 § Ydinlaitoksen valmiusjärjestelyjen toimintaohjeet

Pykälässä säädettäisiin valmiussuunnitelmaa tarkentavista ydinlaitoksen valmiusjärjestelyjen toimintaohjeista. Pykälän 1 momentin mukaan toimintaohjeissa olisi esitettävä valmiusjärjestelyjen hallinnollinen, operatiivinen ja tekninen toteutus. Valmiussuunnitelmassa olisi otettava kantaa, millaisia ohjeita toiminnassa tarvitaan. Toimintaohjeita voi olla organisaation osille, yksittäisille henkilöille, toiminnolle ja varusteille. Toimintaohjeissa voidaan viitata ydinlaitoksen sekä sen järjestelmiä ja laitteita koskeviin ohjeisiin.

Pykälän 2 momentin mukaan valmiusjärjestelyjen toimintaohjeisiin olisi tarvittaessa tehtävä muutoksia. Toimintaohjeet ja niiden muuttaminen ei enää edellyttäisi Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä. Niihin liittyvästä tietojen toimittamista koskevasta velvollisuudesta säädettäisiin 36 luvussa.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

174 § Tiedottaminen valmiustilanteeseen varautumisesta

Pykälän mukaan luvanhaltija olisi velvollinen yhteistyössä pelastusviranomaisen ja Säteilyturvakeskuksen kanssa tiedottamaan valmiustilanteeseen varautumisessa ja laatimaan tätä varten ohjeet. Ohjeissa olisi kuvatta erityisesti, miten valmiustilanteesta varoitetaan sekä miten siinä on toimittava ja suojauduttava. Ohjeet on tarpeen laatia yhteistyössä viranomaisten kanssa, koska pelastusviranomainen on evakuoimisen asiantuntija ja Säteilyturvakeskus säteilyturvallisuuden asiantuntija.

Tiedottamiseen sovellettaisiin lisäksi, mitä säteilylain 133 §:ssä säädetään säteilyvaaratilanteesta tiedottamisesta ja sen nojalla annetussa sisäministeriön asetuksessa tiedottamisesta säteilyvaaratilanteessa (774/2011).

175 § Kulkuyhteyksien järjestäminen valmiustilanteessa

Pykälässä säädettäisiin luvanhaltijan ja pelastus- ja muiden viranomaisten yhteistyöstä erityisesti valmiustilanteisiin liittyvien kulkuyhteyksien suunnittelussa ja järjestämisessä. Säännös olisi uusi lakitasolla, mutta käytännössä asia on jo toteutettu nykyisten luvanhaltijoiden osalta yhteistyössä pelastuslaitoksen ja muiden sille virka-apua antavien viranomaisten kanssa. Kulkuyhteyksiä tarvitaan evakuointeihin ja valmiustilanteen hallintaan erityisesti pitkäkestoisessa tilanteessa, jossa alueella voidaan tarvita merkittävästi kalustoa ja muuta materiaalia kuten polttoainetta. Kokemukset Fukushiman ydinvoimalaitosonnettomuuden kulkuyhteyksien merkittävyydestä nousivat esiin EU:n stressitesteissä. Vaatimus perustuu nykyisin YVL-ohjeeseen C.5. Kansainvälisen atomienergiajärjestön GSR 7 osan 8 vaatimuksen 5.27 kohdan ja 24 vaatimuksen mukaan yhteiskunnan olisi osallistuttava valmiustilanteiden aikaisen logistiikan järjestämiseen.

Pykälän 1 momentissa velvoitettaisiin luvanhaltija suunnittelemaan ydinlaitoksen kulkuyhteyksien järjestäminen valmiustilanteissa alueen toimivaltaisen viranomaisen pelastusviranomaisen ja muiden viranomaisten kanssa. Kulkuyhteydet ovat valmiustilanteen hoitamisen kannalta olennaisia, koska mm. henkilö- ja tavaraliikenteen on toimittava myös valmiustilanteen aikana. Valmiustilanne voi jatkua kauemmin kuin pelastustoiminta. Kulkuyhteyksien suunnittelu sisältää suunnitelmat myös poikkeuksellisten kulkuyhteyksien käytöstä (esim. meritse tapahtuvat yhteydet), mutta myös kulkuyhteyksien palauttamista koskevat suunnitelmat.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin pelastusviranomaisen ja muiden viranomaisten velvollisuudeksi avustaa kulkuyhteyksien järjestämisessä laitosalueelle. Kulkuyhteyksien järjestämiseen katsottaisiin kuuluvan myös niiden palauttaminen erityisesti alueella, missä luvanhaltijalla ei ole toimivaltaa. Muulla viranomaisella tarkoitetaan esim. puolustusvoimia, jolla voi olla käytettävissään kulkuyhteyksien palauttamiseen tarvittavaa kalustoa. Luvanhaltijan olisi avustettava viranomaisia kulkuyhteyden palauttamisessa hallitsemallaan alueella, mutta myös sen ulkopuolella erityisesti tehtyjen suunnitelmien mukaisesti. Valmiustilanteen poikkeuksellisen luonteen takia viranomainen voisi tarvita luvanhaltijan apua toimissa, joihin ei ole osattu varautua. Luvanhaltijan tulisi avustaa viranomaisia mahdollisuuksien mukaan myös ennalta suunnittelemattomissa tapauksissa.

176 § Toiminta valmiustilanteissa

Pykälässä säädettäisiin luvanhaltijan velvollisuuksista valmiustilanteessa. Nykyisin niistä määrätään Säteilyturvakeskuksen kumottavan lain 7 q §:n 1 momentin 23 kohdan nojalla antamassa määräyksessä Y/2/2024.

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltijan olisi valmiustilanteessa viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin tilanteen hallitsemiseksi ja säteilyaltistuksen ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi. Tämä edellyttää, että valmiustilanteet tunnistetaan välittömästi.

Pykälän 1 momentissa tarkoitetut toimenpiteet olisi mitoitettava tilanteen vakavuuden edellyttämällä tavalla. Valmiustilanteet jakaantuvat vakavuuden ja hallittavuuden perusteella useisiin tasoihin. Kumottavan säännöstön mukaan valmiustilanteet jaetaan kolmeen tasoon (ks. Y/2/2024, 4 §). Näistä lievin on varautumistilanne eli poikkeuksellinen tilanne, jossa laitoksen turvallisuustaso halutaan varmistaa (esim. poikkeukselliset sääolosuhteet). Laitoshätätilanne on varautumistilannetta vakavampi, ja siitä on kyse, kun laitoksen turvallisuus heikkenee tai uhkaa heiketä merkittävästi. Laitoshätätilanteessa vaikutuksien ei oleteta ulottuvan laitosalueen ulkopuolelle. Yleishätätilannetta on vakavin valmiustilanne, ja sillä on aina vaikutusta laitosalueen ulkopuolella. Yleishätätilanteessa on olemassa vaara, että radioaktiivisten aineiden päästöt saattavat edellyttää suojelutoimia ydinvoimalaitoksen ympäristössä. Viimeistään yleishätätilanteessa aloitetaan suojelutoimet. Kansainvälisen atomienergiajärjestön GSR 7 osan 7 vaatimuksen 5.1.4 kohdan mukaan valmiustilanteet tulee luokitella. Suomessa on pitkään käytetty luokittelua kolmeen edellä esitettyyn luokkaan.

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitoksen valmiusorganisaatio antaisi pelastusviranomaiselle väestön suojelutoimia koskevat suositukset, kunnes Säteilyturvakeskus ottaa niistä vastuun pelastuslain 46 §:n 2 momentin 9 kohdan nojalla. Valmiustilanteet voivat alkaa niin nopeasti, että Säteilyturvakeskus ei välittömästi pysty vastaamaan pelastusviranomaisen tietopyyntöihin väestön suojelemiseksi. Suosituksiin sovellettaisiin, mitä säteilylain 132 §:ssä säädetään säteilyvaaratilanteesta aiheutuvan altistuksen rajoittamisesta. Tällä varmistettaisiin myös, että tilanteen alkuvaiheessa luvanhaltijan suositusten perusteella tehdyt toimet ovat yhteensopivia viranomaisten suojelutoimistrategian kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan luvanhaltijan olisi välittömästi ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle valmiustilanteessa tapahtuneesta muutoksesta sekä pidettävä yllä tilannekuvaa sen kehittymisestä. Luvanhaltijan olisi järjestettävä automaattinen, luotettava ja ajantasainen tiedonsiirto valmiustilanteen ja sen kehittymisen kannalta olennaisen tiedon välittämiseksi Säteilyturvakeskuksen valmiuskeskukseen. Lisäksi luvanhaltijan olisi tarvittaessa tiedotettava valmiustilanteen kehittymisestä erikseen myös alueen toimivaltaiselle pelastusviranomaiselle ja avustettava pelastusviranomaisia valmiustilanteessa.

Pykälän 3 momentin mukaan valmiustilanteessa olisi mahdollista tehdä vahinkojen rajoittamiseksi välttämättömiä muutoksia ydinlaitoksessa sekä sen järjestelmissä, rakenteissa ja laitteissa ilman ehdotetussa laissa säädettyä hyväksymistä, jos se on välttämätöntä vahinkojen rajoittamiseksi. Välttämättömiä muutoksia saisi kohdistaa samalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella sijaitseviin ydinlaitoksiin, esim. valmiustoiminnan riittävän nopea toteuttaminen saattaa edellyttää aitoja ja tilapäisreittien raivausta kulkuyhteyksien varmistamiseksi tai hallinnollisten rajoitusten muuttamista. Tiedot tehdyistä muutoksista olisi toimitettava Säteilyturvakeskukselle tiedoksi viipymättä.

Pykälän 4 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

177 § Valmiustilanteen purkaminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valmiustilanteen purkamista koskevasta edellytyksestä ja toimivaltuudesta. Valmiussuunnitelmassa olisi oltava menettelyt valmiustilanteen purkamiseen ja jälkitoimiin. Jälkitoimet voivat olla mittavia ja yhteiskuntaan merkittävästi vaikuttavia, vaikka ne eivät ole valmiustilanteita. Jälkitoimiin liittyy yhteistoimintaa viranomaisten kanssa,

jota koskevasta luvanhaltijan velvollisuudesta säädettäisiin 170 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaisia jälkitoimia on kuvattu YVL-ohjeessa C.5. Säteilyturvakeskukselle olisi 2 momentin mukaisesti ilmoitettava, kun siirrytään valmiustilanteen purkamiseen. Nykyisin valmiustilanteen purkamisesta määrätään Säteilyturvakeskuksen kumottavan lain 7 q §:n 1 momentin 23 kohdan nojalla antaman määräyksen Y/2/2024 12 §:ssä.

Riippuen valmiustilanteen vakavuudesta luvanhaltijalla ei ole valmiustilanteen purkamisen yhteydessä välttämättä heti tietoa siitä, aiotaanko tai voidaanko laitosta käyttää tavanomaisesti jatkossa. Vakavimpien valmiustilanteiden jälkeen käytön jatkamisesta päättäminen voi siirtyä ajallisesti eteenpäin. Pykälän 1 momentin mukaisiin jälkitoimiin kuuluvat mm. laitokselle tapahtuneiden seurausten selvittäminen. Selvitystyön perusteella alustavat arviot käytön jatkamisesta voivat muuttua. Jos luvanhaltija päätäisi jatkaa laitoksen käyttöä, vaadittaisiin suunnitelma ydinlaitoksen turvallisen käytön varmistamiseksi. Suunnitelma voi joissain tapauksissa olla sellainen, että laitos ja sen käyttötapa palautetaan valmiustilannetta edeltävään tilaan. Valmiustilanteen aiheuttamat muutokset, sen hallitsemisseksi tehdyt toimenpiteet ja valmiustilanteen jälkeen tehdyt selvitykset edellytyksestä jatkaa turvallista toimintaa voivat johtaa siihen, että ydinlaitokseen, sen järjestelmiin, rakenteisiin, laitteisiin ja toimintaa sekä laitoksen toimintaa koskeviin tietoaineistoihin tulee pysyviä muutoksia. Keskeistä on turvallisen käytön varmistaminen uudelleen käynnistämisen jälkeen sekä turvallisuuden ylläpitäminen uudelleen käynnistämiseen kuluvana aikana. Selvitystyön ja 2 momentin mukaisen suunnitelman laatimisen ja sen toteuttamisen aikana laitos on pidettävä 1 momentin mukaan turvallisessa tilassa. Tämä vaihe voi kestää vuosia.

Jos toimintaa ei olisi valmiustilanteen jälkeen tarkoitus jatkaa, on ryhdyttävä toimiin ydinlaitoksen käytöstäpoistoksi. Käytöstäpoistosta säädettäisiin 33 luvussa, ja muuttunut tilanne saattaa edellyttää käytöstäpoistosuunnitelman päivittämistä. Käytötäpoistoon valmistautuminen voi kestää kauan, ja tällöin ydinlaitos olisi 1 momentin mukaan pidettävä turvallisessa tilassa koko purkuun valmistautumisen ajan.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

178 § Ydinlaitoksen säteilyvaaratilanne ja siirtyminen vallitsevaan altistustilanteeseen

Säteilyvaaratilanteessa noudatetaan kumottavan lain 2 a §:n 1 momentin 9 kohdan nojalla säteilylain 16 lukua. Säteilyvaaratilanteessa merkittäviä määriä radioaktiivia aineita voi vapautua hallinnasta ydinlaitoksella tai sen ympäristöön. Ydinlaitoksessa kyseessä voi samanaikaisesti olla myös valmiustilanne. Valmiustilanteen ulkopuolella ydinlaitoksessa voi syntyä tilanne, joka täyttää säteilyvaaratilanteen kriteerit, jos laitoksella joudutaan toteuttamaan pelastustoimia laitoksella olevien henkilöiden pelastamiseksi tilanteessa, joka ei kuitenkaan uhkaa laitoksen turvallisuutta. Tällainen tilanne voisi olla esim. puristuksiin jääneen henkilön pelastaminen tilasta, jossa on korkeita säteilytasoja. Koska näissä tilanteissa ydinlaitoksen turvallisuus ei ole uhattuna, tilanteessa ei ole tarvetta suojelutoimille.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin sellaisista ydinlaitoksen säteilyvaaratilanteista, jotka eivät samalla ole valmiustilanteita. Tällöin sovellettaisiin säteilylain säteilyvaaratilanteita koskevaa 132 ja 134–136 §:ää.

Vallitsevaan altistustilanteeseen siirtymisessä noudatetaan kumottavan lain 2 a §:n 1 momentin 9 kohdan nojalla säteilylain 137 §:ää. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ydinlaitosten osalta säteilylain 137 §:stä jonkin verran poikkeavasti. Valtioneuvoston päätöksenteko olisi tarkoituk-

senmukaista rajata liikkumis- ja oletusrajoituksen ulkopuolella olevaan alueeseen. Säteilyturvakeskuksella olisi toimivalta päättää siirtymisestä vallitsevaan altistustilanteeseen liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella, ja luvanhaltijan olisi esitettävä asiaa.

179 § Vallitseva altistustilanne

Vallitsevaan altistustilanteeseen sovelletaan kumottavan lain 2 a §:n 1 momentin 10 kohdan nojalla säteilylain 17 lukua.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta huolehtia puhdistamisesta ja vastata sen kustannuksista, jos 45 §:n 1 momentissa tarkoitetussa ydinaineen tai ydinjätteen kuljetuksen yhteydessä tapahtuneessa säteilyvaaratilanteessa radioaktiivisia aineita leviää ympäristöön. Puhdistamisessa ei sovellettaisi säteilylain 138 §:n 2 ja 3 momenttia eikä säteilylain 83 §:ään, johon viitataan säteilylain 138 §:n 2 momentissa. Kumottavan lain mukainen kuljetus poikkeaa säteilylain soveltamisalaan kuuluvasta toiminnasta, ja kuljetuksesta vastaava voidaan suoraan laissa velvoittaa hoitamaan puhdistustoimet. Puhdistaminen ei myöskään edellyttäisi säteilylain mukaista turvallisuuslupaa, jotta toimenpiteet eivät viivästyisi. Luvanhaltijalla tai kuljetusta koskevan hyväksymisen haltijalla olisi joka tapauksessa oltava kumottavan lain mukainen lupa tai hyväksyminen. Ydinvastuulaissa säädetään lisäksi ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetukseen liittyvästä vastuusta ydinvahingon varalta.

Pykälän 1 momenttia vastaava sääntely ei olisi tarpeen ydinlaitosten osalta. Luvanhaltija vastaa 169 §:n 1 momentin mukaan valmiustilanteen aikana säteilyaltistuksen ehkäisemisestä ja rajoittamisesta. Valmiustilanteen aikana tehdään siksi jo välttämättömiä puhdistustöitä. Laitoksen sisätilojen puhdistettavuudesta säädetään 76 §:n 2 momentissa. Valmiustilanteen päättymisen jälkeen edellytettäisiin 177 §:n mukaan jälkitoimien käynnistämistä. Jälkitoimiin kuuluvat yleisen vaatimuksen säteilyaltistuksen ehkäisemisestä ja rajoittamisesta perusteella vaatimus ympäristön puhdistamisesta hallitsemillaan alueilla.

Pykälän 2 momentin nojalla ydinlaitoksen ja 1 momentissa tarkoitettuun kuljetukseen liittyvässä vallitsevassa altistustilanteessa sovellettaisiin lisäksi säteilylain 138 §:n 1 momentissa säädettyä velvollisuutta ja 4 momentin nojalla annettuja määräyksiä, 140 §:ssä säädettyjä viitearvoja ja 141 §:n mukaista turvallisuuslupaa koskevaa vaatimusta.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

18 luku

Ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetus

180 § Ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksen hyväksyminen

Pykälän 1 momentin mukaan ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetukseen vaadittaisiin Säteilyturvakeskuksen hyväksyminen, kun kuljetukseen sovelletaan säteilyturvallisuutta koskevia säännöksiä 45 §:n mukaan tai turvajärjestelyjä koskevia säännöksiä 145 §:n mukaan. Säteilyturvallisuutta koskevia säännöksiä sovellettaisiin, kun kuljetetaan muualla kuin liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella kerralla aktiivisuudeltaan enemmän kuin 1 000 TBq erityistä hal-

keamiskelpoista ainetta, käytettyä ydinpolttoainetta tai muuta ydinjätettä. Turvajärjestelyjä koskevia säännöksiä sovellettaisiin, kun kuljetetaan muualla kuin liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella erityistä halkeamiskelpoista ainetta, jollei kerralla kuljetettavan aineen määrä ole vähäinen ja rikastusaste alhainen sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään, käytettyä ydinpolttoainetta taikka muuta ydinjätettä kuin käytettyä ydinpolttoainetta, jos kerralla kuljetettavan ydinjätteen aktiivisuus on suurempi kuin 1 TBq. Mainituissa luvuissa yksilöidään tarkemmin sovellettavat säännökset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuljetusta koskevan hyväksymisen edellytyksistä. Momentin 1 kohdan mukaan 7 ja 16 luvussa säädetyt kuljetusta koskevat vaatimukset olisi täytettävä sen mukaan kuin mainituissa luvuissa säädetään. Momentin 2 kohdan mukaan vahingonkorvausvastuun tulisi olla järjestetty ydinvastuulain mukaan. Momentin 3 kohdan mukaan vaadittaisiin, että hakija olisi hakenut Säteilyturvakeskukselta myös VAK-lain 20 §:n mukaista hyväksymistä. Momentin 4 kohdan mukaan edellytettäisiin lisäksi, että muuta estettä hyväksymiselle ei ole (esim. tämän lain toimintalupaa tai toimintailmoitusta koskeva vaatimus tai vientivalvontalain mukaista vientilupaa koskeva vaatimus on täytetty).

Kauttakulusta on kyse, kun kuljetus liittyy Suomen alueen kautta tapahtuvaan tuontiin, vientiin tai siirtoon. Kuljetusta koskevia säännöksiä sovelletaan myös kauttakulkuun.

181 § Kuljetuksen hyväksymistä koskevan asian käsittely ja ratkaiseminen

Pykälän 1 momentin mukaan tämän lain ja VAK-lain mukainen kuljetuksen hyväksymistä koskeva hakemus on lähtökohtaisesti käsiteltävä yhdessä ja ratkaistava samalla päätöksellä. Tällöin sovellettaisiin VAK-lain mukaista menettelyä ottaen kuitenkin huomioon, mitä hakemuksen ja päätöksen sisällöstä säädetään ehdotetussa laissa. Säännös mahdollistaisi, että poikkeuksellisesti ehdotetun lain mukainen kuljetuksen hyväksymistä koskeva hakemus käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin erikseen.

Pykälän 2 momentin mukaan Säteilyturvakeskus hyväksyisi päätöksellään sekä käytettävät kuljetusjärjestelyt että kuljetuksessa käytettävän turvasuunnitelman, jos sitä kyseisen radioaktiivisen aineen kuljetukselle edellytetään. Kuljetusjärjestelyjen tulisi olla VAK-lain ja sen nojalla annettujen kuljetusmuotokohtaisten määräysten mukaiset.

Pykälän 3 momentin mukaan kuljetuksen hyväksyminen voisi koskea yksittäistä kuljetusta tai useita hyväksynnän mukaisilla kuljetus- ja turvajärjestelyillä eri ajankohtina toteutettavia kuljetuksia.

182 § Vastuu hyväksytystä kuljetuksesta

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin hyväksyttyä kuljetusta koskevasta vastuusta. Kuljetuksen turvallisuudesta vastaisi se taho, jolle kuljetuksen hyväksyntää koskeva päätös on välittömästi kohdistettu. Tämä taho on vastuussa siitä, että kuljetuksessa noudatetaan kuljetuksen säteilyturvallisuudesta ja turvajärjestelyistä annettuja vaatimuksia sekä siitä, että kuljetus toteutetaan VAK-lain ja sen nojalla annettujen määräysten mukainen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hyväksytystä kuljetuksesta poikkeamisesta. Kuljetuksen suorittaminen muulla kuin hyväksytyllä tavalla olisi mahdollista vain odottamattomista tai pakottavista syistä. Muutos voisi olla esim. reitin muuttaminen onnettomuuden takia tai muista kuljetuksen aikana ilmenneistä odottamattomista uhkaympäristön tai muista tapahtumista.

183 § Muutos hyväksytyssä kuljetuksessa

Pykälän mukaan Säteilyturvakeskukselle olisi ilmoitettava viipymättä, jos kuljetuksen säteilyturvallisuuteen, turvajärjestelyihin tai kuljetustapahtumaan liittyen tulee vähäisiä muutoksia verrattuna kuljetuksen hyväksymisen yhteydessä annettuihin tietoihin. Vähäisiksi muutoksiksi voidaan katsoa esim. muutokset kuljetuksen aikataulussa, henkilömuutokset suorittavassa organisaatiossa, muutokset kuljetukseen osallistuvien yritysten ja käytettävän kaluston osalta, kuljetuksen siirtyminen ennakolta määritellylle varareitille tai muutokset kuljetettavan aineen määrässä, jos ainemäärän lisäyksellä ei ole merkitystä kuljetuksen säteilyturvallisuuden kannalta.

184 § Ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetusta koskevat ilmoitusvelvollisuudet

Pykälän 1 momentti koskisi tilanteita, joissa Säteilyturvakeskuksen hyväksymispäätös koskee useita samankaltaisina toteutuvia kuljetuksia. Tällöin jokaisesta toteutettavasta kuljetuksesta olisi toimitettava Säteilyturvakeskukselle ilmoitus vähintään kuukausi ennen kuljetuksen suunniteltua toteuttamista. Ilmoituksessa tulisi esittää kuljetuksen suunniteltu toteutusajankohta sekä mahdolliset vähäiset muutokset hyväksymispäätökseen verrattuna koskien kuljetusjärjestelyjä, säteilysuojelua tai turvajärjestelyjä. Ilmoituksen tekemisestä vastaisi kuljetuksesta vastaava eli käytännössä kuljetusta koskevan hyväksymisen haltija tai kuljetuksesta vastaava luvanhaltija.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuljetuksen suorittamiseen liittyvistä ilmoittamisvelvoitteista. Momentin mukaan Säteilyturvakeskukselle olisi ennen kuljetukseen ryhtymistä ilmoitettava kuljetuksen lopullinen aikataulu ja reitti sekä kuljetuksen yhteyshenkilön yhteystiedot. Lisäksi, jos kyseessä on ydinaseiden leviämisen estämisen kannalta erityisen merkittävä kuljetus, kuten plutoniumin kuljettaminen, olisi tästä tehtävä erillinen ilmoitus riittävän ajoissa ennen kuljetuksen suorittamista. Ilmoituksen tarkoitus on varmistua siitä, että kuljetukseen liittyvä uhkaympäristö ehditään tarvittaessa selvittää ja kuljetuksen turvallisen suorittamisen edellytykset varmistaa viranomaisten kesken ennen kuljetuksen suorittamista.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

185 § Hyväksymisvaatimuksesta vapautettuja kuljetuksia koskeva ilmoitusvelvollisuus

Pykälässä säädettäisiin ilmoitusvelvollisuudesta, kun ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksen hyväksymistä ei vaadita. Pykälän 1 momentissa tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus koskisi kaikkia hyväksynnästä vapautettuja ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksia. Vastuu ilmoituksen toimittamisesta olisi kuljetuksen lähettäjällä. Ilmoitus edellytettäisiin toimitettavaksi kaksi kuukautta ennen kuljetuksen suunniteltua ajankohtaa, jotta Säteilyturvakeskukselle jäisi riittävästi aikaa ilmoituksen käsittelyyn ja mahdollisten kuljetukseen kohdistuvien tarkastustoimien suunnitteluun.

Pykälän 2 momentissa olisi ilmoitukseen liittyvä Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuus.

19 luku

Ydinaineen talteenottolaitos

186 § Ydinaineen talteenottolaitoksen säteilyturvallisuus

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinlaitoksen säteilyturvallisuuteen liittyvien pykälien soveltamisesta talteenottolaitokseen. Perustelut olisivat vastaavat kuin pykälässä viitatuissa pykälissä, mutta kuitenkin siten, että talteenottolaitokseen ei sovellettaisi 49 §:ssä vaatimusta kollektiivisen työperäisen altistuksen annosrajoituksen asettamisesta eikä 50 §:n 1 momentin 6 tai 7 kohtaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin radioaktiivisten aineidenpäästönäytteiden ja ympäristön säteilytarkkailunäytteiden analysoinnin laatuvaatimuksista. Perustelut ovat samat kuin 63 §:ssä lukuun ottamatta säteilyturvallisuuden kannalta merkittäviä kemiallisia ja radiokemiallisia analyysejä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin säteilymittauksia koskevista vaatimuksista. Tässä tarkoitettuja säteilymittauksia olisivat kaikki mittaukset, joiden perusteella määritetään ionisoivaa säteilyä. Säteilyolosuhteiden seuraamiseksi tehtäviä mittauksia ovat esim. tilojen ja ilman kontaminaatiomittaukset. Työntekijöiden säteilyturvallisuuden varmistamiseksi tehtävien mittausten ja annosmittauspalvelun osalta sovellettaisiin säteilylain 9 lukua. Tällaisia mittauksia ovat esim. valvonta-alueen rajalla tehtävät mittaukset ja kannettavat annosnopeusmittarit ja kontaminaatiomittarit. Talteenottolaitoksen muut säteilymittaukset olisi tehtävä käyttäen tarkoitukseen soveltuvia ja luotettavia säteilymittausjärjestelmiä.

Pykälän 4 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuus säteilymittauksiin liittyvistä teknisistä yksityiskohdista.

187 § Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuutta koskevat yleiset vaatimukset

Ydinenergian käytön turvallisuuden johtavasta periaatteesta säädetään kumottavan lain 7 a §:ssä. Varautumisesta käyttöhäiriöiden ja onnettomuuksien mahdollisuuteen säädetään kumottavan lain 7 d §:ssä, ja tätä on sovellettu myös kumottavan lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun kaivos- ja rikastustoimintaan.

Pykälässä säädettäisiin nykyistä hieman tarkemmin talteenottolaitoksen turvallisuudesta ja suunnittelun perusvaatimuksesta. Pykälässä olevan viittaussäännöksen mukaan ydinlaitosten turvallisuutta koskevia vaatimuksia sovellettaisiin osin myös ydinaineen talteenottolaitoksiin.

Ehdotetun 72 §:n mukaisesti talteenottolaitos ja sen järjestelmät olisi suunniteltava turvallisiksi ja suunnittelussa tulisi varautua laitoksen häiriö- ja onnettomuustilanteisiin. Viitatussa pykälässä olisi myös Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuutus vaatimuksen tarkentamiseksi tarvittaessa.

Ehdotetun 74 §:n perusteella vaadittaisiin talteenottolaitoksen tilan ja prosessien ohjaamiseksi ja seuraamiseksi tarvittavat järjestelmät, menettelyt ja huonetilat, joiden avulla voitaisiin hallita paitsi normaalit käyttötilanteet, myös mahdollisia käyttöhäiriöitä ja onnettomuustilanteita. Viitatussa pykälässä olisi myös Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuutus vaatimuksen tarkentamiseksi tarvittaessa.

Ehdotetun 75 §:n perusteella talteenottolaitoksessa syntyvien radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden käsittelyyn olisi varauduttava siten, että jätteitä syntyy niin vähän kuin mahdollista toiminnan laajuus huomioiden. Talteenottolaitosta varten olisi myös oltavat riittävät järjestelmät, menettelyt ja huonetilat jätteiden käsittelyyn ja varastointiin. Viitatussa pykälässä olisi myös Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuutus vaatimuksen tarkentamiseksi tarvittaessa.

Ehdotetun 76 §:n perusteella vaadittaisiin, että työntekijöiden säteilyaltistusta olisi rajoitettava huonetilojen suunnittelulla sekä huonetiloihin sijoitettavien järjestelmien suunnittelulla. Myös tilojen materiaalivalinnoilla ja muilla suunnitteluratkaisuilla voisi vaikuttaa radioaktiivisten aineiden kulkeutumiseen ja kertymiseen. Lisäksi tilat ja järjestelmät olisi suunniteltava sellaisiksi, että niiden puhdistaminen kohtuudella käytännöllisin toimenpitein olisi mahdollista. Viitatussa pykälässä olisi myös Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuutus vaatimuksen tarkentamiseksi tarvittaessa.

Ehdotetun 77 §:n 1 momentin perusteella edellytettäisiin, että talteenottolaitoksen järjestelmät olisi suunniteltava, valmistettava, rakennettava, asennettava ja niitä olisi käytettävä sen mukaan kuin on niiden merkitys talteenottolaitoksen turvallisuuden kannalta edellyttää. Vaatimukseen sisältyisi yleinen järjestelmiä koskeva vaatimus turvallisuuden huomioon ottamisesta järjestelmien koko elinkaaren ajan. Viitatun pykälän 3 momentin perusteella olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuutus vaatimuksen tarkentamiseksi tarvittaessa.

Ehdotetun 78 §:n perusteella edellytettäisiin talteenottolaitoksen suunnittelussa varautumaan laitoksen turvalliseen käytöstäpoistoon. Lisäksi käytöstäpoisto olisi suunniteltava siten, että radioaktiivisia aineita sisältäviä jätteitä syntyisi niin vähän kuin kohtuudella käytännöllisin toimin olisi mahdollista. Viitatussa pykälässä olisi myös Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuutus vaatimuksen tarkentamiseksi tarvittaessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin velvoitteesta hyödyntää luontaisia turvallisuusominaisuuksia suunnitteluratkaisuissa. Talteenottolaitoksessa suunnitteluratkaisut voivat olla esim. sellaisia, että mahdolliset vuodot, roiskeet tai hienoainespäästöt pysähtyvät laitoksen sisätiloihin.

188 § Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuusseloste

Pykälässä säädettäisiin ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuusselosteesta. Säännös vastaisi YEA 62 a §:n 1 momentissa edellytettyä turvallisuusselostetta koskevaa vaatimusta lupahakemuksen yhteydessä. Pykälän 1 momentin mukaan turvallisuusselosteen olisi sisällettävä tarvittavat tiedot laitoksesta ja sen järjestelmistä niiden turvallisuuden arvioimiseksi sekä osoitus turvallisuudesta.

Pykälän 2 momentin mukaan turvallisuusselostetta olisi tarkistettava ja pidettävä ajan tasalla talteenottolaitoksen koko elinkaaren ajan. Turvallisuusselosteeseen olisi sisällytettävä laitokseen tehtävät turvallisuuden kannalta merkittävät muutokset siten, että laitoksen turvallisuudesta säilyy elinkaaren aikana riittävä käsitys. Turvallisuusselostetta olisi siten tarkistettava, kun talteenottolaitoksen suunnittelua muutetaan tai tarkennetaan.

Pykälän 3 momentissa on Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus turvallisuusselosteeseen sisällytettävistä asioista.

189 § Ydinaineen talteenottolaitoksen organisaatio ja johtaminen

Pykälässä säädettäisiin ydinaineen talteenottolaitoksen organisaatiosta ja johtamisesta. Pykälä sisältäisi viittausäännöksen ydinlaitosten organisaatiota ja johtamista koskeviin säännöksiin (ks. 13 luku), joita sovellettaisiin kokonaisuudessaan lukuun ottamatta 122 §:n 2 momenttia.

190 § Ydinaineen talteenottolaitoksen käyttö

Pykälässä säädettäisiin talteenottolaitoksen käyttöön sovellettavista ydinlaitoksen käyttöä koskevista pykälistä. Ydinenergian käytön turvallisuutta koskeva johtava periaate on kumottavan

lain 7 a §:ssä. Varautumisesta käyttöhäiriöiden ja onnettomuuksien mahdollisuuteen säädetään kumottavan lain 7 d §:ssä, ja tätä on sovellettu myös kumottavan lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun kaivos- ja rikastustoimintaan.

Ehdotetun 128 §:n mukaan edellytettäisiin talteenottolaitoksen käyttämistä turvallisesti, millä tarkoitetaan laitoksen tavanomaista käyttöä. Tavoitteena on ehkäistä häiriö- ja onnettomuustilanteisiin päätyminen, mikä edellyttää laitoksen käyttämistä suunnitteluperusteiden ja turvallisuusanalyysioletusten mukaisesti. Lisäksi mainitun pykälän perusteella se koskisi myös tilannetta, jossa talteenottolaitoksella tapahtuu varotoimista huolimatta häiriö- tai onnettomuustilanne, jolloin olisi välittömästi ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin turvallisuuden varmistamiseksi, talteenottolaitoksen tilan hallitsemiseksi ja seurausten lieventämiseksi. Viitatussa pykälässä olisi myös Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuutus vaatimuksen tarkentamiseksi tarvittaessa.

Ehdotetun 130 §:n perusteella talteenottolaitoksen tilaa olisi valvottava ja ohjattava järjestelmällisesti ja luotettavasti. Laitoksen tilan valvonta käsittää sekä talteenottoprosessin valvonnan että prosessin käyttökuntoisuuden valvonnan. Laitoksen tilan valvonnan ja ohjauksen muodostaman kokonaisuuden tulisi olla järjestelmällinen, suunniteltu ja luotettava, ja sen olisi oltava soveltuva käyttötarkoitukseen. Viitatussa pykälässä olisi myös Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuutus tarvittaessa tarkentaa säädettyä yleisvaatimusta. Nykyisin määräyksen STUK Y/5/2016 7 §:n perusteella vaaditaan laitoksen käyttöönoton yhteydessä varmistamaan, että turvallisuuden kannalta tärkeät järjestelmät toimivat suunnitellulla tavalla tavanomaisissa käyttötilanteissa ja mahdollisuuksien mukaan myös häiriö- ja onnettomuustilanteissa.

191 § Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuden varmistaminen ja kehittäminen

Pykälässä säädettäisiin ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuden varmistamisesta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin turvallisuutta koskevien vaatimusten täyttymisen osoittamisesta, joka vastaisi kumottavan lain 7 e §:n 1 momenttia. Vaatimusten täyttymisen osoittamisella tarkoitetaan toimenpiteitä, joita luvan haltijan (tai laitostoimittajan) pitää tehdä sen osoittamiseksi, että talteenottolaitos on turvallinen toimintaympäristössään käyttöorganisaatioineen. Vaatimusten täyttymiseen tarvittavat toimenpiteet riippuvat siitä, millaiseen kohteeseen (laitoskokonaisuudet, järjestelmät, organisaatio ja sen osaaminen) vaatimukset liittyvät ja missä kohteen tai arvioitavan laitoksen elinkaaren vaiheessa osoitusta tehdään. Vaatimusten täyttymiseen käytettäviä menetelmiä ja menettelyitä ovat esim. analyysit laskelmat, kokeellinen tutkimus, laitoksen koekäyttö, prosessien arviointi ja hallinta, ulkopuolisen asiantuntemuksen käyttö riippumattoman arviointiin sekä rakentamisen ja valmistuksen valvonta. Jäljitettävyydellä tarkoitetaan menettelyiden, menetelmien ja tulosten esittämistä ja tallentamista siten, että turvallisuusvaatimusten osoittamisen perusteiden ja tulosten uudelleen arviointi on tarvittaessa mahdollista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luvan haltijan velvollisuudesta huolehtia talteenottolaitoksen ja sen järjestelmien kunnon seurannasta laitoksen turvallisuuden edellyttämässä laajuudessa. Säännös olisi ydinlaitoksien ikääntymisen hallintaa koskevaa velvoitetta lievempi. Talteenottolaitokselta ei vaadittaisi hyväksyttyä ikääntymisen hallintaohjelmaa, mutta käytännössä laitoksella tulisi olla menettelyt laitoksen ja sen järjestelmien kunnon seurannalle, jotta turvallisuudesta voidaan riittävästi varmistua.

Pykälän 3 momentissa on Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus. Tarkoituksena olisi tarvittaessa antaa tarkentavia määräyksiä turvallisuutta koskevien vaatimusten täyttymisen osoittamisesta sekä laitoksen ja sen järjestelmien kunnonvalvonnasta.

192 § Ydinaineen talteenottolaitoksen turvajärjestelyt

Talteenottolaitoksen turvajärjestelyihin sovellettaisiin 16 luvun mukaisia ydinlaitoksen turvajärjestelyjä koskevia vaatimuksia pykälässä säädetyn mukaisesti. Ydinaineen talteenottolaitoksen turvajärjestelyt poikkeavat ydinlaitosten turvajärjestelyistä keskeisiltä osin siten, että talteenottolaitoksilla ei edellytetä turvahenkilöitä, vaan turvaaminen voidaan hoitaa käyttäen yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitettuja vartijoita. Tämän vuoksi 16 lukua olisi tarpeen soveltaa vain osittain. Turvajärjestelyjä koskevien vaatimusten perustelut on esitetty pykäläkohtaisesti 16 luvun perusteluissa.

193 § Säteilyturvallisuuspoikkeamat ja säteilyvaaratilanteet ydinaineen talteenottolaitoksessa

Pykälässä säädettäisiin säteilyturvallisuuspoikkeamista ja säteilyvaaratilanteista ydinaineen talteenottolaitoksella. Talteenottolaitosta koskevan luvan haltijaan sovellettaisiin säteilylain 16 lukua ja 138 §:ää siten, että luvan haltijaan sovelletaan, mitä kyseisissä säännöksissä on säädetty turvallisuuslupaa edellyttävästä toiminnasta ja toiminnanharjoittajasta. Jos luvan haltija laiminlyö säteilylain 138 §:ssä säädetyn velvollisuuden, sovellettaisiin säteilylain 139 §:ää. Valtiolle aiheutuvien kustannusten korvaamiseen käytettäisiin ensisijaisesti 28 luvussa tarkoitettua vakuutta.

8.1.4 IV OSA: YDINJÄTEHUOLTO

20 luku

Ydinjätehuollon periaatteet ja vaatimukset

194 § Vastuu ydinjätehuollosta ja sen kustannuksista

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinjätehuollon toteuttamisen vastuista ja siihen liittyvistä kustannusvastuista sekä näihin liittyvistä suunnitteluvastuista. Säännös vastaisi pääpiirteissään kumottavan lain 9 §:n 3 momentissa säädettyjä velvoitteita. Erillisestä jätehuoltovelvollisen määritelmästä luovuttaisiin.

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltija vastaisi toiminnassaan syntyvien tai toiminnan seurauksena syntyneiden ydinjätteiden ydinjätehuollosta, siihen liittyvien toimenpiteiden asianmukaisesta valmistelusta sekä ydinjätehuoltoon liittyvistä kustannuksista. Näistä toimenpiteistä koostuu luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuus. Ydinjätehuolto kattaa laajasti ne toimenpiteet, jotka on tarpeen toteuttaa toiminnasta syntyneiden ydinjätteiden käsittelystä ja loppusijoituksesta turvallisesti. Huolehtimisvelvollisuuteen sisältyvät velvoitteet edellyttävät valmistelevia toimenpiteitä, esim. ydinlaitoksen rakentamisluvan hyväksyminen edellyttäisi hyväksyttyä ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelmaa. Ydinjätehuollon toimenpiteiden valmistelulla tarkoitetaan myös mm. eri vaiheissa edellytettyjä suunnittelutoimenpiteitä sekä ydinlaitoksen käytöstäpoistoon tai sulkemiseen liittyvää valmistelua. Huolehtimisvelvollisuuteen kuuluu velvollisuus varautua ydinjätehuollon kustannuksiin, ja tämä varautumisvelvollisuus alkaisi konkreettisesti, kun ydinlaitoksessa ensimmäisen kerran voi syntyä ydinjätettä, esim. kun luvanhaltijan ydinlaitokselle tuodaan ensimmäisen kerran ydinpolttoainetta tai muusta ydinlaitoksesta ydinjätettä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin huolehtimisvelvollisuuden voimassa pysymisestä. Säännös vastaisi kumottavan lain 10 §:ää. Velvollisuuteen eivät vaikuta luvan voimassaolon päättyminen tai peruuttaminen, vaan luvanhaltija on lähtökohtaisesti aina velvollinen huolehtimaan toiminnastaan syntyvistä jätteistä loppusijoituslaitoksen sulkemiseen saakka tai siihen asti, kun luvanhaltija on siirtänyt huolehtimisvelvollisuutensa toiselle luvanhaltijalle. Huolehtimisvelvollisuuden päättymisestä säädettäisiin kootusti 337 §:ssä.

Pykälän 3 momentti vastaisi YEA 5 §:n 1 kohtaa.

195 § Luvanhaltijan oikeus ydinjätteisiin liittyvään toimintaan

Pykälässä säädettäisiin luvanhaltijan oikeudesta ydinjätteisiin liittyvään toimintaan. Säännös vastaisi pääpiirteissään YEA 20 §:n ydinjätteitä koskevia osia.

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltijalla olisi oikeus ydinlaitoksessa tai laitosalueella ilman eri lupaa ydinlaitosta koskevan luvan perusteella pitää hallussaan, tuottaa, käsitellä, käyttää ja varastoida luvan mukaisessa toiminnassa syntyvä ydinjätteitä tai luvan mukaisesti sinne tuotavia ydinjätteitä. Ydinlaitosta koskevassa luvassa voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä, joissa otetaan huomioon toiminnan laajuus ja turvallisuusmerkitys.

Pykälän 2 momentissa olisi informatiivinen viittaus 209 §:ään ja tiettyihin 21 luvussa säädettyihin tilanteisiin.

196 § Ydinjätehuollon toimenpiteiden turvallisuus

Pykälässä säädettäisiin ydinjätehuollon toimenpiteiden turvallisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan ydinjätehuollon turvallisuus olisi asetettava etusijalle suunnittelussa ja toteutuksessa. Tällä tarkoitetaan sitä, että ydinjätehuollon toimenpiteet tulee suunnitella ja toteuttaa siten, että onnettomuuksien riskit ovat vähäiset, radioaktiivisten aineiden leviäminen estetään tehokkaasti ja työntekijöiden suojelusta huolehditaan. Ydinjätehuolto on kokonaisuus, jossa otetaan huomioon ydinjätehuollon kaikkien vaiheiden väliset riippuvuudet.

Pykälän 2 momentin mukaan ydinjätteiden ominaisuudet tulisi selvittää, ja ne tulisi lajitella ja luokitella siten, että niiden jatkokäsittely voidaan toteuttaa turvallisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Jatkokäsittelyn tavoitteena on yleensä ydinjätteen tilavuuden pienentäminen ja ydinjätteen saattaminen varastoinnin ja loppusijoituksen kannalta vakaaseen olomuotoon. Tavallisimpia käsittelymenetelmiä ovat ydinjätteiden paloittelu ja kokoonpuristaminen, nestemäisessä muodossa olevien ydinjätteiden kiinteytys ja ydinjätteiden pakkaaminen astioihin. Ydinjätteiden luokittelu perustuu jätteen ominaisuuksiin, esim. aktiivisuuteen, kemialliseen tai fysikaaliseen olomuotoon. Ydinjätteiden luokittelua ja ydinjäteluokille asetettuja raja-arvoja käytetään mm. arvioitaessa, soveltuuko käytössä oleva pakkaus- ja loppusijoitusmenetelmä kyseiselle ydinjäte-erälle vai tarvitaanko muita ratkaisuja.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ydinjätteitä vastaanottavan luvanhaltijan velvollisuuksista. Luvanhaltijalla, joka varastoi tai loppusijoittaa ydinjätteitä, olisi velvollisuus huolehtia turvallisuudesta. Luvanhaltijan olisi siten varmistettava, että vastaanotetut jätteet voidaan käsitellä ja varastoida tai loppusijoittaa turvallisesti. Luvanhaltijan olisi lisäksi varmistettava, että ydinlaitosta koskevan luvan mukaan siihen saa tuoda toisesta ydinlaitoksesta ydinjätteitä käsiteltäväksi ja varastoitavaksi tai loppusijoitettavaksi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuudesta.

197 § Ydinjätteiden määrä ja radioaktivisuus

Pykälässä säädettäisiin ydinjätteiden määrästä ja radioaktiivisuudesta. Säännös vastaisi kumottavan lain 27 a §:ssä säädettyjä velvoitteita. Pykälä perustuisi ydinjätedirektiivin 4 artiklan 3 kohdan a alakohtaan. Ydinlaitoksen suunnittelussa, käytössä ja käytöstäpoistossa tulisi pyrkiä asettamaan etusijalle ratkaisut, joilla laitoksen elinkaaren eri vaiheissa syntyvän jätteen määrä ja radioaktiivisuus jää niin pieneksi kuin käytännössä mahdollista. Lisäksi syntyneen jätteen määrää voitaisiin vähentää mahdollisuuksien mukaan kierrätyksellä ja uusiokäytöllä. Muiden turvallisuutta koskevien vaatimusten (esim. työntekijöiden suojelun ja ydinjätteen loppusijoituksen pitkäaikaisturvallisuutta koskevat vaatimukset) noudattaminen ei saisi kuitenkaan vaarantua.

198 § Tiedot ydinjätteistä ja arvio niiden määrän kehityksestä

Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta pitää kirjaa ydinjätteistä ja arvioida niiden määrän kehitystä. Ydinjätedirektiivin 12 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan kansallisiin ohjelmiin on sisällyttävä inventaario kaikesta käytetystä ydinpolttoaineesta ja radioaktiivisesta jätteestä sekä arviot tulevista määristä (mukaan lukien käytöstäpoistosta syntyvät määrät), radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen sijaintipaikka ja määrä radioaktiivisen jätteen asianmukaisen luokituksen mukaisesti.

Pykälän 1 momentissa velvoitettaisiin luvanhaltija pitämään kirjaa varastoiduista ja loppusijoitetuista ydinjätteistä. Kirjanpidosta tulisi käydä ilmi jätepakkauksia ja niiden sijaintia koskevat tiedot sekä kuhunkin jätepakkaukseen sisältyvien ydinjätteiden tiedot. Ydinjätteiden määrän tulee olla hyvin tiedossa niiden hoitamiseksi tarvittavien jatkotoimenpiteiden suunnittelua varten. Loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeen tiedot loppusijoitetuista jätteistä tallennetaan, jotta tulevaisuudessa on käytettävissä tiedot loppusijoituslaitoksesta.

Pykälän 2 momentissa säädetään luvanhaltijan velvollisuudesta raportoida Säteilyturvakeskukselle. Suomella on velvollisuus raportoida velvoite raportoida Kansainväliselle atomienergiajärjestölle käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuutta koskevan yleissopimuksen perusteella ja Euroopan komissiolle ydinjätedirektiivin perusteella.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuus.

199 § Ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelma

Pykälässä säädettäisiin ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelmasta. Toteuttamissuunnitelmalla tarkoitettaisiin ydinlaitosta varten tehtävää suunnitelmaa ydinjätehuollon järjestämisen toteuttamisesta yleisellä tasolla, jotta voidaan varmistua ydinjätehuollon ja käytöstäpoiston suunnittelun huomioon ottamisesta laitoshankkeen alusta alkaen. Toteuttamissuunnitelman hyväksyisi työ- ja elinkeinoministeriö, ja sen olisi oltava hyväksytty ennen rakentamisluvan myöntämistä (ks. 30 luku).

Toteuttamissuunnitelma ja sitä koskeva hyväksymispäätös vastaisivat kumottavan lain 28 §:ssä edellytettyä suunnitelmaa ydinjätehuollon toteuttamisesta. Muutoksena aikaisempaan nähden asiaa koskeva päätös tehtäisiin kuitenkin nykyistä varhaisemmassa vaiheessa. Erityisesti uusille toimijoille jätehuollon toteuttaminen voi olla pitkäkestoinen hanke, ja siksi toteuttamissuunnitelmaa ehdotetaan aikaistettavaksi. Jos luvanhaltijalla on jo entuudestaan ydinlaitos, uutta ydinlaitosta koskeva toteuttamissuunnitelma olisi mahdollista sisällyttää osaksi olemassa olevaa suunnitelmaa.

Pykälän 1 momentin nojalla ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelmaa koskevassa hyväksymispäätöksessä vahvistettaisiin ydinjätehuollossa noudatettavat periaatteet ja ydinjätehuollon toimenpiteiden toteuttamisessa noudatettava aikataulu.

Pykälän 2 momentin mukaan ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelman hyväksyminen edellyttäisi 1 kohdan perusteella, että toteuttamissuunnitelmassa olisi kuvattu yleisellä tasolla asianomaisen ydinlaitoksen ydinjätehuollon toteuttaminen laitoksen koko elinkaaren aikana syntyville ydinjätteille. Suunnitelman tulisi kattaa ydinjätteiden lajittelu, varastointi, käsittely ja loppusijoitus. Momentin 2 kohdan a alakohdan mukaan edellytettäisiin käytöstäpoistostrategiaa, kun kyse on ydinvoimalaitoksesta, ydinteknisestä laitoksesta tai ydinpolttoaineen tuotantolaitoksesta, ja b alakohdan mukaan sulkemisstrategiaa, kun kyse on loppusijoituslaitoksesta. Momentin perusteella voitaisiin hyväksyä sellaisiin menetelmiin perustuvat suunnitelmat, joiden turvallisuudesta ja luotettavuudesta on riittävästi näyttöä. Jos ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelma sisältää uusia menetelmiä jätehuollon tai käytöstäpoiston toteutukseen, tulisi ne perustella yksityiskohtaisemmin, jotta niiden toteutettavuutta pystytään arvioimaan luotettavasti. Jos samalla laitospaikalla on useita ydinlaitoksia, olisi tämä otettava huomioon toteuttamissuunnitelmassa. Pykälän 2 momenttia sovellettaessa olisi tarvittaessa otettava huomioon, mitä ydinjätehuollosta ehdotetussa laissa säädetään (mm. ydinjätteiden loppusijoitusta Suomeen koskeva vaatimus). Tämä vastaa YEA 76 §:n 1 momenttia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valtioneuvostolle asetuksenantovaltuudesta selvityksen sisältöön ja hyväksymiseen liittyvistä seikoista.

200 § Ydinjätehuoltosuunnitelma

Pykälässä säädettäisiin ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelmaa täydentävästä ydinjätehuoltosuunnitelmasta. Ydinjätehuoltosuunnitelma olisi toimitettava kolmen vuoden kuluessa ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelman hyväksymisestä ja sen jälkeen vähintään joka kolmas vuosi työ- ja elinkeinoministeriön hyväksyttäväksi. Säännöllisellä ydinjätehuoltosuunnitelman päivittämisellä pystyttäisiin seuraamaan ydinjätehuoltoon liittyen toimien etenemistä ja hyväksymisen yhteydessä tarpeen mukaan edellyttämään lisätoimia asian edistämiseksi. Luvanhaltija vastaisi velvoitteen noudattamisesta. Luvanhaltijan kaikki ydinlaitokset voivat sisältyä samaan ydinjätehuoltosuunnitelmaan. Luvanhaltijat voivat myös yhdessä tehdä yhteisen ydinjätehuoltohuoltosuunnitelman, kuten nykyisin Posiva Oy, Teollisuuden Voima Oyj ja Fortum Power and Heat Oy.

Ydinjätehuoltosuunnitelma kehittyisi ydinlaitoksen ja ydinjätehuollon etenemisen aikana, ja se olisi keskeinen työkalu ydinjätehuollon etenemisen seurannassa ja velvoittamisessa ydinjätehuollon suunnitteluvaiheesta lähtien koko ydinlaitoshankkeen elinkaaren ajan. Ydinjätehuoltosuunnitelma yhdessä ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelman kanssa sisältäisivät myös olennaista tietoa ydinjätehuollon ja käytöstäpoiston tai loppusijoituslaitoksen kustannusten arvioinnin ja kustannuksiin varautumisen kannalta. Ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelman eriyttäminen ydinjätehuoltosuunnitelmasta selkeyttäisi sääntelyä. Ydinjätehuoltosuunnitelma ja sen päivitystä koskeva vaatimus vastaisi kumottavan lain 7 h §:n 4 momenttia ja 28 §:ää sekä YEA 74 §:ää.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinjätehuoltosuunnitelman toimitusaikataulusta ja toimitustavasta. Ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelman hyväksyminen käynnistää ydinjätehuoltosuunnitelman kolmen vuoden välein tapahtuvan toimitussyklin. Velvollisuus toimittaa ydinjätehuoltosuunnitelma 1 momentin mukaisesti päättyy, kun huolehtimisvelvollisuus on tämän lain mukaisesti päättynyt.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ydinjätehuoltosuunnitelman hyväksymisen edellytyksistä. Momentin 1 kohdan mukaan olisi selvitettävä suunnitelmat tulevalle kolmelle vuodelle yksityiskohtaisemmin ja seuraavalle kolmen vuoden ajanjaksolle yleisemmin. Näiden perusteella pystyttäisiin arvioimaan ydinjätehuollon toteutuksen etenemää. Momentin 2 kohdan mukaan edellytettäisiin tietoja ydinjätehuollon toteutukseen liittyvistä sopimuksista ja muista järjestelyistä, jotka voivat olla olennainen osa jätehuoltokokonaisuutta ja siten olennainen osa arvioitaessa jätehuollon toteutusta ja uskottavuutta. Momentin 3 kohdassa edellytettäisiin esittämään merkittävät muutokset ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelmassa hyväksyttyihin, toimenpiteisiin, aikatauluihin ja menetelmiin. Menetelmiä koskevan muutoksen hyväksymisen edellytys olisi vastaava kuin 199 §:n mukaan edellytetään ydinjätehuollon toteuttamissuunnitemaan sisällytettävien menetelmien hyväksymiseltä.

Pykälän 3 momentissa olisi täydentävä säännös, joka koskee ydinjätehuoltosuunnitelman päivityksiä. Päivityksen hyväksyminen edellyttäisi, että 2 momentissa edellytettyjen asioiden lisäksi se sisältäisi riittävässä laajuudessa selvityksen toteutetuista ydinjätehuollon toimenpiteistä.

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

201 § Ydinjätehuoltosuunnitelman noudattaminen

Pykälässä säädettäisiin velvoitteesta toteuttaa ydinjätehuollon toimenpiteet lähtökohtaisesti hyväksytyn ydinjätehuoltosuunnitelman mukaisesti. Lähtökohtaisesti toteuttaminen tarkoittaisi sitä, että toimenpiteet tulisi toteuttaa mahdollisimman pitkälle hyväksyttyjen periaatteiden mukaisesti, mutta pienet poikkeavuudet olisivat kuitenkin mahdollisia ottaen huomioon toimenpiteiden laajuus ja aikajänne. Ydinjätehuoltosuunnitelma päivitettäisiin edelleen kolmen vuoden välein. Tämän arvioidaan olevan riittävää, vaikka suunnitelmaa olisi tarpeen muuttaa jo sitä ennen.

202 § Ydinlaitoksen käytöstäpoiston suunnittelu

Pykälässä säädettäisiin hyväksyttyä käytöstäpoistosuunnitelmaa koskevasta vaatimuksesta, jota sovellettaisiin ydinvoimalaitokseen, ydintekniseen laitokseen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitokseen. Säännös vastaisi pääpiirteissään kumottavan lain 7 g §:n 2 momenttia sekä YEA 79 a ja 79 b §:ää. Kumottavan lain mukaan käytöstäpoistosuunnitelman on hyväksynyt työ- ja elinkeinoministeriö, mutta ehdotuksen mukaan hyväksyminen siirrettäisiin Säteilyturvakeskuksen tehtäväksi. Käytöstäpoistosuunnitelma on tarpeen sen varmistamiseksi, että laitoksen käytöstäpoistoon varaudutaan riittävän ajoissa ja pyritään huolehtimaan käytöstäpoistovaiheeseen jäävän mahdollisimman vähän jätettä. Käytöstäpoistosuunnitelmaa ei vaadittaisi loppusijoituslaitoksesta, joka elinkaaren loppuvaiheessa suljetaan, mutta ei poisteta käytöstä.

Pykälän 1 momentissa säädetäisiin ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen käytöstäpoistosuunnitelmaa koskevasta vaatimuksesta ja sen säännöllisestä päivittämisestä aina laitoksen purkamisen aloittamiseen saakka. Ensimmäisen kerran käytöstäpoistosuunnitelma olisi toimitettava Säteilyturvakeskukselle hyväksyttäväksi ennen käyttöluvan myöntämistä (ks. 30 luku). Laitoksen käytön aikana käytöstäpoistosuunnitelma olisi toimitettava vähintään joka kuudes vuosi, jotta sen perusteella laskettuja käytöstäpoiston kustannusarvioita voidaan hyödyntää ydinjätehuollon kustannuksiin varautumisessa. Ydinlaitoksilla tulee olla ajantasaiset ja elinkaaren vaiheen huomioon ottaen riittävän yksityiskohtaiset suunnitelmat laitoksen purkamiseksi koko laitoksen elinkaaren ajan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin käytöstäpoistosuunnitelman hyväksymisen edellytyksistä. Käytöstäpoistosuunnitelman laajuus voi vaihdella purettavan laitoksen tyypin ja koon mukaan sekä elinkaaren vaiheen mukaan. Sen tulee sisältää yleispiirteinen kuvaus käytöstäpoiston vaiheista ja aikataulusta sekä laitosalueen lopputilasta ja käytettävistä jätehuollon menetelmistä. Rakentamisvaiheessa ei edellytettäisi erillistä käytöstäpoistosuunnitelmaa, vaan tältä osin käytöstäpoistoa koskevat pääperiaatteet tulisi esittää ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelmassa. Ensimmäinen käytöstäpoistosuunnitelma olisi toimitettava hyväksyttäväksi ennen laitoksen käyttöluvan myöntämistä, koska hyväksytty käytöstäpoistosuunnitelma on käyttöluvan myöntämisen edellytys. Tässä vaiheessa käytöstäpoistosuunnitelman olisi perustuttava rakennetun laitoksen ajantasaiseen suunnitteluaineistoon. Ydinlaitoksen käytön aikana käytöstäpoistosuunnitelmaa olisi määräajoin tarkennettava. Käytön aikana tarkennusten olisi perustuttava ydinlaitoksen ajantasaiseen suunnitteluaineistoon, ja niissä olisi otettava huomioon mm. toteutetut laitosmuutokset. Lisäksi käytöstäpoistosuunnitelman päivityksissä olisi otettava huomioon mahdollinen tekninen kehitys käytöstäpoiston vaiheistuksessa ja purkamisessa käytettävien menetelmien valinnassa.

Pykälän 2 momentin 1 kohdassa edellytettäisiin tietoa siitä, onko laitos suunniteltu purettavaksi välittömästi käytön päätyttyä (*välitön purkaminen*) vai sisältyykö käytöstäpoistoon laitoksen pidempiaikaista säilyttämistä käyttövaiheen päätyttyä ennen purkutoimenpiteiden aloittamista (*viivästetty purkaminen*). Jos luvanhaltija päätyy esittämään viivästettyä purkamista, on valitulle menettelylle esitettävä perustelut. Momentin 2 kohdassa edellytettäisiin antamaan arvio laitoksen purkamisessa syntyvistä jätemääristä ja aktiivisuuksista sekä kuvaamaan käytöstäpoistosta syntyvien ydinjätteiden huoltomenettelyt. Momentin 3 kohdassa edellytettäisiin esittämään ydinlaitoksen purkamisen toteutusvaiheet ja niiden toteuttamisen aikataulu. Ennen ydinlaitoksen käyttölupaa olisi riittävää esittää käytöstäpoiston vaiheistus päävaiheiden osalta. Toteutusvaiheiden määriä ja kuvauksia olisi tarkennettava ydinlaitoksen käytön aikana, kunnes lopullisessa käytöstäpoistosuunnitelmassa esitetään lopullinen käytöstäpoiston vaiheistus projektiaikatauluineen. Momentin 4 kohdan mukaan edellytettäisiin laitosalueen lopputilan määrittämistä. Käytöstäpoistosuunnitelmasta olisi käytävä ilmi, puretaanko laitosalueelta ydinlaitokset ja muut rakennukset vai jääkö alueelle rakennuksia tai muita ydinlaitokseen liittyviä rakenteita. Lisäksi on esitettävä arvio siitä, tuleeko sijaintipaikka kokonaan vapautettavaksi ehdotetun lain mukaisesta valvonnasta vai jääkö alueelle säteilystä johtuvia käyttörajoituksia. Nykyisin YEA 79 a §:n 1 momentissa 4 kohdassa edellytetystä käytöstäpoiston ja siihen liittyvän ydinjätehuollon kustannusarvion sisällyttämisestä käytöstäpoistosuunnitelmaan luovuttaisiin.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskukselle määräystenantovaltuus.

203 § Ydinjätteiden vapauttaminen ydinenergialain mukaisesta valvonnasta

Pykälässä säädettäisiin ydinjätteen viranomaisvalvonnasta vapauttamisesta. Viranomaisvalvonnasta vapauttamisella tarkoitetaan, että ydinjätteeseen ei enää sovelleta ydinenergialakia. Viranomaisvalvonnasta vapauttamisen jälkeen jätettä on käsiteltävä jätelain mukaisesti. Pykälä vastaisi keskeisiltä osin kumottavan lain 27 c–27 e §:ää.

Pykälän 1 momentissa annettaisiin Säteilyturvakeskukselle valtuus hyväksyä ydinjätteiden viranomaisvalvonnasta vapauttaminen 1 momentissa säädettyjen edellytysten täyttyessä. Momentin 1 kohdassa edellytettäisiin, että valvonnasta vapautettava ydinjäte on poistettava ensin ydinmateriaalivalvonnan alaisuudesta. Tämä koskee ydinjätettä, jossa on ydinaineita tai joka on ydinmateriaalia. Momentin 2 kohdassa säädettäisiin radioaktiivisen aineen määrää koskevista rajoista. Jos radioaktiivisen aineen määrä ydinjätteessä ei ylitä vapauttamisrajaa, se voidaan vapauttaa valvonnasta, kun Säteilyturvakeskus on päätöksessä antanut määräykset radioaktiivi-

suuden määrittämiseen käytettävistä menettelyistä. Säteilyturvakeskus voi hyväksyä ydinjätteiden viranomaisvalvonnasta vapauttamisen myös tapauksissa, joissa siinä olevan radioaktiivisen aineen määrä ylittää vapauttamisrajan. Tällöin luvanhaltijan on hakemuksessaan osoitettava, että radioaktiivisen aineen määrä ydinjätteessä on niin vähäistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa. Momentin 3 kohdassa kiellettäisiin ydinjätteiden laimentaminen, jos laimentamisen tavoitteena on ainoastaan viranomaisvalvonnasta vapauttamiseen sovellettavan vapauttamisrajan saavuttaminen. Vapauttamisraja on määritelty 5 §:ssä viittaamalla säteilylain 85 §:ään.

Pykälän 2 momentissa määrättäisiin, että valvonnasta vapautetut jätteet eivät olisi enää ydinjätettä ja niihin olisi sovellettava jätelakia. Jätelain mukaisesti jäte on ensisijaisesti valmisteltava uudelleenkäyttöä varten tai toissijaisesti kierrätettävä. Jos kierrätys ei ole mahdollista, jätteen haltijan on hyödynnettävä jäte muulla tavoin, mukaan lukien hyödyntäminen energiana. Jos hyödyntäminen ei ole mahdollista, jäte on loppukäsiteltävä.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus. Tarkoitus olisi säätää nykyistä YEA 10 c §:ää vastaavasti.

204 § Ydinlaitoksen rakennuksen ja laitosalueen osan vapauttaminen ydinenergialain mukaisesta valvonnasta

Pykälässä säädettäisiin ydinlaitoksen rakennuksen tai sen osan taikka laitosalueen osan vapauttamisesta ydinenergialain alaisesta valvonnasta. Säännös on uusi. Aiemmin ydinlaitoksen rakennuksen tai sen osan taikka laitosalueen osan viranomaisvalvonnasta vapauttamista on käsitelty YVL-ohjeessa D.4. Ydinlaitoksen rakennuksen tai sen osan taikka laitosalueen osan viranomaisvalvonnasta vapauttaminen tulee kyseeseen esim. tilanteissa, joissa ydinlaitoksen käytön aikana halutaan pysyvästi muuttaa jonkin rakennuksen tai sen osan käyttötarkoitusta. Ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen käytöstäpoistetuksi hyväksymisestä säädettäisiin 332 §:ssä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, joilla Säteilyturvakeskus voisi hyväksyä ydinlaitoksen rakennuksen tai sen osan taikka laitosalueen osan vapauttamisen ydinenergialain alaisesta valvonnasta. Vapauttamisen edellytyksenä on, että luvanhaltija on osoittanut riittävän luotettavasti ydinlaitoksen rakennuksessa tai sen osassa taikka laitosalueen osassa olevan radioaktiivisen aineen määrän olevan enintään vapauttamisrajan mukainen tai, jos se ylitetään, siitä ei aiheudu terveyshaittaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuudesta.

205 § Ydinjätteen uuden käyttötarkoituksen hyväksyminen

Pykälässä säädettäisiin ydinjätteen uuden käyttötarkoituksen hyväksymisestä. Pykälä olisi uusi, mutta käytännössä pykälässä tarkoitettuja tilanteita on hoidettu tulkitsemalla kumottavaa lakia.

Pykälän 1 momentin perusteella työ- ja elinkeinoministeriö voisi päätöksellään hakemuksesta hyväksyä, että hyödyntämiskelpoista ydinjätettä voidaan luovuttaa toiseen käyttötarkoitukseen. Momentin 1 kohdassa tarkoitettu hyväksyttävä peruste voisi olla esim. ydinlaitokselta purettujen osien ottaminen uudelleen käyttöön toisella ydinlaitoksella, teollisuudessa, sairaalassa tai muussa soveltuvassa kohteessa. Momentin 2 kohdan mukaan hakijalla olisi oltava taloudelliset ja muut edellytykset toimenpiteen toteuttamiselle. Momentin 3 kohdan mukaan olisi huolehdittava siitä, että uuteen käyttötarkoitukseen luovutettu ydinjäte soveltuu suunniteltuun käyttötarkoitukseensa sen mahdollisesti sisältämistä radioaktiivisista aineista huolimatta. Momentin 4

kohdan mukaan ydinjätteen uuden käyttötarkoituksen olisi oltava yhteiskunnan kokonaisedun mukaista.

Pykälän 2 momentin mukaan uuteen käyttötarkoitukseen hyväksytty ydinjäte ei olisi ehdotetussa laissa tarkoitettua ydinjätettä. Jos uusi käyttötarkoitus olisi ydinlaitoksessa, toimintaan sovellettaisiin ydinenergialakia ja laitoksen toiminnassa tai sen seurauksena syntyvä radioaktiivisia aineita sisältävä jäte olisi ydinjätettä. Jos käytettyä ydinpolttoainetta jälleenkäsitellään siten, että siitä syntyy ydinpolttoaineen valmistuksessa hyödynnettävää ainetta, tämä aine ei ole ydinjätettä, mutta tässä valmistuksessa syntynyt jäte olisi ydinjätettä, jos se on radioaktiivista. Jos sen sijaan uusi käyttötarkoitus olisi tutkimuslaitoksessa tai sairaalassa, (esim. sairaalassa säteilysuojaukseen käytettävä rakenne), toiminnan säteilyturvallisuuteen sovellettaisiin säteilylakia ja toiminnassa tai sen seurauksena syntyvä jäte olisi säteilylaissa tarkoitettua radioaktiivista jätettä.

206 § Huolehtimisvelvollisuuden siirtäminen

Pykälässä mahdollistettaisiin ydinjätteiden huolehtimisvelvollisuuden siirtämistä Suomessa toimijalta toiselle. Siirto vastaisi kumottavan lain 30 §:n nojalla sovellettua käytäntöä. YEA 81 ja 82 §:n mukaan huolehtimisvelvollisuuden siirtämisen yhteydessä on haettava luovutuslupaa Säteilyturvakeskukselta samanaikaisesti ja molemmat hakemukset on ratkaistava samanaikaisesti. Ehdotuksen mukaan velvollisuus luovutusluvan hakemiseen huolehtimisvelvollisuuden siirtämisen yhteydessä poistuisi ja luovutuksen edellytykset arvioitaisiin huolehtimisvelvollisuuden siirtämisen yhteydessä. Ehdotus mahdollistaisi ydinjätehuoltoon liittyvien toimien keskittämisen ja ydinjätehuoltoon liittyvien velvollisuuksien tehokkaan hoitamisen.

Pykälän 1 momentin mukaan huolehtimisvelvollisuuden siirtämistä koskevan asian ratkaisisi työ- ja elinkeinoministeriö, koska ratkaisulla on yhteys ydinjätehuollon taloudellisen varautumisen järjestämiseen ja Valtion ydinjätehuoltorahastoon.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin huolehtimisvelvollisuuden siirron hyväksymisen edellytyksistä. Momentin 1 kohdan mukaan edellytettäisiin vastaanottajan suostumusta. Momentin 2 kohdan mukaan vastaanottajalla tulisi olla edellytykset ottaa vastaan siirtyvät ydinjätteet ja huolehtia niistä tämän lain mukaisesti. Vastaanottajalla olisi sen vuoksi oltava ydinlaitosta koskeva lupa, jonka puitteissa vastaanotettuja ydinjätteitä olisi mahdollista ottaa vastaan, pitää hallussa, käsitellä ja varastoida tai loppusijoittaa. Momentin 3 kohdassa edellytettäisiin, että huolehtimisvelvollisuuden siirtämisen seurauksena ydinjätehuollon toimenpiteiden ja sen kustannuksiin varautuminen eivät vaarannu. Momentin 4 kohdan mukaan myöskään ydinmateriaalivalvonnan velvoitteiden noudattaminen ei saisi vaarantua.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin huolehtimisvelvollisuuden siirtämisen oikeusvaikutuksista pääosin vastaavasti kuin kumottavan lain 30 §:ssä, mutta tarkemmin. Kun huolehtimisvelvollisuus on siirretty, vastaanottaneella taholla on lopullinen vastuu ydinjätehuollon toteuttamisesta siirron kohteena oleville ydinjätteille vastaavasti kuin ydinjätteet olisivat syntyneet luvanhaltijan omissa ydinlaitoksissa. Samalla ydinjätteet luovuttaneen tahon velvollisuudet huolehtia näistä ydinjätteistä päättyisi. Huolehtimisvelvollisuutta ei olisi enää mahdollista palauttaa alkuperäiselle huolehtimisvelvolliselle ilman uutta huolehtimisvelvollisuuden siirtämistä koskevaa päätöstä. Jos kaikki luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuuden piiriin kuuluvat ydinjätteet siirretään toiselle taholle, päättyy huolehtimisvelvollisuus luovuttajan osalta sen mukaan kuin 337§:ssä tarkemmin säädetään.

Pykälään liittyy 224 §:n 3 momentti, jossa säädetään huolehtimisvelvollisuuden siirtämisestä aiheutuvien muutosten vahvistamisesta asianomaisten luvanhaltijoiden vastuumääriin ja rahastotavoitteisiin, ja 254 §:n 2 momentti, jossa säädetään siirtämisestä aiheutuvien muutosten vahvistamisesta asianomaisten luvanhaltijoiden rahasto-osuuksiin.

207 § Ydinjätteiden luovuttamista koskeva ilmoitus

Pykälässä säädettäisiin ydinjätteiden luovuttamisesta ilman huolehtimisvelvollisuuden siirtämistä toiselle luvanhaltijalle. Kumottavan lain 21 §:n mukaisesta lupavaatimuksesta luovuttaisiin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin luovutukseen liittyvistä edellytyksistä ja rajoituksista, jotka olisivat vastaavat kuin 206 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädettäisiin. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskukselle etukäteen tehtävästä ilmoituksesta. Ilmoituksessa olisi oltava selvitys vastaanottajan suostumuksesta ja siitä, että vastaanottajalla on 1 momentissa tarkoitettu ydinlaitosta koskeva lupa.

208 § Käytetyn ydinpolttoaineen siirtäminen liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella

Pykälässä säädettäisiin käytetyn ydinpolttoaineen liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella tapahtuvassa siirtämisessä käytettävän siirtosäiliön hyväksymisestä. Siirtosäiliöllä tarkoitettaisiin yhtä tai useampaa astiaa ja kaikkia muita osia tai komponentteja, jotka ovat astian sisällön sisällä pysymisen ja turvallisuuden kannalta välttämättömiä. Siirtosäilön määritelmä vastaisi liikenne- ja viestintäministeriön määräyksen TRAFICOM/473662/03.04.03.00/2022 mukaista pakkauksen määritelmää. Pykälä olisi laissa uusi. Nykyisin asiaa käsitellään YVL-ohjeessa. Ehdotuksen tavoitteena on varmistua siitä, että siirtosäilö on käyttötarkoitukseensa sopiva ja että sen kunnonvalvonnasta on huolehdittu.

Käytetyn ydinpolttoaineen siirtämisessä käytettävän siirtosäiliön olisi 1 momentin mukaan oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä. Pykälän 2 momentin mukaan siirtämisessä saisi käyttää myös siirtosäiliötä, jonka pakkauksen rakennetyypin Säteilyturvakeskus on VAK-lain mukaan hyväksynyt ja joka soveltuu käytetyn polttoaineen turvalliseen siirtämiseen.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

209 § Ydinjätteiden luovuttaminen tutkittavaksi Suomessa

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinlaitoksissa syntyneiden ydinjätteiden tutkimisesta suomalaisissa tutkimuslaitoksissa. Tällaisia tutkittavia ydinjätteitä voivat olla esim. säteilytetyt materiaalinäytteet ja voimalaitosten huoltojätteet ja muut vastaavat pienet jätemäärät. Tutkimuslaitokselta ei vaadittaisi toimintaan tämän lain mukaista lupaa. Tutkimuslaitokseen ja ydinjätteeseen sovellettaisiin, mitä säteilylaissa säädetään toiminnanharjoittajasta sekä radioaktiivisen jätteen hallussapidosta, säilyttämisestä ja varastoinnista. Säteilylaissa säädetään turvallisuuslupaa koskevasta vaatimuksesta. Ydinjätteiden luovuttamisesta tutkittavaksi muualla kuin Suomessa säädettäisiin 213 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta siirtää 1 momentin mukaisten ydinjäteerien jätehuoltoa koskevat tehtävät luvanhaltijalta tutkimuslaitokselle. Säteilyturvakeskus voisi luvanhaltijan hakemuksesta hyväksyä, että tutkimuslaitos huolehtii tällaisten vähäisten jätemäärien jätehuollosta. Tutkimuslaitokseen ja ydinjätteisiin sovellettaisiin, mitä säteilylaissa säädetään toiminnanharjoittajasta ja radioaktiivisen jätteen vaarattomaksi tekemisestä. Säteilylain 11 luvussa säädetään radioaktiivisesta jätteestä. Ehdotus selkeyttäisi ja yksinkertaistaisi sääntelyä

verrattuna kumottavan lain 30 ja 32 §:ään. Kun ydinlaitoksen tutkimusnäytteestä syntyvä jäte on radioaktiivista, kyseessä olisi ehdotetussa laissa tarkoitettu ydinjäte. Tutkitut näytteet voivat muuttua tutkittaessa sellaiseen muotoon, että niiden palauttaminen takaisin luovuttaneelle luvanhaltijalle ei ole tarkoituksenmukaista (esim. kiinteät radioaktiiviset aineet saattavat olla tutkimuksen jälkeen nestemäisessä muodossa). Luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuus kyseiseen ydinjäte-erään päättyisi, kun Säteilyturvakeskus on tehnyt asiasta päätöksen, ja tutkimuslaitos hoitaisi jäte-erän jätehuollon säteilylain menettelyiden mukaisesti.

210 § Radioaktiivisten jätteiden vastaanottaminen, käsittely, varastointi ja loppusijoittaminen

Radioaktiivisten jätteiden huollosta säädetään säteilylain 11 luvussa. Pääperiaatteina säteilylaissa on, että toiminnanharjoittajan on huolehdittava toiminnassaan syntyvien radioaktiivisten jätteiden vaarattomaksi tekemisestä. Radioaktiivisten aineiden vaarattomaksi tekemiseksi on käytettävissä kolme pääasiallista menetelmää: kierrätys, jätteiden vanhentaminen, jolloin niissä olevat radioaktiiviset aineet hajoavat stabiileiksi aineiksi, tai loppusijoitus. Radioaktiivisten jätteiden toissijainen huolehtimisvelvollisuus on säteilylain 80 §:n 1 momentin mukaisesti valtiolla. Suomessa ei ole kansallista loppusijoituslaitosta säteilylain alaisille radioaktiivisille jätteille. Säteilylain mukaista valtion toissijaista huolehtimisvelvollisuuden toteuttamiseksi sosiaali- ja terveysministeriöllä on Teollisuuden Voima Oyj:n kanssa sopimus, jonka nojalla radioaktiivisia jätteitä voidaan varastoida ja loppusijoittaa Teollisuuden Voima Oyj:n matala- ja keskiaktiivisten ydinjätteiden loppusijoituslaitokseen (VLJ-luolaan).

Pykälän mukaan luvanhaltija saisi ottaa vastaan, käsitellä, varastoida tai loppusijoittaa myös säteilylain soveltamisalaan kuuluvia radioaktiivisia jätteitä sen mukaan kuin luvassa tarkemmin määrätään. Tällöin radioaktiivisiin jätteisiin sovellettaisiin säteilylain sijaan, mitä ehdotetussa laissa säädetään jätehuollon toimenpiteistä. Tämä mahdollistaisi radioaktiivisten jätteiden huoltotoimenpiteet myös muissa kuin Teollisuuden Voima Oyj:n loppusijoituslaitoksessa ja samalla yritysvetoisten ratkaisujen kehittymisen säteilylain alaisten toiminnanharjoittajien radioaktiivisten jätteiden huoltoon. Ehdotetulla sääntelyllä olisi turvallisuutta ja radioaktiivisten jätteiden huoltoa parantava vaikutus, koska se edistäisi kaupallisten jätehuoltoratkaisujen kehittämistä radioaktiivisille jätteille. Ehdotettu säännös olisi laissa uusi, mutta nykyisin asia on sisältynyt matala- ja keskiaktiivisen ydinjätteen loppusijoituslaitoksen (VLJ-luolan) käyttöluvan ehtoihin.

Esitykseen sisältyy ehdotus säteilylain muuttamisesta, jolla varmistettaisiin säteilylain soveltamisalaan kuuluvien radioaktiivisten jätteiden sääntelykokonaisuuden johdonmukaisuus.

21 luku

Ydinjätteiden loppusijoitus sekä niiden tuontia, vientiä ja siirtoa koskevat rajoitukset

211 § Ydinjätteiden loppusijoitusta koskeva vaatimus

Pykälän mukaan Suomessa syntyneet ydinjätteet olisi loppusijoitettava Suomeen. Suomessa syntyneiden ydinjätteiden vieminen käsiteltäväksi, varastoitavaksi ja loppusijoitettavaksi kiellettiin lain muutoksella vuonna 1996. Loppusijoitusta koskevaa vaatimusta sovelletaan myös sellaisiin ydinjätteisiin, jotka syntyvät Suomessa syntyneiden ydinjätteiden käsittelystä (esim. tutkimustoimenpiteistä) muualla kuin Suomessa (ks. 5 §:n 5 momentti).

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 6 a §:ää loppusijoitusta koskevan vaatimuksen osalta. Säännöksen tavoitteena on varmistaa, että Suomessa syntyneistä ydinjätteistä huolehditaan asianmukaisesti ja turvallisuusvaatimukset täyttäen. Ydinjätedirektiivin 4 artiklan 1 kohdan mukaan kullakin jäsenvaltiolla on oltava perimmäinen vastuu siinä syntyneen käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollosta ja 2 kohdan mukaan jäsenvaltiolla on myös perimmäinen vastuu toiseen maahan käsittelyä tai jälleenkäsittelyä varten siirretystä ydinpolttoaineesta syntyvän jätteen turvallisesta ja vastuullisesta loppusijoituksesta.

Pykälän 2 momentin mukaan ydinjätteet olisi loppusijoitettava siten, että niistä pitkillä aikajaksoilla aiheutuvan säteilyaltistuksen taso pysyy käytettävissä olevan tiedon perusteella hyväksyttävänä. Loppusijoituslaitoksen suunnittelun ja toteutuksen tavoitteena on, että ihmisille ja ympäristölle, mukaan lukien muille elollisille, ei suurella todennäköisyydellä aiheudu terveyshaittoja loppusijoitetuista ydinjätteistä pitkilläkään aikajaksoilla. Loppusijoituslaitoksen suunnittelussa olisi varauduttava riittävän kattavaan suunnitteluperusteolosuhteiden ja -ilmiöiden huomioon ottamiseen, jotta riittävä turvallisuuden taso saavutettaisiin. Säteilyaltistuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon kattavasti erilaiset uskottavat skenaariot, joista voisi aiheutua päästöjä. Erikseen olisi syytä käsitellä harvoin tapahtuvia voimakkaita luonnonilmiöitä, ihmisten tahatonta tunkeutumista loppusijoituslaitokseen ja muita harvinaiseksi katsottavia tapahtumia. Tällaisille spekulatiivisille tapahtumille ei ole perusteltua kiinnittää altistusrajoitusta.

Pykälän 2 momentin mukaan edellytettäisiin lisäksi, että suljetun loppusijoituslaitoksen turvallisuus ei saisi edellyttää loppusijoituslaitoksen valvontaa. Tarkoituksena on suojata tulevia sukupolvia ja eliölajeja säteilyaltistuksen vaikutuksilta siinäkin tapauksessa, että nykyisen kaltaisella tieteellisteknisellä tasolla olevaa yhteiskuntaa ei välttämättä enää olisi ja loppusijoituslaitos olisi kadonnut yhteiskunnan muistista. Säännös vastaisi kumottavan lain 7 h §:n 3 momenttia.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuutus. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin säteilyaltistuksen annosrajoituksia suljetulle loppusijoituslaitokselle. Kyseiset annosrajoitukset ovat loppusijoituslaitoksen suunnittelua ohjaavia altistusarviointikriteereitä, joilla pyritään varmistamaan, että 2 momentin turvallisuustavoitteet täyttyvät. Annosrajoitusten asettamisessa pyritään kansainvälisesti noudattamaan kansainvälisen säteilysuojelukomission ICRP ohjeita. Suljetun loppusijoituslaitoksen säteilysuojelukriteereitä käsittelee mm. ICRP:n suositus ICRP-122 Radiological Protection in Geological Disposal of Long-lived Solid Radioactive Waste. Altistusrajoituksista säädetään YEA 22 d §:ssä.

212 § Poikkeus ydinjätteiden loppusijoitusta koskevasta velvoitteesta

Pykälän 1 momentin mukaisesti työ- ja elinkeinoministeriö voisi hyväksyä ydinjätteiden loppusijoittamisen muualle, jos momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Muualle kuin Suomeen loppusijoittaminen olisi hyväksyttävissä, jos kyseessä olisi vähäinen ydinjäte-erä, esim. tutkittavaksi viety ydinjäte-erä. Tällaiset jäte-erät tai jätenäytteet saattavat muuttua tutkimuksissa sellaiseen muotoon, että niiden palauttaminen takaisin Suomeen loppusijoitettavaksi ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista.

Pykälän 2 momentin mukaan loppusijoituksesta muualle EU:n alueelle vaadittaisiin ydinjätedirektiivin 4 artiklassa tarkoitettu sopimus. Sopimuksella varmistetaan ydinjätteiden loppusijoituksen turvallisuus ja välillisesti ydinmateriaalivalvonnan velvoitteista huolehtiminen. Komissio on antanut erillisen suosituksen kolmansiin maihin suuntautuvaan radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen vientiin sovellettavista arviointiperusteista (2008/956/Euratom). Näihin sisältyy mm. sitoutuminen erilaisiin kansainvälisiin sopimusvelvoitteisiin. Ehdotettu sääntely vastaisi pääosin kumottavan lain 6 a §:n 2 ja 3 momenttia sekä YEA 7 b §:ää.

213 § Suomessa syntyneiden ydinjätteiden käsittely ja varastointi muualla

Pykälän mukaisesti Suomessa syntyneitä ydinjätteitä saisi viedä käsiteltäväksi ja varastoitavaksi muihin maihin, jos niiden loppusijoitus toisessa maassa täyttää 212 §:ssä säädetyt edellytykset eli kyse olisi mm. siitä, että loppusijoitusta koskevalla järjestelyllä ei olisi sanottavaa merkitystä luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuuden kannalta ja työ- ja elinkeinoministeriö on hyväksynyt loppusijoittamisen muualla kuin Suomessa taikka jätteen tuottajan ja käsittelijän välillä on sitova sopimus jätteiden palauttamiseksi Suomeen loppusijoitusta varten. Työ- ja elinkeinoministeriön 212 §:n mukaisen hyväksymispäätöksen tai sitovan sopimuksen voimassaolo tarkistettaisiin jätesiirtodirektiivin mukaisen hyväksymisen osana. Ehdotus vastaisi voimassa kumottavan lain 6 a §:n 2 momentin 1 ja 1 a kohtaa ja täsmentäisi velvoitetta sopia ulkomaille käsittelyyn lähetettävien ydinjätteiden loppusijoituksesta.

Ehdotetulla pykälällä mahdollistettaisiin suomalaisten ydinjätteiden tutkiminen ulkomaisessa tutkimuslaitoksessa taikka Suomessa tapahtuvaa loppusijoitusta edeltävän ydinjätteen käsittely ulkomaisissa jätteenkäsittely- tai muussa laitoksissa, jos se on jätehuollon kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaista tai esim. tarvittavia käsittelylaitoksia ei ole Suomessa. Kyseeseen voisi esim. tulla kiinteiden ydinjätteiden polttaminen tilavuuden pienentämiseksi tai saastuneiden metallikomponenttien puhdistaminen radioaktiivisuudesta ja sen jälkeen puhtaaksi mitattujen metallien vapauttaminen valvonnasta kierrätykseen sekä muut vastaavat jätteidenkäsittelytoimenpiteet.

214 § Muualla syntyneiden ydinjätteiden loppusijoitusta koskeva kielto

Pykälän 1 momentin mukaan Suomeen ei saisi tuoda loppusijoitettavaksi ydinjätteitä eikä niihin rinnastettavia radioaktiivisia jätteitä, jos ne ovat syntyneet muualla kuin Suomessa. Suomi ei lähtökohtaisesti ottaisi vastuulleen muutoin kuin vähäisiä määriä muissa maissa tuotettuja ydinjätteitä tai radioaktiivisia jätteitä. Loppusijoitettujen ydinjätteiden tai radioaktiivisten jätteiden tapauksessa toisilla mailla ei olisi mahdollisuuksia huolehtia perimmäisestä vastuustaan Suomeen loppusijoitetuista jätteistä.

Pykälän 2 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö voisi myöntää poikkeuksen muualla syntyneiden ydinjätteiden loppusijoituskiellosta, jos jätemäärät olisivat vähäisiä suhteessa luvanhaltijan omien ydinjätteiden määrään. Tuotavien ydinjätteiden pitäisi olla sellaisia, että niiden ydinjätehuolto Suomessa on olemassa olevien ydinlaitoslupien puitteissa mahdollista ja niiden ydinjätehuollon kustannukset on sisällytetty Valtion ydinjätehuoltorahaston varautumislaskelmiin. Järjestelyn pitäisi muutenkin olla yhteiskunnan kokonaisedun mukainen. Lisäksi vaadittaisiin vastaavat järjestelyt kuin mitä 212 §:n 1 momentin 2–4 kohdassa ja 2 momentissa edellytetään Suomessa syntyneiden ydinjätteiden loppusijoituksesta ulkomaille.

Pykälä vastaisi pääosin kumottavan lain 6 b §:n ja YEA 7 a §:n vaatimuksia.

215 § Muualla syntyneiden ydinjätteiden käsittely ja varastointi Suomessa

Pykälän 1 momentissa kiellettäisiin lähtökohtaisesti muualla kuin Suomessa syntyneiden ydinjätteiden ja niihin rinnastuvien ydinjätteiden käsittely ja varastointi Suomessa. Tällaisten jätteiden maahantuonti loppusijoitettavaksi olisi 214 § mukaisesti kiellettyä, ja siksi ei lähtökohtaisesti olisi tarvetta saada tuoda ydinjätteitä Suomeen käsiteltäväksi tai varastoitavaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvosto voisi poikkeustapauksissa myöntää luvan ydinjätteiden tuontiin ja lyhytaikaiseen varastointiin Suomessa, jos momentissa säädetyt edellytykset

täyttyvät. Lyhytaikaisella varastoinnilla Suomessa tarkoitettaisiin enimmillään noin kahden vuoden aikaa, mutta valtioneuvosto voisi päätöksessään käyttää tapauskohtaista harkintaa.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettuja poikkeustapauksia olisivat mm. ydinjätteiden tuominen Suomeen tutkimustarkoituksiin tai muuhun vastaavaan tarkoitukseen tai merkittävän taloudellisen tai muun painavan syyn takia. Poikkeustapaus voisi esim. olla ulkomaalaisen käytetyn ydinpolttoaineen tuominen Suomeen kapseloitavaksi. Poikkeustapausten harkinnassa olisi varmistettava, että käsittely ja varastointi tapahtuisivat turvallisesti. Jos käsittely ja varastointi tapahtuisivat tutkimuslaitoksessa Suomessa, tutkimuslaitoksen olisi täytettävä 209 §:n 1 momentissa ja sen mukaan säteilylaissa säädetyt edellytykset. Jos käsittely ja varastointi tapahtuisivat ydinlaitoksella Suomessa, olisi toimintaan oltava oikeus ydinlaitosta koskevan luvan nojalla. Jos tuotavaan ydinjäte-erään liittyisi ydinmateriaalivalvonnan velvoitteita, niiden täyttyminen olisi varmistettava. Ydinjätteiden tuonti edellyttäisi, että ulkomaalaisen toimijan ja suomalaisen luvanhaltijan välillä olisi sitova sopimus, joka kattaisi kaikki tarvittavat ydinjätehuollon toimenpiteet Suomessa ja sisältäisi aikataulun ja muut tarvittavat ehdot. Lisäksi Suomella ja jätteiden alkuperämaalla olisi oltava sitoumus loppusijoittaa Suomessa käsitellyt jätteet turvallisesti ja vastuullisesti muualla kuin Suomessa. Valtioneuvoston olisi edellytettävä riittävät vakuudet sen varalle, että voidaan kattaa kustannukset, jos joitakin toimitettuun jäte-erään liittyviä toimenpiteitä jouduttaisiin kuitenkin tekemään Suomessa. Vakuuden olisi oltava riittävä ottaen huomioon kustannusten arviointiin liittyvä epävarmuus, ja arvioituja kustannuksia olisi korotettava vähintään 25 prosentilla.

Pykälän 3 momentissa säädetään lupamenettelystä. Koska luvan myöntäminen olisi periaatteellisesti merkittävä asia, luvan käsittelyyn sovellettaisiin vastaavaa menettelyä kuin ydinlaitoksia koskevan luvan käsittelyyn ja asian ratkaisisi valtioneuvosto.

Pykälän 4 momentin lupapäätös olisi voimassa määräajan ja siinä olisi asetettava määräaika, jolloin jätteet olisi viimeistään toimitettava pois Suomesta. Päätöksessä määrättäisiin riittävät vakuudesta ja sen asettamisesta sekä muut yleisen edun kannalta tarpeelliset määräykset. Lupapäätöksen sisältöön sekä sen antamiseen ja siitä tiedottamiseen sovellettaisiin vastaavia säännöksiä kuin ydinlaitosta koskevan lupapäätöksen osalta.

Pykälän 5 momentin mukaan valtioneuvoston lupa olisi peruutettavissa vastaavasti kuin ydinlaitosta koskeva lupa.

Pykälä olisi uusi ja poikkeaa kumottavan lain 6 b §:n vaatimuksista. Pykälällä mahdollistettaisiin rajatuissa tilanteissa ulkomaisten ydinjätteiden kaupallinen käsittely (esim. kapseloinnin) suomalaisessa ydinlaitoksessa, jos edellytykset täyttyisivät.

216 § Muualla syntyneiden ydinjätteiden käsittelyä ja varastointia koskeva vakuus

Pykälässä säädettäisiin 215 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitettua vakuutta ja sen antajaa koskevista vaatimuksista. Työ- ja elinkeinoministeriö vapauttaisi vakuuden, kun ydinjätteet on viety tai siirretty pois Suomesta, ja tästä on kulunut kolme kuukautta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vakuuden realisointia koskevasta menettelystä, jota sovellettaisiin, jos ydinjätteitä ei olisi viety tai siirretty pois Suomesta määräaikaan mennessä eikä toiminnanharjoittaja olisi teettämisuhkasta huolimatta täyttänyt velvoitteitaan. Vakuus käytettäisiin tällöin teettämistoimien kustannusten kattamiseksi.

Ehdotettu pykälä olisi uusi. Vastaava vaatimus ei ole ollut kumottavassa laissa tarpeen, koska ydinjätteiden tuonti Suomeen käsittelyyn ja varastointiin on ollut kiellettyä.

217 § Ydinjätteiden tuonnin, viennin ja siirron toteuttamista koskeva hyväksyminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinjätteiden tuontia, vientiä ja siirtoa koskevasta hyväksymismenettelystä. Kauttakulussa on aina myös kysymys tuonnista, viennistä tai siirrosta. Hyväksymismenettelyssä olisi käytettävä jätesiirtodirektiivissä säädettyjä menettelyjä. Säteilyturvakeskuksen hyväksyminen edellyttäisi lisäksi, että tuontiin, vientiin, siirtoon ja kauttakulkuun on ehdotetussa laissa edellytetyt luvat ja hyväksymiset (esim. 5 luvussa edellytetty toimintalupa tai toimintailmoitus, 18 luvussa edellytetty kuljetusta koskeva hyväksyminen, 212 tai 214 §:ssä tarkoitettu hyväksyminen tai 215 §:ssä tarkoitettu lupa). Säännös vastaisi YEA 7 c luvussa ja Säteilylain 82 §:ssä säädettyä menettelyä. Jätesiirtodirektiivissä edellytetyn mukaisesti hyväksymispäätös voidaan antaa jätesiirtodirektiivin mukaisella vakioasiakirjalla.

Pykälän 2 momentin mukaan samanaikaisesti ydinmateriaalia olevan ydinjätteen vientiä, siirtoa Suomesta (ja kauttakulku Suomen alueen kautta) koskevan hyväksymisen edellytyksenä olisi lisäksi se, että vientivalvontalain 10 §:ssä säädettyä lupaharkinnan edellytyksiä sovellettaisiin, mukaan lukien pykälässä viitattuja EU-vientivalvonta-asetuksen 15 artiklan mukaisia edellytyksiä. Ydinmateriaalin vientiin, siirtoon ja kauttakulkuun sovellettaisiin 3 §:n 2 momentin mukaan tämän lain säännöksiä EU-vientivalvonta-asetuksen ja vientivalvontalain sijaan, jos se on samalla tämän lain mukaista ydinjätettä. Tämä tarkoittaisi erityisesti, että tällaisen ydinmateriaalin osalta vientiä ja siirtoa Suomesta koskeva lupaharkinta tapahtuisi ehdotetun lain mukaisesti. Tarkoitus kuitenkin olisi, että vientivalvontalaissa tarkoitettuja lupaharkinnan näkökohtia noudatetaan. Lupaharkinnan edellytykset ovat vastaavat EU-vientivalvonta-asetuksessa. Hyväksymisessä olisi esim. varmistettava, että Suomea sitovien ydinalan kahdenvälisten sopimusten velvoitteita noudatetaan. Vaatimus olisi uusi, mutta vastaisi ydinalan kahdenvälisten sopimusten velvollisuuksien ja sitoumusten noudattamisen varmistamisen osalta nykyistä käytäntöä.

Pykälän 3 momentin mukaan Säteilyturvakeskuksen tehtävänä olisi julkaista jätesiirtodirektiivin mukainen vakioasiakirjan omassa määräyskokoelmassaan.

218 § Tulli-ilmoituksessa ilmoitettavat tiedot ydinjätteistä

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa ydinjätteiden tuontia tai vientiä koskevassa tulli-ilmoituksessa tai siihen liittyvissä selvityksissä tuonnista tai viennistä. Säännös vastaisi pääpiirteittäin YEA 115 a §:ää. Tulli-ilmoituksella tarkoitetaan unionin tullikoodeksissa säädeltyjä menettelyitä ja ilmoituksia, jotka annetaan Tullille tuotaessa tavaraa EU:n ulkopuolelta, vietäessä tavaraa EU:n ulkopuolelle ja sellaisessa kauttakulussa, jossa tavaraa liikkuu EU:n ulkopuolelta EU:n kautta EU:n ulkopuolelle. Tulli-ilmoitus on tehtävä aina kaikesta EU:n ja EU:n ulkopuolisten maiden välisestä tavaraliikenteestä. EU:n sisäisistä siirroista ei tehdä tulli-ilmoituksia.

Pykälän 2 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

219 § Ydinjätteiden palauttaminen loppusijoituslaitoksesta

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinjätteiden palauttamisesta loppusijoituslaitoksesta. Tämän olisi oltava mahdollista, kunnes loppusijoituslaitos suljetaan. Palauttaminen voisi tulla kysymykseen vain, jos siihen on turvallisuuteen liittyviä erityisiä perusteita. Palauttamismahdollisuuden huomioon ottaminen suunnittelussa ja mahdollinen palauttaminen tulee toteuttaa siten, että loppusijoituslaitoksen käytön turvallisuus ja pitkäaikaisturvallisuus eivät vaarannu.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuus.

22 luku

Varautuminen ydinjätehuollon kustannuksiin

220 § Luvanhaltijan varautumisvelvollisuus

Pykälässä säädettäisiin luvanhaltijan velvollisuudesta varautua ydinjätehuollon kustannuksiin. Pykälä vastaisi kumottavan lain 35 ja 36 §:ää, minkä lisäksi siihen lisättäisiin 43 §:n 1 momentissa nykyisin oleva asetuksenantovaltuus. Pykälän 2 momentin 3 kohta on kirjoitettu nykyistä yleisempään muotoon, ja siinä tarkoitetaan valtion maksuperustelaissa tarkoitettujen maksujen lisäksi myös valtiolle loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeen aiheutuvia valvonta- ja muita toimenpidekustannuksia.

Pykälän 3 momentissa on asetuksenantovaltuus.

221 § Luvanhaltijan vastuumäärä

Pykälän mukainen luvanhaltijan vastuumäärän arviointi vastaisi kumottavan lain 37 §:n 1 kohdan määritelmää ja 39 §:n 1 momenttia. Sääntelyä on tarkennettu viittaamalla hyväksyttyyn ydinjätehuoltosuunnitelmaan.

222 § Luvanhaltijan vastuumäärän arviointi

Pykälä liittyisi 224 §:ään, jossa säädetään vastuumäärän ja rahastotavoitteen vahvistamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltijan olisi kolmen vuoden välein toimitettava arviot, jotka ovat tarpeen vastuumäärän ja rahastotavoitteen vahvistamiseksi 224 §:n mukaisesti. Nykyisin ilmoitusvelvollisuudesta säädetään YEA 88 §:n 1 ja 3 momentissa ja 104 §:ssä. Sääntelyä tarkennettaisiin hieman.

Pykälän 2 momentti olisi uusi. Pääsääntöisesti arvio vastuumäärästä seuraavalle kolmelle vuodelle ja alustava arvio täydennyksessä käsiteltyä ajanjaksoa seuraavalta kahdelta vuodelta tehtäisiin kolmen vuoden välein. Luvanhaltija voi kuitenkin toimittaa työ- ja elinkeinoministeriölle arvioita koskevia muutoksia kolmivuotisen syklin aikana. Tähän voi esim. olla tarvetta, kun on kyse 224 §:n 1 momentin 2 kohdan tilanteesta.

Pykälän 3 momentti vastaisi kumottavan lain 39 §:n 2 ja 3 momenttia. Ensimmäistä vastuumäärää koskevaa arviota tarkennettaisiin. Lisäksi momenttiin siirrettäisiin YEA 89 §:n sisältö. Momentissa tarkoitettu arviointi perustuisi jätehuoltokaavioon, kuten nykyisin.

Pykälän 4 momentti olisi uusi. Työ- ja elinkeinoministeriön olisi hankittava arvio vastuumäärästä ydinjätehuoltoon perehtyneeltä riippumattomalta asiantuntijalta tai yhteisöltä, jos luvanhaltija laiminlyö 1 tai 3 momentissa tarkoitetun velvoitteen kehotuksesta huolimatta.

Pykälän 5 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

223 § Luvanhaltijan rahasto-osuus ja rahastotavoite

Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat kumottavan lain 40 §:n 1 ja 2 momenttia sekä osin ydinjätehuollon kustannuksiin varautumisesta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:n 1–3 momenttia, mutta sääntelyä tarkennettaisiin. Jaksottamisaika oli aiemmin 25 vuotta, ja se pidennettiin voimayhtiöiden aloitteesta 40 vuoteen vuoden 2017 lopussa. Riittäviä perusteita arvioida asiaa uudelleen ei ole.

Pykälän 3 momentti on uusi. Loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeisiin tarvittaviin valtion valvonta- ja muihin kustannuksiin varauduttaisiin loppusijoituslaitoksen toiminnan loppupuolella siten, että arvioidut kustannukset jaksotettaisiin viimeistään kymmenelle viimeiselle toimintavuodelle. Luvanhaltija saa kuitenkin sisällyttää nämä kustannukset jo aiemmin vastuumäärää koskevaan arvioon, jolloin ne otetaan vastaavasti huomioon, kun mainittuja toimenpidekustannuksia koskeva rahastotavoite vahvistetaan. Sen sijaan maaperäloppusijoituslaitoksen valtion jälkivalvonta- ja muut kulut sisältyisivät ydinlaitoksen ydinjätehuollon kustannuksia koskevaan arvioon.

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

224 § Vastuumäärän ja rahastotavoitteen vahvistaminen

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 43 §:n 2 momenttia, mutta vastuumäärästä päättäminen selvennettäisiin vastuumäärän alustavaksi vahvistamiseksi. Käytännössä momentissa tarkoitettu päätös tehtäisiin samalla kun vastuumäärää koskevasta luvanhaltijan arviosta päätettäisiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, minkä vuoden kustannustasoa käytetään rahastotavoite sekä vastuumääriä ja alustavia vastuumääriä vahvistettaessa.

Pykälän 3 momentti vastaisi kumottavan lain 43 §:n 3 momenttia siltä osin kuin siinä on kyse rahastotavoitteen ja vastuumäärän vahvistamisesta, minkä lisäksi siinä on tarkennettu ajankohta, jolloin tämä tehdään. Huolehtimisvelvollisuuden siirtämisen hyväksymisestä säädettäisiin 206 §:ssä.

225 § Rahastotavoitteen vahvistamiseen liittyvät poikkeukset

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 40 §:n 3 momenttia. Nykyisestä poiketen sen soveltamisala rajattaisiin 224 §:n 1 momentin 1 kohdan tilanteisiin, koska 2 kohdassa on jo kyse poikkeuksellisesta tilanteesta. Lisäksi sääntelyä on tarkennettu sisällyttämällä siihen ydinjätehuollon kustannusten varautumisesta annetun valtioneuvoston asetuksen 9 § muokattuna siten, että erittäin monimutkaista laskentasääntöä on muokattu ja otettu huomioon sekä suuria määriä ydinjätteitä tuottavat että pienemmän mittakaavan toimijat. Käytännössä edellisiin tulisi sovellettavaksi euromääräinen soveltamisen ylä- ja alaraja ja jälkimäisiin prosenttiperusteinen soveltamisen ylä- ja alaraja, mutta asia olisi arvioitava tapauskohtaisesti ja valittava luvanhaltijan kannalta edullisin vaihtoehto. Soveltamisen ylärajan säätämisestä seuraisi, että mainitun asetuksen 10 §:n 1 momentti on tarpeeton. Kun kyse on mainittujen ylärajan ylittävistä tilanteista, tulisi harkittavaksi 2 momentin soveltaminen. Lisäksi säännökseen on sisällytetty mainitun asetuksen 10 §:n 3 momentin rajaus siitä, että muutoksen syynä ei saa olla jätehuoltotoimenpiteiden olennainen laiminlyönti verrattuna vastuumäärän arvion perustana olevaan suunnitelmaan.

Pykälän 2 momentti vastaisi kumottavan lain 46 §:ää. Säännös on tarkoitettu poikkeukselliseen erityistilanteeseen eli muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun tilanteeseen. Säännöksen sanamuotoa on selvennetty ottaen huomioon sen alkuperäinen tarkoitus (ks. HE 16/1985 vp.). Lisäksi se on sovitettu yhteen 1 momentin kanssa. Myös 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa

vaadittaisiin 227 §:n mukaisesti vakuudet, mikä turvaa valtion edun asiassa. Kokonaisuutena arvioiden ei arvioida olevan kyse sellaisesta asiasta, joka olisi vietävä valtioneuvoston ratkaistavaksi.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

226 § Luvanhaltijan ydinjätehuoltomaksu

Pykälä vastaisi kumottavan lain 42 §:n 1 momenttia, ja siihen on sisällytetty 37 §:n 4 kohdan määritelmä. Pykälän 2 momenttiin on lisätty säännös sen varmistamiseksi, että työ- ja elinkeinoministeriö saisi viipymättä tiedon maksuvelvollisuuden laiminlyönnistä.

227 § Vakuusjärjestelyt ydinjätehuollon kustannuksiin varautumiseksi

Pykälän 1 momentti vastaisi pääosin kumottavan lain 44 §:n 1 ja 3 momenttia. Ehdotuksessa on otettu huomioon, että valtioneuvosto on 3 momentin nojalla korottanut vaadittavien vakuuksien määrää kymmenellä prosentilla vuonna 1988, ja 224 §:n 2 momentin ehdotus sovellettavasta kustannustasosta. Lisäksi momentissa on selvennetty ajankohtaa, jolloin vakuudet olisi luovutettava ensimmäisen kerran.

Pykälän 2 momentti vastaisi kumottavan lain 45 §:ää ja YEA 94 §:ää. Lisäksi momentissa on selvennetty noudatettua menettelyä, jonka mukaan työ- ja elinkeinoministeriö määräajoin varmistaa, että käytettävät vakuudet ovat hyväksyttäviä. Päätöksen voimassaolosta säädettäisiin 39 luvussa. Momentin mukaan hyväksyttävä vakuus olisi nykytilaan verrattuna myös panttaussitoumus suomalaisen talletuspankin pankkitilillä oleviin luvanhaltijan varoihin

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vakuuksia koskevan ehdotuksen tekemisen ajankohdasta ja selvennettäisiin menettelyä, jonka mukaan työ- ja elinkeinoministeriön on ennen vakuuksien valtiolle luovuttamista arvioitava vakuuksien riittävyys ja varmistettava, että ne on hyväksytty 2 momentin mukaan.

Mitä 2 ja 3 momentissa säädettäisiin, sovellettaisiin myös Valtion ydinjätehuoltorahastolle 248, 249 ja 251 §:n mukaan luovutettaviin vakuuksiin.

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

228 § Ylimääräinen ydinjätehuoltomaksu

Pykälän vastaisi kumottavan lain 44 §:n 4 momenttia. Pykälässä on selvennetty, että toimivalta asiassa on työ- ja elinkeinoministeriöllä, ja lisätty säännös, jonka tarkoituksena on varmistaa ministeriön tiedonsaanti laiminlyöntitilanteessa. Maksuvelvollisuutta koskevaa määräaikaa on pidennetty hieman käytännön syistä.

229 § Valtiolle luovutettujen vakuuksien palauttaminen

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 53 §:ää. Työ- ja elinkeinoministeriön toimivallan ja vakuuksien palauttamisen osalta sääntelyä on selvennetty.

Pykälän 2 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

230 § Valtiolle luovutetun vakuuden muuttaminen rahaksi

Pykälä olisi uusi. Pykälän 1 momentin mukaan valtiolle luovutetun vakuuden rahaksi muuttamiseen olisi mahdollista ryhtyä, kun luvanhaltija on laiminlyönyt ydinjätehuoltomaksun tai ylimääräisen ydinjätehuoltomaksun maksamisen ja ei ole kehotuksesta huolimatta korjannut puutetta määräajassa.

Pykälän 2 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

23 luku

Ydinjätehuollon kustannusten korvaaminen valtiolle

231 § Luovutettavaksi määrättyjä ydinjätteitä koskeva vastuumäärä

Pykälän 1 momentti vastaisi pääosin kumottavan lain 47 §:n 1 momenttia. Valtioneuvoston sijasta työ- ja elinkeinoministeriö vahvistaisi valtiolle luovutettujen ydinjätteiden ydinjätehuollon toimenpiteistä seuraavat muutokset vastuumääriin. Kyseessä olisi 367 §:ssä tarkoitettu päätös. Momentissa säädettäisiin vastuumäärän vahvistamisesta luovuttamista koskevan päätöksen tekemistä seuraavina vuosina. Päätöksen tekemisen ajankohtana ei välttämättä ole riittävää selvyyttä ydinjätehuollon kustannuksista, vaan asiaa on tarpeen tarkastella vuosittain.

Pykälän 2 momentin mukaan luvanhaltijan olisi edelleen toimitettava työ- ja elinkeinoministeriölle luvanhaltijalle kuuluvaa vastuumäärää koskevat arviot 221 ja 222 §:n mukaisesti. Luvanhaltijalla ei mahdollisesti olisi kuitenkaan tietoa tehdyistä ydinjätehuollon toimenpiteistä ja näiden kustannuksista, jolloin ministeriön olisi tältä osin selvitettävä asia.

232 § Valtion saatavan kattaminen ja luvanhaltijan kateosuus

Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat kumottavan lain 48 §:n 1 momenttia. Pykälän 1 momentti sisältäisi 37 §:n 6 kohdan määritelmän. Pykälän 2 momentti vastaisi osaksi myös kumottavan lain 48 §:n 2 momenttia. Kumottavan lain 48 §:n 2 momentissa olevasta mahdollisuudesta lainata vakuudesta saadut varat kumottavan lain 45 §:n 1 tai 2 kohdassa tarkoitetulle vakuutusyhtiölle tai pankille luovuttaisiin, koska tällaiselle järjestelylle ei enää katsota olevan perusteita.

Pykälän 3 momentti vastaisi kumottavan lain 41 §:n 2 momentin 2 kohdan alkuosaa. Lisäksi 3 momentin loppuun on lisätty säännös takaisinlainauksen keskeyttämisestä. Luvanhaltija ei voisi enää hyödyntää lainamahdollisuutta, kun se on laiminlyönyt ydinjätehuollon toimenpiteistä huolehtimisen ja valtion on täytynyt ottaa ne hoidettavakseen. Valtion ydinjätehuoltorahaston takaisinlainausta koskeviin sopimuksiin olisi tarvittaessa otettava ehto momentin mukaisesta lainan irtisanomisesta.

233 § Katetarve

Pykälä vastaisi kumottavan lain 47 §:ää ja 2 momentti osaksi 48 §:n 2 momenttia. Pykälän 1 momenttiin on sisällytetty 37 §:n 5 kohdan määritelmä. Päätökset pykälässä tarkoitetuissa asioissa tekisi ehdotuksen mukaan työ- ja elinkeinoministeriö valtioneuvoston sijasta.

Pykälän 1 momentissa selvennettäisiin, että vastuu ydinjätehuollon kustannuksista jatkuu edelleen sen jälkeen, kun valtiolle on luovutettu ydinjätteitä ydinjätehuollon toimenpiteitä varten.

Katetarpeen korotusta vastuumäärään nähden nostettaisiin ehdotuksessa kumottavan lain 10 prosentista 25 prosenttiin, koska kustannukset nousevat merkittävästi valtion joutuessa ostamaan ydinjätehuollon palvelut.

Pykälän 2 momentissa on otettu huomioon vastuumäärän vahvistamisessa toteutetut ja nyt ehdotetut muutokset sekä se, että ydinlaitoksen käytöstäpoiston kuluja koskeva jaksottaminen on edelleen osin vireillä. Työ- ja elinkeinoministeriö voisi määrätä, että jaksottaminen lopetetaan, jolloin luvanhaltijan rahasto-osuuden on saavutettava rahastotavoite, joka on yhtä suuri kuin edellisen kalenterivuoden vastuumäärä.

234 § Katetarpeeseen perustuva valtion saatava

Pykälä vastaisi kumottavan lain 47 §:n 3 momenttia.

235 § Katemaksu

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtäväksi vahvistaa katemaksu vuosittain. Katemaksu olisi käsitteenä uusi, mutta sen käyttöönotto selkeyttäisi sääntelyä.

Pykälän 2 momentti vastaisi keskeisiltä osin kumottavan lain 49 §:n 2 momenttia.

236 § Katetarpeeseen liittyvät vakuudet

Pykälä olisi uusi. Pykälän 1 momentin mukaan valtiolle luovutettujen ydinjätehuollon toimenpiteet voivat kestää pitkään. Sen vuoksi luvanhaltijan olisi luovutettava valtiolle vakuuksia siten, että niiden yhteismäärä vastaisi asianomaisen vuoden kesäkuun lopussa määrää, joka saadaan korottamalla kalenterivuoden vastuumäärää 25 prosentilla ja vähentämällä siitä luvanhaltijan katetarve. Ehdotuksessa on otettu huomioon 233 §:n mukainen katetarpeen korotus vastuumäärään nähden 25 prosentilla. Vakuuden luovuttamista koskevan velvoitteen sääntely olisi sisällöltään vastaava kuin 227 §:ssä tarkoitettujen vakuuksien luovuttamista koskeva sääntely. Pykälän 2 momentissa olisi viittaus mainitun pykälän soveltamiseen.

237 § Ylimääräinen katemaksu

Pykälä olisi uusi. Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltija olisi velvollinen maksamaan ylimääräisen katemaksun, jos vakuuksia koskevaa velvoitetta laiminlyötäisiin. Ylimääräisen katemaksun suuruudesta päättäisi työ- ja elinkeinoministeriö. Pykälän 1 momentti olisi sisällöltään vastaava kuin 228 §:n ylimääräistä ydinjätehuoltomaksua koskeva säännös. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtäväksi ilmoittaa työ- ja elinkeinoministeriölle laiminlyönnistä.

238 § Katetarpeeseen liittyvien vakuuksien palauttaminen tai rahaksi muuttaminen

Pykälä olisi uusi. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta palauttaa ylimääräiset vakuudet. Sisällöltään säännös vastaisi 229 §:ää. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vakuuden rahaksi muuttamisesta. Sisällöltään säännös vastaisi pääosin 230 §:ää. Koska 2 momentissa säädetyt edellytykset liittyvät tilanteeseen, jossa luvanhaltijan on laiminlyönyt ydinjätehuoltoon liittyviä velvoitteita, ei arvioida tarpeelliseksi säätää 230 §:n 1 momentin 2 kohtaa vastaavaa säännöstä.

239 § Loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeiset valtion kustannukset

Pykälä olisi uusi. Valtion ydinjätehuoltorahaston olisi varattava luvanhaltijan rahasto-osuudesta osuus valtion loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeisiin valvonta- ja muihin kustannuksiin valtion kateosuuteen, kun Säteilyturvakeskus on 335 §:n mukaan hyväksynyt loppusijoituslaitoksen pysyvästi suljetuksi. Valtio vastaa suljetun loppusijoituslaitoksen jälkivalvonnasta ja muista toimenpiteistä 339 §:n mukaan. Loppusijoituslaitos siirtyminen valtiolle edellyttäisi 338 §:n mukaan, että valtiolle tulevaisuudessa aiheutuvien valvonta- ja muiden toimenpiteiden kustannusten korvaamiseen on varattuna tarvittavat varat Valtion ydinjätehuoltorahastossa ja siirtämisen arvioidaan olevan yhteiskunnan kokonaisedun mukaista.

240 § Kateosuuksiin siirrettyjen osuuksien vähentäminen rahasto-osuudesta

Pykälä olisi uusi. Pykälä liittyy 232 §:ään, jossa säädetään osuuden siirtämisestä luvanhaltijan kateosuuteen, ja 239 §:ään, jossa säädetään osuuden siirtämisestä valtion kateosuuteen. Kun tällainen siirto tehdään, Valtion ydinjätehuoltorahaston on vähennettävä luvanhaltijan rahasto-osuudesta luvanhaltijan kateosuuteen tai valtion kateosuuteen siirretty määrä.

241 § Kateosuuden käyttäminen

Pykälän tavoite olisi sama kuin kumottavan lain 50 §, mutta asiasta säädettäisiin yksinkertaisemmin. Kateosuus on tarkoitettu valtion saatavien kattamiseen, ja valtiolle olisi siirrettävä siitä tarvittavat summat ydinjätehuollon kustannusten kattamiseen. Ylijäämän palauttaminen luvanhaltijalle ei olisi perusteltua ennen 242 §:ssä tarkoitettua tilannetta.

242 § Luvanhaltijan kateosuuden ylijäämän palauttaminen

Pykälä olisi uusi. Luvanhaltijalle palautettaisiin mahdollinen ylijäämä, kun valtiolle luovutettuja ydinjätteitä koskevien ydinjätehuollon kustannukset on suoritettu luvanhaltijan kateosuudesta.

24 luku

Valtion ydinjätehuoltorahaston sijoitustoiminta

243 § Varautumisrahaston varojen lainaaminen luvanhaltijalle

Pykälä 1 ja 2 momentti vastaisivat kumottavan lain 52 a §:n 1 momenttia, mutta vakuutta koskevasta vaatimuksesta säädettäisiin 244 §:ssä. Pykälän 1 momentin sanamuotoa on selvennetty, ja tarkoitus on päättää lainan myöntämisestä kolmen vuoden välein kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Lisäksi 1 momenttiin on lisätty YEA 101 §:n 2 momentin mukainen rajoitus. Erääntynyttä lainaa ja sen korkoa koskevien velvoitteiden olisi oltava hoidettu, kun lainan myöntämisestä päätetään. Jos luvanhaltija on kyseisenä ajankohtana laiminlyönyt erääntyneen lainan tai sen koron maksamisen, ei luvanhaltijalle tai sen 3 momentissa tarkoitetulle osakkeenomistajalle voida myöntää lainaa ja asia käsitellään uudestaan kolmen vuoden kuluttua. Vastaavasti jos osakkeenomistaja on kyseisenä ajankohtana laiminlyönyt erääntyneen lainan tai sen koron maksamisen, ei luvanhaltijalle tai tämän osakkeenomistajalle voida myöntää lainaa ja asia käsitellään uudestaan kolmen vuoden kuluttua.

Pykälän 3 momentti vastaisi kumottavan lain 52 a §:n 2 momenttia.

Jos huolehtimisvelvollisuus siirrettäisiin kolmivuotisen laina-ajan aikana ja samalla takaisinlainaajan rahastotavoite pienenisi, lainaa ei kuitenkaan sanottaisi irti, vaan se olisi maksettava takaisin laina-ajan päätyttyä. Tarvittaessa rahaston olisi tarkistettava lainojen vakuudet. Se, jolle huolehtimisvelvollisuus on siirretty, saisi mahdollisuuden takaisinlainaukseen, kun asiaa seuraavan kerran käsitellään kolmivuotisen lainajakson päätyttyä.

244 § Takaisinlainauksen ehdot ja vakuusvaatimus

Pykälän 1 momentti vastaisi 52 a §:n 1 momentin mukaista vakuusvaatimusta ja 4 momenttia. Lisäksi lainan saajalle on säädetty velvollisuudeksi huolehtia vakuutena olevan omaisuuden vakuutettuna pitämisestä.

Pykälän 2 momentti vastaisi YEA 105 §:ää. Momenttiin lisättäisiin uusi vakuuksien palauttamista koskeva säännös, jota sovellettaisiin, kun turvaavien vakuuksien arvo on suurempi kuin 1 momentin mukaan edellytetään.

Vakuusvaatimuksen täyttämiseksi ja riittävyyden arvioimiseksi Valtion ydinjätehuoltorahasto on teettänyt Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:llä tuottoarvolaskelmat kunkin takaisinlainaajan sähkötuotannosta ja hintakehityksestä. Tämän lisäksi rahasto on tehnyt itse laskelmia yhtiöiden tilinpäätösten ja mainittujen laskelmien perusteella käyttäen omia arvostuskertoimia. Rahasto on eliminoinut laskelmistaan yhtiöiden ydinvoiman tuotannon osuuden. Vakuusarvomuistiot on hyväksytty vähintään kerran vuodessa rahaston johtokunnassa. Tarvittaessa vakuustarvetta voidaan arvioida muulloinkin, jos yhtiön rahoituksellinen asema heikentyy yllättäen.

Pykälän 3 momentissa olisi vakuudeksi rahaksi muuttamista koskeva perussäännös, joka tulisi sovellettavaksi, kun erääntyneen lainan tai sen koron maksaminen on kehotuksesta huolimatta laiminlyöty.

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

245 § Valtion ydinjätehuoltorahaston varojen sijoittaminen valtion velkasitoumuksiin

Pykälän 1 ja 3 momentti vastaisivat kumottavan lain 52 a §:n 3 momenttia, mutta vähimmäisosuutta koskevasta vaatimuksesta säädettäisiin kootusti 247 §:ssä.

Pykälän 2 momentti olisi uusi. Kateosuudessa olevat varat olisi sijoitettava 1 momentin mukaisesti. Sama koski tutkimusrahaston varallisuutta, joka kertyy 26 luvun mukaan kerättävistä maksuista rahaston tutkimustoiminnan avustuksiin. Kateosuudessa ja tutkimusrahaston varallisuudessa olevia varoja ei laskettaisi 1 momentin mukaan laskettavaan 20 prosentin vähimmäisosuuteen.

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

246 § Valtion ydinjätehuoltorahaston varojen muu sijoitustoiminta

Pykälä vastaisi kumottavan lain 52 b §:ää, mutta vähimmäisosuutta koskevasta vaatimuksesta säädettäisiin kootusti 247 §:ssä.

247 § Sijoitusten vähimmäisosuuksien varmistaminen

Pykälässä säädettäisiin kootusti sijoitusten vähimmäisosuuden varmistamisesta ja pääosin vastaavasti kuin kumottavan lain 52 a §:n 3 momentissa ja 52 b §:n 2 momentissa. Vähimmäisosuuksien varmistamista koskevia vaatimuksia on selkeytetty ottaen huomioon säännösten soveltamisesta kertyneet kokemukset. Varmistaminen olisi tehtävä kolmen vuoden välein, kun nykyään se on tehtävä vuosittain. Vähimmäisosuuksien tarkistaminen tehtäisiin maaliskuun viimeisen päivän tilanteen mukaan, jolloin olisi tarkistettava, että valtion velkasitoumuksissa ja muussa sijoitustoiminnassa on 245 ja 246 §:n mukaisesti kummassakin vähintään 20 prosenttia. Vähimmäisosuuksien laskemiseen eivät vaikuttaisi ne summat, jotka luvanhaltijoille mahdollisesti palautetaan huhtikuun alussa. Laskemassa olisi kuitenkin käytettävä luvanhaltijoille kuluvalle vuodelle vahvistettuja rahastotavoitteita, ei 243 §:n 2 momentissa tarkoitettuja alimpia rahastotavoitteita. Valtion ydinjätehuolto rahaston olisi tarvittaessa muutettava sijoituksia siten, että vähimmäisosuudet täytetään, sekä myönnettävä takaisinlainaukset sen mukaan, että niitä koskeva enimmäisosuus ei ylity.

248 § Suojaosuus

Pykälä 1 momentti vastaisi kumottavan lain 52 c §:n 1 momentin alkuosaa, ja siihen sisältyisi 37 §:n 9 kohdassa oleva määritelmä.

Pykälän 2 momentti vastaisi kumottavan lain 52 c §:n 1 momentin loppuosaa. Momentissa on otettu huomioon, että luvanhaltija saa maksaa suojaosuuden kattamiseksi tarvittavat varat rahastolle. Momenttiin on myös lisätty vakuuksien palauttamista koskeva säännös, joka tulisi sovellettavaksi, kun vakuuksille ei enää arvioida olevan tarvetta.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

249 § Täydentävä suojaosuus

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 52 c §:n 4 momenttia.

Pykälän 2 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

250 § Suojaosuuden ja täydentävän suojaosuuden vahvistaminen

Pykälä vastaisi kumottavan lain 52 c §:n 5 momenttia.

251 § Varautumisrahaston varojen riittävyyden varmistaminen

Pykälä vastaisi kumottavan lain 52 c §:n 2 ja 3 momenttia.

252 § Sijoitustoimintaan liittyvä valvonta

Pykälä vastaisi kumottavan lain 52 d §:ää.

25 luku

Rahasto-osuuksien ja kateosuuksien hallinnointi

253 § Ylijäämän palauttaminen

Pykälä vastaisi kumottavan lain 42 §:n 2 momenttia. Sääntelyä on täydennetty luvanhaltijan suostumusta koskevalla maininnalla, koska luvanhaltijan ydinlaitoksilla voi olla erilaisia ylijäämiä. Kateosuuteen liittyvän ylijäämän palauttamisesta säädettäisiin 242 §:ssä.

254 § Luvanhaltijan rahasto-osuuden vahvistaminen

Pykälän 1 ja 3 momentti vastaisivat kumottavan lain 41 §:n 1 ja 2 momenttia, ja 1 momenttiin on sisällytetty 37 §:n 3 kohdassa oleva määritelmä.

Pykälän 2 momentti vastaisi rahasto-osuuden määrän siirtämisen osalta kumottavan lain 43 §:n 3 momenttia.

255 § Luvanhaltijan kateosuuden vahvistaminen

Pykälä olisi uusi. Luvanhaltijan kateosuuden vahvistamista koskeva sääntely olisi pääosin vastaava kuin rahasto-osuuden vahvistamista koskeva sääntely. Siinä on kuitenkin otettu huomioon, mitä 242 §:ssä säädetään ylijäämän palauttamisesta.

256 § Valtion kateosuuden vahvistaminen

Pykälä olisi uusi. Valtion kateosuuden vahvistamista koskeva sääntely olisi pääosin vastaava kuin rahasto-osuuden vahvistamista koskeva sääntely.

257 § Varautumisrahaston voitto ja tappio

Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisi kumottavan lain 51 §:ää, ja 1 momenttiin on sisällytetty 37 §:n 7 kohdassa oleva voittoa ja 8 kohdassa oleva tappiota koskeva määritelmä. Lisäksi 2 momentissa on tarkennettu edellytys luvanhaltijan suostumuksesta, koska luvanhaltijan ydinlaitoksilla voi olla erilaisia ylijäämiä.

Pykälän 3 momentti vastaisi kumottavan lain 41 §:n 3 momenttia.

Varautumisrahaston voiton ja tappion vaikutuksista kateosuuteen säädettäisiin 258 §:ssä.

258 § Varautumisrahaston voiton ja tappion vaikutus kateosuusksiin

Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat pääosin kumottavan lain 51 §:ää siltä osin kuin siinä säädetään kateosuuksista. Pykälässä otettaisiin kuitenkin huomioon, että kateosuuksiin kuuluvia varoja saisi sijoittaa ainoastaan Suomen valtion velkakirjoihin tai siirtää valtiovarastoon.

Pykälän 3 momentissa olisi luvanhaltijan ja valtion kateosuuksia koskevan joulukuun viimeisen päivän laskentasääntö, joka olisi vastaava kuin 257 §:n 3 momentissa säädettäisiin luvanhaltijan rahasto-osuuden laskemisesta.

259 § Varautumisrahaston varojen arvostaminen

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 41 §:n 4 momenttia. Sääntelyä täsmennettäisiin mainitsemalla, että varojen arvostamista koskevat säännökset liittyvät varautumisrahastoon.

Pykälän 2 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

26 luku

Valtion ydinjätehuoltorahaston avustukset

260 § Tutkimus- ja tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoittaminen

Pykälä vastaisi kumottavan lain 53 a §:ää. Tutkimustoimintaa koskevaa avustusta voidaan myös käyttää kansainvälisten ydinturvallisuuden ja ydinjätehuollon tutkimusta koskevien hankkeiden osallistumismaksuja ja vastinrahoitusta varten sen mukaan kuin tällainen on valtionavustuslain (688/2001) mukaan mahdollista.

261 § Luvanhaltijalta kerättävät maksut avustusten rahoittamiseen

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 53 b §:n 1 momentin alkuosaa ja pääosin 2 momentin 2 kohtaa. Perusmaksua ei enää perittäisi periaatepäätöksen haltijalta, vaan vasta luvanhaltijalta tai luvan hakijalta. Periaatepäätökset muuttuisivat uudistuksen myötä nykyistä yleisimmiksi, joten tässä vaiheessa ei vielä vaadittaisi maksuja. Lisäksi periaatepäätökseen voisi sisältyä useista samanlaisista ydinvoimaloista koostuva hanke, jolloin tutkimustarve ei myöskään suoraan vastaisi nimellislämpötehoja. Samalla vähennettäisiin ydinlaitoshankkeen alkuvaiheen kustannusrasitusta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinvoimalaitosta koskevan luvan tai lupahakemuksen perusteella kerättävistä maksuista ja 2 momentissa ydinpolttoaineen tuotantolaitosta koskevan luvan tai lupahakemuksen perusteella kerättävistä maksuista sekä 3 momentissa luvanhaltijan vastuumäärään perustuvasta maksusta.

Pykälän 1 momentin mukainen perusmaksu enintään 320 000 euroa olisi samansuuruinen kuin nykyisin. Perusmaksuun ehdotetaan porrastusta, jonka mukaan maksu olisi 570 euroa nimellislämpötehon megawatilta, kuitenkin enintään 320 000 euroa. Ehdotuksella vähennettäisiin pieniin ydinvoimalaitoshankkeisiin kohdistuvaa maksurasitusta. Pykälän 1 momentin mukainen tehomaksu 285 euroa kultakin nimellislämpötehon megawatilta olisi sama kuin kumottavan lain 2 momentin 2 kohdan b alakohdan mukaan perittävä maksu. Ehdotuksen mukaan tehomaksu perittäisiin kuitenkin kaksinkertaisena, jos luvassa tarkoitettu ydinvoimalaitos perustuisi muuhun kuin Suomessa yleisesti käytössä olevaan teknologiaan (muu kuin kevytvesireaktori). Tällaiseen Suomelle uuteen teknologiaan arvioidaan liittyvän erityisen paljon tutkimustarpeita myös mahdollisesti ydinpolttoainehuollon ja ydinjätehuollon ratkaisujen osalta. Tehomaksu perittäisiin luvanhaltijoilta, mutta ei vielä lupahakemuksen perusteella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin sellaisen luvanhaltijan maksuvelvollisuudesta, jolla on lupa ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen rakentamiseen tai käyttöön tai joka on hakenut lupaa tällaisen laitoksen rakentamiseen. Vuosittainen perusmaksu olisi 320 000 euroa, minkä lisäksi luvanhaltijoilta kerättäisiin perusmaksun lisäosa 640 000 euroa. Myös tällaisiin laitoksiin liittyy tutkimustarpeita, mutta kumottavassa laissa ei tällaista laitostyyppiä ole erikseen tunnistettu.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin luvanhaltijan vastuumäärään perustuvasta maksuvelvollisuudesta, joka olisi saman kuin kumottavan lain 53 b §:n 3 momentin mukaan. Maksuvelvollisuus olisi kuitenkin kaksinkertainen, jos luvassa tarkoitettu ydinvoimalaitos perustuu muuhun kuin Suomessa yleisesti käytössä olevaan teknologiaan.

Tutkimustoiminnan rahoitukseen kerättävät maksut olisivat yhteensä noin 7 milj. euroa vuodessa. Uusien ydinlaitoshankkeiden myötä kerättävien maksujen määrä kasvaisi, samoin tutkimustarpeet.

262 § Maksuvelvollisuutta koskevat täydentävät säännökset

Pykälä vastaisi keskeisiltä osin kumottavan lain 53 b §:n 1 momentin loppua, mutta sääntelyä selkeytettäisiin ja tarkennettaisiin. Säännöksessä on otettu huomioon 261 §:ään ehdotetut muutokset. Lisäksi pykälässä säädetäisiin täydentävästi maksuvelvollisuutta koskevasta päätöksestä.

263 § Maksuvelvollisuuden päättyminen

Pykälässä säädettäisiin maksuvelvollisuuden päättymisen ajankohdasta. Ydinvoimalaitoksen osalta ajankohtana olisi energian tuotannon päättymistä seuraava kalenterivuosi, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen osalta käytöstäpoistoluvan myöntämistä seuraava kalaneterivuosi sekä loppusijoituslaitoksen osalta laitoksen pysyvästi suljetuksi hyväkymistä koskevan päätöksen lainvoimaiseksi tulemista seuraava kalenterivuosi. Pykälä olisi uusi. Velvollisuutta rahoittaa tutkimustoimintaa ei voida enää pitää perusteltuna mainittujen ajankohtien jälkeen.

264 § Tutkimusrahaston varallisuus

Pykälä vastaisi kumottavan lain 53 c §:ää.

265 § Avustusten myöntäminen ja maksaminen

Pykälä vastaisi kumottavan lain 53 d §:ää.

266 § Varojen palauttaminen maksuvelvollisille

Pykälässä säädettäisiin käyttämättä jäävien varojen palauttamisesta maksuvelvollisille kattavammin verrattuna kumottavan lain 53 b §:n 4 momenttiin. Kerättäviä maksuja on pidettävä veroluonteisina maksuina, ja sen vuoksi käyttämättä jääneet varat olisi palautettava vuosittain.

Pykälän 1 momentin mukaan Valtion ydinjätehuoltorahaston olisi jätettävä osa tutkimusrahaston varoista jakamatta, jos 1 §:ssä säädetyn tarkoituksen kannalta ei ole perusteita käyttää kaikkia jaettavissa olevia varoja.

Pykälän 2 momentin mukaan jakamatta jääneet varat olisi palautettava asianomaisen vuoden loppuun mennessä maksuvelvollisille maksujen suhteessa. Sama koskisi sellaisia 265 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla avustusten myöntämistä koskevilla päätöksillä sidottuja varoja, jotka jäävät käyttämättä hankkeiden kustannusten muuttumisen tai muun syyn vuoksi.

267 § Avustuksiin liittyvä täydentävä sääntely

Pykälä vastaisi kumottavan lain 53 e §:ää, mutta työ- ja elinkeinoministeriön valmisteluvastuuta tuettavasta hankekokonaisuudesta selvennettäisiin jonkin verran.

27 luku

Valtion ydinjätehuoltorahasto

268 § Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävät

Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat kumottavan lain 38 §:n 1 momenttia. Valtion ydinjätehuoltorahastoa koskeva perussäännös olisi 17 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

269 § Valtion ydinjätehuoltorahaston yleinen ohjaus ja valvonta

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 38 §:n 2 momenttia. Pykälän 2 momentti vastaisi Valtion ydinjätehuoltorahastosta annetun valtioneuvoston asetuksen 9 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä. Rahaston erillisvarallisuus olisi ehdotuksessa tutkimusrahasto.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

270 § Valtion ydinjätehuoltorahaston tilintarkastajien asettaminen

Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat keskeisiltä osin Valtion ydinjätehuoltorahastosta annetun valtioneuvoston asetuksen 11 §:ää, mutta sääntelyä yksinkertaistettaisiin hieman. Nykyisin tilintarkastajien kilpailutus on tehty vuosittain, mutta tarkoitus olisi jatkossa tehdä tämä kolmen vuoden välein. Säännös ja menettely olisi vastaava kuin Valtion eläkerahastossa. Säännöksen mukaan olisi mahdollisuus nimittää myös tilintarkastusyhteisö.

Pykälän 3 momentti vastaisi mainitun asetuksen 13 §:n 3 momenttia.

271 § Valtion ydinjätehuoltorahaston tilintarkastajien tehtävät

Pykälän 1 momentti vastaisi Valtion ydinjätehuoltorahastosta annetun valtioneuvoston asetuksen 11 §:n 2 momenttia ja 12 §:n 1 momenttia. Momentin 3 kohdan mukainen arviointi siitä, onko rahaston hallintoa ja toimintaa hoidettu sitä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti, pitäisi sisällä myös arvion siitä, onko rahasto-osuudet vahvistettu sitä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti.

Pykälän 2 momentti vastaisi mainitun asetuksen 12 §:n 2 momenttia ja 13 §:n 1 momenttia.

Pykälän 3 momentti vastaisi mainitun asetuksen 13 §:n 2 momenttia.

272 § Valtion ydinjätehuoltorahaston johtokunta

Pykälä vastaisi kumottavan lain 38 a §:n 2–4 momenttia.

273 § Valtion ydinjätehuoltorahaston johtokunnan tehtävät

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 38 a §:n 1 momenttia. Kumottavan lain 1 momentin 4 kohdassa olevaa mainintaa päättää niiden 48–50 §:ssä tarkoitettujen toimenpiteiden suorittamisesta, joita ei ole säädetty valtioneuvoston tai työ- ja elinkeinoministeriön tehtäväksi, ei arvioida enää tarpeellisiksi, koska laissa säädettäisiin nykyistä selkeämmin toimivaltuuksista.

Pykälän 2 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

274 § Valtion ydinjätehuoltorahaston sijoitustoiminnan johtaminen

Pykälä vastaisi kumottavan lain 52 §:n 1 ja 2 momenttia. Pykälän 1 momentissa tarkennettaisiin, että kyse on varautumisrahaston varojen sijoittamisesta

275 § Sijoitusneuvottelukunta

Pykälä vastaisi kumottavan lain 52 §:n 3 momenttia. Pykälän 2 momentissa tarkennettaisiin ne luvanhaltijat, jotka voivat olla edustettuna sijoitusneuvottelukunnassa.

276 § Valtion ydinjätehuoltorahaston toimitusjohtaja ja muu henkilökunta

Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisi kumottavan lain 38 b §:n 1 momenttia.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

277 § Valtion ydinjätehuoltorahaston toimitusjohtajan tehtävät

Pykälä vastaisi kumottavan lain 38 b §:n 2 ja 3 momenttia.

11278 § Velvollisuus tehdä sisäpiiri-ilmoitus

Pykälä vastaisi kumottavan lain 38 c §:n 1 momenttia. Pykälän sanamuotoja on hieman tarkistettu.

279 § Sisäpiiri-ilmoitus

Pykälä vastaisi kumottavan lain 38 c §:n 2–7 momenttia. Sanamuotoja on hieman tarkistettu ja säännösten keskinäistä järjestystä muutettu.

280 § Sisäpiirirekisteri

Pykälä vastaisi kumottavan lain 38 d §:ää.

28 luku

Ydinaineen talteenottolaitoksen jätehuolto

281 § Ydinaineen talteenottolaitoksen radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden jätehuolto

Pykälässä säädettäisiin ydinaineen talteenottolaitoksen radioaktiivisia aineita sisältävistä jätteistä. Ydinaineen talteenottolaitokseen ei sovellettaisi ydinjätteitä koskevia säännöksiä, eikä kyseessä olisi myöskään säteilylaissa tarkoitetuista radioaktiivisista jätteistä. Ydinaineen talteenottolaitoksessa syntyvä jäte on luonteeltaan luonnon radioaktiivisia aineita sisältävää jätettä, jossa säteilyturvallisuus täytyy ottaa huomioon, mutta jota kuitenkin käytännössä käsitellään

jätelain ja ympäristönsuojelulain mukaisesti, ja säteilylakia sovelletaan mahdolliseen luonnon radioaktiivisista aineita johtuvaan säteilyaltistukseen.

Pykälän 1 momentin mukaan talteenottolaitoksen luvan haltija vastaisi toiminnassa syntyvistä radioaktiivia aineita sisältävistä jätteistä ja olisi velvollinen huolehtimaan niiden loppusijoittamisesta. Loppusijoittamista koskeva vaatimus voi toteutua esim. jätelain vaarallisten jätteiden menettelyjen kautta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden jätehuollon toimenpiteiden suunnittelun ja toteuttamisen turvallisuudesta. Näiden jätteiden huoltoon sovellettaisiin lisäksi, mitä säteilylaissa säädetään vastaavien jätteiden säteilyaltistukseen liittyvistä seikoista.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

282 § Ydinaineen talteenottolaitoksen jätehuoltosuunnitelma

Pykälässä säädettäisiin ydinaineen talteenottolaitoksen jätehuoltosuunnitelmasta. Pykälässä edellytettäisiin luvan haltijaa suunnittelemaan radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden huoltotoimet lähtien jätteiden käsittelystä ja varastoinnista talteenottolaitoksen alueella ja päätyen jätteiden loppusijoittamista koskeviin periaatteisiin. Uraanin rikastustoiminnassa syntyvien tuotantojätteiden jätehuollosta ja loppusijoittamisesta määrätään nykyisin STUK-määräyksessä Y/5/2016.

Poiketen ydinlaitosten jätehuoltosuunnitelmista ydinaineen talteenottolaitoksen jätehuoltosuunnitelmaa ei tarvitsisi hyväksyttää Säteilyturvakeskuksella eikä toimittaa säännöllisin väliajoin arvioitavaksi. Talteenottolaitoksen jätehuoltosuunnitelma olisi kuitenkin pidettävä ajan tasalla laitoksen elinkaaren ajan.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

283 § Ydinaineen talteenottolaitoksen jätekirjanpito

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toiminnassa syntyvien radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden kirjanpidosta. Luvan haltijalla olisi oltava ajantasainen tieto varastoitujen ja loppusijoitettujen radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden määrästä ja laadusta. Vaatimus olisi uusi.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuus jätekirjanpidon järjestämisestä.

284 § Ydinaineen talteenottolaitoksen vakuus

Pykälässä säädettäisiin ydinaineen talteenottolaitosta koskevasta vakuudesta, jonka tarkoituksena olisi varmistaa, että kaikissa olosuhteissa olisi käytettävissä varat laitoksen radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden vaarattomaksi tekemisestä sekä laitoksen puhdistamiseen radioaktiivisista aineista ja laitosalueen ympäristöstä, vaikka luvan haltija päätyisi maksukyvyttömyyteen. Vakuuden määrä riippuisi toiminnan laadusta ja laajuudesta. Vakuuden määrää asetettaessa olisi otettava huomioon muiden lakien nojalla mahdollisesti vaaditut vakuudet.

Säännös oli uusi, vastaavaa sääntelyä ei ole kumottavassa laissa. Ydinaineen talteenottolaitos ei myöskään kuulu Valtion ydinjätehuoltorahastoon liittyvän sääntelyn piiriin, eikä menettelyitä jälkihoitotoimenpiteiden kustannusten varautumiseen ole. Vakuusmenettelyllä saataisiin myös

ydinaineen talteenottotoiminta kustannusten varautumiseen mukaan, mutta menettely olisi kevyempi kuin ydinlaitoksilla. Vastaavaa vakuussääntelyä on tällä hetkellä mm. kaivoslaissa ja säteilylaissa.

285 § Vakuuden asettaminen

Pykälässä säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen vakuuden asettamista koskevasta päätöksestä. Säännös on uusi, vastaavaa sääntelyä ole kumottavassa laissa. Sääntely vastaisi pääpiirteissään kaivoslain vakuutta koskevia säännöksiä. Säteilyturvakeskuksen tehtävänä olisi ydinaineen talteenottolaitosta koskevan vakuuden asettamisesta päättäminen. Säteilyturvakeskus myös tarkistaisi asetetun vakuuden suuruutta, jos ydinaineen talteenottotoiminnassa tapahtuisi muutoksia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, mitä vakuudeksi voitaisiin hyväksyä. Vakuudeksi hyväksyttäisiin takaus, vakuutus ja pantattu talletus. Vakuuden antajan olisi oltava luotto-, vakuutus- tai muu ammattimainen rahoituslaitos, jolla on kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vakuuden asettamisesta Säteilyturvakeskukselle. Sen perusteella Säteilyturvakeskuksen tulisi valvoa korvauksen saajan etua vakuuden asettamisessa ja tarvittaessa muuttaa vakuus rahaksi ja jakaa varat niiden jakamista edellyttävissä tilanteissa.

286 § Vakuudesta suoritettavat kustannukset

Pykälän mukaan vakuutta voitaisiin käyttää ehdotetussa laissa säädettyjen tai käyttöluvassa määrättyjen ydinaineen talteenottolaitoksen jätehuoltovelvoitteiden suorittamiseksi. Säännös on uusi, vastaavaa sääntelyä ei ole kumottavassa laissa. Sääntely vastaa pääpiirteissään kaivoslain vakuutta koskevia säännöksiä.

287 § Ydinaineen talteenottolaitoksen radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden vapauttaminen ydinenergialain mukaisesta valvonnasta

Pykälän mukaan ydinaineen talteenottolaitoksen radioaktiivisia aineita sisältävät jätteet olisi mahdollista vapauttaa viranomaisvalvonnasta vastaavalla tavalla kuin 203 §:ssä säädetään ydinjätteiden viranomaisvalvonnasta vapauttamisesta.

288 § Ydinaineen talteenottolaitoksen rakennuksen vapauttaminen ydinenergialain mukaisesta valvonnasta

Pykälässä säädettäisiin talteenottolaitoksen rakennusten vapauttamisesta ydinenergialain mukaisesta viranomaisvalvonnasta. Viranomaisvalvonnasta vapauttamiseen sovellettaisiin, mitä ydinlaitoksen rakennuksen ja sen osien viranomaisvalvonnasta vapauttamisesta säädetään 204 §:ssä.

Säteilyturvakeskus voi tarvittaessa tarkistaa vakuuden suuruutta, kun se tekee ydinaineen talteenottolaitoksen rakennuksen tai sen osan viranomaisvalvonnasta vapauttamista koskevan päätöksen.

8.1.5 V OSA: YDINLAITOKSEN RAKENTAMINEN, KÄYTTÖÖN OTTAMINEN JA KÄYTÖSTÄPOISTO

29 luku

Periaatepäätös ydinlaitoshankkeesta

289 § Periaatepäätöstä koskeva vaatimus

Kumottavaan lakiin sisällytettiin uutena ydinlaitoslupia edeltävänä vaiheena periaatepäätösmenettely. Tavoitteena oli riittävän kansanvaltaisen menettelyn omaksumiseksi tehtäessä tärkeimpiä ydinenergiaa koskevia päätöksiä, mikä toteutettiin edellyttämällä eduskunnan myötävaikutusta päätettäessä ydinvoimalaitoksen tai muun yleiseltä merkitykseltään huomattavan ydinlaitoksen rakentamisesta, ydinlaitoksen sijaintikunnan puoltoa sekä laajaa kansalaisten, asianomaisten kuntien ja viranomaisten kuulemista hankkeesta. Periaatepäätöstä koskevaa sääntelyä kehitettäisiin ottaen huomioon kumottavan lain periaatepäätöstä koskevan sääntelyn soveltamisesta saadut kokemukset, muualla lainsäädännössä tapahtunut kehitys mm. liittyen vaikutusten selvittämiseen, kuulemiseen ja vaikuttamismahdollisuuksien varaamiseen sekä ydinlaitosten teknologiassa ja niitä koskevissa liiketoimintamalleissa tapahtunut kehitys.

Pykälässä säädettäisiin periaatepäätöstä koskevasta vaatimuksesta, joka koskisi ydinvoimalaitos-, ydinpolttoaineen tuotantolaitos- ja loppusijoituslaitoshankkeita. Pykälä vastaisi pääosin kumottavan lain 11 §:n 1 momenttia. Ydinteknisten laitosten ja maaperäloppusijoituslaitosten tarve seuraa mainituista hankkeista. Näitä ydinlaitoksia varten ei edellytettäisi erillistä periaatepäätöstä, mutta ydinpolttoainehuoltoon ja ydinjätehuoltoon liittyvät laitostarpeet ja tarvittavat toiminnot olisivat kuitenkin osa periaatepäätöksen harkintaa. Periaatepäätöstä koskevan vaatimuksen soveltamista laajennettaisiin kaikkiin ydinvoimalaitoksiin ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksiin, kun nykyisin vaatimusta sovelletaan tällaisiin ydinlaitoksiin, kun kyse on kumottavan lain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa ja 11 §:n 1 momentissa tarkoitetusta yleiseltä merkitykseltään huomattavasta ydinlaitoksesta (ks. myös YEA 7 §:n 1 momentti). Loppusijoituslaitosten osalta ehdotus vastaisi kumottavaa lakia (ks. kumottavan lain 3 §:n 1 momentin 5 kohta ja YEA 6 §:n 3 momentti).

290 § Toimivaltaiset viranomaiset periaatepäätöstä koskevassa asiassa

Pykälä 1 momentti vastaisi kumottavan lain 11 ja 14 §:ää, joiden mukaan valtioneuvosto ratkaisee periaatepäätöstä koskevan asian, sekä 12 ja 13 §:ää, joiden mukaan työ- ja elinkeinoministeriö hankkii tarvittavat selvitykset ja järjestää yleisen kuulemisen.

Pykälän 2 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö ratkaisisi kuitenkin periaatepäästöstä koskevan asian, jos kyse on yhtä tai useampaa ydinvoimalaitosta koskevasta hankkeesta, jossa ydinvoimalaitosten yhteenlaskettu nimellislämpöteho on enintään 50 megawattia. Tämä olisi muutos nykytilaan, jossa nimellislämpöteholtaan enintään 50 megawatin ydinvoimalaitoshanke ei ole yleiseltä merkitykseltään huomattava eikä sen toteuttamiseen vaadita periaatepäätöstä. Ehdotuksen mukaan ydinvoimalaitoshankkeilta edellytettäisiin aina ennen lupavaihetta periaatepäätöstä hankkeen yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuudesta, jotta ydinvoimalaitoksen hyväksyttävyyden kannalta ongelmallisiin kohtiin olisi mahdollista puuttua riittävän ajoissa ja tehdä tarvittavat muutokset hankkeessa ennen rakentamisluvan hakemista. Periaatepäätöksessä

ei 291 §:n mukaan enää kuitenkaan arvioitaisi esim. laitoskonseptin teknisiä yksityiskohtia. Menettely vähentäisi myös hankekehittäjän riskiä.

291 § Periaatepäätöksen harkinta

Pykälässä säädettäisiin ydinlaitoshankkeen periaatepäätöksen harkinnasta kumottavan lain 14 §:n 2 momenttia ja sen soveltamiskäytäntöä vastaavasti. Yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuuden harkinta on joustava ja mahdollistaa tapauskohtaisesti kokonaisvaltaisen harkinnan. Tavoitteena olisi mm. arvioida hankkeen hyötyjä ja hyväksyttävyyttä energiahuollon kannalta, hankkeen toteutettavuutta ja hankekehittäjän edellytyksiä toteuttaa hanke ottaen huomioon myös ydinmateriaalivalvonnan, ydinpolttoainehuollon ja ydinjätehuollon järjestämistä koskevat suunnitelmat, hankkeen aikataulu ja sen realistisuus sekä hankkeeseen liittyviä riskejä (esim. hakijaan tai suunnitellun luvanhaltijan tai näiden taustalla oleviin tahoihin, hankesuunnitteluun tai sen aikatauluihin liittyviä riskejä). Hankkeen hyödyllisyyttä olisi mahdollista arvioida myös mm. ydinpolttoaineen tai radioaktiivisten isotooppien saatavuuden kannalta, jos kyseisen hankkeen mukaan olisi tarkoitus rakentaa esim. ydinpolttoaineen tuotantolaitos.

Periaatepäätöksen hyväksymisen jälkeen hankkeessa saattaa tapahtua muutoksia verrattuna siihen, mitä periaatepäätöksen harkinnassa on arvioitu (esim. suunniteltu luvanhaltija tai ydinjätehuoltoa koskevat suunnitelmat saattavat muuttua). Muutoksen vaikutus arvioitaisiin tarvittaessa ydinlaitosta koskevassa lupaharkinnassa.

Periaatepäätöksen harkinnassa ei enää käsiteltäisi sijaintipaikan soveltuvuutta eikä laitoskonseptin teknisiä yksityiskohtia, mikä olisi muutos verrattuna kumottavan lain 14 §:n 1 momentissa säädettyihin periaatepäätöksen harkinnan ennakkoehtoihin.

Periaatepäätöksen ympäristöarviointiin sovellettaisiin myös SOVA-lakia. EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännössä tehdyn linjauksen mukaan periaatepäätöksen arvioidaan olevan SOVA-lain 4 §:ssä tarkoitettu ohjelma. Tarkemmin asiasta säädettäisiin 315 §:ssä.

292 § Periaatepäätöksen sisältö

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin periaatepäätöksen sisällöstä. Päätöksessä olennainen kannanotto olisi edelleen siitä, arvioidaanko hankkeen olevan yhteiskunnan kokonaisedun mukainen, sekä tähän liittyvät perustelut. Lisäksi päätöksessä olisi selostettava hankkeeseen sisältyvät erilaiset ydinlaitokset ja niihin liittyvät ydinpolttoainehuollon tai ydinjätehuollon järjestämiseksi tarpeelliset toiminnot. Periaatepäätöksessä ei olisi enää tarpeen ottaa kantaa ydinlaitoksen teknisiin ratkaisuihin. Rakennettavan ydinlaitoksen teknologia ja laitostoimittaja sekä muut tekniset seikat muuttuvat ja tarkentuvat hankkeen edessä, ja ydinlaitoshankkeen turvallisuus varmistetaan useassa vaiheessa (mm. rakentamislupaa ja käyttölupaa koskevassa harkinnassa sekä laitoksen käyttöönoton hyväksymistä koskevassa harkinnassa). Hallintolain 44 §:ssä säädetään päätöksen sisällöstä ja 45 §:ssä päätöksen perustelemisesta.

Pykälän 2 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

293 § Periaatepäätöksessä annettavat määräykset

Pykälässä olisi kumottavan lain 14 a §:n 1 momenttia vastaava säännös. Sen sijaan 14 a §:n 2 momenttia vastaava säännös ei enää olisi tarpeen, koska periaatepäätöksessä ei enää oteta yksityiskohtaisesti kantaa hankkeeseen sisältyvien laitosten teknisiin yksityiskohtiin.

294 § Periaatepäätöksen voimassaolo

Pykälän 1 momentin mukaan periaatepäätös olisi määräaikainen, ja päätöksessä olisi asetettava määräaika, jonka kuluessa olisi haettava rakentamislupaa. Säännös olisi uusi, mutta vastaisi noudatettua käytäntöä. Ydinvoimalaitoksia koskevissa periaatepäätöksissä on käytetty viiden vuoden määräaikaa (ks. esim. Olkiluoto 3 -laitosyksikköä koskeva periaatepäätös v. 2002 sekä Hanhikivi 1 -laitosyksikköä koskevat periaatepäätökset v. 2010 ja v. 2014), mutta loppusijoituslaitoksen periaatepäätöksessä noin viidentoista vuoden määräaikaa (ks. Posiva Oy:n loppusijoituslaitosta koskeva periaatepäätös v. 2000 ja v. 2002). Hankkeen laajuus sekä siihen sisältyvät ydinlaitokset ja niiden suunniteltu rakentamisaikataulu olisivat osa periaatepäätöksen harkintaa, joten ne olisi otettava huomioon määräaikaa asetettaessa.

Periaatepäätös raukeaisi 1 momentin mukaan, jos rakentamislupaa ei haettaisi asetetussa määräajassa 299 §:n mukaisesti. Tämä olisi tarkennus noudatettuun käytäntöön. Hallintolain mukaan rakentamislupaa koskeva hakemus tulee vireille, vaikka se olisi olennaisilta osin puutteellinen. Ydinlaitoksen rakentamislupahakemuksen vireilletulo edellyttäisi 299 §:n mukaan mm., että Säteilyturvakeskus olisi antanut lausunnot laitoskonseptin vaatimustenmukaisuudesta, sijaintipaikan soveltuvuudesta ja sijaintipaista johtuvista suunnitteluperusteista. Vastaavat asiat sisältyvät nykyisin pääosin jo periaatepäätöksen harkintaan, mutta ehdotuksen mukaan niitä ei vielä käsiteltäisi tässä vaiheessa.

Pykälän 2 momentin mukaan useita ydinlaitoksia sisältävässä periaatepäätöksessä olisi lisäksi asetettava määräaika, jonka jälkeen rakentamislupaa ei enää olisi mahdollista hakea. Määräaikaa asetettaessa olisi mm. otettava huomioon hakemuksen mukainen hankesuunnitelma ja rakentamisaikataulu. Periaatepäätöksen voimassaolo päättyisi, kun tämä määräaika on umpeutunut.

295 § Selonteko periaatepäätöksestä eduskunnalle

Pykälän 1 momentin mukaan valtioneuvosto antaisi periaatepäätöksestä selonteon eduskunnalle, jos se on todennut hankkeen olevan yhteiskunnan kokonaisedun mukainen. Tämä olisi muutos kumottavan lain 15 §:n 1 momentin mukaiseen menettelyyn, jonka mukaan eduskunta voi kumota periaatepäätöksen sellaisenaan tai päättää, että se jää sellaisenaan voimaan. Nykyinen menettely poikkeaa perustuslain 3 §:n mukaisesta valtiollisten tehtävien jaosta. Tehtyjen periaatepäätöksen ratkaisuissa on viitattu hakemukseen (esim. ”…sellaisina kuin hakemuksen kuvaus laitoksien keskeisiltä toimintaperiaatteiltaan ja turvallisuuden varmistamiseen liittyviltä ratkaisuiltaan esittää”). Tämä aiheuttaa epäselvyyttä siitä, mitä eduskunta ja valtioneuvosto ovat hyväksyneet ja millaiset muutokset ydinlaitoksissa olisivat hyväksyttäviä ydinlaitoksen usein varsin pitkän käyttöiän aikana.

Selonteon eduskuntakäsittelyyn kuuluvat lähetekeskustelu täysistunnossa ja valiokuntakäsittely sekä ainoa käsittely täysistunnossa, jonka lopuksi täysistunto hyväksyy eduskunnan selontekoa koskevan kannanoton. Kannanotto lähetetään valtioneuvostolle tiedoksi eduskunnan kirjelmän. Eduskunta voi kuitenkin päättää olla lähettämättä asiaa valiokuntaan, jolloin eduskunta ei hyväksy selonteon johdosta kannanottoa. Käytännössä periaatepäätöksen käsittely olisi ehdotuksen mukaan varsin samanlainen kuin nykyisin.

Pykälän 1 momentin mukaan valtioneuvosto voisi sisällyttää samaan selontekoon useita ydinlaitoshankkeita koskevia periaatepäätöksiä. Tämä voisi olla perusteltua esim. paremman kokonaiskuvan saamiseksi vireillä olevista ydinlaitoshankkeista ja niiden mahdollisista keskinäisistä riippuvuuksista.

Pykälän mukaan valtioneuvoston periaatepäätökset, jotka koskevat loppusijoituslaitoshankkeita, maaperäloppusijoituslaitoshankkeita lukuun ottamatta, ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoshankkeita annettaisiin aina eduskunnalle selontekona. Ydinvoimalaitoshankkeita koskevat periaatepäätökset, jotka työ- ja elinkeinoministeriö on ratkaissut, eivät kuuluisi pykälän soveltamisalaan.

296 § Periaatepäätöksessä annetun määräajan jatkaminen

Pykälän mukaan periaatepäätöksessä asetettua määräaikaa, jonka kuluessa rakentamislupaa olisi haettava 299 §:n mukaisesti, voidaan jatkaa enintään kahdella vuodella. Hyväksyminen olisi tarkoitettu vain rajattuihin tilanteisiin ja edellyttäisi, että tällä arvioidaan olevan enintään vähäinen merkitys yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuutta koskevan harkinnan kannalta ja periaatepäätöksen haltija on tehokkaasti ja järjestelmällisti edistänyt ydinlaitoshankkeen toteutumista (esim. ydinlaitoksen sijaintipaikan kaavoitusta ja sijaintipaikan soveltuvuuden arviointia, ympäristövaikutusten arviointia, ydinlaitoksen ja siihen liittyvien toimintojen suunnittelua, ydinlaitoskonseptin vaatimusten mukaisuuden arviointia ja hankkeen rahoitusta).

Säännös olisi uusi. Vastaava säännöstä ei ole kumottavassa laissa. Tulkinnan mukaan valtioneuvosto ei ole voinut jatkaa periaatepäätöksessä asetettua määräaikaa mm. sen vuoksi, että eduskunta on jättänyt periaatepäätöksen kumottavan lain 15 §:n 1 momentin mukaisesti sellaisenaan voimaan. Koska ehdotuksen mukaan periaatepäätös annettaisiin jatkossa selontekona eduskunnalle vain osassa hankkeita ja eduskunta voisi tehdä asiassa kannanoton, mutta ei periaatepäätöksen voimaanjättämistä koskevaa päätöstä, eduskunnan asiassa tekemä kannanotto ei olisi suoraan esteenä hyväksyä muutoksia asetettuun määräaikaan.

30 luku

Ydinlaitosta koskevat luvat

297 § Ydinlaitoksen lupavaatimus

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitoksen rakentamiseen ja käyttöön vaadittaisiin ehdotetun lain mukainen lupa. Ydinlaitokset ovat monimutkaisia kokonaisuuksia, ja niitä koskevien vaatimusten noudattamisen valvonta edellyttää useita lupa- ja muita vaiheita. Tämä vähentää myös hankkeen toteuttamiseen liittyviä riskejä, kun havaittuihin puutteisiin ja kehittämiskohteisiin pystytään riittävän ajoissa kiinnittämään huomiota. Muutoksena nykytilaan kaksi erillistä lupavaihetta koskevaa vaatimusta sovellettaisiin myös maaperäloppusijoituslaitokseen, jota koskeva lupasääntely on kumottavassa laissa varsin epätarkkaa.

Pykälän 2 momentin mukaan ydinlaitoksen käytöstäpoistoon on myös oltava lupa. Vaatimus ei kuitenkaan koskisi loppusijoituslaitoksia, jotka suljetaan pysyvästi toiminnan päätyttyä eli sen jälkeen, kun laitokseen ei ole enää tarkoitus sijoittaa ydinjätteitä. Tältä osin sääntelyä selkeytettäisiin. Käytöstäpoistolupaa koskevaa sääntelyä ei toistaiseksi ole sovellettu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin käytöstäpoistolupaa koskevan hakemuksen ajankohdasta. Luvanhaltija voi valmistella laitoksen käytöstäpoistoa jo käyttöluvan voimassa ollessa, mutta käytöstäpoistolupaa olisi haettava viimeistään, kun laitoksen käyttöluvassa tarkoitettu toiminta

on päättynyt ja – jos laitoksessa on ollut käytettyä ydinpolttoainetta – siinä ei enää ole sitä. Vaatimus vastaisi pääpiirteittäin kumottavan lain 20 a §:n 1 momenttia.

Kumottavan lain 8 §:n 1 momentissa säädetään yleisesti kiellosta harjoittaa ydinenergian käyttöä ilman lain mukaista lupaa, ja kumottavan lain mukaan ydinlaitoksen rakentamiseen, käyttöön ja käytöstäpoistoon vaaditaan lupa.

298 § Lupaviranomaiset

Pykälässä säädettäisiin viranomaisten toimivallanjaosta ydinlaitoslupia koskevissa asioissa. Pykälän 1 momentin mukaan valtioneuvosto ratkaisi edelleen pääosin ydinlaitosten lupa-asiat (vrt. kumottavan lain 16 §:n 1 momentti). Lisäksi momentissa selvennettäisiin, että työ- ja elinkeinoministeriö on valtioneuvostossa ratkaistavien asioiden osalta lupaviranomainen. Tämä vastaisi noudatettua käytäntöä.

Pykälän 2 momentin mukaan Säteilyturvakeskukselle siirtyisivät ydinteknisiä laitoksia koskevat lupa-asiat. Ydintekniset laitokset rinnastuvat merkitykseltään ja riskeiltään esim. vaarallisen kemikaalin laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavaan laitokseen sekä räjähteiden valmistukseen ja varastointiin, joita koskevat luvat myöntää vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 23 ja 58 §:n mukaan Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. Ydintekniset laitokset ovat myös aina seurausta siitä, että ydinvoimalaitoksen tai ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen rakentamista ja käyttöä varten on myönnetty valtioneuvoston lupa. Säteilyturvakeskus on jo nykyisin tulkittu olevan toimivaltainen ratkaisemaan maaperäloppusijoituslaitosta koskevat lupa-asiat. Tällä hetkellä Säteilyturvakeskuksessa on käsiteltävänä ensimmäinen maaperäloppusijoituslaitosta koskeva lupahakemus.

299 § Rakentamislupahakemuksen vireilletulo

Pykälässä säädettäisiin ydinlaitoksen rakentamislupahakemuksen vireilletulosta. Hakemuksen tehokas käsittely edellyttää, että hakija on riittävästi selvittänyt hakemuksen käsittelyn kannalta välttämättömiä asioita. Pykälä on myös tarpeen sen vuoksi, että ehdotuksen mukaisesti periaatepäätöksessä ei enää käsiteltäisi tarkemmin mm. ydinlaitoksen sijaintipaikkaan ja laitosteknologiaan liittyviä asioita, vaan näitä käsiteltäisiin periaatepäätöksestä erillään itsenäisissä menettelyissä, joissa Säteilyturvakeskus on toimivaltainen viranomainen.

Pykälän 1 kohdan mukaan ydinvoimalaitoksen, ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen ja loppusijoituslaitoksen rakentamislupahakemuksen vireilletulo edellyttäisi laitoksen sisältyvän sellaiseen voimassa olevan periaatepäätöksen mukaiseen ydinlaitoshankkeeseen, jonka on arvioitu olevan yhteiskunnan kokonaisedun mukainen. Jos lupahakemus koskisi ydinteknisen laitoksen tai maaperäloppusijoituslaitoksen rakentamista, näiden tulisi olla mainittuun periaatepäätökseen sisältyvän ydinlaitoshankkeen kannalta tarpeellisia. Pykälän 1 kohta vastaisi kumottavan lain 18 §:n 1 momentissa säädettyä rakentamisluvan myöntämisen edellytystä.

Pykälän 2 kohdan mukaan edellytettäisiin Säteilyturvakeskuksen ydinlaitoksen sijaintipaikan soveltuvuuslausuntoa, jonka mukaan hakemuksessa tarkoitetun ydinlaitoshankkeeseen liittyvät valmiusjärjestelyt, turvajärjestelyt ja kuljetusjärjestelyt voidaan sijaintipaikalla toteuttaa niitä koskevien vaatimusten mukaisesti.

Pykälän 3 kohdan mukaan edellytettäisiin, että Säteilyturvakeskus on sitovalla lausunnollaan vahvistanut ydinlaitoksen sijaintipaikasta johtuvat suunnitteluperusteet. Sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden on tarpeen olla riittävän kattavasti selvitetty, kun rakentamislupaa haetaan. Rakentamislupahakemuksen vireilletulon jälkeen vahvistettuja suunnitteluperusteita

voidaan tarvittaessa tarkentaa tai muuttaa, kun tutkimustieto kehittyy (esim. ilmastonmuutokseen liittyvä tutkimus) tai sijaintipaikasta saadaan uutta tietoa laitospaikkaa valmisteltaessa (esim. kaivaukset, täytöt, louhinnat, kairaukset, ruoppaukset).

Pykälän 4 kohdan mukaan edellytettäisiin hakijan selvittäneen, että 2 ja 3 kohdassa tarkoitetut lausunnot ovat vielä riittävän ajantasaisia ja ei ole tapahtunut sellaista, joka olennaisesti vaikuttaisi niissä käsiteltyihin asioihin.

Pykälän 5 kohdan mukaan edellytettäisiin Säteilyturvakeskuksen ydinlaitoskonseptia koskevaa lausuntoa, jonka mukaan konseptin perusteella suunniteltavan ydinlaitoksen voidaan arvioida täyttävän ydinlaitoksen turvallisuudelle ehdotetussa laissa säädetyt vaatimukset. Tämä vastaisi sitä, mitä kumottavan lain 14 §:n 1 momentissa säädetään periaatepäätöksen käsittelyn ennakkoedellytyksenä (”esiin ei ole tullut seikkoja, jotka osoittavat, ettei ole riittäviä edellytyksiä rakentaa ydinlaitosta”).

Pykälän 6 kohdan mukaan hakijan olisi pitänyt huolehtia siitä, että sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden vahvistamista koskevassa lausunnossa esitetyt kannanotot ja ydinlaitoskonseptia koskevan lausunnon mukaiset muutokset laitoskonseptiin olisi otettu huomioon hankkeen valmistelussa.

Pykälän 7 kohdan mukaan edellytyksenä olisi myös perusteltu ehdotus ydinlaitoksen suojavyöhykkeeksi ja varautumisalueeksi. Suojavyöhykkeestä säädettäisiin tarkemmin 65 §:ssä ja varautumisalueesta 66 §:ssä.

Pykälän 8 kohdan mukaan komission asetuksen mukaisten teknisten perustietojen toimittamista koskevasta velvollisuudesta on pitänyt huolehtia. Komission asetuksen II luvun 3 ja 4 artiklassa säädetään tästä velvollisuudesta.

300 § Rakentamisluvan myöntämisen edellytykset

Pykälässä säädettäisiin rakentamisluvan myöntämisen edellytyksistä keskeisiltä osin vastaavasti kuin kumottavan lain 19 §:ssä ja sitä tarkentavassa YEA 32 ja 35 §:ssä. Sääntelyä kuitenkin tarkennettaisiin ja osin menettelyä kevennettäisiin.

Pykälän 1 momentin johdantokappaleessa oleva viittaus 8–13 §:ssä säädettyihin yleisiin periaatteisiin ja velvollisuuksiin vastaisi kumottavan lain 19 §:n loppuosaa. Yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuuttaa koskevaan 7 §:n mukaiseen periaatteeseen viitattaisiin pykälän 2 momentissa, ja sitä sovellettaisiin vain valtioneuvoston päättäessä rakentamisluvan myöntämisestä.

Momentin 1 kohta vastaisi kumottavan lain 19 §:n 8 ja 9 sekä osin 10 kohtaa. Turvallisuusselvityslain (726/2014) 33 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetään Säteilyturvakeskuksen oikeudesta hakea yritysturvallisuusselvitystä. Momentin 2 kohdassa oleva edellytys olisi jonkin verran laajempi verrattuna kumottavan lain 19 §:n 7 kohtaan, ja ehdotuksessa otetaan huomioon liiketoimintamalleissa tapahtuneet ja ennakoitavissa oleva muutokset.

Momentin 3 kohta yhdessä 6, 8 ja 9 kohdan kanssa vastaisivat kumottavan lain 19 §:n 1, 3 ja 6 kohtaa. Momentin 6 kohta vastaisi osaksi kumottavan lain 19 §:n 2 ja 3 kohtaa. Lisäksi 6 kohdassa edellytettäisiin ydinlaitoksen suunnitellun suojavyöhyke olevan laajuudeltaan riittävä. Suojavyöhyke on ennen STUK-määräyksen Y/2/2024 uudistusta ollut kaikille ydinlaitoksille täsmälleen samalla tavalla määritelty. Muutoksen jälkeen suojavyöhykkeen tarve arvioidaan tapauskohtaisesti. Kaavoitusprosessissa ydinlaitoshanketta valmisteleva tekee päästö- sekä häi-

riö- ja onnettomuustilanneanalyyseihin perustuvan ehdotuksen suojavyöhykkeeksi. Säteilyturvakeskus on kaavaprosessissa lausunnonantaja ja ottaa lausunnossaan alustavasti kantaa käytettävissä olevan aineiston perusteella ehdotettuun suojavyöhykkeeseen. Rakentamisluvan myöntäminen edellyttäisi 6 kohdan mukaan, että kaavaprosessissa määritetty suojavyöhyke on laajuudeltaan riittävä. Suojavyöhykkeestä seuraa aina maankäyttörajoituksia. Momentin 8 kohdassa tarkoitettuja ydinmateriaalivalvonnan ja ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia ei olisi lupaharkinnassa enää tarkoitus käsitellä yksityiskohtaisesti, vaan hakijalla olisi oltava kohdassa mainitut Säteilyturvakeskuksen hyväksymät suunnitelmat ennen luvan myöntämistä.

Momentin 4 kohdassa lisättäisiin hyväksymisen edellytykseksi käyttötoiminnan rahoitusta koskevien suunnitelmien riittävyys ja asianmukaisuus, ja myös tältä osin ehdotuksessa otettaisiin huomioon liiketoimintamalleissa tapahtuneet ja odotettavissa olevat muutokset.

Momentin 5 kohta vastaisi kumottavan lain 19 §:n 4 kohtaa. Lisäksi hyväksyminen edellyttäisi, että sijaintipaikalla ei ole aloitettu ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttaviin rakenteisiin liittyviä töitä. Ehdotus olisi tavoitteiltaan vastaava kuin voimassa olevan lain 55 §:n 5 momentissa säädetty kielto aloittaa laitospaikalla ydinturvallisuuteen vaikuttaviin rakenteisiin liittyviä töitä ennen rakentamisluvan myöntämistä.

Momentin 7 kohta vastaisi asiasisällöltään kumottavan lain 19 §:n 5 kohtaa. Lupaharkinnassa ydinjätehuoltoon liittyviä kysymyksiä ei kuitenkaan enää arvioitaisi yksityiskohtaisesti, vaan ennen luvan myöntämistä hakijalta vaadittaisiin työ- ja elinkeinoministeriön hyväksymä ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelma.

Momentin 11 kohta vastaisi osin kumottavan lain 19 §:n 10 kohtaa. Sitovia kansainvälisiä sopimusvelvoitteita on mm. Euratom-sopimuksen toisen osaston 41 artiklassa, IV luvussa ja sen nojalla annetuissa määräyksissä sekä Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä maiden välisten rajojen läheisyyteen rakennettavien ydinlaitosten turvallisuuskysymyksiin liittyvän yhteydenoton suuntaviivoista tehdyssä sopimuksessa (SopS 19/1977), jäljempänä *rajareaktorisopimus*.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin täydentävästi luvan myöntämisen edellytyksistä, kun asia ratkaistaan valtioneuvostossa. Momentin 1 kohdan mukaan edellytettäisiin sijaintikunnan suostumusta. Vastaava vaatimus on kumottavan lain 14 §:n 1 momentin mukaan periaatepäätöksen hyväksymisen ennakkoedellytys. Momentin 2 kohdan mukaan luvan myöntäminen edellyttäisi myös, että hakijan omistus tai muut hakijaan liittyvät seikat eivät vaarantaisi tai olisi omiaan vaarantamaan turvallisuutta, energian toimitus- ja huoltovarmuutta tai laitoksen luotettavaa käyttöä. Tämän perusteella voitaisiin edellyttää esim., että selkeä enemmistö yhtiön tai säätiön omistuksesta on kotimaisilla tai Euroopan talousalueen toimijoilla. Kyseessä olisi uusi luvan myöntämisen edellytys, ja sen tavoitteena on mm. varmistaa ydinlaitoksen toiminnan luotettavuus ja tämän lain mukaisten turvallisuustavoitteiden toteutuminen. Ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa (172/2012) säädetään mm. siitä, miten erittäin tärkeän kansallisen edun vaatiessa voidaan rajoittaa vaikutusvallan siirtymistä ulkomaalaisille sekä ulkomaisille yhteisöille ja säätiöille. Momentin 3 kohdan mukaan edellytettäisiin lisäksi yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuutta, kun asian ratkaisee valtioneuvosto. Kohta vastaisi kumottavan lain 19 §:ää.

301 § Käyttöluvan myöntämisen edellytykset

Pykälässä säädettäisiin käyttöluvan myöntämisen edellytyksistä keskeisiltä osin vastaavasti kuin kumottavan lain 20 §:n 1 momentissa ja sitä tarkentavassa YEA 34 ja 36 §:ssä. Sääntelyä kuitenkin tarkennettaisiin ja osin menettelyä kevennettäisiin.

Pykälän 1 momentin johdantokappaleessa oleva viittaus lain 8–13 §:ssä säädettyihin yleisiin periaatteisiin ja velvollisuuksiin vastaisi kumottavan lain 20 §:n 1 momentin loppuosaa. Yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuuttaa koskevaan 7 §:n mukaiseen periaatteeseen viitattaisiin pykälän 2 momentissa, ja sitä sovellettaisiin vain valtioneuvoston päättäessä käyttöluvan myöntämisestä.

Momentin 1 kohta vastaisi kumottavan lain 20 §:n 1 momentin johdantokappaletta. Sitä täydentäisi momentin 2 kohta, jonka mukaan rakentamislupaa ja siinä annettuja määräyksiä tulee olla keskeisiltä osin noudatettu. Momentin 3 ja 4 kohta vastaisivat kumottavan 20 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohtaa. Momentin 2–5, 7 ja 8 kohta vastaisivat kumottavan lain 20 §:n 1 momentissa säädettyä turvallisuuteen ja ympäristönsuojeluun liittyvää luvan myöntämisen edellytystä, mutta sääntelyä tarkennettaisiin. Momentin 7 kohdassa tarkoitettuja ydinmateriaalivalvonnan ja ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia ei olisi lupaharkinnassa enää tarkoitus käsitellä yksityiskohtaisesti, vaan hakijalla olisi oltava kohdassa mainitut Säteilyturvakeskuksen hyväksymät suunnitelmat ennen luvan myöntämistä.

Momentin 6 kohta vastaisi asiasisällöltään kumottavan lain 20 §:n 1 momentin 2 kohtaa. Lupaharkinnassa ydinjätehuoltoon liittyviä kysymyksiä ei kuitenkaan enää arvioitaisi yksityiskohtaisesti, vaan ennen luvan myöntämistä hakijalta vaadittaisiin työ- ja elinkeinoministeriön hyväksymä ydinjätehuoltosuunnitelma.

Momentin 9 kohta vastaisi osin kumottavan lain 20 §:n 1 momentin 4 kohtaa. Sitovia kansainvälisiä sopimusvelvoitteita on mm. Euratom-sopimuksen toisen osaston 37 artiklassa tarkoitettu Euroopan komission lausunto, kun hanke koskee ydinjätteen hävittämistä, sekä rajareaktorisopimuksessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin täydentävästi luvan myöntämisen edellytyksistä, kun asia ratkaistaan valtioneuvostossa. Momentin 1 kohdan mukainen edellytys olisi vastaava kuin rakentamisluvan myöntämisen edellytys 300 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan ja täydennys verrattuna kumottavaan lakiin. Momentin 2 kohdan mukaan edellytettäisiin lisäksi yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuutta, mikä vastaisi kumottavan lain 20 §:n 1 momenttia.

302 § Käytöstäpoistoluvan myöntämisen edellytykset

Pykälässä säädettäisiin käytöstäpoistoluvan myöntämisen edellytyksistä keskeisiltä osin vastaavasti kuin kumottavan lain 20 a §:n 1 momentissa ja 2 momentissa ja niitä tarkentavassa YEA 34 a ja 36 a §:ssä. Sääntelyä kuitenkin tarkennettaisiin ja osin menettelyä kevennettäisiin. Loppusijoituslaitoksiin ei sovellettaisi käytöstäpoistolupaa koskevaa sääntelyä.

Pykälän johdantokappaleessa oleva viittaus lain I osan 2 luvun 8–13 §:ssä säädettyihin yleisiin periaatteisiin ja velvollisuuksiin vastaisi kumottavan lain 20 a §:n 2 momentin 5 kohtaa.

Pykälän 1 ja 3 kohta vastaisivat kumottavan lain 20 a §:n 2 momentin 3 ja 4 kohtaa, mutta sääntelyä tarkennettaisiin Lupaharkinnassa ydinjätehuoltoon liittyviä kysymyksiä ei kuitenkaan enää arvioitaisi yksityiskohtaisesti, vaan ennen luvan myöntämistä hakijalta vaadittaisiin työ- ja elinkeinoministeriön hyväksymä päivitetty ydinjätehuoltosuunnitelma.

Pykälän 2, 5 ja 6 kohta vastaisivat kumottavan lain 20 a §:n 2 momentin 1 kohdassa säädettyä turvallisuuteen ja ympäristönsuojeluun liittyvää luvan myöntämisen edellytystä sekä osin 2 kohdassa säädettyä ydinjätehuoltoa koskevaa vaatimusta, mutta sääntelyä tarkennettaisiin. Momentin 3 kohdassa tarkoitettuja ydinlaitoksen turvallisuuden ja laitoksen käytöstäpoiston kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia ei olisi lupaharkinnassa enää tarkoitus käsitellä yksityiskohtaisesti, vaan hakijalla olisi oltava kohdassa mainitut Säteilyturvakeskuksen hyväksymät suunnitelmat ennen luvan myöntämistä.

Pykälän 4 kohdassa otettaisiin huomioon liiketoimintamalleissa tapahtuneet ja ennakoitavissa oleva muutokset.

Pykälän 7 kohta vastaisi osin kumottavan lain 20 a §:n 2 momentin 4 kohtaa.

303 § Lupapäätöksen sisältö

Pykälän 1 momentissa viitattaisiin lupapäätöksen sisällön osalta hallintolain 44 §:n 1 momenttiin. Lupapäätöksen sisällöstä säädetään nykyisin yksityiskohtaisesti YEA 38 §:ssä. Lupapäätöksessä olisi vastattava lausunnoissa, muistutuksissa ja mielipiteissä tehtyihin yksilöityihin vaatimuksiin sekä selostettava hakemuksen tarkoitus tai liitettävä se keskeisiltä osin päätökseen. Säännös vastaisi noudatettua käytäntöä. Hallintolain 45 §:ssä säädetään päätöksen perustelemisesta.

Pykälän 2 momenttia vastaava säännös on kumottavan lain 25 §:n 1 momentissa.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

304 § Lupamääräykset

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 25 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentti olisi laissa uusi. Nimellislämpöteho on keskeinen arvioitaessa ydinvoimalaitoksessa käsiteltävän ja käytettävän ydinpolttoaineen määrää sekä syntyvän ydinjätteen määrää. Säännös on myös tarpeen, koska sallitun nimellislämpötehon perusteella määräytyy tutkimus- ja infrastruktuurihankkeiden rahoittamiseksi kerättävä maksuosuus Valtion ydinjätehuoltorahastoon (ks. 26 luku) ja valvontamaksun suuruus (ks. 45 luku).

Pykälän 3 momentti olisi uusi. Säännöksen tavoitteena on varmistaa käytöstäpoiston turvallisuus ja toteuttaminen ilman aiheetonta viivytystä.

Pykälän 4 momentti olisi uusi. Säteilylain soveltamisalaan kuuluvien loppusijoitettavien radioaktiivisten jätteiden määrä on vähäinen verrattuna ydinenergialain soveltamisalaan kuuluvien loppusijoitettavien ydinjätteiden määrään. Säännös mahdollistaisi radioaktiivisten jätteiden hallussa pitämisen, käsittelyn, varastoinnin ja loppusijoittamisen ydinlaitoksen käyttöä tai käytöstäpoistoa koskevan luvan nojalla. Edellytyksenä lupamääräykselle on, että mainitun luvan mukaan ydinlaitoksessa saa pitää hallussa, tuottaa, käsitellä, varastoida ja loppusijoittaa ydinjätteitä. Luvanhaltijalta ei säteilylakiin ehdotetun muutoksen mukaan enää edellytettäisi säteilylain mukaista turvallisuuslupaa.

305 § Rakentamisluvan voimassaolo ja sen jatkaminen

Pykälän 1 momentin mukaan rakentamislupa olisi voimassa toistaiseksi, mikä vastaa kumottavan lain 24 §:ää. Rakentamisluvassa olisi asetettava määräaika, jolloin ydinlaitoksen keskeisten

osien rakentaminen on viimeistään aloitettava. Säännös tarkentaisi kumottavan lain 24 §:ää ja vastaisi noudatettua käytäntöä. Rakentamislupa saattaa sisältää myös esim. usean modulaarisen ydinlaitoksen rakentamisen, ja tällöin olisi luvassa otettava kantaa myös siihen, koska viimeisen ydinlaitoksen rakentaminen olisi viimeistään aloitettava.

Pykälän 2 momentin säännös olisi uusi. Rakentamisluvassa asetettua määräaikaa olisi mahdollista jatkaa kerran enintään kahdella vuodella, jos luvanhaltija on tehokkaasti ja järjestelmällisti edistänyt ydinlaitoksen rakentamisen aloittamista. Rakentamisluvassa asetetun määräajan pidentämiselle ei kumottavan lain mukaan voida katsoa olevan edellytyksiä, mutta periaatepäätöksen eduskuntakäsittelyyn ehdotetun muutoksen seurauksena se olisi mahdollista. Määräajan toistuvalle pidentämiselle ei katsota olevan perusteita.

306 § Käyttöluvan voimassaolo ja sen jatkaminen

Pykälän 1 momentti vastaisi kumottavan lain 25 §:ää. Voimassaolon pituuden harkinnassa olisi toisaalta otettava huomioon toiminnan arvoitu kesto mm. luvanhaltijan suunnitelmien mukaan sekä tarve varmistaa riittävän usein 8–13 §:n mukaisten yleisten periaatteiden ja velvollisuuksien sekä niiden ehdotetussa laissa säädettyjen vaatimusten noudattaminen, jotka koskevat ydinmateriaalivalvontaa (ks. II osa), ydinlaitoksia (ks. III osa) ja ydinjätehuoltoa (ks. IV osa). Luvan voimassaolon pituus perustuisi myös jatkossa aina tapauskohtaiseen kokonaisharkintaan.

Pykälän 2 momentti olisi uusi. Kumottavan lain mukaan käyttöluvan voimassaolon päätyttyä on laitosta varten oltava uusi käyttölupa, jonka myöntämiseen sovelletaan samoja edellytyksiä kuin luvasta ensimmäisen kerran päätettäessä. Ehdotuksen mukaan käyttöluvan voimassaoloa olisi mahdollista jatkaa, jos 8–13 §:n mukaiset yleiset periaatteet ja velvollisuudet toteutuvat edelleen asianmukaisesti ydinlaitoksen käytössä sekä 1 kohdan mukaisesti ydinlaitoksen turvallisuus on varmistettu suunnitellun käyttöiän ajan, 2 kohdan toimenpiteet ydinlaitoksen ympäristörasituksen rajoittamiseksi ovat riittävät ja asianmukaiset suunnitellun käyttöiän ajan, 3 kohdan mukaisesti ydinlaitoksen käyttöön liittyvien ydinalan kansainvälisten sopimusten Suomea sitovien velvoitteiden noudattamisesta (esim. ydinmateriaalivalvonta ja ydinaseiden leviämisen estäminen sekä turvajärjestelyt) on muutoinkin huolehdittu ja 4 kohdan mukaisesti luvanhaltija ei ole olennaisesti laiminlyönyt tai rikkonut velvollisuuksiaan. Käyttöluvan voimassaolon jatkamisen edellytysten arviointi olisi laajaa, mutta harkinta olisi lähtökohtaisesti sidottu 2 momentissa säädettyihin perusteisiin. Ehdotus vähentäisi luvanhaltija riskejä ja edistäisi kunnossapito- ja korjaustoimenpiteiden toteuttamista ydinlaitoksessa ennakoivasti.

Pykälän 3 momentin mukaan loppusijoituslaitosta koskevan käyttöluvan voimassaolo päättyisi luvassa määrättynä ajankohtana. Jos Säteilyturvakeskus hyväksyisi loppusijoituslaitoksen kokonaan suljetuksi 335 §:n mukaan sitä ennen, päättyisi luvan voimassaolo, kun tämä päätös on lainvoimainen.

307 § Käytöstäpoistoluvan voimassaolo

Käytöstäpoistoluvan voimassaoloa koskeva säännös olisi vastaava kuin kumottavan lain 25 §:ssä. Lisäksi pykälässä tarkennettaisiin luvan voimassaolo päättymään, kun Säteilyturvakeskus on 332 §:n mukaan hyväksynyt laitoksen käytöstäpoistetuksi ja päätös on lainvoimainen. Tämän jälkeen kyseessä ei enää olisi ydinlaitos.

308 § Luvan muuttaminen

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitosta koskevaa lupaa voidaan luvanhaltijan hakemuksesta muuttaa. Säännös vastaa noudatettua käytäntöä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin huomattavasti täsmällisemmin lupaviranomaisen aloitteesta tapahtuvasta luvan muuttamisen edellytyksistä verrattuna kumottavaan lain 25 §:n 2 momenttiin. Luvan muuttaminen voisi 1–3 kohdan mukaan tulla vireille, jos toiminnasta aiheutuva vaara poikkeaa olennaisesti ennalta arvioidusta, toiminnasta voi aiheutua ehdotetussa laissa kielletty seuraus tai toimintaympäristössä on tapahtunut olennainen muutos. Momentin 4 kohdassa otettaisiin huomioon, että luvan myöntämisen jälkeen ehdotettua tai muuta lakia, EU:n lainsäädäntöä (esim. komission asetus, ydinturvallisuusdirektiivi, ydinjätedirektiivi, BSS-direktiivi) tai Suomea sitovaa ydinalan kansainvälistä sopimusta on muutettu siten, että luvan muuttaminen olisi tarpeen ydinmateriaalivalvontaa, ydinlaitoksen turvallisuutta, säteilyturvallisuutta tai ydinjätehuoltoa koskevan yksilöidyn vaatimuksen täyttämiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan Säteilyturvakeskus voisi tehdä aloitteen lupamääräysten muuttamiseksi, kun kyse on valtioneuvoston myöntämästä luvasta eli ydinvoimalaitosta, ydinpolttoaineen tuotantolaitosta tai loppusijoituslaitosta koskevasta luvasta. Maaperäloppusijoituslaitoksen osalta Säteilyturvakeskus olisi lupaviranomainen.

31 luku

Periaatepäätöstä ja ydinlaitoslupaa koskevat täydentävät säännökset

309 § Periaatepäätöksen ja ydinlaitosta koskevan luvan hakija

Pykälän 1 momentin mukaan periaatepäätöstä tai ydinlaitosta koskevaa lupaa saisi hakea suomalainen yhteisö tai säätiö (ks. elinkeinotoimintalain 2 §:n 1 momentin 2 kohta) ja ulkomainen yhteisö tai säätiö, joka on perustettu Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön mukaan ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa (ks. elinkeinotoimintalain 2 §:n 1 momentin 3 kohta). Yhteisöllä tarkoitettaisiin mm. osakeyhtiötä, osuuskuntaa, yliopistoa, valtiota ja sen laitosta sekä näihin verrattavaa muuta oikeushenkilöä. Säätiöllä tarkoitettaisiin säätiölaissa (487/2015) tarkoitettua tai tähän verrattavaa säätiötä. Säännös vastaisi kumottavan lain 17 §:n 1 momenttia, mutta luonnollinen henkilö ei enää voisi hakea periaatepäätöstä tai ydinlaitoksen lupaa.

310 § Periaatepäätöstä ja ydinlaitoksen lupaa koskeva hakemus

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yleisluonteisesti periaatepäästä koskevan hakemuksen sisällöstä ja 2 momentissa ydinlaitosta koskevan lupahakemuksen sisällöstä. Hakemuksessa tulisi olla asian harkinnassa kannalta tarvittava selvitykset ja tiedot, ks. periaatepäätöksen harkintaa koskeva 291 § ja ydinlaitoslupien myöntämisen edellytystä koskevat 2 luvun 300–302 §. Rakentamisluvan vireilletulon edellytysten selvittämiseksi rakentamislupaa koskevassa hakemuksessa tulisi myös olla selvitys 299 §:ssä säädettyjen edellytysten täyttymisestä.

Pykälän 2 momentissa olisi viittaus YVA-lain soveltamiseen. Ydinlaitoksen rakentamisluvan myöntäminen edellyttäisi lähtökohtaisesti YVA-lain mukaista ympäristövaikutusten arviointiselostusta ja yhteysviranomaisen perusteltu päätelmää. Myös käyttöluvan ja käytöstäpoistoluvan myöntäminen saattaa edellyttää YVA-lain soveltamista. Periaatepäätöksen sääntelyyn ehdotettujen muutosten seurauksena periaatepäätöksen hyväksyminen edellyttäisi SOVA-lain mukaista ympäristöarviointia, mutta ei YVA-lain soveltamista (ks. 315 §).

Pykälän 3 momentissa velvoitettaisiin tarvittaessa selvittämään hakemukseen sisällytettyjen tietojen perusteita. Momentin mukaan siirryttäisiin sähköiseen hakemusmenettelyyn.

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

311 § Lausunnot

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vaadittavista lausunnoista yleispiirteisesti. Lupaviranomaisen olisi aina tapauskohtaisesti arvioitava tarkemmin käsiteltävän asian kokonaisharkinnan kannalta keskeiset tahot. Kumottavan lain 23 §:n 1 momentin mukaan lupa-asiassa on pyydettävä lausunto ympäristöministeriöltä ja Säteilyturvakeskukselta, periaatepäätöksen osalta ks. myös YEA 25 §:n 1 momentti ja ydinlaitoslupien osalta YEA 37 §:n 1 momentti.

Pykälän 1 momentin mukaan rakentamislupaa ja käyttölupaa koskevasta hakemuksesta olisi pyydettävä lausunto ydinlaitoshankkeen sijaintipaikkakunnalta ja sen lähiympäristön kunnilta. Sijaintipaikkakunnalta pyydettävästä lausunnosta säädetään YEA 37 §:n 2 momentissa.

Pykälän 2 momentissa olisi informatiivinen viittaus Euratom-sopimukseen, YVA-laissa tarkoitettuun ympäristövaikutuksiltaan valtion rajat ylittäviin hankkeisiin ja rajareaktorisopimukseen.

Pykälän 3 momentissa olisi informatiivinen viittaus hallintolakiin, jonka 31–33 §:ssä säädetään momentissa tarkoitetuista asioista.

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

312 § Muistutukset ja mielipiteet

Pykälässä säädettäisiin asianosaisten kuulemisesta ja muiden kuin asianosaisten oikeudesta ilmaista mielipiteensä asiassa. Kumottavan lain 13 ja 23 a §:ssä säädetään kuulemisesta ja mielipiteiden ilmaisemisesta hieman yksityiskohtaisemmin. Pykälän 2 momentin mukaan kuulemiseen ja vaikuttamismahdollisuuksien varaamiseen sovellettaisiin lisäksi, mitä hallintolaissa säädetään.

313 § Hakemuksen tiedoksianto ja hakemuksesta tiedottaminen

Pykälän 1 momentin mukaan hakemus annettaisiin tiedoksi julkisella kuulutuksella hallintolain 62 a ja 62 b §:n mukaisesti sekä erikseen tiedoksi niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa samalla hakijalla on samalle sijaintipaikalle vireillä hakemus sekä valtioneuvoston että Säteilyturvakeskuksen luvaksi, esim. ydinvoimalaitos ja ydintekninen laitos. Lupaviranomaiset voisivat tällöin tiedottaa hakemuksista yhdessä.

314 § Periaatepäätöksen ja lupapäätöksen antaminen ja niistä tiedottaminen

Pykälän 1 momentin mukaan lupaviranomaisen olisi toimitettava lupapäätös hakijalle sekä niille tahoille, joilta on pyydetty lausunto. Valtioneuvoston lupa ydinlaitoksen rakentamiseen annettaisiin siten aina tiedoksi mm. Säteilyturvakeskukselle ja ydinlaitoksen sijaintipaikkakunnalle. Asiasta säädetään nykyisin yksityiskohtaisemmin YEA 39 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan rakentamislupaa koskeva päätös olisi lähetettävä myös niille, jotka ovat päätöstä erikseen pyytäneet, ja siitä olisi ilmoitettava niille, jotka ovat tehneet lupa-asiassa muistutuksen tai esittäneet mielipiteen asiassa tai ovat ilmoitusta erikseen pyytäneet. Jos muistutuskirjelmässä on useita allekirjoittajia, voitaisiin päätöksestä ilmoittaa vain muistutuksen ensimmäiselle allekirjoittajalle. Ehdotuksella turvattaisiin YVA-direktiivin ja tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepanosta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen (SopS 122/2004), jäljempänä *Århusin yleissopimus*, velvoitteiden ja tavoitteiston toteutuminen nykyistä paremmin.

Pykälän 3 momentin mukaan lupaviranomaisen olisi lisäksi annettava periaatepäätös ja lupapäätös tiedoksi julkisella kuulutuksella hallintolain 62 a ja 62 b §:n mukaisesti. Vastaavan sisältöinen säännös on SOVA-lain 11 §:n 3 momentissa. Rakentamislupapäätöstä koskevassa kuulutuksessa olisi lisäksi mainittava päätöstä koskeva valitusaika. Kumottavan lain 25 a §:ssä säädetään rakentamislupapäätöksen tiedoksiannosta ja siitä tiedottamisesta.

Pykälän 4 momentissa olisi informatiivinen viittaus YVA-lain 29 a §:n 2 momenttiin.

315 § Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain soveltaminen periaatepäätökseen

Pykälässä tarkennettaisiin SOVA-lain soveltamista periaatepäätöksen valmisteluun, periaatepäätösluonnoksesta ja sitä koskevasta ympäristöselostuksesta kuulemiseen sekä periaatepäätöksen hyväksymiseen ja siitä tiedottamiseen. Sovellettavaksi tulisivat SOVA-lain 2 §:ssä säädetyt määritelmät, kuulemista koskevat 9 ja 10 § sekä hyväksymistä ja tiedottamista koskeva 11 §. Siltä osin kuin 11 §:ssä viitataan mainitun lain 8 ja 12 §:ään, näitä ei kuitenkaan sovellettaisi. Mainitun lain 8 § ei suoraan perustu tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2001/42/EY ja muutoinkin soveltuisi huonosti periaatepäätöksen käsittelyyn. Mainitun lain 12 §:n mukainen seuranta on tarpeeton, koska ydinlaitoshankkeen edetessä siihen sovelletaan YVA-lain mukaista ympäristövaikutusten arviointimenettelyä.

316 § Lupapäätöksen siirtäminen

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitosta koskeva lupa olisi luvanhaltijan hakemuksesta siirrettävissä. Työ- ja elinkeinoministeriö olisi toimivaltainen, kun kyse on valtioneuvoston myöntämästä luvasta, ja muutoin Säteilyturvakeskus. Lupapäätöksen siirtämisen edellytykset ovat kumottavan lain mukaan epäselvät. Mahdollisten uusien liiketoimintamallien kannalta ehdotettu sääntely saattaisi olla tulevaisuudessa tarpeellinen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siirtämistä koskevista edellytyksistä. Momentin 1 kohdan mukaan vaadittaisiin vastaanottajan suostumusta. Momentin 2 kohdan mukaan vastaanottajan olisi täytettävä vastaavat vaatimukset kuin luvan hakijalta ja luvanhaltijalta tämän lain mukaan edellytetään, mm. osaamiseen ja taloudellisiin edellytyksiin liittyen. Lisäksi vastaanottajan olisi mm. täytettävä 300 §:n 2 momentin 2 kohdassa ja 301 §:n 2 momentin 1 kohdassa säädetty edellytys, kun kyse on mainituissa lainkohdissa tarkoitetusta ydinlaitoksesta. Momentin 3 mukaan ennen siirtämistä syntyneisiin ydinjätteisiin liittyvä huolehtimisvelvollisuus ja kustannuksiin varautuminen pitäisi olla asianmukaisesti ratkaisu. Velvoitteet voisivat näiden osalta koskea edelleen alkuperäistä luvanhaltijaa tai ne voivat siirtyä uudelle luvanhaltijalle. Momentin 4 kohdan mukaan olisi myös varmistettava, että siirtäminen ei vaarantaisi ehdotetun lain mukaisten ydinmateriaalivalvontaa, ydinlaitoksen turvallisuutta tai ydinjätehuoltoa koskevien velvoitteiden noudattamista.

Pykälän 3 momentissa olisi täydentävä edellytys, jonka mukaan järjestelyn olisi oltava yhteiskunnan kokonaisedun mukainen. Säännöstä sovellettaisiin, kun asian ratkaisee työ- ja elinkeinoministeriö.

317 § Periaatepäätöksen peruuttaminen

Pykälän mukaan periaatepäätös olisi mahdollista peruuttaa, jos päätöksen perusteissa olisi tapahtunut olennaisia muutoksia tai hakija olisi antanut periaatepäätösharkintaan olennaisesti vaikuttaneita virheellisiä tietoja. Säännös olisi uusi. Periaatepäätöksen peruuttamista voidaan pitää poikkeuksellisena.

318 § Ydinlaitosta koskevan lupapäätöksen peruuttaminen

Pykälässä säädettäisiin luvan peruuttamisesta jonkin verran laajemmin kuin kumottavan lain 26 §:ssä. Pykälän 4 kohdan mukaan luvan peruuttaminen olisi mahdollista myös, jos toiminnan arvioidaan olennaisella tavalla vaarantavan tai olevan omiaan vaarantamaan turvallisuutta, energian toimitus- tai huoltovarmuutta tai laitoksen luotettavaa käyttöä. Kyseessä olisi täydennys verrattuna kumottavaan lakiin, ja ehdotuksessa otettaisiin huomioon tarve mm. varmistaa laitoksen toiminnan luotettavuus ja tämän lain mukaisen turvallisuustavoitteen toteutuminen sekä suojata kriittistä infrastruktuuria. Ydinjätteiden valtiolle luovuttamisesta säädettäisiin 367 §:ssä ja ydinmateriaalien valtiolle luovuttamisesta 369 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan luvanhaltijalle olisi 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa annettava määräaika asioiden korjaamiseen, jos korjaaminen on mahdollista tai rikkomukset tai laiminlyönnit ovat vähäisiä.

Pykälän 3 momentin mukaan päätöksessä olisi mahdollista antaa määräyksiä, jotka ovat ydinmateriaalivalvonnan, ydinlaitoksen turvallisuuden tai ydinjätehuollon ehdotetussa laissa säädettyjen velvoitteiden noudattamisen kannalta tarpeellisia.

Luvan peruuttaminen ei 194 §:n 2 momentin mukaan vaikuttaisi huolehtimisvelvollisuuteen.

319 § Säännösten soveltaminen määräajan jatkamista sekä lupapäätöksen muuttamista, voimassaolon jatkamista ja siirtämistä koskevaan asiaan

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin määräajan jatkamista sekä lupapäätöksen muuttamista, voimassaolon jatkamista ja siirtämistä koskevaan asiaan sovellettavista menettelyistä ja velvollisuuksista, osin viitaten hakemukseen ja sen käsittelyyn sekä päätöksen antamiseen ja siitä tiedottamiseen sovellettaviin säännöksiin.

Ydinvoimalaitoksen käyttölupaa olisi esim. tarpeen muuttaa, jos luvan mukaista enimmäislämpötehoa on tarkoitus korottaa. Luvan muuttaminen tulisi vireille hakemuksesta, jossa olisi esitettävä selvitys asian arvioinnin kannalta merkityksellisistä seikoita. Enimmäislämpötehon korottaminen saattaa esim. edellyttää muutoksia Säteilyturvakeskuksen hyväksymässä järjestelmäsuunnittelussa tai ydinlaitoksen käyttöohjeissa. Näiden muutosten olisi oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä tai ne olisi toimitettava tiedoksi Säteilyturvakeskukselle sen mukaan kuin 416 §:ssä säädetään. Jos kyse on Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä edellyttävästä muutoksesta, on sen oltava hyväksytty ennen kuin käyttöluvan muuttamista koskeva asia voidaan ratkaista. Laajojen laitosmuutosten käyttöönottoon liittyvistä vaatimuksista ja menettelyistä säädetään 322, 323 ja 327 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

320 § Säännösten soveltaminen periaatepäätöksen ja lupapäätöksen peruuttamiseen

Pykälässä säädettäisiin periaatepäätöksen ja lupapäätöksen peruuttamisessa sovellettavasta menettelystä, osin viitaten hakemuksen käsittelyyn sekä päätöksen antamiseen ja siitä tiedottamiseen sovellettaviin säännöksiin.

321 § Korvaus käyttölupaa koskevan hakemuksen hylkäämisestä

Pykälässä säädettäisiin valtion korvausvelvollisuudesta tilanteessa, jossa ydinlaitos on rakennettu valtioneuvoston luvalla, mutta valtioneuvosto hylkäisi käyttölupaa koskevan hakemuksen yksinomaan käyttäen perusteena yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuutta. Korvaussäännösten soveltamisala olisi suppeampi kuin kumottavan lain 27 §:ssä säädetään, mutta se on seurausta lupasääntelyyn ehdotetuista muutoksista (esim. käyttöluvan voimassaolon jatkaminen perustuisi sidottuun harkintaan).

Pykälän 2 momentin mukaan rakentamisesta aiheutuneista suoranaisista kustannuksista olisi ensi sijassa pyrittävä sopimaan. Jos sopimukseen ei päästä, sovellettaisiin 3 momentin mukaan asiassa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia (808/2019), jonka 20–22 §:ssä säädetään hallintoriita-asiasta.

32 luku

Ydinlaitoksen ja sen muutosten käyttöönotto

322 § Ydinlaitoksen ja sen turvallisuuteen vaikuttavien muutosten käyttöönotto

Pykälässä säädettäisiin ydinlaitoksen ja sen turvallisuuteen vaikuttavien muutosten käyttöönotosta. Yleisellä tasolla asiasta säädetään kumottavan lain 20 §:n 2 momentin 1 kohdassa ja YEA 15 luvussa. Tarkemmin asiasta on STUK-määräyksen Y/1/2018 19 §:ssä, jota edelleen tarkennetaan YVL-ohjeen A.5 4 luvussa. Ydinlaitoksen tai sen muutosten käyttöönotto on keskeinen vaihe laitoksen turvallisen ja luotettavan käyttövaiheen varmistamisessa. Käyttöönotolla tarkoitetaan toimia (esim. erilaisia testejä), joilla varmistetaan ydinlaitoksen käytön aikaiseen turvallisuuteen vaikuttavien organisaatioiden ja niiden toteuttamien toimintojen tarkoituksenmukaisuus ja laitoksen ja sen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden suunniteltu toiminta ja turvallinen käyttö. Käyttöönoton tavoitteena on järjestelmällisesti varmistaa ja osoittaa, että rakennettu laitos tai toteutettu muutos täyttää suunnittelua koskevat ja muut vaatimukset sekä toimii suunnittelutavoitteiden ja -perusteiden mukaisesti.

Pykälän 1 momentissa olisi ydinlaitoksen koekäytön tavoite eli sen osoittaminen, että laitos ja sen järjestelmät, rakenteet ja laitteet toimivat suunnitellulla tavalla varmistaen ydinlaitoksen turvallisuuden. Turvallisuuteen kuuluu myös mm. turvajärjestelyt, valmiusjärjestelyt ja ydinmateriaalivalvonnan velvoitteet. Koekäytöllä tarkoitetaan kokeita, joilla varmistetaan, että ydinlaitos ja sen järjestelmät, rakenteet ja laitteet toimivat suunnitellusti (esim. järjestelmän pumppu pystyy tuottamaan vaadittavan virtauksen). Koekäyttö on osa laitoksen käyttöönottoa. Luvanhaltijan olisi huolehdittava siitä, että koekäyttö suunnitellaan ja toteutetaan järjestelmällisesti ja riittävän perusteellisesti. Tämä edellyttää myös koekäytön dokumentointia. Koekäytöltä ja laa-

jemmin käyttöönotolta edellytetään näin suunnitelmallisuutta ja todennettavuutta. Lisäksi ydinvoimalaitoksella tietyt koekäytöt olisivat mahdollisia vasta, kun Säteilyturvakeskus olisi 325 §:n mukaan hyväksynyt ydinpolttoaineen lataamiseen reaktoriin.

Pykälän 2 momentin mukaan käyttöönotossa olisi lisäksi varmistettava, että luvanhaltijan 119 §:n mukaisten vaatimusten ja henkilöstöä koskevien 120 §:n vaatimusten noudattaminen. Ydinlaitoksen käyttöönotto ei ole vain teknisten järjestelmien koekäyttöä, vaan siihen liittyy olennaisesti myös luvanhaltijan menettelyiden sekä organisaation ja sen toimintojen riittävyyden varmistaminen laitoksen turvallisen ja luotettavan käytön kannalta. Tavoitteena on mm. varmistaa, että ydinlaitoksen tulevalla käyttöorganisaatiolla on edellytykset käyttää ydinlaitosta turvallisesti, ja tarvittaessa henkilöstön koulutuksesta on huolehdittava. Lisäksi käyttöönotossa olisi noudatettava, mitä muualla ehdotetussa laissa tai muussa laissa säädetään, ks. esim. 7 luvussa säädetyt säteilyturvallisuutta koskevat vaatimukset ja työturvallisuuslain mukaiset työnantajan velvollisuudet.

Pykälän 1 ja 2 momenttien mukaisesti osoittamisen ja varmistaminen tulisi olla järjestelmällistä ja riittävän perusteellista. Tämä edellyttäisi ydinlaitoksen vaiheittaista käyttöönottoa. Käyttöönoton vaiheet voivat olla erilaisia projektista ja ydinlaitoksesta riippuen. Ydinvoimalaitoksen osalta vaiheita ovat yleensä ennen ydinpolttoaineen lataamista reaktoriin tehtävät laite- ja järjestelmäkokeet ensin kylmässä tilassa ja tämän jälkeen normaaleilla suunnitteluparametreilla kuumassa tilassa. Näiden jälkeen ydinvoimalaitoksen osalta toiminta jatkuu ydinteknisellä käyttöönotolla, joka alkaa ydinpolttoaineen lataamisesta reaktoriin. Ydinteknisen käyttöönoton tavoitteena on osoittaa, että laitos kokonaisuudessaan ydinreaktori mukaan lukien toimii suunnitelmien mukaisesti. Ydinvoimalaitoksen käyttö alkaa reaktorin ensimmäisestä käynnistämisestä eli kriittisyydestä. Reaktorin ensimmäisen käynnistämisen jälkeen käyttöönottoa jatketaan portaittain tehoa nostaen siten, että jokaisella tehotasolla arvioidaan turvallisuuden näkökulmasta mahdollisuus siirtyä eteenpäin.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 ja 2 momenttia sovellettaisiin sellaisiin ydinlaitoksen järjestelmien ja niihin rinnastettavien kokonaisuuksien muutoksiin laitoksen käytön aikana, joihin 84–89 §:n mukaan vaaditaan Säteilyturvakeskuksen hyväksyminen tai ilmoitus Säteilyturvakeskukselle. Muutosten jälkeinen koekäyttö suunnitellaan sen laajuiseksi, että muutetun järjestelmän, rakenteen tai laitteen ja laitoksen mahdollisesti muuttuneiden turvallisuustoimintojen toimivuus tulee osoitetuksi.

323 § Ydinlaitoksen ja laajojen laitosmuutosten käyttöönottosuunnitelma

Pykälässä säädettäisiin ydinlaitokseen ja siihen tehtävien muutosten käyttöönottosuunnitelmasta. Vaatimus olisi laissa uusi. Nykyisin käyttöönottosuunnitelmaa vaaditaan YVL-ohjeen A.5 4.2 luvussa, jossa edellytetään myös Säteilyturvakeskuksen hyväksyntä suunnitelmalle.

Pykälän 1 momentissa olisi käyttöönottosuunnitelmaa koskeva perusvaatimus. Ydinlaitoksen käyttöönotto olisi suunniteltava ja dokumentoitava. Luvanhaltijan olisi toimitettava käyttöönottosuunnitelma Säteilyturvakeskukselle, mutta suunnitelman voisi laatia myös esim. laitostoimittaja.

Pykälän 1 momentin mukaan käyttöönottosuunnitelman olisi oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä. Hyväksyminen edellyttäisi, että 1 momentin 1–4 kohdassa säädetyt edellytykset täytetään. Momentin 1 kohdan mukaan suunnitelman hyväksyminen edellyttäisi, että sen mukaan ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi laitoksen sekä sen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden osoitetaan toimivan tavalla, joka varmistaa laitoksen turvallisuuden, ja että suunnitel-

man mukaan varmistetaan 119 ja 120 §:n vaatimusten täyttyminen sen mukaan kuin käyttöönoton vaihe edellyttää. Tämän olisi myös oltava suunnitelman perusteella riittävän järjestelmällistä ja perusteellista. Momentin 2 kohdan mukaiset koekäytöt ja muut tarvittavat toimenpiteet voidaan käyttöönottosuunnitelmassa kuvata yleisellä tasolla ja tarkemmin yksityiskohtaisemmissa suunnitelmissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 1 momentin soveltamisesta ydinlaitoksen käytön aikana tehtäviin laajoihin laitosmuutoksiin. Tässä tarkoitettuja muutoksia olisivat esim. ydinvoimalaitoksen tehonkorotus, käytetyn ydinpolttoaineen märkävaraston laajennus ja laajat automaatiouudistukset sekä muut samanaikaisesti useisiin laitoksen turvallisuuden kannalta tärkeisiin järjestelmiin kohdistuvat muutokset, jotka edellyttävät ydinlaitoksen järjestelmien suunnitteluperustan ja turvallisuusvaatimusten uudelleenarviointia, turvallisuusanalyysien uusimista ja mittavia laitehankintoja.

324 § Tuoreen ydinpolttoaineen käsittelyn ja varastoinnin aloittaminen ydinvoimalaitoksessa

Ydinvoimalaitoksen käyttöönotto sisältää useita vaiheita, ja näihin liittyvistä menettelyistä säädettäisiin tämän pykälän lisäksi 325–327 §:ssä. Pykälää sovellettaisiin tuoreen ydinpolttoaineen käsittelyn ja varastoinnin aloittamiseen rakenteilla olevassa ydinvoimalaitoksessa, kun ydinvoimalaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun hyväksymisessä tällainen käsittely ja varastointi on hyväksytty osaksi ydinvoimalaitoksen toimintaan. Pykälää ei sovellettaisi, jos kyse on itsenäisestä tuoreen ydinpolttoaineen varastosta. Tällainen varasto (ydintekninen laitos) edellyttäisi Säteilyturvakeskuksen rakentamislupaa, ja sen käytön aloittamiseen sovellettaisiin 328 §:ää. Nykyisin asiasta säädetään YEA 110 a §:ssä, ja tarkempia vaatimuksia on YVL-ohjeen A.1 3.7 luvussa.

Pykälän mukaan tuoreen ydinpolttoaineen käsittelyn ja varastoinnin rakenteilla olevalla ydinvoimalaitokselle saisi aloittaa, kun Säteilyturvakeskus on hyväksynyt tämän. Tuoreen ydinpolttoaineen tuonnin seurauksena erityisjärjestelyt laitoksella ovat tarpeen, minkä vuoksi vaihe on merkittävä ja edellyttää Säteilyturvakeskuksen hyväksyntää. Lisäksi momentissa säädettäisiin hyväksynnän edellyttävän, että ydinvastuulain mukainen vakuuttamista koskeva velvoite on asianmukaisesti hoidettu tämän vaiheen osalta eli tuoreen ydinpolttoaineen käsittelyyn ja varastointiin sekä luvanhaltijan osoitusta siitä, että tämän lain turvallisuutta koskevat ja muut sovellettavat vaatimukset täytetään. Momentin 2 kohdan mukaan edellytettäisiin, että luvanhaltija varmistaisi ja osoittaisi toimintaan tarvittavien järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden toimivan suunnitellusti (esim. riittävän laajoin koekäytöin) ja olevan toimintakuntoisia siten, että vaiheen edellyttämät säteilysuojelua koskevat järjestelyt samoin kuin turvajärjestelyt ja valmiusjärjestelyt ovat käytössä ja että ydinmateriaalivalvonnan edellyttämät toimet (esim. raportointi, kirjanpito, valvontalaitteet) on asianmukaisesti toteutettu. Käytännössä tuoreen ydinpolttoaineen käsittelyn ja varastoinnin aloittaminen edellyttäisi mm., että työntekijöiden säteilysuojelu on järjestetty 49 §:ssä vaaditulla tavalla ja laitoksen turvallisuustekniset käyttöehdot ovat asianmukaisilta osin Säteilyturvakeskuksen hyväksymät ja käytössä 131 §:n mukaisesti.

325 § Ydinpolttoaineen lataaminen ydinvoimalaitoksen reaktoriin

Pykälässä säädettäisiin tuoreen ydinpolttoaineen lataamisesta ydinvoimalaitoksen reaktoriin, kun se tehdään ensimmäisen kerran. Tätä vaihetta edeltää joko 324 §:n mukainen menettely, kun tuore polttoaine varastoidaan ydinvoimalaitoksella, tai 328 §:n mukainen menettely, kun varastointi tapahtuu itsenäisessä ydinteknisessä laitoksessa. Vaatimus olisi laissa uusi. Ehdotuksen mukaan ydinvoimalaitoksen käytön katsottaisiin alkavan reaktorin käynnistämisestä ensimmäisen kerran (ks. myös 326 §), mikä olisi muutos nykytilanteeseen verrattuna (ks. YVL-

ohjeen A.1 vaatimus 338, jonka mukaan ydinvoimalaitoksen käytön katsotaan alkavan siitä, kun ydinpolttoainetta lataaminen reaktoriin alkaa). Nykyisin ydinlaitoksen käytön aloittamisen edellytyksistä ja toimintaan liittyvästä Säteilyturvakeskuksen toteamisesta (hyväksynnästä) säädetään yleisellä tasolla kumottavan lain 20 §:n 2 momentin 1 kohdassa. Tarkempia vaatimuksia on YVL-ohjeen A5 4.5 luvussa.

Pykälän mukaan ydinpolttoaineen lataaminen ensimmäisen kerran ydinvoimalaitoksen reaktoriin saadaan aloittaa, kun Säteilyturvakeskus on hyväksynyt tämän. Hyväksyminen edellyttäisi ydinvastuulain mukaisten vakuuttamisvelvollisuuksien täyttämistä sekä osoitusta tämän lain turvallisuutta koskevien ja muiden vaatimusten täyttymisestä niiltä osin kuin vaatimukset ovat olennaisia lataamisen ja käyttöönottovaiheen turvallisuuden kannalta. Vakuuttamisvelvollisuus on pykälässä tarkoitetussa käyttöönoton vaiheessa todennäköisesti selvästi laajempi kuin 324 §:ssä tarkoitetussa vaiheessa. Osoittamisen tavoitteena on, että luvanhaltija esittää ja perustelee turvallisen ydinpolttoaineen lataamisen aloittamisen valmiuden kokonaisuutena ottaen huomioon teknisten näkökohtien lisäksi mm. henkilöstön osaamisen, vastuiden ja velvollisuuksien olevan toimenpiteeseen nähden asianmukaiset ja riittävät. Tässä vaiheessa edellytettäisiin turvallisuuden olevan varmistettu laitoksen kriittiseksi tekemiseen ja käytön aloittamiseen saakka eli siihen saakka, että siirrytään 326 §:ssä tarkoitettuun vaiheeseen. Tarvittaessa myös turvajärjestelyjä ja valmiusjärjestelyjä on päivitettävä. Turvallisuuden osoittaminen edellyttää lisäksi, että ydinpolttoaine ja säätöelementit on hyväksytty käyttöön 12 luvun mukaisesti. Lisäksi 3 kohdan mukaan vaadittaisiin käyttöönottovaiheen kannalta riittävästi Säteilyturvakeskuksen 129 §:n mukaan hyväksymiä ohjaajia.

326 § Ydinvoimalaitoksen käytön aloittaminen

Pykälässä säädettäisiin ydinvoimalaitoksen käytön aloittamisesta, jolla tarkoitettaisiin reaktorin käynnistämistä ensimmäisen kerran. Tämä on ydinvoimalaitoksen turvallisuuden kannalta keskeinen vaihe, jossa reaktori tehdään ensimmäisen kerran kriittiseksi eli reaktorissa käynnistetään ensimmäisen kerran ketjureaktio. Tällöin on tärkeä varmistaa ketjureaktion pysyvän hallittuna. Ydinvoimalaitoksen käytön aloittaminen merkitsee laitoksen rakentamisvaiheen vaihtumista käyttövaiheeksi, mikä tarkoittaa merkittävää muutosta organisaation, sen toiminnan ja johtamisjärjestelmän näkökulmasta. Nykyisin ydinlaitoksen käytön aloittamisen edellytyksistä ja toimintaan liittyvästä Säteilyturvakeskuksen toteamisesta (hyväksynnästä) säädetään yleisellä tasolla kumottavan lain 20 §:n 2 momentin 1 kohdassa. Tarkempia vaatimuksia on YVL-ohjeen A.5 4.5 luvussa.

Pykälän mukaan ydinvoimalaitoksen käytön aloittaminen edellyttäisi valtioneuvoston myöntämän käyttöluvan lisäksi Säteilyturvakeskuksen hyväksyntää. Reaktorin käynnistämisen seurauksena reaktorissa alkaa muodostua merkittävästi radioaktiivista ainetta. Hyväksyminen edellyttäisi, että luvanhaltija on osoittanut ydinvoimalaitoksen täyttävän ehdotetussa laissa säädetyt turvallisuutta koskevat ja muut vaatimukset (mm. ydinmateriaalivalvontaa, säteilyturvallisuutta, turvajärjestelyjä, valmiusjärjestelyjä, laitoksen käyttöä, johtamisjärjestelmää ja henkilöstöä koskevat vaatimukset) siltä osin kuin luvanhaltija ei ole osoittanut tätä aiemmin.

Käytännössä pykälän 1 kohdassa tarkoitettu osoittaminen koskisi asioita, joissa on mahdollisesti aiemmin todettu puutteita käyttöluvan tai Säteilyturvakeskuksen ehdotetussa laissa tarkoitettujen hyväksymispäätösten yhteydessä, sekä asioita, joista on tullut uutta tietoa ja joita ei ole käsitelty osana käyttölupaa tai asianomaista hyväksymispäätöstä. Luvanhaltijalta saattaa 1 kohdan nojalla olla tarpeen vaatia yksityiskohtaisempaa osoittamista esim. siitä, että laitoksessa sekä sen järjestelmissä, rakenteissa ja laitteissa mahdollisesti todetut turvallisuuteen vaikuttavat puutteet on käsitelty ja korjattu ja edellisen käyttöönottovaiheen (esim. esikriittisyyskokeet) tu-

lokset ovat hyväksyttäviä. Jos edellisestä vaiheesta siirtyy koekäytön kokeita tai jää muita seurantatarpeita (esim. putkilinjan värähtelyiden seuraaminen) myöhempiin käyttöönoton vaiheisiin, on näiden vaikutukset turvallisuuteen arvioitava ja siirtämisen hyväksyttävyys perusteltava turvallisuuden näkökulmasta. Osoittamisen tavoitteena on, että luvanhaltija esittää ja perustelee turvallisen käytön aloittamisen valmiuden kokonaisuutena ottaen huomioon teknisten näkökohtien lisäksi myös mm. henkilöstön osaaminen, vastuut ja velvollisuudet. Lisäksi 2 kohdan mukaan vaadittaisiin, että ympäristön perustila on selvitetty 54 §:n mukaisesti, ja 3 kohdan mukaan, että ei ole ilmennyt muutakaan ehdotetussa laissa säädettyä estettä hyväksymiselle.

327 § Ydinvoimalaitoksen ja ydinvoimalaitoksen laajojen laitosmuutosten käyttöönoton vaiheiden valvonta

Pykälässä säädettäisiin ydinvoimalaitoksen ja siihen tehtävien laajojen laitosmuutosten käyttöönoton valvonnasta. Vaatimus olisi laissa uusi, mutta vastaa noudatettua käytäntöä. Nykyisin YEA 110 §:ssä säädetään yleisesti ydinlaitoksen käyttöönoton eri vaiheiden aloittamisesta ja tähän liittyvästä Säteilyturvakeskuksen toteamisesta. Tarkempia vaatimuksia on YVL-ohjeen A5 4.5 ja 5.3 luvuissa.

Pykälän 1 momentin mukaan ydinvoimalaitoksen reaktorin ensimmäisen käynnistämisen (ks. 326 §) jälkeen luvanhaltijan olisi haettava Säteilyturvakeskukselta hyväksyntää seuraavaan käyttöönoton vaiheeseen siirtymiselle. Tämä koskisi kuitenkin vain tilanteita, joissa Säteilyturvakeskus on tätä edellyttänyt 323 §:n mukaisessa käyttöönottosuunnitelman hyväksymistä koskevassa päätöksessä. Valvontatarpeet vaihtelevat merkittävästi eri ydinvoimalaitosten välillä, mm. laitoksen teknologian, lämpötehon ja sijainnin perusteella, minkä lisäksi luvanhaltijoiden osaamisessa ja kokemuksessa saattaa myös olla eroja.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen hyväksynnän edellytyksistä. Hyväksyminen voitaisiin myöntää, jos ydinvoimalaitoksen turvallisuuden kannalta ei ole estettä siirtyä seuraavaan käyttöönoton vaiheeseen, mikä edellyttää mm. luvanhaltijalta perusteluja seuraavan käyttöönottovaiheen turvalliselle toteuttamiselle niin käyttöönottokokeiden kuin yleisemminkin laitoksen tilan näkökulmasta. Tarkemmin tämä tarkoittaa, että 1 kohdan mukaisesti esim. edellisen käyttöönottovaiheen tulokset ovat hyväksyttäviä ja osoittavat laitoksen toimineen turvallisesti. Hyväksyminen edellyttäisi 2 kohdan mukaan luvanhaltijan osoittaneen, että viat ja muut turvallisuuden kannalta merkittävät havainnot on käsitelty asianmukaisesti. Jos edellisestä vaiheesta siirtyy koekäytön kokeita tai jää muita seurantatarpeita (esim. putkilinjan värähtelyiden seuraaminen) myöhempiin käyttöönoton vaiheisiin, on näiden vaikutukset turvallisuuteen arvioitava ja siirtämisen hyväksyttävyys perusteltava turvallisuuden näkökulmasta. Lisäksi hyväksyminen edellyttäisi 3 kohdan mukaan, että suunnitelmat seuraavan käyttöönottovaiheen (koekäyttö) turvalliseksi toteuttamiseksi ja tarkemmat koekäyttöä koskevat ohjeet on laadittu. Tavoitteena on, että luvanhaltija esittää ja perustelee kokonaisuutena valmiuden toteuttaa seuraava käyttöönoton vaihe turvallisesti ottaen huomioon teknisten näkökohtien lisäksi myös mm. henkilöstön osaaminen, vastuut ja velvollisuudet.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 1 momentin soveltamisesta ydinvoimalaitoksen käytön aikana tehtävän laajan laitosmuutoksen käyttöönottoon, jos 323 §:n mukaisessa käyttöönottosuunnitelman hyväksymistä koskevassa päätöksessä Säteilyturvakeskus on määritellyt hyväksymistä edellyttäviä käyttöönoton vaiheita. Tällaisia muutoksia olisivat esim. ydinvoimalaitoksen tehonkorotus sekä 323 §:n 3 momentin perusteluissa mainitut tilanteet.

328 § Muiden ydinlaitosten kuin ydinvoimalaitoksen käytön aloittaminen

Pykälässä säädettäisiin ydinteknisen laitoksen, ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen ja loppusijoituslaitoksen käyttöönotosta, mikä on ydinvoimalaitokseen verrattuna huomattavasti yksinkertaisempi. Ydinlaitoksen käytön aloittamisen edellytyksistä ja toimintaan liittyvästä Säteilyturvakeskuksen toteamisesta (hyväksynnästä) säädetään yleisesti kumottavan lain 20 §:n 2 momentin 1 kohdassa.

Pykälän mukaan käytön aloittaminen edellyttäisi käyttöluvan lisäksi Säteilyturvakeskuksen hyväksyntää. Käytön katsottaisiin alkavan mainituissa ydinlaitoksissa, kun laitokseen tuodaan ensimmäisen kerran ydinainetta tai ydinjätettä. Hyväksyminen edellyttäisi 1 kohdan mukaan ydinvastuulain mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden täyttämistä. Luvanhaltija olisi 2 kohdan mukaan osoitettava, että ydinlaitos täyttää ehdotetussa laissa säädetyt turvallisuutta koskevat ja muut vaatimukset (mm. ydinmateriaalivalvontaa, turvajärjestelyjä, valmiusjärjestelyjä, laitoksen käyttöä, johtamisjärjestelmää ja henkilöstöä koskevat vaatimukset) siltä osin kuin luvanhaltija ei ole osoittanut tätä aiemmin. Kyseessä saattaa olla vastaava tilanne, joka on kuvattu 2326 §:n 1 kohdan perusteluissa. Ympäristön perustilan selvittäminen tulisi 3 kohdan mukaan olla tehtynä sen mukaan kuin 54 §:ssä säädetään. Jos ydinlaitos sijaitsee laitospaikalla, jossa jo on muita toiminnassa olevia ydinlaitoksia, perustilaselvitys on pääsääntöisesti jo tehty. Lisäksi 4 kohdan mukaan ei saisi olla muita ehdotettuun lakiin perustuvia esteitä hyväksymiselle.

329 § Määräystenantovaltuus

Pykälässä säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuudet luvussa säädetyistä asioista.

33 luku

Ydinlaitoksen käytöstäpoisto tai sulkeminen

330 § Ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen käytöstäpoisto

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen kunnossa pitämisestä laitoksen varsinaisen käytön päätyttyä. Mainittuja laitoksia olisi pidettävä sellaisessa kunnossa, että niiden turvallinen käytöstäpoisto on mahdollista. Tämä tarkoittaa sitä, että käytöstäpoiston aikana tarvittavat järjestelmät, esim. nostolaitteet ja säteilyvalvontaan liittyvät laitteet, on pidettävä käyttökuntoisina. Lisäksi olisi huolehdittava siitä, että rakenteet ovat kunnossa ja että esim. lohkeilevat pinnoitteet eivät mahdollistaisi aktiivisuuden siirtymistä betonirakenteisiin nestemäisten jätteiden vuototapauksissa. Nykyisin YEA 36 a §:n 13 kohdassa on edellytetty selvitystä ydinlaitoksen ikääntymisen hallinnasta. Se on keskittynyt käytöstäpoiston aikaiseen laitoksen ikääntymisen hallinnan menettelyjen kuvaamiseen.

Pykälän 1 momentin mukaan ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitosten käytöstäpoisto tulisi aloittaa käytön päätyttyä niin pian kuin se käytännössä on mahdollista. Käytöstäpoiston aloittamista saisi viivästyttää ainoastaan perustelluista syistä, esim. ydinlaitoksen säteilytasojen pienentämisen takia tai useamman ydinlaitoksen purkamisen tapauksessa toiminnan tehostamisen takia. Useamman ydinlaitoksen purkaminen peräkkäin

mahdollistaisi esim. saman osaamisen ja purkuorganisaation käyttämisen. Viivästetty purkaminen ei kuitenkaan olisi perusteltua pelkästään taloudelliseen optimointiin perustuen. Vastaava säännös on kumottavan lain 7 g §:n 1 momentissa hieman yleisemmällä tasolla.

Pykälän 1 momentin mukaan käytötäpoistoon valmistautumisen voisi aloittaa jo käyttöluvan voimassa ollessa, esim. tehdä laitosmuutoksia käytöstäpoistoa varten ja purkaa laitoksen kontaminoitumattomia osia tai muita osia, joilla ei käytöstäpoiston toteuttamisen turvallisuuden kannalta ole merkitystä. Käytöstäpoisto edellyttäisi käytöstäpoistolupaa, kun siirrytään purkamaan sellaisia laitoksen järjestelmiä ja rakenteita, jotka sisältävät merkittävästi radioaktiivisuutta (esim. primääripiirin ja reaktorin osia) tai käytöstäpoiston turvallisen toteutuksen kannalta merkittäviä järjestelmiä (esim. säteilyvalvontaan ja päästöihin liittyviä laitteistoja, ilmastointijärjestelmiä, rakenteellisia säteilysuojia, nostolaitteita) tai muita käytöstäpoiston turvallisuuden kannalta tärkeäksi todettuja laitteistoja tai rakenteita. Tältä osin sääntely olisi uutta ja tarkentaisi, mitä käytöstäpoistoon liittyviä tehtäviä voisi tehdä käyttöluvan alaisuudessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luvanhaltijan vastuista 1 momentissa tarkoitetun ydinlaitoksen käytöstäpoiston aikana. Luvanhaltijan olisi ensisijaisesti huolehdittava turvallisuudesta ja tällöin sovellettava, mitä ehdotetussa laissa siitä säädetään. Luvanhaltijan olisi tunnistettava keskeisimmät käytöstäpoistoon liittyvät häiriö- ja onnettomuustilanteet ja varauduttava niihin. Käytöstäpoiston yhteydessä häiriö- ja onnettomuustilanteilla tarkoitetaan sellaisia tilanteita, joita purkutöiden yhteydessä voi tapahtua ja jotka voivat aiheuttaa esim. laitoksella puhtaampien tilojen kontaminoitumisen, henkilöstön tarpeetonta altistumista säteilylle tai riskin ympäristöön tapahtuvalle päästölle. Lisäksi käytöstäpoistossa on otettava huomioon ihmisen toimintaan liittyvät virhemahdollisuudet. Käytöstäpoiston osalta on tarkasteltava ydinlaitoksen sisäiset ja ulkoiset uhkatilanteet ja suojauduttava niiltä. Sisäisiä tapahtumia ovat mm. tulipalot, tulvat, räjähdykset, sähkömagneettinen säteily, putkikatkot, säiliöiden rikkoutumiset, raskaiden esineiden putoamiset, räjähdysten ja laitteiden rikkoutumisten seurauksena syntyvät heitteet. Ulkoisia tapahtumia ovat harvinaiset sääolosuhteet, seismiset ilmiöt, laitoksen ympäristössä tapahtuvien onnettomuuksien vaikutukset ja muut ympäristöstä tai ihmisen toiminnasta johtuvat tekijät. Lisäksi on otettava huomioon lainvastaiset ja muut turvallisuutta vaarantavat luvattomat toimet. Nykyisin mainittujen asioiden käsittelyä on edellytetty YEA 36 a §:n 2 kohdan perusteella.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitetun ydinlaitoksen käytöstäpoistossa on noudatettava hyväksyttyä ydinjätehuoltosuunnitelmaa ja käytöstäpoistosuunnitelmaa (mukaan lukien. niissä annettavat määräykset). Lisäksi olisi muutoinkin noudatettava, mitä käytöstäpoistoluvassa määrätään. Luvanhaltijan olisi myös huolehdittava siitä, että käytöstäpoistettavan laitoksen ydinjätteet loppusijoitetaan. Asiasta säädetään nykyisin jätehuoltoa koskevaa vaatimusta lukuun ottamatta kumottavan lain 7 §:n 3 momentissa.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

331 § Radioaktiivisuuden selvittäminen käytöstäpoiston yhteydessä

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinlaitoksen radioaktiivisuuden ja kontaminaation tasojen määrittämisestä käytöstäpoiston suunnittelua ja toteutusta varten. Aktiivisuus- ja kontaminaatiotasoa koskevien tietoja tarvitaan esim. ydinlaitokselle edellytettävän purkulaajuuden, purkutoimenpiteiden ja niihin liittyvien säteilysuojelutoimenpiteiden ja ydinjätehuollon suunnittelun lähtötiedoiksi. Luvanhaltijalta edellytettäisiin arviota siitä, miten pitkään laitosaluetta on käytöstäpoiston jälkeen valvottava, jos alueelle tai rakennuksiin jäävien radioaktiivisten aineiden määrät ovat yli vapauttamisrajan.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

332 § Ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen hyväksyminen käytöstäpoistetuksi

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen käytöstäpoistetuksi hyväksymisestä. Hyväksyminen edellyttäisi 1 kohdan mukaan, että ydinjätteet on varastoitu, loppusijoitettu tai niistä on muuten huolehdittu ehdotetussa laissa säädetyllä tavalla (esim. puhdistettu). Hyväksyminen edellyttäisi 2 kohdan mukaan myös, että laitoksessa ja sitä koskevalla laitosalueen osalla jäljellä olevien radioaktiivisten aineiden määrä ei ole vapauttamisrajaa suurempi taikka aiheutuva altistus ja potentiaalinen altistus ovat vapauttamisrajan ylittymisestä huolimatta niin vähäisiä, että niistä ei aiheudu terveyshaittaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin käytöstäpoistosta tilanteissa, joissa 1 momentin 2 kohdan edellytys ei täyty, vaikka kohtuullisin toimenpitein olisi pyritty täyttämään edellytys. Tällöin laitos olisi mahdollista hyväksyä käytöstäpoistetuksi, jos terveyshaitat on mahdollista ehkäistä 336 §:n 2 momentin mukaisilla toimenpiderajoituksilla ja -kielloilla.

Pykälän 3 momentin mukaan ydinvoimalaitos, ydintekninen laitos tai ydinpolttoaineen tuotantolaitos ei olisi enää ydinlaitos eikä siihen enää sovellettaisi ehdotetun lain ydinlaitoksia koskevaa sääntelyä, kun Säteilyturvakeskus on päätöksellään hyväksynyt laitoksen käytöstäpoistetuksi ja päätös on lainvoimainen.

Pykälä vastaisi pääpiirteissään kumottavan lain 27 c §:ää ja 33 §:n 2 momenttia, mutta ehdotetussa pykälässä on täsmennetty ydinjätehuollon velvoitteita.

333 § Loppusijoituslaitoksen sulkeminen kokonaisuudessaan

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin loppusijoituslaitoksen lopullisen sulkemisen toteutusajankohdasta. Loppusijoituslaitosta ei saisi jättää tarpeettomasti avoimeksi, koska sillä voi olla haitallisia vaikutuksia loppusijoitettujen ydinjätteiden turvallisuuden kannalta pitkällä aikavälillä.

Loppusijoituslaitoksen sulkeminen tapahtuu käyttöluvan nojalla, ja siinä olisi noudatettava käyttölupaa ja siinä annettuja määräyksiä sekä muutoinkin huolehdittava käyttöturvallisuudesta tämän lain mukaisesti. Pykälän 2 momentin sulkemisessa olisi myös noudatettava hyväksyttyä ydinjätehuoltosuunnitelmaa ja sulkemissuunnitelmaa.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

Pykälä olisi laissa uusi. Kumottavassa laissa ei säädetä loppusijoituslaitoksen sulkemisen ajankohdasta tarkemmin. Ydinjätedirektiivin 1 artiklan 1 kohdan mukaan perustetaan yhteisön kehys käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen vastuullisen ja turvallisen huollon varmistamiseksi, jotta vältetään kohtuuttomien rasitteiden jättäminen tuleville sukupolville. YVL-ohjeen D.5 mukaan loppusijoitustilat on täytettävä ja suljettava heti, kun se on tarkoituksen mukaista loppusijoitustoimien ja niihin liittyvien valvontatoimien kannalta. Nykyinen vaatimus loppusijoituslaitoksen sulkemiselle mahdollisimman nopeasti perustuu turvallisuuden kannalta siihen, että avoimena olleessaan loppusijoituslaitos aiheuttaa enemmän häiriötä alueen olosuhteisiin, joka saattaa olla haitallista loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeisen turvallisuuden kannalta.

334 § Loppusijoituslaitoksen sulkemisen suunnittelu

Loppusijoituslaitoksen sulkemisen suunnittelu on keskeinen osa loppusijoituslaitoksen turvallisuutta, ja se olisi otettava huomioon koko laitoksen elinkaaren ajan. Pykälässä säädettäisiin edellytykset loppusijoituslaitoksen sulkemissuunnitelman hyväksymiselle, joka olisi oltava ennen varsinaisen lopullisen sulkemisen toteuttamista. Sulkeminen tehtäisiin osana käyttöluvan alaista toimintaa.

Pykälän 1 momentin mukaan Säteilyturvakeskus hyväksyisi sulkemissuunnitelman, jos se on sisällöltään riittävän yksityiskohtainen loppusijoituslaitoksen sulkemisen ja sulkemisen jälkeisen pitkäaikaisturvallisuuden varmistamiseksi sekä sisältäisi 1–5 kohdassa tarkoitetut asiat. Jotta turvallisen sulkemisen toteutusvalmiutta voitaisiin arvioida, momentin 1 kohdassa sulkemissuunnitelmaan edellytettäisiin sisällytettäväksi selvitys loppusijoituslaitoksen sulkemisen toteutusvaiheista aikatauluineen. Tämän pohjalta Säteilyturvakeskus pystyisi arvioimaan, onko esitetty suunnitelma teknisesti toteutettavissa ja vastaako esitetty laitoksen sulkemisen tekninen toteutus laitoksen turvallisuussuunnittelua. Momentin 2 kohdassa edellytettäisiin sisällyttämään sulkemissuunnitelmaan tiedot laitosalueen ja kiinteistötietojärjestelmään tehtävistä merkinnöistä laitoksen sulkemisen jälkeen. Näiden pohjalta pystyttäisiin arvioimaan, että tiedot suljetusta loppusijoituslaitoksesta on riittävällä tavalla merkitty alueelle ja kiinteistötietojärjestelmään, jolloin tieto siirtyisi myös tuleville sukupolville. Momentin 3 kohdassa edellytettäisiin ehdotusta laitosalueen sulkemisen jälkeistä jälkivalvontaa koskevasta suunnitelmasta. Loppusijoituslaitoksen suunnittelun lähtökohtana olisi 211 §:n mukaisesti loppusijoitus ilman tarvetta loppusijoituspaikan valvonnalle sulkemisen jälkeisellä ajanjaksolla, mutta loppusijoituslaitoksen käytön aikana on voitu saada lisätietoa, jonka perusteella olisi tarpeen arvioida laitoksen sulkemisen yhteydessä jälkivalvonnan tarve. Suunnitelmaa hyödynnettäisiin myös arvioitaessa valtiolle tulevaisuudessa aiheutuvien valvonta- ja muiden toimenpiteiden kustannusten korvaamiseen tarvittavien varojen määrää. Momentin 4 kohdassa edellytettäisiin suunnitelmaa ydinmateriaalivalvonnan tarpeellisista järjestelyistä sulkemisen jälkeiselle ajalle, esim. siitä, miten suljetussa laitoksessa olevien ydinaineiden kirjanpito on tarkoitus siirtää valtiolle huolehtimisvelvollisuuden päättämiseksi. Tämä olisi erityisen tärkeää käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituksen yhteydessä, mutta asia olisi hyvä käsitellä jokaisen loppusijoituslaitoksen osalta erikseen. Momentin 5 kohdassa edellytettäisiin sulkemisen jälkeisen ajanjakson turvallisuutta osoittavien selvitysten toimittamista, jotta laitoksen turvallisuudesta on ajantasainen kuva sulkemisen aloittamisen yhteydessä.

Loppusijoituslaitoksen sulkeminen saattaa kestää useita vuosia, jolloin sulkemissuunnitelmaa saattaa olla tarve muuttaa. Luvanhaltija voi hakea sen muuttamista Säteilyturvakeskukselta, ja asia käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin samalla tavalla kuin suunnitelman käsitteleminen ja ratkaiseminen (ks. 41 luku).

Kumottavassa laissa ja YEA:ssa on mainittu loppusijoituslaitoksen sulkeminen lyhyesti, mutta nyt ehdotettu sulkemissuunnitelma sisältöineen olisi uusi vaatimus. Tavoitteena on varmistaa loppusijoituslaitoksen turvallisuus ja sulkemisen jälkeinen pitkäaikaisturvallisuus.

335 § Loppusijoituslaitoksen sulkemisen hyväksyminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin loppusijoituslaitos sulkemisen hyväksymisen edellytyksistä. Hyväksymisen yhteydessä Säteilyturvakeskus varmistaisi 1 ja 2 kohdan nojalla, että sulkeminen on tehty käyttöluvan ja hyväksytyn sulkemissuunnitelman mukaan sekä sen, että pitkäaikaisturvallisuutta koskevien vaatimusten voidaan arvioida täyttyvän. Momentin 3 kohdan mukainen tietoaineistojen siirtoa koskeva hyväksymisen edellytys olisi tarpeen, jotta voitaisiin varmistua loppusijoituslaitosta koskevien tietojen säilyttämisestä tuleville sukupolville. Momentin 4 kohdan mukaan edellytettäisiin, että lopullisen sulkemisen hyväksymiselle ei olisi

muutakaan estettä. Tällä varmistettaisiin esim., että Valtion ydinjätehuoltorahastossa on varattu riittävästä varoja sulkemisen jälkeiseen valvontaan ja muihin toimenpiteisiin.

Pykälän 2 momentin mukaan loppusijoituslaitos ei olisi enää ydinlaitos, kun sen sulkeminen on hyväksytty ja hyväksymispäätös lainvoimainen. Tällöin ei enää sovellettaisi, mitä ehdotetussa laissa säädetään ydinlaitoksista. Tämä korostaisi loppusijoituksen suunnittelua lopullisena ratkaisuna, ja sen turvallisuuden varmistanen ei enää edellyttäisi ehdotetun lain ydinlaitosta koskevien säännösten soveltamista.

Kumottavassa laissa ei säädetä sulkemisen hyväksymisen edellytyksiä tarkemmin, mutta lain 32 ja 33 §:n mukaan loppusijoitus voidaan katsoa suoritetuksi, kun se on toteutettu Säteilyturvakeskuksen pysyväksi hyväksymällä tavalla. Lisäksi lain 32 §:n mukaan jätehuoltovelvollisen on suoritettava valtiolle kertakaikkinen maksu ennen huolehtimisvelvollisuuden lakkaamista niitä toimenpiteitä varten, joita ydinjätteiden tulevaisuudessa tapahtuva tarkkailu ja valvonta edellyttävät. Sulkemisen hyväksymiskriteerit ovat nykyisin YVL-ohjeessa D.5. Lisäksi STUK-määräyksen Y/4/2018 29 §:n 4 kohdan mukaan edellytetään jätekirjanpidon toimittamista Säteilyturvakeskukselle sen hyväksymässä muodossa.

336 § Toimenpiderajoitukset ja -kiellot

Pykälän 1 momentin mukaan Säteilyturvakeskus määrittelisi suljetun loppusijoituslaitoksen kiinteistöille tarpeelliset toimenpiderajoitukset ja -kiellot. Toimenpiderajoitusten ja -kieltojen laatu ja ajallinen kesto riippuisivat kiinteistöllä tapahtuneesta toiminnasta. Loppusijoituslaitosta koskevien toimenpiderajoitusten ja -kieltojen tarkoitus olisi estää ihmisen toiminnan mahdolliset haitalliset vaikutukset suljetulle loppusijoituslaitokselle sekä pienentää alueella oleskelevien tai liikkuvien ihmisten mahdollista säteilyturvallisuusriskiä. Kallioperässä olevien suljettujen loppusijoituslaitosten osalta toimenpiderajoituksilla voitaisiin estää kiinteistöllä esim. kaivostoiminta ja porausten tekeminen. Tällaisten loppusijoituslaitosten osalta toimenpiderajoitukset ja -kiellot olisivat todennäköisesti luonteeltaan pysyviä. Suljetun maaperäloppusijoituslaitoksen tapauksessa rajoitukset olisivat tiukempia, jotta maaperään rakennetun loppusijoitustilan rakenteet eivät vaurioituisi toiminnan seurauksena. Tällaisessa tilanteessa toimenpidekielloilla voitaisiin estää esim. rakentaminen kiinteistölle, sen käyttäminen maanviljelykseen tai porausten ja kaivausten tekeminen alueella. Tässä tapauksessa toimenpiderajoitusten ajallinen kesto olisi tyypillisesti satoja vuosia, jonka jälkeen kiinteistöä voisi käyttää ilman rajoituksia. Ajallinen kesto voitaisiin määrittää loppusijoituslaitokselle sinne loppusijoitettujen ydinjätteiden ominaisuuksien perusteella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa toimenpiderajoitukset tai -kiellot ovat välttämättömät terveyshaitan ehkäisemiksesi käytöstäpoistetun ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen tai ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen sijaintipaikan kiinteistöllä 332 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa. Määrättävät toimenpiderajoitukset ja -kiellot saisivat enintään kohtuullisessa määrin rajoittaa tai estää alueen käyttöä. Tavoitteena olisi tällöin mm. rajata toimenpiderajoitusten tai -kieltojen voimassaolo enintään muutamaan kymmeneen vuoteen. Momentissa tarkoitetun laitoksen käytöstäpoisto olisi 332 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan toteutettava lähtökohtaisesti siten, että toimenpiderajoitusten tai -kieltojen sijasta tarvittavilla toimenpiteillä huolehditaan jäljelle jäävien radioaktiivisten aineiden määrän vastaavan enintään vapauttamisrajaa tai tarvittavalla tavalla vapauttamisrajan ylittymisestä huolimatta terveyshaittaa ei aiheudu.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tarkemmin toimenpiderajoituksia ja -kieltoja koskevien merkintöjen tekemisestä kiinteistötietojärjestelmiin.

Pykälä vastaisi kumottavan lain 63 §:n 1 momentin 6 kohtaa ja YEA 85 §:ää. Nykytilanteeseen verrattuna myös käytöstäpoistetun ydinlaitoksen kiinteistölle olisi mahdollista määrätä toimenrajoituksia ja -kieltoja.

337 § Huolehtimisvelvollisuuden päättyminen

Pykälässä säädettäisiin luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuuden päättymisestä. Luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuus jatkuisi, kunnes kaikki pykälän mukaiset edellytykset on täytetty.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin huolehtimisvelvollisuuden päättymisen edellytyksistä. Momentin 1 kohdan mukaan luvanhaltijan kaikkien ydinvoimalaitosten, ydinteknisten laitosten ja ydinpolttoaineen tuotantolaitosten tulisi olla hyväksytty käytöstäpoistetuksi. Momentin 2 kohdan mukaan kaikista luvanhaltijan toiminnasta tai toiminnan seurauksena syntyneistä ydinjätteistä tulisi olla huolehdittu. Ydinjätteiden pitäisi olla joko a alakohdan mukaan loppusijoitettuna pysyvästi suljettuun loppusijoituslaitokseen taikka b alakohdan mukaan hyväksytysti siirretty toiselle luvanhaltijalle samoin kuin niitä koskeva huolehtimisvelvollisuus. Momentin c ja d alakohdassa on otettu huomioon, että rajoitettuja määriä ydinjätteitä olisi mahdollista siirtää tämän lain mukaisesti myös tutkimuslaitokselle tai Suomen oikeudenkäyttövallan ulkopuolelle esim. tutkimustarkoituksessa, jolloin tutkimuksen suorittaja huolehtisi myös tutkimusjätteiden ydinjätehuollosta. Jos luvanhaltijan ydinjätteitä on loppusijoitettu toisen luvanhaltijan loppusijoituslaitokseen, joka ei ole suljettu pysyvästi, ja huolehtimisvelvollisuutta ei myöskään ole siirretty hyväksytysti toiselle luvanhaltijalle, luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuus säilyy edelleen. Ydinjätteet, joille on 205 §:n mukaan hyväksytty uusi käyttötarkoitus, eivät tämän päätöksen jälkeen enää olisi ehdotetussa laissa tarkoitettuja ydinjätteitä.

Pykälän 2 momentin mukaan loppusijoituslaitosten tulisi olla suljettuna pysyvästi ennen kuin huolehtimisvelvollisuus voi päättyä. Tätä sovellettaisiin, kun luvanhaltijalla on loppusijoituslaitos.

Pykälän 3 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö hyväksyisi huolehtimisvelvollisuuden päättyneeksi, kun 1 ja 2 momentissa säädettyjen edellytysten lisäksi luvanhaltija on suorittanut valtiolle kertakaikkisen maksun mahdollisen jälkivalvonnan ja muiden jälkitoimenpiteiden kustannusten kattamiseksi.

Pykälä vastaisi pääsääntöisesti kumottavan lain 32 §:ää, mutta sääntelyä olisi tarkennettu ja selkeytetty. Kumottavassa laissa Säteilyturvakeskus tekee päätöksen niissä tapauksissa, joissa se on myöntänyt luvan ydinjätteitä aiheuttavaan toimintaan. Ehdotuksen mukaan kaikki huolehtimisvelvollisuuden päättymiseen liittyvät päätökset olisivat työ- ja elinkeinoministeriön päätöksiä. Huolehtimisvelvollisuuden päättäminen on valtion kannalta merkittävä, ja asiakokonaisuus pysyisi paremmin hallittavana, kun kaikki huolehtimisvelvollisuuden päättämiseen liittyvät päätökset tehtäisiin työ- ja elinkeinoministeriössä.

338 § Ydinjätteiden ja loppusijoituslaitoksen siirtäminen valtiolle

Pykälän 1 momentin mukaan pysyvästi suljetun loppusijoituslaitoksen ydinjätteet ja samoin niiden omistusoikeus siirtyisivät valtiolle, kun huolehtimisvelvollisuus on 337 §:n mukaisesti päättynyt. Kun luvanhaltijan velvollisuus huolehtia laitoksesta päättyy, valtion tehtävänä olisi huolehtia sulkemisen jälkeisestä valvonnasta ja muista toimenpiteistä. Pykälä vastaisi osin kumottavan lain 34 §:n 1 momenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuus ei vielä ole 337 §:n nojalla päättynyt, mutta luvanhaltija haluaa luovuttaa pysyvästi suljetun loppusijoituslaitoksen valtiolle. Hyväksyminen edellyttää, että valtiolle on siirretty tarvittavat varat sulkemisen jälkeistä valvontaa ja muita toimenpiteitä varten. Ehdotuksessa on otettu huomioon erilaiset yhdessä ja erikseen toteutettavat ydinjätehuoltoon liittyvät järjestelyt.

Pykälän 3 momentin mukaan loppusijoituslaitoksen laitospaikka siirtyisi myös valtiolle siltä osin kuin valvonta ja muut toimenpiteet sitä edellyttävät.

339 § Vastuu ydinjätteistä loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valtoin vastuusta sille 338 §:n mukaan siirtyneistä ydinjätteistä ja suljetuista loppusijoituslaitoksista. Säännös vastaisi osin kumottavan lain 34 §:ää.

Pykälän 2 momentin mukaan Säteilyturvakeskuksen tehtävänä olisi huolehtia sulkemisen jälkeisestä valvonnasta ja päättää valvontaan liittyvistä toimenpiteistä. Muutoin toimenpiteistä päättäisi työ- ja elinkeinoministeriö. Nykyisin vastuu on valtiolla, joten sääntely tarkentuisi nykyiseen verrattuna.

Ydinjätehuollossa noudatetaan periaatetta, jonka mukaan luvanhaltija vastaa jätehuollon toteutuksesta ja kustannuksista (luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuus). Huolehtimisvelvollisuus jatkuu kuitenkin vain siihen saakka, kunnes kaikista jätteistä on huolehdittu ja loppusijoituslaitokset on suljettu 337 §:n mukaisesti. Tämän jälkeen luvanhaltija on toteuttanut kaikki siltä edellytetyt toimet ja vastannut niiden kustannuksista. Tältä osin sääntely on vastaava kuin kumottavassa laissa.

Loppusijoituslaitokset olisi suunniteltava tämän lain mukaisesti siten, että niiden turvallisuus ei edellytä sulkemisen jälkeisiä toimia, joten niistä ei pitäisi aiheutua ainakaan merkittäviä kustannuksia valtiolle. Jos loppusijoituslaitoksesta aiheutuisi suunnitelmista huolimatta enemmän kuin pieniä määriä säteilyannoksia tuleville sukupolville, valtion tulisi huolehtia tilanteen korjaamisesta. Valtio sitoutuu käytännössä lopulliseen vastuuseen siinä vaiheessa, kun se on myöntänyt luvan ydinlaitoksen rakentamiseen.

34 luku

Ydinaineen talteenottolaitoksen rakentaminen, käyttöönotto ja käytöstäpoisto

340 § Ydinaineen talteenottolaitoksen lupavaatimus

Pykälässä säädettäisiin ydinaineen talteenottolaitoksen lupavaatimuksesta. Pykälän mukaan talteenottolaitoksen rakentaminen ja käyttö vaatisivat Säteilyturvakeskuksen lupaa. Säännös merkitsisi muutosta lupajärjestelmän nykytilaan, jonka nojalla vastaavaa lupaa on aikaisemmin haettu valtioneuvostolta ja lupaa on vaadittu vasta ennen käyttöönottoa. Ydinaineen talteenottolaitoksen käytöstäpoisto ei vaatisi erillistä lupaa, mutta ydinlaitosta vastaavalla tavalla se tulisi hyväksyä käytöstäpoiston päätyttyä erillisellä päätöksellä käytöstäpoistetuksi siten kuin jäljempänä säädettäisiin.

341 § Ydinaineen talteenottolaitosta koskevan rakentamisluvan myöntämisen edellytykset

Pykälässä säädettäisiin ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamisluvan myöntämisen edellytyksistä.

Uraanin ja toriumin talteenottoon liittyvästä lupaharkinnasta säädetään kumottavan lain 21 §:n 3 ja 4 momentissa sekä YEA 9 luvussa. Verrattuna kumottavaan lakiin lupamenettely kuitenkin muuttuisi siten, että lupa vaadittaisiin talteenottolaitoksen rakentamiseen ja käyttöön, mutta esim. toimintalupaa ei enää vaadittaisi erikseen.

Ydinaineen talteenottolaitoksen luvan myöntäminen edellyttäisi, että 8–13 §:ssä säädetyt yleiset periaatteet ja velvollisuudet toteutuvat asianmukaisesti laitoksen rakentamisessa ja käytössä. Lisäksi luvan myöntäminen edellyttäisi, että 1–9 kohdassa säädetyt edellytykset täyttyvät. Edellytykset olisivat jonkin verran nykyistä yksityiskohtaisempia. Edellytykset olisivat pääosin osin vastaavat kuin säädetään ydinlaitoksen rakentamisluvan hyväksymisen edellytyksistä 300 §:n 1 momentissa, mutta esim. ydinaineen talteenottolaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun hyväksymistä koskevaa menettelyä ei laissa olisi. Laitokselle ei myöskään edellytettäisi suojavyöhykettä tai varautumisaluetta. Lisäksi laitokselle ei edellytettäisi erillistä turvaohjesääntöä, vaan Säteilyturvakeskuksen hyväksymä turvasuunnitelma riittäisi.

Lupaprosessia kevennettäisiin siten, että lupa ydinaineen talteenottolaitoksen sijoittamiseen tulisi sijaintikunnan kaavoituksen kautta. Erillistä kunnan suostumusta laitoksen sijoittamisesta vaadittaisi. Kuntaa kuultaisiin osana tavanomaista hallintolain mukaista kuulemismenettelyä.

342 § Ydinaineen talteenottolaitosta koskevan käyttöluvan myöntämisen edellytykset

Pykälässä säädettäisiin ydinaineen talteenottolaitoksen käyttöluvan myöntämisen edellytyksistä. Uraanin ja toriumin talteenottoon liittyvästä lupaharkinnasta säädetään kumottavan lain 21 §:n 3 ja 4 momentissa sekä YEA luvussa 9. Kumottavan lain mukaan kyse on luvasta kaivos- ja rikastustoimintaan, ja vastaa siten melko tarkasti tässä esitettyä käyttölupaa.

Ehdotetun 8–13 § kuvaisivat jonkin verran nykyistä yksityiskohtaisemmin, muttei tiukemmin, talteenottolaitokselta vaadittavia yleisiä turvallisuusvaatimuksia, säteilyturvallisuustavoitteita ja ydinmateriaalivalvonnan velvoitteita.

Kuten edellisen pykälän perusteluissa mainittiin, sääntelyä lievennettäisiin verrattuna kumottavan lain 21 §:n 4 momenttiin.

Lisäksi käyttöluvan myöntäminen edellyttäisi, että 1–9 kohdassa säädetyt edellytykset täyttyvät. Edellytykset olisivat jonkin verran nykyistä yksityiskohtaisempia. Edellytykset olisivat pääosin vastaavat kuin säädetään ydinlaitoksen käyttöluvan hyväksymisen edellytyksistä 301 §:n 1 momentissa. Verrattuna ydinlaitoksen käyttöluvan myöntämisen edellytyksiin vaatimukset olisivat kuitenkin jonkin verran lievemmät, esim. Säteilyturvakeskuksen valmiussuunnitelmaa, turvaohjesääntöä, turvallisuusteknisiä käyttöehtoja, käytöstäpoistosuunnitelmaa tai ikääntymisen hallintaohjelmaa ei edellytettäisi. Toisaalta luvan saaminen edellyttäisi 28 luvun mukaisen vakuuden asettamista. Tämä poikkeaisi ydinlaitoksen käyttöluvan myöntämisen edellytyksistä.

343 § Ydinaineen talteenottolaitoksen lupahakemus ja sen käsittely

Pykälässä säädettäisiin ydinaineen talteenottolaitosta koskevasta lupahakemuksesta ja sen käsittelystä. Lupahakemukseen ja käsittelyyn sovellettaisiin vastaavia säännöksiä kuin 309–313 §:ssä säädetään ydinlaitoksia koskevan luvan hakijasta, lupahakemuksesta ja sen käsittelystä.

344 § Ydinaineen talteenottolaitoksen lupapäätöstä koskevat täydentävät säännökset

Pykälän 1 momentin mukaan ydinaineen talteenottolaitosta koskevaan lupapäätökseen sovellettaisiin vastaavasti, mitä 303 §:ssä, 304 §:n 1 momentissa, 305, 306, 308 ja 314 §:ssä sekä 316 §:n 1 momentissa ja 2 momentin 1, 2 ja 4 kohdassa säädetään ydinlaitosta koskevan lupapäätöksen sisällöstä, lupamääräyksistä, luvan voimassaolosta ja sen jatkamisesta, luvan muuttamisesta, lupapäätöksen antamisesta ja siitä tiedottamisesta sekä lupapäätöksen siirtämisestä. Lisäksi 1 momentin mukaan talteenottolaitokselle asetetun vakuuden riittävyys olisi varmistettava, ennen kuin käyttöluvan voimassaolon jatkamisesta tai luvan siirtämisestä päätetään.

Pykälän 2 momentin mukaan sovellettaisiin vastaavasti, mitä 310 §:n 3 ja 4 momentissa sekä 312 ja 313 §:ssä säädetään ydinlaitoksen lupaa koskevasta hakijasta, hakemuksesta ja sen käsittelystä. Päätöksen antamiseen ja siitä tiedottamiseen sovellettaisiin vastaavasti, mitä 314 §:n 1 ja 3 momentissa säädetään ydinlaitosta koskevan lupapäätöksen antamisesta ja siitä tiedottamisesta.

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

345 § Ydinaineen talteenottolaitosta koskevan lupapäätöksen peruuttaminen

Pykälän 1 momentin mukaan ydinaineen talteenottolaitosta koskeva lupapäätös voitaisiin peruuttaa vastaavasti kuin ydinlaitosta koskeva lupapäätös 318 §:n mukaan. Lupapäätöksen peruuttamiseen ei kuitenkaan sovellettaisi, mitä 318 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetään. Ydinaineen talteenottolaitoksella ei ole vastaavaa merkitystä energian toimitus- ja huoltovarmuudelle kuin on ydinvoimalaitoksella. Pykälän 2 momentin mukaan sovellettaisiin vastaava menettelyä kuin ydinlaitosta koskevan luvan peruuttamiseen 320 §:n mukaan.

346 § Ydinaineen talteenottolaitoksen käyttöönotto

Pykälässä säädettäisiin talteenottolaitoksen ja sen turvallisuuteen vaikuttavien muutosten käyttöönotosta. Vaatimus olisi laissa uusi, ja asiasta määrätään Säteilyturvakeskuksen määräyksessä Y/5/2016.

Ydinaineen talteenottolaitoksen käyttöönottoon sovellettaisiin ehdotetun lain 322 §:n 1 momentissa esitettyjä ydinlaitoksen käyttöönottoa koskevia vaatimuksia koekäytöstä. Koekäytön tavoite on osoittaa, että laitos ja sen järjestelmät toimivat suunnitellulla tavalla varmistaen talteenottolaitoksen turvallisuuden. Luvan haltijan olisi huolehdittava siitä, että laitoksen tai laitosmuutoksen koekäyttö suunnitellaan ja toteutetaan järjestelmällisesti ja riittävän laaja-alaisesti. Tämä edellyttäisi myös koekäytön dokumentointia.

Ehdotetun lain 322 §:n 2 momentin mukaan luvan haltijan olisi lisäksi käyttöönotossa varmistettava lain 119 §:n mukaisten vaatimusten ja henkilöstöä koskevien 120 §:n vaatimusten noudattaminen.

Pykälän 2 momentin mukaan ydinaineen talteenottolaitoksen käytön saisi aloittaa vasta kun laitoksella on käyttölupa ja Säteilyturvakeskus on hyväksynyt käytön aloittamisen. Hyväksyminen edellyttäisi, että turvallisuutta koskevia vaatimusten täyttyminen on osoitettu, laitoksen ympäristön perustila on selvitetty sekä sitä, että käytön aloittamiselle ei ole muuta ehdotetussa laissa säädettyä estettä.

347 § Ydinaineen talteenottolaitoksen käytöstäpoisto

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin talteenottolaitoksen käytöstäpoistosta. Talteenottolaitos olisi puhdistettava radioaktiivisuudesta tai purettava viipymättä sen käytön päätyttyä. Toiminnasta ja laitoksen käytöstäpoistosta syntyneet radioaktiivisia aineita sisältävät jätteet on joko vapautettava valvonnasta tai loppusijoitettava asianmukaisella tavalla. Työntekijöiden, väestön ja ympäristön säteilyturvallisuudesta olisi huolehdittava myös laitoksen käytöstäpoiston aikana. Vaatimus on uusi.

Pykälän 2 momentin mukaan käytöstäpoistossa olisi noudatettava hyväksyttyä käytöstäpoistosuunnitelmaa. Lisäksi olisi noudatettava, mitä käyttöluvassa mahdollisesti määrätään käytöstäpoistosta.

Pykälän 3 momentissa annettaisiin Säteilyturvakeskukselle määräyksenantovaltuus koskien käytöstäpoiston teknistä toteuttamista.

348 § Ydinaineen talteenottolaitoksen käytöstäpoiston suunnittelu

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin talteenottolaitoksen käytöstäpoistosuunnitelman sisällöstä. Laitoksen käytöstäpoistoon ei saisi ryhtyä ennen kuin Säteilyturvakeskus on hyväksynyt käytöstäpoistosuunnitelman. Käytöstäpoistosuunnitelmassa olisi kuvattava laitoksen puhdistaminen radioaktiivisista aineista, purkamisessa käytettävät menetelmät, toteutusvaiheet sekä aikataulu. Lisäksi tulisi esittää radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden hoitamista koskeva suunnitelma sekä laitoksen lopputila. Laitos voidaan purkaa kokonaan tai osittain tai se voidaan ottaa radioaktiivisista aineita puhdistamisen jälkeen muuhun käyttöön. Vaatimus olisi uusi.

Pykälän 2 momentissa annettaisiin Säteilyturvakeskukselle määräyksenantovaltuus käytöstäpoistosuunnitelmaan sisällytettävistä teknisluontoisista asioista.

3490 § Ydinaineen talteenottolaitoksen hyväksyminen käytöstäpoistetuksi

Pykälän 1 momentin mukaan Säteilyturvakeskus voisi hyväksyä talteenottolaitoksen käytöstäpoistetuksi, kun se on kokonaan puhdistettu radioaktiivisuudesta ja vapautettu ydinenergialain mukaisesta viranomaisvalvonnasta. Vaatimus on uusi. Säteilyturvakeskus voisi myös hyväksyä talteenottolaitoksen käytöstäpoistetuksi tilanteessa, jossa laitokseen jäävää radioaktiivisuutta on yli vapauttamisrajan. Tällöin luvan haltijan olisi osoitettava, että jäljelle jääneestä radioaktiivisuudesta ei aiheudu terveyshaittaa. Talteenottolaitos voitaisiin hyväksyä käytöstäpoistetuksi myös tapauksessa, joissa laitokseen jääneistä radioaktiivisista aineista aiheutuvia säteilyvaikutuksia estetään talteenottolaitosta tai sen laitosaluetta koskevilla määräaikaisilla toimenpide- ja käyttörajoituksilla. Vaatimus on uusi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 1 momentin 2 kohdan kannalta välttämättömistä toimenpiderajoituksista ja -kielloista.

Pykälän 3 momentin mukaan käytöstäpoistetuksi hyväksytty ydinaineen talteenottolaitos ei enää olisi ehdotetun lain soveltamisen piirissä, kun päätös on lainvoimainen.

8.1.6 VI OSA: VALVONTA JA HALLINTOPAKKO SEKÄ SEURAAMUKSET

35 luku

Valvonta ja hallintopakko

350 § Valvontasuunnitelman mukainen valvonta

Valvontasuunnitelmaa koskeva sääntely olisi uutta. Pykälän mukaan Säteilyturvakeskus laatisi säännöllistä valvontaansa varten valvontasuunnitelman. Ydinenergian käytön valvonnassa korostuisi riskiperusteinen lähestymistapa. Säteilyturvakeskus kuulee tarvittavassa laajuudessa luvanhaltijoita ja muita tahoja suunnitelman valmistelussa ja tarkistamisessa. Vastaavanlaista sääntelyä on esim. ympäristö-, elintarvike- ja säteilylainsäädännössä.

Pykälän 1 momentin mukaan valvontasuunnitelma laadittaisiin kattavaksi. Säteilyturvakeskuksen olisi sen perusteella mahdollisuus ylläpitää tilannekuvaa valvontansa piiriinsä kuuluvasta ehdotetun lain soveltamistalaan kuuluvasta toiminnasta. Valvontasuunnitelmaa päivitettäisiin valvonnassa ilmenneiden tarpeiden mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valvontasuunnitelmaan sisällytettävistä tiedoista. Valvontasuunnitelmassa olisi oltava tiedot valvottavista kohteista, valvonnan riskiperusteisesta kohdentamisesta, säännöllisistä tarkastuksista ja muista säännöllisistä valvontatoimista. Muita säännöllisiä valvontatoimia olisivat esim. laitospaikalla tehtävä yleisvalvonta, ympäristön säteilyvalvonta sekä valvonnan yhteydessä ilmi tulleet selvittämistä vaativat asiat. Valvontasuunnitelmaan voitaisiin kirjata viranomaisen aloitteesta tapahtuvien säännöllisten valvontatoimien lisäksi myös muita säännöllisiä toimia, esim. viranomaisille toimitettavien raporttien käsittelyä.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus. Tarkempia säännöksiä voitaisiin antaa valvontasuunnitelmasta sekä sen sisällöstä ja tarkistamisesta.

351 § Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

Pykälässä säädettäisiin kootusti valvontaviranomaisen keskeisistä valvontaan liittyvistä toimivaltuuksista. Nykyisin niistä säädetään kumottavan lain 55 ja 63 §:ssä sekä YEA 15 luvussa. Kumottavat säännökset ovat sisällöltään tarpeettoman laajoja, ja valvonnan yleiskäsitteen alle lukeutuvia eri toimenpiteitä kuvataan yksityiskohtaisesti. Ehdotetussa pykälässä sanamuotoja on selkeytetty ja poistettu tehtävien kuvausten tarkennukset niiltä osin kuin ne on arvioitu tarpeettomiksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksista. Momentin mukaiset oikeudet ovat tarpeen sekä ehdotetun lain velvoitteiden että Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten velvoitteiden noudattamisen valvomiseksi. Kansainväliset velvoitteet liittyvät erityisesti ydinmateriaalivalvontaan. Sääntely koskisi Säteilyturvakeskuksen lisäksi muuta tämän lain mukaan toimivaltaista viranomaista. Käytännössä tämä tarkoittaa erityisesti työ- ja elinkeinoministeriötä, jolle on laissa säädetty valvontatehtäviä mm. ydinjätehuollon kustannuksiin varautumisen valvontaan liittyen. Momentissa tarkoitettujen oikeuksien soveltamisesta komissioon ja Kansainväliseen atomienergijärjestöön näiden valvoessa kansainvälisten velvoitteiden noudattamista säädettäisiin 358 §:ssä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin viranomaisten tiedonsaantioikeudesta salassapitosäännösten estämättä. Salassapitosäännöksillä tarkoitettaisiin erityisesti 44 luvussa tarkoitettua salassapito- ja vaitiolovelvoitetta, mutta sillä voidaan tarkoittaa myös muiden salassapitosäännösten piiriin kuuluvia tietoja. Kohdan a alakohdan mukaan valvonnan kannalta tarpeellisia

tietoja voitaisiin saada ydinenergian käyttöä harjoittavalta ja muulta ehdotetussa laissa tarkoitettua toimintaa harjoittavalta. Käytännössä tällä tarkoitettaisiin erityisesti joko luvanhaltijoita, ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltijoita tai toimintaluvan haltijoita, mutta myös esim. Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä tarkastuslaitoksia, pätevöintielimiä ja testauslaitoksia, joilta voi olla tarpeen saada tietoja niiden ehdotettuun lakiin perustuvan toiminnan valvomiseksi. Lisäksi a alakohdassa säädettäisiin viranomaisen oikeudesta saada muilta viranomaisilta valvonnan kannalta välttämättömiä tietoja. Tämä voisi tarkoittaa esim. tietoja suojelupoliisilta sen varmistamiseksi, että vaadittavat turvallisuusselvitykset on tehty.

Pykälän 1 momentin b alakohdassa säädettäisiin oikeudesta saada valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja ydinlaitoksesta ja sen järjestelmiä koskevista suunnitelmista. Kyseiset tiedot eivät välttämättä ole aina suoraan luvanhaltijan hallussa olevia tietoja, vaan ne voivat olla myös toimittajien tai alihankkijoiden tietoja. Velvoite kuitenkin kohdistuisi lähtökohtaisesti luvanhaltijaan tai luvan hakijaan, johon myös valvonta kohdistuu, ja siten tietojen toimittaminen valvontaviranomaiselle tapahtuisi lähtökohtaisesti luvanhaltijan kautta, mutta tiedonsaantioikeus voisi kohdistua myös muuhun Suomen lainkäyttövallan piirissä olevaan toimijaan. Luvanhaltijan olisi mm. sopimuksin varmistettava tarvittavien tietojen saanti toimittajilta ja alihankkijoilta. Tiedot olisivat erityisesti suunnitelmia, joiden perusteella ydinlaitos tai sen järjestelmät tultaisiin toteuttamaan ja joiden vaatimustenmukaisuudesta olisi tarve varmistua jo suunnitteluvaiheessa. Virheellisestä suunnittelusta voi aiheutua luvanhaltijalle merkittäviä kustannuksia ja tarpeetonta lisätyötä viranomaisessa. Tiedonsaantioikeus koskisi vastaavalla tavalla ydinaineen talteenottolaitosta ja sen järjestelmien suunnittelua.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan c alakohdassa säädettäisiin oikeudesta saada tietoja ydinlaitoksen rakenteita, laitteita, ydinpolttoainetta ja säätöelementtejä koskevista suunnitelmista sekä niiden valmistuksesta niiltä osin kuin se on tarpeen valvonnan kannalta. Tietoja olisi oikeus saada myös mainittujen kokonaisuuksien vaatimustenmukaisuuden arviointiin liittyvästä aineistosta. Vastaavasti kuin b alakohdassa, tiedonsaantioikeus kohdistuisi erityisesti luvanhaltijaan, mutta voisi kohdistua myös Suomen lainkäyttövallan piiriin kuuluviin muihin toimijoihin.

Kolmannen oikeudesta saada tieto viranomaisen saamista asiakirjoista sekä viranomaisen toiminnan vaitiolovelvollisuudesta ja asiakirjojen salassapidosta säädetään julkisuuslaissa.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta kulkea toisen alueella, mikä käytännössä tarkoittaisi oikeutta kulkea valvottavien toimintapaikoissa valvonnan edellyttämällä tavalla, mutta tarvittaessa myös niiden ympäristössä. Oikeus on olennainen valvontatehtävien toteuttamiseksi.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin oikeudesta päästä paikkaan, jossa ydinenergian käyttöä hakemuksen mukaan tullaan harjoittamaan, jossa sitä harjoitetaan tai jossa toimintaa on harjoitettu (esim. laitosalue), sekä tällaisen paikan läheisyyteen. Hakemuksella tarkoitettaisiin tässä myös ydinlaitoksen sijaintipaikan suunnitteluperusteiden vahvistamista koskevan lausunnon hakemusta tai rakentamislupahakemusta. Lisäksi kohdassa säädettäisiin oikeudesta päästä muuhun paikkaan, johon pääsy olisi välttämätöntä ydinaseiden leviämisen estämisen valvomiseksi. Pääsy paikkaan, jossa toimintaa on harjoitettu, voi olla tarpeen esim. sen varmistamiseksi, että paikkaan ei ole jäänyt ydinmateriaalivalvonnan piiriin kuuluvia aineita tai aineistoja tai paikka on turvallinen säteilyturvallisuuden kannalta. Lisäpöytäkirjan 5.a.(ii) artiklan mukaisesti pääsyoikeus on myös uraani- tai toriumpitoisen malmin tuotantopaikoille. Nämä paikat kuuluvat lain soveltamisalaan, koska uraani- tai toriumpitoinen malmi määriteltäisiin ydinaineeksi.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin oikeudesta suorittaa korvauksetta valvonnan edellyttämät kokeet ja mittaukset, ottaa tai saada toimijalta tarvittavat näytteet, valokuvat ja muut mahdolliset

tallenteet sekä asentaa valvonnan edellyttämät laitteet toiminnan harjoittamispaikkaan tai sen läheisyyteen. Toimenpiteet voisi ensinnäkin suorittaa korvauksetta. Viranomainen voisi esim. korvauksetta tehdä mittauksia ja ottaa näytteitä toiminnan harjoittamispaikalta, jos se olisi valvonnan kannalta tarpeen. Korvausvelvollisuutta ei syntyisi silloinkaan, jos viranomaisen olisi esim. valvonnan kannalta välttämätöntä keskeyttää toiminta tai purkaa toiminnassa käytettävä väline sen turvallisuuden selvittämiseksi. Toimivaltuus mahdollistaisi monenlaisen valvontatoiminnan toteuttamisen valvottavasta kohteesta riippuen. Laitteita voitaisiin lisäksi sijoittaa luvanhaltijan alueen ulkopuolelle ydinenergian käyttöpaikan läheisyyteen. Asennettavista laitteista säädettäisiin erikseen 354 §:ssä.

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin oikeudesta tarkkailla ydinlaitosten tai ydinaineen talteenottolaitosten toimintaa sekä niiden päästöjä ja muita vaikutuksia. Tämä tarkoittaisi laajimmillaan esim. Säteilyturvakeskuksen paikallistarkastajien tekemää valvontaa, mutta se voisi sisältää myös muuta, vähemmän säännöllistä tarkkailua. Säteilyturvakeskuksen ympäristön säteilytarkkailusta säädettäisiin tarkemmin 352 §:ssä.

Momentin 6 kohdassa säädettäisiin oikeudesta tehdä tarkastuksia, jotka olisivat tavanomaisia valvontaviranomaisen tekemiä, toimintaan kohdistuvia tarkastustoimenpiteitä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toiminnanharjoittajan velvollisuudesta ilmoittaa viipymättä Säteilyturvakeskukselle, jos 1 momentissa tarkoitettujen valvontatoimenpiteiden suorittamiseen suunniteltuna ajankohtana sisältyisi turvallisuuteen liittyvä tai muu tarkastuksen suorittamiseen vaikuttava este. Tällainen este voisi syntyä esim. huoltotoimenpiteiden toteuttamisesta tietyssä tilassa, jolloin riski säteilyaltistukselle on kohonnut ja valvontatoimenpiteitä ei voida toteuttaa aiheuttamatta ylimääräistä säteilyaltistusta. Ilmoituksessa tulisi kuva syy ja esittää perustelut sille, että valvontatoimenpidettä ei voida toimijan mukaan toteuttaa turvallisesti, sekä ilmoittaa rajoituksen kesto. Muu este valvonnan tarkoituksenmukaisen toteuttamisen kannalta voisi olla tilanne, jossa tarkastuksen toteuttaminen edellyttäisi tarkastuksen toteuttamisen kannalta sellaisia valmistelevia toimenpiteitä, joita ei tarkastuksen suunniteltuun ajankohtaan mennessä ole mahdollista toteuttaa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valvontatoimenpiteiden kohdistamisesta kotirauhan suojaamiin paikkoihin. Valvontatoimenpiteen tulisi tällaisessa tilanteessa ensinnäkin olla välttämätön valvonnan kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi, ja lisäksi on syytä epäillä jonkin pykälässä mainitun rikoksen tunnusmerkistön täyttymistä. Arvioinnin tunnusmerkistön täyttymisestä tekisi toimivaltainen valvontaviranomainen.

Pykälän 4 momentissa olisi määräyksenantovaltuus ilmoituksesta, jos tarkastusta ei voida 2 momentissa tarkoitetulla tavalla toteuttaa turvallisesti tai tarkoituksenmukaisesti.

352 § Säteilyturvakeskuksen oikeus ympäristön säteilytarkkailuun

Pykälä vastaisi keskeisiltä osin kumottavan lain 7 c §:n 5 momenttia.

Pykälän 1 momentin mukaan Säteilyturvakeskuksella olisi oikeus tarpeellisessa laajuudessa ja tarvittaessa tarkemmin valvontasuunnitelmassa kuvatulla tavalla tarkkailla ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen ympäristöä. Tarkkailu olisivat tarpeen, kun laitokselle on myönnetty rakentamislupa. Kyse olisi luvanhaltijan ja ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltijan toteuttamaa ympäristön säteilytarkkailua täydentävästä tarkkailusta, jolla todennetaan tuloksia ja seurataan riippumattomasti laitoksen päästöjen vaikutusta ympäristön radioaktiivisuuteen.

Pykälän 2 momentin mukaan Säteilyturvakeskuksella olisi oikeus tehdä mittauksia 1 momentin lisäksi myös 54 §:ssä tarkoitetun ympäristön perustilaselvityksen tietojen varmistamiseksi. Mittaukset olisivat tarpeen, kun ydinlaitokselle tai ydinaineen talteenottolaitokselle on myönnetty rakentamislupa. Perustilaselvityksen tietojen varmistamisella varmennetaan ympäristön säteilytarkkailun mittausten lähtökohtia. Perustilaselvityksessä selvitetään ympäristön säteilytilanne ennen toiminnan aloittamista, ja näihin tietoihin pohjautuen tehdään seurantaa mahdollisesta toiminnasta syntyvään säteilyaltistukseen liittyen. Tämän vuoksi on olennaista, että myös näitä tuloksia voidaan varmentaa.

353 § Valvontatarkastus häiriö- ja vaaratilanteissa

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen velvollisuudesta tehdä valvontatarkastuksia, kun ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen toiminnasta voi aiheutua vaaraa turvallisuudelle. Tämä voisi koskea häiriö- tai vaaratilanteita, laitosta koskevan luvan tai päätöksen noudattamatta jättämistä tai muuta seikkaa, jonka perusteella voidaan olettaa turvallisuuden joko vaarantuvan tai voivan vaarantua. Muu seikka voisi olla esim. muulla tarkastuksella tullut havainto tai Säteilyturvakeskukselle toimitettavat poikkeamia koskevat tiedot.

Pykälän 2 momentissa olisi vastaava säännös ydinaineen ja ydinjätteen kuljetuksen osalta kuin 1 momentissa on ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen osalta.

354 § Viranomaisen asentamat laitteet

Pykälässä säädettäisiin viranomaisen valvontaa varten asentamista laitteista. Tämä tarkoittaisi sekä Säteilyturvakeskuksen että Kansainvälisen atomienergiajärjestön tai Euroopan komission asentamia valvontalaitteistoja.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen valvontalaitteiden asentamisesta ilmoittamisesta. Tämä ilmoitus kohdistuisi toiminnanharjoittajan lisäksi myös muuhun kiinteistön omistajaan tai haltijaan, jos Säteilyturvakeskus asentaisi laitteita sen alueelle. Joissain tilanteissa voi olla tarpeen asentaa esim. päästöjen valvonnan mittaamisen kannalta tarpeellisia laitteita laajemmalle kuin toiminnanharjoittajan alueelle riittävän kokonaiskuvan varmistamiseksi. Laitteiden asentamisesta ja käytöstä ei saisi aiheutua vähäistä suurempaa haittaa kiinteistön omistajalle tai muulle alueen haltijalle, jos tämä on eri kuin toiminnanharjoittaja, eikä toiminnanharjoittajalle tarpeetonta haittaa. Haitta tarkoittaisi tässä nimenomaisesti laitteiden asentamisen tai käytön aiheuttamaa haittaa kiinteistön omistus- tai hallintaoikeuden käyttämisen kannalta, mutta se ei koskisi esim. tilanteita, joissa mittaushavaintojen perusteella maan käytölle voisi seurata käyttörajoituksia toiminnasta aiheutuneen saastumisen vuoksi ja joka seuraisi kyseisellä alueella tehdyistä mittauksista.

Pykälän 2 momentissa kiellettäisiin laitteisiin kajoaminen tai niiden häiritseminen ilman erityistä syytä. Valvontalaitteisiin kajoaminen tai niiden toiminnan häirintä olisi lähtökohtaisesti kiellettyä, mutta joissain erityissä tilanteissa esim. valvontalaitteen sinetin rikkominen voisi olla perusteltua. Momentissa tarkoitettu erityinen peruste koskisi kansallisen viranomaisvalvonnan laitteistoja. Euroopan komission ja Kansainvälisen atomienergiajärjestön valvontaa varten asennettuihin laitteisiin puuttumisen perusteista säädetään erikseen komission asetuksessa ja sen nojalla annetuissa erityisissä valvontasäännöksissä, joita sovellettaisiin näihin laitteisiin. Komission asetuksessa ja sen mukaan toiminnanharjoittajille annetuissa erityisissä valvontasäännöksissä säädetään tilanteista, joissa valvontalaitteiden toimintaan voi puuttua, sekä ilmoituksista ja muista toimenpiteistä, joita tällaisissa tilanteista vaaditaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin toiminnanharjoittajan velvollisuudesta huolehtia siitä, että laitteiden asentamiselle ja käytölle on asianmukaiset edellytykset (esim. laitteiden toiminnan edellyttämä sähkö olisi saatavissa), sekä velvollisuudesta toteuttaa riittävät toimenpiteet sen varmistamiseksi, että 2 momentissa tarkoitettuihin (mukaan lukien Euroopan komission ja Kansainvälisen atomienergiajärjestön) laitteisiin ei kajota tai niiden toimintaan puututa asiattomasti. Monet valvontalaitteet ovat laitoksella tiloissa, joissa liikutaan päivittäin, joten vaatimuksen täyttäminen voisi tarkoittaa esim. työntekijöiden koulutusta, laitteiden merkitsemistä tai niiden rajaamista. Sen sijaan esim. vikatilanteen aiheuttamista sähkökatkoista seuraavat tilanteet eivät olisi tulkittavissa pykälässä tarkoitetuksi puuttumiseksi tai kajoamiseksi. Komission asetuksessa ja sen mukaan toiminnanharjoittajille annetuissa erityisissä valvontasäännöksissä säädetään valvontalaitteiden asentamisesta ja käytöstä sekä muista valvontatoimenpiteistä johtuvien kustannusten korvaamisesta toiminnanharjoittajalle.

Pykälän 4 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuus, jolla voitaisiin määritellä tarkemmin erityisistä perusteista, joilla kansallisen viranomaisen asentamiin laitteisiin olisi mahdollista kajota tai niiden toimintaan puuttua.

355 § Tarkastusmenettely

Pykälässä säädettäisiin nykyistä kattavammin valvonnallisten tarkastusten menettelystä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta noudattaa hallintolain 39 § valvonnallisissa tarkastuksissa. Asianosaisen määritelmä on pykälässä tarkennettu verrattuna hallintolakiin.

Pykälän 2 momentissa olisi asetuksenantovaltuus. Tarkempia säännöksiä voitaisiin antaa tarkastuksen suorittamisesta sekä tarkastuskertomuksen sisällöstä ja tiedoksiannosta.

356 § Valvonnassa tarvittavat tilat ja suojavarusteet

Pykälässä säädettäisiin luvanhaltijan velvollisuudesta järjestää Säteilyturvakeskuksen käyttöön valvonnassa tarvittavat tilat sekä valvontaa suorittavalle tarpeelliset erityiset suojavarusteet. Sääntely vastaa nykyistä käytäntöä ydinvoimalaitosten valvonnassa.

Pykälän 1 momentin mukaan velvollisuus tilojen järjestämiseen perustuisi siihen, että Säteilyturvakeskuksella on riittävä valvonnallinen tarve läsnäoloon ydinvoimalaitoksessa ja sen laitospaikalla ja että tilojen järjestämistä koskeva pyyntö on esitetty. Tilojen soveltumisella toimistotyöhön tarkoitettaisiin sitä, että tiloissa olisi riittävät työpisteet, säilytystilat, sopivat valaistus- ja sisäilmaolosuhteet, sähkövirtaa käytettävissä, mahdollisuus henkilöstötilojen käyttöön sekä edellytykset toimivia tietoliikenneyhteyksiä varten. Tietoliikenneyhteys voi olla viranomaisen tai luvanhaltijan järjestämä tai yhteistyössä järjestetty, mutta niiden hankinnasta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista vastaa viranomainen. Lisäksi viranomainen vastaa tietoliikenneyhteyksien tietoturvasta ja soveltuvuudesta viranomaisen tarpeisiin.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaa suorittavalle olisi järjestettävä valvonnassa tarpeelliset erityiset suojavarusteet. Tällaisia olisivat valvonta-alueella tai muussa vastaavassa paikassa esim. säteilyn tai kontaminaatioriskin vuoksi tarvittavat varusteet, kuten suojavaatetus ja suojajalkineet. Momentissa tarkoitettuja suojavarusteita eivät olisi tavanomaiset esim. rakennustyömaalla käytettävät henkilönsuojaimet, kuten suojakypärä, silmänsuojaimet, kuulonsuojaimet, hengityksen suojain, turvajalkineet tai heijastava vaatetus. Velvollisuus koskisi sekä luvanhaltijaa että ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltijaa.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

357 § Yhteistyövelvoite tarkastuksessa

Pykälässä säädettäisiin luvanhaltijoiden ja muiden tarkastuksen kohteena olevan ehdotetussa laissa tarkoitettua toimintaa harjoittavien yhteistyövelvoitteesta.

Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta tehdä yhteistyötä tarkastuksen tavoitteen toteuttamiseksi. Tarkastuksen tavoite ilmoitetaan tarkastuksen kohteelle hallintolain 39 §:n mukaan. Sillä tarkoitettaisiin esim. vierailua tietyssä laitoksen huonetilassa tai ydinmateriaalierän todentamista mittauksin. Yhteistyöllä tarkoitettaisiin toimenpiteitä, joilla tavoitteen toteutuminen varmistetaan laitoksen osalta, esim. tarvittavan henkilöstön varaamista tarkastajien saattajaksi tai käyttämään laitoksen laitteita tai turvallisen pääsyn varmistamista vaikeakulkuisiin tiloihin. Pykälässä säädettäisiin lisäksi velvollisuudesta vaadittaessa esittää valvovalle viranomaiselle kirjallisesti tai sähköisessä muodossa tarkastuksen kannalta tarvittavat asiakirjat tai muut tiedot, joilla on merkitystä tarkastuksen toteuttamisen kannalta. Kyseessä olisi tiedonsaantioikeutta tukeva säännös valvonnassa. Lisäksi pykälän mukaan olisi oikeus saada myös jäljennöksiä tai tulosteita tarkastetuista asiakirjoista.

358 § Ydinalan kansainvälisten sopimusten noudattamisen valvonta

Pykälässä säädettäisiin Euratom-sopimuksen ja muiden Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusten noudattamisen valvonnan järjestämisestä. Pykälä vastaisi kumottavan lain 63 §:n 3 momenttia ja YEA 118 a §:ää. Pykälässä tarkoitettu hyväksyminen on julkisen vallan käyttöä, joten siitä olisi säädettävä laissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin 351 ja 354 §:n, 356 §:n 2 momentin ja 357 §:n soveltamisesta Euratomin ja Kansainvälisen atomienergiajärjetön tarkastajiin sekä joissain tilanteissa myös muiden Suomea sitovien ydinalan kahdenvälisten kansainvälisten sopimusten valvontaan. Kansainvälisen atomienergiajärjestön valvonta perustuu ydinmateriaalivalvontasopimukseen ja Euratomin valvonta Euratom-sopimukseen. Kahdenvälisiin sopimuksiin liittyvä valvonta olisi tarpeen sisällyttää osaksi säännöstä sen vuoksi, että Kansainvälinen atomienergiajärjestö ei aina toteuta valvontaa, vaikka se on vallitseva käytäntö myös kahdenvälisissä sopimuksissa. Kyse on ennen kaikkea ydinmateriaalivalvontaan kohdistuvasta valvonnasta, johon liittyy erityinen kansainvälinen valvontamekanismi ydinaseiden leviämisen estämiseksi. Edellä 351 §:n 1 momentin 2–6 kohdassa tarkoitettuja valvontatoimenpiteitä saisivat Suomessa suorittaa ainoastaan erikseen sitä varten hyväksytyt tarkastajat, jotka Säteilyturvakeskus hyväksyisi 2 momentin nojalla tai työ- ja elinkeinoministeriö 3 momentin nojalla. Tiedonsaantioikeus 351 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla koskisi myös sellaisia tietoja, joista esim. Euroopan komissio pyytää lisätietoina, ja valvontalaitteiden mahdollisesti siirtämää tietoa. Näitä toimitetaan Euroopan komissiolle ja osin Kansainväliselle atomienergijärjestölle, mutta ei suoraan tarkastajille.

Pykälän 1 momentin mukaan Säteilyturvakeskuksen edustajan olisi oltava aina läsnä ydinenergian käyttöpaikoilla, kun pykälässä tarkoitetut tarkastajat suorittavat valvontatoimenpiteitä, kuitenkin siten, että tästä ei saa seurata viivettä tai haittaa tarkastuksen tekemiselle. Vaatimus ei koskisi etänä suoritettavia tarkastuksia. Momentin mukaan 355 §:ssä tarkoitetulla asianosaisella olisi oikeus olla läsnä tarkastuksessa. Muutoin tarkastukseen sovellettaisiin asianomaista Suomea velvoittavaa ydinalan kansainvälistä sopimusta.

Pykälän 2 momentin mukaan Säteilyturvakeskus hyväksyisi tarkastajan, jos tarkastajan ei arvioida voivan vaarantaa ydinenergian käytön turvallisuutta ja ydinaseiden leviämisen estämistä. Luvanhaltijoita olisi kuultava hyväksynnän yhteydessä ehdotetuista tarkastajista pyytämällä lausunnot. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa Säteilyturvakeskus ei 2 mo-

mentissa mainituista syistä johtuen hyväksyisi tarkastajaa. Tällaisissa tilanteissa toimivalta käsitellä ja ratkaista asia siirrettäisiin työ- ja elinkeinoministeriölle, joka tekisi arvioinnin ottaen huomioon lain 7–13 §:ssä säädetyt yleiset periaatteet, velvollisuudet ja kiellot. Pykälän 2 ja 3 momentin mukainen menettely vastaisi nykykäytäntöä, joka on osoittautunut joustavaksi. Ainoastaan poikkeuksellisesti tarkastajan hyväksymistä koskeva asia on siirretty työ- ja elinkeinoministeriöön. Valmistelun yhteyden on myös selvitetty tarkastajien hyväksymistä koskevien ratkaisujen siirtämistä kokonaisuudessaan työ- ja elinkeinoministeriöön, mutta sen arvioidaan tarpeettomasti hidastavan ja hankaloittavan hyväksymismenettelyä.

359 § Säteilyturvakeskuksen tutkintaoikeus

Pykälässä säädettäisiin ydinlaitosten ja ydinaineen talteenottolaitosten häiriö- ja onnettomuustilanteiden tutkinnasta. Pykälä vastaisi yleispiirteisesti kumottavan lain 63 §:n 1 momentin 9 kohdan säännöstä tutkinnasta, mutta sääntelyä ehdotetaan tarkennettavaksi selvästi nykyiseen nähden.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin häiriö- ja onnettomuustilanteista, joiden perusteella Säteilyturvakeskus voisi aloittaa tutkinnan. Tutkinnan käynnistäminen edellyttäisi konkreettista ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuteen vaikuttavaa häiriö- tai onnettomuustilannetta tai muuta vakavaa tilannetta, jossa tutkinta olisi tarpeen sen syyn selvittämiseksi tai vastaavien tilanteiden ehkäisemiseksi. Tutkittavan tapauksen tulisi liittyä konkreettisesti laitoksen turvallisuuden vaarantumiseen, säteilyaltistukseen tai ympäristön kontaminoitumiseen. Tutkinta voitaisiin kohdistaa myös tilanteisiin, joissa laitoksen tai sitä koskevan luvan haltijan toiminnassa on havaittu puutteita, jotka heikentävät merkittävästi laitoksen suunniteltua toimintaa häiriötilanteissa ja nostavat riskiä laitoksen onnettomuudesta. Tutkinnassa voitaisiin selvittää sellaista tapahtumaa, jossa lähtökohtaisesti oletettaisiin osapuolien hoitaneen velvoitteensa ja toimineen lain mukaisesti, mutta siitä huolimatta pykälässä tarkoitettu häiriö- tai onnettomuustilanne tai sellaisen vaaratilanne olisi päässyt syntymään. Suuronnettomuuksien tutkinnasta säädetään erikseen turvallisuustutkintalaissa (525/2011).

Pykälän 2 momentin mukaisesti tutkinnassa selvitettäisiin tapahtumien kulku, siihen vaikuttaneet välilliset ja välittömät syyt, syy-seurausketjut ja tapahtuman syntyyn myötävaikuttaneet tekijät. Samassa momentissa säädettäisiin tutkintaa tekevien henkilöiden riippumattomuudesta. Määräaikaiseen tutkintatehtävään nimitettävän yksittäisen tutkintaryhmän jäsenen tulisi olla mahdollisimman riippumaton valvottavasta asiasta, jotta ennakkoasenteet ja tutkijan asema vaikuttaisivat mahdollisimman vähän tutkinnan suorittamiseen ja johtopäätösten tekemiseen. Riippumattomuuden vuoksi viranomainen ei myöskään tutkinnassa lähtökohtaisesti tutkisi viranomaisen omia toimia, vaikka usein valvova viranomainen on jollain tavalla ollut sellaisessa vuorovaikutuksessa tutkittavan asian kanssa siten, että viranomaisen toimet ovat saattaneet vaikuttaa osaltaan tapahtuman syntyyn. Jos ilmenisi, että on tarve tutkia myös viranomaisen toimet, olisi harkittava tilanteen mukaan erillistä selvittämistä esim. sisäistä tutkintaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös siitä, että Säteilyturvakeskuksen virkahenkilöiden lisäksi tutkintaan voisi osallistua ulkopuolisia asiantuntijoita. Ulkopuoliset asiantuntijat eivät toimisi virkavastuulla, vaan heidän roolinsa rajautuisi teknisten tai muiden vastaavien erityiskysymysten selvittämiseen. Ulkopuoliset asiantuntijat eivät myöskään käyttäisi julkista valtaa. Näiden toimivaltuudet olisi rajattu ja toiminta tapahtuisi tutkinnasta vastaavan virkamiehen ohjauksessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tutkinnan lopputuloksesta. Tutkinnasta laadittaisiin julkinen raportti. Valvontatoimenpidetarpeet ja suositukset turvallisuuden kehittämiseksi tulisi esittää

tutkintaryhmän laatimassa julkisessa tutkintaraportissa. Tietojen mahdollinen osittainen salaaminen tapahtuisi julkisuuslain yleisö- ja asianosaisjulkisuussäännösten sekä salassapitosäännösten mukaisesti. Kolmannen oikeudesta saada tieto Säteilyturvakeskuksen tutkinnan yhteydessä saamista asiakirjoista sekä viranomaisen toiminnan vaitiolovelvollisuudesta ja asiakirjojen salassapidosta säädetään julkisuuslaissa.

Pykälän 3 momentin mukaisesti tutkinnan perusteella voitaisiin ensisijaisesti antaa laajalti suosituksia turvallisuuden parantamiseksi. Suositukset voisivat kohdistua luvanhaltijalle, ydinaineen talteenottolaitoksen luvan haltijalle, toimialalle ja viranomaisille tai olla esim. esityksiä lainsäädännön muuttamiseksi. Turvallisuussuosituksina annettavat johtopäätökset voisivat perustua laajemmin henkilöstön kuulemiseen kuin valvonnalliset tai oikeudelliset seuraamukset. Valvontatarkoituksessa tehtävästä tutkinnasta tulisi kuitenkin voida seurata niin valvonnallisia toimenpiteitä ja oikeudellisen vastuun kohdentumista siitäkin huolimatta, että lähtökohtaisesti tutkintaa ei tehdä oikeudellisen vastuun toteuttamiseksi. Velvoitteiden laiminlyöntiin liittyvät tilanteet jäisivät ensin tavanomaisten hallintomenettelyiden ja hallintopakkojen avulla saatettavaksi turvalliselle ja lainmukaiselle tasolle. Riittävän vakavina ne saattaisivat siirtyä poliisin tutkittaviksi. Valvontaviranomaisen valvontatehtävään kuuluvia toimenpiteitä ei kuitenkaan voisi korvata pelkillä suosituksilla. Tutkinnalla ei siis tulisi korvata tavanomaisia hallinto- tai rikosprosessuaalisia menettelyitä. Tämä piirre erottaa valvontaviranomaisen tutkinnat oleellisesti ns. turvallisuustutkinnoista.

360 § Tiedonsaanti ja muut oikeudet tutkinnassa

Pykälässä säädettäisiin tutkintaan liittyvästä tiedonsaannista sekä muista oikeuksista. Tiedonsaantioikeus rakentuisi valvontaan liittyvää tiedonsaantioikeutta täydentävästi siten, että Säteilyturvakeskuksella olisi oikeus saada sellaisia tietoja, jotka ovat välttämättömiä tutkinnan suorittamiseksi. Välttämättömillä tiedoilla tarkoitetaan sellaisia tietoja, joita ilman tutkintaa ei ole mahdollista toteuttaa.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettuja tutkinnassa tarvittavia välttämättömiä tietoja voisivat olla esim. poikkeamaraportit, kokouspöytäkirjat, työmaapäiväkirjat, tapahtuma- ja vuosiraportit, ohjeet, toimintajärjestelmän asiakirjat, prosessiparametrit, lokitiedot, teknisten laitteiden tallenteet, palkitsemisjärjestelmiin liittyvät tiedot, aikataulut, annetut tehtävämääräykset tai koulutuksiin ja pätevyyksiin liittyvät tiedot. Muilta viranomaisilta tai esitutkinnasta saatettaisiin myös tarvita salassapitosäännösten suojaamia tietoja. Tällaiset tiedot saattaisivat vaikuttaa siihen, aloittaisiko Säteilyturvakeskus omaa tutkintaa ollenkaan tai keskeyttäisikö oman tutkintansa. Säteilyturvakeskus ei tutkisi tapahtumaa, joissa lähtökohtaisesti tiedetään olevan kyse ilmiselvästä laiminlyönnistä tai lain noudattamatta jättämisestä, ja tällainen tilanne tulee saattaa lain vaatimalle tasolle hallinnollisin keinoin. Jos Säteilyturvakeskus tutkisi esitutkintaviranomaisen kanssa rinnakkain samaa tapahtumaa, tutkinnan johtopäätösten ja edelleen toimenpiteiden ja suositusten kannalta esitutkinnasta saatavat tiedot voivat olla merkittäviä sen varmistamiseksi, että Säteilyturvakeskuksen tutkinnassa ei tehdä selkeästi virheellistä johtopäätöstä ja edelleen niiden perusteella virheellisiä ja perusteettomia valvontatoimia tai perusteettomia turvallisuussuosituksia.

Pykälän 2 momentin mukaisesti tutkinnassa voitaisiin kuulla tutkinnan kohteena olevien tapahtumien osapuolia, kolmansia osapuolia sekä näiden henkilöstöä. Tämä voi tarkoittaa esim. alihankkijoita. Tutkinnan suorittajat viime kädessä valitsisivat tutkinnassa kuultavat henkilöt, ja kuuleminen tulisi aina tehdä ilman työnantajan edustajan läsnäoloa kuulemistilaisuudessa. Kuultava henkilö olisi lähtökohtaisesti kuultavana, ei asianosaisena, epäiltynä tai todistajana, mutta tämän asema saattaisi muuttua tutkinnan edetessä, jos tutkinnassa ilmenisi seikkoja, jotka

johtaisivat oikeudellisten vastuukysymysten selvittämiseen. Tästä syystä kuultavalle tulisi riittävästi selventää ennen kuulemista hänen oikeudellinen asemansa sekä oikeutensa ja velvollisuutensa. Kuulemisesta tehtäisiin pöytäkirja, jonka kuultava allekirjoittaisi. Kuulemisessa saadut tiedot voitaisiin tarvittaessa salata osin tai kokonaan julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 15 kohdan perusteella.

Koska valvontaviranomaisen tekemässä tutkinnassa olisi kyse valvontaluonteisesta tutkinnasta eikä varsinaisesta turvallisuustutkinnasta, tiedonsaantioikeuksiin ei kuuluisi esim. henkilöiden terveystiedot taikka sijainti- tai puhelutiedot tai luottamuksellisen viestinnän suojan ydinalueeseen kuuluvat tiedot. Erityiset henkilötietoryhmät rajattaisiin kokonaan pois tiedonsaantioikeuksista. Muutoin suhde viranomaisen ja valvottavan välillä voisi muodostua ongelmalliseksi, jos valvovalle viranomaiselle annettaisiin oikeuksia, jotka lähenevät esitutkintaa tai esim. riippumattoman tutkintaorgaanin Onnettomuustutkintakeskuksen tutkintaoikeuksia.

Tutkinnassa voitaisiin rajoittaa liikkumista tutkintapaikalla, ja tutkintaryhmällä olisi oikeus ottaa haltuun esineitä ja asiakirjoja, joille voitaisiin tehdä tutkimuksia. Tällaiset oikeudet voivat olla välttämättömiä syyn selvittämisessä, vaikka niitä ei usein tarvitsisi käyttää.

361 § Toiminnan keskeyttäminen ja rajoittaminen

Pykälässä säädettäisiin toiminnan keskeyttämisestä ja rajoittamisesta. Sääntely vastaisi pääosaltaan kumottavan lain 67 §:ää. Sääntelyä kuitenkin uudistettaisiin sisällöllisesti ja lakiteknisesti. Viittaukset asianosaisen kuulemiseen on tarpeettomana poistettu, koska päätös tehtäisiin hallintolain mukaisin menettelyin hallintopäätöksellä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, joiden mukaan ydinlaitosta tai ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltijan toiminta tai toiminnanharjoittajan luvan mukainen toiminta voitaisiin keskeyttää. Rajoitus voisi kohdistua sekä luvanhaltijoihin ja ydinaineen talteenottolaitoksen luvan haltijaan että sellaisiin muihin toiminnanharjoittajiin, joilla on ehdotetun lain mukainen toimintalupa. Toiminta voitaisiin keskeyttää ensinnäkin sillä perusteella, että toiminnasta voi aiheutua välitöntä vaaraa ihmisten terveydelle tai turvallisuudelle. Keskeyttäminen voitaisiin lisäksi tehdä sillä perusteella, että toiminta olisi merkittävästi vastoin ehdotetun lain säännöksiä tai Suomea sitovia ydinalan kansainvälisiä velvoitteita. Tämä koskisi erityisesti ydinmateriaalivalvontaan liittyviä velvoitteita. Toiminnan keskeyttäminen tai rajoittaminen voitaisiin tehdä vain välttämättömiltä osin. Päätös voisi olla voimassa vain siihen saakka, kunnes päätökseen johtanut syy olisi lakannut olemasta.

Pykälän 2 momentin mukaan toiminta voitaisiin keskeyttää, jos ydinvastuulaissa säädettyjä velvoitteita ei ole täytetty.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa ilman varsinaisen hallintopäätöksen tekemistä toiminta keskeytetään tai rajoitetaan kiireellisenä välittömän hallintopakon keinoin. Säännös on tarpeen esim., jos viranomaisvalvonnassa havaitaan jokin välitöntä vaaraa aiheuttava tilanne. Toiminnan keskeyttäminen tai rajoittaminen voitaisiin tehdä välittömänä hallintopakkotoimena enintään 14 päivän ajaksi.

362 § Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin työ- ja elinkeinoministeriön ja Säteilyturvakeskuksen oikeudesta kieltää säännösten vastainen menettely ja velvoittaa korjaamaan toiminta säännösten mukaiseksi. Sääntely vastaisi kumottavaa sääntelyä osittain (ks. kumottavan lain 55 §:n 2 momentin 4 kohta). Kieltoa koskeva säännös olisi uusi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin määräajan asettamisesta ja korjaavien toimien ilmoittamisesta.

363 § Turvallisuutta parantaviin toimenpiteisiin velvoittaminen

Pykälässä säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen mahdollisuudesta velvoittaa luvanhaltijaa sellaisten välttämättömiin ydinlaitoksen turvallisuutta parantaviin toimiin, joita voitaisiin pitää perusteltuina ydinalan kansainvälisistä velvoitteista, tieteellisestä tutkimuksesta tai kansainvälisistä käyttökokemuksista johtuen. Kyse olisi muusta kuin suoraan luvanhaltijan toiminnasta johtuvasta syystä tehdä turvallisuusparannuksia, mikä on keskeinen ero 362 §:n mukaiseen toiminnassa havaittujen puutteiden korjaamisen edellyttämiseen. Pykälä tulisi sovellettavaksi esim. tilanteessa, jossa ulkomaisessa ydinlaitoksessa tapahtuu onnettomuus ja Suomessa sijaitsevassa ydinlaitoksessa on välttämätöntä suorittaa turvallisuutta parantavia toimenpiteitä vastaavan tilanteen välttämiseksi. Toinen mahdollinen tilanne voisivat olla ydinalan kansainväliset velvoitteet, joista seuraisi velvollisuus edellyttää joitakin välttämättömiä turvallisuusparannuksia.

Pykälän soveltamiskynnys olisi verrattain korkealla eli toimenpiteiden olisi oltava välttämättömiä turvallisuuden parantamiseksi sekä oikeasuhtaisia turvallisuustavoitteisiin ja niistä aiheutuviin kustannuksiin nähden. Käytännössä tämä tarkoittaa, että vähäistä parannusta ei olisi perusteltua edellyttää, jos siitä aiheutuisi luvanhaltijalle huomattavia kustannuksia.

364 § Uhkasakko, teettämisuhka ja keskeyttämisuhka

Pykälä sisältäisi säännökset Säteilyturvakeskuksen oikeudesta käyttää uhkasakkolaissa (1113/1990) säädettyjä keinoja ehdotetussa laissa säädettyjen velvoitteiden tehostamiseksi.

Pykälän 2 momentissa olisi rajoitus tietojen hyödyntämisestä esitutkinnassa, syyteharkinnassa ja oikeudenkäynnissä.

Pykälän 3 momentissa olisi viittaus uhkasakkolakiin.

365 § Ydinmateriaalien haltuunotto

Pykälässä säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen oikeudesta ottaa haltuun ydinmateriaalia toiminnanharjoittajalta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin haltuunoton edellytyksistä. Säteilyturvakeskus voisi päättää ydinmateriaalien ottamisesta valtion haltuun, jos toiminnanharjoittaja ei noudata 362 §:n nojalla annettua määräystä ydinmateriaaleihin liittyvien velvollisuuksien täyttämisestä ja toiminnanharjoittajan menettely kokonaisuutena arvioiden on perusteltu syy olettaa, että velvollisuuksia tai osaa niistä ei voida toiminnanharjoittajan toimenpitein toteuttaa.

Pykälän 2 momentin mukaan toiminnanharjoittajan olisi korvattava valtiolle ydinmateriaalien haltuunotosta aiheutuvat kustannukset. Nämä voivat liittyä mm. ydinmateriaalivalvonnan velvoitteiden hoitamiseen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin haltuunoton päättymisestä. Takavarikoimisessa noudatetaan pakkokeinolakia (806/2011).

366 § Ydinaineita koskeva toissijainen huolehtimisvelvollisuus

Pykälän 1 momentin mukaan sellaisen tilanteen varalta, jossa momentissa tarkoitettu toiminnanharjoittaja ei voi ilman kohtuuttomia kustannuksia palauttaa käytöstä poistettua ydinainetta toimittajalle tai luovuttaa sitä muulle toimijalle, Säteilyturvakeskus voisi hakemuksesta päättää, että valtio huolehtii ydinaineisiin liittyvistä ydinmateriaalivalvonnan velvoitteista. Tämä tarkoittaisi mm. ydinmateriaalivalvonnan kannalta tarpeellisia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että jätteessä olevat ydinmateriaalit eivät päädy vääriin käsiin.

Pykälän 2 momentin mukaan toiminnanharjoittaja olisi velvollinen korvaamaan valtiolle 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden kustannukset 365 §:n mukaisesti. Vastaava säännös on säteilylain 80 §:n 4 momentissa. Pykälässä säädettäisiin säteilylain 80 §:ää täydentävästä valtion toissijaisesta huolehtimisvelvollisuudesta. Säteilylain 80 §:n 1 momentin mukaan valtio huolehtii toissijaisesti jätteiden vaarattomiksi tekemisestä. Käytöstä poistettuihin ydinaineisiin, jotka samalla ovat säteilylaissa tarkoitettuja radioaktiivisia jätteitä, mutta eivät ehdotetussa laissa tarkoitettuja ydinjätteitä, sovelletaan lisäksi säteilylain 80 §:n 3 momenttia.

367 § Ydinjätteiden luovuttaminen valtiolle ydinjätehuollon toimenpiteitä varten

Pykälässä säädettäisiin ydinjätteiden luovuttamisesta valtiolle tilanteessa, jossa luvanhaltija jättää noudattamatta ydinjätehuoltoon liittyvät velvoitteensa.

Pykälän soveltaminen edellyttäisi ensinnäkin, että 362 §:n nojalla annettua määräystä ydinjätehuoltoon liittyvien velvollisuuksien täyttämisestä ei ole noudatettua. Tällaisia velvollisuuksia olisi esim. hyväksytyn ydinjätehuoltosuunnitelman noudattaminen lähtökohtaisesti, vakuusvelvollisuuden laiminlyönti, ydinjätehuoltomaksujen laiminlyönti, ydinjätehuoltosuunnitelman ja käytöstäpoistosuunnitelman laatimista ja päivittämistä koskevien velvoitteiden laiminlyöty, Valtion ydinjätehuoltorahastoon liittyvien velvoitteiden laiminlyönti (esim. suojaosuutta, mahdollista ylimääräistä suojaosuutta, lainan takaisinmaksua tai lainavakuuksien täydentämistä koskevan velvoitteen laiminlyönti). Pykälän soveltaminen edellyttäisi lisäksi, että luvanhaltijan menettely kokonaisuutena arvioiden on perusteltu syy olettaa, että ydinjätehuoltoa tai osaa siitä ei voida luvanhaltijan toimenpitein toteuttaa. Pykälän 1 momentti vastaisi osin kumottavan lain 31 §:ää, mutta sääntelyä selkeytettäisiin.

Pykälän 2 momentin mukaan valtio huolehtisi tarvittavista ydinjätehuollon toimenpiteistä ja luvanhaltija vastaisi edelleen niiden kustannuksista. Valtion käytettävissä olevat ratkaisut ydinjätehuollon järjestämiseksi vaatisivat tällaisissa tilanteissa aina tapauskohtaista harkintaa. Sen vuoksi yksityiskohtaisista menettelyistä ei säädettäisi. Kustannukset voivat olla hyvinkin eritasoisia riippuen siitä, millaiset toimenpiteet arvioidaan tarpeelliseksi. Säännös vastaisi kumottavan lain 32 §:n 2 momenttia. Valtiolle ydinjätehuoltoon liittyvien toimenpiteiden suorittamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta säädettäisiin 23 luvussa.

368 § Radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden luovuttaminen valtiolle jätehuollon toimenpiteitä varten

Pykälä säädettäisiin ydinaineen talteenottolaitoksen luvan haltijan jätehuollon toimenpiteisiin liittyvien laiminlyöntien seurauksena tehtävästä päätöksestä ottaa valtion huolehdittavaksi toimenpiteiden toteuttaminen. Sääntely olisi pääosin vastaava kuin 367 §:ssä säädetään ydinjätehuollon toimenpiteistä. Kustannusten korvaamiseen käytettäisiin ensisijaisesti 285 §:ssä tarkoitettua vakuutta, josta suoritettavista kustannuksista säädettäisiin 286 §:ssä.

369 § Valtion haltuun tulleet ydinmateriaalit ja ydinjätteet

Pykälän 1 momentin mukaan ns. orvot ydinmateriaalit ja ydinjätteet siirtyisivät valtion haltuun. Sama koskisi sellaisia ydinmateriaaleja ja ydinjätteitä, jotka olisivat sellaisen luvanhaltijan tai muun toiminnanharjoittajan hallussa vastoin ehdotettua lakia (esim. ilman ehdotetussa laissa edellytettyä lupaa).

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valtion velvollisuudesta huolehtia sen haltuun tulleista ydinmateriaaleista ja ydinjätteistä ehdotetun lain mukaisesti. Keskeisesti velvoitteet liittyvät ydinmateriaalivalvontaan ja turvallisuuteen. Käytännössä Säteilyturvakeskus voisi huolehtia tarvittavista toimenpiteistä. Tällöin Säteilyturvakeskukselta ei edellytettäisi ehdotetun lain mukaista lupaa tai hyväksymistä, mutta Säteilyturvakeskuksen olisi kuitenkin noudatettava, mitä ehdotetussa laissa säädetään turvallisuudesta.

Pykälän 3 momentin mukaan 2 momenttia sovelletaan myös valtion haltuun 365–368 §:n nojalla tulleisiin ydinaineisiin ja muihin ydinmateriaaleihin sekä ydinjätteisiin ja radioaktiivisia aineita sisältäviin jätteisiin.

370 § Virka-apu

Pykälässä säädettäisiin virka-avusta. Virka-apu on aina luonteeltaan poikkeuksellista, ja siinä on kyse viranomaisen toimivallan käyttämisestä toisen viranomaisen avustamiseksi tälle laissa säädetyn tehtävän toteuttamiseksi tavalla, joka ei virka-apua pyytävälle viranomaiselle ole mahdollista esim. erityistilanteessa toimivallan tai kyvykkyyden puutteen vuoksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen ja muiden toimivaltaisten viranomaisten, mukaan lukien ydinalan kansainvälistä valvontaa suorittavat viranomaiset, oikeudesta saada virka-apua poliisilta. Säännös sisältäisi ensinnäkin viittauksen poliisilakiin, jossa on säädetty poliisin yleisestä velvollisuudesta antaa virka-apua. Merkityksellistä on erityisesti poliisilaissa säädetty virka-apu muulle viranomaiselle valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi, jos viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään. Momentissa olisi viittaussäännökset lisäksi Rajavartiolaitoksen ja pelastusviranomaisten virka-apuvelvoitetta koskeviin säännöksiin.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan valvontaviranomaisella olisi oikeus saada poliisilta virka-apua valvontavelvollisuuksien toteuttamiseksi sekä toiminnan keskeyttämistä, rajoittamista ja kieltoa koskevassa asiassa. Käytännössä virka-apu tarkoittaisi esim. tilanteita, jossa päätöksen kohde ei noudata saamaansa kieltoa tai rajoitusta ja Säteilyturvakeskuksen toimivalta ei riitä päätöksen täytäntöönpanemiseksi. Säännöstä voitaisiin soveltaa myös kuljetuksiin erityisesti, jos kuljetuksessa ei ole edellytetty turvahenkilöä, joka voisi estää suoraan oman toimivaltansa nojalla kuljetuksen toteuttamisen.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin ydinaineiden ja ydinjätteiden löytämiseksi suoritettavasta kotietsinnästä tai henkilötarkastuksesta. Poliisi antaisi virka-apua sellaisissa tilanteissa, joissa ydinaineita tai ydinjätteitä on kadonnut ja niiden löytämiseksi joudutaan etsintää kohdistamaan kotirauhan piiriin tai henkilöön. Kotietsinnässä ja henkilöntarkastuksessa sovelletaan lisäksi, mitä pakkokeinolaissa säädetään kotietsinnän.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin Suomea velvoittavan ydinalan kansainväliseen sopimukseen perustuvan valvonnan toteuttamiseksi tarvittavasta virka-avusta. Kohdassa tarkoitetaan mm. Euratom-sopimuksen 81 artiklan mukaista valvontatehtävää ja 83 artiklassa tarkoitettuja Euroopan komission määräämiä seuraamuksia, joiden täytäntöönpanemiseksi virka-apu voi joissain tilanteissa olla tarpeen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen oikeudesta saada virka-apua poliisilta ja rajavartiolaitokselta. Virka-apua olisi oikeus saada valmiustilanteissa, joissa Säteilyturvakeskuksen henkilöstöä on tarpeen saada mahdollisimman nopeasti paikan päälle. Kyseisillä viranomaisilla on sekä toimivalta että tarvittavaa kalustoa tällaiseen kuljettamiseen, mitä Säteilyturvakeskuksella ei ole. Lisäksi rajavartiolaitoksella on käytössään sellaista erityisesti merialueilla käytettävää säteilymittauskalustoa, joita Säteilyturvakeskuksella ei ole, minkä vuoksi Säteilyturvakeskuksella olisi valmiustilanteessa oikeus saada virka-apua Rajavartiolaitokselta tällaisten mittauskaluston käytön osalta. Rajavartiolaitoksen muusta virka-avusta säädetään rajavartiolain (578/2005) 77 §:ssä, jota koskeva viittaus olisi 1 momentissa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin puolustusvoimien velvollisuudesta antaa virka-apua. Virka-apu kohdistuisi erityisesti valmius- tai uhkatilanteisiin, joihin puolustusvoimilla on sellaista erityistä kalustoa, mitä Säteilyturvakeskuksella ei ole, mutta joka on tarpeen Säteilyturvakeskuksen tehtävien hoitamiseksi valmiustilanteessa tai uhkatilanteessa. Nämä liittyvät esim. valmiuteen suorittaa säteilymittauksia lentokoneesta. Uhkatilanteissa, joissa poliisilla olisi johtovastuu, sovellettaisiin, mitä puolustusvoimien poliisille antamasta virka-avusta erikseen säädetään.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisten oikeudesta saada virka-apua Tullilta. Tämä kattaisi myös kansainväliseen valvontaan ja erityisesti ydinaineisiin liittyvät tilanteet. Virka-apu kohdistuisi erityisesti viennin, tuonnin ja siirtojen valvontaan. Kyse voisi olla esim. tilanteesta, jossa on tarpeen selvittää ydinenergialain nojalla tapahtuvaan vientiin liittyviä rikkomuksia, joiden tutkintaan Tullilla on asianmukaiset toimivaltuudet. Lisäksi Säteilyturvakeskuksella olisi oikeus saada virka-apua ajoneuvojen säteilymittausten toteuttamiseen, johon Tullilla on erityistä kalustoa.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin työ- ja elinkeinoministeriön ja Säteilyturvakeskuksen velvollisuudesta antaa toisilleen virka-apua.

Pykälän 7 momentissa säädettäisiin virka-avusta aiheutuvista kustannuksista. Lähtökohtaisesti virka-avun pyytäjä vastaisi kustannuksista, jollei asiasta toisin viranomaisten välillä sovita. Lisäksi virka-avun antamisen edellytyksenä olisi, että sen antaminen ei vaaranna virka-apua antavan viranomaisen säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

371 § Turvallisuusselvitystä koskeva velvollisuus

Pykälä vastaisi kumottavan lain 7 i §:n 7 momenttia, mutta siihen tehtäisiin muutamia täsmennyksiä. Turvallisuusselvityslaissa säädetään henkilöturvallisuusselvityksen laatimisen edellytyksistä. Esitykseen sisältyy ehdotus mainitun lain muuttamisesta. Turvallisuusselvityslain 21 §:n 5 kohta jaettaisiin 5–5 c kohdaksi, joista ehdotettuun lakiin liittyisivät 5–5 b kohta.

Ydinlaitoksessa on paljon turvallisuusselvityslain 21 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua salassa pidettävää aineistoa. Lisäksi turvallisuusselvityslain 22 §:ssä säädetään eräiden tehtävien hyväksyminen turvallisuusselvitysmenettelyyn. Pykälän 1 momentissa säädetty velvollisuus koskisi luvanhaltijoiden lisäksi muita toiminnanharjoittajia, jolla on tämän lain mukainen lupa (esim. toimintalupa tai ydinaineen talteenottolaitosta koskeva lupa), tai joka hakee ehdotetussa laissa tarkoitettua lupaa. Vaatimus koskisi myös toimittajien ja alihankkijoiden henkilöstöä. Pykälän 2 momentin mukaan turvallisuusselvitystä koskevaa vaatimusta sovellettaisiin sellaisiin ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetukseen, jota varten vaadittaisiin 18 luvun mukaista hyväksymistä.

Pykälän 3 momentissa tarkennettaisiin turvallisuusselvitystä koskevaa vaatimusta.

372 § Terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeus

Pykälä vastaisi pääosin sisällöltään kumottavan lain 7 w §:n 2–6 momenttia. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa ilmoitusoikeus laajennettaisiin koskemaan turvajärjestelyjen vastuuhenkilöä ja sellaista henkilöä, joka muutoin osallistuu ydinlaitoksen turvallisuuteen merkittävästi vaikuttavien toimintojen ohjaukseen ydinvoimalaitoksella. Turvajärjestelyjen vastuuhenkilö vastaa ydinvoimalaitoksen turvajärjestelyjen suunnittelusta ja toimeenpanosta, mikä tarkoittaa erityistä mahdollisuutta vaikuttaa turvajärjestelyjen toteutukseen. Henkilöitä, jotka muutoin osallistuvat mainitulla tavalla toimintojen ohjaukseen ydinvoimalaitoksella, ovat esim. tuoreen ja käytetyn ydinpolttoaineen käsittelylaitteita ohjaavat ja ydinvoimalaitoksen valvomossa työskentelevät muut kuin ohjaajat (ns. käyttömies, field operators). Tahot, joille ilmoitus saadaan tehdä, on muokattu hieman ottaen huomioon ehdotetussa laissa käytetty terminologia ja se, että vastuullista johtaa ei enää vaadita.

Ilmoitusoikeutta täydentää rikoslain 15 luvun 10 §, jossa säädetään yleisestä velvollisuus ilmoittaa suunnitteilla olevasta törkeästä rikoksesta.

36 luku

Tietojen toimittaminen Säteilyturvakeskukselle ydinlaitosten valvontaa varten

373 § Säännöllinen tietojen toimittaminen

Pykälässä säädettäisiin luvanhaltijan velvollisuudesta toimittaa säännöllisesti tietoja Säteilyturvakeskukselle. Nykyisin velvoite perustuu osin YVL-ohjeisiin, etenkin ohjeeseen YVL A.9 (ks. myös YVL-ohjeen A.10 vaatimukset 606 ja 713). Nykyiseen toimintaan nähden ehdotettu sääntely olisi uutta, ja sen tarkoituksena on kohdentaa nykyistä paremmin luvanhaltijoiden ja ydinlaitosta koskevan luvan hakijan tietojen toimittamista koskevat velvoitteet suhteessa toiminnan laatuun ja laajuuteen. Valvonnan kannalta tarpeettomia raportteja ei vaadittaisi.

Pykälän 1 momentissa olisi määritelty aihekohtaisia kokonaisuuksia, joita säännöllinen tietojen toimittaminen voisi koskea. Näitä olisivat turvallisuuteen vaikuttava toiminta, ydinlaitosten rakentamista koskevat tiedot, sen käyttöä ja käytöstäpoistoa koskevat tiedot, ydinlaitoksen kunto, ydinlaitoksesta aiheutuvat päästöt sekä ydinlaitoksen ympäristön säteilyvalvonnan tulokset. Tietoja olisi toimitettava laitoksen rakentamisen, käytön ja käytöstäpoiston aikana. Säännöllinen toimittaminen voisi tarkoittaa erilaisia säännönmukaisesti toimitettavia tietoja. Näitä voisivat olla vuorokausittaiset tietojen toimittamiset ydinlaitoksen käytöstä, mutta myös esim. neljännesvuosittain tai vuosittain toimitettavat tiedot. Tietojen toimittamisen laajuus määräytyisi ensinnäkin toiminnan laadun ja laajuuden perusteella. Tämä tarkoittaisi sitä, että laajamittaisemmasta toiminnasta, kuten ydinvoimalaitoksen käyttämisestä olisi tarpeen toimittaa laajemmin tietoja verrattuna ydintekniseen laitoksen käyttämiseen. Toisaalta rakentamisvaiheessa tietoja ei tarvita samalla tavalla suhteessa käyttövaiheeseen. Lisäksi tietojen toimittaminen perustuisi siihen, että tietoja toimitettaisiin vain sellaisista asioista, jotka ovat tarpeen turvallisuuden varmistamiseksi tai osoittamiseksi. Tavoitteena on varmistaa, että Säteilyturvakeskuksella pysyy riittävä tilannekuva ydinlaitoksen turvallisuudesta.

Pykälän 2 momentin mukaan tietojen toimittaminen perustuisi luvan hakijan tai luvanhaltijan esittämään suunnitelmaan, jonka olisi oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä. Toimitettavista

tiedoista olisi tarkoitus antaa 388 §:n nojalla tarkempia määräyksiä niiden täsmällisemmäksi määrittämiseksi. Suunnitelma voitaisiin hyväksyä, jos sen perusteella voidaan saada riittävästi tietoa turvallisuuden valvonnan kannalta.

2374 § Ydinlaitoksen tapahtumista ilmoittaminen

Ydinturvallisuusdirektiivin 8 b artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan on huolehdittava siitä, että luvanhaltijalla on velvoite raportoida toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle tapahtumista, joilla on mahdollisia vaikutuksia ydinlaitoksen turvallisuuteen. Nykyisin asiasta säädetään säteilylain 16 luvussa sekä tarkemmin STUK-määräyksen Y/1/2018 21 ja 22 §:ssä ja STUK-määräyksen Y/4/2018 25 ja 26 §:ssä ja edelleen tarkemmin YVL-ohjeen A.10 7 luvussa, YVL-ohjeen A.9 vaatimuksessa 307 f ja TTKE:n vastaisten tilanteiden osalta myös YVL-ohjeen A.6 vaatimuksessa 745.

Pykälän 1 momentissa edellytettäisiin, että luvanhaltija ilmoittaa ydinlaitoksen turvallisuuden ja säteilyturvallisuuden kannalta merkityksellisistä tapahtumista ja havainnoista viipymättä Säteilyturvakeskukselle. Lisäksi 167 §:ssä säädettäisiin erikseen säteilyturvallisuuspoikkeamaa ja 176 §:ssä valmiustilannetta koskevista ilmoitus- ja toimintavelvollisuuksista. Pykälässä olisi myös viittaussäännös kyberturvallisuuslaissa ja painelaitelaissa säädettyihin ilmoitusvelvollisuuksiin, joita sovelletaan ehdotetun lain ohella. Valvontaviranomaisen on tarpeen saada oikea-aikaisesti tietoa ydinlaitoksen tapahtumista, häiriötilanteista ja onnettomuuksista, jotta se pystyy hoitamaan valvontatehtävänsä ja valmiustilanteissa valmiusorganisaationsa tehtävät. Tapahtuman turvallisuusmerkitys ja tarve tiedottaa asioista määrittävät ilmoitusajan ja -tavan.

Pykälän 2 momentissa edellytettäisiin, että luvanhaltija toimittaa selvitystensä tulokset Säteilyturvakeskukselle. Velvollisuus kohdistuisi ehdotetun lain mukaisiin poikkeamiin. Painelaitelain ja kyberturvallisuuslain osalta noudatettaisiin niissä säädettyjä menettelyjä. Luvanhaltijan velvollisuudesta selvittää tapahtumat säädetään 118 §:ssä. Toimitettujen tietojen perusteella Säteilyturvakeskus muodostaa oman käsityksen tilanteesta ja luvanhaltijan tekemien toimenpiteiden riittävyydestä sekä kohdistaa tarvittaessa valvontatoimenpiteistä saatujen tietojen perusteella.

Pykälän 3 momentin mukaan kuljetusta koskevan hyväksymisen haltijaan sovellettaisiin, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään luvanhaltijasta, kun tämä vastaa ehdotetussa laissa kuljetusta koskevien velvoitteiden noudattamisesta.

375 § Tietojen toimittaminen luvanhaltijan toimintaan liittyvistä muutoksista

Pykälän mukaan luvanhaltijan olisi ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle, kun luvanhaltijan toimintaan kohdistuu sellainen muutos, joka voi vaikuttaa ydinlaitoksen turvallisuuteen.

Tietoja olisi toimitettava, jos luvanhaltijan toimintaan tai luvanhaltijan käyttämän toimitusketjuun tai alihankkijoihin kohdistuu sellainen muutos, joka voi vaikuttaa ydinlaitoksen turvallisuuteen. Tällaisia muutoksia olisivat esim. omistajavaihdot, ulkoistukset, henkilöstövähennykset ja turvallisuuden kannalta tärkeiden menettelytapojen muutokset. Muutokset toimitus- ja alihankintaketjussa olisi ilmoitettava, kun kyse on ydinlaitoksen turvallisuuteen merkittävästi vaikuttavasta muutoksesta. Turvallisuuteen vaikuttavista muutoksista olisi ilmoitettava ennen muutoksen toteuttamista ja toimitus- ja alihankintaketjun osalta niin pian kuin mahdollista sen jälkeen, kun tieto on saavuttanut luvanhaltijan. Muutokset ilmiöinä itsessään voivat potentiaalisesti aiheuttaa ydinlaitokselle turvallisuusriskejä, joita tulisi tunnistaa ja hallita.

376 § Johtamisjärjestelmää, asiantuntemusta sekä toimitus- ja alihankintaketjuja koskevien tietojen toimittaminen

Pykälässä säädettäisiin ydinlaitoksen johtamisjärjestelmää, asiantuntemusta sekä toimitus- ja alihankintaketjua koskevien tietojen toimittamisesta. Kyse olisi lupavaiheessa toimitettavasta tiedosta, joka on tarkoitettu täydentämään Säteilyturvakeskukselle toimitettavaa muuta lupahakemuksen aineistoa. Koska luvanhaltijan johtamisjärjestelmään ja henkilöstöön sekä toimitus- ja alihankintaketjuihin ei sisälly erityistä Säteilyturvakeskuksen hyväksyntää, on näiden tietojen toimittaminen tarpeen, jotta Säteilyturvakeskus voi lupahakemusta koskevassa lausunnossaan riittävästi ottaa kantaa luvan myöntämisen edellytyksiin tältä osin tai päättäessään luvan myöntämisestä, kun toimivalta lupa-asiassa on Säteilyturvakeskuksella. Toimitettavien tietojen laajuuteen ja laatuun vaikuttaa, millaisesta toiminnasta ja mistä toiminnan vaiheesta on kyse.

Toimitettavia tietoja olisivat kuvaus hankkeen toteuttamisesta, johtamisjärjestelmästä, laadunhallinnasta, asiantuntemuksesta, henkilöstöresursseista sekä toimintaan osallistuvista organisaatioista ja näiden rooleista. Tietoja olisi toimitettava siltä osin, kun ne ovat tarpeen turvallisuuden varmistamiseksi, mikä tarkoittaa esim. sitä, että koko johtamisjärjestelmää ei ole tarpeen toimittaa, vaan ne osat, joilla osoitetaan vaatimusten täyttyminen. Käytännössä tietojen toimittamisella on pyrittävä osoittamaan se, että asianomaisen luvan myöntämisen edellytykset täyttyvät (ks. 30 luku). Rakentamislupavaiheessa korostuvat erityisesti toimitus- ja alihankintaketjuun liittyvät seikat, mutta samoin luvan edellytyksenä on hakijan oma tarpeellinen asiantuntemus sekä johtamisjärjestelmä.

Pykälässä säädettäisiin lisäksi siitä, että vastaavat tiedot olisi toimitettava myös laajojen laitosmuutosten yhteydessä. Nämä ovat luvanhaltijan toiminnassa siinä määrin laajoja toimenpiteitä, joiden yhteydessä on tarpeen varmistaa pykälässä tarkoitetut seikat.

377 § Tietojen toimittaminen ydinlaitoksen johdosta

Pykälän 1 momentin mukaan Säteilyturvakeskukselle olisi toimitettava luvanhaltijan ylintä johtajaa ja ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta keskeisiä johtajia koskevat tiedot sekä tiedot näiden soveltuvuudesta tehtäväänsä. Asiasta koskevat vaatimukset sisältyvät 120 ja 121 §:ään. Lisäksi olisi ilmoitettava, jos henkilöihin, joista tietoja on toimitettu, kohdistuu henkilö- ja tehtävämuutoksia.

Pykälän 2 momentin mukaan luvanhaltijan olisi myös toimitettava tieto siitä, miten luvanhaltijan hallitusta tai vastaavaa toimielintä koskeva vaatimus ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta tarpeellisesta asiantuntemuksesta, muusta tehtävän hoitamisen vaatimasta ammatillista pätevyydestä ja kokemuksesta sekä hyvämaineisuudesta täytetään. Jos hallituksessa tai muussa vastaavassa toimielimessä tapahtuu henkilömuutoksia, niistä tulisi myös ilmoittaa. Vaatimuksesta säädettäisiin tarkemmin 121 §:n 1 momentissa.

378 § Ydinlaitoksen ja sen muutosten käyttöönottoa koskevien tietojen toimittaminen

Nykyisin erilaisten käyttöönottoon liittyvien suunnitelmien, arvioiden, raporttien ja muiden tietojen toimittamisesta Säteilyturvakeskukselle esitetään vaatimuksia YVL-ohjeen A.5 4 luvussa.

Pykälässä säädettäisiin koekäytön keskeisten tulosten sekä erilaisten käyttöönoton raporttien, suunnitelmien, arvioiden ja käyttöönoton vaiheita koskevien selvitysten toimittamisesta Säteilyturvakeskukselle käyttöönoton viranomaisvalvontaa varten. Tällaisia ovat esim. käyttöönoton tulosraportit järjestelmän tai laitostason koekäytöistä. Käyttöönottoa koskevia turvallisuuden kannalta keskeisiä suunnitelmia ovat esim. yksityiskohtaisemmat suunnitelmat koekäytölle (esim. järjestelmän koekäytölle tai laitostason koekäytölle) tai ydinvoimalaitoksen ensimmäistä ydinpolttoaineen lataamista reaktoriin kuvaava lataussuunnitelma. Suunnitelmiin liittyen olisi esim. perusteltava, jos laitoksen joidenkin turvallisuustoimintojen koestaminen tehdään vasta

laitoksen käytön aloittamisen jälkeen. Käyttöönoton vaiheita koskevia selvityksiä ovat esim. luvanhaltijan arviot käyttöönoton jatkamisen edellytysten täyttymisestä ennen siirtymistä seuraavaan käyttöönoton vaiheeseen. Selvityksissä esitetään mm. kuvaus suoritetusta käyttöönoton vaiheesta, tämän tulokset sekä arvio suoritetun käyttöönoton asianmukaisuudesta. Käyttöönottoon liittyviä ohjeita olisivat esim. ohjeet kokeiden suorittamiseksi.

379 § Ydinlaitoksen turvallisuusteknisiä käyttöehtoja, käyttöohjeita ja turvallisuusselostetta koskevien tietojen toimittaminen

Pykälän tavoitteena on varmistaa, että Säteilyturvakeskuksella on viranomaisvalvonnan kannalta tarvittavat ydinlaitoksen turvallisuustekniset käyttöehdot, käyttöohjeet ja turvallisuusseloste käytettävissään. Pykälän mukaan aineiston olisi oltava Säteilyturvakeskuksen käytettävissä ajantasaisena. Pykälän 1–3 kohdassa tarkennettaisiin ajankohdat, josta alkaen aineiston olisi oltava Säteilyturvakeskuksessa ajantasaisena.

Pykälän 1 kohdan mukaan ajantasaiset turvallisuustekniset käyttöehdot olisi oltava Säteilyturvakeskuksen käytettävissä. Muut kuin vähäiset muutokset turvallisuusteknisiin käyttöehtoihin toimitetaan Säteilyturvakeskukselle hyväksyttäväksi 416 §:n 2 kohdan mukaisesti. Kohdan tavoitteena olisi, että Säteilyturvakeskuksella olisi kaikin osin ajantasaiset turvallisuustekniset käyttöehdot käytettävissä ydinlaitoksen käytön valvontaa varten.

Pykälän 2 kohdan mukaan ydinlaitoksen käyttöohjeiden olisi oltava Säteilyturvakeskuksen käytettävissä. Säteilyturvakeskus hyödyntää ydinlaitoksen käyttöohjeita mm. valmiustilanteissa. Lisäksi käyttöohjeiden soveltamiseen liittyvä keskeinen muu aineisto olisi oltava Säteilyturvakeskuksen käytettävissä. Etenkin häiriö- ja onnettomuustilanteita koskevien käyttöohjeiden laadinnassa käytetyt taustaoletukset ja muu keskeinen tausta-aineisto ovat tarpeen ydinlaitoksen turvallisuuden valvonnan kannalta. Kohta koskisi kaikkia ydinlaitoksia, mutta ydinvoimalaitoksen osalta käyttöohjeet ja niiden soveltamiseen liittyvä keskeinen muu aineisto olisi oltava Säteilyturvakeskuksen käytettävissä ydinpolttoaineen reaktoriin lataamisesta lähtien, kun taas muiden ydinlaitosten osalta velvoite alkaisi laitoksen käytön aloittamisesta.

Pykälän 3 kohdassa säädettäisiin velvollisuudesta toimittaa ajantasainen turvallisuusseloste Säteilyturvakeskukselle. Koska turvallisuusselosteeseen tehdään mahdollisesti muutoksia varsin usein ja ne voivat olla osin varsin vähäisiä, ei ole tarpeen eikä tarkoituksenmukaista jokaisen muutoksen jälkeen toimittaa Säteilyturvakeskukselle päivitettyä versiota. Luvanhaltijan arvioitavaksi jäisi, kuinka usein ajantasainen versio toimitetaan Säteilyturvakeskukselle.

380 § Tietojen toimittaminen ydinpolttoaineeseen ja säätöelementteihin liittyen

Pykälässä säädettäisiin ydinpolttoainetta ja säätöelementtejä koskevasta tietojen toimittamisesta. Pykälän 1 kohdan mukaan Säteilyturvakeskukselle olisi toimitettava käytönvalvontaohjelma ja kunnonvalvontaohjelma sekä niihin tehdyt merkittävät muutokset. Pykälän 2 kohdan mukaan Säteilyturvakeskukselle tulisi toimittaa ydinpolttoaineen laadunvarmistusta koskevat suunnitelmat sekä niihin liittyvät laadunvarmistuksen menettelyt. Kyse olisi luvanhaltijan valmistuksen valvontaa ja valvonnan toteuttamisen menettelyjä koskevasta tietojen toimittamisesta. Pykälän 3 kohdan osalta tietoja tulisi toimittaa ydinpolttoaineen valmistuksen valvonnan keskeisistä tuloksista sekä laitoksen huoltojen aikana ydinpolttoaineen osalta tehdyistä toimenpiteistä. Pykälän 4 kohdan mukaan tietoja olisi toimitettava ydinpolttoaineen toimitusketjuun kuuluvista toimijoista sekä 5 kohdan mukaan keskeiset tiedot ydinpolttoainetta koskevasta kansainvälisestä käyttökokemustoiminnasta. Tämä tarkoittaisi muissa laitoksissa vastaavan ydinpolttoaineen käytöstä saatavia kokemuksia ydinpolttoaineen käyttäytymisestä ja turvallisuudesta, jotka olisi otettava huomioon myös Suomessa käytössä olevassa laitoksessa.

381 § Tietojen toimittaminen pätevöidyistä määräaikaistarkastuksista

Pykälässä säädettäisiin pätevöityihin määräaikaistarkastuksiin liittyvien tietojen toimittamisesta Säteilyturvakeskukselle.

Pykälän 1 kohdan mukaan luvanhaltijan olisi toimitettava Säteilyturvakeskukselle tiedoksi pätevöityjen tarkastusjärjestelmien aineistot ennen tarkastusten tekemistä. Aineistosta nähdään, miten testauslaitos on suunnitellut tarkastuksen toteuttaakseen lähtötiedoissa esitetyn tarkastustavoitteen ja miten hyvin tarkastuslaitos on onnistunut saavuttamaan tarkastustavoitteen pätevöintikokeissa. Aineisto olisi toimitettava vähintään yhtä kuukautta ennen tarkastuksen suorittamista.

Pykälän 2 kohdan mukaan pätevöityjen määräaikaistarkastusten tulokset olisi toimitettava tiedoksi heti tarkastuksen jälkeen. Tämä on olennaista esim. ydinlaitosten vuosihuoltojen aikana, jolloin Säteilyturvakeskuksen on voitava varmistua siitä, että laitos on turvallista käynnistää uudelleen.

Pykälän 3 kohdassa edellytettäisiin selvitys pätevöityjen määräaikaistarkastusten toteutetuista tarkastuksista ja niistä saaduista tuloksista. Tämä olisi tehtävä kuuden kuukauden kuluessa tarkastuksen tekemisestä.

382 § Yhteenveto valmistajaa ja testauslaitoksia koskevista arvioinneista

Pykälässä säädettäisiin 104 §:n 3 momentissa ja 106 §:n 2 momentissa säädettyjen vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen yhteenvedosta, joka toimitettaisiin kalenterivuosittain. Yhteenvedon tulisi sisältää suoritettujen arviointien tulokset sekä luvanhaltijan lausunnon siitä, täyttävätkö arviointien kohteena olleet valmistajia ja valmistajien käyttämiä testauslaitoksia ehdotetun lain ja sen nojalla annettujen määräysten mukaiset vaatimukset. Kyseiset testauslaitokset hyväksyy luvanhaltija, joka myös ensisijaisesti valvoo niiden toimintaa.

Luvanhaltijan yhteenvedolla varmistetaan, että luvanhaltija seuraa toimittajiensa ja testauslaitosten vaatimustenmukaista toimintaa ja että valmistaja ja testauslaitos edelleen täyttävät hyväksyntävaiheessa varmistetut vaatimukset. Tärkeimpänä näistä vaatimuksista on valmistajan laatujärjestelmän sertifiointi ja testauslaitoksen akkreditointi tai näitä korvaava menettely.

383 § Ydinlaitoksen säteilyvalvontaa koskevien tietojen toimittaminen

Pykälän 1 kohdan mukaan luvanhaltijan olisi toimitettava tiedot annosrajoituksia, kollektiivisen työperäisen annoksen rajoituksia ja potentiaalista altistusta koskevista rajoituksista ennen kuin ydinlaitoksesta voi aiheutua työperäistä altistusta. Tiedot ovat tarpeen, kun Säteilyturvakeskus käsittelee ja ratkaisee erilaisia ydinlaitoksiin liittyviä suunnitelmia. Pykälän 1 momentti vastaisi säteilylain 25 §:n 3 momenttia.

Pykälän 2 kohdan mukaan luvanhaltijan olisi toimitettava tiedot ydinlaitoksen valvonta-alueista ja tarkkailualueista. Tiedot olisi toimitettava myös säteilyturvallisuuden kannalta merkittävistä muutoksista.

Pykälän 3 kohdan mukaan luvanhaltijan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle ydinlaitoksen radioaktiivisten aineiden päästöjen tavoitearvot ennen ydinlaitoksen käytön aloittamista sekä tavoitearvoihin tehtävät muutokset.

Pykälän 4 kohdan mukaan luvanhaltijan olisi viipymättä toimitettava tieto tapahtuneesta säteilyturvapoikkeamasta. Ilmoitusvelvollisuus vastaisi säteilylain 130 §:n 2 momenttia. Säännöstä on nykyisin noudatettava kumottavan lain 2 a §:n 9 kohdan nojalla.

Pykälän 5 kohdan mukaan luvanhaltijan olisi toimitettava tiedot ydinlaitoksen järjestelmiin, rakenteisiin ja laitteisiin kohdistuvista radioaktiivisten aineiden puhdistustöistä ja niihin liittyvistä menettelyistä ennen toimenpiteiden suorittamista. Velvoite koskisi kuitenkin vain sellaisia järjestelmiä, rakenteita ja laitteita, joihin voi kertyä tai joissa voi muodostua työntekijöiden säteilyaltistuksen kannalta merkittäviä määriä radioaktiivisia aineita. Ilmoittamista edellytettäisiin erityisesti siksi, että kyseisiin puhdistustöihin sisältyy merkittävä säteilyaltistuksen riski.

384 § Valmiusjärjestelyihin liittyvien tietojen toimittaminen

Pykälässä säädettäisiin valmiusjärjestelyihin liittyvien tietojen toimittamisesta. Pykälän mukaan valmiusjärjestelyjen toimintaohjeet ja niihin tehdyt muut kuin vähäiset muutokset olisi toimitettava Säteilyturvakeskukselle tiedoksi. Muita kuin vähäisiä muutoksia olisivat kaikki muutokset, joilla voidaan arvioida olevan vaikutusta valmiustoimintaan. Toimintaohjeet mahdollistaisivat nykyistä joustavammin valmiustoiminnan kehittämisen, kun niiden muuttaminen ei edellyttäisi Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä. Valmiussuunnitelman käsittelyn kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että toimintaohjeet toimitettaisiin Säteilyturvakeskukselle samanaikaisesti tiedoksi kuin haetaan ydinlaitoksen käyttövaihetta varten tarkennetun valmiussuunnitelman hyväksymistä.

Pykälän mukaan valmiusharjoituksia koskeva suunnitelma olisi toimitettava Säteilyturvakeskukselle, samoin niistä laadittu raportti, jossa olisi kuvattava harjoituksen toteutus sekä sen perusteella tehdyt havainnot ja kehittämiskohteet.

385 § Tietojen toimittaminen sijaintipaikan ominaisuuksien seurannasta

Pykälässä säädettäisiin sijaintipaikan täydentäviä selvityksiä ja arviointeja koskevien tietojen toimittamisesta. Tietojen toimittamisvelvollisuus kohdistuisi sijaintipaikan soveltuvuuslausunnon haltijaan ja sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden vahvistamista koskevan lausunnon haltijaan sekä sellaiseen, joka on saanut tällaiseen lausuntoon käyttöoikeuden. Tietoja olisi toimitettava, kun esim. valmistelutöiden yhteydessä saadaan sijaintipaikasta uutta tietoa, jolla voi olla merkitystä sijaintipaikan soveltuvuuden arvioinnin ja vahvistettujen sijaintipaikan suunnitteluperusteiden kannalta. Valmistelevilla töillä tarkoitetaan esim. maansiirtoja, ruoppausta tai kallion louhintaa sijaintipaikalla.

Sijaintipaikan ominaisuuksien selvittämistä jatketaan rakentamiseen valmistauduttaessa ympäristön seurannalla esim. paikan geologian selvittämisellä sekä pohjaveden pinnan ja virtausten monitoroinnilla. Monitoroinnin ja selvitysten tulokset ja johtopäätökset ohjaavat tarpeen mukaan ydinlaitoksen sijoitussuunnittelua ja siihen tehtäviä muutoksia sekä suunnitteluperusteiden tarkentamista, kun laitoksen suunnittelussa varaudutaan sijaintipaikasta johtuviin ulkoisiin uhkiin.

386 § Selvitys ydinvastuulain mukaisesta vakuudesta

Pykälä vastaisi käytännössä kumottavan lain 55 §:n 3 momentin säännöstä ydinvastuulain mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden valvonnasta. Säteilyturvakeskus valvoisi edelleen ydinvastuulain mukaisten velvoitteiden täyttymistä ja tarkastaisi vakuutuskirjan aina vakuutuskauden alussa tai varmistaisi säännöllisesti muulla tavoin, että ydinvastuulain mukainen velvollisuus on täytetty asianmukaisesti.

387 § Tietojen toimittaminen ydinaineen talteenottolaitoksesta

Pykälässä säädettäisiin 373 §:ssä säädetyn suunnitelman hyväksymistä sekä 373–378 §:ssä, 379 §:n 3 kohdassa ja 383 §:n 1, 3 ja 4 kohdassa säädettyjen tietojen toimittamista koskevien velvoitteiden soveltamisesta ydinaineen talteenottolaitosta koskevaan luvan haltijaan. Käytännössä tietojen toimittaminen tehtäisiin niiltä osin kuin kyseisiä tietojen toimittamista koskevia perusvaatimuksia sovellettaisiin 19 luvun nojalla myös ydinaineen talteenottolaitoksiin.

388 § Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus

Pykälässä säädettäisiin 36 lukuun liittyvästä Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuudesta. Määräyksenantovaltuus kattaisi tarkemmin toimitettavien tietojen yksilöinnin määräystasolla ja tarvittaessa niiden toimitusaikataulujen tarkemman määrittelemisen.

37 luku

Poikkeuksia koskevat säännökset

389 § Poikkeaminen Säteilyturvakeskuksen määräyksestä

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta hakemuksesta poiketa 7, 9, 11, 12, 16, 17, 20, 32 ja 33 luvun nojalla annetun Säteilyturvakeskuksen määräyksen yksityiskohtaisesta vaatimuksesta. Sääntely vastaisi periaatteeltaan kumottavan lain 7 r §:n 3 momentin säännöstä. Poikkeamista koskeva hyväksyminen olisi harkinnanvaraista. Yksityiskohtaisia vaatimuksia on annettu kumottavan lain nojalla noin 8 000, ja uuden lain nojalla olisi tarkoitus antaa noin 1 200 vaatimusta. Käytännössä esim. useita vuosikymmeniä toiminnassa oleviin laitoksiin saattaa olla erittäin hankala toteuttaa yksityiskohtaisten vaatimusten muuttumisesta seuraavia järjestelmiä, rakenteita tai laitteita koskevia muutoksia. Hyväksyminen edellyttäisi vastaavasti kuin kumottavan lain mukaan, että luvanhaltija esittää vaatimuksen sijasta sovellettavan menettelytavan tai ratkaisun ja osoittaa sen toteuttavan tämän lain mukaisen turvallisuustason.

Pykälän 2 momentin mukaan ydinaineen talteenottolaitosta koskevan yksityiskohtaisen vaatimuksen noudattamisesta olisi vastaavasti mahdollisuus hyväksyä poikkeuksia.

390 § Ydinlaitoksen toiminta poikkeusoloissa

Pykälä varauduttaisiin poikkeusoloissa vallitseviin tilanteisiin, joissa ydinlaitoksen turvallisuutta ja huoltovarmuuden kannalta kriittistä sähkön tuotantoa voidaan joutua sovittamaan yhteen. Tällöin yksittäisistä Säteilyturvakeskuksen määräyksen turvallisuutta koskevasta vaatimuksesta olisi mahdollista poiketa, mutta myönnetyt poikkeukset (esim. varaosapuutteeseen vastaaminen osittain puutteellisesti kelpoistetulla varaosalla) eivät saa olla turvallisuusmerkitykseltään kohtuuttomia. Tapauskohtaisesti olisi harkittava, miltä osin poikkeaminen olisi perusteltua, ja tällöin olisi etenkin otettava yhteiskuntaa kohdanneen kriisin syvyys. Päätöksen olisi oltava voimassa myös sen perusteena olleiden olosuhteiden poistuttua niin kauan, että laitos voidaan palauttaa määräysten mukaiseen tilaan suunnitelmallisesti. Ydinlaitoksen turvallisuus on keskeinen, ja huomattava onnettomuusriski ei olisi sallittu missään olosuhteissa. Yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuus edellyttää, että ydinlaitokset ovat turvallisia myös valmiustilanteessa ja käytettävissä energian tuotantoon valmiustilanteen päättymisen jälkeen.

Pykälän tarkoituksena on varmistaa, että Säteilyturvakeskuksen ei tarvitsisi odottaa valtioneuvoston ottavan valmiuslakia (1522/2011) käyttöön, jos alemman tason toimenpiteillä voitaisiin ehkäistä energian tuotannon häiriöistä aiheutuneiden poikkeusolojen syntyminen.

391 § Kulkuvälineessä olevaa ydinlaitosta koskevat poikkeukset

Toistaiseksi pykälässä tarkoitettuja ydinlaitoksia ei ole Suomessa eikä tiedossa ole niitä koskevia suunnitelmia. Pykälässä varauduttaisiin kuitenkin mahdollisuuteen poiketa ehdotetussa laissa säädetyistä ydinlaitosta tai sen järjestelmiä, rakenteita ja laitteita koskevista vaatimuksista sekä lupa-, ilmoitus-, huolto- tai tarkastusvelvoitteista tällaisten kulkuvälineiden osalta, esim. sijaintipaikkaa koskevia vaatimuksia olisi hankala soveltaa sellaisenaan. Poikkeaminen edellyttäisi, että mahdollisesti aiheutuva henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahingon vaara on vähäinen ja kysymyksessä olevan vaatimuksen tai velvoitteen noudattaminen ei ole tarpeen lain tarkoituksen toteutumisen kannalta.

38 luku

Seuraamukset

392 § Rangaistuksia koskevat viittaussäännökset

Pykälä sisältäisi informatiiviset viittaukset rikoslain säännöksiin. Valmisteilla on rikoslain 48 lukuun uusi 5 b §, joka liittyy ympäristörikosdirektiivin kansalliseen täytäntöönpanoon. Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi rikoslain muuttamisesta. Sen mukaan rikoslain 17 luvun 6 §:n 2 momentti, 34 luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohta ja 44 luvun 10 § muutettaisiin.

393 § Turvavalvontarikkomus

Pykälä sisältäisi säännökset turvavalvontarikkomuksesta. Säännös olisi uusi, mutta vastaisi keskeisiltä osin yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain mukaisia vastaavia vartijoihin kohdistuvia rikkomussäännöksiä. Vartijoihin sovellettaisiin tältä osin mainittua lakia. Turvavalvontarikkomuksesta tuomittaisiin sakko, jollei muualla laissa säädetä tehdystä teosta ankarampaa rangaistusta.

Pykälän mukainen rangaistavuus tulisi kyseeseen tahallisuudesta tai törkeästä huolimattomuudesta. Törkeä huolimattomuus on katsottu tarpeelliseksi sisällyttää rangaistussäännöksen alaan, koska rangaistaviin tekoihin sisältyy mm. voimankäyttöön ja voimankäyttövälineisiin liittyviä toimia, joihin voi liittyä merkittävää haittaa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin turvavalvontarikkomuksen tekomuodoista. Momentin 1 kohdan mukaan turvavalvontarikkomuksesta voitaisiin tuomita turvahenkilö, joka jättää noudattamatta voimankäyttövälineitä tai niiden käyttöä koskevia 160 ja 161 §:ssä olevia säännöksiä.

Momentin 2 kohdan mukaan turvavalvontarikkomuksesta voitaisiin tuomita turvahenkilö, joka jättää noudattamatta 159 §:ssä säädettyä turvallisuustarkastusta tai päihdetestausta koskevia vel-

voitteita. Tällaisia rikkomuksia voisivat olla esim. turvatarkastusta koskevien velvoitteiden laiminlyönti tai vääränlainen toteuttamistapa taikka päihdetestauksen toteuttaminen muualla kuin pykälässä sallitulla alueella tai sen toteuttaminen muulla kuin sallitulla tavalla.

Momentin 3 kohdan mukaan turvahenkilö voidaan tuomita myös silloin, jos turvahenkilö jättää käyttämättä tehtävää hoitaessaan turvahenkilön asua tai käyttää sitä vastoin 156 §:ssä säädettyjä vaatimuksia. Rangaistavuus voisi tulla kyseeseen esim., jos turvahenkilöä ei voida asunsa puolesta tunnistaa turvahenkilöksi tai asussa käytetään harhaanjohtavia merkintöjä.

Momentin 4 kohdan mukaan turvahenkilö voitaisiin tuomita silloin, jos hän jättää noudattamatta kiinniotetun henkilön kohtelua koskevia 161 §:n 4 momentissa säädettyjä velvoitteita. Vaatimukset tulevat käytännössä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain perusteella. Rangaistus voisi tulla kyseeseen esim., jos henkilön luovuttamista poliisille ei hoideta viipymättä.

Pykälän 2 momentin mukaan turvavalvontarikkomuksesta voitaisiin tuomita myös sellainen henkilö, joka oikeudettomasti käyttää turvahenkilön asua siten, että häntä voidaan pitää turvahenkilönä, ja jollei teosta muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta. Säännös kattaisi myös teot, joissa henkilö käyttää turvahenkilön asua merkittävästi muistuttavaa asua erehdyttämistarkoituksessa, mutta joka ei ole luvanhaltijan tai sen lukuun toimivien henkilöstön virallinen turvahenkilön asu.

394 § Seuraamusmaksu

Pykälässä säädettäisiin hallinnollisesta seuraamusmaksusta. Sääntely olisi uutta. Hallinnollinen seuraamusmaksu voitaisiin määrätä ydinlaitosta tai ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltijalle tai muulle toiminnanharjoittajalle, jolle kuuluu esim. II osassa säädettyjä ydinmateriaalivalvontaan kuuluvia velvollisuuksia. Ydinaineen talteenottolaitokseen sovelletaan ydinlaitoksia koskevia III osan säännöksiä sen mukaan kuin 19 luvussa säädetään. Hallinnollinen seuraamusmaksu voitaisiin määrätä teoista, jotka ovat tahallisia, mutta myös törkeästä huolimattomuudesta tehdyt teot. Seuraamusmaksun määräämiseen liittyisi harkintaa sen mukaan, onko menettelyä pidettävänä vähäisenä tai muutoin ydinenergian käytön turvallisuuden kannalta vähämerkityksisenä.

Pykälän 1 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä 19 tai 20 §:ssä tarkoitettujen ilmoitus- ja seurantavelvollisuuksien, 21 §:ssä säädettyjen ydinmateriaalien luovuttamiseen liittyvien velvollisuuksien, 22 §:ssä säädettyjen omavalvontaa koskevien velvollisuuksien tai 24 §:ssä säädettyjä ydinmateriaalien turvajärjestelyjä koskevien velvollisuuksien laiminlyönnistä.

Pykälän 2 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä silloin, kun rikotaan 30 ja 32 §:ssä säädettyjä lupaa koskevia velvollisuuksia kuitenkin siten, että teosta aiheutuu enintään vähäistä haittaa Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusten edellyttämälle ydinmateriaalien ja ydinenergian käytön valvonnalle. Seuraamusmaksu voisi tulla siten kyseeseen esim. lupien jatkon hakemisen vähäiselle viivästymiselle tai vähäisille puutteille luvassa suhteessa toimintaan. Luvatta toimiminen muussa kuin vähäisessä mielessä olisi ydinenergian käyttörikoksena rangaistava teko.

Pykälän 3 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä 34 §:n toimintailmoitusta koskevan velvollisuuden laiminlyönnistä samoin kuin 35, 36 ja 39 §:ssä säädettyjen ilmoitusvelvollisuuksien ja 41 §:n 3 momentissa säädetyn hyväksymistä koskevan velvollisuuden laiminlyönnistä.

Pykälän 4 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä 40 §:n 1 ja 2 momentissa säädetyistä tulli-ilmoitukseen liittyvien velvollisuuksien laiminlyönnistä.

Pykälän 5 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä myös komission asetuksen 3–7, 9–31 ja 33–36 artiklan mukaisen ydinmateriaalivalvontaan liittyvän velvollisuuden laiminlyönnistä. Komission asetuksen 3–7 artiklassa on vaatimuksia toimintaa koskevien tietojen toimittamisesta, 9–11 artiklassa ydinainekirjanpidosta sekä 12–31 ja 33–36 artiklassa ydinaineista toimitettavia tietoja koskevia vaatimuksia.

Pykälä 6 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä 55 §:n mukaisen päästöjen seurannan järjestämistä koskevan velvollisuuden rikkomisesta. Rikkomus voisi olla esim. puutteellinen päästöjen seuranta siten, että seurannan tuloksia ei voitaisi luotettavasti todentaa. Kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä myös sellaisissa tilanteissa, joissa rikotaan 56 §:n mukaista ympäristön säteilytarkkailun tai 57 §:n väestön säteilyaltistuksen seurannan järjestämistä koskevia velvollisuuksia. Rikkomus voisi olla esim. puutteet merkittävimpien säteilyaltistusreittien seurannassa tai väestön altistuksen seurannassa.

Pykälän 7 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä 60 §:ssä säädetyn työntekijöiden säteilyturvallisuusohjeistuksen ja muun tietoaineistoa koskevan velvollisuuden laiminlyönnistä. Laiminlyönti voisi olla luonteeltaan esim. jonkin keskeisen säteilysuojelua koskevan ohjeen puuttuminen tai säilyttäminen siten, että ne eivät ole asianmukaisesti niitä tarvitsevan henkilöstön saatavilla.

Pykälän 8 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä 84–87 tai 89 §:ssä säädetyn hyväksyntää tai 88 §:ssä säädetystä tietojen toimittamista koskevan velvollisuuden laiminlyönnistä. Hyväksymistä koskevat laiminlyönnit koskisivat ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun muuttamista rakentamisen aikana, järjestelmien merkittävää muuttamista ydinlaitoksen käytön aikana, ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavaa järjestelmiin kohdistuvaa muutosta ydinlaitoksen käytön aikana, säteilymittausjärjestelmien muutoksia rakentamisen ja käytön aikana tai muita ydinlaitoksen järjestelmiin rinnastettavia kokonaisuuksia. Ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun olisi oltava hyväksytty ennen rakentamisluvan myöntämistä. Lisäksi seuraamusmaksu voitaisiin määrätä, jos 91 §:ssä edellytettyjä muita muutoksia ei tehdä 84–89 §:n mukaisten muutosten yhteydessä.

Pykälän 9 kohdan mukaan seuraamusmaksu koskisi tilanteita, joissa laiminlyödään 94 §:ssä (ydinlaitokset) tai 188 §:ssä (ydinaineen talteenottolaitos) säädettyä turvallisuusselostetta koskevaa velvollisuuttaa taikka ydinlaitosten osalta 95 §:ssä säädettyä tietojenantovelvollisuutta.

Pykälän 10 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä 99 §:ssä säädetyn ydinlaitoksen rakenteita ja laitteita koskevien vaatimustenmukaisuuden varmistamista koskevan velvollisuuden noudattamisen laiminlyönnistä sekä 103 §:n 3 momentissa säädetyn rajoituksen noudattamatta jättämisestä.

Pykälän 11 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä silloin, jos luvanhaltija ottaa käyttöön ydinpolttoainetta tai säätöelementtejä ilman 115 §:ssä tarkoitettua hyväksyntää.

Pykälän 12 kohdan mukaan maksu voitaisiin määrätä myös silloin, jos toiminnanharjoittaja rikkoo merkittävästi 127 §:ssä säädettyjen tietoaineiston ylläpitoa ja hallintaa koskevia velvollisuuksia siten, että se on omiaan vaarantamaan ydinlaitoksen turvallisuuden. Tämä voisi tulla kyseeseen esim. tilanteessa, jossa turvallisuutta koskevien keskeisiä tietoaineistoja ei pidetä ajan tasalla ja tästä voi aiheutua merkittävää haittaa esim. muutostöiden turvallisessa suunnittelussa tai toiminnan kehittämisessä.

Pykälän 13 kohdan mukaan maksu voitaisiin määrätä sellaisissa tilanteissa, joissa luvanhaltija aloittaa turvallisuusteknisten käyttöehtojen soveltamisalaan kuuluvan toiminnan ennen niiden hyväksymistä 131 §:n 2 momentin mukaisesti tai poikkeaa toistuvasti niistä ilman 132 §:n 2 momentin mukaista hyväksymistä. Poikkeaminen ilman hyväksyntää olisi lähtökohtaisesti poikkeuksellista ja yksittäisistä poikkeamista ei olisi tarvetta seuraamusta määrätä, mutta toistuvat ja erityisesti ennakolta ilmoitettavissa olevat poikkeamat voisivat kuulua seuraamusmaksun piiriin.

Pykälän 14 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä tilanteessa, jossa luvanhaltija käynnistää ydinlaitoksen uudelleen 134 §:n 2 momentin vastaisesti. Käytännössä tämä tarkoittaisi käynnistämistä ilman Säteilyturvakeskuksen tarkastusta tai laitos käynnistettäisiin siitä huolimatta, että tarkastuksessa ei ole kokonaisuutena todettu turvallisen käynnistämisen edellytyksiä.

Pykälän 15 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä silloin, jos luvanhaltija laiminlyö 137 §:n 1 momentin mukaisen velvollisuudet rakennusten, rakenteiden ja laitteiden kunnonvalvonnasta tai 139 §:ssä tarkoitettujen pätevöityjen määräaikaistarkastusten ohjelman noudattamisesta silloin, kun kyse on korkeintaan vähäisestä merkityksestä turvallisuuden kannalta. Merkittävämmät puutteet menisivät rikoslain sääntelyn piiriin.

Pykälän 16 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä silloin, jos laiminlyönti koskee velvollisuutta pitää turvaohjesääntöä 150 §:n mukaisesti tai turvasuunnitelmaa 151 §:n mukaisti ajan tasalla. Kumpikin asiakirja olisi oltava hyväksytty ennen rakentamisluvan myöntämistä ja päivitettynä ennen käyttöluvan myöntämistä.

Pykälän 17 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä silloin, jos toiminnanharjoittaja laiminlyö 163 §:ssä säädetyn turvajärjestelyjä koskevan ilmoitusvelvollisuuden. Nämä liittyvät esim. miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumiseen tai turvahenkilön tekemään kiinniottoon.

Pykälän 18 kohdan mukaan maksu voitaisiin määrätä myös silloin, jos toiminnanharjoittaja laiminlyö 172 §:n mukaisen valmiussuunnitelman ajan tasalla pitämistä tai 173 §:n mukaisen valmiusjärjestelyjen toimintaohjeita koskevan velvollisuuden. Valmiussuunnitelman olisi oltava hyväksytty ennen käyttöluvan myöntämistä. Valmiustoimintaan liittyvien muiden toimintavelvollisuuden laiminlyönti olisi lähtökohtaisesti rangaistavaa rikoslain perusteella.

Pykälän 19 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä, kun kyse on 198 §:ssä tai 283 §:ssä tarkoitetun kirjanpitovelvollisuuden laiminlyömisestä vähäisessä määrin. Merkittävät puutteet olisivat rikoslain nojalla rangaistavia.

Pykälän 20 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä 371 §:ssä säädetyn turvallisuusselvitystä koskevan velvollisuuden laiminlyönnistä.

Pykälän 21 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä tilanteissa, joissa toiminnanharjoittaja laiminlyö 36 luvun ja sen nojalla annettujen määräysten mukaisia ilmoitusvelvollisuuksia tai muita tietojen toimittamista koskevia velvollisuuksia. Rikkomuksen tulisi olla luonteeltaan sellainen, että toiminnasta pitäisi aiheutua valvonnan kannalta muuta kuin vähäistä haittaa. Seuraamus voisi kohdistua esim. toistuvaan viivästyneeseen tietojen toimittamiseen laitoksen tapahtumista tai joidenkin tietojen toimittamisen laiminlyöntiin laajemmin tai huomattavalla viiveellä.

395 § Seuraamusmaksun määrä ja periminen

Pykälässä säädettäisiin seuraamusmaksun määräämisestä. Pykälän 1 momentin mukaan asian käsittelisi ja ratkaisisi Säteilyturvakeskus.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin seuraamusmaksun suuruudesta. Seuraamusmaksu oikeushenkilölle olisi 1 000–100 000 euroa. Ehdotuksessa on otettu huomioon toiminnanharjoittajien merkittävät kokoerot ja seuraamusmaksun alaan kuuluvien toimien moninaisuus. Myös luonnolliselle henkilölle voitaisiin määrätä seuraamusmaksu, joka olisi 500–10 000 euroa. Luonnollinen henkilö voi esim. pitää hallussaan muuta kuin luvanvaraista ydinalan tietoaineistoa, ja tähän liittyen olisi velvollisuus noudattaa 24 §:ssä säädettyä turvajärjestelyjä koskevaa velvoitetta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin seuraamusmaksun määrän arvioinnista. Arviointiin vaikuttaisi menettelyn laatu, laajuus ja kesto sekä tekijän taloudellinen asema. Lisäksi tulisi arvioida menettelyllä saavutettu hyöty tai vahinko, kun ne ovat määritettävissä. Toiminnanharjoittajan yhteistyöllä olisi myös merkitystä määrää arvioitaessa siten, että aktiivinen puutteiden korjaaminen ja asian selvittämisen edistäminen vaikuttaisivat seuraamusmaksuun sitä alentavasti. Merkitystä kokonaisarvioinnissa olisi myös aikaisemmilla säännöksiin kohdistuvilla rikkomuksilla ja laiminlyönneillä.

Pykälän 4 momentin mukaan seuraamusmaksua voitaisiin kohtuullistaa tai se voitaisiin jättää kokonaan määräämättä, jos seuraamus olisi vähäinen tai ydinenergian käytön turvallisuuden tai ydinmateriaalivalvonnan velvoitteiden kannalta vähämerkityksinen. Ydinmateriaalivalvonnan velvoitteiden kannalta vähämerkityksellisellä laiminlyönnillä tarkoitettaisiin mm. tilanteita, joissa laiminlyönti ei vaaranna Suomea sitovien kansainvälisten ydinalan sopimusten mukaisten velvoitteiden täyttymistä, joissa ei ole kyse usean velvoitteen yhtäaikaisesta noudattamatta jättämisestä ja joissa laiminlyönti ei kokonaisuutena arvioiden vaaranna ydinmateriaalivalvonnan tavoitteiden toteutumista. Lisäksi kohtuullistamista voitaisiin tehdä silloin, jos laiminlyönnille olisi pätevä syy, esim. poikkeamatilanteissa saattaa olla turvallisuuden kannalta perusteltua tehdä toimenpiteitä pikaisesti ja hoitaa niihin liittyvät hallinnolliset menettelyt vasta jälkikäteen. Lisäksi kohtuullistamista tai määräämättä jättämistä voitaisiin tehdä silloin, jos se olisi muusta syystä olosuhteet huomioiden kohtuutonta. Poikkeamatilanteissa voi esim. syntyä viiveitä erilaisten raportointivelvoitteiden hoitamisessa, kun tehtävien hoitamista on priorisoitava, mutta on kuitenkin syytä olettaa toiminnanharjoittajan hoitavan sitä koskevat velvoitteet asianmukaiselle tasolle mahdollisimman pian.

Pykälän 5 momentti sisältäisi viittaussäännöksen sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin (672/2002), jota sovellettaisiin seuraamusmaksun perintään.

8.1.7 VII OSA: LUPAVIRANOMAISEN PÄÄTÖKSIÄ KOSKEVAT ASIAT

39 Luku

Työ- ja elinkeinoministeriön hyväksymispäätöksiä koskevat asiat

Työ- ja elinkeinoministeriön hyväksymispäätöksiä koskevat täydentävät säännökset olisivat 39 ja 42 luvussa. Kyse olisi ministeriön päätöksistä, jotka liittyvät ydinjätehuoltoon ja sen kustannuksiin varautumiseen seuraavasti:

- ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelman hyväksyminen (199 §);

- ydinjätehuoltosuunnitelman hyväksyminen (200 §);
- ydinjätteen uuden käyttötarkoituksen hyväksyminen (205 §);
- huolehtimisvelvollisuuden siirtämisen hyväksyminen (206 §);
- ydinjätteen loppusijoittamista muualle koskeva hyväksyminen (212 §);
- muualla syntyneiden ydinjätteiden loppusijoittamista koskeva hyväksyminen (214 §);
- ydinjätehuollon kustannuksiin varautumista koskevat päätökset (224, 225, 227, 228, 231, 233, 237 §);
- huolehtimisvelvollisuuden päättymisen hyväksyminen (337 §);
- suljetun loppusijoituslaitoksen valtiolle siirtymisen hyväksyminen (3389 §).

396 § Hakija

Pykälän 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriöltä hyväksymistä saisi hakea luvanhaltija. Säännöksen soveltamisalaan kuuluisivat luvanhaltijan ydinjätehuoltoon ja sen kustannuksiin varautumiseen liittyvät ministeriön pykälässä tarkoitetut päätösasiat. Ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelman hyväksymistä saisi hakea myös se, jolla on ydinlaitoshanketta puoltava periaatepäätös. Ydinlaitoksen rakentamisluvan myöntäminen edellyttää, että työ- ja elinkeinoministeriö on hyväksynyt ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelman.

397 § Ydinjätehuoltoon liittyvissä päätöksissä annettavat määräykset

Pykälässä säädettäisiin valtuudesta antaa määräyksiä työ- ja elinkeinoministeriön 199, 200, 206, 212 ja 214 §:ssä tarkoitetussa päätöksessä.

Pykälän 1 kohdassa säädettäisiin ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelman hyväksymistä koskevista lupamääräyksistä. Kyse olisi ydinjätehuollon turvallisen ja luotettavan toteuttamisen kannalta tarpeellisista määräyksistä. Lupamääräykset voisivat siten koskea esim. ydinjätehuollon järjestämisen menettelyjen turvallisuuden kannalta tarvittavia lisäselvityksistä.

Pykälän 2 kohdassa säädettäisiin ydinjätehuoltosuunnitelman hyväksymistä koskevan päätöksen lupamääräyksistä. Määräykset voisivat koskea ydinjätehuollon toimenpiteiden toteutusaikataulua. Tällä voitaisiin varmistaa esim. sitä, että ydinjätehuollon toimenpiteitä ei tarpeettomasti viivästytetä.

Pykälän 3 kohdassa säädettäisiin huolehtimisvelvollisuuden siirtämistä koskevan päätöksen lupamääräyksistä. Kyse voisi olla määräys ydinjätehuollon kustannuksiin varautumisen järjestämisestä vastaanottajalle siirtyvän huolehtimisvelvollisuuden osalta. Lisäksi voitaisiin antaa määräyksiä huolehtimisvelvollisuuden siirtymisen aikataulusta. Huolehtimisvelvollisuuden siirtymiseen liittyy Valtion ydinjätehuoltorahastoa koskevia velvoitteita, jotka on toteutettava tiettynä ajankohta vuotta, minkä vuoksi on tärkeää voida tarvittaessa antaa määräyksiä siitä, miten siirron yhteydessä varautumista koskevat velvoitteet hoidetaan.

Pykälän 4 kohdassa säädettäisiin ydinjätteiden loppusijoitusta koskevista velvoitteesta tai muualla syntyneiden ydinjätteiden ja niihin rinnastettavien jätteiden loppusijoitusta koskevaan kieltoon liittyvästä hyväksymispäätöksestä. Määräyksiä voitaisiin antaa ydinjätteiden turvallisen loppusijoittamisen toteuttamisesta.

398 § Ydinjätehuoltoon liittyvien päätöksen voimassaolo

Pykälän 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriön hyväksymispäätökset olisivat voimassa toistaiseksi. Poikkeuksena tästä olisi 227 §:ssä tarkoitetun vakuuden hyväksymistä koskeva päätös, joka olisi voimassa enintään kymmenen vuotta. Nykyisin vakuuksien hyväksyttävyys tarkistetaan kuuden vuoden välein. Säännöstä sovellettaisiin myös niihin muihin vakuuksiin, joihin 227 §:n säännöstä sovelletaan.

Pykälän 2 momentissa olisi informatiivinen viittaus ydinjätehuoltosuunnitelman toimittamisaikatauluun. Tarkemmin asiasta säädettäisiin momentissa mainituissa pykälissä.

399 § Ydinjätehuoltoon liittyvän päätöksen peruuttaminen

Pykälän 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriön 396 §:ssä tarkoitetun hyväksymispäätöksen peruuttaminen kokonaan tai osittain tulisi kysymykseen, jos se on perustunut virheellisiin tietoihin asiassa vaikuttavista tosiasioista. Peruuttaminen edellyttäisi lisäksi, että päätöksen haltijalle varattaisiin tilaisuus kohtuullisessa määräajassa korjata puute, milloin se päätöksen haltijan toimin on mahdollista.

40 luku

Säteilyturvakeskuksen ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvia lupa- ja hyväksymispäätöksiä sekä ilmoituksia koskevat asiat

Säteilyturvakeskuksen ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvia lupa- ja hyväksymispäätöksiä sekä ilmoituksia koskevat täydentävät säännökset olisivat 40 ja 42 luvussa. Kyse olisi seuraavista:

- pienlaitokseksi hyväksyminen (20 §);
- ydinmateriaalivalvonnan järjestämistä koskevan suunnitelman hyväksyminen (26 §);
- toimintalupa (30 ja 31 §);
- ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvaa yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskeva lupa (32 ja 33 §);
- toimintailmoitus (34 §);
- ydinmateriaalien vientiä koskeva ilmoitus (35 §);
- ydinmateriaalivalvontaan liittyvät vuosi-ilmoitukset (36 §);
- ilmoitusten toimittamisen määräajan pidentäminen (38 §);
- ydinmateriaaleihin liittyvää toimintaa koskeva täydentävä ilmoitusvelvollisuus (39 §);
- ydinmateriaalivalvonnasta vapauttamisen hyväksyminen (41 §:n 3 momentti).

400 § Ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan lupa- tai hyväksymispäätöksen hakija ja ilmoitusvelvollinen

Pykälässä säädettäisiin ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan lupa- tai hyväksymispäätöksen hakijalle ja ilmoitusvelvolliselle asetettavista yleisistä vaatimuksista. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin 5 luvussa säädettyyn.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toiminnanharjoittajista, jotka voisivat hakea 20 §:n 2 momentin mukaista pienlaitokseksi hyväksymistä. Hakijan tulisi täyttää 20 §:ssä säädetyt edellytykset. Toimintaluvan ja ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskevan luvan hakijan ja toimintailmoituksen tekijään sovellettaisiin 27 §:n

2 momenttia, jossa säädettäisiin hakijasta tai ilmoituksen tekijästä siten, että kyseessä olisi oltava elinkeinotoimintalain 2 §:n 1 momentissa tai 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu yhteisö tai säätiö. Momentti olisi informatiivinen suhteessa II osassa säädettyihin asiaa koskeviin vaatimuksiin.

Muilta osin hakijasta tai ilmoituksen tekijästä ei olisi tarpeen säätää, vaan asia ilmenee II osan mukaisesti sitä koskevasta asiayhteydestä. Toiminta saattaa edellyttää lisäksi esim. ydinmateriaalivalvonnan käsikirjaa tai turvajärjestelyjä, ja hakijan tai ilmoituksen tekijän olisi täytettävä nämä vaatimukset.

401 § Ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvassa lupa- tai hyväksymispäätöksessä annettavat määräykset

Pykälän 1 momentin mukaan Säteilyturvakeskus voisi antaa pienlaitokseksi hyväksymistä koskevassa päätöksessä sijoituspaikan valvonnan ja komission asetuksen täytäntöönpanon kannalta tarpeellisia määräyksiä, joita voivat koskea esim. raportoinnin muotoa tai määrävälejä, jos toiminnanharjoittajan toiminta sitä vaatisi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toimintalupaa koskevassa päätöksessä annettavista määräyksistä, jotka voisivat koskea ydinmateriaalivalvonnan toteuttamista tai kahdenvälisistä sopimusten velvoitteiden noudattamista. Ydinmateriaalivalvonnan takia tarpeellisia lupamääräyksiä voisivat olla esim. kansainvälisen ydinmateriaalivalvonnan mahdollistamiseen liittyvät tai kansallisen valvontajärjestelmän ylläpidon kannalta tarpeelliset ehdot. Kyseeseen voisi tulla esim. Suomen sitovista ydinalan kansainvälisistä sopimuksista johtuvia velvollisuuksia, joita toiminnanharjoittajan olisi noudatettava. Yleisimmin kyse olisi ydinalan kahdenvälisten sopimusten velvoitteiden noudattamisen edellyttämistä ehdoista ydinmateriaalin hallussapitoa, tuontia, vientiä, siirtoa tai luovutusta koskevan toimintaluvan yhteydessä. Hallussapitoa tai luovutusta koskevan sopimuksen, jonka soveltamisalaan toiminta kuuluu, velvoitteet tulisivat vastaanottajan tietoon myös 21 §:n momentissa ehdotetun alkuperämaarajoitusta koskevan ilmoituksen kautta. Useat sopimusvelvoitteet eivät ilmene sopimuksista selkeästi, joten velvoitteiden kattava noudattaminen on syytä tarpeen mukaan varmistaa päätöksessä annettavin määräyksin. Lisäksi määräykset voisivat koskea salassapitoa ja tietojen suojaamista. Vastaavasti voitaisiin antaa määräyksiä ydinmateriaalivalvonnan järjestämistä koskevan suunnitelman hyväksymispäätöksessä.

Pykälän 3 momentin mukaan ydinmateriaalivalvontaa koskevien säännösten soveltamisesta vapauttamista koskevassa päätöksessä olisi määrättävä ajankohta, jolloin 4 ja 5 luvun säännöksiä ei enää sovelleta päätöksessä tarkoitettuihin ydinmateriaaleihin. Käyttötarkoitukseensa soveltumattomaksi muuttamisen yhteydessä ajankohdaksi voisi tulla useimmiten muuttamista koskeva ajankohta, jolloin Säteilyturvakeskus voisi tarvittaessa tarkastuksin varmentaa toiminnan olevan hakemuksen ja hyväksynnän mukaista. Loppusijoituksen yhteydessä ajankohdaksi voisi tulla esim. loppusijoituslaitokselle siirtämisen tai luovuttamisen ajankohta. Ajankohta voitaisiin sitoa päivämäärään tai tapahtumaan.

402 § Ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan lupa- tai hyväksymispäätöksen voimassaolo

Pykälässä säädettäisiin ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan lupa- tai hyväksymispäätöksen voimassaolosta. Pykälän 1 momentin mukaan päätökset, jotka koskevat pienlaitokseksi hyväksymistä ja ydinmateriaalivalvonnan järjestämistä koskevan suunnitelman hyväksymistä, olisivat voimassa toistaiseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toimintaluvan ja ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskevan luvan voimassaolosta. Kuten nykyisin, luvat olisivat voimassa määräajan. Voimassaoloajan enimmäispituus voisi olla enimmillään kymmenen vuotta. Tätä voidaan pitää kohtuullisena aikana, jonka jälkeen toiminnan vaatimustenmukaisuutta olisi viimeistään arvioitava uudelleen. Toisaalta jatkoluvan hakeminen pidempään jatkuneelle toiminnalle ei olisi toimintaluvan haltijalle kohtuuttoman työlästä, kun ydinmateriaalivalvonnan menettelyjen ja käsikirjan ajantasaisuudesta olisi huolehdittu ja muut luvan myöntämisen edellytykset olisivat ennallaan.

Lisäksi 2 momentin mukaan luvassa olisi mahdollista määrätä, että toimintalupa lakkaa olemasta voimassa tietyillä perusteilla. Määräys toimintaluvan voimassaolon päättymisestä toiminnan keskeytyksen takia mahdollistaisi esim. sen, että ydinmateriaalia ei tuotaisi tai luovutettaisi saman luvan perusteella pitkän ajanjakson aikana hyvin erilaisissa olosuhteissa. Määräys toimintaluvan voimassaolon päättymisestä toimintaan liittyvän hankkeen raukeamisen tai peruuntumisen vuoksi mahdollistaisi myös esim. ydinlaitoshankkeisiin liittyvien alihankkijoiden tietoaineistojen hallussapitoa koskevien lupien päättämisen, jos ydinlaitoshanke peruuntuu ja samalla peruste hallussapidolle poistuu. Momentin mukaan yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskevan luvan voimassaolo päättyisi, jos lupaa koskeva sopimus lakkaisi olemasta voimassa.

403 § Ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan lupa- tai hyväksymispäätöksen muuttaminen

Pykälässä säädettäisiin ydinmateriaalivalvontaan liittyvien päätösten muuttamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan toimintaluvan tai ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskevan luvan haltija taikka se, johon hyväksymispäätös on kohdistettu, voisi hakea luvan tai hyväksymisen muuttamista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin velvoitteesta hakea muutosta ydinmateriaalivalvonnan järjestämistä koskevan suunnitelman hyväksymiseen, jos suunnitelmaan tehdään muita kuin vähäisiä muutoksia. Hyväksytyn suunnitelman olisi oltava aja tasalla, kun ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamisluvasta tai käyttöluvasta päätetään. Muita kuin vähäisiä muutoksia ydinmateriaalivalvonnan tavoitteiden kannalta olisivat etenkin sellaiset, jotka viivästyttävät ydinmateriaalivalvonnan velvoitteisiin varautumiseksi tarpeellisia toimenpiteitä kokonaisaikataulun kannalta merkittävästi. Toimintalupaan ja yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskevaan lupaan olisi haettava muutosta, jos luvassa tarkoitetussa toiminnassa tapahtuu muita kuin vähäisiä muutoksia verrattuna siihen, mikä on hyväksytty päätöksen yhteydessä.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskukselle annettu määräyksenantovaltuus, joka koskisi 2 momentissa tarkoitettuja vähäisiä muutoksia.

404 § Ydinmateriaalivalvonnan lupiin ja hyväksymisiin liittyvät ilmoitusvelvollisuudet

Pykälässä säädettäisiin ydinmateriaalivalvontaan liittyvistä ilmoitusvelvollisuuksista. Pykälän 1 kohta liittyy kiinteästi 403 §:n 2 momenttiin. Mainitussa lainkohdassa tarkoitetusta vähäisestä muutoksesta olisi ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle viipymättä. Kyseessä voisi esim. toimintaluvan osalta olla aiempaan verrattuna vastaavan tasoiseksi muuttuneen kirjanpitomenettelyn päivittäminen ydinmateriaalivalvonnan käsikirjaan.

Pykälän 2 kohdan mukaan Säteilyturvakeskukselle olisi ilmoitettava viipymättä, jos ydinmateriaalivalvonnasta vapautetulle ydinmateriaalille tehtävän 41 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitetun toimenpiteen ajankohta muuttuu.

405 § Ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan lupa- tai hyväksymispäätöksen peruuttaminen

Pykälässä säädettäisiin toimintaluvan ja muun ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan lupatai hyväksymispäätöksen peruuttamisesta. Peruuttaminen voitaisiin tehdä koko päätöksen osalta tai osittain. Peruuttaminen olisi mahdollista päätöksen haltijan hakemuksesta. Tällä menettelyllä toimintaluvan haltija voisi esim. vapautua luvassa asetetuista ja muuten luvan haltijalle kuuluvista velvollisuuksista, jos varsinainen ydinenergian käyttö olisi päättynyt lopullisesti ennen luvan voimassaoloajan päättymistä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa Säteilyturvakeskus voisi osittain tai kokonaan omasta aloitteestaan peruuttaa toimintaluvan. Momentin 1 kohdan mukainen peruuttaminen voisi tulla kysymykseen, jos hakija on antanut virheellisiä tietoja siten, että niillä on olennaista merkitystä lupa- tai hyväksymispäätöksen harkintaan.

Momentin 2 kohdan mukaan pienlaitokseksi hyväksymistä koskeva päätös voitaisiin peruuttaa, jos toiminnanharjoittaja ei enää täytä 20 §:n 2 momentissa säädettyjä hyväksymisen edellytyksiä. Vastaavasti 2 kohdan mukaan toimintalupa voitaisiin peruuttaa, jos 31 §:ssä säädetyt edellytykset eivät enää täyty, ja yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskeva lupa, jos 33 §:ssä säädetyt edellytykset eivät enää täyty. Lisäksi peruuttamisen edellytyksenä olisi, että tällaisissa tilanteissa havaittuja puutteita ei ole korjattu määräajassa eli käytännössä puutteiden korjaamiseen on annettava mahdollisuus ennen luvan peruuttamista.

Momentin 3 kohdan mukaan lupa tai hyväksyminen voitaisiin peruuttaa myös, jos päätöksen haltija olennaisella tavalla laiminlyö tai rikkoo ydinmateriaalivalvonnan velvollisuuksia tai päätöstä. Momentin 3 kohdan soveltaminen edellyttäisi lisäksi, että puutetta ei ole korjattaisi asetetussa määräajassa. Velvoitteiden rikkominen voisi olla esim. kirjanpidon laiminlyöntiä tai omavalvontaan liittyvien velvoitteiden rikkomista.

Momentin 4 kohdan mukaan luvan tai päätöksen peruuttaminen tulisi kyseeseen myös, kun luvan tai päätöksen haltija tai yhteisö tai säätiö purkautuu, lopettaa toimintansa, joutuu konkurssiin tai muuten menettää oikeuskelpoisuutensa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin peruuttamisen yhteydessä toteutettavista ydinmateriaaleja koskevista toimista. Päätöksessä olisi mahdollista määrätä, miten ydinmateriaalien kanssa tulee menetellä. Näitä toimia voisivat käytännössä olla esim. tietoaineistojen hävittäminen, ydinmateriaalien luovuttaminen toiselle luvan haltijalle tai viime kädessä ydinmateriaalin luovuttaminen valtiolle. Momentissa olisi myös viittaus 365 §:ään, jossa säädetään ydinmateriaalien ottamisesta valtion haltuun. Mainitun pykälän mukaan toiminnanharjoittaja vastaisi kustannuksista, jotka valtiolle aiheutuu tarvittavista toimenpiteistä.

41 luku

Säteilyturvakeskuksen ydinlaitoksiin ja ydinaineen talteenottolaitoksiin liittyviä päätöksiä ja lausuntoja koskevat asiat

Säteilyturvakeskuksen ydinlaitoksiin ja ydinjätehuoltoon liittyviä päätöksiä ja lausuntoja koskevat täydentävät säännökset olisivat 41 ja 42 luvussa. Kyse olisi seuraavista:

- ydinlaitosten ympäristön säteilyvalvontaa koskevan suunnitelman hyväksyminen (56 §:n 2 momentti);
- laboratoriossa käytettävien menetelmien hyväksyminen (63 §:n 2 momentti);
- sijaintipaikan soveltuvuuslausunto (68 §);
- sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden vahvistamista koskeva lausunto 70 §);
- ydinlaitoskonseptia koskeva lausunto (81 §);
- ennakkotietoa koskeva päätös (82 §);
- ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun hyväksyminen (83 §);
- ydinlaitoksen rakentamisen aikana tapahtuvan kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun muuttamisen hyväksyminen (84 §);
- ydinlaitoksen käytön aikana tapahtuvien laitoksen järjestelmien merkittävän muuttamisen hyväksyminen (85 §);
- ydinlaitoksen käytön aikana laitoksen turvallisuuteen vaikuttavan järjestelmiin kohdistuvan muutoksen hyväksyminen (86 §);
- säteilymittausjärjestelmien muutosten hyväksyminen (87 §);
- ydinlaitoksen toiminnan kannalta laitoksen järjestelmään rinnastettavaan tärkeään kokonaisuuteen tehtävää muutosta koskevan suunnitelman hyväksyminen (89 §);
- luokittelun muuttamisen hyväksyminen (92 §);
- loppusijoituslaitoksen suunnittelun muuttamisen tai tarkentamisen hyväksyminen (93 §);
- rakentamislain säännösten nojalla annetuista vaatimuksista poikkeamista koskeva hyväksyminen (96 §:n 2 momentti);
- yleisten vaatimusmäärittelyjen hyväksyminen (100 §);
- ydinpolttoainetta ja säätöelementtejä sekä niiden valmistusta koskevien suunnitelmien hyväksyminen (112 §);
- ydinpolttoaineen koe-erän valmistuksen aloittamisen hyväksyminen (113 §);
- ydinpolttoaineen ja säätöelementtien hyväksyminen käyttöön (114 §);
- ydinpolttoaineen käyttöä reaktorissa koskevan suunnitelman hyväksyminen (115 §);
- ydinpolttoaineen ja säätöelementtien korjaamiseen liittyvän valmistussuunnitelman hyväksyminen sekä korjatun ydinpolttoaineen ja säätöelementin käyttöönoton hyväksyminen (117 §);
- ohjaajan hyväksyminen (129 §);
- turvallisuusteknisten käyttöehtojen hyväksyminen (131 §);
- käyttöehdoista poikkeamisen hyväksyminen (132 §);
- ikääntymisen hallintaohjelman hyväksyminen (136 §);
- pätevöityjen määräaikaistarkastusten ohjelman hyväksyminen (139 §);
- pätevöidyssä määräaikaistarkastuksessa havaittuun poikkeamaan liittyvä hyväksyminen (140 §);
- tiettyjen laitteiden osalta henkilöiden pätevyyksien ja liitosmenetelmien hyväksyminen (142 §);
- määräaikaisen turvallisuusarvioinnin perustelleella tehtävä päätös (144 §);
- turvaohjesäännön hyväksyminen (150 §);
- turvasuunnitelman hyväksyminen (151 §);
- turvajärjestelyjen vastuuhenkilön hyväksyminen (153 §);
- valmiusjärjestelyjä ja valmiustilanteita koskevien säännösten soveltamisesta poikkeamisen hyväksyminen (168 §);
- valmiussuunnitelman hyväksyminen (172 §)
- ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksen hyväksyminen (180 §);
- käytöstäpoistosuunnitelman hyväksyminen (202 §);

- ydinjätteiden ydinenergialain mukaisesta valvonnasta vapauttamista koskeva hyväksyminen (203 §);
- ydinlaitoksen rakennuksen ja laitosalueen osan ydinenergialain mukaisesta valvonnasta vapauttaminen koskeva hyväksyminen (204 §);
- siirtosäiliön hyväksyminen (208 §);
- tutkimuslaitosta koskeva ydinjätteiden jätehuollosta huolehtimista koskeva hyväksyminen (209 §);
- ydinjätteiden tuonnin, viennin ja siirron toteuttamista koskeva hyväksyminen (217 §);
- käyttöönottosuunnitelman hyväksyminen (323 §);
- varastoinnin aloittamisen hyväksyminen (324 §);
- ydinpolttoaineen lataamista reaktoriin koskeva hyväksyminen (325 §);
- ydinvoimalaitoksen käytön aloittamisen hyväksyminen (326 §);
- ydinvoimalaitoksen käyttöönoton vaiheisiin liittyvä hyväksyminen (327 §);
- muiden ydinlaitosten kuin ydinvoimalaitoksen käytön aloittamisen hyväksyminen (328 §);
- ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen hyväksyminen käytöstäpoistetuksi (332 §);
- loppusijoituslaitoksen sulkemissuunnitelman hyväksyminen (334 §);
- loppusijoituslaitoksen sulkemisen hyväksyminen (335 §);
- säännöllisten tietojen toimittamista koskevan suunnitelman hyväksyminen (373 §);
- yksityiskohtaisista vaatimuksista poikkeamisen hyväksyminen (389 §).

Säteilyturvakeskuksen ydinaineen talteenottolaitoksiin liittyviä päätöksiä koskevat täydentävät säännökset olisivat myös 41 ja 42 luvussa, ks. 56 §:n 2 momentti, 63 §:n 2 momentti ja 151 §, joiden soveltaminen perustuu 19 lukuun, 203, 204, 322 §:n 1 ja 2 momentti, joiden soveltaminen perustuu 34 lukuun, sekä 348, 349, 387 ja 389 §.

406 § Lausunnon ja ennakkopäätöksen hakija

Pykälän 1 momentin mukaan sijaintipaikan soveltuvuuslausuntoa ja sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden vahvistamista koskevaa lausuntoa saisi hakea elinkeinotoimintalain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhteisö tai säätiö, jolla on hallinnassaan sijaintipaikka tai maakaaren (540/1995) 2 luvun 7 §:ssä tarkoitettu esisopimus hallinnan saamiseksi sijaintipaikkaan.

Pykälän 2 momentin mukaan ydinlaitoskonseptia koskevaa lausuntoa saisi hakea elinkeinotoimintalain 2 §:n 1 momentissa ja 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhteisö tai säätiö.

Pykälän 3 momentin mukaan ennakkotietoa saisi hakea ydinlaitoskonseptista annetun myönteisen lausunnon haltija tai siihen käyttöoikeuden saanut.

407 § Ydinlaitoksen, ydinjätehuollon ja kuljetuksen turvallisuuteen liittyvän hyväksymisen hakija

Pykälässä säädettäisiin hyväksymispäätöksiä hakevien toimijoiden vaatimuksista. Pykälän 1 momentissa mainituissa ydinlaitoksen, ydinjätehuollon ja kuljetuksen turvallisuuteen liittyvissä asioissa hyväksymistä Säteilyturvakeskukselta saisi hakea luvanhaltija. Ydinlaitoskonseptista annetun myönteisen lausunnon haltija tai siihen käyttöoikeuden saanut saisi kuitenkin hakea 83 §:ssä tarkoitettua kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun hyväksymistä, koska tässä hankevaiheessa ei vielä pääsääntöisesti ole luvanhaltijaa.

Pykälän 2 momentissa mainituissa asioissa voisi sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, hakea hyväksymistä ydinlaitoshanketta puoltavan periaatepäätöksen haltija. Momentin mukaan myös se, joka aikoo kuljettaa ydinaineita tai ydinjätteitä, saisi hakea 180 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä. Pääsääntöisesti kuljetuksen hyväksymistä hakevat luvanhaltijat.

Pykälän 3 momentin mukaan luvanhaltijat ja ydinlaitoshanketta puoltavan periaatepäätöksen haltija saisivat myös yhdessä hakea yleisten vaatimusmäärittelyjen hyväksymistä. Tämä vastaisi jo nykyisin noudatettua menettelyä, ja tehostaa ydinlaitokseen tehtävien rakenteiden ja laitteiden hankintoja erityisesti pitkäaikaista valmistusta vaativien komponenttien osalta.

408 § Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuteen liittyvän hyväksymispäätöksen hakija

Pykälässä säädettäisiin ydinaineen talteenottolaitokseen liittyvien hyväksymispäätösten hakijaa koskevista vaatimuksista. Pykälän 1 momentissa mainituissa ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuteen liittyvissä asioissa hyväksymistä Säteilyturvakeskukselta saisi hakea tällaista laitosta koskevan luvan haltija.

Pykälän 2 momentin mukaan turvasuunnitelman hyväksymistä saisi 1 momentissa säädetyn lisäksi hakea se, jolla on ydinaineen talteenottolaitosta koskeva rakentamislupahakemus vireillä. Hyväksytty turvasuunnitelma on mainitun luvan myöntämisen edellytys.

409 § Määräykset ydinlaitoksen ja ydinjätehuollon turvallisuuden varmistamiseksi

Pykälässä säädettäisiin 407 §:ssä tarkoitetuissa hyväksymispäätöksissä annetavista määräyksistä. Näiden tulisi olla asianomaisen päätöksen myöntämisen edellytysten toteuttamisen ja turvallisuuden kannalta tarpeellisia määräyksiä 1–17 kohdassa tarkoitetuista asioista.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan hyväksyntään liittyviä määräyksiä voitaisiin antaa ydinlaitoksen ympäristön säteilytarkkailun toteuttamisesta. Kohta liittyisi 56 §:ssä tarkoitettuun ympäristön säteilytarkkailun suunnitelman hyväksymistä koskevaan päätökseen ja 63 §:ssä tarkoitettuun vaihtoehtoiseen menetelmään akkreditoidulle ympäristön säteilytarkkailun mittausmenetelmille. Määräyksiä voitaisiin antaa esim. toteutettavien mittausten laadusta, laajuudesta tai toteuttamisen ajankohdasta.

Momentin 2 kohdan mukaan hyväksyntään liittyviä määräyksiä voitaisiin antaa ydinlaitoksesta ja sen järjestelmistä sekä niitä koskevista suunnitelmista ja niihin liittyvästä turvallisuuden osoittamisesta. Kohta kattaisi 10 luvun ydinlaitoksen suunnittelun ja arvioinnin hyväksymistä koskevan päätöskokonaisuuden. Käytännössä määräyksiä voitaisiin antaa esim. hyväksyntöihin liittyvistä täydentävistä vaatimuksista erilaisten selvitysten muodossa tai niitä koskevista laadunvalvonnasta ja siihen liittyvistä menettelyistä.

Momentin 3 kohdan mukaan hyväksyntää koskevia määräyksiä voitaisiin antaa ydinlaitoksen rakennuksesta, rakenteista ja laitteista sekä niihin sovellettavista vaatimuksista. Hyväksynnät koskisivat 96 §:ssä tarkoitettua poikkeamispäätöstä rakentamislain nojalla annettujen vaatimusten soveltamisesta ja 100 §:ssä tarkoitettua yleisten vaatimusmäärittelyjen hyväksymistä. Määräykset voisivat koskea esim. laitteiden vaatimustenmukaisuuden arviointiin liittyviä menettelyllisiä määräyksiä tai lisätestauksia.

Momentin 4 kohdan mukaan hyväksyntää koskevia määräyksiä voitaisiin antaa ydinpolttoaineesta ja säätöelementeistä sekä niitä koskevista suunnitelmista. Hyväksynnöistä, joita määräykset voisivat koskea, säädettäisiin 12 luvussa.

Momentin 5 kohdan mukaan hyväksyntää koskevia määräyksiä voitaisiin antaa ydinpolttoaineen siirtosäiliöstä, jota koskevasta hyväksynnästä säädettäisiin 208 §:ssä.

Momentin 6 kohdan mukaan hyväksyntää koskevia määräyksiä voitaisiin antaa ydinlaitoksen ja sitä koskevien laajojen laitosmuutosten käyttöönotosta sekä käyttöönoton keskeisiä vaiheita koskevista täydentävistä vaatimuksista, jotka ovat tarpeen turvallisen käyttöönoton varmistamiseksi. Kohta koskisi 323–328 §:n mukaisia hyväksyntöjä ja näihin liittyvien täydentävien hyväksymis- ja tarkastusvelvoitteiden määräämistä. Käyttöönottosuunnitelman hyväksymispäätöksessä, josta säädettäisiin 323 §:ssä, Säteilyturvakeskus voisi määritellä tapauskohtaisesti ne käyttöönoton vaiheet, joihin siirtyminen edellyttää Säteilyturvakeskuksen erillistä hyväksymistä. Käytännössä tämä koskee ydinvoimalaitoksen reaktorin ensimmäisen käynnistämisen jälkeisiä käyttöönoton vaiheita, joissa reaktorin tehoa nostetaan portaittain. Menettelyllä mahdollistetaan Säteilyturvakeskuksen hyväksyntää edellyttävien vaiheiden määrittäminen erilaisten projektien ja laitostyyppien turvallisuusmerkityksen mukaisesti. Lisäksi käyttöönoton keskeisiä vaiheita koskevilla täydentävillä tarkastusvelvoitteilla tarkoitettaisiin Säteilyturvakeskuksen tekemiä tarkastuksia esim. ennen 324 §:n mukaista tuoreen ydinpolttoaineen käsittelyn ja varastoinnin aloittamista ydinvoimalaitoksessa, ennen 325 § :n mukaista ydinpolttoaineen lataamisen aloittamista ydinvoimalaitoksen reaktoriin, ennen 326 §:n mukaista ydinvoimalaitoksen käytön aloittamista sekä ennen 328 §:n mukaista muun ydinlaitoksen kuin ydinvoimalaitoksen käytön aloittamista.

Momentin 7 kohdan mukaan hyväksymistä koskevia määräyksiä voitaisiin antaa turvallisuusteknisistä käyttöehdoista ja niistä poikkeamisesta. Tämä koskisi käytännössä 131 §:ssä tarkoitettua päätöstä. Määräykset voisivat koskea esim. käyttöehtojen sisältöä ja poikkeamien osalta esim. sellaisia korvaavia toimita tai lisärajoituksia, joita turvallisuusteknisten käyttöehtojen poikkeamisen johdosta olisi tarpeen asettaa.

Momentin 8 kohdan ohjaajan tehtävistä ja niiden hoitamisesta sekä ydinlaitosta, jota ohjaajan pätevyys koskee, voitaisiin antaa hyväksymispäätöksessä määräyksiä. Ohjaajista säädetäisiin 129 §:ssä. Ohjaajilta vaadittava osaaminen ja kokemus ovat sidoksissa tiettyyn ydinvoimalaitokseen ja tiettyyn tehtävään, ja esim. käyttötoiminta voidaan organisoida eri tavoin. Samalla hakemuksella voidaan kuitenkin hakea hyväksymistä siihen, että ohjaaja voi toimia ohjaajana useissa ydinvoimalaitoksissa, jos laitokset ja ohjaajan tehtävät näillä ovat keskenään riittävän samankaltaiset.

Momentin 9 kohdan mukaan hyväksyntöjä koskevissa päätöksissä voitaisiin antaa määräyksiä ydinlaitoksen turvajärjestelyistä. Tämä koskisi erityisesti 151 §:ssä säädettyä turvasuunnitelmaa. Nämä voisivat koskea erityisesti turvajärjestelyjen järjestämisen oikeasuhtaisuutta suhteessa riskeihin.

Momentin 10 kohdan mukaan määräyksiä voitaisiin antaa turvahenkilön tehtävistä ja niiden hoitamisesta. Kohta koskisi erityisesti 150 §:ssä säädettyä turvaohjesäännön hyväksyntää, jossa määritellään yksityiskohtaisesti turvahenkilöiden toimintaa laitosalueella. Tältä osin voitaisiin antaa määräyksiä esim. menettelyjen tai välineiden oikeasuhtaisuudesta.

Momentin 11 kohdan mukaan tarkempia hyväksyntää koskevia määräyksiä voitaisiin antaa valmiussuunnitelmasta, josta säädettäisiin 172 §:ssä. Määräykset voisivat olla esim. varusteluun tai niiden ylläpitämiseen liittyviä määräyksiä.

Momentin 12 kohdan mukaan hyväksyntää koskevia määräyksiä voitaisiin antaa ydinjätehuollon toimien toteuttamisesta. Hyväksynnät liittyvät 20 ja 21 lukuun sisältyviin Säteilyturvakes-

kuksen päätöksiin. Käytännössä ehdot voisivat olla täydentäviä vaatimuksia esim. erilaisten selvitysten, mittausten tai toteuttamista koskevien velvoitteiden yksityiskohtaisia täydentäviä vaatimuksia.

Momentin 13 kohdan mukaan hyväksyntää koskevia määräyksiä voitaisiin antaa ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen käytöstäpoistosta. Kohta liittyisi erityisesti 202 §:ssä säädettyyn käytöstäpoistoa koskevan suunnitelman hyväksymiseen ja 332 §:n mukaiseen käytöstäpoiston päättämistä koskevaan päätöksentekoon. Määräykset voisivat koskea esim. käytöstäpoiston toteuttamista tai jälkitoimia koskevia määräyksiä.

Momentin 14 kohdan mukaan hyväksymispäätökseen liittyviä määräyksiä voitaisiin antaa loppusijoituslaitoksen sulkemisesta, joka liittyisi loppusijoituslaitoksen sulkemista koskevaan päätökseen (ks. 335 §). Määräykset voisivat koskea esim. dokumentaatiota koskevia vaatimuksia, alueen jälkivalvontaan liittyviä toimenpiteitä tai joitain vähäisiä muita toimenpiteitä, joita sulkemisen yhteydessä edellytettäisiin tehtäväksi.

Momentin 15 kohdan mukaan säännöllisesti toimitettavia tietoja koskevaan päätökseen liittyen voitaisiin antaa määräyksiä (ks. 373 §). Määräykset saattaisivat liittyä esim. määräväleihin.

Momentin 16 kohdan mukaan voitaisiin antaa määräyksiä vientivalvontaa koskevista velvoitteista siinä tilanteessa, kun kyse on ydinjätteiden viennin, tuonnin tai siirron hyväksyntää koskevasta päätöksestä (ks. 217 §).

Momentin 17 kohdan mukaan määräyksiä voitaisiin antaa muista yleisen ja yksityisen edun kannalta välttämättömistä ja päätöksen edellytysten toteutumiseen liittyvistä seikoista. Kohtaa voitaisiin soveltaa kaikkiin 407 §:ssä mainittuihin säännöksiin ja olisi luonteeltaan yleisempi.

Pykälän 2 momentin mukaan Säteilyturvakeskus voisi antaa valmiusjärjestelyjä ja valmiustilanteita koskevien säännösten soveltamisrajausta koskevassa päätöksessä sellaisia 169–177 §:ssä säädettyjen velvoitteiden noudattamiseen liittyviä määräyksiä, jotka ovat tarpeen valmiustilanteeseen varautumiseksi ja tarpeellisten toimien toteuttamiseksi valmiustilanteessa. Nämä voisivat koskea esim. korvaavia toimia, joita olisi syytä tehdä siinä tilanteessa, että varsinaisia valmiussäännöksiä ei sovellettaisi, mutta kokonaisuudessaan asiaa ei voitaisi jättää huomioon ottamatta.

Pykälän 3 momentin mukaan Säteilyturvakeskus voisi ennakkotietoa koskevassa päätöksessä antaa määräyksiä päätöksen soveltamista koskevista rajoituksista. Ennakkotietoa koskevan asian käsittelyssä ja ratkaisemissa ei esim. aina ole käytettävissä kaikkea tarvittavaa tietoa, minkä vuoksi annettavassa päätöksessä voi olla tarpeen antaa määräyksiä päätöksen soveltamista koskevista rajoituksista.

410 § Viranomaisvalvonnasta vapauttamiseen liittyvät määräykset

Pykälässä säädettäisiin ydinjätteiden ja rakennusten tai niiden osien valvonnasta vapauttamista koskevaan päätökseen sisällytettävistä määräyksistä. Pykälän 1 momentissa annettaisiin Säteilyturvakeskukselle mahdollisuus antaa ydinjätteiden viranomaisvalvonnasta vapauttamista koskevassa päätöksessä määräyksiä terveyshaitan ehkäisemiseksi. Pykälän 1 kohdan mukaisessa ydinjätteiden valvonnasta vapauttamista koskevassa päätöksessä määräykset voisivat koskea esim. valvonnassa vapauttamisessa käytettäviä menettelyitä, valvonnasta vapautettavan ydinjätteen sisältämien radioaktiivisten aineiden määrää taikka kerralla tai jossain tietyssä ajassa vapautettavan ydinjätteen määrää. Vapautettaessa valvonnasta ydinjäte-eriä, joissa radioaktiivi-

sen aineen määrä on vapauttamisrajaa korkeampi, mutta kuitenkin tasolla, josta ei aiheudu terveyshaittaa, annettavat määräykset voisivat koskea käytettäviä aktiivisuusrajoja, jätemääriä, jätteen vastaanottajaa sekä valvonnasta vapautuksessa käytettäviä menettelyjä. Ydinjätteen valvonnasta vapauttamista koskeva päätös voisi koskea jatkuvaa toimintaa tai yksittäistä ydinjäteerää.

Momentin 2 kohdan mukaan Säteilyturvakeskuksella olisi mahdollisuus antaa ydinlaitoksen rakennuksen tai sen osan taikka laitosalueen osan viranomaisvalvonnasta vapauttamista koskevassa päätöksessä määräyksiä terveyshaitan ehkäisemiseksi. Määräykset voisivat koskea esim. valvonnasta vapautettavan ydinlaitoksen rakennuksen tai sen osan taikka laitosalueen osan sisältämän radioaktiivisen aineen määrää ja mahdollisia säteilytasoista aiheutuvia käyttörajoituksia niissä tapauksissa, kun ydinlaitoksen rakennukseen tai sen osaan taikka laitosalueen osaan jää vapauttamisrajaa korkeampi määrä radioaktiivisia aineita.

Pykälän 2 momentin mukaan Säteilyturvakeskus voi myös 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetussa päätöksessä määrätä, että päätöksessä tarkoitettu rakennus tai sen osa ei enää ole ehdotetussa laissa tarkoitettu ydinlaitos eikä siihen sovelleta, mitä ehdotetussa laissa säädetään ydinlaitoksesta.

411 § Kuljetusten turvallisuutta koskevat määräykset

Pykälässä säädettäisiin 181 §:ssä tarkoitetussa kuljetuksen hyväksymistä koskevassa päätöksessä annettavista määräyksistä. Säteilyturvallisuuden ja turvajärjestelyjen toteuttamisen kannalta voi esim. olla tarpeen antaa määräyksiä kuljetusreitistä, varustelusta tai säteilysuojelun toteuttamisesta. Lisäksi määräyksiä voitaisiin antaa ajankohdasta, jolloin kuljetuksessa ei vaadittaisi turvahenkilöitä.

412 § Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuutta koskevat määräykset

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin 408 §:ssä tarkoitetussa hyväksymispäätöksessä annettavista määräyksistä. Näiden tulisi olla asianomaisen päätöksen myöntämisen edellytysten toteuttamisen ja turvallisuuden kannalta tarpeellisia määräyksiä 1–4 kohdassa tarkoitetuista asioista. Momentin 1 kohta liittyisi 56 §:ssä ja 63 §:n 2 momentissa tarkoitettuun päätökseen, jota sovelletaan ydinaineen talteenottolaitokseen 186 §:n 1 momentin nojalla, 2 kohta 348 §:ssä tarkoitettuun päätökseen ja 3 kohta 387 §:ssä tarkoitettuun päätökseen.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin 410 §:ään, jota sovellettaisiin vastaavasti ydinaineen talteenottolaitoksen radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden sekä tällaisen laitoksen tai sen osan viranomaisvalvonnasta vapauttamista koskevaan päätökseen.

413 § Ydinlaitoksen ja ydinjätehuollon turvallisuuteen liittyvän päätöksen voimassaolo

Pykälässä säädettäisiin ydinlaitoksen ja ydinjätehuollon turvallisuuteen liittyvän Säteilyturvakeskuksen päätöksen voimassaolosta.

Pykälän 1 momentin ohjaajan hyväksymistä koskeva päätös olisi määräaikainen. Päätös olisi ensimmäisen hyväksynnän yhteydessä voimassa enintään kaksi vuotta ja sen jälkeen enintään neljä vuotta. Voimassaolo määräytyisi ohjaajan osoittaman osaamisen perusteella. Päätöksen voimassaolo olisi vastaava kuin nykyisin. Turvajärjestelyjen vastuuhenkilön hyväksymispäätös voisi olla voimassa määräajan. Ydinjätteiden tuonnin, viennin ja siirron toteuttamista koskeva hyväksymispäätös olisi jätesiirtodirektiivin mukaisesti voimassa määräajan, joka on enintään kolme vuotta.

Pykälän 2 momentin mukaan muutoin 407 §:ssä tarkoitettu ydinlaitoksen ja ydinjätehuollon turvallisuuteen liittyvä hyväksymispäätös olisi voimassa toistaiseksi, jollei hakemuksesta muuta johdu tai jäljempänä toisin säädetä.

Pykälän 3 momentin mukaan ennakkotietoa koskeva päätös ja päätös, jonka mukaan hyväksytään poikkeaminen määräyksen nojalla annetusta yksityiskohtaisesta vaatimuksesta, voitaisiin määrätä olemaan voimassa määräajan.

414 § Kuljetuksen hyväksymistä koskevan päätöksen voimassaolo

Pykälässä säädettäisiin kuljetuksen hyväksymistä koskevan päätöksen voimassaolosta. Pykälän 1 momentin mukaan kuljetuksen hyväksymistä koskeva päätös olisi voimassa määräajan, joka on enintään kolme vuotta. Tämä vastaisi kumottavan lain nojalla myönnettyjen kuljetuslupien voimassaoloa.

Pykälän 2 momentin mukaan kuljetuksen hyväksymistä koskevassa päätöksessä voitaisiin määrätä, että se lakkaa olemasta voimassa, jos toimintaa ei aloiteta määräajassa päätöksen antamisesta tai se on ollut keskeytyneenä määrätyn ajan.

415 § Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuteen liittyvän päätöksen voimassaolo

Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuteen liittyvä 408 §:ssä tarkoitettu hyväksymispäätös olisi voimassa toistaiseksi, jollei hakemuksesta muuta johdu tai jäljempänä toisin säädetä.

416 § Ydinlaitoksen ja ydinjätehuollon turvallisuuteen liittyvän päätöksen muuttaminen

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltija voisi hakea 407 §:ssä tarkoitetun ydinlaitoksen tai ydinjätehuollon turvallisuuteen liittyvän hyväksymispäätöksen muuttamista. Hyväksymispäätökseen olisi velvollisuus hakea muutosta momentin 1–4 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Momentin 1 kohdan mukaan päätökseen olisi haettava muutosta, jos muutetaan turvasuunnitelmaa. Tämä koskisi kaikkia muutoksia niiden merkittävyydestä riippumatta.

Momentin 2 kohta koskisi tilanteita, joissa muutoin kuin vähäisellä tavalla muutetaan turvallisuusteknisiä käyttöehtoja, ikääntymisen hallintaohjelmaa, valmiussuunnitelmaa taikka ydinlaitoksen tai sen laajojen laitosmuutosten käyttöönottosuunnitelmaa. Vähäisille muutoksille ei tarvitsisi hakea hyväksyntää, ja näihin liittyvistä ilmoituksista säädettäisiin 3 momentissa.

Momentin 3 kohdan mukaan muutosta olisi haettava, jos muutetaan merkittävästi päätöksen mukaan hyväksyttyä ympäristön säteilytarkkailun toteuttamista koskevaa suunnitelmaa.

Momentin 4 kohdan mukana muutosta olisi haettava myös, jos muutetaan merkittävästi päätöksen mukaan hyväksyttyä muuta kuin 1–3 kohdassa tarkoitettua ydinlaitoksen tai ydinjätehuollon turvallisuuteen liittyvää asiaa. Nämä voisivat olla esim. valvonnasta vapauttamista koskevan päätöksen muuttaminen, käytöstäpoistoa koskevan päätöksen muuttaminen taikka laitteisiin tai rakenteisiin liittyvien päätösten muuttaminen. Merkittävää on, että muutos kohdistuisi päätöstä koskevan asian keskeisiin osiin siinä määrin, että toiminta ei enää vastaisi päätöksessä edellytettyä.

Pykälän 2 momentti täydentäisi 1 momentin sääntelyä. Luvanhaltijan olisi toimitettava Säteilyturvakeskukselle 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun päätöksen mukaan hyväksyttyyn asiaan tehtävä muu kuin asianomaisessa kohdassa tarkoitettu muutos tiedoksi ennen sen toteuttamista.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus siitä, milloin muutos olisi luonteeltaan sellainen, että sille täytyisi hakea hyväksyntää.

417 § Kuljetuksen hyväksymispäätöksen muuttaminen

Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltija tai kuljetusta koskevan hyväksymisen haltija voisi hakea hyväksymispäätöksen muuttamista. Hyväksymispäätökseen olisi velvollisuus hakea muutosta, jos hyväksyttyyn kuljetukseen tehdä muita kuin vähäisiä muutoksia säteilyturvallisuutta, turvasuunnitelmaa tai kuljetusjärjestelyjä koskevissa asioissa.

Pykälän 2 momentti täydentäisi 1 momentin sääntelyä. Luvanhaltijan tai kuljetusta koskevan hyväksymisen haltijan olisi toimitettava Säteilyturvakeskukselle momentissa tarkoitetut vähäiset muutokset tiedoksi ennen niiden toteuttamista.

418 § Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuteen liittyvän päätöksen muuttaminen

Pykälän 1 momentin mukaan ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltija voisi hakea 408 §:ssä tarkoitetun laitoksen turvallisuuteen liittyvän hyväksymispäätöksen muuttamista. Hyväksymispäätökseen olisi velvollisuus hakea muutosta momentin 1–3 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Momentin 1 kohdassa säädettäisiin muutoksen hakemisesta hyväksyttyyn turvasuunnitelmaan. Kaikkiin muutoksiin olisi haettava hyväksyntä. Momentin 2 kohdan mukaan muutosta olisi haettava, jos muutetaan merkittävästi päätöksen mukaan hyväksyttyä ympäristön säteilytarkkailun toteuttamista koskevaa suunnitelmaa. Momentin 3 kohta kattaisi muut päätökset, jos muutetaan merkittävästi laitoksen turvallisuuteen liittyvää muuta kuin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua asiaa.

Pykälän 2 momentti täydentäisi 1 momentin sääntelyä. Ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltijan olisi toimitettava Säteilyturvakeskukselle 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun päätöksen mukaan hyväksyttyyn suunnitelmaan tehtävä muu kuin merkittävä muutos tiedoksi ennen sen toteuttamista.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

419 § Ydinlaitoksen, ydinjätehuollon, ydinaineen talteenottolaitoksen ja kuljetuksen turvallisuuteen liittyvän päätöksen sekä ennakkotiedon ja lausunnon peruuttaminen

Pykälässä säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen tekemän hyväksynnän, lausunnon tai ennakkotiedon peruuttamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan Säteilyturvakeskus voisi peruuttaa 407 ja 408 §:ssä tarkoitetun päätöksen kokonaan tai osittain päätöksen haltijan hakemuksesta tai tilanteessa, jossa 416–418 §:ssä säädettyä velvollisuutta hakea päätökseen muutosta on olennaisella tavalla laiminlyöty ja puutetta ei ole korjattu asetetussa määräajassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ydinvoimalaitoksen ohjaajan ja turvajärjestelyjen vastuuhenkilön hyväksymisen peruuttamisen edellytyksistä. Momentin mukaan Säteilyturvakeskus voisi peruuttaa hyväksymispäätöksen kokonaan tai määräajaksi. Momentin 1 kohdan mukaan

peruuttaminen voitaisiin tehdä, jos kävisi ilmi, että hakemuksessa on annettu sellaisia virheellisiä tietoja, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet asian hyväksymiseen. Momentin 2 kohdan mukaan peruuttaminen voitaisiin tehdä, jos henkilö ei enää täytä hänelle asiaa koskevassa pykälässä asetettuja hyväksymisen edellytyksiä eikä puutteita ole korjattu määräajassa. Tämä tarkoittaa, että tällaisissa tilanteissa olisi aina ensin annettava mahdollisuus puutteiden korjaamiseen. Momentin 3 kohdan mukaan hyväksyminen voitaisiin peruuttaa, jos ohjaaja tai turvajärjestelyjen vastuuhenkilö tuomitaan lainvoimaisella tuomiolla sellaisesta rikoksesta, joka osoittaa hänen olevan sopimaton tehtävään. Momentin 4 kohdan mukaan hyväksyminen voitaisiin peruuttaa olennaisiin ja vakaviin puutteisiin ja laiminlyönteihin liittyvistä syistä. Momentin 5 kohdan mukaan hyväksyntä voitaisiin peruuttaa myös silloin, jos hyväksytty henkilö on pysyvästi lopettanut tehtävät, joita hyväksyminen koskee. Turvajärjestelyjen vastuuhenkilön varahenkilön hyväksyminen peruutettaisiin vastaavasti kuin turvajärjestelyjen vastuuhenkilön hyväksyminen. Varahenkilöön sovellettaisiin 153 §:n mukaan, mitä turvajärjestelyjen vastuuhenkilöstä säädetään.

Pykälän 3 momentin mukaan Säteilyturvakeskus voisi peruuttaa muun 407 tai 408 §:ssä tarkoitetun hyväksymispäätöksen kuin ohjaajan tai turvajärjestelyjen vastuuhenkilön hyväksymispäätöksen sekä 406 §:ssä tarkoitetun lausunnon ja ennakkotietoa koskevan päätöksen, jos se on perustunut virheellisiin tietoihin asiaan vaikuttavista tosiasioista tai olosuhteet ovat päätöksen tai lausunnon antamisen jälkeen olennaisesti muuttuneet. Tällainen tilanne voi tulla kyseeseen, kun esim. tutkimustiedon perusteella saadaan lisätietoja tai hakemusaineistoa olisi vääristelty. Säteilyturvakeskuksen olisi kuitenkin ennen peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä varattava päätöksen tai lausunnon haltijalle tilaisuus kohtuullisessa määräajassa korjata puute, milloin se päätöksen tai lausunnon haltijan toimin on mahdollista.

Pykälän 4 momentissa olisi kuljetusta koskevan hyväksymispäätöksen peruuttamista koskeva informatiivinen säännös. VAK-lain 138 §:n säädetään viranomaisen hyväksymispäätöksen peruuttamisesta. Ydinenergialain ja VAK-lain mukainen kuljetuksen hyväksymistä koskeva asia käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin samalla päätöksellä.

420 § Päätökseen peruuttamiseen liittyvät täydentävät säännökset

Pykälässä olisi päätöksen peruuttamista koskevat täydentävät säännökset.

Pykälän 1 momentissa rajattaisiin 410 §:ssä tarkoitetun viranomaisvalvonnasta vapauttamista koskevan päätöksen peruuttamisen ulkopuolelle ne toimenpiteet, jotka on jo toteutettu valvonnasta vapautetuille ydinjätteille ennen päätöksen peruuttamista. Tämä tarkoittaisi käytännössä, että valvonnasta vapauttamista koskevan päätöksen mukaisesti esim. jäteasemalle, metallien kierrätykseen tai muuhun jatkokäyttöön luovutettuja jäte-eriä ei tarvitsisi palauttaa takaisin ydinlaitokselle päätöksen peruuttamisen seurauksena.

Pykälän 2 momentin mukaan Säteilyturvakeskus voisi pidättää ohjaajan ja turvajärjestelyjen vastuuhenkilön hoitamasta tehtäviään, kun hyväksymispäätöksen peruuttaminen on tullut vireille. Pidättäminen voisi jatkua siihen asti, kun hyväksymispäätöksen peruuttamista koskeva päätös on tullut lainvoimaiseksi. Tämä saattaisi erityisesti olla tarpeen, jos peruuttamisen syynä on 419 §:n 2 momentin 3 tai 4 kohdassa tarkoitettu peruste.

42 luku

Työ- ja elinkeinoministeriön ja Säteilyturvakeskuksen päätöksiin liittyvät täydentävät säännökset

421 § Hakemus

Pykälän 1 momentin mukaan hyväksymistä koskevassa asiassa hakemus työ- ja elinkeinoministeriölle ja Säteilyturvakeskukselle olisi tehtävä sähköisesti. Hakemuksessa olisi selvitettävä, miten hyväksymisen edellytykset täytetään, ja esitettävä muut viranomaisharkinnan kannalta merkitykselliset selvitykset ja tarvittavat tiedot. Lisäksi hakemuksesta olisi käytävä tarvittaessa ilmi, mihin aineistoon ja laskenta-, tutkimus- tai arviointimenetelmään annetut tiedot perustuvat. Lisäksi hakijalla olisi oltava käytettävissään riittävä asiantuntemus hakemuksen laatimiseksi. Momentissa säädettäisiin myös siitä, että hyväksymispäätöksen muuttamista koskeva hakemus olisi tehtävä riittävän ajoissa ennen muutoksen suunniteltua toteuttamista.

Yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskevassa lupahakemuksessa olisi mm. oltava sopimusluonnos sekä muut lupaharkinnan kannalta olennaiset tiedot ja selvitykset, esim. toimijan taloudellista asemaa koskevat selvitykset. Ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvassa lupahakemuksessa olisi oltava mm. selvitys 27 §:n 2 momentissa säädetyn vaatimuksen täyttymisestä. Ydinmateriaalivalvontaa koskevien säännösten vapauttamista koskeva hakemus voisi koskea kertaluontoista yksittäisen ydinmateriaalierän valvonnan päättämistä taikka pidemmällä ajanjaksolla useampaa ydinmateriaalierää koskevia käytöstäpoistokampanjoita. Mahdollista olisi esittää hakemuksessa menettelyt ja esim. useamman vuoden ajalle alustavat aikataulut sekä ilmoittaa tarkennetut aikataulut Säteilyturvakeskukselle niiden tullessa hakijan tietoon.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa säädettyä sovellettaisiin myös 406 §:ssä tarkoitetun lausuntoa ja ennakkotietoa koskevan asian vireille panemiseen Säteilyturvakeskuksessa.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

Pykälän 4 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

422 § Viranomaisharkinnan perusteet

Pykälässä olisi työ- ja elinkeinoministeriön ja Säteilyturvakeskuksen viranomaisharkintaa koskeva perussäännös. Harkinta olisi sidottua kyseisestä asiasta säädettyihin hyväksymisen edellytyksiin. Hyväksymisen edellytyksistä säädettäisiin ehdotetussa laissa samassa yhteydessä, jossa asiaa koskevasta perusvaatimuksesta. Lisäksi asian käsittelyyn ja ratkaisemiseen sovelletaan hallintolakia.

423 § Päätös- ja lausuntoasioita koskevat hallintomenettelyt

Pykälän 1 momentin mukaan hyväksymispäätöksen muuttamisessa sekä päätöksen ja lausunnon peruuttamisessa noudatettaisiin soveltuvin osin samaa menettelyä kuin hyväksymispäätöstä tehtäessä ja lausuntoa annettaessa.

Pykälän 2 momentissa olisi viittaus hallintolakiin. Hyväksymistä ja lausuntoa koskevan asian käsittelystä vastaavan viranomaisen (työ- ja elinkeinoministeriö tai Säteilyturvakeskus) olisi mm. huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset. Pienlaitokseksi hyväksyminen saattaa esim. edellyttää, että Euroopan komission kanta asiassa selvitetään.

424 § Tiedustelu luvanvaraisuudesta

Pykälän 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriön antaisi hakemuksen perusteella lausunnon siitä, vaaditaanko hakemuksessa yksilöityyn toimintaan lupaa tai hyväksymistä ehdotetun lain mukaan. Momentin mukaan ministeriö antaisi lausunnon, kun hakemus liittyy ydinlaitosta koskevaan lupa-asiasta taikka ministeriön toimivaltaan kuuluvaan ydinjätteitä tai ydinjätehuoltoa koskevaan asiaan. Ministeriö ottaisi kantaa myös sellaisissa ydinlaitoksia koskevissa lupa-asioissa, joissa Säteilyturvakeskus on lupaviranomainen. Tapauskohtaisesti voi olla esim. tarve arvioida, onko kysymyksessä ydinvoimalaitoksen luvassa ratkaistava asia vai onko kyse erillistä ydinteknistä laitosta koskevasta lupa-asiasta. Tarvittaessa ministeriön olisi asian selvittämiseksi pyydettävä Säteilyturvakeskukselta lausunto.

Pykälän 2 momentin mukaan Säteilyturvakeskus antaisi hakemuksen perusteella lausunnon siitä, vaadintaanko hakemuksessa yksilöityyn toimintaan lupa tai hyväksyminen tai onko siitä tehtävä ilmoitus. Säteilyturvakeskus antaisi lausunnon muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa. Säteilyturvakeskus antaisi lausunnon mm. kaikissa ydinmateriaalivalvontaan liittyvissä lupa-, hyväksymispäätös- ja ilmoitustiedusteluissa sekä ydinlaitoksen ja ydinjätehuollon turvallisuuteen liittyvissä hyväksymispäätöstiedusteluissa.

Kumottavan lain 8 §:n 3 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriön on pyynnöstä annettava sitova ennakkotieto siitä, onko aiottuun toimintaan haettava lupa.

425 § Ennakkoarviointi

Pykälä vastaisi keskeiseltä sisällöltään kumottavan lain 55 §:n 4 momenttia siltä osin kuin se koskee ydinlaitosta ja ydinaineen talteenottolaitosta sekä tällaista laitosta koskevan hankkeen valmistelua. Pykälän mukaan Säteilyturvakeskus voisi ydinlaitosta tai ydinaineen talteenottolaitosta koskevaa hanketta suunnittelevan tekemästä hakemuksesta arvioida tiettyjä suunnitelmia. Arviointi voisi koskea laitosta ja sen sijaintipaikkaa koskevia suunnitelmia. Säteilyturvakeskus voisi antaa alustavia ohjeita siitä, mitä laitoksen turvallisuuden osalta sellaisissa suunnitelmissa olisi otettava huomioon. Lisäksi voidaan pyytää ennakkoarviointia siitä, vaaditaanko asialle lain mukaan Säteilyturvakeskuksen lausunto tai hyväksyntä, mikä voi olla olennaista erityisesti muutosten arvioinnin yhteydessä.

Ennakkoarviosta perittäisiin maksuasetuksen mukainen maksu. Maksullisuus perustuisi siihen, että kyseinen neuvonta olisi tyypillisesti luonteeltaan laajamittaista ja vaatii teknisten suunnitelmien arviointia, jotta ohjeistusta asiaan voitaan antaa. Muun ydinenergian käytön osalta sovellettaisi hallintolain 8 §:n neuvontaa koskevaa säännöstä. Hallintolain 8 §:n nojalla tapahtuva neuvonta on maksutonta.

426 § Säteilyturvakeskuksen lausunnon tai ennakkotietoa koskevan päätöksen siirtäminen toiselle

Pykälän 1 momentin mukaan sijaintipaikan soveltuvuuslausunto, sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden vahvistamista koskeva lausunto, ydinlaitoskonseptin lausunto ja ennakkotietoa koskeva päätös voitaisiin siirtää tai käyttöoikeus niihin luovuttaa toiselle toimijalle. Säännös mahdollistaisi joustavan toiminnan eri toimijoiden välillä erityisesti liittyen mahdollisiin monitoimijamalleihin, joita uusien teknologioiden käyttöönottoon saattaa liittyä. Käyttöoikeuden luovutus voisi tulla kyseeseen tilanteessa, jossa esim. useampi yritys rakentaisi samalle laitospaikalle ydinlaitoksia tai toteuttaisi samaa laitoskonseptia. Momentin mukaan vastaanot-

tajan olisi täytettävä vastaavat vaatimukset kuin lausunnon tai ennakkopäätöksen hakijalta edellytetään (ks. 406 §) sekä saatava käyttöönsä lausunnon tai päätöksen valmisteluun liittyvät merkitykselliset aineistot tai jäljennös niistä.

Pykälän 2 momentin mukaan siirrosta tai käyttöoikeuden luovutuksesta olisi viipymättä ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle. Ilmoituksessa olisi oltava selvitys siitä, miten vastaanottajaa koskevat 1 momentissa säädetyt vaatimukset täytetään.

Pykälän 3 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus.

8.1.8 VIII OSA: ERINÄISET SÄÄNNÖKSET

43 luku

Vaatimustenmukaisuuden arviointilaitokset

427 § Tarkastuslaitosta, pätevöintielintä ja testauslaitosta koskevat vaatimukset

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tarkastuslaitosta, pätevöintielintä ja testauslaitosta koskevista yleisistä vaatimuksista. Lisäksi arviointilaitosten henkilökuntaan sovellettaisiin turvallisuusselvitystä koskevaa vaatimusta 371 §:n mukaisesti. Muihin vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksiin ei liity tämän lain mukaista hyväksymismenettelyä. Vaatimukset olisivat vastaavat kuin muualla lainsäädännössä, ks. esim. painelaitelain 45 ja 46 §. Nykyisin asiasta säädetään yleisemmällä tasolla kumottavan lain 60 a §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 1 momentin riippumattomuutta koskevan vaatimuksen täydentämisestä ja 4 kohdan vaatimuksesta poikkeamisesta, kun kyseessä olisi tiettyihin käyttäjäryhmiin kohdistuvia tarkastuksia tekevästä tarkastuslaitoksesta. Näitä kutsutaan omatarkastuslaitokseksi. Omatarkastuslaitokset tarkastavat saman organisaation toimintaa, jonka osia ne itse ovat.

Pykälän 3 momentin mukaan luvanhaltijan tai valmistajan omaan testauslaitokseen sovellettaisiin, mitä omatarkastuslaitoksista säädetään. Myös näiden testauslaitosten osalta on tarpeen säätää tarkennuksia riippumattomuutta koskevasta vaatimuksesta ja poiketa vastuuvakuutusta koskevasta vaatimuksesta.

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

428 § Tarkastuslaitoksen, pätevöintielimen ja testauslaitoksen hyväksyminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tarkastuslaitoksen, pätevöintielimen ja testauslaitoksen hyväksymistä koskevasta hakemuksesta. Tarkastuslaitokset hakisivat hyväksymistä Säteilyturvakeskukselta, mutta pätevöintielimen ja testauslaitoksen hyväksymistä hakisi luvanhaltija. Tarkastuslaitoksen ja pätevöintielimen tulisi olla Suomessa rekisteröity, ja tämä vaatimus olisi laissa uusi, mutta linjassa muun lainsäädännön kanssa (ks. esim. painelaitelain 45 §:n 1 kohta). Nykyisin hyväksymisestä säädetään kumottavan lain 60 a §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan hyväksyminen edellyttäisi, että 427 §:ssä säädetyt edellytykset täytetään. Vaatimusten täyttyminen osoitettaisiin ensi sijassa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston akkreditointiyksikön (FINAS) antamalla todistuksella tai lausunnolla, mutta se voitaisiin osoittaa myös muulla tavalla, joka antaa riittävän varmuuden edellytysten täyttymisestä. Säteilyturvakeskus voisi tarvittaessa täydentävästi arvioida vaatimusten täyttymistä. Tarkastuslaitoksen tekemä ydinlaitosten turvallisuuden arviointi edellyttää alan erityisosaamista, joka olisi otettava asianmukaisesti huomioon arviointiryhmässä. Käytännössä Säteilyturvakeskuksen asiantuntija on osallistunut FINASin arviointiryhmään. Tarvittaessa Säteilyturvakeskuksen asiantuntija voisi osallistua myös pätevöintielimen ja testauslaitoksen arviointiryhmään.

Testauslaitos on usein muualla kuin Suomessa, jolloin FINASin antaman akkreditointitodistuksen sijasta vaatimusten täyttyminen osoitetaan yleensä muulla tavalla, esim. testauslaitoksen kotimaan kansallisen akkreditointielimen antamalla akkreditointitodistuksella, jos sen myöntämät akkreditoinnit tunnustetaan vastavuoroisesti. Lisäksi Säteilyturvakeskus voisi tietyissä tilanteissa katsoa luvanhaltijan oman arvioinnin testauslaitoksesta riittäväksi. Käytännössä pätevyyden osoittamista koskevat menettelyt olisivat vastaavat kuin nykyisin.

Pykälän 3 momentissa täydennettäisiin 427 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädettyä yleistä kelpoisuusvaatimusta. Momentin mukaan hyväksyminen edellyttäisi rakentamislain 83 §:n mukaisten kelpoisuusvaatimusten soveltamista, jos tarkastuslaitoksen tehtävänä on ydinlaitoksen rakennusteknisten rakenteiden suunnitelmien tarkastaminen.

429 § Hyväksymistä koskeva päätös ja hyväksymismenettely

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tarkastuslaitoksen, pätevöintielimen ja testauslaitoksen hyväksymistä koskevasta päätöksestä. Säteilyturvakeskus voisi päätöksessä antaa toimintaa koskevia yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeellisia määräyksiä, esim. liittyen ehdotetussa laissa säädettyyn salassapitovelvollisuuteen tai turvallisuusselvitystä koskevaan vaatimukseen. Päätös olisi voimassa toistaiseksi tai määräajan. Nykyisin päätöksen sisällöstä säädetään YEA 113 §:ssä, tarkempia vaatimuksia on YVL-ohjeissa E.1, E.5 ja E.12.

Pykälän 2 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

430 § Tarkastuslaitoksen tehtävät

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin 428 §:n nojalla hyväksytyn tarkastuslaitoksen tehtävistä. Ne liittyvät vaatimustenmukaisuuden arviointiin, käyttöönottotarkastuksiin ja määräaikaistarkastuksiin, joista säädettäisiin 11 ja 15 luvussa. Nykyisin tarkastuslaitoksen tehtävistä säädetään kumottavan lain 60 §:ssä ja YEA 113 a §:ssä, ja tarkempia vaatimuksia on YVL-ohjeessa E.1.

Pykälän 2 momentissa tarkennettaisiin omatarkastuslaitoksen tarkastusaluetta.

431 § Pätevöintielimen tehtävät

Pykälässä säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen 428 §:n mukaan hyväksymän pätevöintielimen tehtävästä, joka olisi 138 §:ssä tarkoitettu ainetta rikkomaton tarkastus. Nykyisin asiasta säädetään YEA 113 b §:ssä, ja tarkempia vaatimuksia on YVL-ohjeessa E.5.

432 § Testauslaitoksen tehtävät

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen 428 §:n mukaan hyväksymän testauslaitoksen tehtävistä, joista säädettäisiin 138 §:ssä ja 141 §:n 2 momentissa. Tehtävät olisivat

vastaavat kuin nykyisin. Nykyisin pätevöidyistä määräaikaistarkastuksista määrätään YVL-ohjeessa E.5 ja laadunvalvontaan liittyvistä ainetta rikkomattomista tarkastuksista YVL-ohjeissa E.3, E.8, E.9, E.10 ja E.12.

Pykälän 2 momentin mukaan FINASin akkreditoima tai tähän rinnastettavalla tavalla päteväksi todettu testauslaitos saisi myös tehdä 141 §:n 2 momentissa tarkoitettua laadunvalvontaan liittyvää ainetta rikkomatonta tarkastusta. Näiltä testauslaitoksilta ei vaadittaisi Säteilyturvakeskuksen hyväksyntää, vaan nämä tehtävät saa tehdä vaatimukset täyttävä testauslaitos. Akkreditointiin rinnastettava tapa voi olla esim. jonkin muun maan akkreditointielimen akkreditointi, jos kyseisen maan akkreditointielin on liittynyt akkreditointielimien vastavuoroisiin tunnustamissopimuksiin.

Pykälän 3 momentissa viitattaisiin 141 §:n 3 momenttiin, jossa säädetään testauslaitoksen hyväksymisestä laadunvalvontaan liittyviä ainetta rikkomattomia tarkastuksia osana yleisten vaatimusmäärittelyjen hyväksymistä. Näitä voivat olla esim. sarjavalmisteiset rakenteet tai laitteet ja ASME-koodin mukaan kokonaan valmistetut rakenteet ja laitteet.

Pykälän 4 momentissa olisi luvanhaltijan tai valmistajan omaa testauslaitosta koskeva täydentävä säännös.

Pätevöidyistä määräaikaistarkastuksista säädetään nykyisin YVL-ohjeessa E.5 ja laadunvalvontaan liittyvistä ainetta rikkomattomista tarkastuksista YVL-ohjeissa E.3, E.8, E.9, E.10.

433 § Sertifiointilaitoksen tehtävät

Pykälässä säädettäisiin päteväksi todetun sertifiointilaitoksen tehtäväksi 107 §:ssä tarkoitettu ydinteknisen automaatiojärjestelmäalustan tyyppihyväksyntä ja tyypinmukaisuuden varmistaminen. Pätevyyden osoituksena vaadittaisiin FINASin akkreditointia tai rinnastettavaa tapaa. Rinnastettava tapa voi esim. olla jonkin muun maan akkreditointielimen akkreditointi, jos kyseisen maan akkreditointielin on liittynyt akkreditointielimien vastavuoroisiin tunnustamissopimuksiin.

434 § Pätevöintilaitoksen tehtävät

Pätevöintilaitos määritellään painelaitelain 2 §:n 27 kohdassa painelaitedirektiivissä tarkoitetuksi tunnustetuksi kolmantena osapuolena olevaksi organisaatioksi, joka suorittaa painelaitteiden pysyviä liitoksia ja rikkomatonta aineenkoetusta tekevien henkilöiden sekä liitosmenetelmien pätevöintiä ja hyväksymistä.

Pykälässä säädettäisiin pätevöintilaitoksien tehtävistä, joista säädettäisiin tarkemmin 142 §:n 1 momentissa. Pätevöintilaitos saisi hoitaa näitä tehtäviä ydinlaitosten painelaitteiden osalta ja myös muiden ydinlaitosten mekaanisten laitteiden osalta, mikä olisi laajempi tehtäväalue kuin painelaitelain 42 §:ssä säädetään. Koska painelaitelain mukaan hyväksyttyjä pätevöintilaitoksia ei ole kaikkialla käytössä tai niiden käyttö ei ole kokonaisturvallisuuden kannalta perusteltua, Säteilyturvakeskus voisi hyväksyä pätevöintilaitokseen toimintaan rinnastettavan muun menettelyn 142 §:n 2 momentin mukaisesti. Tällainen vastaa menettely voi esim. olla laite, joka valmistetaan kokonaan ASME koodiston menettelyjen mukaan. Nykyisin pätevöintilaitosten määrätään YVL-ohjeessa E.3.

435 § Arviointilaitoksen yleiset velvollisuudet

Pykälän 1 momentissa säädetään arviointilaitokselle tehtäväksi seurata tehtäviensä ja toimialansa sääntelyn kehittämistä. Arviointilaitos voi toimessaan havaita ydinlaitoksella turvallisuutta vaarantavaa toimintaa tai rakenteita. Pykälässä velvoitetaan arviointilaitos ilmoittamaan näistä Säteilyturvakeskukselle, jos toiminta tai rakenne vaarantaa merkittävästi turvallisuuden. Nykyisin asiasta määrätään YVL-ohjeissa.

Pykälän 2 momentissa olisi pätevöintilaitoksen velvollisuuksia koskeva informatiivinen viittaus painelaitelakiin.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus.

436 § Tarkastuslaitosta, pätevöintielintä ja testauslaitosta koskevat täydentävät velvollisuudet

Pykälän 1 momentin mukaan tarkastuslaitosten olisi Säteilyturvakeskuksen kanssa yhteistyössä huolehdittava toiminnan yhtenäisyydestä ja sen kehittämisestä. Käytännössä Säteilyturvakeskus koordinoi tarkastuslaitosten toimintaa, ja tarkastuslaitosten tulisi osallistua tähän yhteistyöhön. Tarkastuslaitosten olisi myös vuosittain annettava Säteilyturvakeskukselle kertomus toiminnastaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa muutoksista, joilla voi olla vaikutusta 427 §:ssä säädettyjen edellytysten täyttymiseen. Velvollisuus koskisi pätevöintielimen ja testauslaboratorion osalta luvanhaltijaa.

437 § Tarkastuslaitokseen sovellettava muu lainsäädäntö

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tarkastuslaitokseen sovellettavasta muusta lainsäädännöstä. Vastaava sääntely on kumottavan lain 60 a §:n 6 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkastuslaitoksen henkilökunnan rikosoikeudellisesta virkavastuusta, ja lisäksi vahingonkorvausvastuusta olisi informatiivinen viittaus vahingonkorvauslakiin.

438 § Tarkastuslaitoksen, pätevöintielimen ja testauslaitoksen hyväksymistä koskevan päätöksen muuttaminen ja peruuttaminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen antaman arviointilaitoksen hyväksyntäpäätöksen muuttamisesta. Pykälän 2 momentissa tarkennettaisiin, milloin Säteilyturvakeskus voisi peruuttaa arviointilaitoksen hyväksymistä koskevan päätöksen. Vastaava sääntely on kumottavan lain 60 a §:n 3 momentissa.

44 luku

Tietoturvallisuus, salassapito ja vaitiolovelvollisuus

439 § Salassa pidettävän ja muun tietoaineiston tietoturvallisuus

Pykälän 1 momentin vaatimus tietoturvallisuudesta huolehtimisesta olisi yleisvaatimus ja koskisi salassa pidettävän lisäksi myös muuta tietoaineistoa, jonka tietoturvallisuudesta olisi huolehdittava tiedon suojaustarpeen perusteella. Mitä suurempi suojaustarve tietoon liittyy esim. sen salassapidosta johtuen, sitä kattavammat tietoturvallisuuteen liittyvät menettelyt toimijalla olisi oltava. Tietoturvallisuus kattaa sekä fyysiseen tietoaineistoon sisältyvän tietoturvallisuuden että sähköisessä muodossa olevat tietoaineistot. Velvoite koskisi luvanhaltijoita, toimintaluvan haltijaa, näiden toimitus- ja alihankintaketjuun kuuluvia sekä muita ehdotetussa laissa tarkoitettuja toiminnanharjoittajia (esim. ydinaineen talteenottolaitoksen luvan haltija, kuljetusta koskevan hyväksymisen haltija, muutoin kuin toimintaluvanvaraista ydinalan tietoaineiston käsittelyä harjoittava).

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin salassa pidettävän tiedon käsittelystä. Momentin mukaan ehdotetussa laissa tarkoitetun toiminnanharjoittajan olisi käsittelyn yhteydessä tunnistettava ja merkittävä salassa pidettävää tietoa sisältävät tietoaineistot ja huolehdittava siitä, että asiaton pääsy tietoaineistoihin estetään. Asiattomalla pääsyllä tarkoitetaan sekä ulkopuolisia henkilöitä, mutta se voi tarkoittaa myös organisaation sisällä sellaisia henkilöitä, joiden työtehtävien hoitaminen ei edellytä salassa pidettäväksi määritellyn tiedon käsittelyä. Estäminen voi tapahtua esim. erilaisilla pääsynhallintajärjestelyillä. Tietojen merkitseminen tulisi tapahtua asianmukaisella tavalla. Merkinnän kannalta olennaista on, että tietoaineistosta käy selkeästi ilmi tiedon salassapitovelvoite.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin salassa pidettävän tietoaineiston säilyttämisestä ja käsittelystä. Tietoaineistot olisi säilytettävä ja käsiteltävä sellaisissa tiloissa tai tietojärjestelmissä, joissa tietojen luottamuksellisuudesta, eheydestä ja saatavuudesta voitaisiin riittävällä tavalla varmistua. Luotaessa, kopioitaessa, siirrettäessä, jaettaessa, säilytettäessä, hävitettäessä tai muutoin käsiteltäessä salassa pidettävää tietoaineistoa olisi myös huolehdittava tiedon riittävästä suojaamisesta. Tämä tarkoittaa esim. eri organisaatioiden välisessä tiedonvaihdossa sitä, että myös vastaanottajalla on riittävät menettelyt tietoturvallisuuden varmistamiseksi.

Pykälän 4 momentti sisältäisi Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuuden salassa pidettävän tietoaineiston käsittelystä ja tietoturvallisuudesta.

440 § Tietoaineistojen salassapito

Pykälässä säädettäisiin tietoaineistojen salassapidosta. Säännös vastaisi osin kumottavan lain 78 §:n vaitiolovelvollisuutta koskevan säännöksen sisältöä, mutta sitä on täydennetty. Tietoaineiston salassapito olisi pysyvää ottaen huomioon, että laitosten toiminta-aika voi olla useamman vuosikymmenen mittainen ja salassapito voi olla tarpeen kattaa koko laitoksen elinkaaren ajan. Salassapito lakkaisi ydinalan tietoaineistoa lukuun ottamatta käytännössä silloin, kun eri kohtien mukainen vahinkoedellytys ei enää täyttyisi.

Pykälän 1 kohdan mukaan ydinalan tietoaineistot olisivat salassa pidettäviä. Ydinalan tietoaineiston määritelmä olisi 5 §:ssä. Tämä salassapitovelvoite liittyy Suomea sitoviin ydinmateriaalivalvonnan kansainvälisiin velvoitteisiin.

Pykälän 2 kohdan mukaan salassa pidettäviä olisivat myös ydinlaitoksen järjestelmiä, rakenteita ja laitteita koskevat tietoaineistot siltä osin kuin ne sisältävät tietoja, joiden ilmaiseminen sivulliselle voi vaarantaa sellaisen laitoksen turvallisuuden. Salassapito edellyttäisi lisäksi, että kyseessä olevat tietoaineistot koskevat ydinlaitosta, jolla on ehdotetussa laissa tarkoitettu rakentamislupa, käyttölupa tai käytöstäpoistolupa tai jonka rakentamista koskeva lupahakemus on vireillä. Sama koskisi ydinaineen talteenottolaitoksen kyseisiä järjestelmiä.

Pykälän 3 kohta vastaisi kumottavan lain 78 §:ää turvajärjestelyjä koskevaa salassapitovelvoitetta. Salassapito koskisi turvajärjestelyjä ja niiden toteuttamista koskevia tietoja. Tiedot olisivat salassa pidettäviä, jollei ole ilmeistä, että tiedon paljastaminen ei vaaranna turvajärjestelyjen toteuttamista. Salassapito kohdistuisi esim. laitoksen suojaamista koskeviin tietoihin, joiden paljastuminen voisi mahdollistaa niiden käyttäminen vahingoittamistarkoituksiin, mutta ei esim. sellaisia turvajärjestelyjä koskevia tietoja, joista laitoksella vieraileville on tiedotettava. Ydinmateriaaleihin liittyvistä turvajärjestelyistä säädettäisiin 24 §:ssä, ydinlaitosten turvajärjestelyistä 16 luvussa ja ydinaineen talteenottolaitoksen turvajärjestelyistä192 §:ssä.

Pykälän 4 kohdan mukaan salassa pidettävää olisi myös lain 172 §:ssä tarkoitettu valmiussuunnitelma, joka sisältää yksityiskohtaisia tietoja ydinlaitoksen valmiustoiminnasta. Valmiustoiminnan tarkoituksenmukaisen turvaamisen kannalta tietoaineisto on tietyiltä osin tarpeen olla salassa pidettävä. Säännös sisältäisi vahinkoedellytyslausekkeen eli tieto olisi salassa pidettävää vain silloin, jos tiedon antaminen vaarantaisi valmiusjärjestelyjen toteuttamisen. Valmiustoiminnan tehokkaan toteutumisen kannalta joitain tietoja on myös tarpeen jakaa esim. lähiympäristön asukkaille, jotta osataan toimia oikein valmiustilanteessa.

Pykälän 5 kohdan mukaan ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetusta koskevat järjestelyt ja turvasuunnitelmat olisivat salassa pidettäviä, jollei ole ilmeistä, että niitä koskevien tietojen antaminen ei vaaranna kuljetuksen turvallisuutta. Kuljetusjärjestelyjä koskevilla tiedoilla tarkoitettaisiin esim. kuljetusvälineistöä, kuljetettavaa ydinainetta tai ydinjätettä taikka kuljetusreittejä koskevia tietoja. Kuljetuksia koskevasta turvasuunnitelmasta säädettäisiin 151 §:ssä.

441 § Oikeus salassa pidettävän tietoaineiston käsittelyyn

Pykälässä säädettäisiin oikeudesta 440 §:n nojalla salassa pidettävän tietoaineiston käsittelyyn. Oikeudesta olisi tarpeen säätää erikseen, sillä salassa pidettävää tietoaineistoa ja sen vaihtamista saattaa tapahtua runsaastikin esim. luvanhaltijan ja toimitus- ja alihankintaketjuun kuuluvien välillä, jolloin oikeus tietojen käsittelyyn olisi oltava kuitenkin jossain määrin joustavaa näiden toimijoiden välillä. Toimitus- ja alihankintaketjuun katsotaan kuuluvan myös luvanhaltijan tai tämän käyttämät ulkopuoliset konsultit ja asiantuntijat. Olennaista olisi, että ydinlaitosten tai ydinmateriaalien turvallisuutta ei tällä toiminnalla vaaranneta.

Pykälän 1 momentin mukaan ydinenergian käyttöön oikeuttavan luvan haltijalla olisi oikeus käsitellä salassa pidettäviä tietoa. Lisäksi vastaava oikeus olisi lupahakemusta valmistelevalla. Nämä toimijat saisivat ottaa vastaan, pitää hallussaan, valmistaa ja käsitellä 440 §:n mukaan salassa pidettävää tietoaineistoa siltä osin, kun se liittyy luvan mukaiseen toimintaan tai lupahakemuksen valmisteluun. Toimitus- ja alihankintaketjuun kuuluvalle voitaisiin luovuttaa tietoja välttämättömässä määrin siten, että salassa pidettävää tietoaineistoa ei luovuteta tarpeettoman laajalle. Tiedon tulisi olla välttämätöntä nimenomaisesti toimitus- ja alihankintaketjuun kuuluvan toimijan tehtävän hoitamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa säädettyä sovellettaisiin vastaavasti myös kuljetusta koskevan hyväksymisen haltijaan tai sitä koskevaa hakemusta valmistelevaan sekä näiden toimitus- ja alihankintaketjuun kuuluvaan toimijaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin oikeudesta ydinalan tietoaineiston hallussapitoon ja käsittelyyn. Ydinalan tietoaineisto voi liittyä myös muuhun toimintaan kuin sellaiseen, johon vaaditaan ehdotetun lain mukainen lupa. Oikeus ydinalan tietoaineiston hallussapitoon ja käsittelyyn olisi sellaisella, jonka tehtävien hoitamisen kannalta tietoaineisto on välttämätöntä, esim. ydin-

alan suunnittelupalvelujen tarjoajalla. Momentissa olisi lisäksi viittaussäännös ydinalan tietoaineiston hallussapitoa, luovutusta, tuontia ja siirtoa koskeviin lupavelvoitteisiin, joista säädettäisiin lain II osassa.

443 § Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus sekä hyväksikäytön kielto

Pykälässä säädettäisiin salassa pidettävän tietoaineiston käyttämisestä ja luovuttamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan tietoaineiston käyttäminen ja luovuttaminen olisi käyttötarkoitussidonnaista. Tietoaineistoja saisi käyttää ja luovuttaa vain sellaiseen tämän lain mukaiseen tarkoitukseen, jota varten tietoaineisto on annettu tai laadittu. Momentti sisältäisi asiakirjasalaisuutta koskevan vaatimuksen, jonka mukaan salassa pidettävää tietoaineistoa, sen kopiota tai tulostetta ei saisi näyttää, luovuttaa tai muulla tavalla saattaa sivullisen nähtäväksi ilman ehdotetussa laissa säädettyä perustetta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin salassa pidettävän tietoaineiston ilmaisemiskiellosta. Ilmaisemiskielto koskisi sellaisen toimijan palveluksessa toimivia henkilöitä, joiden hallussa on 440 §:ssä tarkoitettua salassa pidettävää tietoaineistoa. Ilmaisemisen kielto koskee sellaisia tilanteita, joissa henkilö on tehtävässään saanut salassa pidettäviä tietoja ja kielto ulottuu myös tilanteisiin, joissa henkilön toimeksianto- tai palvelussuhde on jo päättynyt.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin hyväksikäyttökiellosta. Sen mukaan salassa pidettävää tietoaineistoa ei saisi työtehtäviin liittymättömästi käyttää hyväksi omaksi tai kolmannen osapuolen hyödyksi tai vahingoksi esim. työpaikkaa vaihdettaessa.

Pykälän 4 momentin mukaan viranomaisen palveluksessa oleviin sovellettaisiin vastaavia säännöksiä sen mukaan kuin julkisuuslaissa säädetään.

443 § Salassapito- ja vaitiolovelvollisuutta koskevien säännösten soveltaminen suullisesti saatuihin tietoihin

Pykälän mukaan salassa pidettäväksi säädettäisiin myös muulla tavoin kuin konkreettisina asiakirjoina saadut tiedot siltä osin kuin on kyse 440 §:n mukaan salassa pidettävästä tietoaineistosta. Säännös olisi uusi. Salassa pidettävän tietoaineiston käsittelyä koskevia rajoituksia, salassapito- ja vaitiolovelvoitetta sekä hyväksikäyttöä koskevia 441 ja 442 §:n säännöksiä sovellettaisiin myös suullisesti tai havainnoimalla saatuihin tietoihin, jos kyseiset tiedot olisivat salassa pidettäviä 440 §:n mukaan. Laitoksella suoritettavien huoltotoimenpiteiden yhteydessä on esim. mahdollista, että ulkopuolinen toimija voi päästä sellaisiin paikkoihin, joissa havainnoimalla voidaan saada tietoja laitoksen turvajärjestelyjen toteuttamisen sellaisista asioista, jotka ovat fyysisinä tietoaineistoina salassa pidettäviä. Vastaava koskisi myös suullisesti henkilöiden välillä annettuja tietoja.

444 § Tietojen luovuttaminen salassapitovelvollisuuden estämättä

Pykälässä säädettäisiin tietojen luovuttamisesta salassapitosäännösten estämättä. Säännös pitäisi sisällään viranomaisten välistä tietojenvaihtoa koskevat säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan Säteilyturvakeskus ja muu ehdotetussa laissa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen saisivat luovuttaa ehdotetussa laissa tarkoitettuja tehtäviä hoitaessaan saatuja tietoja salassapitosäännösten estämättä momentin mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan Säteilyturvakeskus saisi myös salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Euroopan komissiolle ja Kansainväliselle atomienergiajärjestölle sekä kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (/2025) tarkoitetulle valvontaviranomaiselle sen mukaan kuin momentissa tarkemmin säädetään.

445 § Suunnitteluperusteuhkaa koskevien tietojen luovuttaminen

Pykälässä säädettäisiin suunnitteluperusteuhkaa koskevien tietojen luovuttamisesta. Kyse on 147 §:ssä säädetystä Säteilyturvakeskuksen Suojelupoliisin antamien tietojen perusteella tekemästä asiakirjasta, joka sisältää mm. ydinlaitosten turvallisuuden ja kansallisen turvallisuuden näkökulmasta merkittävää tietoa. Suunnitteluperusteuhkaa koskevaa tietoa on voitava luovuttaa oikea-aikaisesti siten, että siinä olevat seikat voidaan ottaa huomioon ehdotetussa laissa tarkoitettujen turvajärjestelyjen suunnittelussa sekä ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen suunnitteluratkaisuissa, mutta sitä ei kuitenkaan voida luovuttaa liian aikaisin, jolloin hankkeen toteutumisesta ei välttämättä ole vielä riittävää varmuutta. Tällöin tieto voi mahdollisesti joutua myös vääriin käsiin. Tämän vuoksi luovuttamisesta on tarpeen säätää erikseen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tietojen luovuttamisesta. Tietoa voitaisiin salassapitosäännösten estämättä luovuttaa sellaiselle, jolla on perusteltu tarve käyttää suunnitteluperusteuhkassa olevia tietoja turvajärjestelyjen taikka ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen suunnitteluun. Perusteltu tarve tarkoittaisi sitä, että ydinlaitoshankkeen tai muun hankkeen suunnittelu ja toteutus on sellaisessa vaiheessa, että sen toteuttamista voidaan pitää erittäin todennäköisenä ja hanke on muutenkin uskottava. Tämä voisi konkretisoitua ydinlaitoshankkeen osalta esim. olemassa olevana periaatepäätöksenä tai aiesopimuksina laitostoimittajan kanssa. Luovuttamisen arviointi perustuisi lisäksi siihen, että tiedon luovuttamisesta ei arvioida aiheutuvan vaaraa ydinlaitosten turvallisuudelle. Suunnitteluperusteuhka on julkisuuslain nojalla salassa pidettävää tietoa, joka kuitenkin on hankkeen tietyssä vaiheessa välttämätöntä luovuttaa sitä tarvitsevalle, jotta siinä olevat seikat voidaan ottaa huomioon suunnittelun aikana. Tietoja luovutettaisiin vain siltä osin kuin se olisi tarpeen käsiteltävänä olevassa tapauksessa.

Rajoittamalla tiedon luovuttamista suojataan erityisesti jo olemassa olevia ydinlaitoksia ulkoisilta uhkilta. Koska tiedon salaaminen perustuu osin myös kansallisen turvallisuuden varmistamiseen, on käytännössä arvioitu, että tietoa ei lähtökohtaisesti voitaisi luovuttaa ulkomaisille toimijoille, jotka eivät ole Suomen lainkäyttövallan piirissä ja joihin ei siten sovelleta esim. vaitiolovelvollisuutta tai hyväksikäytön kieltoa koskevia säännöksiä. Käytännössä tällaisissa tilanteissa esim. hankkeen suomalainen toimija voisi laatia laitostoimittajalle kriteerit, joiden pohjalta laitossuunnittelua voidaan tehdä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen velvoitteesta varmistua tiedon riittävästä suojaamisesta tietoa luovutettaessa. Suojaaminen tarkoittaisi sitä, että olisi huolehdittava tietoa käsittelevien henkilöiden rajaamisesta, tilaturvallisuudesta ja tietoturvallisuudesta. Lisäksi tulisi varmistua siitä, että tietoja käsitteleville on tehty asianmukainen turvallisuusselvitys 371 §:n mukaisesti.

Tiedon luovuttamiseen sovellettaisiin julkisuuslain 16 §:ssä säädettyjä tiedon luovuttamisen tapoja. Tiedon luovuttaminen muille viranomaisille tai tarvittaessa ulkomaisille viranomaisille perustuisi julkisuuslain säännöksiin.

446 § Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen neuvottelukuntien käyttöön

Pykälässä säädettäisiin salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta 18 §:ssä tarkoitetuille neuvottelukunnille. Neuvottelukuntien tehtävistä säädetään mainitussa pykälässä, ja tarkempia

säännöksiä niiden tehtävistä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella nykyistä vastaavalla tavalla. Neuvottelukuntien tehtävät ovat sellaisia, että asioiden käsittely voi tarkoittaa joissain tilanteissa myös 440 §:ssä tarkoitettua salassa pidettävää tietoaineistoa, minkä vuoksi sen luovuttamisesta olisi tarpeen säätää erikseen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen mahdollisuudesta luovuttaa ydinturvallisuusneuvottelukunnalle salassapitosäännösten estämättä sen tehtävien hoitamiseksi välttämättömiä tietoja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin salassa pidettävän tiedon luovuttamisesta ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunnan tehtävien hoitamiseksi. Jäsenenä olevat viranomaiset voisivat salassapitosäännösten estämättä luovuttaa neuvottelukunnan tehtävien hoitamiseksi välttämättömiä tietoja. Tämä koskisi myös muita viranomaisia kuin Säteilyturvakeskusta poiketen siitä, mitä on säädetty ydinturvallisuusneuvottelukunnasta. Ottaen huomioon, että käsiteltäväksi tulevat asiat voivat sisältää myös muiden viranomaisten kuin Säteilyturvakeskuksen salassa pidettävää tietoa, on asiasta tarpeen säätää erikseen. Säännös on mahdollistava, ei viranomaisia velvoittava.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tietoihin liittyvästä vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäytön kiellosta. Jos tällaisia tietoja toiminnassa käsiteltäisiin, sovellettaisiin neuvottelukunnan jäseneen, mitä julkisuuslain 23 §:ssä säädetään vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäytön kiellosta. Lisäksi sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Momentti sisältäisi viittauksen vahingonkorvauslakiin vahingonkorvausvastuun osalta.

45 luku

Valvontamaksu ja muut maksut

447 § Maksut

Pykälän 1 momentissa olisi informatiivinen viittaus valtion maksuperustelakiin (150/1992).

Pykälän 2 momentin mukaan maksuja voitaisiin periä myös tietystä 350 §:ssä tarkoitettuun valvontasuunnitelmaan sisältyvästä valvonnasta sekä tarkastuksista ja muista valvontatoimista, jotka ovat tarpeen vaatimustenvastaisen toiminnan muuttamisen valvomiseksi. Tavoitteena on parantaa laskutuksen läpinäkyvyyttä. Maksullisuus määräytyisi näiden suoritteiden osalta valtion maksuperustelainsäädännön mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin Säteilyturvakeskuksen mahdollisuudesta käyttää maksujen perinnässä kuukausittaista laskutusta ja vuosittaista tasauslaskua. Valtion maksuperusteasetuksen (211/1992) 2 §:n mukaan julkisoikeudellisissa suoritteissa maksut on perittävä suoritteen tilauksen yhteydessä, suoritetta luovutettaessa tai välittömästi suoritteen tuottamisen jälkeen tapahtuvana laskutuksena. Ehdotettu sääntely mahdollistaisi suoritteiden keräämisen kuukausittain laskutettavana. Tasauslaskutuksen käyttömahdollisuudella parannettaisiin julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuutta. Maksuvelvollisilta perittäisiin vuosittain lisää maksua tai vastaavasti palautettaisiin, jos kustannukset ovat poikenneet siitä, mitä maksua määrättäessä tiedossa on ollut. Menettely vastaisi nykyistä toimintatapaa.

Pykälän 4 momentissa olisi asetuksenantovaltuus. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin säätää maksujen perimisestä kuukausilaskutuksena sekä vuosittaisesta tasauslaskutuksesta.

448 § Valvontamaksun perusteet

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vuotuisesta valvontamaksusta. Valvontamaksu perittäisiin ehdotetun lain ydinlaitoksia ja ydinaineen talteenottolaitoksia koskevista viranomaistoimista aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontamaksu muodostuisi perusmaksusta ja lisämaksusta.

449 § Valvontamaksun suuruus

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin valvontamaksun suuruudesta ydinlaitosten osalta. Perusmaksumaksu perustuisi nimellislämpötehon megawattimäärään. Enimmäismäärä perusmaksulle olisi kuitenkin 48 000 euroa kunkin maksuvelvollisen osalta. Momentissa säädettäisiin myös lisämaksusta. Lisämaksu perustuisi myös lupahakemuksessa ilmoitettuun tai luvassa vahvistettuun lämpötehon megawattimäärään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen perusmaksusta (48 000 euroa) ja lisämaksusta (96 000 euroa).

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin perusmaksusta niiden luvanhaltijoiden osalta, joille on vahvistettu 224 tai 231 §:n mukaan vastuumäärä.

450 § Valvontamaksuvelvollisuutta koskevat täydentävät säännökset

Pykälän 1 momentin mukaan perusmaksu maksettaisiin jokaiselta kalenterivuodelta, jolloin rakentamislupa tai käyttölupa on voimassa tai rakentamislupaa koskeva hakemus on vireillä. Tarkasteluajankohta olisi 1.1. Perusmaksua koskeva maksuvelvollisuus alkaisi, kun rakentamislupahakemus tulee vireille, ja lisämaksua koskeva maksuvelvollisuus, kun rakentamislupa on myönnetty. Perusmaksua ja lisämaksua koskeva velvollisuus olisi voimassa myös, kun laitosta koskee voimassa oleva käyttölupa.

Pykälän 2 ja 3 momentin mukaan lisämaksun osalta noudatettaisiin samaa tarkasteluajankohtaa kuin perusmaksussa.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettua lisämaksua koskevaa velvollisuutta ei kuitenkaan vielä olisi, kun rakentamislupaa koskeva hakemus on vireillä, vaan maksuvelvollisuus perustuisi voimassa olevaan rakentamislupaan tai käyttölupaan.

Pykälän 3 momentissa tarkoitettua lisämaksua koskeva velvollisuus sovellettaisiin aina, kun edelliselle kalenterivuodelle on kohdistettu vastuumäärä.

451 § Maksuvelvollisuuden päättyminen

Pykälässä säädettäisiin maksuvelvollisuuden päättymisestä. Pykälän 1 momentin mukaan 449 §:n 1 ja 2 momentin mukaisen perusmaksun ja lisämaksun maksuvelvollisuutta ei enää olisi sen kalenterivuoden jälkeen, jolloin laitoksesta ei ole vireillä rakentamislupaa koskeva hakemus

taikka rakentamislupa tai käyttölupa ei ole voimassa. Pykälän 2 momentin mukaan vastuumäärään perustuvaa maksuvelvollisuutta ei enää olisi sen kalenterivuoden jälkeen, jolloin luvanhaltijalle ei enää ole kohdistettu vastuumäärää.

Pykälän momentissa säädettäisiin maksuvelvollisuuden päättymisestä tilanteessa, jossa rakentamisluvan mukainen hanke jää toteutumatta.

452 § Valvontamaksun määrääminen

Pykälässä olisi säännökset valvontamaksun erääntymisestä ja maksupäätöksen lähettämisestä. Maksuunpano voitaisiin toimittaa varaamatta maksuvelvolliselle tilaisuutta tulla kuulluksi. Ennen hallintopäätöksen tekemistä asianosaiselle on lähtökohtaisesti varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain 34 §:n mukaisesti. Saman pykälän 2 momentin 5 kohdassa on poikkeussäännös, jonka mukaan asian saa ratkaista asianosaista kuulematta, jos kuuleminen on ilmeisen tarpeetonta. Ehdotettu erityissääntely olisi tarpeen, koska kuulemista ei ole tarkoituksenmukaista soveltaa mekaaniseen maksuunpanomenettelyyn, vaan kuuleminen rajautuisi yksittäisiin poikkeustilanteisiin. Veroluonteisten maksujen määrääminen perustuu 449 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin. Jos maksuunpano toimitettaisiin lain nojalla lähtökohtaisesti ilman kuulemista, vältettäisiin kuulematta jättämistä koskevaa harkintaa ja perustelemista vuosittain sekä mahdollisia väitteitä menettelytapavirheistä. Muutos keventäisi myös hallinnollista taakkaa. Säteilyturvakeskus voisi säännöksestä huolimatta varata maksuvelvolliselle tilaisuuden tulla kuulluksi ennen maksun määräämistä, jos se yksittäisissä tapauksissa harkitaan tarpeelliseksi. Vastaavaa erityissääntelyä on ajoneuvoverolain (1281/2003) 15 §:ssä, jonka nojalla ajoneuvovero pannaan maksuun rekisteritietojen perusteella verovelvollista kuulematta. Maksujen oikaisemisesta ja muutoksenhausta säädettäisiin 46 luvussa. Päätös voitaisiin myös antaa tiedoksi tavallisena tiedoksiantona. Siten päätöksen tiedoksianto ei edellyttäisi päätöksen lähettämistä saantitodistuksella tai muuta todisteellista tapaa käyttäen. Vastaava säännös on verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 26 c §:ssä ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain (768/2016) 56 c §:ssä.

453 § Julkisten saatavien periminen

Pykälän 1 momentissa olisi informatiivinen viittaus verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annettuun lakiin (706/2007).

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa mainittua lakia sovellettaisiin myös ydinjätehuoltomaksuun ja muihin maksuihin (esim. ylimääräinen ydinjätehuoltomaksu), jotka luvanhaltija olisi tämän lain mukaan velvollinen suorittamaan Valtion ydinjätehuoltorahastolle.

454 § Korko

Pykälässä säädettäisiin perittävästä viivästyskorosta ja palautuskorosta. Pykälän 1 momentin mukaan viivästyneelle maksulle voitaisiin periä viivästyskorkoa. Säteilyturvakeskus voisi periä 10 euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jäisi tätä pienemmäksi. Momentin säännökset koskisivat kaikkia valtiolle tulevia rahasuorituksia. Viivästysmaksun suuruus vastaisi valtion maksuperustelain sääntelyä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hyvityskorosta tilanteessa, jossa valvontamaksua palautetaan maksuvelvolliselle.

46 luku

Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

455 § Muutoksenhaku

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin oikaisuvaatimusmenettelystä, jota sovellettaisiin työ- ja elinkeinoministeriön, Säteilyturvakeskuksen, Valtion ydinjätehuoltorahaston, tarkastuslaitoksen ja pätevöintilaitoksen päätöksiin. Oikaisuvaatimuksen alaa laajennettaisiin jonkin verran, ja se olisi muutoksenhaun ensi vaiheena käytössä mahdollisimman laajasti. Lisäksi momentissa olisi informatiivinen viittaus hallintolakiin, jonka 7 a luvussa säädetään oikaisuvaatimusmenettelystä.

Pykälän 2 momentissa olisi informatiivinen viittaus oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin, jota sovellettaisiin haettaessa muutosta oikaisuvaatimuksesta tehtyyn päätökseen ja valtioneuvoston päätökseen. Vastaavasti kuin kumottavan lain 75 §:n 2 momentissa säädetään, mainittua lakia sovellettaisiin vain, jollei Euratom-sopimuksesta muuta johdu.

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 8 §:n mukaan valtioneuvoston yleisistunnon päätöksestä valitettaisiin suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valtioneuvoston yleisistunnossa ratkaistavia asioita olisivat ydinlaitoksia koskevat lupa-asiat, ei kuitenkaan ydinteknisiä laitoksia ja maaperäloppusijoituslaitoksia koskevat lupa-asiat, jotka ratkaisisi Säteilyturvakeskus. Valtion yleisistunnossa ratkaistavia asioita olisivat myös mm. muualla syntyneiden ydinjätteiden käsittelyä ja lyhytaikaista varastointia Suomessa koskeva lupa (ks. 215 §) sekä päätös ydinjätteiden valtiolle luovuttamisesta (ks. 367 §).

Pykälän 2 momentin mukaan valittamalla ei kuitenkaan saisi hakea muutosta periaatepäätökseen. Säännös vastaisi kumottavan lain 75 §:n 3 momenttia.

Pykälän 3 momentti vastaisi kumottavan lain 75 §:n 6 momenttia.

Pykälän 4 momentin mukaan valtion maksuperustelaissa säädettyjä muutoksenhakukeinoja sovellettaisiin valtion viranomaisen määräämään sellaiseen maksuun, johon sovelletaan valtion maksuperustelakia.

Pykälän 1 ja 2 momentin mukaan Valtion ydinjätehuoltorahaston 265 §:n nojalla tekemää avustuspäätöstä koskeva muutoksenhaku olisi vastaava kuin säädetään valtion maksuperustelain 34 §:ssä.

456 § Valitusoikeus

Pykälän 1 momentin mukaan asianosaisella olisi valitusoikeus. Asianosainen olisi se, jonka se, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee. Ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamislupaa, käyttölupaa ja käytöstäpoistolupaa koskevasta päätöksestä valitusoikeus olisi myös sillä, jonka etua tai oikeutta asia saattaa koskea. Asianosaisen käsitettä on tarpeen laajentaa ottaen huomioon Århusin yleissopimuksen 9 artikla ja YVA-direktiivin 11 artikla.

Pykälän 2 momentin 1 kohta vastaisi kumottavan lain 75 a §:ää, ja sitä täydennettäisiin ydinaineen talteenottolaitosten rakentamislupaa koskevalla laajennetulla valitusoikeudella. Ydinlaitosta ja ydinlaitoksen talteenottolaitosta koskevat hankkeet ovat monilupaisia. Kumottavan lain

sääntelyä ehdotuksen mukaisesti täydennettynä on pidettävä riittävänä ottaen huomioon Århusin yleissopimus.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan ydinteknisen laitoksen, ydinaineen talteenottolaitoksen ja maaperäloppusijoituslaitoksen rakentamislupaa koskevasta päätöksestä valitusoikeus olisi myös laitoksen sijaintikunnalla. Säännös olisi uusi. Kumottavasta laista poiketen kunnan suostumusta ei enää edellytettäisi ydinteknisen laitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen lupamenettelyssä. Sen sijaa kunnalla olisi valitusoikeus, joka ehdotuksen mukaan koskisi myös maaperäloppusijoituslaitoksen rakentamislupaa.

457 § Päätöksen täytäntöönpano

Pykälän 1 momentin mukaan ydinjätehuollon kustannuksiin varautumiseen ja valtion vastuiden turvaamiseen liittyviä työ- ja elinkeinoministeriön ja Valtion ydinjätehuoltorahaston päätöksiä olisi noudatettava lainvoimaa vailla olevana. Sama koskisi Valtion ydinjätehuoltorahaston avustusten rahoittamiseksi kerättäviä maksuja ja Säteilyturvakeskuksen toiminnan rahoittamiseksi kerättäviä valvontamaksuja koskevia päätöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan päätöksen tehnyt viranomainen voisi määrätä, että toiminnan keskeyttämistä tai rajoittamista koskevaa päätöstä (361 §), rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemista koskevaa päätöstä (362 §) sekä uhkasakkoa, teettämisuhkaa tai keskeyttämisuhkaa koskevaa päätöstä (364 §) olisi noudatettava lainvoimaa vailla olevana.

Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat keskeisiltä osin kumottavan lain 75 §:n 7 momenttia.

Pykälän 3 momentin mukaan Valtion ydinjätehuoltorahaston 265 §:ssä tarkoitetun päätöksen täytäntöönpanoon sovellettaisiin valtionavustuslain 35 §:ää. Vastaava säännös on kumottavan lain 75 §:n 6 momentissa.

458 § Ydinlaitosta koskevan lupapäätöksen täytäntöönpano lainvoimaa vailla olevana

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitosta koskevassa lupapäätöksessä olisi mahdollista määrätä, että toiminta voidaan aloittaa lupapäätöstä noudattaen ennen kuin lupapäätös on lainvoimainen. Hyväksyminen edellyttäisi hakijan esittämää perusteltua syytä. Hyväksyminen edellyttäisi myös, että täytäntöönpano ei tee muutoksenhakua hyödyttömäksi ja hakija asettaa 227 §:n 2 momentissa tarkoitetun riittävän vakuuden.

Pykälän 2 momentin mukaan lupapäätöksessä olisi myös mahdollista rajata täytäntöönpanoa esim. yksilöimällä toimenpiteet, joihin saa ryhtyä, ja asettamalla määräaika.

Pykälän 3 momentin mukaan lupaviranomainen voi päätöksellään hyväksyä täytäntöönpanon valitusajan kuluessa tai 14 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä erikseen tehdystä hakemuksesta. Kun kyse on valtioneuvostossa ratkaistusta lupa-asiasta, lupaviranomainen olisi työ- ja elinkeinoministeriö, jolla olisi toimivalta tehdä momentissa tarkoitettu päätös.

Pykälä olisi uusi. Pykälä täydentäisi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 122 §:ää, jossa säädetään päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta.

47 luku

Kansallinen ohjelma ja kansainväliset vertaisarvioinnit

459 § Ydinlaitosten turvallisuuden ja ydinjätehuollon kansallinen järjestelmä

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinlaitosten turvallisuutta koskevasta kansallisesta kehyksestä. Ydinturvallisdirektiivin 4 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on luotava ydinlaitosten ydinturvallisuutta koskeva kansallinen kehys, jossa tulee säätää erityisesti vastuiden jaosta, valtion viranomaisten koordinaatiosta, kansallisista ydinturvallisuusvaatimuksista, jotka kattavat kaikki ydinlaitosten elinkaaren kaikki vaiheet, järjestelmästä, joka vastaa ydinlaitosten lupien käsittelystä ja toimintakielloista luvan puuttuessa, viranomaisvalvontaa koskevasta järjestelmästä sekä tehokkaista täytäntöönpanon valvontaa koskevista toimista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ydinjätehuollon kansallisesta kehyksestä. Ydinjätedirektiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on luotava käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huoltoa koskeva kansallinen kehys, johon kuuluu kansallinen lainsäädäntö- ja sääntelykehys ja organisatorinen kehys, sekä pidettävä tätä kansallista kehystä yllä. Tämän kansallisen kehyksen avulla jaetaan vastuu ydinjätehuollosta ja huolehditaan asianomaisten toimivaltaisten viranomaisten välisestä koordinoinnista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kansallisesta järjestelmästä, joka koostuu ydinlaitosten turvallisuutta koskevasta kansallisesta kehyksestä ja ydinjätehuoltoa koskevasta kansallisesta kehyksestä. Momentti vastaisi kumottavan lain 54 a §:n 1 momenttia.

460 § Ydinjätehuollon kansallinen ohjelma

Pykälässä säädettäisiin ydinjätehuollon kansallisesta ohjelmasta. Säännös vastaisi kumottavan lain 27 b §:n 1, 2 ja 4 momenttia.

Ydinjätedirektiivissä edellytetään, että ydinjätehuollon kansallisesta ohjelmasta ja kansallisesta toimintapolitiikasta säädetään täsmällisesti laissa. Direktiivin 4 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on määritettävä käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huoltoa koskeva kansallinen toimintapolitiikka ja pidettävä sitä yllä. Kullakin jäsenvaltiolla on oltava perimmäinen vastuu siinä syntyneen käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollosta. Direktiivissä edellytetään, että lainsäädännössä tulisi olla selkeästi määritelty velvoite luoda ja ylläpitää kansallista toimintapolitiikkaa, joka sisältää kaikki direktiivin 4 artiklan periaatteet. Direktiivin mukaan kansallinen toimintapolitiikka ja kansallinen ydinjätehuollon ohjelma voivat sisältyä yhteen tai useampaan asiakirjaan.

Pykälän 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö laatisi yhdessä Säteilyturvakeskuksen kanssa kansallisen ydinjätehuollon ohjelman. Momentissa säädettäisiin myös siitä, että kansallinen ohjelma sisältäisi kansallisen ydinjätehuollon ohjelman sekä kansallisen toimintapolitiikan direktiivin mahdollistamalla tavalla yhdessä asiakirjassa. Momentin mukainen arvio ydinjätehuollon kustannuksista tarkoittaisi kokonaisarviota. Luvanhaltijakohtaiset kustannukset ovat luvanhaltijoiden liikesalaisuutta.

Pykälän 1 momentin mukaan kansallinen ydinjätehuollon ohjelma olisi tehtävä yhteistyössä säteilylain 87 §:ssä tarkoitetun radioaktiivisten jätteiden jätehuollon kansallisen ohjelman kanssa, jonka laatiminen on sosiaali- ja terveysministeriön tehtävä. Ydinjätedirektiivin 4 artiklan mukainen ohjelmaa koskeva velvoite on Suomessa jaettu ydinenergialakiin ja säteilylakiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kuulemisesta. Tarkoituksena on varmistaa julkisuuden toteutuminen ja riittävän laaja kuuleminen eri sidosryhmien kannalta merkittävän ohjelman laatimisvaiheessa. Vastaava säännös on säteilylain 87 §:n 2 momentissa.

Pykälän 3 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin ydinjätehuollon ohjelman sisällöstä.

461 § Itsearvioinnit

Pykälässä säädettäisiin itsearvioinneista vastaavasti kuin kumottavan lain 54 §:n 3 ja 4 momentissa, 54 a §:n 1 ja 2 momentissa sekä 55 §:n 2 momentin 10 kohdassa. Velvollisuus kansalliseen itsearviointiin perustuu ydinturvallisuusdirektiiviin ja ydinjätedirektiiviin sekä kansainvälisiin sopimuksiin.

462 § Kansainväliset vertaisarvioinnit

Pykälässä säädettäisiin kansainvälisistä vertaisarvioinneista vastaavasti kuin kumottavan lain 54 §:n 3 ja 4 momentissa ja 54 a §:n 1 ja 3 momentissa. Velvollisuus kansainvälisiin vertaisarviointeihin perustuu ydinturvallisuusdirektiiviin ja ydinjätedirektiiviin sekä kansainvälisiin sopimuksiin.

463 § Ydinjätehuollon kansallisen ohjelman päivittäminen

Pykälä vastaisi kumottavan lain 27 b §:n 3 momenttia. Lisäksi pykälässä todettaisiin, että ydinjätehuollon ohjelmaa olisi päivitettävä muutoinkin tarvittaessa.

8.1.9 IX OSA: LOPPUSÄÄNNÖKSET

48 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

464 § Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2027. Lain täytäntöönpanon edellyttämiä toimenpiteitä, esim. ohjeistusta ja tiedotusta, olisi tarkoitus tehdä jo ennen lain voimaantuloa.

465 § Kumoamissäännös

Pykälän 1 momentilla kumottaisiin kumottava laki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Samalla kumoutuisivat ydinenergia-asetus, Valtion ydinjätehuoltorahastosta annettu valtioneuvoston asetus, Valtion ydinjätehuoltorahaston varoista annettavien lainojen yleisistä ehdoista annettu valtioneuvoston asetus, ydinjätehuollon kustannuksiin varautumisesta annettu valtioneuvoston asetus sekä ydinturvallisuusneuvottelukunnasta annettu valtioneuvoston asetus ja

ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunnasta annettu valtioneuvoston asetus niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen. Kumottavan lain ja maksuperustelain nojalla annettu valtioneuvoston asetus ydinenergian käytön valvontaan kuuluvista valtioneuvoston päätöksistä suoritettavista maksuista (1474/2001) kumoutuisi samoin. Lisäksi samalla kumoutuisivat Säteilyturvakeskuksen ydinenergialain 7 q §:n nojalla antamat yleiset turvallisuusmääräykset, 7 r §:n nojalla antamat yksityiskohtaiset vaatimukset ja 55 §:n 2 momentin 5 kohdan nojalla asettamat kelpoisuusehdot.

Pykälän 2 momentin mukaan muissa laeissa ja niiden nojalla annetuissa säännöksissä oleva viittaus kumottavaan lakiin koskisi ehdotettua lakia sen voimaantulon jälkeen. Kumottavaan lakiin on viitattu ainakin elinkeinotulon verottamisesta annetussa laissa (360/1968), Finanssivalvonnasta annetussa laissa (878/2008), Finanssivalvonnan valvontamaksuista annetussa laissa (1209/2023), jätelaissa, pelastuslaissa, sähkömarkkinalaissa (588/2013), ympäristönsuojelulaissa, yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa, Säteilyturvakeskuksesta annetussa laissa (1164/2022) ja asetuksessa (1359/2022), viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetussa valtioneuvoston asetuksessa ja valtioneuvoston ohjesäännössä (262/2003). Esityksen nojalla ehdotetaan muutettavaksi säteilylakia, rikoslakia, painelaitelakia, kaivoslakia, vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettua laki, Finanssivalvonnasta annettua lakia, turvallisuusselvityslakia, pelastuslakia, kyberturvallisuuslakia, rakentamislakia ja eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annettua lakia.

Pykälän 2 momentin mukaan muualla laissa oleva viittaus kumottavassa laissa tarkoitettuun ydinjätteeseen tai ydinjätehuoltomaksuun, koskisi ehdotetun lain voimaantulon jälkeen ehdotetussa laissa tarkoitettua ydinjätettä ja ydinjätehuoltomaksua. Ydinjätehuoltomaksuun viitataan ainakin elinkeinotulon verottamisesta annetussa laissa ja ydinjätteeseen jätelaissa.

466 § Vireillä olevat asiat

Pykälässä olisi yleinen siirtymäsäännös.

Pykälän 1 momentin mukaan kumottavan lain nojalla vireille tulleet lupa-, hyväksymis- ja muut asiat ratkaistaisiin noudattaen ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olevia säännöksiä. Jäljempänä 467 ja 469 §:ssä säädettäisiin kuitenkin tästä poikkeuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan sellaiset 1 momentissa tarkoitetut asiat käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin ehdotetun lain säännösten mukaisesti, jotka muutoksenhakutuomioistuin kumoaa lain voimaan tultua ja palauttaa kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi.

Ydinlaitoksiin liittyvät projektit ovat tyypillisesti pitkäkestoisia ja sisältävät useita vaiheita, esim. periaatesuunnitelman hyväksyminen, ennakkotarkastusaineiston hyväksyminen, projektisuunnitelman hyväksyminen ja ennakkopäätöksen hyväksyminen. Ehdotetun lain voimaan tullessa toiminnassa olevissa ydinlaitoksissa voi olla useita tällaisia pitkäkestoisia projekteja kesken. Pykälän mukaan projekteihin liittyvät asiat ratkaistaisiin kumottavan lain tai ehdotetun lain mukaan riippuen asian vireille tulosta. Käytännössä voi olla hankalaa ja siitä voi aiheutua tarpeettomia kustannuksia, jos samassa projektissa olisi sovellettava kahta toisistaan poikkeavaa normistokokonaisuutta. Ehdotetun 389 §:n mukaan luvanhaltija voisi hakea poikkeusta tietyistä ehdotetun lain nojalla annettujen määräyksen yksityiskohtaisten vaatimusten noudattamisesta. Ehdotettu pykälä soveltuisi myös tilanteisiin, joissa kumottavan lain nojalla aloitettu pitkäkestoinen projekti on kesken ehdotetun lain tullessa voimaan. Ehdotetun pykälän nojalla luvanhaltija voisi hakemuksesta saada oikeuden poiketa tietyistä ehdotetun lain nojalla annettujen määräysten yksityiskohtaisten vaatimusten noudattamisesta ja noudattaa sen sijaan esim. ehdotetun

lain voimaan tullessa voimassa olevia STUK-määräysten tai YVL-ohjeiden vaatimuksia. Ehdotettua pykälää vastaava säännös on kumottavan lain 7 r §:n 3 momentissa. Sen nojalla luvanhaltija voisi hakea poikkeusta noudattaa ehdotetun lain voimaan tullessa vireillä olevassa asiassa kumottavan lain nojalla annettujen yksityiskohtaisten vaatimusten sijaan esim. ehdotetun lain nojalla annettujen Säteilyturvakeskuksen määräysten yksityiskohtaisia vaatimuksia.

467 § Eräiden vireillä olevien lupa-asioiden käsittely ja ratkaiseminen

Ehdotetun lain mukainen lupajärjestelmä poikkeaa kumottavan lain mukaista lupajärjestelmästä, mm. hyväksymisen edellytysten ja osin lupa-asian ratkaisevan viranomaisen osalta.

Pykälän 1 momentti koskisi tilanteita, joissa kumottavan lain nojalla voimaan jätetyn valtioneuvoston periaatepäätöksen perusteella haetaan ehdotetun lain mukaista ydinlaitoksen rakentamislupaa. Kumottavan lain mukaan periaatepäätöksen osana käsitellään asioita, jotka ehdotetun lain mukaan käsitellään siitä erillisenä. Momentin mukaan ehdotetun lain voimaan tullessa vireillä olevaan rakentamislupaa koskevan hakemuksen vireilletuloon sovellettaisiin, mitä ehdotetun lain 299 §:n 1, 3, 7 ja 8 kohdassa säädetään. Sijaintipaikan soveltuvuus ja laitoskonsepti olisi jo arvioitu yleisellä tasolla osana kumottavan lain periaatepäätösmenettelyä.

Pykälän 2 momentin mukaan kumottavan lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua kaivos- ja malminrikastustoimintaa koskeva lupahakemus käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin noudattaen ehdotetun lain ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamislupaa koskevia säännöksiä, jos hakemuksen mukainen toiminta vastaa ehdotetussa laissa tarkoitetun ydinaineen talteenottolaitoksen toimintaa. Ehdotetussa laissa ydinaineen talteenottolaitoksesta säädettäisiin selvästi yksityiskohtaisemmin kuin kumottavassa laissa tarkoitetusta vastaavasta toiminnasta ja lupaa vaadittaisiin erikseen rakentamista ja käyttöä varten. Momentin mukaan lupahakemus siirtyisi ehdotetun lain voimaan tullessa Säteilyturvakeskukseen, joka ehdotetun lain mukaan olisi asiassa lupaviranomainen.

Pykälän 3 momentin mukaan kumottavan lain 2 §:n 1 momentin 4 a kohdassa tarkoitettua ydinjätteiden laajamittaista loppusijoitusta vähäisempää loppusijoitusta koskeva lupahakemus käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin noudattaen ehdotetun lain maaperäloppusijoituslaitoksen rakentamislupaa koskevia säännöksiä. Kumottavan lain mukainen ydinjätteinen laajamittaista loppusijoitusta vähäisempi loppusijoitustoiminta vastaisi ehdotetun lain mukaista maaperäloppusijoituslaitosta. Lupaviranomainen olisi edelleen Säteilyturvakeskus. Ehdotetun lain mukaan edellytettäisiin sekä lupaa rakentamiseen että käyttöön. Momentin mukaan vireillä oleva lupahakemus käsiteltäisiin rakentamislupahakemuksena.

Pykälän 4 momentin mukaan kumottavan lain mukainen kuljetuslupaa koskeva hakemus käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin noudattaen ehdotetun lain ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksen hyväksymistä koskevia säännöksiä. Hyväksymisen edellytykset tarkentuisivat ehdotetussa laissa. Menettely muuttuisi myös, kun hyväksymisestä päätettäisiin samanaikaisesti VAK-lain nojalla.

468 § Ennen lain voimaan tuloa annetut lupapäätökset ja muut päätökset

Pykälän mukaan ennen ehdotetun lain voimaantuloa annetut lupapäätökset ja muut päätökset jäisivät voimaan päätöksen mukaisesti. Tämä tarkoittaisi mm. kumottavan lain nojalla annettuja ydinlaitoksia koskevia lupia sekä Säteilyturvakeskuksen kumottavan lain 21 §:n mukaan myöntämiä lupia tai erilaisia ydinlaitoksiin turvallisuuteen liittyviä hyväksymispäätöksiä. Voimaan jäisivät myös työ- ja elinkeinoministeriön ja Valtion ydinjätehuoltorahaston ydinjätehuoltoon

ja sen kustannuksiin varautumista koskevat päätökset, esim. kumottavan lain 41 §:n nojalla vahvistettu luvanhaltijan rahasto-osuus, kumottavan lain 43 §:n 2 momentin nojalla vahvistettu luvanhaltijan vastuumäärä, rahastotavoite ja päätös vastuumäärästä sekä kumottavan lain 52 c §:n 5 momentin nojalla vahvistettu suojaosuus ja täydentävä suojaosuus. Samoin jäisi voimaan Terrafame Oy:lle myönnetty lupa kaivos- ja malminrikastustoimintaan. Lupapäätökset ja muut päätökset jäisivät voimaan päätöksen mukaisesti, ja mm. päätöksen määräyksiä olisi edelleen noudatettava.

469 § Luvanvaraisuuden lakkaaminen

Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa ehdotetun lain mukaan ei enää edellytettäisi lupaa tai hyväksymistä. Tällaiset luvat ja hyväksymiset raukeaisivat ehdotetun lain voimaan tullessa, ja niitä koskevien vireillä olevien asioiden käsittely jäisi sillensä. Ehdotetussa laissa ei esim. enää ole kumottavan lain 7 i §:n 3 momenttia vastaavaa vaatimusta ydinmateriaalivalvonnan ja valmiusjärjestelyjen hyväksytystä vastuuhenkilöä tai 7 k §:ää vastaavaa vaatimusta hyväksytystä vastuullisesta johtajasta. Nämä kumottavan lain nojalla tehdyt hyväksymispäätökset raukeaisivat ehdotetun lain tullessa voimaan.

470 § Ydinlaitoksia koskeva yleinen siirtymäsäännös

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kumottavan lain nojalla luvitettuja ydinlaitoksia koskevasta siirtymäsäännöksestä. Tällainen ydinlaitos sekä sen organisaatio ja johtaminen olisi saatava ehdotetun lain mukaiseksi vuoden 2032 loppuun mennessä. Tämä tarkoittaisi etenkin ehdotetun lain III osassa säädettyjä vaatimuksia ja hyväksymismenettelyitä. Jos luvassa annettu määräys olisi ristiriidassa ehdotetun lain säännöksen kanssa, sovellettaisiin ehdotettua lakia. Momentin mukaan kumottavan lain 7 r §:n 3 momentin nojalla hyväksytyt poikkeukset YVL-ohjeiden yksityiskohtaisten vaatimusten noudattamisesta olisivat voimassa enintään vuoden 2032 loppuun. Säteilyturvakeskuksen ehdotetun lain nojalla antamien määräysten yksityiskohtaisten vaatimusten noudattamisesta olisi kuitenkin mahdollisuus saada poikkeus ehdotetun 389 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan ehdotetun lain voimaan tullessa toiminnassa olevien ydinlaitosten järjestelmille ja rakenteille (mukaan lukien laitoksen perusratkaisut), laitteille (esim. painelaitteet ja muut mekaaniset laitteet) ja tietoaineistolle (esim. alustava ja lopullinen turvallisuusseloste, niihin sisältyvät analyysit, luokitusasiakirja, TTKE, käyttöohjeet, turvaohjesääntö, turvasuunnitelma, valmiussuunnitelma) ei edellyttäisi ehdotetun lain mukaisia Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä, jos sisällöltään vastaava hyväksyminen on voimassa ehdotetun lain tullessa voimaan.

Pykälän 3 momentin mukaan ennen ehdotetun lain voimaan tuloa ydinlaitoksessa käyttöönotettuihin ja kumottavan lain vaatimukset täyttäviin ydinteknisiin rakenteisiin ja mekaanisiin laitteisiin ei sovellettaisi 105 §:ää. Pykälässä säädettäisiin luvanhaltijan vastuulla olevista toimenpiteistä, jotka on tehtävä ennen mainitun rakenteen tai laitteen käyttöönottoa.

471 § Ydinaineen talteenottolaitosta koskeva yleinen siirtymäsäännös

Pykälän 1 momentin mukaan kaivos- ja malminrikastustoimintaan, jota koskee kumottavan lain 21 §:n nojalla annettu lupa, sovelletaan, mitä ehdotetussa laissa säädetään ydinaineen talteenottolaitoksesta. Keskeiset säännökset olisivat ehdotetun lain 19, 28 ja 34 luvussa. Ehdotetun lain mukaan ei enää edellytettäisi määräaikaista turvallisuusarviointia. Momentin mukaan luvassa annettua määräystä ei sovellettaisi, jos se on ristiriidassa ehdotetun lain säännösten kanssa. Siten

annetussa luvassa olevaa määräaikaista turvallisuusarviointia koskevaa määräystä ei enää sovellettaisi. Lisäksi momentissa on vastaava säännös kuin ydinlaitosten osalta 470 §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentissa olisi Säteilyturvakeskuksen hyväksymien ydinaineen talteenottolaitosta koskevien tietoaineistojen osalta vastaava säännös kuin ydinlaitosten osalta 470 §:n 2 momentissa. Talteenottolaitoksen järjestelmiä, rakenteita tai laitteita ei ole erikseen hyväksytty, mutta esim. turvasuunnitelma on Säteilyturvakeskuksen hyväksymä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ehdotetun lain mukaisen vakuusvaatimusta koskevan säännöksen soveltamisesta (ks. 284 ja 285 §). Vaatimus olisi uusi, mutta jätehuoltovelvollisuuksien täydentämistä on käsitelty 1 momentissa tarkoitetun luvan perusteluissa. Momentin mukaan Säteilyturvakeskuksen olisi viimeistään 30.6.2027 vaadittava ehdotetun lain mukainen vakuus ja annettava enintään vuoden pituinen määräaika vakuuden asettamiselle. Vakuuden määräämistä koskevaa päätöstä olisi muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakutuomioistuin toisin määrää.

472 § Säännöllistä tietojen toimittamista koskeva suunnitelma

Pykälässä säädettäisiin ehdotetun 373 §:n 2 momentin mukaisen velvoitteen soveltamisesta ehdotetun lain voimaan tullessa luvitettuihin ydinlaitoksiin ja ydinaineen talteenottolaitokseen. Mainittua lainkohtaa sovellettaisiin ydinaineen talteenottolaitokseen 387 §:n nojalla. Säännöllistä tietojen toimittamista koskevan suunnitelman hyväksymistä olisi haettava Säteilyturvakeskukselta viimeistään 30.6.2028.

473 § Lupapäätöksen ja muun päätöksen muuttaminen, peruuttaminen ja siirtäminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ehdotetun lain mukaisten luvan muuttamista, peruuttamista ja siirtämistä koskevien säännösten soveltamisesta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ehdotetun lain mukaisen Säteilyturvakeskuksen hyväksymispäätöksen muuttamista ja peruuttamista koskevien säännösten soveltamisesta. Ehdotetussa laissa 1 ja 2 momentissa tarkoitettu sääntely olisi osin kattavampaa ja osin tarkempaa, mutta periaatteeltaan vastaavaa kuin kumottavan lain nojalla on sovellettu.

474 § Ydinlaitoksen käyttöluvan voimassaolon jatkaminen

Ehdotetun lain mukainen ydinlaitoksen käyttöluvan voimassaolon jatkamista koskeva sääntely olisi uutta ja poikkeaisi kumottavasta laista. Pykälän mukaan kumottavan lain nojalla annetun ydinlaitoksen käyttölupaan sovellettaisiin ehdotetun lain käyttöluvan voimassaolon jatkamista koskevia säännöksiä. Sama koskisi kumottavan lain 21 §:n nojalla annettua lupaa kaivos- ja malminrikastustoimintaan.

475 § Valvonta, hallintopakko ja seuraamukset

Pykälän nojalla valvontaa ja hallintopakkoa koskevia ehdotetun lain 35 luvun säännöksiä ja seuraamuksia koskevia 38 luvun säännöksiä sovellettaisiin myös sellaiseen ydinenergian käyttöön, jota varten on myönnetty ydinlaitosta koskeva lupa, toimintalupa tai muu lupa taikka joka on aloitettu ennen ehdotetun lain voimaan tuloa. Säteilyturvakeskuksen 350 §:ssä tarkoitettuun valvontasuunnitelmaan sisältyisivät myös ennen ehdotetun lain voimaan tuloa aloitettu ydinenergian käyttö, ja 359 §:n mukainen tutkinta voisi kohdistua tällaiseen ydinenergian käyttöön. Tällaiseen ydinenergian käyttöön olisi myös mahdollista kohdistaa esim. 361–363 §:ssä tarkoi-

tettuja kieltoja ja velvoitteita sekä tehostaa niitä 364 §:n mukaisesti. Ehdotetun 393 §:n mukainen turvavalvontarikkomus ja 394 §:n mukainen seuraamusmaksu olisivat uusia seuraamuksia, ja niitä sovellettaisiin myös ennen ehdotetun lain voimaan tuloa aloitettuun ydinenergian käyttöön.

476 § Säteilylain mukaista turvallisuuslupaa koskeva siirtymäsäännös

Ehdotetun 28 §:n 1 momentin mukaan muuhun kuin ydinlaitokseen tai ydinaineen talteenottolaitoksen toiminnan yhteydessä tapahtuvaan ydinaineisiin liittyvän toiminnan säteilyturvallisuuteen sovellettaisiin, mitä säteilylaissa säädetään toiminnanharjoittajasta, radioaktiivisesta aineesta ja säteilytoiminnasta. Näihin ydinaineisiin sovellettaisiin, mitä säteilylaissa säädetään radioaktiivista ainetta sisältävistä säteilylähteistä. Säteilylain nojalla toiminta saattaa edellyttää turvallisuuslupaa. Pykälän mukaan vaadittua turvallisuuslupaa olisi haettava vuoden 2029 loppuun mennessä. Jos toimintaluvan voimassaolo päättyisi sitä ennen, olisi turvallisuuslupaa haettava riittävän ajoissa siten, että se olisi voimassa ennen toimintaluvan voimassaolon päättymistä.

477 § Ydinjätehuollon kustannuksiin varautumista koskevat siirtymäsäännökset

Ehdotetun lain mukainen ydinjätehuollon velvoitteisiin ja kustannuksiin varautumista koskeva sääntely olisi sisällöltään vastaava kuin kumottavassa laissa. Pykälän 1 momentin tarkoituksena olisi varmistaa, että ydinjätehuoltosuunnitelman ja käytöstäpoistosuunnitelman päivittäminen sekä vastuumäärän arviointia varten tarvittavien tietojen toimittaminen jatkuisi säännöllisenä. Ehdotetun lain mukaan Säteilyturvakeskus käsittelisi ja ratkaisisi käytöstäpoistosuunnitelmaa koskevat asiat työ- ja elinkeinoministeriön sijaan.

Kumottavan lain 44 ja 45 § ja ehdotetun lain 227 §:n mukainen velvollisuus luovuttaa valtiolle vakuudet ydinjätehuollon kustannusten varalta vastaisivat toisiaan. Pykälän 2 momentin mukaan kumottavan lain mukaiset vakuudet siirtyisivät vastaaviksi ehdotetun lain mukaisiksi vakuuksiksi.

478 § Valtion ydinjätehuoltorahaston sijoitustoimintaa koskevat siirtymäsäännökset

Valtion ydinjätehuoltorahaston sijoitustoimintaa koskeva sääntely olisi ehdotetussa laissa sisällöltään vastaavaa kuin kumottavassa laissa.

Pykälän 1 momentin mukaan Valtion ydinjätehuoltorahaston kumottavan lain 52 a §:n nojalla tekemät lainasopimukset jätehuoltovelvollisten (luvanhaltijoiden) ja näiden osakkeenomistajien kanssa jäisivät voimaan lainasopimuksessa tarkemmin sovitun mukaisesti. Momentin olisi mahdollista myös pidentää kolmen vuoden laina-aikaa enintään kahdella kuukaudella, kun lainan myöntämisestä päätetään vuonna 2029. Tämän jälkeen laina-ajat olisivat taas kolme vuotta. Perusteena kertaluonteiselle laina-ajan pidentämiselle on sovittaa yhteen erilaisia aikatauluja, esim. luvanhaltijoiden tilinpäätösten aikataulu ja rahaston lainojen myöntämiseen tarvitsema valmisteluaikataulu mm. vakuuksien sekä luvanhaltijoiden ja näiden osakkeenomistajien vakavaraisuuden arviointiin.

Pykälän 2 momentin mukaan Valtion ydinjätehuoltorahaston sijoitustoiminnan riskeiltä suojaamista varten vaadittavia vakuuksia koskeva sääntely olisi ehdotetussa laissa sisällöltään vastaava kuin kumottavassa laissa. Kumottavan lain 52 c §:n 1 momentin mukaiset vakuudet siirtyisivät 248 §:n mukaisiksi vakuuksiksi, kumottavan lain 52 c §:n 2 momentin mukaiset vakuudet 251 §:n 1 momentin mukaisiksi vakuuksiksi, kumottavan lain 52 c §:n 3 momentin mukaiset

vakuudet 251 §:n 2 momentin mukaisiksi vakuuksiksi ja kumottavan lain 52 c §:n 4 momentin mukaiset vakuudet 249 §:n mukaisiksi vakuuksiksi.

Pykälän 3 momentin mukaan Valtion ydinjätehuoltorahaston sijoitusten vähimmäisosuuksien varmistamista koskevaa 247 §:ää sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuonna 2029. Kumottavan lain 52 a §:n 3 momentin ja 52 b §:n 1 momentin mukaan mainituissa lainkohdissa tarkoitettuja vähimmäisosuutta koskevan vaatimuksen täyttyminen tulee varmistaa kalenterivuosittain 1.4. tilanteen mukaan. Tämä on osoittautunut käytännössä hankalaksi.

479 § Valtion ydinjätehuoltorahastoa koskevat täydentävät siirtymäsäännökset

Kumottavan lain ja ehdotetun lain mukainen Valtion ydinjätehuoltoa koskeva sääntely vastaisivat sisällöllisesti toisiaan. Pykälän 1 momentin mukaan kumottavan lain nojalla nimitetty Valtion ydinjätehuoltorahaston johtokunta ja sijoitusneuvottelukunta jatkaisivat toimikautensa loppuun, samoin asetetut tilintarkastajat. Pykälässä 2 momentissa otettaisiin huomioon, että kumottavassa laissa tarkoitettu Valtion ydinjätehuoltorahaston erillisvarallisuus olisi ehdotetun lain mukaan Valtion ydinjätehuoltorahaston tutkimusrahasto.

480 § Säteilyturvakeskuksen suoritteiden maksullisuutta ja valvontamaksua koskeva siirtymäsäännös

Ehdotetun lain 45 luvun mukaisesti uudistettaisiin Säteilyturvakeskuksen viranomaistoiminnan rahoitus. Säännösten toimeenpano edellyttäisi mm. ehdotetun lain mukaista valvontasuunnitelmaa. Myös luvanhaltijoiden ja muiden maksuvelvollisten on pystyttävä taloussuunnittelussaan varautumaan ehdotetun lain mukaiseen viranomaistoiminnan rahoitukseen. Pykälän mukaan Säteilyturvakeskuksen suoritteiden maksullisuutta ja valvontamaksua koskevia 45 luvun säännöksiä sovellettaisiin vuoden 2029 alusta.

481 § Neuvottelukuntia koskeva siirtymäsäännös

Kumottavan lain 53 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut neuvottelukunnat olisivat vastaavat kuin ehdotetussa 18§:ssä tarkoitetut neuvottelukunnat. Pykälän mukaan ydinturvallisuusneuvottelukunta ja ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunta jatkaisivat toimikautensa loppuun.

8.2 Säteilylaki

2 § Soveltamisala ja sen rajaukset

Säteilylain 2 §:ään lisättäisiin uusi 2 momentti koskien fuusioreaktorin kokeelliseen käyttöön liittyvää toimintaa. Fuusioreaktorin kokeellisella käytöllä tarkoitettaisiin käytännössä sellaista tutkimusta, joka pitää sisällään säteilyyn liittyviä riskejä ja radioaktiivisten aineiden käsittelyä. Se ei siten kattaisi esim. tilanteita, joissa fuusioreaktion tutkimiseksi tehdään teoreettista tutkimusta ilman säteilyaltistukseen liittyvää riskiä.

Ehdotetussa ydinenergialaissa ydinlaitos rajattaisiin fissioreaktioon perustuvaan toimintaan, jolloin mahdollinen fuusioreaktioon liittyvä toiminta jäisi sen soveltamisalan ulkopuolelle. Esityksen mukaan fuusioreaktorin kokeellinen käyttö kuuluisi säteilylain soveltamisalaan, koska toiminta on lähempänä muuta säteilytoimintaa siihen liittyvän säteilyaltistuksen ja riskien puolesta. Fuusioreaktorin kokeelliseen käyttöön liittyviin ydinmateriaaleihin sovellettaisiin kuitenkin, mitä ydinmateriaalivalvonnasta ehdotetussa ydinenergialaissa säädetään.

Tällä hetkellä fuusioteknologian kehitys rajoittuu käytännössä vain tutkimustoimintaan. Varsinaista energian tuotantoa tällä menetelmällä ei ole tarkoituksenmukaista ottaa mukaan sääntelyn piiriin ennen varsinaisten teknologioiden kehittämistä. Mahdollisesti tulevaisuudessa tapahtuu fuusioreaktorin kehityksessä läpimurto. Tällöin olisi arvioitava, säädettäisiinkö fuusioreaktorista (mukaan lukien fuusiotutkimusreaktori) ydinenergialaissa tai säädettäisiinkö siitä oma laki. Samassa yhteydessä arvioitaisiin myös mm. uuden lain tai muutettavan ydinenergialain sääntelyn suhdetta säteilylain sääntelyyn (mm. radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden sääntelyn osalta).

3 § Suhde muuhun lainsäädäntöön

Ehdotettu ydinenergialaki ja säteilylaki sovitettaisiin nykyistä tarkemmin yhteen. Tavoitteena on selkeyttää ja yksinkertaistaa säteilyturvallisuuteen liittyvää sääntelykokonaisuutta myös toimijoiden kannalta. Ydinlaitosten säteilyturvallisuudesta säädettäisiin yksityiskohtaisesti ehdotetussa ydinenergialaissa, mutta muun ydinenergian käytön säteilyturvallisuus perustuisi lähtökohtaisesti säteilylakiin sen mukaan kuin ehdotetussa ydinenergialaissa tarkemmin säädetään. Pykälän 1 momentissa päivitettäisiin ehdotetun ydinenergialain SKS-numero.

4 a § Säteilylain soveltaminen fuusioreaktion kokeelliseen käyttöön

Fuusioreaktion kokeellisesta käytöstä ja säteilylain soveltamisesta siihen olisi tarpeen säätää erikseen. Kyseinen toiminta ei kuuluisi voimassa olevan lain säteilyn käytön ja säteilylähteiden määritelmiin sen vuoksi, että radioaktiivisia aineita ei käytetä fuusiotoiminnassa niiden radioaktiivisuuden vuoksi. Toiminnassa on kuitenkin tarpeen käsitellä radioaktiivisia aineita ja niitä syntyy myös toiminnan seurauksena, mutta radioaktiivisuus on tässä sivuominaisuus eikä syy kyseinen aineen käyttöön. Tämä on keskeinen ero säteilylähteen nykyiseen määritelmään verrattuna.

72 § Luovuttajan, vastaanottajan ja kuljetuksen suorittajan velvollisuudet

Pykälän 1 momenttia täydennettäisiin. Jos kyse olisi sellaisesta ydinaineesta, johon ehdotetun ydinenergialain 28 §:n nojalla sovelletaan, mitä säteilylähteestä säädetään, voitaisiin tällaiset ydinaineet turvallisuusluvan haltijan lisäksi luovuttaa sellaiselle ydinenergialain mukaiselle luvanhaltijalle käytettäväksi ydinlaitosta koskevan luvan mukaisessa toiminnassa. Käytännössä tämä koskisi sellaisia säteilylain alaisia toimijoita, jotka tekevät esim. tutkimusta ydinaineilla, jota voidaan käyttää hyödyksi myös ydinlaitoksella.

80 § Toissijainen huolehtimisvelvollisuus

Ehdotetaan muutettavaksi 80 §:n 3 momentti. Momenttia muutettaisiin ensinnäkin siten, että valtion toissijaisen huolehtimisvelvollisuuden kriteeristöä täsmennettäisiin huolehtimisvelvollisuuteen liittyvien kustannusten osalta. Nykyinen sääntely ei ota kantaa kustannusten suuruuteen, mutta ehdotuksen mukaan edellytettäisiin myös, että palauttamisesta ei saisi aiheutua toiminnanharjoittajalle kohtuuttomia kustannuksia. Lisäksi momenttia muutettaisiin siten, että jätteiden luovuttamisen osalta viitattaisiin muun toiminnan harjoittajan sijaan toimijaan. Tämä merkitsisi sitä, että kyse voisi olla edelleen nykyiseen tapaan säteilylain alaisesta turvallisuusluvan haltijasta, mutta myös esim. ulkomailla toimivasta jätteiden kierrätysyrityksestä, jonka toimialaan kuuluu radioaktiivisen jätteen käsittely. Nykyinen rajaus toiminnanharjoittajaan rajaa toimijat käytännössä turvallisuusluvan haltijoihin, ja muutoksella laajennettaisiin tätä. Jos kyse olisi ulkomaisesta toimijasta, vastaanottajavaltion vastaanoton osalta sovellettaisiin jätesiirtodirektiiviä, jossa säädetään mm. vastaanottajaa koskevasta suostumuksesta. Radioaktiivisten jätteiden käsittelyyn liittyvä lupavaatimus perustuu ydinjätedirektiivin 5 artiklaan.

81 § Eräiden säännösten soveltaminen radioaktiivisiin jätteisiin

Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti. Sen mukaan turvallisuuslupaa ei vaadittaisi sellaiselta ehdotetun ydinenergialain mukaiselta luvanhaltijalta, jonka ydinlaitosta koskeva lupa mahdollistaa radioaktiivisten jätteiden käsittelyn, varastoimisen tai loppusijoittamisen. Tältä osin sääntelyä uudistetaan myös ydinenergialaissa. Ehdotetun ydinenergialain mukaisessa ydinlaitosta koskevassa luvassa otetaan huomioon riittävästi jätteiden käsittelyyn liittyvät seikat ja niiden turvallisuus, minkä vuoksi kahdenkertaista luvitusta näille ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi. Jos radioaktiivisten jätteiden käsittely, varastointi tai loppusijoitus ei kuitenkaan kuuluisi ydinlaitosluvan alaan, tulisi näille hakea erikseen turvallisuuslupaa.

83 § Säteilylähteiden ja käyttötilojen käytöstä poistaminen

Kumottavan ja ehdotetun ydinenergialain mukaiset ydinjätteet ovat radioaktiivisia jätteitä, ja niiden loppusijoitus ehdotetun ydinenergialain mukaan on vähintään yhtä turvallista kuin säteilylain mukainen radioaktiivisten jätteiden loppusijoitus. Kumottavan lain mukaisiin loppusijoituslaitoksiin sijoitetaan myös säteilylain soveltamisalaan kuuluvaa radioaktiivista jätettä, mutta tähän vaaditaan erikseen säteilylain mukainen turvallisuuslupa. Tämä lupavaatimus poistettaisiin, jos toiminnanharjoittajalla on ehdotetun ydinenergialain mukainen lupa ydinjätteen loppusijoittamiseen ja tarvittaessa ydinjätteiden vastaanottamiseen, käsittelyyn ja varastointiin.

84 § Uudelleenkäytön, kierrättämisen, hyödyntämisen ja loppukäsittelyn edellytykset

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin ydinaineita koskeva rajaus. Ydinaineiden kanssa toimivat ns. pientoimijat, kuten tutkimuslaitokset siirtyvät ehdotetun ydinenergialain perusteella luvitettavaksi turvallisuuteen liittyvien näkökohtien osalta säteilylain mukaisesti, mutta niitä koskevat edelleen ydinenergialain ydinmateriaalivalvontaa koskevat velvoitteet. Esityksessä otettaisiin huomioon tilanteet, joissa radioaktiivinen jäte voi olla samaan aikaan myös ydinainetta, jolloin sitä ei voitaisi vapauttaa valvonnasta samalla tavalla kuin muita radioaktiivisia jätteitä, koska ydinmateriaaleja koskeva kirjanpitovelvollisuus ei ole päättynyt. Säännös koskee erityisesti toimijoita, jotka tekevät esim. tutkimusta sellaisilla ydinaineilla, joiden radioaktiivisuus on pienempi kuin vapauttamisraja. Ehdotetussa ydinenergialaissa säädettäisiin erikseen ydinmateriaalivalvontaan liittyvien velvoitteiden soveltamisen päättymisestä. Ydinaine määriteltäisiin ehdotetun ydinenergialain 5 §:n 7 kohdassa. Ehdotetun ydinenergialain 41 §:ssä säädettäisiin ydinaineista, joihin ei sovelleta mainitun lain 4 ja 5 luvun säännöksiä.

86 § Orvot lähteet

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toiminnasta, jossa kierrätysmetalleja käsitellään tai varastoidaan vähintään 100 000 tonnia vuodessa. Tällaista toimintaa varten olisi oltava turvallisuuslupa. Aiempaa säännöstä turvallisuusluvan tarpeellisuudesta täsmennettäisiin selkeällä kriteerillä, joka on yhdenmukainen Kansainvälisen atomienergiajärjestön ohjeistuksen (SSG-17, Orpojen lähteiden ja muiden radioaktiivisten aineiden valvonta metallin kierrätyksessä ja tuotantoteollisuudessa) kanssa. Säteilyturvallisuuskeskuksen saamien ilmoitusten mukaan kierrätysmetallin käsittelyn ja varastoinnin yhteydessä löydetään satunnaisesti 1–5 säteilylähdettä vuodessa, viimeisen kymmenen vuoden aikana yhteensä 18 orpoa lähdettä. Orvon lähteen löytäminen edellyttää tietoisuutta ja osaamista lähteen tunnistamiseksi ja väestön ja työntekijöiden suojelemiseksi ionisoivalta säteilyltä. Kierrätysmetallin käyttö on yleistynyt säteilylain tultua voimaan 15.12.2018. Aiemmin turvallisuuslupaa on vaadittu kolmelta yritykseltä, mutta uuden vaatimuksen vuoksi turvallisuuslupaa vaadittaisiin lisäksi arviolta 2–3 yritykseltä.

Pykälän 2 momentin mukaan toiminnassa, jossa kierrätysmetallia käsitellään tai varastoidaan vähintään 20 000 tonnia vuodessa, olisi varauduttava huolehtimaan työntekijöiden ja väestön säteilysuojelusta. Momentti olisi uusi. Säteilysuojelun suunnittelussa, toteutuksessa ja seurannassa olisi käytettävä säteilyturvallisuusasiantuntijaa 32 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla. Pykälässä esitetään täsmennettäväksi vaatimuksia siten, että turvallisuuslupaa edellyttävän toiminnan lisäksi myös keskisuuria määriä (20 000–100 000 tonnia) kierrätysmetallia käsittelevien toiminnanharjoittajien olisi varauduttava työntekijöiden ja väestön suojeluun. Raja 20 000 tonnia kierrätysmetallia vastaa sitä määrää, jota käytetään ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (713/2014) 2 §:n 2 momentin 12 kohdan f alakohdassa määriteltäessä, milloin ympäristölupahakemuksen käsittelee vielä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Jos kierrätysromun määrä ylittää 20 000 tonnia, toiminta ei enää kuulu kunnan toimivaltaan. Tällöin sovelletaan asetuksen 1 §:ää, jonka mukaan valtion ympäristölupaviranomainen ratkaisee ympäristönsuojelulain liitteen 1 taulukossa 1 tarkoitettujen toimintojen ympäristölupa-asiat.

Pykälän nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyisivät uudeksi 3 ja 4 momentiksi. Pykälän uutta 3 momenttia muutettaisiin siten, että sen mukaan velvoitettaisiin kaikkia kierrätysmetallialan toimijoita ilmoittamaan löytyneestä orvosta lähteestä riippumatta siitä, kuuluvatko toimijat 1 tai 2 momentin alaan. Myös näitä pienemmät toimijat löytävät ajoittain orpoja lähteitä, ja myös näistä tilanteista olisi tarpeen saada tietoa, jotta säteilyturvallisuudesta voitaisiin varmistua tai siihen liittyen voidaan toimijalle antaa tarvittaessa ohjeistusta. Pykälän 4 momentissa korjattaisiin viittaus 3 momenttiin.

127 § Päästöt ja niiden raja-arvot

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin päästöjen rajoittamisesta ja seuraamisesta sekä raja-arvo suuremman suunnitellun päästön luvanvaraisuudesta. Pykälän 4 momenttia muutettaisiin siten, että sinne lisättäisiin vaatimus ilmoittaa Säteilyturvakeskukselle, jos suunniteltuja tai suunnittelemattomia raja-arvoa suurempia suunniteltuja päästöjä tehdään. Tarkemmat vaatimukset annettaisiin Säteilyturvakeskuksen määräyksellä, jota varten pykälän 6 momentin määräyksenantovaltuutta ehdotetaan täydennettäväksi.

Ehdotetulla muutoksella toimeenpantaisiin päästöjen osalta Kansainvälisen atomienergiajärjestön suosituksen Säteilysuojelu ja säteilylähteiden turvallisuus: Kansainväliset perusturvallisuusnormit, Yleiset turvallisuusvaatimukset (Radiation Protection and Safety of Radiation Sources: International Basic Safety Standards. General Safety Requirements Part 3, vaatimus 32 kohta 3.137).

128 § Väestön altistuksen seuranta

Pykälän sääntelyä täydennettäisiin uudella 2 momentilla. Selvyyden vuoksi pykälä ehdotettaisiin muutettavaksi kokonaisuudessaan. Päästöjen kirjanpidosta säädetään erikseen lain 127 §:ssä, joten vastaavasti olisi tarpeen säätää kirjapitovelvollisuudesta myös väestön altistuksen seurannan ja siitä Säteilyturvakeskukselle ilmoittamisen osalta. Nämä tarvitaan, jotta Säteilyturvakeskus pystyisi systemaattisesti seuraamaan väestön altistuksen suuruutta. Jos väestön annos aiheutuu päästöistä, raportoidut päästöt antavat viitteitä annoksista. Kun altistusta seurataan esim. ulkoisen säteilyn vuoksi käyttöpaikan alueella tai läheisyydessä, jonne väestöllä on pääsy, Säteilyturvakeskus ei systemaattisesti pystyisi seuraamaan ilman kirjanpitoa ja ilmoituksia väestöannosten suuruutta.

Vaatimuksella toimeenpantaisiin väestön altistuksen osalta Kansainvälisen atomienergiajärjestön suosituksen Säteilysuojelu ja säteilylähteiden turvallisuus: Kansainväliset perusturvallisuusnormit, Yleiset turvallisuusvaatimukset (Radiation Protection and Safety of Radiation Sources:

International Basic Safety Standards. General Safety Requirements Part 3, vaatimus 32 kohta 3.137 d), joka lähtee oletuksesta, että seurannalle on määritelty valvontaviranomaisen hyväksymät operatiiviset kriteerit, joita suuremmista altistuksista on ilmoitettava. Päästörajat ovat yksi tällainen kriteeri (127 §:ssä), ja toinen on väestön altistuksen osalta annosrajoitusta suurempi altistus. Seurannan toteuttamiselle voitaisiin kuitenkin asettaa muitakin kriteereitä ja ehtoja, joita suurempi altistuksesta tai muusta toteutumattomuudesta tulisi ilmoittaa Säteilyturvakeskukselle. Näitä voisivat olla esim. arviointien käytännön toteutusta koskevat ehdot.

Pykälän uuden 4 momentin määräyksenantovaltuutta ehdotetaan muutetavaksi siten, että se ottaa huomioon myös ehdotetun uuden 2 momentin alan. Muotoilu olisi analoginen sen kanssa, mitä 127 §:n 4 momentissa säädetään tietojen toimittamisesta päästöistä ja niiden seurannasta. Tarkemmat vaatimukset annettaisiin Säteilyturvakeskuksen määräyksellä.

185 § Säteilyrikkomus

Pykälän 1 momentin 5 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että säteilylähteen luovuttamista koskevaa rikkomussäännöstä yhdenmukaistettaisiin ehdotetun ydinenergialain ja säteilylakiin ehdotettujen muutosten kanssa. Rangaistavaa olisi edelleen säteilylähteen luovuttaminen sellaiselle toiminnanharjoittajalle, jolla ei ole turvallisuuslupaa kyseisen säteilylähteen käyttämiseen. Tämä voisi turvallisuusluvan lisäksi olla jatkossa myös ehdotetussa ydinenergialaissa säädetyn luvan haltija, esim. ydinlaitosta koskeva luvanhaltija, jos tällä olisi säteilylähteen käsittelyyn oikeus ydinenergialaissa tarkoitetun luvan perusteella.

8.3 Rikoslaki

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

6 § Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen

Rikoslain 17 luvun 6 §:n 2 momenttiin lisättäisiin uusi 4 kohta, jonka mukaan järjestystä ylläpitävällä henkilöllä tarkoitettaisiin myös ehdotetussa ydinenergialaissa tarkoitettua turvahenkilöä. Selvyyden vuoksi 2 momentti säädettäisiin kokonaan uudestaan. Turvahenkilöt ylläpitävät turvajärjestelyjä ja turvavalvontaa ydinlaitoksen alueella, ja turvahenkilöillä on asianmukaiset toimivaltuudet tehtäviensä hoitamiseksi. Turvahenkilöiltä edellytetään aina vähintään 3 kohdassa tarkoitetun vartijan koulutusta, mutta toimivaltuudet ovat tästä poikkeavat. Kriminalisoinnin laajentaminen kattamaan myös turvahenkilöiden vastustamisen on katsottu tarpeelliseksi, sillä on erityisen tärkeää, että ydinlaitoksen turvahenkilöt pystyvät turvaamaan kohteen asianmukaisesti ja tehtävän hoitamisen estäminen tai vaikeuttaminen olisi säädetty rangaistavaksi vastaavalla tavalla kuin muidenkin järjestystä ylläpitävien henkilöiden osalta.

34 luku

Yleisvaarallisista rikoksista

4 § Terveyden vaarantaminen

Rikoslain 34 luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohtaa muutettaisiin siten, että ehdotetun ydinenergialain alaiseen toimintaan viittaaminen muutettaisiin. Ehdotetun muutoksen perusteella rangaistavaa olisi ydinenergian käytön harjoittaminen ehdotetun ydinenergialain vastaisesti siten, että teko olisi omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa. Ehdotettu muotoilu vastaisi ehdotetun ydinenergialain mukaista terminologiaa ja käytännössä kattaisi kumottavan lain tekomuodot ydinaineen tai ydinjätteen käyttämisestä taikka muusta ydinenergialain vastaisesti toimimisesta ydinenergian käytössä.

44 luku

Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista

10 § Ydinenergian käyttörikos

Rikoslain 44 luvun 10 §:ssä säädettyä ydinenergian käyttörikosta ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan vastaamaan ehdotetun ydinenergialain mukaisia säännöksiä. Ydinenergian käyttörikoksesta voitaisiin tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi, jollei muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Rangaistusasteikkoa ehdotetaan korotettavaksi yhdestä vuodesta vankeutta kahteen vuoteen. Rangaistusasteikon korottaminen on katsottu perustelluksi johtuen tiettyjen tekomuotojen vakavista vaikutuksista, joita säteilyaltistuksesta ihmisille voi seurata ottaen huomioon myös merkittävimpien toiminnanharjoittajien hallussa olevat radioaktiivisia aineita sisältävien aineiden ja materiaalien määrän. Rangaistus voitaisiin määrätä tahallisesta tai törkeästä huolimattomuudesta aiheutetusta teosta.

Pykälän 1 kohdan mukaan rangaistavaa olisi ydinvoimalaitoksen käyttäminen ilman lupaa tai lupapäätöksen vastaisesti. Rangaistussäännös koskisi nimenomaisesti ydinvoimalaitoksia, ei muita ydinlaitoksia, joista olisi erillinen säännös ehdotetussa 2 kohdassa. Pykälän 1 kohdan mukaan ydinvoimalaitoksen käyttäminen olisi aina rangaistavaa riippumatta aiheutuneesta vahingosta ottaen huomioon ydinvoimalaitoksen käyttämiseen liittyvät ja muihin laitostyyppeihin verrattuna merkittävämmät riskit. Rangaistussäännös kattaisi ainoastaan käytön, ei esim. rakentamista tai käytöstäpoistoa toimintaan liittyvistä riskeistä johtuen. Ydinvoimalaitoksen rakentaminen ja käytöstäpoisto kuuluisivat 2 kohdan rangaistussäännöksen alaan, jossa rangaistavuuteen olisi kytketty vahinkoedellytys.

Pykälän 2 kohdan mukaan rangaistavaa olisi ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen rakentaminen, käyttöön ottaminen tai ydinlaitoksen käytöstäpoisto ilman lupaa tai lupapäätöksen vastaisesti. Rangaistavaa olisi lisäksi myös muiden ydinlaitosten kuin ydinvoimalaitoksen käyttäminen ilman lupaa tai lupapäätöksen vastaisesti. Kohdan mukaiset teot olisivat rangaistavia silloin, jos toiminta olisi omiaan aiheuttamaan vaaraa ihmisille tai ympäristölle tai toisen omaisuudelle eli tekojen rangaistavuus perustuisi varsinaisen teon lisäksi siitä mahdollisesti aiheutuvaan vahinkoon. Vähäisempien tekojen seuraamuksiin voitaisiin tietyiltä osin soveltaa ehdotetun ydinenergialain mukaista seuraamusmaksua.

Pykälän 3 kohdan mukaan rangaistavaa olisi myös ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljettaminen ilman laissa edellytettyä hyväksymistä tai hyväksymispäätöksen tai siinä annettujen määräysten vastaisesti ilman laissa säädettyä perustetta. Käytännössä hyväksyntä tarkoittaisi ehdotetussa ydinenergialaissa tarkoitettua hyväksyntää, ja VAK-lain mukaisesta kuljetusrikoksesta säädetään rikoslain 44 luvun 13 §:ssä. Ehdotetun ydinenergialain mukaiset hyväksynnät koskevat vain sellaisia ydinaineita tai ydinjätteitä, jotka ovat vaarallisuudeltaan merkittäviä. Ehdotetun ydinenergialain nojalla hyväksynnän mukaisesta kuljetuksesta olisi mahdollista poiketa kuljetuksen aikana vain odottamattomasta ja pakottavasta syystä, mikä voi tarkoittaa esim. kuljetuksen aikana suljettua tieyhteyttä tai ilmennyttä turvallisuusuhkaa, minä vuoksi reitiltä voidaan joutua poikkeamaan, mutta tällainen poikkeaminen olisi sallittua lain mukaan ja ei siten kuuluisi rangaistussäännöksen alaan. Muu kuin odottamattomasta ja pakottavasta syystä poikkeaminen olisi rangaistussäännöksen piirissä.

Pykälän 4 kohdan mukaan rangaistavaa olisi ydinlaitoksen, ydinaineen talteenottolaitoksen sekä kuljetusten turvallisuutta koskevien ydinenergialain tai sen nojalla annettujen säännösten vaatimusten noudattamatta jättäminen taikka ehdotetun ydinenergialain nojalla annettujen kieltojen tai määräysten noudattamatta jättäminen. Ehdotetun ydinenergialain nojalla annettaisiin useita teknisiä määräyksiä, joissa asetetaan käytännön toimintaa ohjaavia tarkempia säännöksiä, joiden noudattamisen olisi myös tarpeen olla rangaistussäännöksen piirissä. Kieltojen ja määräysten noudattamatta jättäminen tarkoittaisi esim. valvonnan yhteydessä annettujen turvallisuutta koskevien velvoitteiden laiminlyöntiä. Lisäksi rangaistavaa olisi ydinjätteiden käsittelyn, varastoinnin ja loppusijoituksen turvallisuutta koskevien ehdotetun ydinenergialain tai sen nojalla annettujen säännösten, kieltojen tai määräysten noudattamatta jättäminen. Rangaistavuuteen liittyisi vahinkoedellytys eli kohdan mukaiset teot olisivat rangaistavia siinä tapauksessa, että toiminta olisi omiaan aiheuttamaan vaaraa ihmisille, ympäristölle tai toisen omaisuudelle. Siten vähäiset puutteet esim. kirjanpidossa tai toiminnan järjestämisessä eivät lähtökohtaisesti kuuluisi rangaistussäännöksen piiriin, ellei toiminta olisi omiaan aiheuttamaan tosiasiallista haittaa.

Pykälän 5 kohdan mukaan rangaistavaa olisi ydinjätehuoltoon liittyvän huolehtimisvelvollisuuden tai ydinjätehuollon kustannuksia koskevan varautumisvelvollisuuden noudattamatta jättäminen. Huolehtimisvelvollisuus kattaa käsitteenä laajan joukon toimia toiminnan suunnittelusta ydinjätteiden loppusijoituksen toteuttamiseen ja loppusijoituslaitoksen sulkemiseen. Varautumisvelvollisuuden laiminlyönti koskisi Valtion ydinjätehuoltorahaston liittyvien ydinjätehuoltomaksua koskevien ja muiden velvoitteiden laiminlyöntiä. Valtion ydinjätehuoltorahastossa olevilla varoilla varaudutaan ydinjätteiden huollon (mukaan lukien loppusijoituksen) kustannuksiin, minkä vuoksi velvoite on olennainen ydinjätehuollon osalta. Rangaistavuus tulisi kyseeseen siinä tilanteessa, että noudattamatta jättäminen aiheuttaisi muuta kuin vähäistä haittaa ydinjätehuollon toteutumiselle tai sen kustannuksiin varautumiselle.

Pykälän 6 kohdan mukaan rangaistavaa olisi ydinenergian käytön harjoittaminen ilman lupaa tai lupaa koskevan päätöksen vastaisesti siten, että teko on omiaan aiheuttamaan muuta kuin vähäistä haittaa Suomea sitovissa ydinalan kansainvälisissä sopimuksissa edellytetylle ydinmateriaalien ja muun ydinenergian käytön valvonnalle. Kohdan mukainen toiminta olisi lähtökohtaisesti ehdotetun ydinenergialain 5 luvun mukaan ydinmateriaaleihin liittyvää toimintalupaa edellyttävää toimintaa, joka on ydinlaitostoimintaan verrattuna vähäisempää, mutta säännöstä voitaisiin soveltaa myös ydinlaitoksiin tai ydinaineen talteenottolaitoksiin. Ydinmateriaalivalvonnan velvoitteiden täyttäminen on olennainen keino ydinaseiden leviämisen estämiseksi, minkä vuoksi näiden velvoitteiden noudattamiseen ja velvoitteiden rikkomiseen on kiinnittävä erityistä huomiota. Kohdassa viitatut kansainväliset sopimusvelvoitteet perustuvat Euratom-sopimukseen, komission asetukseen, ydinsulkusopimukseen, Suomen ja kansainvälisen ato-

mienergiajärjestön väliseen valvontasopimukseen, ydinmateriaalivalvontasopimukseen ja valvontasopimuksen lisäpöytäkirjaan sekä mahdollisiin kahdenvälisiin ydinmateriaalivalvontaa liittyviin valtiosopimuksiin.

Pykälän 7 kohdan mukaan rangaistavaa olisi ehdotetun ydinenergialain nojalla vaaditun ydinvastuulain ydinvahingon varalta edellytetyn vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönti. Ydinvastuun järjestäminen perustuu ydinvahingon korvaamista koskeviin kansainvälisiin velvoitteisiin. Vakuutuksen tai muun järjestelyn puuttuminen ydinvahingon sattuessa olisi huomattava puute kansainvälisten velvoitteiden, mutta myös tosiasiallisen korvausvelvollisuuden toteutumisen kannalta, minkä vuoksi puutteet velvoitteen noudattamisessa olisi säädettävä rangaistavaksi.

Pykälän 8 kohdan mukaan rangaistavaa olisi ydinenergian käytön valvontaa varten asennetun laitteen toiminnan estäminen tai haittaaminen muusta kuin turvallisuuden varmistamisen kannalta pakottavasta syystä tai ehdotetun ydinenergialain 354 §:ssä tarkoitetusta erityisestä perusteesta. Laitteisiin kajoaminen on ehdotetussa ydinenergialaissa sallittu tietyillä edellytyksillä, mutta niiden toiminnan perusteeton estäminen tai haittaaminen olisi toimintana rangaistavaa. Valvontalaitteilla valvotaan erityisesti toiminnanharjoittajan ydinmateriaalivalvontaa koskevien velvoitteiden noudattamista.

Vähäiset puutteet toiminnassa kuuluisivat ehdotetussa ydinenergialaissa säädetyn seuraamusmaksun piiriin (ks. 38 luku).

8.4 Painelaitelaki

1 luku

Yleiset säännökset

1 § Soveltamisala

Painelaitelakiin ehdotetaan täydentäviä säännöksiä 12 lukuun ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksessa käytettävistä painelaitteista ja uutta 13 a lukua ydinlaitoksen painelaitteista. Pykälän 4 momentti muutettaisiin tämän mukaisesti.

2 § Määritelmät

Pykälään lisättäisiin kumotun 4 kohdan tilalle uusi 4 kohta ja uusi 4 a kohta. Ydinteknisellä painelaitteella tarkoitettaisiin 4 kohdan painelaitetta, joka on suunniteltu tai asennettu ehdotetussa ydinenergialaissa tarkoitettuun ydinlaitokseen ja jonka toimintahäiriö voi aiheuttaa radioaktiivisen päästön. Nykyisin nämä ovat ydinenergialainsäädännön mukaan turvallisuusluokkiin TL1–TL3 kuuluvia painelaitteita. Painelaitedirektiivin 1 artiklan 2 kohdan h alakohdan mukaan kyseiset painelaitteet eivät kuulu mainitun direktiivin soveltamisalaan. Ydinpolttoainetta sisältävä painelaite olisi ydintekninen painelaite ja samalla myös pykälän 32 kohdassa tarkoitettu kattilalaitos.

Pykälän uuden 4 a kohdan mukaan ydinlaitoksen painelaitteella tarkoitettaisiin ydinteknisten painelaitteiden lisäksi muita ydinlaitokseen suunniteltuja tai asennettuja painelaitteita. Tällaiset muut ydinlaitoksen painelaitteet on nykyisin luokiteltu EYT-luokkaan. EYT-luokan painelaitteiden toimintahäiriö ei voisi suoraan aiheuttaa radioaktiivista päästöä. Ne saatetaan kuitenkin asentaa niin lähelle ydinlaitoksen turvallisuusluokiteltuja järjestelmiä tai laitteita, että ne voivat häiriötilanteessa haitata turvallisuusluokitellun laitteen toimintaa tai jopa vaarantaa sen toiminnan. Tästä syystä niiden käytönaikainen valvonta poikkeaa muista painelaitteista.

Lisäksi ydinlaitoksessa tai sen laitosalueella voi sijaita painelaitteita erillään ydinlaitoksen turvallisuusluokitelluista järjestelmistä tai laitteista siten, että niillä ei arvioida olevan edes epäsuorasti vaikutusta ydinlaitoksen turvallisuuteen (esim. hitsaushallissa tai varastossa sijaitseva painelaite). Tällaisiin painelaitteisiin sovelletaan painelaitelakia, ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto valvoo niiden osalta painelaitelain säännösten noudattamista.

3 § Suhde muuhun lainsäädäntöön

Pykälään lisättäisiin uusi 7 momentti, jossa olisi informatiivinen viittaus ehdotettuun ydinenergialakiin.

4 § Valvontaviranomainen

Painelaitelakiin ehdotetaan täydentäviä säännöksiä 12 lukuun ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksessa käytettävistä painelaitteista ja uutta ydinlaitosten painelaitteita koskevaa 13 a lukua. Pykälän 4 momenttia muutettaisiin tämän mukaisesti. Ydinlaitoksen muut kuin ydintekniset painelaitteet valmistetaan ja saatetaan markkinoille kuitenkin 97 b §:n nojalla tämän lain mukaisesti. Tältä osin Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on eräiden tuotteiden markkinavalvonnastamukaisesti annetun lain (1137/2016) mukainen markkinavalvontaviranomainen.

12 luku

Kuljetettavan painelaitteen käyttö

95 a § Ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen käytettävä painelaite

Pykälä olisi uusi. Tällä hetkellä painelaitteita ei ole käytössä ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetuksessa.

Pykälän 1 momentin mukaan Säteilyturvakeskus hoitaisi tarkastuslaitokselle 88 §:n 3 ja 4 momentissa säädetyt tehtävät, kun painelaitetta käytetään pykälässä tarkoitetussa ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetuksessa. Säteilyturvakeskus voisi lisäksi hyväksyä tarkastuslaitoksen hoitamaan näitä tehtäviä, kun painelaitteessa kuljetettavien ydinaineiden tai ydinjätteiden määrä ja aktiivisuustaso ovat alhaisia. Rajaus olisi vastaava kuin ehdotetun säteilyturvallisuutta koskevien säännösten soveltamisen rajaus kuljetusten osalta.

Pykälän 2 momentin mukaan ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen käytettävään painelaitteiseen ei sovellettaisi 88 §:n 5 momenttia, jossa säädetään käyttöönottotarkastuksen jälkeistä tarkastusta koskevasta poikkeuksesta.

13 a luku

Ydinlaitoksen painelaitteet

97 b § Lain soveltaminen ydinlaitoksen painelaitteisiin

Pykälä olisi uusi, ja siinä säädettäisiin nykyistä tarkemmin ja selkeämmin painelaitelain soveltamisesta ydinlaitoksen painelaitteisiin. Nykyisin asiasta säädetään kumottavan lain 60 §:ssä ja tarkemmin YVL-ohjeessa E.3.

Pykälän 1 momentin mukaan lähtökohtana olisi, että painelaitelakia sovellettaisiin myös ydinlaitoksen painelaitteisiin. Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin painelaitelain säännösten soveltamista koskevista rajoituksista.

Pykälän 2 momentin mukaan ydinlaitosten painelaitteisiin ei sovellettaisi 44–50, 73, 74 eikä 107 §:ää. Tarkastuslaitoksista säädettäisiin ehdotetussa ydinenergialaissa. Käytön valvojaa koskevat täydentävät 73 ja 74 §:n säännökset eivät sovellu ydinlaitoksen painelaitteisiin. Turvallisuustekniikan neuvottelukunnan toimialaan eivät kuuluisi ydinlaitoksen painelaitteet. Vireillä on turvallisuustekniikan neuvottelukunnan lakkauttaminen. Jos neuvottelukuntaa koskeva pykälä kumotaan, sitä ei enää olisi tarpeen mainita 2 momentissa.

Pykälän 3 momentin mukaan ydinteknisiin painelaitteisiin ei myöskään sovellettaisi 8 §:ää, 16 §:n 2–5 momenttia eikä 17, 21, 23, 28, 30–35, 38, 40, 41 tai 43 §:ää. Ydinteknisten painelaitteiden vaatimuksista säädettäisiin täydentävästi ehdotetussa ydinenergialaissa, ja niiden vaatimustenmukaisuuden arviointi perustuisi kokonaisuudessaan ehdotetun lain säännöksiin. Ydinlaitoksen muihin kuin ydinteknisiin painelaitteisiin sovellettaisiin painelaitelain 2–7 luvun säännöksiä, mikä tarkoittaisi painlaitedirektiiviin ja yksikertaisista painesäiliöistä annettuun direktiiviin perustuvien vaatimusten ja vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen soveltamista. Ydinteknisiin painelaitteisiin sovellettaisiin myös 36, 37 ja 39 §:ää, mutta vain siltä osin kuin niissä säädetään pätevöintilaitoksesta.

Pykälän 3 momentin mukaan ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittäviin ydinteknisiin painelaitteisiin (käytännössä turvallisuusluokan TL1 ja osin turvallisuusluokan TL2 painelaitteet) ei myöskään sovellettaisi 27 §:n yksinkertaisten painesäiliöiden EU-tyyppitarkastusta koskevaa säännöstä.

97 c § Ydinlaitosten painelaitteiden tarkastaminen

Pykälä olisi uusi, ja siinä tarkennettaisiin ydinlaitosten painelaitteiden tarkastamiseen liittyvien säännösten soveltamista. Käytännössä muutosta nykytilaan ei ehdoteta.

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitoksen painelaitteille tehtäisiin käyttöönottotarkastus, johon sovellettaisiin painelaitelain ensimmäistä määräaikaistarkastusta koskevia säännöksiä (ks. 51–53 ja 55 §). Näiden pykälien soveltamisesta olisi kuitenkin muutama poikkeus. Painelaitteen rekisteröintiä koskeva ilmoitus olisi 51 §:stä poiketen tehtävä Säteilyturvakeskukselle. Tarkastuksessa ydinlaitosten painelaitteisiin ei merkittäisi rekisterinumeroa eikä määräaikaistarkastuksen seuraavaa ajankohtaa eli 55 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohtaa ei sovellettaisi.

97 d § Säteilyturvakeskuksen painelaiterekisteri

Pykälä olisi uusi. Käytännössä Säteilyturvakeskus on jo nykyisin pitänyt ydinlaitoksen painelaitteista painelaiterekisteriä. Säteilyturvakeskuksen painelaitteita koskevaan rekisteriin merkittäisiin ne ydinlaitoksen painelaitteet, jotka 51 §:n 1 momentin mukaisesti voivat aiheuttaa merkittävää vaaraa. Säteilyturvakeskus vastaisi Turvallisuus- ja kemikaaliviraston sijasta 77 §:n 1 momentissa tarkoitetuista tehtävistä. Säteilyturvakeskuksen painelaiterekisteriin merkittäisiin 77 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot lukuun ottamatta 1 kohdassa mainittua rekisterinumeroa.

97 e § Ydinenergialaissa tarkoitetun luvanhaltijan vastuu

Pykälä olisi uusi. Ehdotus vastaisi nykytilannetta. Kumottavan lain mukaan luvanhaltijalla on vastuu ydinlaitoksen turvallisuudesta. Pykälässä selvennettäisiin, että ehdotetussa ydinenergialaissa tarkoitettu luvanhaltija vastaisi ydinlaitosten painelaitteiden osalta myös painelaitelaissa säädetyistä omistajan ja haltijan velvollisuuksista, ks. esim. 6, 7, 10, 51–53, 57, 65 ja 67–70 §.

8.5 Kaivoslaki

3 § Lain suhde muuhun lainsäädäntöön

Kaivoslakiin ehdotetut muutokset perustuvat ehdotetun ydinenergialain mukaisiin muutoksiin verrattuna kumottavaan lakiin. Lain 3 §:ssä muutettaisiin ydinenergialain SKS-numero.

33 § Lupaviranomaiset, 43 § Uraanikaivosta koskeva lupahakemus, 73 § Luvan siirto ja 147 § Kaivostoiminnan lopettamispäätös

Ehdotetun ydinenergialain mukaan valtioneuvosto ei enää ratkaisisi uraanin tai toriumin tuottamista koskevia kaivoslupa-asioita. Tähän liittyen ehdotetaan kaivoslain 43 §:n kumoamista sekä 33 §:n 1 ja 2 momentin, 73 §:n 1 momentin ja 147 §:n 2 momentin muuttamista siltä osin kuin ne liittyvät kumottavassa laissa tarkoitettuun kaivostoimintaa koskevaan lupaan.

8.6 Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta

82 § Räjähteiden luovutusrajoitukset

Pykälän 1 momentti muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin uusi 3 kohta. Ehdotus liittyy ehdotetun ydinenergialain 158 §:n 1 momentin 10 kohtaan, jonka mukaan turvatarkastuksessa saisi käyttää koiraa myös räjähdysaineisiin liittyvään tarkastukseen. Turvahenkilön olisi täytettävä panostajalain (423/2016) 8 §:n 1 momentissa säädetyt vaatimukset. Panostajalain 8 §:n 1 mukaan edellytettäisiin koulutusta ja kuulustelun suorittamista. Tarkoituksena on esittää räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin valvonnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (819/2015) 50 §:n muuttamista.

8.7 Laki Finanssivalvonnasta

4 § Valvottavat

Pykälän 1 kohdassa korjattaisiin ehdotetun ydinenergialain SKS-numero.

71 § Oikeus ja velvollisuus luovuttaa tietoja

Pykälän 1 momentin 7 kohta muutettaisiin ottaen huomioon ehdotettu ydinenergialaki. Asiasisällön osalta ei tapahtuisi muutosta.

8.8 Turvallisuusselvityslaki

21 § Suppean henkilöturvallisuusselvityksen piiriin kuuluvat tehtävät

Turvallisuusselvityslain 21 §:n 1 momentin 5 kohta jaettaisiin useaksi kohdaksi ja sisältö muokattaisiin vastaamaan ehdotetun ydinenergialain mukaisia muutoksia. Turvallisuusselvityksen piiriin kuuluvia henkilöitä olisivat laajemmin turvallisuuden kannalta kriittisen tiedon kanssa tekemisissä olevat henkilöt, johon voi kuulua henkilöitä toiminnan eri tasoilta ylimpään johtoon asti.

Muutettuun 5 kohtaan lisättäisiin ydinlaitoksen rinnalle ydinaineen talteenottolaitokset ja tällaisten laitosten käytössä saatavat turvallisuuskriittiset tiedot. Uudessa 5 a kohdassa olisi nykyiseen 5 kohtaan verrattuna jonkin verran kattavammin paikat, joissa voi olla ydinaineisiin liittyvää toimintaa. Uudessa 5 b kohdassa turvallisuusselvitystä koskeva vaatimus olisi ydinaineiden kuljetuksen osalta vastaava kuin voimassa olevan lain 5 kohdassa. Lisäksi 5 b kohtaa selvennettäisiin siten, että pykälän mukainen henkilöturvallisuusselvitys koskisi myös ydinjätteiden kuljetukseen osallistuvia. Uusi 5 c kohta liittyy säteilylakiin ja vastaisi nykyisen 5 kohdan loppuosaa.

33 § Yritysturvallisuusselvityksen hakemiseen oikeutetut

Pykälän 1 momentin 3 kohta muutettaisiin ottaen huomioon 21 §:n 1 momenttiin ehdotetut muutokset.

36 § Yritysturvallisuusselvityksen laatimisen edellytykset

Pykälän 1 momentin 3 kohta muutettaisiin ottaen huomioon 21 §:n 1 momenttiin ehdotetut muutokset.

8.9 Pelastuslaki

48 § Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoinen pelastussuunnitelma

Pykälän 1 kohdassa korjattaisiin ehdotetun ydinenergialain SKS-numero ja muokattaisiin kohta hieman yleisempään muotoon. Ehdotetun ydinenergialain 5 §:n mukainen ydinlaitoksen määritelmä olisi keskeisiltä osin vastaava kuin kumottavan lain 3 §:n mukainen määritelmä.

8.10 Kyberturvallisuuslaki

26 § Valvovat viranomaiset

Ehdotetussa 26 §:n valvontaviranomaisia koskevassa muutosehdotuksessa siirrettäisiin ydinlaitoksiin liittyvä viranomaisvalvonta Säteilyturvakeskukselle, josta tulisi uusi valvova viranomainen. Muutos koskisi sähkön ja vedyn tuottajia silloin, kun tuottaminen tapahtuu ydinvoimalaitoksessa. Sekä Energiaviraston että Turvallisuus- ja kemikaaliviraston valvonnan ala säilyisi muilta osin samana. Muutos olisi perusteltua, koska ydinlaitosten kyberturvallisuusnäkökohdat liittyvät tiiviisti laitosten muun turvallisuuden varmistamiseen, jota valvoo Säteilyturvakeskus. Valvonta liittyy sekä laitosten turvallisuuden valvontaan että turvajärjestelyihin, jota Säteilyturvakeskus tekee myös ydinenergialain perusteella. Kyberturvallisuuslain mukaisen valvonnan siirtäminen selkeyttäisi yleisesti toimivallanjakoa ydinlaitoksiin kohdistuvan valvonnan alalla ja mahdollistaisi kokonaisvaltaisemman turvallisuuden valvonnan. Rajapintojen vuoksi yhteistyötä viranomaisten välillä on kuitenkin tarpeen pitää yllä.

Ehdotetussa 26 §:n 2 ja 3 kohdan muutoksissa rajattaisiin Säteilyturvakeskuksen valvonnan alaan kuuluvat laitokset pois Energiaviraston ja Turvallisuus- ja kemikaaliviraston valvonnasta, ja lisättäisiin uusi 8 kohta, jossa määriteltäisiin Säteilyturvakeskuksen valvonnan ala koskemaan sähkön ja vedyn tuotantoa silloin, kun tuotanto tapahtuu ydinlaitoksessa. Lisäksi Säteilyturvakeskuksen valvonnan alaan kuuluisivat liitteeseen I uutena toimijaluokkana ehdotettavat muut ydinlaitostoimijat kuin sähkön ja vedyn tuottajat.

Liitteen I muutoksessa ehdotettaisiin lisättäväksi uusi toimijakategoria, joka kattaisi kaikki muut ydinlaitokset kuin sähkön tai vedyn tuotantoon käytettävät ydinlaitokset, jotka on katettu 8 kohdan a alakohdassa ja 12 kohdan d alakohdassa. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa esim. ydinjätteiden loppusijoituslaitostoimintaa harjoittavia, ydinjätteen käsittelytoimintaa harjoittavia tai ydinvoimalaitoksella kaukolämpöä tuottavia toimijoita. Kyse olisi kansallisesta laajennuksesta toimenpiteistä kyberturvallisuuden yhteisen korkean tason varmistamiseksi kaikkialla unionissa, asetuksen (EU) N:o 910/2014 ja direktiivin (EU) 2018/1972 muuttamisesta sekä direktiivin (EU) 2016/1148 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2022/2555 (NIS 2 -direktiivi) vähimmäisvaatimuksiin nähden, mutta laajennus on nähty tarpeelliseksi, sillä myös muiden ydinlaitosten toiminnassa kyberturvallisuusnäkökohdat on olennaista ottaa huomioon ja esim. lämmöntuotantolaitoksiin tulisi kohdistaa vastaavanlaisia vaatimuksia kuin sähköntuotantolaitoksiin.

8.11 Rakentamislaki

1 § Lain soveltamisala

Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan rakentamislain 4 ja 12 luvun säännösten soveltamisesta ydinlaitoksen rakentamiseen ja rakenteisiin säädettäisiin ehdotetussa ydinenergialaissa. Tarkemmin asiasta säädettäisiin ehdotetun ydinenergialain 11 luvussa ja 15 luvussa.

8.12 Laki eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä

2 § Soveltamisala

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan lakia ei myöskään sovellettaisiin ehdotetussa ydinenergialaissa tarkoitettuun ydintekniseen rakenteeseen. Tarkemmin tällaisista rakenteista ja niiden vaatimustenmukaisuuden arvioinnista säädettäisiin ehdotetun ydinenergialain 11 luvussa.

9 Lakia alemman asteinen sääntely

9.1 Asetukset

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin 5 §:n nojalla tarkemmin ydinmateriaaleista vastaavasti kuin nykyisin säädetään YEA:n liitteessä A. Sääntelyssä on otettava huomioon EU-vientivalvonta-asetus, vientivalvontalaki, valvontasopimuksen lisäpöytäkirja sekä Suomen ja Euratomin tekemien ydinalan kahdenvälisten sopimusten ja muiden kansainvälisten ydinmateriaalivalvonnan sopimusten ja menettelyjen kattamat muut ydinmateriaalit.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin 24 §:n nojalla tarkemmin, milloin kyse on erityisestä halkeamiskelpoisesta aineesta, jonka määrä ei ole vähäinen ja rikastusaste alhainen, vastaavasti kuin säädetään YEA 17 §:ssä. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin 34 §:n nojalla, milloin kyse on pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetusta vähäisestä määrästä ydinmateriaalia vastaavasti kuin säädetään YEA 12–15 ja 18 §:ssä. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin 42 §:n nojalla tarkemmin sensitiivisistä ydinaineista vastaavasti kuin säädetään YEA:n liitteessä A. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin 32 §:n nojalla tarkemmin pykälässä tarkoitetuista ydinmateriaaleista ja valtioista Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusten mukaisesti vastaavasti kuin säädetään YEA 9 §:ssä sekä sen liitteissä A ja B. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin 25 §:n nojalla säätää tarkemmin, milloin ydinmateriaalivalvonnan käsikirjaa ei vaadita. Käsikirjaa ei esim. olisi tarpeen vaatia, kun toiminta on vähäistä tai kertaluonteista.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin 46 ja 49 §:n nojalla tarkemmin väestön potentiaalisen altistuksen rajoituksista ja väestön annosrajoituksista ja seurauksista, jotka voivat johtaa maa- ja vesialueiden käyttörajoituksiin, sekä 211 §:n nojalla säteilyaltistuksen annosrajoituksista loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeen vastaavasti kuin säädetään YEA 3 a luvussa. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin 203 §:n nojalla viranomaisvalvonnasta vapauttamisen edellytyksistä vastaavasti kuin säädetään YEA 10 c §:ssä.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin 121 §:n nojalla tarvittaessa tarkemmin luvanhaltijan ylimmältä johdolta vaadittavasta asiantuntemuksesta ja kelpoisuudesta. Tarpeen olisi mm. edellyttää ylimmältä johdolta kokonaisvaltainen käsitys ydinlaitoksen turvallisuuteen liittyvistä seikoista ydinlaitoksen elinkaaren eri vaiheissa. Ylimmältä johtajalta olisi tarkoitus edellyttää mm.

työkokemusta vastuullisista tehtävistä ydinenergia-alalla tai vastaavanlaisista tehtävistä muualla teollisuudessa.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin 145 §:n nojalla tarkemmin 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista aineista vastaavasti kuin säädetään YEA 17 §:n 1 momentissa. Tarkempi sääntely perustuu CPPNM-yleissopimukseen.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin 199 ja 200 §:n nojalla säätää tarkemmin ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelmaan ja ydinjätehuoltosuunnitelmaan liittyen. Toistaiseksi ei ole tunnistettu tähän olevan tarvetta. Sääntely olisi ehdotetussa ydinenergialaissa yksityiskohtaisempaa verrattuna kumottavaan lakiin.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin 220, 222, 223, 225, 227, 229 ja 230 §:n nojalla ydinjätehuollon kustannuksiin varautumisesta tarkemmin vastaavasti kuin säädetään YEA 86–88, 91–93, 95, 97, 104 ja 107 §:ssä sekä ydinjätehuollon kustannuksiin varautumisesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin 244, 245, 248 ja 249 §:n nojalla Valtion ydinjätehuoltorahasto sijoitustoimintaan liittyen tarkemmin vastaavasti kuin säädetään YEA 102, 103 ja 106 §:ssä sekä Valtion ydinjätehuoltorahaston varoista annettavien lainojen yleisistä ehdoista annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin 268, 269, 273, 276, 279 ja 280 §:n nojalla tarkemmin Valtion ydinjätehuoltorahastoon liittyen vastaavasti kuin säädetään Valtion ydinjätehuoltorahastosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin 259 §:n nojalla antaa tarkempia säännöksiä varautumisrahaston varojen arvostamisesta, mutta toistaiseksi tähän ei ole tunnistettu olevan tarvetta.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa 292, 303, 310, 311 ja 319 §:n nojalla tarkempia säännöksiä periaatepäätöksestä ja ydinlaitosluvista ja niihin liittyvistä menettelyistä sekä 344 §:n nojalla ydinaineen talteenottolaitoksen lupaan liittyvästä menettelyistä. Tarkoitus olisi antaa säännöksiä tarpeellisilta osin ja vähemmän yksityiskohtaisesti kuin YEA 4, 5 ja 9 luvussa.

Valtioneuvoston asetuksella olisi tarvittaessa tarkoitus 350 §:n nojalla antaa tarkempia säännöksiä valvontasuunnitelmasta ja sen sisällöstä ja tarkistamisesta sekä 355 §:n nojalla tarkastuksen suorittamisesta sekä tarkastuskertomuksen sisällöstä ja tiedoksiannosta. Valvontasuunnitelmaa koskevaa sääntelyä olisi mahdollista mm. tarkentaa valvottavista kohteista, sovellettavista riskinarvioinnin perusteista, suunnitelman mukaisia määräaikaistarkastuksia ja muita tarkastuksia koskevia menettelyistä sekä tarkastusten määräväleistä ja niistä poikkeamisen perusteista.

Valtioneuvoston asetuksella olisi tarkoitus antaa 460 §:n nojalla tarkempia säännöksiä kansallisen ydinjätehuollon ohjelman sisällöstä vastaavasti kuin säädetään YEA 79 c §:ssä.

Valtioneuvoston asetuksella olisi tarvittaessa tarkoitus säätää 40 ja 218 §:n nojalla tarkemmin tulli-ilmoitukseen sisällytettävistä tiedoista, 391 §:n nojalla kulkuvälinettä koskevia poikkeuksia lain säännösten soveltamisesta, 421 §:n nojalla liittyen työ- ja elinkeinoministeriölle tehtäviin hakemuksiin sekä 427, 429 ja 435 §:n nojalla arviointilaitoksiin, niiden hyväksymiseen liittyvästä menettelystä ja niitä koskevasta tietojenantovelvollisuudesta. Toistaiseksi ei ole tunnistettu olevan tarvetta antaa tarkempia säännöksiä mainittujen valtuussäännösten nojalla.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin 18 §:n nojalla tarkemmin ydinturvallisuusneuvottelukunnasta ja ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunnasta vastaavasti kuin nykyisin (ks. valtioneuvoston asetukset 1015/2016 ja 1016/2016).

Kumottavan lain kanssa kumoutuisivat samanaikaisesti sen nojalla annetut valtioneuvoston asetukset (ks. 3.1 luku).

Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain 82 §:n nojalla muutettaisiin räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin valvonnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 50 §:ää. Muutos liittyy mainitun lain 82 §:n 1 momenttiin ehdotettuun uuteen 3 kohtaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella olisi 447 §:n nojalla tarkoitus säätää tarkemmin Säteilyturvakeskuksen maksujen perimisestä vastaavasti kuin on nykyisin noudatettu menettely.

9.2 Säteilyturvakeskuksen määräykset

Esitys pitää sisällään lukuisia määräyksenantovaltuuksia Säteilyturvakeskukselle. Määräyksenantovaltuudet koskevat luonteeltaan yksityiskohtaisempia teknisiä vaatimuksia erityisesti ydinlaitosten, ydinjätteiden käsittelyn ja loppusijoittamisen sekä ydinaineen talteenottolaitoksen teknisen turvallisuuden toteuttamisesta, joita ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä lain tasolla. Ehdotetussa ydinenergialaissa määriteltäisiin yleiset perusteet määräysten sisällölle ja teknisen toteutuksen hyväksyntään liittyville menettelyille, mutta tarkemmat teknisluonteiset yksityiskohdat esim. laitostekniikasta tai ydinjätteiden käsittelyn menettelyistä jäisivät täsmennettäväksi määräystasolla. Lisäksi määräyksenantovaltuuksia sisältyisi sellaisiin hallinnollisia menettelyä koskeviin täydentäviin vaatimuksiin, jotka liittyvät nimenomaisesti Säteilyturvakeskuksessa käsiteltäviin asiakokonaisuuksiin. Määräyksiä olisi tarkoitus antaa toimitettavien tietojen osalta, mutta menettelyt olisi määritelty lain tasolla.

Säteilyturvakeskuksen laajat määräyksenantovaltuudet on katsottu perustelluksi sen vuoksi, että ydinlaitoksiin liittyy erittäin paljon teknisiä yksityiskohtia koskevaa erityissääntelyn tarvetta, joka luonteeltaan poikkeaa merkittävästi muista teollisuuden aloista. Turvallisuuden varmistamiseen liittyy vahva yhteiskunnallinen intressi. Tästä syystä osin hyvinkin yksityiskohtainen tekninen sääntely on tarpeen. Ydinlaitos kattaa myös hyvin laajasti erilaisia teknologiakokonaisuuksia ja turvallisuusnäkökohtia, mistä seuraa se, että teknisiä vaatimuksia olisi annettava suhteellisen laaja-alaisesti näistä osa-alueista, jotta turvallisuudesta voidaan kattavasti varmistua myös yksityiskohtaisemmalla tasolla. Koska kyse on teknologiaa ja siihen liittyvää toimintaa koskevasta yksityiskohtaisesta sääntelystä, on katsottu tarkoituksenmukaisinta käyttää asiassa viranomaismääräyksiä, kuitenkin siten, että asiaa koskeva perusääntely laissa rajaa ja ohjaa asianmukaisesti alaan kuuluvien aiheiden yksityiskohtaisempaa sääntelyä. Viranomaisen määräysten antaminen on myös jossain määrin joustavammin muutettavissa lakiin ja asetukseen nähden, esim. ottaen huomioon teknologiakohtaiset muuttuvat yksityiskohtaisemmat sääntelytarpeet, joita saattaa syntyä uusien teknologioiden kehittyessä.

Ehdotetun ydinenergialain mukaisten määräyksenantovaltuuksien perusteella on tarkoitus antaa kokonaisuudessaan noin 20 määräyksen kokoelma, joka jakautuisi turvallisuutta ja suunnittelua, ydinlaitoksen laitteita ja rakenteita, sijaintipaikkaa, käyttöturvallisuutta, säteilyturvallisuutta ja valmiustoimintaa, turvajärjestelyjä, johtamista ja organisaatiota, ydinjätehuoltoa ja loppusijoittamista, ydinmateriaalivalvontaa sekä laissa edellytettyjen Säteilyturvakeskuksen hyväksyntöjen tietoaineistoja ja muuta tietojen toimittamista koskeviin yksityiskohtaisiin määräyksiin. Kumottavan lain kanssa kumoutuisivat samanaikaisesti sen nojalla annetut STUK-määräykset ja YVL-ohjeet.

Keskeisiltä osin delegoitu lainsäädäntövalta vastaa aihepiireiltään sitä, mitä kumottavan lain nojalla on annettu STUK-n määräyksissä ja YVL-ohjeissa. Keskeisenä muutoksena olisi sään-

telyketjun vahvistaminen lain ja STUK-määräysten välillä selkeämmäksi siten, että perussääntely lain tasolla olisi nykyistä kattavampi ja loisi täsmällisemmät puitteet alemman asteiselle sääntelylle.

9.3 Muut viranomaismääräykset

Finanssivalvonnalla olisi valtuus antaa 252 §:n nojalla tarkempia säännöksiä vastaavasti kuin kumottavan lain 52 d §:n 2 momentin nojalla. Toistaiseksi tällaisia ei ole annettu.

10 Voimaantulo

Ehdotetaan, että esitykseen sisältyvät lait tulevat voimaan 1.1.2027.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Valtionavustuslain osittaisuudistus on vireillä. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys eduskunnalle viimeistään syksyllä 2026.

[Syksyllä 2025 tarkistetaan, kun valtionavustuslain osittaisuudistus on edennyt pidemmälle, onko muutoksilla vaikutuksia ehdotettuun ydinenergialakiin, jonka 26 luvussa säädettäisiin valtionavustuslain soveltamisesta Valtion ydinjätehuoltorahaston myöntämiin tutkimus- ja tutkimusinfrastruktuurihankkeiden avustuksiin.]

Ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin ja direktiivien 2008/99/EY ja 2009/123/EY korvaamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1203, jäljempänä *ympäristörikosdirektiivi*, on kansallisesti pantava täytäntöön viimeistään 21.5.2026. Kansallinen täytäntöönpano edellyttänee ehdotetun ydinenergialain rikoslaissa säädettyjä rangaistuksia koskevan viittaussäännöksen täydentämistä.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy osaksi vuoden 2029 valtion talousarvioon.

Ehdotetun ydinenergialain mukaan otettaisiin käyttöön veroluonteinen valvontamaksu (ks. 45 luku), jonka Säteilyturvakeskus perisi maksuvelvollisilta ja tulouttaisi valtion talousarvioon. Vastaavasti valtion talousarvioon otettaisiin määräraha Säteilyturvakeskuksen valvontatoiminnan kustannuksiin. Ehdotetun ydinenergialain siirtymäsäännöksen (480 §) mukaan Säteilyturvakeskuksen suoritteiden maksullisuutta ja valvontamaksua koskevia 45 luvun säännöksiä sovellettaisiin 1.1.2029 alkaen.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

12.1 Yleiset perustuslakia koskevat näkökohdat

Esityksessä ehdotettu ydinenergialaki sisältää useita perustuslain (731/1999) kannalta olennaisia ehdotuksia. Sääntelyllä on keskeinen vaikutus toiminnanharjoittajien elinkeinovapautta ja omaisuuden suojaa koskevaan perusoikeuteen sääntelyn asettaessa laajasti erilaisia toimintaa rajoittavia vaatimuksia niin organisatorisessa mielessä kuin laitosten teknisiä vaatimuksia koskien. Toisaalta sääntelyn keskeisenä tarkoituksena on luoda vaatimukset toiminnan turvalliseksi

harjoittamiseksi, millä suojataan jokaisen oikeutta turvallisuuteen ja turvataan ympäristön vastuuta koskevan perusoikeuden toteutumisesta.

Esityksen keskeinen tarkoitus on parantaa oikeusvaltioperiaatteen toteutumista säätämällä aikaisempaa täsmällisemmin viranomaismenettelyjä koskevista vaatimuksista ja päätöksenteon edellytyksistä. Lisäksi viranomaistoimintaan liittyen säädettäisiin täsmällisemmin myös perustuslain 80 §:ssä tarkoitetuista asetuksenantovaltuuksista ja Säteilyturvakeskukselle annettavista määräyksenantovaltuuksista. Esityksellä on merkitystä myös perustuslain 81 §:n valtion veroja ja maksuja koskevien säännösten kannalta.

Esitys sisältää erityisesti turvajärjestelyjä koskevin osin ehdotuksia, joilla on vaikutusta henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden toteutumisen kannalta sekä myös yksityiselämän suojan ja omaisuuden suojan kannalta. Henkilöhyväksyntöjen ja tietyille henkilöstöryhmille asetettujen vaatimusten osalta esityksellä on liityntäpinta elinkeinovapauden toteutumiseen ja oikeuteen hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä. Jäljempänä arvioidaan tarkemmin eri asiakokonaisuuksiin liittyviä perusoikeusnäkökohtia.

12.2 Ydinenergian käytön luvanvaraisuus, hyväksynnät ja ilmoitukset viranomaiselle

Esitys sisältää runsaasti ydinenergian käytön luvanvaraisuuteen liittyviä ehdotuksia, luvanvaraisen toiminnan harjoittamiseen liittyviä erillisiä hyväksymismenettelyjä sekä henkilöihin liittyviä hyväksyntöjä ohjaajien ja turvajärjestelyjen vastuuhenkilön osalta. Nämä kaikki merkitsevät rajoitusta perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvattuun elinkeinovapauteen. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt elinkeinovapautta perustuslain mukaisena pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraisuuden olevan mahdollista poikkeuksellisesti.

Yleisesti ydinlaitoksiin liittyvästä luvituksesta, luvanvaraiseen toimintaan liittyvistä erillishyväksynnöistä, henkilöhyväksynnöistä ja erilaisista ilmoitusvelvollisuuksista on todettava, että kyseessä on poikkeuksellisen laajaa turvallisuustarkastelua vaativa toimintakokonaisuus, jonka valvonta edellyttää laitoksen ja sen toiminnan yksityiskohtaista tarkastelua, jotta turvallisuudesta voidaan asianmukaisesti varmistua. Mahdollisista turvallisuuspuutteista seuraavista onnettomuustilanteista voi seurata yhteiskunnalle mahdollisesti vakaviakin seurauksia (myös valtion rajat ylittäviä seurauksia), minkä vuoksi turvallisuuden valvontaan on kiinnitettävä erityistä huomiota ja sitä voidaan pitää perusteltuna siitäkin huolimatta, että se merkitsee verrattain merkittävää rajoitusta perustuslain 18 §:n 1 momentissa suojattuun elinkeinovapauteen. Lisäksi on otettava huomioon toiminnasta syntyvä ydinjäte, jonka turvallisesta käsittelystä, varastoinnista ja loppusijoituksesta on huolehdittava siten, että siitä ei aiheudu vaaraa pitkälläkään aikavälillä, ja josta valtio ottaa lopulta vastuun sen jälkeen, kun loppusijoittamista koskevat toimet on saatu suoritettua.

Ydinlaitosten lupajärjestelmä

Ydinenergian käytön luvanvaraisuus perustuu suoraan sitä koskeviin kansainvälisiin velvoitteisiin, kuten ydinturvallisuutta koskevan yleissopimuksen 7 artiklaan, ydinturvallisuusdirektiivin 4 artiklaan ja ydinjätedirektiivin 5 artiklaan. Ottaen huomioon muutoinkin toimintaan liittyvät riskit ja tarve monivaiheisesti varmistaa vaatimusten noudattaminen, on lupamenettelyä pidettävä hyväksyttävänä myös perustuslain näkökulmasta. Esityksen mukaisesti ydinenergian käyttö olisi lähtökohtaisesti aina luvanvaraista.

Ydinlaitosten luvituksesta säädettäisiin V osassa ja ydinmateriaalivalvontaan liittyvistä luvista II osassa. Ydinlaitosten luvitus on rakennettu moniportaiseksi lähtien periaatepäätöksestä, jossa

arvioidaan hankkeen yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuus, minkä jälkeen laitoksille vaaditaan rakentamislupa, käyttölupa ja käytöstäpoistolupa. Lupamenettelyn moniportaisuuden arvioidaan merkitsevän keskimääräistä suurempaa rajoitusta elinkeinotoiminnan harjoittamiselle. Rajoitus on kuitenkin katsottava olevan hyväksyttävä suhteessa toimintaan liittyviin riskeihin, hankkeiden pitkäkestoisuuteen ja toiminnan laajuuteen. Ydinlaitoshankkeen turvallisuuteen liittyviä näkökohtia on välttämätöntä tarkastella elinkaaren eri vaiheissa. Hankkeen elinkaaren pituus ja sääntelyn kohteena olevan toiminnan laajuus ja monimutkaisuus ovat siinä määrin huomattavia, että turvallisuudesta ei voida varmistua, jos kyseessä olisi yksivaiheinen lupaprosessi. Tämä puoltaa toimintaa koskevan lupaharkinnan jakamista useampaan vaiheeseen.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta, ja merkitystä on mm. sillä, missä määrin viranomaisen toimivaltuudet määräytyvät oikeudellisesti sidotun harkinnan ja tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti (ks. esim. PeVL 69/2014 vp, s. 2/II). Ehdotettuun sääntelyyn sisältyy elementtejä sekä oikeudellisesti sidotusta harkinnasta että tarkoituksenmukaisuusharkinnasta. Erityisesti valtioneuvostossa periaatepäätöksen harkinta perustuu keskeisiltä osin tarkoituksenmukaisuusharkintaan (ks. 29 luku). Siinä arvioitaisiin hanketta yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuuden (mukaan lukien kokonaisturvallisuus) kannalta, ottaen huomioon mm. hankkeen hyödyt, haitat ja hankkeen tarpeellisuus energiahuollon kannalta, hankkeeseen sisältyviä riskejä sekä missä laajuudessa yhteiskunta on valmis kantamaan ydinlaitokseen ja sen ydinjätehuoltoon liittyviä riskejä. Harkintaan sisältyy myös enemmän oikeudelliseen harkintaan perustuvia hankkeen toteutettavuuteen liittyviä elementtejä, mutta kokonaisharkinta on luonteeltaan poliittista tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Ydinlaitoshankkeisiin liittyvien mahdollisten onnettomuustilanteiden aiheuttamien haitallisten vaikutusten ja ydinjätteisiin liittyvien erittäin pitkäaikaisten vaikutusten vuoksi sekä osin ydinlaitosten energiapoliittisen merkittävyyden vuoksi pidetään tarpeellisena, että erityisesti hankkeeseen liittyvä ensimmäisen vaiheen harkinta olisi nimenomaisesti tarkoituksenmukaisuusharkintaa.

Esityksen mukaan ydinlaitoksen rakentaminen ja käyttö vaatisivat aina luvan (ks. 30 luku). Lisäksi ydinvoimalaitoksen, ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen sekä ydinteknisen laitoksen osalta vaaditaan myös käytöstäpoistoa koskeva lupa. Lupaviranomaisena toimii valtioneuvosto ydinvoimalaitoksen, ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen sekä muuhun kuin vähäiseen loppusijoitukseen tarkoitetun ydinjätteen loppusijoituslaitosten osalta. Säteilyturvakeskus toimisi lupaviranomaisena muiden laitosten osalta. Näiden lupaharkintaan liittyvän arvioinnin keskeisenä erona on, että yhteiskunnallisesti merkittävämpien laitosten (mm. ydinvoimalaitokset) osalta myös rakentamislupaa ja käyttölupaa koskevassa lupaharkinnassa arvioidaan yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuutta, mutta näissä tilanteissa harkinta kuitenkin painottuu periaatepäätökseen verrattuna huomattavasti enemmän oikeudelliseen harkintaan. Yhteiskunnallisesti merkittävimpien laitosten rakentamislupaa ja käyttölupaa koskevassa lupaharkinnassa arvioitaisiin hakijan omistusta ja muita hakijaan liittyviä seikkoja sen kannalta, vaarantavatko ne tai ovatko ne omiaan vaarantamaan turvallisuutta, energian toimitus- ja huoltovarmuutta tai laitoksen luotettavaa käyttöä. Hakijalla olisi oikeus saada valtiolta kohtuulliseksi katsottava korvaus ydinlaitoksen rakentamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista, jos valtioneuvosto hylkää ydinlaitoksen käyttölupaa koskevan hakemuksen yksinomaan yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuuteen vedoten (ks. 321 §). Korvaukseen oikeuttavalla sääntelyllä parannetaan valtioneuvoston rakentamisluvan perusteella tehdyn investoinnin suojaa. Säteilyturvakeskuksen tekemään lupaharkintaan ei sisältyisi yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuuden harkintaa, vaan luvan myöntäminen perustuisi oikeudelliseen harkintaan. Luvan myöntämisen edellytykset perustuisivat käytännössä lain eri asiakokonaisuuksia koskevien vaatimusten täyttymisen arviointiin (esim. ydinlaitoksen sekä sen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden turvallisuus, organisaatiota koskevat vaatimukset, ydinmateriaalivalvontaan ja ydinjätehuoltoon liittyvät velvoitteet). Käytöstäpois-

toa koskevan luvan myöntäminen tapahtuisi luvan myöntäjästä riippumatta puhtaasti oikeudellisen harkinnan perusteella (ks. 302 §). Luvan myöntämisen edellytyksien osalta on kuitenkin jossain määrin tarve jättää riittävästi liikkumavaraa sen suhteen, mikä katsotaan kyseisessä vaiheessa tilanteessa riittäväksi (esim. ydinpolttoainehuollon tai ydinjätehuollon kannalta), ja tällöin asian arviointi perustuisi kokonaisharkintaan.

Esityksen mukaan ydinlaitoksen luvassa olisi mahdollista antaa määräyksiä, jotka olisivat tarpeen ydinaseiden leviämisen estämiseksi sekä ydinlaitosten turvallisuuden ja ydinjätehuollon kannalta (ks. 304 §). Perustuslakivaliokunta on lupaehdoista säädettäessä pitänyt tärkeänä sitä, että lupaehtojen antamisesta säädetään riittävän täsmällisesti, jotta viranomaisen toimivalta on tältä osin riittävän ohjautuvaa ja rajattua (PeVL 19/2002 vp, s. 2). Lisäksi olennaista on ollut se, että lupaviranomaista ei valtuuteta määräämään luvassa sellaisia ehtoja, joista tulisi säätää lailla (PeVL 56/2010 vp, s. 3). Ehdotetun säännöksen ei arvioida olevan tältä osin ristiriidassa valiokunnan tulkintakäytännön kanssa. Lupamääräysten antamisen katsotaan olevan asianmukaisesti rajattu tiettyihin asiakokonaisuuksiin, joita koskien laissa on riittävän yksityiskohtainen perussääntely ja sitä täsmentävät tietyt alemman asteiset säännökset ja määräykset.

Esityksen mukaan ydinlaitoksen rakentamislupa voitaisiin myöntää toistaiseksi voimassa olevana, mutta siinä olisi oltava määräaika hankkeen aloittamiselle (ks. 305 §). Vastaavasti käytöstäpoistoa koskeva lupa olisi voimassa siihen asti, kunnes käytöstäpoisto olisi saatettu päätökseen ja luvanhaltijan hakemuksesta käytöstäpoiston hyväksymisestä olisi tehty päätös, joka on lainvoimainen (ks. 307 §).

Ydinlaitoksen käyttölupa olisi voimassa määräajan (ks. 306 §:n 1 momentti). Käyttöluvan voimassaoloa voitaisiin jatkaa määräajan, jos turvallisuutta koskevat vaatimukset täyttyvät, luvanhaltija ei ole olennaisesti rikkonut sitä koskevia velvoitteita ja ympäristönsuojelu on otettu asianmukaisesti huomioon (ks. 306 §:n 2 momentti). Voimassaolon jatkamisen osalta harkintamarginaali ensimmäisen luvan myöntämiseen nähden on huomattavasti kapeampi. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut (PeVL 32/2009 vp, s. 3/I), että luvan uudistamatta jättämisellä voi olla huomattavaa merkitystä elinkeinonharjoittajalle, joka on saattanut tehdä huomattavia ja pitkäjänteisiä investointeja luottaen luvan uudistamiseen määräajan jälkeenkin. Perustuslakivaliokunnan lausunnosta on kuitenkin tulkittavissa, että elinkeinonharjoittaja ei voi perustellusti luottaa luvan uusimiseen, jos aikaisemmasta lupakaudesta olevia velvoitteita on hoitamatta. Elinkeinovapauden rajoittamisen suhteellisuusvaatimuksen näkökulmasta on myös asianmukaista, että luvan muuttamatta tai uudistamatta jättäminen sidotaan siihen, että tällaiset laiminlyönnit ovat riittävän vakavia ja olennaisia. Ehdotetun sääntelyn ei tältä osin arvioida olevan ongelmallinen perustuslain säännösten kannalta.

Ehdotetussa ydinenergialaissa säädettäisiin myös luvan muuttamisesta (ks. 308 §). Luvan muuttaminen olisi mahdollista luvanhaltijan hakemuksesta ja lisäksi viranomaislähtöisesti. Viranomainen voisi yksipuolisesti muuttaa lupaa tai lupamääräyksiä tai täydentää niitä, jos se olisi välttämätöntä turvallisuuden varmistamiseksi tai Suomea sitovien kansainvälisten ydinalan sopimusvelvoitteiden tai EU-velvoitteiden täyttämiseksi. Säteilyturvakeskus voisi tehdä myös valtioneuvostolle aloitteen lupamääräysten muuttamiseksi. Perustuslakivaliokunta on pitänyt luvan muuttamista viranomaisen aloitteesta mahdollisena rajatusti sellaisissa tilanteissa, joissa muutokset ovat välttämättömiä toiminnan edellytyksissä tapahtuneiden olennaisten muutosten takia (PeVL 62/2002 vp, s. 3/I). Turvallisuutta koskevin osin välttämättömyyskriteeri vastaa perustuslakivaliokunnan asettamaa tasoa viranomaislähtöiselle luvan muuttamiselle. Ottaen huomioon ydinalaan kohdistuvien kansainvälisten velvoitteiden määrän, on välttämätöntä varautua myös niistä seuraaviin luvan muutostarpeisiin, ja vastaavasti niitä voidaan pitää toiminnan edellytyksissä tapahtuneina olennaisina muutoksina. Ehdotetun sääntelyn arvioidaan tältä osin olevan perustuslain mukainen.

Ehdotetussa ydinenergialaissa säädettäisiin lupapäätöksen peruuttamisesta (ks. 318 §). Lupapäätös voitaisiin peruuttaa usealla perusteella, jotka perustuvat virheellisten tietojen antamiseen tai laissa tai viranomaispäätöksissä annettujen velvoitteiden olennaiseen tai toistuvaan rikkomiseen taikka siihen, että luvan myöntämisen ja sitä kautta myös voimassa pitämisen edellytykset eivät täyty. Lisäksi lupa voitaisiin peruuttaa oikeuskelpoisuuden menettämisen tai muun vastaavan syyn vuoksi. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt tarpeellisena sitoa luvan peruuttamisen mahdollisuuden vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (ks. esim. PeVL 31/2006 vp, s. 2, PeVL 8/2006 vp, s. 3/II, PeVL 48/2005vp, s. 2/I). Ydinlaitosten lupien peruuttamisen edellytysten voidaan arvioida olevan tältä osin perustuslain mukaiset.

Esityksen mukaan lupapäätös raukeaisi, jos rakentamisluvan mukaista toimintaa ei aloiteta sen aloittamista koskevassa määräajassa. Määräajalle olisi mahdollista hakea jatkoa, jos pakottavasta syystä rakentamisluvan mukaista toimintaa ei voitaisi aloittaa asetetussa määräajassa (ks. 305 §:n 2 momentti). Tällä olisi merkitystä hakijan oikeusturvan kannalta erityisesti tilanteissa, joissa viivästys johtuu hakijaan nähden ulkopuolisesta seikasta, kuten kaavoituksen viivästymisestä. Koska ydinlaitoshankkeita pidetään yhteiskunnan kannalta ja energiapoliittisesti merkittävinä hankkeina, energiapoliittisia ratkaisuja tehdään pitkällä ajanjaksolla energian tuotannon kokonaisuus huomioon ottaen ja ydinlaitoksella on koosta riippumatta vaikutuksia muuhun alueiden käyttöön, on perusteltua edellyttää hankkeiden etenevän riittävän hyvin niille asetetussa aikataulussa ja määräajan asettamista voidaan pitää perusteltuna.

Ydinaineen talteenottolaitoksen (malmirikastuslaitos) lupajärjestelmää koskeva sääntely (ks. 34 luku) vastaisi keskeisiltä osin sellaisten ydinlaitosten rakentamislupaa ja käyttölupaa koskevaa sääntelyä, joissa lupaviranomainen olisi Säteilyturvakeskus.

Kumottavan lain mukaan eduskunta päättää valtioneuvoston tekemän periaatepäätöksen voimaan jättämisestä tai kumoamisesta. Tämä on keskeisesti vaikuttanut siihen, että kumottava laki säädettiin poikkeuslain säätämisjärjestyksessä (ks. PeVL 17/1985 vp). Esityksen mukaan valtioneuvoston periaatepäätös, jossa ydinlaitoshanke on todettu olevan yhteiskunnan kokonaisedun mukainen, annettaisiin eduskunnalle selontekona (ks. 295 §). Ehdotettu menettely olisi perustuslain 3 §:ssä säädetyn valtiollisten tehtävien jaon ja parlamentarismin mukainen. Selonteko olisi perustuslain 46 §:ssä tarkoitettu eduskunnalle annettava muu kertomus, josta säädettäisiin ehdotetussa ydinenergialaissa. Periaatepäätöstä vaativien hankkeiden arvioidaan olevan siinä määrin merkityksellisiä yhteiskunnan ja valtion vastuiden kannalta, että eduskunnan informoiminen niistä on tärkeää. Sen sijaan erityistä vahvistamista koskevaa menettelyä ei ole arvioitu tarpeelliseksi eikä ehdotetun sääntelykokonaisuuden kannalta toimivaksi ratkaisuksi.

Luvan mukaisen toiminnan rajoittamista arvioidaan osana valvontaa ja hallinnollisia pakkokeinoja koskevan sääntelyn arviointia.

Ydinmateriaalivalvontaan liittyvät luvat

Ehdotetussa ydinenergialaissa säädettäisiin ydinmateriaalivalvontaan liittyvästä lupajärjestelmästä. Lupajärjestelmän taustalla ovat erityisesti ydinmateriaaleihin liittyvä Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista johtuva kontrollitarve ydinaseiden leviämisen estämiseksi. Tämän voidaan katsoa olevan painava yhteiskunnallinen peruste lupajärjestelmän tarpeelle.

Ehdotetun ydinenergialain 5 luvussa säädettäisiin ydinmateriaalivalvonnan lupajärjestelmästä ja sitä täydentävästä toimintailmoituksia koskevista velvoitteista. Toimintaluvan ala määriteltäisiin yksityiskohtaisesti, ja se rajattaisiin ydinmateriaalivalvonnan kannalta merkittävään toimintaan. Myös Suomea velvoittavan ydinalan kansainväliseen sopimukseen perustuva alkuperämaarajoitus edellyttäisi toimintalupaa koskevan velvoitteen soveltamista. Toimintailmoitusta sovellettaisiin lähtökohtaisesti muuhun ydinmateriaalivalvonnan soveltamisalaan kuuluvaan toimintaan.

Toimintaluvan myöntäisi Säteilyturvakeskus, ja lupaharkinta tapahtuisi oikeudelliseen harkintaan perustuen (ks. 31 §). Toimintaluvan harkinnassa arvioitaisiin myös, onko toiminnalle hyväksyttävä peruste, joka ei ole ristiriidassa ydinmateriaalivalvontaa koskevien tavoitteiden kanssa. Tämä perustuisi keskeisesti ydinmateriaalin käyttötarkoituksen arviointiin siten, että ydinmateriaaleja ei käytetä ydinaseiden leviämisen edistämiseen. Siten kyse ei olisi tarkoituksenmukaisuusharkinnasta. Toimintalupa olisi luonteeltaan määräaikainen, ja se voidaan uusia soveltaen, mitä luvan myöntämisestä säädetään.

Ydinmateriaalivalvonnan luvissa olisi mahdollista antaa lupamääräyksiä (ks. 40 luku). Lupamääräysten ala olisi sidottu ydinmateriaalivalvontaa ja sitä koskevien kansainvälisten velvoitteiden noudattamiseen, mitä voidaan pitää edellä ydinlaitoslupien yhteydessä esitetyn perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön kanssa viranomaisen toimintaa riittävästi ohjaavana ja rajattuna. Lisäksi luvassa voitaisiin määrätä, että päätös lakkaa olemassa voimasta, jos toimintaa ei aloiteta määräajassa luvan myöntämisestä tai se on ollut keskeytyneenä tai toimintaan liittyvä ydinlaitos- tai muu hanke on rauennut tai peruuntunut, mikä osaltaan on myös selkeästi harkintavaltaa rajaava lupaehtoja koskeva säännös. Toimintalupaa voitaisiin muuttaa hakemuksesta, mutta ei viranomaisaloitteisesti. Ehdotetun sääntelyn ei näiltä osin arvioida olevan ongelmallinen perustuslain kannalta.

Pienlaitokseksi hyväksymistä ja yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä varten vaadittua lupaa ja koskeva sääntely (ks. 20, 32 ja 33 §) olisivat keskeisesiltä osin yhdenmukaisia toimintalupaa koskevien luvan myöntämisen edellytysten, lupamääräysten, muuttamisen ja peruuttamisen osalta. Ehdotetun sääntelyn ei näiltä osin arvioida olevan ongelmallinen perustuslain kannalta.

Yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemiseen liittyy lisäksi elinkeinovapauteen palautuva sopimusvapauden rajoitus, mikä on luonteeltaan tavanomaisesta poikkeavaa sääntelyä. Sääntelyn keskeinen tarkoitus on ehkäistä ydinaseiden leviämistä Suomea velvoittavien ydinalan kansainvälisten sopimusten mukaisesti, minkä vuoksi säännöstä voidaan pitää perusteltuna. Lisäksi säännös rajoittuu vain tiettyihin ydinaseiden leviämisen estämisen kannalta kriittisiksi arvioituihin valtioihin, jolloin rajoite sopimusvapaudelle kohdistuisi vain rajallisiin tilanteisiin.

Hyväksynnät

Esitys pitää sisällään huomattavan määrän ydinlaitosten suunnittelun, rakentamiseen, käyttöön ja käytöstäpoistoon sekä ydinjätehuoltoon ja ydinmateriaalivalvontaan liittyviä erillishyväksyntöjä (ks. esim. 4, 6, 7, 10, 11, 12, 14–17, 20–23, 32 ja 33 luku). Osa näistä on edellytyksenä varsinaisen ydinlaitosta koskevan luvan myöntämiselle ja osa on luonteeltaan itsenäisiä, mutta luvanhaltijalla on kuitenkin oltava hyväksyntä viimeistään tietyssä elinkaaren vaiheessa. Hyväksynnöissä keskeistä on, että ne liittyvät pääosin tiiviisti ydinlaitosten turvallisuutta toteuttavien osa-alueiden varmistamiseen. Käytännössä erilaisten hyväksyntöjen merkitys on jossain määrin lupaan rinnastettava, koska niiden myötä on mahdollista siirtyä hankkeessa seuraavaan

vaiheeseen. Erillisiä hyväksyntöjä on pidetty perusteltuina erityisesti sen vuoksi, että ydinlaitosten turvallisuus ja sen arviointi on kokonaisuutena niin laaja ja moniulotteinen, että sen käsitteleminen pelkästään lupavaiheen aikana esitettävän dokumentaation yhteydessä ei käytännössä ole mahdollista, ja se on sen vuoksi tarkoituksenmukaista jakaa erilaisiin osakokonaisuuksiin. Hyväksynnät antaisi aina Säteilyturvakeskus, ja yksittäisissä ydinjätehuoltoa koskevissa tilanteissa työ- ja elinkeinoministeriö. Kyseiset hyväksynnät eivät sinällään vaikuta oikeuteen harjoittaa toimintaa (PeVL 17/2009 vp, s. 3). Käytännössä ei kuitenkaan ole mahdollista ilman vaadittuja hyväksyntöjä edetä vaiheesta seuraavaan, jolloin niistä muodostuu rajoite tai este toiminnan harjoittamiselle tai hankkeen edistämiselle.

Perustuslain näkökulmasta olennaisia ovat vastaavasti kuin luvanvaraisen toiminnankin yhteydessä hyväksyntöihin liittyvät menettelylliset vaatimukset, hyväksynnän edellytykset, päätöksissä annettavat määräykset, viranomaisen harkintavalta sekä hyväksymispäätöksen peruuttaminen. Jokaisesta hyväksymistä koskevasta asiasta säädettäisiin erikseen hyväksymisen edellytykset, ja ne perustuisivat aina oikeudelliseen harkintaan. Näitä hyväksyntämenettelyjä koskevat tarkemmat menettelylliset säännökset sisältyisivät ehdotuksen VII osaan, ja menettelyt ovat näiltä osin valtaosin yhdenmukaiset. Edellytysten täyttyessä, asia olisi hyväksyttävä. Hyväksymistä koskevissa päätöksissä olisi mahdollista antaa määräyksiä, jotka pääosin liittyvät ydinlaitoksen ja ydinjätehuollon turvallisuuden varmistamiseen (ks. 39 ja 41 luku). Vastaavasti kuin ydinlaitosta koskevien lupien yhteydessä, myös hyväksymispäätöksissä annettavien määräysten osalta voidaan arvioida niiden olevan perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla riittävän rajattuja ja viranomaisen harkintavaltaa rajaavia ja ohjaavia.

Hyväksymispäätökset olisivat lähtökohtaisesti voimassa toistaiseksi (ks. 39 ja 41 luku), jolloin niiden uudistamisen osalta ei ole tarpeen arvioida niitä perusteita, joita liittyy perustuslain näkökulmasta luvan uudistamiseen. Hyväksymispäätösten muuttamisen osalta muuttaminen tapahtuisi yksinomaan luvanhaltijan lähtökohdista, eikä hyväksyntöihin liittyviä muutoksia voisi tehdä viranomaisen aloitteesta (ks. 39 ja 41 luku). Ehdotus ole tältä osin ongelmallinen perustuslain kannalta.

Hyväksymispäätös voitaisiin peruuttaa sekä viranomaisaloitteisesti olennaisesta laiminlyönnistä tai toiminnan korjaamatta jätetyistä puutteista johtuen taikka toiminnanharjoittajan hakemuksesta (ks. 39 ja 41 luku). Ehdotuksen voidaan katsoa tältä osin vastaavan perustuslakivaliokunnan aikaisemmin mainittua käytäntöä.

Henkilöihin liittyvät hyväksynnät

Ehdotetussa ydinenergialaissa olisi kaksi henkilöhyväksyntään liittyvää ehdotusta, jotka ovat merkityksellisiä perustuslain 18 §:n 1 momentin elinkeinovapauden kanssa. Lisäksi turvahenkilöiden olisi täytettävä säädetyt vaatimukset voidakseen toimia turvahenkilönä, mm. vaaditaan vartijan koulutus (ks. 155 §). Sekä ydinvoimalaitoksen ohjaajana että turvajärjestelyjen vastuuhenkilön toimivien henkilöiden olisi erikseen oltava tehtäväänsä Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä (ks. 129 ja 153 §). Vastaavasti kuin toimintaa koskevan luvanvaraisuuden osalta myös henkilöhyväksyntöjen osalta on katsottava, että niiden on oltava mahdollisia vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Ydinvoimalaitosten ohjaajien ja turvajärjestelyjen vastuuhenkilön on katsottu olevan ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamisen kannalta siinä määrin keskeisiä, että heidän osaltaan olisi erityisiä turvallisuuteen palautuvia perusteita edellyttää hyväksymistä.

Ydinvoimalaitoksen ohjaajan ja turvajärjestelyjen vastuuhenkilön hyväksymisen peruuttaminen voitaisiin tehdä hakemuksessa olleisiin virheellisiin tietoihin perustuen, puutteissa henkilön hy-

väksyntää koskevien vaatimuksien täyttymisessä, sellaisesta rikostuomiosta johtuen, joka osoittaisi henkilön olevan sopimaton tehtävään, henkilön tehtävien hoitamiseen liittyvistä laiminlyönneistä tai virheellisesti toimimisesta johtuen, jos toiminnasta on voinut aiheutua vaaraa ydinlaitoksen turvallisuudelle, sekä sen vuoksi, että henkilö on lopettanut kyseisen tehtävän hoitamisen, jota hyväksyntä koskee (ks. 419 §). Toiminnassa olevien puutteiden osalta olisi lisäksi annettava mahdollisuus toiminnan korjaamiseen ennen luvan peruuttamista. Vaikka perustuslakivaliokunta on katsonut rakennushankkeen työnjohtajan hyväksymistä koskevan sääntelyyn osalta, että kyse ei ollut vaikutuksiltaan vastaavasta seikasta verrattuna elinkeinoluvan peruuttamiseen, on asiassa silti kyse henkilön mahdollisuudesta toimia kyseisessä tehtävässä, jolloin vaatimuksia laiminlyönnin olennaisuudesta sovellettaisiin myös tällaisiin hyväksynnän peruuttamisiin (PeVL 42/2013 vp, s. 3). Peruuttamista koskevat säännökset vastaisivat tältä osin perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöä.

Ilmoitusvelvollisuudet

Ehdotettuun ydinenergialakiin sisältyisi runsaasti velvollisuuksia toimittaa tietoja Säteilyturvakeskukselle sen mukaan kuin etenkin säännösten noudattamisen valvonnan kannalta on arvioitu tarpeelliseksi (ks. mm. 34–36, 88, 164, 183–185, 207, 373–387, 404 ja 417 §). Perustuslakivaliokunta on katsonut, että pelkästään ilmoitusvelvollisuudesta säätäminen ei ole elinkeinovapauden kannalta ongelmallista, jos viranomaisen ei edellytetä tekevän ilmoituksen johdosta päätöstä (PeVL 54/2002 vp, s. 3) tai jos ilmoituksen tekemättä jättäminen ei ole merkinnyt kieltoa harjoittaa toimintaa (PeVL 16/2009 vp, s. 3). Ehdotettu sääntely ei sisältäisi sellaisia ilmoitusvelvollisuuksia, jotka olisi luonteeltaan rinnastettavissa valtiosääntöoikeudellisesti luvanvaraisuuteen (ks. PeVL 10/2012 vp, s. 4). Sen vuoksi ehdotetun sääntelyn ei arvioida olevan ongelmallinen perustuslain kannalta näiltä osin.

12.3 Osallistumisoikeuden ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaaminen

Perustuslain 2 §:ssä säädetään yksilön oikeudesta osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 41 artiklassa määrätään oikeudesta hyvään hallintoon, jonka mukaan jokaisella on oikeus tulla kuulluksi ennen, kun häntä vastaan ryhdytään yksittäiseen toimenpiteeseen, joka vaikuttaa häneen epäedullisesti. Yleisön osallistumisesta ympäristöä koskeviin asioihin on määrätty Århusin yleissopimuksen 3 artiklassa, jonka mukaan kukin sopimuspuoli ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, joilla pyritään yhteensovittamaan yleisön tiedottamista, yleisön osallistumista ja muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta koskevat säännökset ja turvaamaan 1 artiklan mukainen yleisön oikeus saada tietoa ja osallistumismahdollisuudet ympäristöasioissa.

Ehdotettu sääntely sisältää useita eritasoisia päätöksentekovaiheita, joista valtaosaan sovelletaan hallintolain sääntelyä sellaisenaan. Periaatepäätöstä ja ydinlaitosta koskevan lupahakemuksen käsittelystä säädettäisiin ehdotetussa 31 luvussa ja ydinaineen talteenottolaitosta koskevan lupahakemuksen käsittelystä 34 luvussa. Lupaviranomaisella olisi velvollisuus pyytää lausuntoja sekä rakentamisluvan osalta vielä erikseen velvollisuus selvittää sijaintipaikan ja sen lähiympäristön kuntien näkemys asiasta. Lisäksi sovelletaan asian selvittämistä koskevia vaatimuksia hallintolaista. Lupaviranomaisen olisi ennen periaatepäätöstä tai lupa-asian ratkaisemista varattava niille, joiden oikeutta tai etua asia saattaa koskea, tilaisuus tehdä muistutuksia käsiteltävän asian johdosta ja muilla kuin asianosaisilla olisi oltava mahdollisuus antaa asiassa mielipiteensä. Yleisön kuulemista koskevia velvoitteita seuraa myös SOVA-lain ja YVA-lain soveltamisesta asiassa, ja tämä täydentää osallistumisoikeuksien toteutumista päätöksenteon eri vaiheissa. Täydentävänä sääntelynä sovellettaisiin edelleen hallintolakia, erityisesti hallintolain

41 §:n vaikutusmahdollisuuksien varaamisen osalta. Esityksen mukaisten osallistumisoikeuksien ja vaikutusmahdollisuuksien voidaan arvioida täyttävän perustuslaissa ja kansainvälisissä sopimuksissa sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjassa asetetut osallistumisoikeuksia koskevat vaatimukset.

12.4 Muutoksenhaku

Perustuslain 21 §:ssä säädetään oikeusturvasta, jonka mukaan henkilöllä on oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Muutoksenhausta säädettäisiin ehdotetun ydinenergialain 46 luvussa. Työ- ja elinkeinoministeriön, Säteilyturvakeskuksen, Valtion ydinjätehuoltorahaston, tarkastuslaitoksen ja pätevöintilaitoksen päätökseen saisi vaatia oikaisua hallintolain mukaisesti. Oikaisua ei olisi mahdollista hakea valtioneuvoston ratkaisemaan ydinlaitosta koskevaan lupa-asiaan, vaan siihen haettaisiin suoraan muutosta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisesti, jollei Euratom-sopimuksesta muuta johdu. Kuten kumottavan lain mukaan, periaatepäätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Tämä perustuu ennen kaikkea siihen, että kyse on poliittisesta ja tarkoituksenmukaisuusharkintaa sisältävästä päätöksestä ja kyse ei vielä ole esim. konkreettisesti tiettyyn sijaintipaikkaan liittyvästä hankkeesta, jossa sen vaikutuksia voitaisiin arvioida. Periaatepäätöksen haltijalla olisi kuitenkin ehdotetun muutoksenhakusääntelyn perusteella muutoksenhakuoikeus periaatepäätöksen peruuttamista koskevassa asiassa. Ehdotetun sääntelyn ei arvioida olevan näiltä osin ongelmallinen perustuslain kannalta.

Ehdotetussa ydinenergialaissa olisi erityinen valitusoikeutta koskevan säännös, jonka mukaan valitusoikeus olisi asianosaisella sekä ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen lupien osalta sellaisella, jonka etua tai oikeutta asia saattaa koskea (ks. 456 §). Lisäksi rakentamisluvan osalta valitusoikeutta olisi laajennettu edelleen koskemaan sellaista rekisteröityä yhdistystä tai säätiötä, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyvyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kyseiset ympäristövaikutukset ilmenevät. Lisäksi ydinteknisen laitoksen, ydinaineen talteenottolaitoksen ja maaperäloppusijoituslaitoksen osalta rakentamislupaa koskevasta päätöksestä voisi valittaa laitoksen sijaintikunta. Muiden ydinlaitosten osalta luvan myöntämisen edellytys olisi sijaintikunnan puolto. Valitusoikeutta koskevat laajennukset panevat täytäntöön erityisesti Århusin yleissopimuksesta ja Espoon sopimuksesta seuraavia määräyksiä muutoksenhakua koskevilta osin. Ehdotuksen arvioidaan täyttävän oikeusturvaa koskevien velvoitteiden osalta perustuslaissa ja mainituissa sopimuksissa asetetut vaatimukset.

12.5 Valvonta

12.5.1 Kansallisten viranomaisten valvonta

Yleiset valvontaoikeudet ja tiedonsaantioikeus

Esityksen mukaan ehdotetun ydinenergialain lain 35 luvussa säädettäisiin viranomaisvalvonnasta. Valvontaoikeudet jaoteltaisiin tiedonsaantioikeuteen ja tarkastusoikeuteen. Tiedonsaantioikeus olisi voimassa lain säännösten ja Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusten velvoitteiden noudattamisen valvontaa varten. Valvontaviranomaisella olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada ydinenergian käyttöä tai laissa tarkoitettua muuta toimintaa harjoittavalta tarpeelliset tiedot ja viranomaisilta välttämättömät tiedot. Lisäksi laitoksista ja niiden järjestelmiä koskevista suunnitelmista voitaisiin saada tarpeelliset tiedot sekä ydinlaitoksen rakennusten, rakenteiden, laitteiden, ydinpolttoaineen ja säätöelementtien suunnittelua, valmistusta ja vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevat tiedot. Eri kategorioiden välinen jaottelu

perustuu siihen, että tieto ei välttämättä aina tulisi luvanhaltijalta itseltään vaan tiedonsaantioikeus voisi joissain tilanteissa kohdistua laajemmin esim. alihankintaketjuun.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytännössä on katsottu, että tiedonsaantioikeus voi kohdistua tarpeellisiin tietoihin, jos tarkoitetut tietosisällöt on pystytty luettelemaan laissa tyhjentävästi, ja muussa tilanteessa tiedonsaantioikeus perustuisi välttämättömiin tietoihin, jos tyhjentävää luetteloa ei voida tehdä (ks. esim. PeVL 13/2023 vp, s. 4). Viranomaisten osalta tiedonsaantioikeus perustuisi välttämättömiin tietoihin, sillä tietosisältö voi käytännössä määräytyä tapauskohtaisesti. Luvanhaltijan ja muiden laissa tarkoitettua toimintaa harjoittavien osalta tiedonsaantioikeuden piirin kuuluvat tietosisällöt määriteltäisiin täsmällisemmin. Tiedonsaantioikeus rajautuisi käytännössä sitä kautta, että lakiehdotus sisältäisi selkeät eri asiakokonaisuuksia koskevat vaatimukset, joista tietoja voidaan pyytää valvontaa varten. Tältä osin on katsottu, että tiedonsaanti voitaisiin rajata tarpeellisiin tietoihin ja tämä olisi yhdenmukainen perustuslain tulkintojen kanssa.

Tiedonsaantioikeuden lisäksi ehdotetussa ydinenergialaissa säädettäisiin myös valvontaoikeuksia. Näihin sisältyy mm. oikeus kulkea toisen alueella siten, että siitä ei aiheudu vähäistä suurempaa haittaa kiinteistön omistajalle. Ehdotettu säännös on olennainen perustuslaissa suojatun omaisuuden suojan ja jossain määrin myös yksityiselämän suojan kannalta. Ehdotetun säännöksen on kuitenkin katsottu olevan myös edellytys tehokkaalle valvonnalle, jonka toteuttamiseksi täytyy voida kulkea niin luvanhaltijan alueella kuin sen läheisyydessä mm. yksityisten henkilöiden omistamilla alueilla, joissa on tarpeen tehdä esim. näytteenottoa. Ehdotettu säännös sisältäisi rajoituksen toiminnasta aiheutuvalle haitalle, minkä voidaan katsoa lieventävän perusoikeuksiin kohdistuvia rajoituksia.

Kulkemisen lisäksi valvontaoikeudet sisältäisivät oikeuden päästä paikkaan, jossa ydinenergian käyttöä tullaan hakemuksen mukaan harjoittamaan, harjoitetaan tai on harjoitettu, tai päästä tällaisen paikan läheisyyteen. Lisäksi olisi oikeus päästä myös muuhun paikkaan, jos sinne pääsy olisi välttämätöntä ydinaseiden leviämisen estämiseksi. Tämä koskisi erityisesti tilanteita, joissa pyritään varmistumaan siitä, että luvattomia tai ilmoittamattomia ydinmateriaaleja ei ole jollakin toiminnanharjoittajalla. Tässä tilanteessa pääsyoikeutta koskeva kynnys olisi kuitenkin muuhun pääsyoikeuteen verrattuna korkeammalla. Vastaavasti kuin kulkemisen osalta, myös pääsyoikeuden voidaan katsoa rajoittavan omaisuuden suojaa, mutta pääsyoikeuden on katsottava olevan edellytys toiminnan tehokkaalle valvonnalle. Jossain määrin ehdotettujen säännösten voidaan tältä osin katsoa liittyvän myös elinkeinovapauteen viranomaisen harjoittaessa valvontaa paikalla, jossa ydinenergian käyttöä harjoitetaan. Ottaen huomion toimintaan liittyvät riskit, voidaan pääsyoikeutta pitää hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisena rajoitteena perusoikeuksien toteutumiselle. Vastaava pätee myös ehdotettuun oikeuteen suorittaa valvonnan edellyttämät kokeet ja mittaukset, ottaa ja saada tarvittavat näytteet, valokuvat ja muut mahdolliset tallenteet sekä asentaa valvonnan edellyttämät laitteet. Laitteiden asentaminen perustuu keskeisesti ydinmateriaalivalvonnan toteuttamiseen Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusvelvoitteiden mukaisesti. Lisäksi kansallisista tarpeista johtuen olisi esim. oltava pääsyoikeus päästöjä ja säteilymittausta tekevien laitteiden asennuspaikalle tai sen läheisyyteen.

Ehdotetun ydinenergialain mukaan olisi mahdollista myös tarkkailla ydinlaitosten ja ydinaineen talteenottolaitoksen toimintaa sekä niiden päästöjä ja muita vaikutuksia. Tarkkailun voidaan katsoa puuttuvan elinkeinovapauteen ja jossain määrin myös omaisuuden suojaan ja yksityiselämän suojaan, sillä tarkkailu voisi olla luonteeltaan säännöllistäkin. Valvontatoimivaltuus on jossain määrin poikkeava tavanomaisiin valvontaoikeuksiin verrattuna, mutta sen perusteet palautuvat turvallisuuden varmistamisen kannalta riittävään valvontaan. Pistemäisemmällä valvonnalla ei arvioida saavutettavan toiminnan riskit huomioon ottaen tarvittavaa valvonnan tasoa, minkä vuoksi toimivaltuutta voidaan pitää perusteltuna laajemmin.

Valvonta- ja tiedonsaantioikeuksien ei arvioida olevan näiltä osin ristiriidassa perustuslain kanssa.

Tutkintaoikeus

Onnettomuuksien, häiriötilanteiden ja vakavien turvallisuutta vaarantavien tapahtumien tutkinnalla tähdätään tulevaisuuden perusoikeusuhkien ennalta ehkäisemiseen hyödyntämällä tietoa, jota vakavien tapausten tutkinnasta voidaan saada (ks. 359 §). Tutkinnat siis tähtäävät vastaavien ongelmien ehkäisemiseen tulevaisuudessa. Tällaisia suojattavia oikeushyviä ydinlaitosten tapauksessa voisivat olla esim. perustuslain 20 §:n 2 momentin oikeus terveelliseen ympäristöön ja 18 §:n 1 momentin julkiselle vallalle asetettu velvoite huolehtia työvoiman suojelusta. Muita perusoikeuksia, joita vakavissa tapauksissa saattaisi tulla suojattavaksi, olisi perustuslain 15 §:n omaisuuden suoja ja 7 §:n 1 momentin turvallisuutta koskeva perusoikeus. Kollektiiviperusoikeutena turvallisuuden suojaaminen voisi tulla kyseeseen lähinnä yhteiskunnan poikkeustilanteissa, jollaiseksi voitaisiin katsoa sellainen ydinonnettomuus, joka aiheuttaa vaikutuksia ydinlaitoksen ympäristöön mahdollisesti myös kauemmaksi ja jopa valtion rajojen ulkopuolelle. Tällöin kyse olisi kuitenkin todennäköisesti Onnettomuustutkintakeskuksen tutkintavastuulla oleva suuronnettomuus.

Tutkintatoiminnassa saatettaisiin joutua rajoittamaan perusoikeuksia, jolloin perusoikeuksien rajoitukselta edellytetään lailla säätämisen lisäksi täsmällisyyttä, tarkkarajaisuutta ja oikeasuhtaisuutta sekä välttämättömyyttä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi (PeVL 16/2013 vp, s. 2/1, PeVL 8/2013 vp, s. 3/I, PeVL 5/2009 vp, s. 3, PeVL 8/2006 vp.) Tällaisia rajoituksia saattaisi kohdentua perustuslain 10 §:n yksityiselämän suojaan, 15 §:n omaisuuden suojaan, 9 §:n mukaiseen liikkumisvapauteen sekä 7 §:n 1 momentin henkilökohtaiseen vapauteen ja turvallisuuteen viranomaisen puuttumisen muodossa. Tästä syystä tutkinnan suorittaminen kytkettäisiin selkeään onnettomuus- tai vaaratilanteeseen, ja tutkintamenettelyistä säädettäisiin tarkasti, jotta viranomaisen puuttuminen yksityisen vapauspiiriin voidaan katsoa oikeutetuksi sekä oikeusjärjestyksen ja perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaiseksi.

Tiedonsaantioikeudet muilta viranomaisilta rajattaisiin tutkinnan suorittamisen kannalta välttämättömiin tietoihin. Perusoikeuden ydinalueelle ulottuvat arkaluontoiset tiedot jätettäisiin kokonaan tiedonsaantioikeuksien ulkopuolelle, mikä puolestaan turvaisi tutkinnan kohteena olevien henkilöiden perustuslain 10 §:n mukaisen yksityiselämän suojaa. Tutkinta koskevat tiedonsaantioikeudet laajentaisivat muualla ehdotetussa ydinenergialaissa säädettyjä tiedonsaantioikeuksia, mutta tutkintojen luonteen takia näitä tietosisältöjä ei voida ennalta täsmälleen määrittää. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan tällöin on edellytetty tietojen välttämättömyyskriteerin täyttymistä jonkin nimenomaisen tarkoituksen kannalta (PeVL 62/2010 vp. s. 4.; PeVL 15/2018 vp.; PeVL 17/2016 vp.; PeVL 38/2016 vp). Samoin tutkintoihin liittyvässä kuulemisessa olisi selvitettävä kuultavalle henkilölle tämän oikeudet ja velvollisuudet, jotta tutkinnan vuoksi hänelle ei tapahtuisi oikeuden menetyksiä esim. mahdollista rikostutkintaa ajatellen.

Tutkinnassa saatettaisiin joutua puuttumaan perustuslain 9 §:ssä tarkoitettuun liikkumisvapauteen, jos tutkinnan takia joudutaan eristämään alueita. Kun tämä on rajattu välttämättömäksi, tilapäiseksi ja lyhytaikaiseksi, voidaan arvioida, että sääntely ei olisi ongelmallinen liikkumisvapauden kannalta, joka ydinmerkitykseltään tarkoittaa toisentyyppistä liikkumisvapautta.

Tutkinnalla saatettaisiin rajoittaa perustuslain 15 §:n mukaista omaisuuden suojaa, jos esim. tuotanto joudutaan tutkinnan vuoksi ajamaan alas tai ottamaan näytteitä ja irrottamaan esineitä niille tehtäviä tutkimuksia varten. Kun omaisuuden suojaan kohdistuvat perusoikeusrajoitukset

rajataan vain välttämättömimpään, voidaan katsoa yleisten rajoitusperusteiden täyttyvän riittävästi, koska tutkinnalla tähdätään muiden perusoikeuksien turvaamiseen tulevaisuudessa.

Mainituilla perusteilla arvioidaan, että esitetyin rajoituksin valvontaviranomaiselle annettu tutkintaoikeus olisi oikeasuhtaista suojattaviin perusoikeuksiin nähden ja täyttää perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset. Perustuslakivaliokunnan käytäntöä valvontaviranomaisen tutkinnoista ei kuitenkaan ole.

12.5.2 Kansainväliset valvontaviranomaiset

Ehdotettu ydinenergialaki sisältäisi Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusten velvoitteiden noudattamista koskevan valvonnan järjestämiseksi myös muuta kuin suomalaisten viranomaisten valvontaa koskevaa sääntelyä. Kyse olisi lähtökohtaisesti Euroopan komission ja Kansainvälisen atomienergiajärjestön valvonnasta.

Esityksen mukaan Euroopan komission ja Kansainvälisen atomienergiajärjestön valvontaelimillä olisi pääosin vastaavat toimivaltuudet valvonnan osalta kuin Säteilyturvakeskuksella (ks. 358 §). Toimivaltuuksia rajaisi asiallisesti se, että niitä sovelletaan vain siltä osin kuin ydinalan kansainvälisistä velvoitteista johtuu eli käytännössä ydinmateriaalivalvontaan liittyvien laitteiden asentamiseen, ydinmateriaalien ja niiden käyttöpaikkojen tarkastuksiin sekä tällaista toimintaa harjoittavien ja niiden lähialueilla tapahtuvaan liikkumiseen. Valvontaa suorittavien tarkastajien olisi uuden ydinenergialain mukaisesti oltava kansallisesti hyväksyttyjä.

Kansainvälisen valvonnan mahdollistaminen on merkityksellinen perustuslain 1 §:n kannalta, jonka mukaan Suomi on täysivaltainen tasavalta. Suomi osallistuu perustuslain 1 §:n 3 momentin mukaan kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskunnan kehittämiseksi. Ydinmateriaalivalvonnan voidaan katsoa suoraan liittyvän kansainväliseen yhteistyöhön rauhan turvaamiseksi, sillä sen tarkoituksena on ehkäistä ja estää ydinaseiden leviäminen. Ydinmateriaalivalvontaan liittyvät kansainväliset valvontavelvoitteet ovat olleen kumottavan lain säätämisen yhteydessä yksi syistä, joiden vuoksi laki on säädetty poikkeuslain säätämisjärjestyksessä. Kansainvälisen yhteistyön muodot ovat kumottavan lain säätämisen jälkeen laajentuneet ja moninaistuneet, Suomi on liittynyt Euroopan unioniin ja perustuslaki on kokonaisuudessaan uudistettu. Sen vuoksi arvioidaan, että esityksen mukainen kansainvälinen valvonta ei olisi vastaavalla tavalla ongelmallinen kuin hallitusmuodon valossa tarkasteltuna.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut lisäpöytäkirjan kansallisen voimaansaattamisen yhteydessä, että Kansainvälisen atomienergiajärjestön tarkastustoiminnalle on valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa poikkeuksellisen painavat terveyden ja elämän suojaamiseen liittyvät perusteet ja että kansainvälistä valvontajärjestelmään on pidettävä valvontajärjestelmän tavoitteisiin nähden välttämättömänä (PeVL 11/2000 vp, s. 3–4). Valvontaan liittyvät kansainväliset velvoitteet eivät ole näiltä osin merkittävästi muuttuneet. Perustuslakivaliokunta on valvontasopimuksen lisäpöytäkirjan hyväksymisen yhteydessä todennut, että Suomen osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön koskevan perustuslain uuden säännöksen esitöiden mukaan sen nojalla on perusteltua lähteä siitä, että sellaiset kansainväliset velvoitteet, jotka ovat tavanomaisia nykyaikaisessa kansainvälisessä yhteistoiminnassa ja jotka vain vähäisessä määrin vaikuttavat valtion täysivaltaisuuteen, eivät sellaisenaan merkitse valtion täysivaltaisuuden loukkausta ja lisäpöytäkirjasta aiheutuisi vain vähäisiä vaikutuksia valtion täysivaltaisuuteen, eivätkä valvontaa koskevat säännökset siten ole ristiriidassa perustuslain kanssa (PeVL 11/2000 vp, s. 4/II). Ehdotetun ydinenergialain valvontasäännökset olisivat linjassa nykyisten valvontasäännösten kanssa. Niiden ei myöskään arvioida olevan ongelmallisia perustuslain 1 §:n kannalta.

12.6 Virka-apu

Ehdotetun ydinenergialain mukainen virka-apusääntely (ks. 370 §) olisi merkityksellistä perustuslain oikeusvaltioperiaatteen kannalta. Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Lähtökohtana on, että julkisen vallan käytön tulee aina olla palautettavissa eduskunnan säätämässä laissa olevaan toimivaltaperusteeseen. Toimivaltasääntely on yleensä merkityksellistä myös perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien näkökulmasta (PeVL 51/2006 vp, s. 2/I). Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään todennut, että viranomaisen toimintaa ei voida rakentaa virka-apuinstituution varaan (PeVL 3/2022 vp. s. 2).

Virka-apua koskevien ehdotusten käsittelyn yhteydessä hallintovaliokunta on nostanut esiin, että yksinomaan virka-avun antamisesta säätäminen toiselle viranomaiselle ei vielä ilmaise virka-avun antamiseen liittyvää toimivaltaa, vaan virka-avun antamiseen tulee olla joko yksilöidympi tai yleisempi sisällöllinen toimivaltuus lainsäädännössä (HaVL 29/2020 vp s. 6–7). Virka-avun osalta perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että virka-avun tulee perustua viranomaisten toimivaltaan hoitaa jotain tehtävää (PeVL 10/2005 vp, s. 2/II).

Ehdotettu virka-apua koskeva sääntely olisi voimassa olevaa virka-apusääntelyä kattavampaa siinä määrin, että virka-apua olisi mahdollista pyytää nykyistä laajemmalta joukolta viranomaisia. Virka-apua koskevaan ehdotukseen sisältyy tavanomaiset valvontaviranomaisen virka-apua koskevat säännökset poliisille ja pelastusviranomaisille ja sen lisäksi niitä täydentäviä poikkeuksellisia erityisesti erilaisia uhka- ja valmiustilanteita koskevia virka-apusäännöksiä.

Ehdotetuissa säännöksissä on huomattavasti kumottavaa lakia täsmällisemmin määritelty se, missä tilanteissa virka-apua voisi pyytää ja mitä virka-apu voisi pitää sisällään. Virka-apusäännösten valmistelussa on lähdetty siitä, että ne nimenomaisesti perustuvat sellaiseen toisen viranomaisen toimivaltaan tai hallussa olevaan välineistöön, johon valvontaviranomaiselle ei oman toimivaltansa perusteella ole toimivaltaa tai omaa kyvykkyyttä, mutta jolle poikkeuksellisissa olosuhteissa voi esiintyä tarve. Tältä osin sääntelyn arvioidaan olevan perustuslain mukainen.

12.7 Turvajärjestelyt

Ehdotettuun ydinenergialakiin sisältyvät turvajärjestelyjä koskevat säännökset (ks. 16 luku) vastaisivat sisällöllisesti merkittäviltä osin kumottavan lain säännöksiä erityisesti voimankäyttöön ja toimivaltuuksiin liittyviltä osin. Näiden perustuslainmukaisuutta on arvioitu kumottavan lain muutosesityksessä (HE 8/2020 vp) ja siihen liittyvässä perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 20/2020 vp). Turvajärjestelyjen osalta valiokunta piti tuolloin erityisen tärkeänä, että vastuun yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta on kuuluttava poliisille, eikä merkittävää julkisen vallan käyttöä saa antaa perustuslain 124 §:n mukaan muille kuin viranomaisille. Sääntely ei saa merkitä poliisitoiminnan osittaistakaan yksityistämistä, ja turvajärjestelyihin liittyvä voimakeinojen käytön tilapäisyysvaatimus on ollut tältä osin keskeinen. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin pitänyt perusteltuna sitä, että ydinlaitokselle on sen turvallisuusriskien vuoksi asetettava normaaleista turvallisuusjärjestelyistä poikkeavia erityisvaatimuksia ja että ydinlaitos itse ensi vaiheessa pyrkii varmistamaan oman turvallisuutensa turva- ja valmiusjärjestelyin sekä turvallisuusmääräyksin samoin kuin varautumaan lainvastaisen toiminnan torjumiseen tarvittaessa voimakeinoin (PeVL 22/2020 vp, s. 2–3). Ehdotetussa ydinenergialaissa on lähdetty siitä, että turvajärjestelyjä koskeva sääntely olisi näiltä osin kumottavaa lakia vastaava ja täyttäisi siten sille perustuslaista johtuvat vaatimukset. Voimankäyttövälineitä ja koulutusta koskeva

sääntely vastaisi kumottavan lain sääntelyä, jonka osalta asiaa koskeva perustuslainmukaisuuden arviointi on tehty silloisen esityksen yhteydessä, eikä ehdotus muuta näihin liittyviä lähtökohtia.

Ehdotukseen sisältyy kuitenkin joitain täydentäviä säännöksiä voimassa oleviin turvajärjestelyjä koskeviin säännöksiin nähden. Perustuslain kannalta näistä merkittäviä ovat turvajärjestelyihin liittyvä alueellinen laajentuminen sellaisiin paikkoihin, joista ydinlaitosta koskevan liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen ulkopuolelta suoritetaan ydinlaitoksen ohjaamiseen ja valvontaan liittyviä toimintoja. Muutos liittyy erityisesti mahdollisiin pienydinvoimaloihin, joiden osalta on otettu huomioon niihin liittyvät erilaiset toteuttamismallit. Jos ydinlaitoksen ohjaamiseen ja valvontaan liittyviä paikkoja sijaitsisi nykyisestä poiketen ydinlaitosta koskevan liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen ulkopuolella, liittyy niihin myös vastaavanlaisia esim. turvallisuustarkastukseen ja voimankäyttöön liittyviä vaatimuksia kuin ydinlaitosta koskevalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella. Turvahenkilöiden toimivaltuudet liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen ulkopuolella olisivat kuitenkin rajatummat, esim. miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen ja koiran käyttämistä koskeviin toimivaltuuksiin ei olisi oikeutta liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen ulkopuolella. Kuten liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella, toimivalta olisi tilapäistä suhteessa poliisin toimivaltaan. Tämä ei muuttaisi toiminnan laatua siinä määrin, että se olisi tulkittava aikaisempaan nähden merkittäväksi laajennukseksi perustuslain kannalta. Hieman vastaava tilanne on kuljetusten turvajärjestelyjen osalta, joista säädetään jo kumottavassa laissa. Lisäksi liikkumis- ja oleskelurajoitusalueiden ulkopuolisten paikkojen suojaaminen tulisi toteuttaa riskiperusteisesti, esim. ottaen huomioon sieltä mahdollisesti suoritettavien toimintojen merkittävyys, jolloin turvajärjestelyt olisi mitoitettava oikeasuhtaisesti niihin nähden.

Esityksen mukaan sääntelyä täydennettäisiin turvajärjestelyjen toteuttamista koskevilla säännöksillä, kun tiettyjen turvajärjestelyjä koskevien velvoitteiden toteuttamisesta säädettäisiin nykyistä selkeämmin. Näillä ei olisi merkitystä turvahenkilöille asetettujen toimivaltuuksien näkökulmasta, mutta niiden avulla selkeytetään turvajärjestelyjen toteuttamista koskevia velvoitteita esim. liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen valvonnan tai turvallisuustarkastuksen tekemisen osalta. Kyseisten säännösten ei arvioida olevan ongelmallisia perustuslain kannalta.

12.8 Lääkärin ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeus

Ehdotetussa ydinenergialaissa laajennettaisiin kumottavaan lakiin verrattuna hieman lääkärin ja muun terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeutta koskevan säännöksen alaa (ks. 372 §). Kumottavan lain mukaan ilmoitusoikeus koskee turvahenkilöitä ja ydinvoimalaitoksen ohjaajia. Ilmoitusoikeus koskisi ehdotetun ydinenergialain mukaan lisäksi turvajärjestelyjen vastuuhenkilöä ja muutoin ydinvoimalaitoksen turvallisuuteen merkittävästi vaikuttavien toimintojen ohjaukseen osallistuvia henkilöitä. Ilmoitusoikeus olisi mahdollista tehdä ydinvoimalaitoksen uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä koskevissa tilanteissa, jos henkilö on tutkimukseen tai tapaamiseen perustuvasta perustellusta syystä arvioitava soveltumattomaksi tehtävään tai aiheuttaisi vaaraa ydinvoimalaitoksen turvallisuudelle.

Säännöksen mukainen ilmoitusoikeus merkitsee puuttumista perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattuun yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Lisämerkitystä asialle tuo se, että kyse on henkilön terveystiedoista, joita on pidettävä arkaluonteisina tietoina siitä huolimatta, että ehdotuksen ilmoituksen sisältöä koskeva säännös on rajattu koskemaan vain yleisluonteisesti tietoa siitä, että henkilö ei ole mahdollisesti soveltuva tehtäväänsä tai että hän voi olla vaaraksi ydinvoimalaitoksen turvallisuudelle (ks. PeVL 22/2020 vp, s. 6).

Muutos on katsottu tarpeelliseksi sen vuoksi, että ydinvoimalaitoksilla työskentelee myös muissa turvallisuuden kannalta keskeisissä tehtävissä sellaisia henkilöitä, joiden osalta on pidettävä perusteltuna oikeutta tehdä vastaava ilmoitus. Turvajärjestelyjen vastuuhenkilö toimii turvahenkilöiden toimintaa ohjaavana henkilönä. Henkilöjoukko, jota ilmoitus voi koskea on edelleen rajattu, joskaan ei aivan yhtä täsmällisesti kuin aikaisemmin. Ydinvoimalaitosten toimintaan osallistuvan organisaation ja mahdollisesti tulevien organisaatioiden moninaisuudesta johtuen on katsottu aiheelliseksi jättää henkilöjoukon osalta vähäistä tulkinnanvaraa, jotta liian tiukalla rajauksella ei aiheutettaisi tilannetta, jossa turvallisuuden kannalta aiheellista ilmoitusta ei olisi oikeus tehdä. Ilmoituksesta tiedottamista ja viranomaisille ilmoittamista koskevat säännökset olisivat vastaavat kuin kumottavassa laissa, ja luovutettavien tietojen rajaus ja toisaalta niiden käsittelijät ja käsittelyä koskevat vaatimukset pysyisivät rajattuina, mitä perustuslakivaliokunta on asiaa koskevassa lausunnossaan (PeVL 22/2020 vp, s. 6–7) pitänyt perustuslain 10 §:n kannalta hyväksyttävänä. Ehdotetun sääntelyn arvioidaan näiltä osin olevan perustuslain mukainen.

Ilmoitusoikeudella on aikaisemmassa yhteydessä ja nyt ehdotetun säännöksen osalta perustuslain 7 §:n 1 momentin turvattuun oikeuteen palautuvia perusteita ja sille voidaan nähdä hyväksyttävä peruste. Henkilöjoukko on rajattu samoin kuin henkilöstä annettavat tiedot ja niiden käsittelyn edellytykset. Säännöksen voidaan katsoa olevan oikeasuhtainen mahdolliseen toiminnasta aiheutuvaan haittaan nähden, ja sen ei arvioida olevan ristiriidassa perustuslain 10 §:n 1 momentin ydinalueen koskemattomuutta koskevan vaatimuksen kanssa.

Esityksellä on merkitystä myös yksityisyyden suojan ja tietosuojan kannalta. Terveystietojen käsittelystä säädetään yleisellä tasolla EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa. Kansallisesti tietosuoja-asetusta täydentää ja täsmentää tietosuojalaki (1050/2018). Terveystietoja käsitellään tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuina erityisinä henkilötietoryhminä asetuksen 9 artiklan mukaan, joiden käsittely on lähtökohtaisesti kielletty, mutta poikkeaminen on kuitenkin mahdollista artiklan 2 kohdan käyttötarkoitusvaatimuksen täyttyessä. Ehdotettuun säännökseen soveltuu 9 artiklan 2 kohdan g alakohta, jonka mukaan terveystietoja voidaan käsitellä, jos käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Edellytyksenä kuitenkin on, että terveystietojen käytön tulee olla oikeasuhtainen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Kansallisesti tietosuojalaissa on säädetty EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklaa täydentävästi erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä. Tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä voidaan käsitellä, jos tietojen käsittely perustuu suoraan säädettyyn lakiin tai johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Koska ehdotetun lain perusteella velvollisuus huolehtia ydinenergian käytön turvallisuudesta on luvanhaltijalla, voidaan henkilötietojen luovuttaminen ilmoitusoikeuden muodossa katsoa täyttävän tietosuojalain vaatimukset terveystietojen käsittelylle, koska luvanhaltijan velvollisuus turvallisuuden ylläpitämiseen perustuu lakiin.

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan lisäksi henkilötietojen käsittelyn osalta tulee sovellettavaksi asetuksen 6 artikla, jossa säädetään henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta. Koska esityksessä tarkoitetussa tilanteessa olisi kyse terveystietojen varsinaisesta käyttötarkoituksesta poikkeamisesta, tulee sovellettavaksi artiklan 4 kohta, jossa säädetään käyttötarkoituksesta poikkeamisesta. Käyttötarkoituksesta poikkeaminen on artiklan kohdan mukaan mahdollista, jos se muodostaa demokraattisessa yhteiskunnassa välttämättömän ja oikeasuhteisen toimenpiteen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi. Asetuksen 23 artik-

lassa on tällaiseksi tavoitteeksi kirjattu mm. yleinen turvallisuus. Ehdotetun sääntelyn tarkoituksena on yleisen turvallisuuden varmistaminen, jolloin alkuperäisestä käyttötarkoituksesta poikkeaminen olisi tältä osin mahdollista.

Terveystietojen osalta on tietosuojalaissa säädetty erityisistä suojatoimivaatimuksista, joita jokainen rekisterinpitäjä on velvollinen noudattamaan. Laki on voimassa yleislakina ja koskee myös ehdotuksen tilannetta. Kuitenkin, koska kyse on arkaluonteisista tiedoista, on säännöksen 2 ja 3 momenteissa säädetty vielä niistä erityisistä toimenpiteistä, joita terveystietojen luovuttamisen osalta tulee noudattaa ehdotettua ilmoitusoikeutta käytettäessä.

12.9 Seuraamussääntely

Ehdotettuun ydinenergialakiin sisältyisi hallinnollisia sanktioita ja rikkomuksia koskevaa sääntelyä (ks. 38 luku), joka täydentäisi rikoslain mukaisia rangaistussäännöksiä. Ottaen huomioon, että ehdotettu ydinenergialaki pitäisi sisällään huomattavan määrän eritasoisia toimijoille kohdistettuja velvoitteita, on niiden rikkomisesta joissain tilanteissa tarpeen säätää myös seuraamuksia. Seuraamusjärjestelmä uudistettaisiin käytännössä kokonaisuudessaan tästä syystä. On selvää, että oikeasuhtaisuuden näkökulmasta kaikkea ei voida säätää rikoslain nojalla rangaistavaksi tai vastaavasti turvallisuuden kannalta keskeisiä rikkomuksia ei voida hoitaa hallinnollisella sanktiolla. Olennaista on lisäksi ottaen huomioon luvanhaltijan vastuu turvallisuudesta se, että ehdotetussa ydinenergialaissa rikkomussääntelyn piirissä ei olisi sellaisia rangaistavia tekoja, joiden rangaistavuus olisi kohdistettava oikeushenkilöön. Huomiota on myös kiinnitetty siihen, että tekotavat eivät olisi päällekkäisiä rangaistussäännösten eri tasoilla, mikä on olennaista Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklassa määriteltyyn kaksois-rangaistavuuden kieltoon nähden.

Esityksen mukainen seuraamussääntely ja rangaistavia tekoja koskevat tekomuodot jaoteltaisiin toiminnan vakavuuden perusteella. Rikoslaissa säädettäisiin sellaisten tekojen rangaistavuudesta, jotka vaikuttavat suoraan haitallisesti ja merkittävästi turvallisuuteen tai joista aiheutuu välitöntä haittaa taikka joista syntyy merkittävää haittaa kansainvälisten velvoitteiden noudattamiselle tai kansainvälisille suhteille. Lisäksi teon olisi oltava yleisesti moitittava ja vaikutettava suoraan johonkin oikeushyvään. Tällaisten tekojen selvittäminen edellyttäisi myös poliisin esitutkintatoimivaltuuksien käyttöä riittävän näytön saamiseksi.

Ehdotetussa ydinenergialaissa säädettävien rikkomuksen alaan kuuluisi sellaisia tekomuotoja, joista aiheutuu välillisesti, mutta kuitenkin suhteellisen lyhyellä vaikutusketjulla haittaa turvallisuudelle, mutta teko olisi rikoslaissa säädettäviin tekoihin nähden vähemmän moitittava ja selvittäminen vaatisi mahdollisesti poliisin esitutkintatoimivaltuuksia.

Hallinnollisten seuraamusten osalta kriteerinä on käytetty sitä, että teot ovat vähäisempiä puutteita toiminnassa, esim. erilaisiin raportointi- ja ilmoitusvelvollisuuksiin liittyvä laiminlyönti, joiden vaikutus turvallisuuteen on jo melko pitkän vaikutusketjun päässä tai asia ei vaikuta turvallisuuteen sellaisenaan. Merkityksellistä on myös se, että tällaisissa tilanteissa hallinnollisten pakkokeinojen ei katsota riittävän, vaan vaatimustenvastaisen toiminnan jatkuessa on aiheellista olla mahdollisuus määrätä asiasta hallinnollinen sanktio. Lisäksi tekomuotoja määritettäessä on otettu huomioon se, että selvittämisen kannalta Säteilyturvakeskuksen toimivaltuudet ja tiedonsaantioikeudet olisivat riittävät näytön kannalta ja asiassa ei tarvittaisi poliisin esitutkintaoikeuksia.

Rikosoikeudelliset rangaistussäännökset rajoittavat perusoikeuksien toteutumista omaisuuden suojan tai vakavimmillaan vapaudenmenetyksen kautta. Rangaistussäännöksille on asetettu mahdollisimman suureen täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen pyrkivä tavoite rikosoikeuden

laillisuusperiaatteen vuoksi ja sanamuodon perusteella oleva ennakoitavuus siitä, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa. Ehdotettujen rangaistussäännösten osalta tällaisten tarkkarajaisuutta koskevien vaatimusten arvioidaan toteutuvan, ja ehdotetun ydinenergialain säännöksissä on erityisesti yksilöity säännöskohtaisesti ne teot, joista seuraamuksia voi syntyä. Rikoslain muutosehdotuksessa aivan vastaavaan täsmällisyyteen ei ole pyritty, jotta säännökset asettuisivat yhdenmukaiselle tasolle muiden rikoslain rangaistussäännösten kanssa. Siitäkin huolimatta on arvioitu, että tekotavat olisi riittävästi yksilöity laillisuusperiaatteen toteutumisen kannalta.

Seuraamussäännösten oikeusturvavaatimukset täyttyvät hallinnollisen seuraamusmaksun osalta ydinenergialain muutoksenhakusäännöksen kautta, ja rikosoikeudellisten rangaistussäännösten osalta sovellettaisiin oikeudenkäymiskaarta (4-000/1734).

Esityksen mukaisen seuraamussääntelyn ei arvioida olevan ristiriidassa perustuslain kanssa.

12.10 Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtionydinjätehuoltorahastoa koskevaa sääntelyä uudistettiin merkittävästi kumottavan lain muutoksella 269/2021, joka tuli voimaan 1.5.2021. Rahastoa koskeva sääntelyyn ei esitetä perustuslain kannalta merkittäviä muutoksia verrattuna kumottavaan lakiin. Rahasto on perustuslain 87 §:ssä tarkoitettu valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, joka on perustettu kumottavan lain säätämisen yhteydessä ja joka aloitti toimintansa vuonna 1988 tarkoituksenaan ydinjätehuollon kustannuksiin varautuminen. Varautumisrahaston rinnalle rahastoon perustettiin ydinlaitosten turvallisuuden ja ydinjätehuollon tutkimusten rahoittamiseksi kaksi erillisvarallisuutta kumottavan lain muutoksella 1131/2003, joka tuli voimaan 1.1.2004. Erillisvarallisuudet yhdistettiin lain muutoksella 269/2021. Esityksen mukaisesti varautumisrahaston tarkoituksena olisi varautuminen ydinjätehuollon kustannuksiin ja tutkimusrahaston (kumottavassa laissa erillisvarallisuus) tarkoituksena jatkaa ydinlaitosten turvallisuuteen ja ydinjätehuoltoon liittyvää tutkimusta. Esityksen mukaan Valtion ydinjätehuoltorahasto ei laajenisi olennaisesti (ks. PeVL 35/2017 vp). Ehdotettuja säännösmuutoksia ei voida pitää perustuslain 87 §:n kannalta ongelmallisina.

Perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Valtionhallinnon toimielinten yleisillä perusteilla tarkoitetaan lähinnä yksikön nimeä, toimialaa sekä pääasiallisia tehtäviä ja toimivaltuuksia (ks. HE 1/1998 vp, s. 174/II). Myös toimielimen toimikauden mahdollisen määräaikaisuuden on katsottu kuuluvan yleisiin perusteisiin (PeVL 12/2004 vp). Valtion ydinjätehuoltorahaston johtokunnan ja toimitusjohtajan tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä, kuten jätehuoltovelvollisten oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia päätöksiä (ks. 22–27 luku). Ehdotetun ydinenergialain sääntely täyttäisi julkista valtaa koskevan lailla säätämistä koskevan vaatimuksen.

Esityksessä on myös muutoin otettu huomioon julkisen vallan käyttöön sekä perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaisen hyvän hallinnon turvaamiseen liittyvät sääntelytarpeet. Koska Valtion ydinjätehuoltorahaston toimitusjohtaja käyttäisi päätöksiä tehdessään julkista valtaa, olisi toimitusjohtaja nykyistä vastaavasti virkasuhteinen. Päätökset tehtäisiin esittelystä, mikä edistäisi asia- ja oikeuskysymysten selvittelyn riittävyyttä ja päätöksen lainmukaisuuden selvittämistä. Myös esittelijänä toimivat olisivat virkasuhteisia, jolloin heihin sovelletaan perustuslain 118 §:ssä säädettyä virkavastuuta.

Esityksen mukaan ydinlaitosta koskevan luvan hakija ja haltija olisivat edelleen velvollisia maksamaan vuosittain maksut tutkimusrahastoon, joilla rahoitetaan tutkimushankkeita (ks. 26

luku). Esityksen mukainen maksuvelvollisuus vastaisi keskeisiltä osin kumottavan lain mukaista maksuvelvollisuutta. Toimijoiden kokoero otettaisiin kuitenkin perusmaksua koskevassa osuudessa kumottavaa lakia laajemmin huomioon.

Sääntelyä on arvioitava perustuslain 81 §:n 1 momentin kannalta. Valtion verosta säädetään sen mukaan lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. Verolaista tulee ilmetä yksiselitteisesti verovelvollisuuden piiri. Lain säännösten tulee myös olla sillä tavoin tarkkoja, että lakia soveltavien viranomaisten harkinta veroa määrättäessä on sidottua (ks. esim. PeVL 48/2010 vp, PeVL 37/2009 vp ja PeVL 67/2002 vp). Ehdotetun 26 luvun mukaan säädettäisiin kumottavaa lakia vastaavasti verovelvollisuuden perusteista ja piiristä sekä veron suuruuden perusteista yksiselitteisesti. Käyttämättä jääneiden varojen palauttamisesta maksuvelvollisille vuosittain säädettäisiin kattavammin. Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävänä olisi huolehtia maksujen perimisestä. Verovelvollisen oikeusturvan kannalta oikeus hakea muutosta rahaston päätökseen on keskeinen (ks. 46 luku).

Valtion ydinjätehuoltorahastoa koskevien säännösehdotusten ei arvioida olevan perustuslain kannalta ongelmallisia.

12.11 Maksut ja verot Säteilyturvakeskuksen toiminnan rahoittamiseksi

Yleistä

Ehdotetussa ydinenergialaissa säädettäisiin valvontamaksuista ja muista maksuista (ks. 45 luku). Sääntely on merkityksellistä perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuuden suojan, 18 §:ssä säädetyn elinkeinovapauden sekä 81 §:ssä säädetyn valtion verojen ja maksujen kannalta.

Valtiosääntöoikeudelliset edellytykset verojen ja maksujen säätämiseksi ovat erilaiset, ja perustuslakivaliokunta on ottanut useita kertoja kantaa verojen ja maksujen eroihin. Suorituksen maksuluonteen tunnusmerkkinä voidaan pitää vastikesuhdetta. Maksu on korvaus tai vastike julkisen vallan tuottamasta suoritteesta, kuten virkatoimesta tai palvelusta, joka on jollain tavalla yksilöitävissä. Jos maksu kerätään yleisemmin jonkin toiminnan rahoittamiseksi ilman yksilöitävää vastiketta, kyseessä on valtiosääntöoikeudellisesti vero. Maksun suuruuden tulee olla yhteydessä suoritteen tuottamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Mitä suuremmaksi ero maksun ja suoritteen tuottamisesta aiheutuvien kustannuksien välillä kasvaa, sitä todennäköisemmin kyse on verosta. Veron suuntaan viittaa se, jos suoritteen vastaanottamisesta ei voi kieltäytyä, vaan maksuvelvollisuus koskee suoraan kaikkia tietyn tunnusmerkistön mukaan määräytyviä oikeussubjekteja. (PeVL 61/2002 vp, PeVL 66/2002 vp, PeVL 67/2002 vp, PeVL 46/2004 vp, PeVL 12/2005 vp, PeVL 48/2010 vp, PeVL 52/2010 vp).

Perustuslakivaliokunta on todennut, että sellaisten suoritteiden, joiden vastaanottamisesta ei voi kieltäytyä, maksu- tai veroluonne määräytyy kokonaisarvioinnin perusteella (PeVL 12/2005 vp, s. 3–4, PeVL 11/2014 vp, s. 5–7).

Valvontamaksu

Ehdotetun ydinenergialain mukaan ydinlaitosta ja ydinaineen talteenottolaitosta koskevan rakentamisluvan ja käyttöluvan haltijalta sekä tällaista laitosta koskevan rakentamisluvan hakijalta perittäisiin valvontamaksuja (ks. 45 luku). Nämä maksut arvioidaan valtiosääntöoikeudellisesti veroiksi, koska niiden perustana ei ole selvästi yksilöitävissä olevaa virkatoimea tai muuta suoritetta, johon maksu olisi sidottu. Maksuvelvollisuus koskisi myös suoraan lain pe-

rusteella tietyt tunnusmerkistöt täyttäviä toimijoita. Maksuja käytettäisiin yleisesti viranomaistoiminnan rahoittamiseen ydinenergian käytön valvonnassa. Lakiehdotuksen 45 luvussa säädettäisiin perustuslain 81 §:ssä edellytetyn mukaisesti säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta myös osin 46 luvussa.

Valvontasuunnitelmaan perustuvat maksut

Ehdotetussa ydinenergialaissa tarkoitettua toimintaa harjoittavilta perittäisiin maksuja Säteilyturvakeskuksen ja muiden viranomaisten tuottamista suoritteista. Lakiehdotuksen 350 §:ssä säädettäisiin valvontasuunnitelmasta. Lakiehdotuksen 45 luvun mukaan valvontasuunnitelman mukaisesta säännöllisestä valvonnasta perittäisiin maksuja sen mukaan kuin valtion maksuperustelaissa säädetään julkisoikeudellisista suoritteista. Näissä olisi kysymys viranomaisaloitteisesti suoritteiden tuottamisesta. Sääntely on merkityksellistä perustuslain 81 §:ssä tarkoitettuja veroja ja maksuja koskevan sääntelyn kannalta.

Ehdotettujen säännösten mukaisesti maksuvelvollisuus kohdistuisi valvonnan kohteena oleviin tahoihin, mutta ei sen sijaan, kuten erilaisissa veroiksi katsotuissa valvontamaksuissa, kaikkiin laissa säädettyihin toimijoihin automaattisesti. Maksu liittyisi vain Säteilyturvakeskuksen tosiasiassa tekemiin tarkastuksiin ja muihin valvontatoimiin. Kun laissa viitattaisiin maksujen osalta valtion maksuperustelakiin, sovellettaviksi tulisivat kyseisen lain 6 §:n säännökset julkisoikeudellisten suoritteiden perusteista, kuten maksun omakustannusarvosta. Edellä esitetyt tekijät viittaavat siihen, maksut olisivat luonteeltaan perustuslain 81 §:n 2 momentissa tarkoitettuja maksuja. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 31/2018 vp.) on käsitelty viranomaisaloitteisiin valvontatoimiin, tarkemmin ottaen tarkastuksiin, liittyviä maksuja.

Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut yhdeksi veron suuntaan viittaavaksi seikaksi sen, että suoritteesta ei voi kieltäytyä. Suoritusvelvollisuus ei kuitenkaan tässä tapauksessa koskisi suoraan lain nojalla tietyt tunnusmerkit täyttäviä oikeussubjekteja, mihin perustuslakivaliokunta on aiemmin viitannut, vaan ainoastaan niitä, joihin valvontatoimet ovat todellisuudessa kohdistuneet.

Valiokunta on valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissaan antanut merkitystä sille, että viranomaisen valvonnan kohteena olevat toiminnot ovat hyvin erityislaatuisia. Esityksen mukaan valvonnan kohteena olisivat ydinvoimalaitokset sekä tietyt muut laitokset. Maksullisuuden piirissä olevia toimintoja voidaan pitää erityislaatuisina. Maksut kohdistuisivat myös suppeaan joukkoon elinkeinonharjoittajia.

Valvonta perustuisi valvontasuunnitelmaan ja käytännössä esille tulleisiin valvontatarpeisiin. Alalla toimiville elinkeinonharjoittajille on selvää, että viranomainen valvoo toimintaa suhteellisen tiiviisti ja tekee tarkastuksia oma-aloitteisesti. Valvonnan maksullisuuden ei sen vuoksi tällaisessa toiminnallisessa kontekstissa katsota puuttuvan sillä tavalla ennakoimattomasti esim. perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuuden suojaan tai 18 §:n 1 momentissa turvattuun elinkeinovapauteen, että se tästä syystä muodostuisi valtiosääntöoikeudellisesti ongelmalliseksi.

Huolimatta valvonnasta aiheutuviin maksuihin liittyvästä viranomaisen suoritteiden tietynasteisesta pakottavuudesta valvontasuunnitelmaan perustuvia maksuja katsotaan voitavan pitää nyt arvioitavassa erityisessä sääntely-yhteydessä valtiosääntöoikeudellisesti perustuslain 81 §:n 2 momentissa tarkoitettuina maksuina. Ne ovat vastikkeita viranomaisen yksilöidyistä virkatoimista, ja niiden suuruus on säädetty vastaamaan virkatoimista viranomaisille aiheutuvia kustan-

nuksia. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 31/2018, vp) todennut, että perustuslain 81 §:n 2 momentti ei sulje pois maksullisuuden ulottamista sellaisiin viranomaisten virkatoimiin, jotka ovat luonteeltaan viranomaisaloitteisia.

Valvonnan maksullisuuden toteuttaminen maksullisten suoritteiden kautta veronkaltaisen sääntelyn sijasta mahdollistaisi myös paremmin sen huomioon ottamisen, että valvonnan kohteena olevan tahon suoriutuminen vaikuttaisi suoremmin maksuihin sekä tarkoittaisi turvallisen ja hyvin suoriutuvan valvottavan kannalta pienempiä maksuja.

Ehdotuksen ei arvioida olevan perustuslain kannalta ongelmallinen veroa ja maksuja koskevien säännösten osalta.

12.12 Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksia koskeva sääntely on merkityksellistä perustuslain 124 §:n kannalta. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla ja vain, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Arviointilaitoksia koskevan ehdotetun sääntelyn (ks. 11, 12, 15 ja 43 luku) osalta voidaan katsoa, että siihen ei sisälly merkittävää julkisen vallan käyttöä, sen olevan tarkoituksenmukaista ja täyttävän muutkin perustuslain 124 §:ssä säädetyt ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä muodostuneet edellytykset (esim. PeVL 17/2021 vp kohta 78).

Arviointilaitos tekisi vaatimuksenmukaisuuden arviointeja muille kuin ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittävien ydinteknisten rakenteille, mekaanisille laitteille ja näiden vara-osille sekä tarkastaisi muun kuin ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittävän rakenteen ja laitteen ja ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavan sähkö- ja automaatiojärjestelmän järjestelmäalustan yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman. Arviointilaitos tekisi käyttöönottotarkastuksia muille kuin ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittäville rakenteille ja mekaanisille laitteille. Tehtävien tarkoituksenmukainen hoitaminen edellyttäisi sitä, että arviointilaitoksia voidaan käyttää muiden kuin ydinlaitosten turvallisuuden kannalta merkittävien kohteiden arviointien ja tarkastusten tekemiseen. Arviointilaitosten käyttäminen mahdollistasi Säteilyturvakeskuksen resurssien kohdistamisen turvallisuuden kannalta merkittäviin kohteisiin ja parantaisi luvanhaltijoiden kannalta tarkastusten ja arviointien saatavuutta (PeVL 16/2016 vp, PeVL 29/2013 vp).

Julkisten hallintotehtävien hoitamisen tulee pääsäännön mukaan kuulua viranomaisille, ja tällaisia tehtäviä voidaan antaa muille kuin viranomaisille vain rajoitetusti. Julkisella hallintotehtävällä viitataan verraten laajaan hallinnollisten tehtävien joukkoon, johon kuuluu esim. lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä. Esityksessä ehdotettuja arviointilaitosten tehtävien voidaan katsoa olevan sellaisia, että arviointilaitos samalla osallistuu julkisen vallan käyttöön. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu, että oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisen varmistaminen perustuslain 124 §:ssä tarkoitetulla tavalla edellyttää, että asian käsittelyssä noudatetaan hallinnon yleislakeja ja että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla (esim. PeVL 3/2009 vp, ja PeVL 20/2006 vp). Arviointilaitoksille on esityksessä asetettu vaatimukset toimessa tarvittavasta erityisosaamisesta, minkä lisäksi arviointilaitosten edellytetään noudattavan ehdotetussa ydinenergialaissa tarkoitetussa toiminnassaan hallinnon yleislakeja julkista hallintotehtävää hoitaessaan ja arviointilaitoksissa asioita käsittelevät toimivat tällöin virkavastuulla (PeVL 28/2001vp).

12.13 Lainsäädäntövallan delegointi

Perustuslain 80 §:ssä säädetään asetusten antamisesta ja lainsäädäntövallan delegoimisesta. Sen mukaan valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvoitteiden perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan kuuluvat lain alaan. Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.

Kuten 9 luvussa on tarkemmin selostettu, esitys sisältää useita asetuksenantovaltuuksia ja lukuisia määräyksenantovaltuuksia erityisesti Säteilyturvakeskukselle. Valmistelussa on lähdetty siitä, että kyseessä ollessa erittäin monimutkainen ja tekninen sääntelyala, lainsäädäntövallan delegointi asetus- ja määräystasolle teknisempien tai lakia täsmentävien asiakokonaisuuksien osalta on perusteltua. Valmistelussa on kuitenkin kiinnitetty erityistä huomiota siihen, että alemman asteisten säännösten perussääntely eli oikeuksien ja velvollisuuksien perusteet ja määräyksissä annettavien yksityiskohtien ylätason reunaehdot ja perusteet tulevat suoraan lain tasolta.

Määräyksien osalta on valmistelussa katsottu, että perustuslaissa edellytetty sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä koskeva vaatimus täyttyisi. Lailla ja asetuksella säädetään näiden asiakokonaisuuksien perusteesta, jolloin voidaan katsoa, että määräystasolla olevien asioiden osalta ei enää olisi sillä yksityiskohtaisuuden tasolla tarvetta säätää lailla tai asetuksella. Valtuutussäännösten osalta on pyritty täsmällisyyteen siten, että se pysyisi tiukasti asiaa koskevan perussäännöksen alassa. Näillä perusteilla voidaan arvioida, että ehdotettu sääntely täyttäisi perustuslaissa delegoidulle säädösvallalle asetetut vaatimukset.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Sääntelykokonaisuuden laajuus ja monimutkaisuus sekä sen lukuisat perustuslain säännösten kannalta keskeiset ehdotukset huomioon ottaen hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon. Perustuslakivaliokunta on myös todennut, että ydinenergialain sääntely on välttämätöntä arvioida kokonaisuudessaan voimassa olevan perustuslain kannalta (ks. PeVL 22/2020 vp).

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Ydinenergialaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

I OSA

YLEISET SÄÄNNÖKSET

1 luku

Yleiset säännökset ydinenergian käytöstä

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on varmistaa, että ydinenergian käyttö on ihmisten, ympäristön ja omaisuuden kannalta turvallista ja myös muutoin yhteiskunnan kokonaisedun mukaista. Tämän lain tarkoituksena on lisäksi varmistaa, että ydinenergian käyttö ei edistä ydinaseiden leviämistä.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:
1) ydinaineiden ja muiden ydinmateriaalien sekä ydinjätteiden hallussapitoon, valmistukseen, tuottamiseen, luovutukseen, käsittelyyn, käyttämiseen, varastointiin, tuontiin, vientiin, siirtoon ja kauttakulkuun;
2) ydinpolttoainekiertoon liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan;
3) ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen suunnitteluun, rakentamiseen, käyttämiseen sekä käytöstäpoistoon tai sulkemiseen;
4) ydinjätehuoltoon;
5) ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetukseen;
6) ydinmateriaalivalvonnan kannalta merkityksellisten yksityisoikeudellisten sopimusten tekemiseen;
7) ydinalan kansainvälisiin sopimuksiin perustuviin muihin kuin 1–6 kohdassa tarkoitettuihin velvoitteisiin.

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Ydinenergian käyttöön sovelletaan, mitä Suomea velvoittavissa ydinalan kansainvälisissä sopimuksissa määrätään. Ydinaineiden hankintaan ja ydinmateriaalivalvontaan sovelletaan lisäksi, mitä niistä Euratom-sopimuksessa määrätään ja sen nojalla annetuissa asetuksissa säädetään.

Ydinmateriaalien viennistä, siirrosta ja kauttakulusta säädetään kaksikäyttötuotteiden vientiä, välitystä, teknistä apua, kauttakulkua ja siirtoa koskevan unionin valvontajärjestelmän perustamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa 2021/821 (EU), jäljempänä *EU-vientivalvonta-asetus*, ja kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa (500/2024), jäljempänä *vientivalvontalaki*. Jos ydinmateriaali on samalla tämän lain mukaista ydinjätettä, sovelletaan sen vientiin, siirtoon ja kauttakulkuun kuitenkin tämän lain säännöksiä.

Vastuusta ydinvahingon varalta säädetään ydinvastuulaissa (484/1972). Ydinvastuulain noudattamista valvotaan lisäksi sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

Ydinenergian käyttöön sovelletaan säteilylakia sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

Ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetukseen sovelletaan lisäksi, mitä vaarallisten aineiden kuljetuksesta muualla säädetään.

Ydinlaitosten painelaitteisiin sekä ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen käytettäviin painelaitteisiin sovelletaan lisäksi, mitä niistä sekä niiden tarkastamisesta ja valvonnasta painelaitelaissa (1144/2016) säädetään.

Ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamiseen sovelletaan rakentamislain (751/2023) 4 ja 12 lukua sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

Lisäksi työturvallisuudesta ja työntekijöiden suojelusta säädetään työturvallisuuslaissa (738/2002), ympäristön suojelusta ympäristönsuojelulaissa (527/2014), alueiden suunnittelusta, rakentamisesta ja käytöstä alueidenkäyttölaissa (132/1999), kaivosturvallisuudesta ja sen valvonnasta kaivoslaissa (621/2011), muun kuin ydinjätteen tai radioaktiivisen jätteen huollosta jätelaissa (646/2011), ympäristövaikutusten arvioinnista viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetussa laissa

(200/2005), ympäristövaikutusten arviointimenettelystä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa (252/2017) ja kyberturvallisuutta koskevista riskienhallintavelvoitteista kyberturvallisuuslaissa (124/2025).

Työntekijän velvollisuudesta osallistua terveystarkastukseen säädetään työterveyshuoltolain (1383/2001) 13 §:ssä.

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan, mitä luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (yleinen tietosuoja-asetus) (EU) 2016/679 säädetään.

4 §

Ydinlaitoksen turvallisuutta koskevien vaatimusten suhde muuhun lainsäädäntöön

Ydinlaitoksen suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä sekä käytöstäpoistossa tai sulkemisessa on noudatettava, mitä muualla laissa säädetään ihmisille, ympäristölle tai omaisuudelle aiheutuvien vahinkojen estämistä koskevista velvollisuuksista, kuitenkin siten, että muun lain mukaiset terveyttä, turvallisuutta ja ympäristönsuojelua koskevat velvoitteet on toteutettava tavalla, joka ei vaaranna ydinlaitoksen turvallisuutta.

5 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:
1) *ydinenergian käytöllä* tämän lain 2 §:ssä tarkoitettua toimintaa;
2) *luonnonuraanilla* uraania, joka sisältää isotooppeja luonnossa esiintyvänä seoksena;
3) *väkevöidyllä uraanilla* uraania, jossa isotooppien 233 ja 235 yhteismäärän suhde isotoopin 238 määrään on suurempi kuin isotoopin 235 määrän suhde isotoopin 238 määrään luonnossa;
4) *erityisellä halkeamiskelpoisella aineella*:
a) plutoniumin isotooppia 239;
b) uraanin isotooppia 233;
c) väkevöityä uraania;
d) muuta ainetta, joka sisältää yhtä tai useampaa a–c kohdassa tarkoitetuista isotoopeista;
5) *lähtöaineella*:
a) luonnonuraania;
b) isotoopin 235 suhteen köyhdytettyä uraania;

c) toriumia;
d) mitä tahansa a–c alakohdassa mainittua ainetta metallin, seoksen, kemiallisen yhdisteen tai malmirikasteen muodossa;
6) *uraani- tai toriumpitoisella malmilla* sellaista malmia, jossa keskimääräinen:
a) luonnonuraanin pitoisuus on suurempi kuin 1 kilogrammaa tonnissa; tai
b) toriumin pitoisuus on suurempi kuin 30 kilogrammaa tonnissa tai, jos kyse on monatsiitista, suurempi kuin 100 kilogrammaa tonnissa;
7) *ydinaineella*:
a) erityistä halkeamiskelpoista ainetta;
b) lähtöainetta;
c) uraani- tai toriumpitoista malmia;
8) *ydinmateriaalilla* sen mukaan kuin Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpaneminen tai Suomea sitovat ydinalan kansainväliset sopimusvelvoitteet edellyttävät:
a) ydinaineita;
b) muita aineita kuin ydinaineita, jos ne ominaisuuksiensa vuoksi soveltuvat erityisesti käytettäviksi ydinenergian aikaansaamiseen;
c) sellaisia laitteita ja laitteistoja sekä niiden osia, jotka on tarkoitettu tai muutoin erityisesti soveltuvat käytettäviksi ydinlaitoksissa taikka ydinaineiden tai b alakohdassa tarkoitettujen aineiden valmistuksessa;
d) sellaisia laitteita ja laitteistoja sekä niiden osia, jotka ovat välttämättömiä c alakohdassa tarkoitettujen laitteiden tai laitteistojen valmistamiseksi;
e) sellaisia ohjelmistoja ja teknologiaa, jota voidaan käyttää ydinaineiden, b alakohdassa tarkoitettujen aineiden taikka c tai d alakohdassa tarkoitettujen laitteiden tai laitteistojen kehittämiseen, tuottamiseen tai käyttämiseen, joka on saatettu kirjalliseen tai muuhun aineelliseen muotoon ja jota ei ole yleisesti saatavilla (*ydinalan tietoaineisto*);
9) *tuonnilla* tuontia Suomeen Euroopan unionin tullialueen ulkopuolelta;
10) *viennillä* vientiä Suomesta Euroopan unionin tullialueen ulkopuolelle;
11) *siirrolla* Euroopan unionin tullialueen sisällä tapahtuvia siirtoja;
12) *alkuperämaarajoituksella* ydinmateriaalien tai muita ydinenergian käyttöön liittyvien tuotteiden hallussapitoa, valmistusta, tuottamista, luovutusta, käsittelyä, käyttämistä, varastointia, tuontia, vientiä tai siirtoa koskevaa täydentävää rajoitusta tai velvoitetta, joka perustuu Suomen tai Euroopan atomienergiayhteisön (*Euratom*) jonkin Euroopan unionin ulkopuolisen valtion tai valtioryhmittymän kanssa tekemään kahdenväliseen ydinalan sopimukseen taikka Suomen toiselle valtiolle antamaan ydinenergian rauhanomaiseen käyttöön liittyvään sitoumukseen;
13) *Euratom-sopimuksella* Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen konsolidoitua toisintoa (2016/C 203/01);
14) *komission asetuksella* Euratomin ydinmateriaalivalvonnan täytäntöönpanosta annettua komission asetusta (Euratom) 2025/974;

15) *potentiaalisella altistuksella* säteilylain 4 §:n 12 kohdassa tarkoitettua potentiaalista altistusta;
16) *säteilytyöllä* ydinlaitoksessa, ydinaineen talteenottolaitoksessa ja ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetuksessa tehtävää työtä, jossa työntekijälle voi aiheutua väestön annosrajaa suurempi säteilyannos;
17) *säteilytyöntekijällä* työntekijää, joka tekee säteilytyötä;
18) *valvonta-alueella* säteilylain 91 §:ssä tarkoitettua valvonta-aluetta;
19) *säteilyturvallisuuspoikkeamalla* tapahtumaa, jonka seurauksena säteilyturvallisuus vaarantuu tai voi vaarantua;
20) *säteilyvaaratilanteella* säteilylain 4 §:n 31 kohdassa tarkoitettua säteilyvaaratilannetta;
21) *säteilyvaaratilanteesta aiheutuvan altistuksen vertailutasolla* säteilylain 4 §:n 32 kohdassa tarkoitettua säteilyannosta;
22) *ulkopuolisella työntekijällä* ydinlaitosta tai ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltijan tai kuljetusta koskevan hyväksymisen haltijan toimintaan osallistuvaa muuta kuin mainitun luvan tai hyväksymisen haltijan palveluksessa olevaa työntekijää, työharjoittelijaa ja opiskelijaa;
23) *vallitsevalla altistustilanteella* säteilylain 4 §:n 39 kohdassa tarkoitettua vallitsevaa altistustilannetta;
24) *väestöllä* henkilöitä, jotka eivät ole työntekijöitä, ulkopuolisia työntekijöitä, säteilyvaaratyöntekijöitä tai säteilyvaara-avustajia;
25) *väestön altistuksella* sellaista henkilön säteilyaltistusta, joka ei ole työperäistä altistusta;
26) *vapauttamisrajalla* säteilylain 85 §:n nojalla määrättyä vapauttamisrajaa;
27) *radioaktiivisella aineella* ainetta, joka hajoaa itsestään ja lähettää ionisoivaa säteilyä;
28) *ydinpolttoaineella* ydinainetta valmistettuna sellaiseen muotoon, että se soveltuu käytettäväksi ydinten halkeamiseen perustuvan ketjureaktion aikaansaamiseen ydinvoimalaitoksessa;
29) *käytetyllä ydinpolttoaineella* ydinpolttoainetta, joka on säteilytetty reaktorin sydämessä ja pysyvästi poistettu sieltä;
30) *ydinjätteellä* sellaista käytettyä ydinpolttoainetta ja ydinlaitoksen käytön tai käytöstäpoiston yhteydessä tai seurauksena radioaktiivisella aineella kontaminoitunutta tai aktivoitunutta rakennetta, laitetta, tavaraa ja ainetta, jolle ei enää ole muuta hyväksyttävää käyttöä tämän lain mukaisesti, sekä käytetyn ydinpolttoaineen ja muiden ydinjätteiden käsittelystä syntynyttä radioaktiivisia aineita sisältävää jätettä;
31) *hyvin matala-aktiivisella ydinjätteellä* sellaista ydinjätettä, jonka:
a) säteilyturvallisuuden kannalta merkittävien radioaktiivisten aineiden keskimääräinen pitoisuus on enintään 100 kilobecquerelia kilogrammaa kohti; ja
b) suojaustoimenpiteisiin ei arvioida olevan tarvetta 500 vuoden jälkeen;
32) *ydinvoimalaitoksella* ydinlaitosta, jonka tarkoituksena on fissioon perustuen ydinreaktorin avulla tuottaa sähköä tai lämpöä;
33) *ydinteknisellä laitoksella* itsenäistä ydinlaitosta, jota käytetään:

a) erityisen halkeamiskelpoisen aineen tai lähtöaineen käsittelyyn, pakkaamiseen, varastointiin tai muuhun huoltoon, kun kerralla säilytetään mainittuja ydinaineita yhteensä enemmän kuin 1 efektiivinen kilogramma sellaisena kuin se on määritelty komission asetuksen 2 artiklan 16 kohdassa;
b) ydinjätteen käsittelyyn, pakkaamiseen, varastointiin tai muuhun huoltoon, ei kuitenkaan loppusijoitukseen;
34) *ydinpolttoaineen tuotantolaitoksella* ydinlaitosta, jonka ensisijainen tarkoitus on:
a) ydinaineen isotoopin suhteen tapahtuva väkevöinti;
b) ydinpolttoaineen valmistus;
c) käytetyn ydinpolttoaineen jälleenkäsittely;
35) *loppusijoituslaitoksella* ydinlaitosta, jonka ensisijainen tarkoitus on ydinjätteen sijoittaminen pysyväksi tarkoitetulla tavalla;
36) *maaperäloppusijoituslaitoksella* loppusijoituslaitosta, johon hyvin matala-aktiiviset jätteet sijoitetaan pysyväksi tarkoitetulla tavalla;
37) *ydinaineen talteenottolaitoksella* laitosta, jota käytetään lähtöaineen talteenottoon sekä jossa:
a) kalenterivuoden aikana otetaan talteen luonnonuraania tai toriumia yli 10 000 kilogrammaa; tai
b) säilytetään kerralla yli 10 000 kilogrammaa uraania tai toriumia talteenoton tuloksena syntyneessä lähtöaineessa;
38) *ydinlaitoksella* ydinvoimalaitosta, ydinteknistä laitosta, ydinpolttoaineen tuotantolaitosta ja loppusijoituslaitosta; ei kuitenkaan ydinaineen talteenottolaitosta;
39) *liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella* aluetta, jossa ydinlaitoksen suojaamiseksi liikkumista ja oleskelua on poliisilain (872/2011) 9 luvun 8 §:n nojalla rajoitettu;
40) *laitosalueella* luvanhaltijan rajaamaa aluetta liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella;
41) *tietoaineistolla* ydinalan tietoaineistoa sekä asiakirjoista ja muista tiedoista muodostuvaa tietokokonaisuutta, joka liittyy ydinlaitoksiin, ydinaineen talteenottolaitoksiin taikka ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetuksiin;
42) *ydinlaitoksen rakennuksella* sellaista rakentamislain 2 §:n 5 kohdassa tarkoitettua rakennusta, jossa on ydinlaitoksen toimintoja tai sen turvallisen toiminnan edellyttämiä huonetiloja;
43) *ydinteknisellä rakenteella* ydinlaitoksen rakennuksen osaksi tarkoitettua ja sen turvallisuuden kannalta merkityksellistä rakennetta:
a) joka koostuu vähintään kahdesta rakennustuotteiden kaupan pitämistä koskevien sääntöjen yhdenmukaistamisesta ja asetuksen (EU) N:o 305/2011 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2024/3110 tarkoitetusta rakennustuotteesta;
b) joka ei kuulu a alakohdassa mainitussa asetuksessa tarkoitetun yhdenmukaistetun tuotestandardin soveltamisalaan; ja
c) jonka valmistaja ei ole hankkinut rakenteelle eurooppalaista teknistä arviointia a alakohdassa mainitun asetuksen mukaisesti;

44) *ydinlaitoksen rakenteella* ydinteknistä rakennetta sekä muuta ydinlaitoksen rakennuksen osaksi tarkoitettua ja sen turvallisuuden kannalta merkityksellistä rakennetta;
45) *ydinteknisellä koneella* koneista ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/42/EY ja neuvoston direktiivin 73/361/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2023/1230, jäljempänä *EU:n koneasetus*, 2 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettua konetta ja vastaavaa tuotetta;
46) *ydinteknisellä painelaitteella* painelaitelain 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettua painelaitetta, joka on suunniteltu tai asennettu ydinlaitokseen ja jonka toimintahäiriö voi aiheuttaa radioaktiivisia päästöjä;
47) *ydinlaitoksen painelaitteella* ydinteknistä painelaitetta ja muuta ydinlaitokseen suunniteltua tai asennettua painelaitetta;
48) *ydinteknisellä mekaanisella laitteella* ydinteknistä konetta tai ydinteknistä painelaitetta;
49) *ydinlaitoksen käytöstäpoistolla* ydinvoimalaitoksen, ydinteknisten laitoksen tai ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen radioaktiivisten osien puhdistamista ja purkamista sekä niihin liittyviä valmistelevia toimenpiteitä;
50) *ydinjätteen varastoinnilla* ydinjätteen säilyttämistä ydinlaitoksessa tai sen osassa, josta se on tarkoitus siirtää myöhemmin pois;
51) *loppusijoituksella* ydinjätteiden sijoittamista pysyväksi tarkoitetulla tavalla loppusijoituslaitokseen;
52) *loppusijoituslaitoksen sulkemisella* laitoksen sulkemista pysyvästi sen jälkeen kun ydinjätteet on loppusijoitettu siihen;
53) *ydinjätehuollolla* ydinjätteiden käsittelyä, varastointia ja loppusijoitusta, ydinlaitoksen käytöstäpoistoa sekä loppusijoituslaitoksen sulkemista;
54) *toiminnanharjoittajalla* luonnollista henkilöä, yhteisöä tai säätiötä, joka harjoittaa ydinenergian käyttöä;
55) *luvanhaltijalla* ydinlaitosta koskevan luvan haltijaa;
56) *kuljetusta koskevan hyväksymisen haltijalla* toiminnanharjoittajaa, jolla on tämän lain mukainen hyväksyminen ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetukseen.

Mitä tässä laissa säädetään lähtöaineesta, ei sovelleta sellaiseen uraania tai toriumia sisältävään jätteeseen tai sivutuotteeseen, joka syntyy kaivoslaissa tarkoitetun kaivostoiminnan yhteydessä, malminrikastuksessa, ydinaineen talteenotossa tai metallinjalostuksessa tai niihin rinnastettavassa toiminnossa taikka näiden seurauksena, kun jätettä tai sivutuotetta ei siirretä ydinenergian käyttöön.

Jos ydinaine, ydinjäte, radioaktiivisia aineita sisältävä jäte tai 1 momentin 8 kohdan b–d alakohdassa tarkoitettu aine, laite tai laitteisto on tämän lain nojalla samanaikaisesti useampaa kuin yhtä mainituista, siihen sovelletaan kutakin erikseen koskevia tämän lain säännöksiä.

Tutkimusreaktoriin ja muuhun ydinlaitokseen, jossa on fissioon perustuva ydinreaktori, sovelletaan, mitä ydinvoimalaitoksista säädetään. Ydinlaitokseen, joka rakennetaan käytettäväksi kulkuvälineenä yksinomaan Suomessa tai jota käytetään tällaisessa kulkuvälineessä tai sen voimanlähteenä, sovelletaan, mitä ydinlaitoksista säädetään.

Mitä tässä laissa säädetään Suomessa syntyneistä ydinjätteistä, sovelletaan myös sellaisiin ydinjätteisiin, jotka syntyvät tällaisten ydinjätteiden käsittelystä muualla kuin Suomessa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 1 momentin 8 kohdan b alakohdassa tarkoitetuista aineista, c ja d alakohdassa tarkoitetuista laitteista, laitteistoista ja osista, e alakohdassa tarkoitetusta tietoaineistosta sen mukaan kuin Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpaneminen tai Suomea sitovat ydinalan kansainväliset sopimusvelvoitteet edellyttävät.

2 luku

Yleiset periaatteet, velvollisuudet ja kiellot

6 §

Ydinräjähteitä koskeva kielto

Ydinräjähteiden maahantuonti samoin kuin niiden valmistaminen, hallussapito ja räjäyttäminen Suomessa on kielletty.

7 §

Yhteiskunnan kokonaisetu

Ydinenergian käytön on oltava, sen eri vaikutukset huomioon ottaen, yhteiskunnan kokonaisedun mukaista.

8 §

Ydinenergian käytön turvallisuus

Ydinenergian käytön on oltava turvallista, ja siitä ei saa aiheutua vahinkoa ihmisille, ympäristölle tai omaisuudelle.

9 §

Ydinlaitoksen turvallisuus

Ydinlaitoksen on oltava niin turvallinen kuin kohtuudella on toteutettavissa. Ydinlaitoksen turvallisuutta on tarkasteltava kokonaisuutena ottaen huomioon inhimilliset, organisatoriset ja tekniset näkökohdat sekä näiden yhteisvaikutukset turvallisuuteen.

Luvanhaltijan velvollisuutena on huolehtia ydinlaitoksen turvallisuudesta ja varmistaa, että turvallisuuden ylläpitämiseen on riittävät edellytykset. Turvallisuutta koskevien vaatimusten täyttyminen on osoitettava luotettavasti. Turvallisuutta on parannettava oikea-aikaisesti sen mukaan kuin ydinlaitosten käytöstä saatujen kokemusten ja turvallisuustutkimuksen perusteella sekä tieteessä ja tekniikassa tapahtunut kehitys huomioon ottaen voidaan pitää ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena.

Ydinaineen talteenottolaitokseen ja sitä koskevan luvan haltijaan sovelletaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään ydinlaitoksesta ja luvanhaltijasta.

10 §

Säteilysuojelun yleisten periaatteiden soveltaminen

Ydinenergian käytössä on noudatettava, mitä säteilylain 5 ja 7 §:ssä säädetään säteilytoiminnasta, ja säteilylain 6 §:ssä säädettyä optimointiperiaatetta.

11 §

Ydinmateriaalivalvontaa koskeva velvoite

Ydinenergian käyttö on suunniteltava ja toteutettava siten, että ydinaseiden leviämistä ei edistetä ja ydinmateriaalivalvontaa koskevat velvoitteet täytetään.

12 §

Ydinmateriaalien ja ydinlaitosten suojaaminen

Ydinlaitos ja ydinaineen talteenottolaitos on suojattava turvallisuutta vaarantavalta lainvastaiselta ja muulta tahalliselta toiminnalta.

Ydinenergian käytössä on suojattava ydinaineet ja muut ydinmateriaalit sekä ydinjätteet niiden käsittely- ja varastointipaikoilla lainvastaiselta toiminnalta, katoamiselta ja joutumiselta muuten sivullisten käsiin.

13 §

Varautuminen seurausten rajoittamiseksi

Ydinlaitoksessa, ydinaineen talteenottolaitoksessa sekä ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksessa on varauduttava ennakkojärjestelyin onnettomuuksien ja turvallisuutta heikentävien tapahtumien seurauksien rajoittamiseen.

3 luku

Viranomaiset ja muut viranomaistehtävät

14 §

Valtioneuvosto ja ministeriöt

Valtioneuvosto ratkaisee ydinlaitoshanketta koskevan periaatepäätöksen ja lupa-asiat sen mukaan kuin tässä laissa säädetään ja hoitaa muut sille tässä laissa säädetyt tehtävät.

Tämän lain noudattamisen valvonnan ylin johto ja ohjaus kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriölle. Ministeriö toimii myös Euratom-sopimuksessa tarkoitettuna Suomen toimivaltaisena viranomaisena sekä valvoo ydinjätehuollon kustannuksiin varautumista koskevien säännösten noudattamista ja hoitaa muut sille tässä laissa säädetyt tehtävät.

Ulkoministeriö valvoo ydinmateriaalien vientiä ja siirtoa Suomesta, kun kyse on kaksikäyttötuotteesta.

15 §

Säteilyturvakeskus

Säteilyturvakeskus valvoo tämän lain säännösten noudattamista muilta kuin 14 §:ssä mainituilta osin sekä hoitaa muut sille tässä laissa säädetyt tehtävät. Säteilyturvakeskus valvoo myös Suomea velvoittavien lailla voimaan saatettujen ydinmateriaalivalvontaan liittyvien ja muiden ydinalan kansainvälisten sopimusten mukaisten velvoitteiden noudattamista siltä osin kuin valvonta ei kuulu työ- ja elinkeinoministeriölle.

Lisäksi Säteilyturvakeskus:
1) toimii komission asetuksen 6 artiklassa tarkoitettuna laitosalueen edustajana;

2) toimii komission asetuksen 37 artiklassa tarkoitettuna kansallisten ydinlaitosten ulkopuolisten sijoituspaikkojen vastuuviranomaisena ja vastaa mainittuja sijoituspaikkoja koskevien tietojen toimittamisesta Euroopan komissiolle komission asetuksen mukaisesti;
3) toimii radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta annetussa neuvoston direktiivissä 2006/117/Euratom, jäljempänä *jätesiirtodirektiivi*, tarkoitettuna toimivaltaisena viranomaisena;
4) vastaa Suomea sitovan ydinalan kansainvälisen sopimuksen mukaisesti ydinmateriaalivalvontaan liittyvien Suomen valtiota koskevien tietojen toimittamisesta Kansainväliselle atomienergiajärjestölle.

16 §

Tulli

Tulli valvoo myös ydinmateriaalien ja ydinjätteiden tuontia ja vientiä sekä kulkua Suomen alueen kautta. Tullin suorittamassa valvonnassa sovelletaan tullilakia (304/2016).

17 §

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, jonka tehtävänä on huolehtia ydinjätehuollon kustannuksiin varautumisesta, rahoittaa ydinlaitosten turvallisuuteen ja ydinjätehuoltoon liittyvää tutkimusta sekä hoitaa muut sille tässä laissa säädetyt tehtävät.

18 §

Neuvottelukunnat

Säteilyturvakeskuksen yhteydessä toimii:
1) ydinlaitosten turvallisuuteen liittyvien asioiden valmistelua varten ydinturvallisuusneuvottelukunta, jonka työ- ja elinkeinoministeriö asettaa määräajaksi;
2) ydinlaitosten, ydinaineen talteenottolaitosten sekä ydinaineen ja ydinjätteiden kuljetusten turvajärjestelyjen kehittämiseksi ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunta, jonka työ- ja elinkeinoministeriö asettaa määräajaksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ydinturvallisuusneuvottelukunnan ja ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunnan asettamisesta, kokoonpanosta, toimikaudesta ja tehtävistä.

II OSA

YDINMATERIAALIVALVONTA

4 luku

Ydinmateriaaleihin liittyvät velvoitteet

19 §

Ydinmateriaaleja koskevat ilmoitus- ja seurantavelvollisuudet

Ydinmateriaalivalvonnan toteuttamiseksi toiminnanharjoittaja on velvollinen pitämään hallussaan ja vastuullaan olevista ydinmateriaaleista luotettavaan aineistoon perustuvaa materiaali- ja käyttökirjanpitoa sekä ilmoittamaan, antamaan tietoja ja raportoimaan niistä Säteilyturvakeskukselle.

Toiminnanharjoittaja on myös velvollinen ilmoittamaan, antamaan tietoja ja raportoimaan hallussaan tai vastuullaan olevista paikoista, joissa harjoitetaan tai on tarkoitus harjoittaa ydinmateriaalien hallussapitoa, valmistusta, tuottamista, luovutusta, käsittelyä, käyttämistä tai varastointia (*ydinenergian käyttöpaikka*).

Ydinlaitoksessa tai muussa ydinenergian käyttöpaikassa ei saa olla ilmoitettuihin tietoihin sisältymättömiä ydinmateriaalivalvonnan kannalta merkityksellisiä tiloja, materiaaleja eikä toimintoja.

20 §

Pienlaitoksen ydinaineisiin liittyvät ilmoitus- ja seurantavelvollisuudet

Toiminnanharjoittaja, jonka toiminnot tai osan niistä Säteilyturvakeskus on hyväksynyt komission asetuksen 37 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi kansallisten ydinlaitosten ulkopuolisen sijoituspaikan pienlaitokseksi (*pienlaitos*), ei ole velvollinen noudattamaan komission asetuksen 3–7, 12–19, 21 ja 23–26 artiklaa. Toiminnanharjoittajan on kuitenkin ylläpidettävä ydinaineiden kirjanpito- ja valvontajärjestelmää komission asetuksen 9–11 artiklan mukaisesti.

Säteilyturvakeskus hyväksyy toiminnanharjoittajan toiminnot tai osan niistä pienlaitokseksi, jos niissä pidetään hallussa vähäisiä määriä lähtöaineita tai erityisiä halkeamiskelpoisia aineita ja hyväksymisestä ei aiheudu haittaa tämän lain tai komission asetuksen mukaisen valvonnan toimeenpanolle.

21 §

Ydinmateriaalien luovuttamiseen liittyvät velvollisuudet

Ydinmateriaaleja saa luovuttaa vain, jos vastaanottaja on antanut tähän suostumuksensa, ja vastaanottotodistusta vastaan. Luovuttajan on lisäksi ennen luovutusta varmistettava, että vastaanottajalla on lupa, kun sellaista tämän lain mukaan vaaditaan.

Toiminnanharjoittajan, joka luovuttaa sellaista ydinmateriaalia tai muuta ydinenergian käyttöön liittyvää tuotetta, jota koskee alkuperämaarajoitus, on ilmoitettava tästä luovutuksen saajalle. Vastaavasti luovutuksen saaja on velvollinen selvittämään tällaisen ydinmateriaalin tai muun tuotteen luovuttaneelta toiminnanharjoittajalta siihen alkuperämaarajoituksen takia kohdistetut velvoitteet ja rajoitukset sekä noudattamaan niitä.

22 §

Ydinmateriaalivalvontaa koskeva omavalvonta

Toiminnanharjoittajan on järjestettävä omavalvonta siten, että varmistetaan:
1) ydinmateriaaleja, ydinpolttoainekiertoon liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa ja muuta ydinmateriaalivalvonnan kannalta merkityksellistä toimintaa koskevien tietojen oikeellisuus, kattavuus ja jatkuvuus ydinaseiden leviämisen estämiseksi ja Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusten noudattamiseksi tarpeellisen valvonnan toteuttamiseksi;
2) kaikkien ydinmateriaalivalvonnan kannalta merkityksellisten tilojen, materiaalien ja toimintojen sisältyvän ydinenergian käyttöpaikasta ilmoitettuihin tietoihin.

23 §

Toiminnanharjoittajan henkilöstöä koskeva vaatimus

Toiminnanharjoittajalla on oltava ydinmateriaalivalvontaan liittyvien velvoitteiden hoitamiseksi riittävästi henkilöstöä, joka soveltuu tehtäviinsä ja jolla on tosiasiallinen mahdollisuus tehtäviensä hoitamiseen. Toiminnanharjoittajan on järjestelmällisesti kehitettävä henkilöstön osaamista sen mukaan kuin ydinmateriaalivalvontaan liittyvät velvoitteet edellyttävät.

24 §

Ydinmateriaaleja koskevat turvajärjestelyt

Ydinmateriaaleja koskevien turvajärjestelyjen on oltava toiminnan ja ydinmateriaalivalvontaan liittyvien riskien kannalta riittävät, ja niitä on pidettävä ajan tasalla. Turvajärjestelyihin kuuluu etenkin ydinmateriaaleihin liittyvien riskien mukaan:
1) ydinmateriaalien ja ydinenergian käyttöpaikkojen suojaaminen rakenteellisesti, riittävällä henkilöstöllä ja muulla tarvittavalla tavalla;
2) ydinmateriaalien olinpaikan säännöllinen varmistaminen;
3) pääsynhallinnan ja muiden teknisten valvontakeinojen käyttäminen;

4) asiattoman pääsyn estäminen ydinmateriaaleja ja niiden turvajärjestelyjä koskevaan aineistoon.

Jos muussa ydinenergian käyttöpaikassa kuin ydinlaitoksessa tai ydinaineen talteenottolaitoksessa pidetään hallussa kerralla erityistä halkeamiskelpoista ainetta siten, että sen määrä ei ole vähäinen ja rikastusaste alhainen, sovelletaan lisäksi, mitä säädetään 147 ja 149 §:ssä, 151 §:n 1 ja 3 momentissa, 152 §:ssä, 153 §:n 1 momentissa ja 164 §:ssä ydinlaitosten turvajärjestelyistä ja niihin liittyvistä velvollisuuksista. Mitä 149 §:n 2 momentissa säädetään turvallisuustarkastuksista, ei kuitenkaan sovelleta.

Turvajärjestelyjen sekä ydinenergian käytön turvallisuutta ja ydinmateriaalivalvontaa koskevien toimien on muodostettava yhteensopiva kokonaisuus.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 2 momentissa tarkoitetuista aineista.

25 §

Ydinmateriaalivalvonnan käsikirja

Toiminnanharjoittajalla on oltava ydinmateriaalivalvonnan käsikirja, jossa esitetään ydinmateriaalivalvontaan liittyvien velvoitteiden noudattamiseksi tarvittavat menettelyt, vastuut ja velvollisuudet siten, että toiminnanharjoittajan vastuulla olevien ydinmateriaalivalvonnan velvoitteiden noudattaminen voidaan sen perusteella luotettavasti toteuttaa ja todentaa.

Ydinmateriaalivalvonnan käsikirja on oltava ennen ydinmateriaalivalvontaan liittyvän toiminnan aloittamista tai ennen kuin hankkeesta on komission asetuksen mukaan tehtävä ensimmäinen teknisiä perustietoja koskeva ilmoitus. Ydinmateriaalivalvonnan käsikirja on pidettävä ajan tasalla. Toiminnanharjoittajan on huolehdittava siitä, että Säteilyturvakeskuksella on käytössään ajan tasalla oleva ydinmateriaalivalvonnan käsikirja.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää poikkeuksia ydinmateriaalivalvonnan käsikirjaa koskevan velvoitteiden noudattamisesta, jos toiminnan merkitys ydinmateriaalivalvonnan kannalta on vähäinen ja kysymyksessä olevan velvoitteen noudattaminen ei ole tarpeen lain tarkoituksen toteutumisen tai Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden kannalta.

26 §

Ydinmateriaalivalvonnan velvoitteet ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen suunnittelussa ja rakentamisessa

Ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen suunnitteluun, rakentamiseen ja käyttöönottoon liittyvien ydinmateriaalivalvonnan velvoitteiden noudattamiseen on varauduttava. Varautumista varten ydinlaitosta tai ydinaineen talteenottolaitosta koskevan rakentamisluvan tai käyttöluvan hakijalla ja haltijalla on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä suunnitelma ydinmateriaalivalvonnan järjestämisestä.

Hyväksyminen edellyttää, että suunnitelma sisältää kuvauksen hankkeen aikataulusta siltä osin kuin sillä on merkitystä ydinmateriaalivalvonnan kannalta ja selvityksen toimenpiteistä, joilla ydinmateriaalivalvonnan velvoitteiden noudattamiseen varaudutaan laitoksen suunnittelussa, rakentamisessa ja käyttöönotossa.

Suunnitelma on pidettävä ajan tasalla ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen käyttöönottoon saakka.

27 §

Ydinmateriaaleihin liittyvää toimintaa koskeva lupavaatimus

Ydinmateriaaleihin liittyvää ydinenergian käyttöä varten on oltava toimintalupa tai muu lupa tai siitä on tehtävä toimintailmoitus tai muu ilmoitus sen mukaan kuin jäljempänä säädetään.

Ydinmateriaaleihin liittyvää ydinenergian käyttöä, johon vaaditaan 5 luvun mukaan lupa tai toimintailmoitus, saa harjoittaa ainoastaan elinkeinotoimintalain 2 §:n 1 momentissa ja 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu yhteisö tai säätiö.

28 §

Ydinaineisiin liittyvän toiminnan säteilyturvallisuus

Jos muu kuin ydinlaitosta tai ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltija pitää hallussa, valmistaa, tuottaa, luovuttaa, käsittelee, käyttää tai varastoi ydinaineita, toiminnan säteilyturvallisuuteen sovelletaan, mitä säteilylaissa säädetään toiminnanharjoittajasta, radioaktiivisesta aineesta ja säteilytoiminnasta. Näihin ydinaineisiin sovelletaan, mitä säteilylaissa säädetään radioaktiivista ainetta sisältävistä säteilylähteistä.

Sen lisäksi, mitä säteilylaissa säädetään säteilyturvallisuudesta, 1 momentissa tarkoitetun toiminnanharjoittajan on varmistettava, että hallitsematonta ketjureaktiota ei tapahdu. Tällaisen toiminnanharjoittajan on lisäksi esitettävä ketjureaktion hallintaa koskevat toimet säteilylain 26 §:n mukaisessa säteilytoiminnan turvallisuusarviossa.

29 §

Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus

Säteilyturvakeskus antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä sen mukaan kuin Suomea sitovat ydinmateriaalivalvonnan velvoitteet edellyttävät:
1) materiaali- ja käyttökirjanpidosta;
2) ilmoitus-, tiedonanto- ja raportointivelvollisuuksista ja niihin liittyvistä määräajoista;
3) pienlaitokseksi hyväksymiseen liittyvästä vähäisestä lähtöaineen ja erityisen halkeamiskelpoisen aineen määrästä;
4) vastaanottotodistuksesta ja alkuperämaarajoituksen noudattamisesta, kun ydinmateriaaleja tai muuta tietoaineistoa luovutetaan;
5) omavalvonnasta;
6) ydinmateriaalivalvonnan tehtävissä toimivasta henkilöstöstä ja sen soveltuvuutta koskevista vaatimuksista;
7) ydinmateriaaleja koskevien turvajärjestelyjen mukaisista toimenpiteistä sekä niiden määräytymisestä erilaisten ydinmateriaalien mukaan;
8) ydinmateriaalivalvonnan käsikirjaan sisällytettävistä asioista, sen toimittamisesta Säteilyturvakeskukselle ja sen ylläpitämisestä;
9) ydinmateriaalivalvonnan järjestämistä koskevan suunnitelman sisällöstä.

Säteilyturvakeskus voi myös antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ketjureaktion hallinnasta muussa kuin ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen toiminnassa.

5 luku

Ydinmateriaalivalvonnan lupajärjestelmä ja ilmoitukset

30 §

Toimintalupaa koskeva vaatimus

Toimintaan on oltava toimintalupa, jos kyse on:
1) erityisten halkeamiskelpoisten aineiden tai lähtöaineiden hallussapidosta, valmistamisesta, tuottamisesta, käsittelystä, käyttämisestä, varastoinnista tai luovutuksesta;
2) ydinaineiden tuonnista tai siirrosta Suomeen;
3) 5 §:n 1 momentin 8 kohdan b–d alakohdassa tarkoitettujen ydinmateriaalien hallussapidosta, valmistamisesta, tuottamisesta, luovutuksesta, tuonnista tai siirrosta Suomeen;
4) sellaisen ydinalan tietoaineiston hallussapidosta, luovutuksesta, tuonnista tai siirrosta Suomeen, jota koskee alkuperämaarajoitus;
5) uraani- tai toriumpitoisen malmin viennistä tai Suomesta tapahtuvasta siirrosta.

Toimintaan ei kuitenkaan vaadita toimintalupaa, jos kyse on sellaisesta ydinmateriaalivalvonnan kannalta merkitykseltään vähäisestä toiminnasta, josta on jäljempänä säädetyn mukaisesti tehtävä toimintailmoitus.

31 §

Toimintalupaa koskeva harkinta

Säteilyturvakeskus myöntää toimintaluvan, jos:
1) hakijalla on edellytykset hoitaa ydinmateriaaleihin liittyvät velvoitteet;
2) ydinmateriaalivalvonnan käsikirja sisältää vaaditut tiedot, ja se on toimitettu Säteilyturvakeskukselle;
3) ydinmateriaaleihin liittyvälle toiminnalle on hyväksyttävä peruste, joka ei ole ristiriidassa ydinmateriaalivalvonnan tavoitteiden toteutumisen kanssa;
4) luvan myöntämiselle ei ole muualla tässä laissa säädettyä estettä.

Säteilyturvakeskuksen on varmistettava ennen toimintaluvan myöntämistä tarvittaessa tarkastuksin, että toiminnanharjoittaja täyttää 1 momentissa säädetyt edellytykset, sekä lisäksi ennen:
1) ydinaineiden tuottamista, käsittelyä tai muuta käyttämistä koskevan toimintaluvan myöntämistä, että toiminnanharjoittaja on huolehtinut laitoksen teknisten perustietojen toimittamista koskevasta velvollisuudesta komission asetuksen mukaisesti;
2) sellaisen ydinmateriaalin tuontia, vientiä, siirtoa, luovutusta tai hallussapitoa koskevan toimintaluvan myöntämistä, jonka mukainen toiminta kuuluu jonkin ydinalan kahdenvälisen sopimuksen soveltamisalaan, että sopimukseen perustuvia velvoitteita noudatetaan.

32 §

Ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskeva lupavaatimus

Sen mukaan kuin Suomea sitovat kansainväliset sopimusvelvoitteet edellyttävät, sellaisen yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemiseen, jonka tarkoituksena on osallistua muualla kuin Euroopan unionin jäsenvaltion alueella tai tietyssä muussa valtiossa 5 §:n 1 momentin 8 kohdan c tai d alakohdassa tarkoitetun laitteen tai laitteiston valmistukseen, asentamiseen, rakentamiseen tai käyttämiseen, on oltava Säteilyturvakeskuksen lupa. Lupavaatimus ei kuitenkaan koske työsopimuksia.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 1 momentissa tarkoitetuista ydinmateriaaleista ja valtioista Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

33 §

Yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskeva lupaharkinta

Säteilyturvakeskus myöntää luvan yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemiseen, jos:
1) hakijalla on edellytykset huolehtia ydinaseiden leviämisen estämisestä ja hoitaa muut Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusten mukaiset velvoitteet;
2) sopimus toteutetaan sellaisessa valtiossa, joka on sitoutunut ydinaseiden leviämisen estämiseen ja ydinmateriaalien kansainväliseen valvontajärjestelmään;
3) sopimukselle on hyväksyttävä peruste ottaen huomioon tämän lain tavoitteet; ja
4) luvan myöntämiselle ei ole muualla tässä laissa säädettyä estettä.

34 §

Toimintailmoitus

Toiminnasta on tehtävä Säteilyturvakeskukselle toimintailmoitus, kun toiminnan kohteena olevaan ydinmateriaaliin ei liity alkuperämaarajoitusta ja kyse on:
1) 5 §:n 1 momentin 8 kohdan c ja d alakohdassa tarkoitettujen laitteiden, laitteistojen ja osien valmistamisesta;
2) ydinmateriaalivalvonnan kannalta vähäisestä määrästä ydinmateriaalia ja:
a) 5 §:n 1 momentin 8 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen aineiden hallussapidosta, valmistamisesta, tuottamisesta, luovutuksesta, tuonnista tai siirrosta Suomeen;
b) lähtöaineen hallussapidosta, käsittelystä, käyttämisestä, varastoimisesta, tuonnista tai luovutuksesta; tai
c) erityisen halkeamiskelpoisen aineen luovutuksesta sellaiselle, jolla on toimintalupa tällaisen aineen hallussapitoon;
3) ydinmateriaalivalvonnan kannalta vähäisestä määrästä uraani- tai toriumpitoista malmia ja se:
a) tuodaan tai siirretään Suomeen; tai
b) siirretään Suomesta tai viedään valtioon, joka on ydinaseiden leviämisen estämisestä tehdyn sopimuksen (SopS 10–11/1970) osapuoli.

Toimintailmoitus on toimitettava riittävän ajoissa ennen kuin toiminta on tarkoitus aloittaa. Jos toimintaan vaaditaan ydinmateriaalivalvonnan käsikirja, se on toimitettava Säteilyturvakeskukselle viimeistään, kun toimintailmoitus tehdään. Toimintailmoituksessa ilmoitetuissa asioissa tapahtuneista muutoksia on viipymättä ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetusta vähäisestä määrästä.

35 §

Ydinmateriaalin vientiä koskeva ilmoitus

Sen, joka vie tai siirtää Suomesta ydinmateriaalia, on ilmoitettava asiasta Säteilyturvakeskukselle kahden viikon kuluessa viennistä tai siirrosta, jos kyseisen ydinmateriaalin luovutukseen Suomessa vaaditaan toimintalupa tai toimintailmoitus.

36 §

Ydinmateriaalivalvontaan liittyvät vuosi-ilmoitukset

Toiminnanharjoittajan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle vuosittain helmikuun loppuun mennessä:
1) ilmoitus 5 §:n 1 momentin 8 kohdan b, c ja d alakohdassa tarkoitettujen aineiden, laitteiden, laitteistojen tai osien valmistamisesta edellisen kalenterivuoden aikana;
2) tiedot edellisen kalenterivuoden aikana tehdystä ydinpolttoainekierron prosessien ja järjestelmien kehittämiseen liittyvästä tutkimus- ja kehittämistoiminnasta;
3) ydinpolttoainekierron kehittämistä koskevat yleissuunnitelmat, jos toimintaan on tässä laissa tarkoitettu lupa tai hyväksyminen.

Toiminnasta vastaavan on ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle riittävän ajoissa ennen 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun toiminnan aloittamista, jos toimintaa koskevan suunnitelman mukaan siinä kertyy jätteeseen tai sivutuotteeseen vuosittain yli 1 000 kg uraania tai toriumia siten, että kyseisessä jätteessä tai sivutuotteessa uraanin ja toriumin keskimääräinen pitoisuus ylittää uraani- tai toriumpitoiselle malmille säädetyt pitoisuusrajat. Jos asia ilmenee vasta toiminnan aikana, on siitä ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle viipymättä. Toiminnasta vastaavan on lisäksi ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle, jos edellä tarkoitetussa jätteessä tai sivutuotteessa luovutetaan toiselle toimijalle kerralla tai saman kalenterivuoden aikana yli 1 000 kg uraania tai toriumia. Ilmoitus on tehtävä kuukauden kuluessa luovutuksesta.

37 §

Ilmoituksia koskevat täydentävät säännökset

Edellä 34–36 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehtävä sähköisesti, ja siinä on esitettävä toiminnan valvonnan kannalta tarvittavat tiedot.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 34–36 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen toimittamisen ajankohdasta ja sähköisestä tekemisestä sekä ilmoitusten sisällöstä ja siihen liitettävistä selvityksistä ja tiedoista.

38 §

Ilmoitusten toimittamisen määräajan pidentäminen

Säteilyturvakeskus voi hyväksyä, että 35 ja 36 §:ssä säädetystä määräajasta poiketaan, ja asettaa uuden määräajan.

Hyväksyminen edellyttää, että sitä on haettu ennen määräajan päättymistä, poikkeamiselle on perusteltu syy ja määräajan ylittymisestä ei aiheudu haittaa Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusten velvoitteiden noudattamiselle.

39 §

Ydinmateriaaleihin liittyvää toimintaa koskeva täydentävä ilmoitusvelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle Euratom-sopimuksen nojalla Euroopan komissiolle ydinmateriaalivalvontaa varten toimitetut tiedot.

40 §

Tulli-ilmoituksessa ilmoitettavat tiedot ydinmateriaaleista

Toiminnanharjoittaja on velvollinen tulli-ilmoituksessa tai siihen liittyvässä selvityksessä ilmoittamaan, kun:
1) ydinaineita taikka 5 §:n 1 momentin 8 kohdan b–d alakohdassa tarkoitettuja ydinmateriaaleja tai e alakohdassa tarkoitettuja, tavaraksi luokiteltuja tietoaineistoja tuodaan;
2) uraani- tai toriumpitoista malmia viedään.

Tulli-ilmoitukseen on lisäksi merkittävä tuontiin tai vientiin oikeuttavan toimintaluvan tai toimintailmoituksen numero, jos lupa tai ilmoitus tämän lain nojalla vaaditaan.

Tullin on tarkastettava ennen lähetyksen luovuttamista tullitoimipaikasta, että luovutuksensaajalla on tuontia koskeva toimintalupa tai tuonnista on tehty toimintailmoitus, jos sellainen tämän lain mukaan vaaditaan.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin tulli-ilmoitukseen sisällytettävistä tiedoista.

6 luku

Ydinmateriaalivalvonnan säännösten soveltamisrajaukset

41 §

Ydinmateriaalivalvontaa koskevien säännösten soveltamista koskeva rajaus

Mitä 4 ja 5 luvussa säädetään, ei sovelleta:
1) ympäristöön päästettyyn ydinaineeseen, kun kyse on 7 luvussa tai säteilylain 127 §:ssä tarkoitetusta radioaktiivisten aineiden päästöstä;
2) ydinainetta sisältävään radioaktiiviseen jätteeseen, kun ydinmateriaalivalvonta on päättynyt jätteen pienen ydinainepitoisuuden perusteella;
3) muuhun kuin erityisesti ydinenergian käyttöön liittyvään toimintaan tarkoitetun lopputuotteen valmistuksessa käytettyyn ydinaineeseen, johon ei kohdistu alkuperämaarajoitusta ja jota ei ole käytännössä mahdollista ottaa talteen;
4) muuhun kuin erityisesti ydinenergian käyttöön liittyvään toimintaan tarkoitetun lopputuotteen sisältämään ydinaineeseen, johon ei liity alkuperämaarajoitusta ja jota ei ole käytännössä mahdollista ottaa talteen;
5) ydinaineeseen, joka on instrumentin osana lääketieteellisessä tarkoituksessa sijoitettuna ihmisen kehoon;
6) lähtöaineeseen, kun kyse on malmirikasteesta, jossa uraanin ja toriumin pitoisuus alittaa uraani- tai toriumpitoiselle malmille säädetyt pitoisuusrajat ja jota ei kyseessä olevassa toiminnassa jatkojalosteta uraanin tai toriumin rikastamiseksi eikä luovuteta toiselle;
7) ydinaineeseen, johon komission asetuksen mukaista valvontaa ei sovelleta jollain muulla kuin 1–6 kohdassa tarkoitetulla perusteella;
8) 5 §:n 1 momentin 8 kohdan b–d alakohdassa tarkoitettuun ydinmateriaaliin, kun:
a) sitä muutetaan pysyvästi siten, että se ei enää sovellu mainitussa alakohdassa tarkoitettuun käyttötarkoitukseen; tai
b) se loppusijoitetaan ja sitä mahdollisesti koskeva alkuperämaarajoitus ei estä ydinmateriaalivalvontaa koskevien säännösten soveltamisesta vapauttamista toimintakuntoisena.

Edellä 1 momentin 1–3 ja 7 kohdassa tarkoitettu ydinmateriaalivalvontaa koskevien säännösten soveltamisesta vapauttaminen edellyttää myös, että on noudatettu asianomaiseen kohtaan sovellettavaa komission asetuksen mukaista menettelyä.

Edellä 1 momentin 8 kohdassa tarkoitettu ydinmateriaalivalvontaa koskevien säännösten soveltamisesta vapauttaminen edellyttää lisäksi, että Säteilyturvakeskus on hakemuksesta arvioinut 8 kohdan a tai b alakohdan mukaisen edellytyksen täyttyvän ja hyväksynyt ydinmateriaalivalvontaa koskevien säännösten soveltamisesta vapauttamisen. Hakemus on toimitettava Säteilyturvakeskukselle viimeistään 30 päivää ennen kuin 8 kohdassa tarkoitettu toimenpide on tarkoitus toteuttaa.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentin 8 kohdassa tarkoitettujen ydinmateriaalien ydinmateriaalivalvontaa koskevien säännösten soveltamisesta vapauttamisen edellytyksistä.

42 §

Toimintalupaa ja toimintailmoitusta koskevat poikkeukset tietyissä tilanteissa

Toimintalupaa tai toimintailmoitusta ei vaadita:
1) ydinmateriaalin luovutukseen, jos luovutus tehdään sellaisen Suomesta tapahtuvan viennin tai siirron yhteydessä, jota koskee EU-vientivalvonta-asetuksessa tarkoitettu yksittäislupa tai koontilupa taikka tässä laissa tarkoitettu Säteilyturvakeskuksen ydinjätteen vientiä tai siirtoa Suomesta koskeva hyväksyminen;
2) lähtöaineen tai erityisen halkeamiskelpoisen aineen siirtoon Suomeen, jos kyse ei ole sensitiivisistä ydinaineista ja toimintaan ei kohdistu alkuperämaarajoitusta;
3) 5 §:n 1 momentin 8 kohdan c ja d alakohdassa tarkoitettujen laitteiden, laitteistojen ja osien hallussapitoon, valmistamiseen, tuottamiseen, luovutukseen, tuontiin tai siirtoon Suomeen, jos kyse ei ole EU-vientivalvonta-asetuksessa tarkoitetusta tuotteesta ja ydinmateriaalia ei koske alkuperämaarajoitus.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin sensitiivisistä ydinaineista.

43 §

Toimintalupaa ja toimintailmoitusta koskevan vaatimuksen soveltaminen ydinlaitosten toiminnassa

Toimintalupaa tai toimintailmoitusta ei vaadita, kun luvanhaltijalle luovutetaan ydinmateriaaleja ja ne tulevat käytettäväksi ydinlaitosta koskevassa luvassa tarkoitetussa toiminnassa.

Luvanhaltijalla on myös oikeus sen mukaan kuin ydinlaitosta koskevassa luvassa tarvittaessa tarkemmin määrätään ilman toimintalupaa tai toimintailmoitusta ydinlaitoksen toiminnassa tarvittavien ja toiminnan tuloksena syntyvien:
1) 5 §:n 1 momentin 8 kohdan a–d alakohdassa tarkoitettujen ydinmateriaalien hallussapitoon, valmistukseen, tuottamiseen, käsittelyyn, käyttämiseen ja varastointiin liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella tai sen osalla, joka on luvanhaltijan hallinnassa;
2) ydinalan tietoaineistojen hallussapitoon.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään luvanhaltijasta, sovelletaan vastaavasti ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltijaan siten, että talteenottolaitokseen sovelletaan, mitä ydinlaitoksesta säädetään.

44 §

Toimintalupaa ja toimintailmoitusta koskevan vaatimuksen soveltaminen viranomaistoiminnassa

Säteilyturvakeskus saa harjoittaa ydinmateriaaleihin liittyvää toimintaa viranomaisena ilman toimintalupaa tai toimintailmoitusta. Sama koskee Kansainvälistä atomienergiajärjestöä ja Euroopan komissiota niiden suorittaessa 35 luvussa tarkoitettua valvontaa.

Säteilyturvakeskuksen on kuitenkin viranomaistoiminnassaan noudatettava, mitä 19, 21–25 ja 28 §:ssä säädetään.

III OSA

YDINLAITOKSET

7 luku

Ydinlaitosten säteilyturvallisuus

45 §

Säteilyturvallisuutta koskevien säännösten soveltaminen kuljetuksiin

Mitä tässä luvussa säädetään säteilysuojelusta ja säteilyaltistuksen rajoittamisesta, sovelletaan, jos kuljetetaan muualla kuin liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella kerralla aktiivisuudeltaan enemmän kuin 1 000 terabecquerelia:
1) erityistä halkeamiskelpoista ainetta;
2) käytettyä ydinpolttoainetta tai muuta ydinjätettä.

Luvanhaltija vastaa tässä luvussa säädettyjen kuljetusta koskevien velvoitteiden noudattamisesta, jos kuljetus liittyy luvanhaltijan ydinlaitoksen toimintaan ja luvanhaltija huolehtii kuljetuksen järjestämisestä. Muutoin velvoitteiden noudattamisesta vastaa kuljetusta koskevan hyväksymisen haltija, ja tähän sovelletaan, mitä tässä luvussa säädetään luvanhaltijasta.

Muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen radioaktiivisten aineiden ja ydinjätteiden kuljetukseen sovelletaan, mitä säteilylaissa säädetään radioaktiivisten aineiden kuljetuksesta, kuitenkin siten, että luvanhaltijaan ja kuljetusta koskevan hyväksymisen haltijaan sovelletaan, mitä toiminnanharjoittajasta säädetään.

46 §

Ydinlaitoksen radioaktiivisten aineiden päästöjen rajoittaminen häiriö- ja onnettomuustilanteissa

Väestön suojautumistoimia ydinlaitoksen onnettomuuden aikaisessa vaiheessa edellyttävän radioaktiivisten aineiden päästön mahdollisuuden on oltava erittäin pieni. Väestön laajoja suojautumistoimia tai pitkäaikaisia laajojen maa- ja vesialueiden käyttörajoituksia edellyttävän ydinlaitoksen onnettomuudesta aiheutuvan radioaktiivisten aineiden päästön mahdollisuuden on oltava erittäin pieni.

Väestön potentiaalisen altistuksen on oltava sitä pienempi, mitä todennäköisemmästä häiriö- tai onnettomuustilanteesta on kyse.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin erilaisten häiriö- ja onnettomuustilanteiden osalta väestön potentiaalisen altistuksen rajoituksista sekä seurauksista, jotka voivat johtaa maa- ja vesialueiden käyttörajoituksiin.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä erilaisista häiriö- ja onnettomuustilanteista ja niihin liittyvistä radioaktiivisen päästön mahdollisuuden rajoista, potentiaalisen altistuksen arvioinnista sekä tarpeellisista toimenpiteistä päästöjen rajoittamiseksi häiriö- ja onnettomuustilanteissa.

47 §

Työperäisen altistuksen rajoittaminen ydinlaitoksessa

Ydinlaitoksesta aiheutuvaan säteilyaltistukseen sovelletaan, mitä säteilylain 8 §:ssä ja 10 §:n 2 momentissa säädetään annosrajoista. Säteilyaltistuksen laskenta- ja määrittämisperusteisiin sovelletaan, mitä säteilylain 10 §:n 1 momentissa säädetään.

48 §

Ydinlaitoksesta aiheutuvan väestön altistuksen rajoittaminen

Luvanhaltijan on rajoitettava väestön altistusta etenkin rajoittamalla:
1) radioaktiivisten aineiden leviämistä ydinlaitoksen ulkopuolelle ja laajemmin ympäristöön riittävän tehokkaasti;
2) pääsyä ydinlaitokseen ja sen alueelle.

49 §

Annosrajoitukset ja potentiaalista altistusta koskevat rajoitukset

Luvanhaltijan on asetettava työperäisen altistuksen annosrajoitukset, kollektiivisen työperäisen altistuksen annosrajoitukset ja potentiaalista työperäistä altistusta koskevat rajoitukset ydinlaitoksen toiminnan ominaispiirteet huomioon ottaen siten, että altistuksen ennakoidaan jäävän rajoitusta pienemmäksi säteilysuojelun optimoinnin tuloksena. Potentiaalista työperäistä altistusta koskevien rajoitusten on perustuttava sellaisiin tunnistettuihin säteilyturvallisuuspoikkeamiin, joista voi aiheutua merkittävää säteilyaltistusta. Ulkopuolisen työntekijän työperäisen altistuksen annosrajoitukset on sovittava ulkopuolisen työntekijän työnantajan kanssa.

Lisäksi työperäistä ja väestön altistusta koskevat annosrajoitukset asetetaan siten, että kaikista ydinlaitoksista ja ydinaineen talteenottolaitoksista sekä säteilylain nojalla luvanvaraisista toiminnoista aiheutuvan säteilyannoksen yhteismäärän ennakoidaan jäävän annosrajaa pienemmäksi.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin väestön annosrajoituksista.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä kollektiivisen työperäisen altistuksen annosrajoitusten asettamisesta.

50 §

Työntekijöiden säteilysuojelu

Säteilytyöntekijöiden säteilysuojelu on järjestettävä säteilylain 12 luvussa säädetyllä tavalla, kuitenkin siten, että:
1) luvanhaltijaan sovelletaan, mitä toiminnanharjoittajasta säädetään;
2) säteilytyöntekijöihin sovelletaan, mitä säteilylaissa tarkoitetuista säteilytyöntekijöistä säädetään;
3) säteilytyöhön sovelletaan, mitä säteilylaissa tarkoitetusta säteilytyöstä säädetään;
4) ydinlaitoksen toimintaan ja kuljetuksiin sovelletaan, mitä säteilylaissa säädetään säteilytoiminnasta;
5) ydinlaitoksen toimintaan ja kuljetuksiin sovelletaan, mitä säteilylaissa säädetään turvallisuuslupaa edellyttävästä toiminnasta;
6) ydinlaitoksen valvonta-alue on altistusolosuhteiden perusteella jaettava vyöhykkeisiin;
7) kaikille ydinlaitoksella työskenteleville säteilytyöntekijöille on järjestettävä henkilökohtainen annostarkkailu säteilylain 92 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Sen lisäksi, mitä säteilylain 12 luvussa säädetään työntekijöiden säteilysuojelusta, luvanhaltijalla on oltava tarvittavat huonetilat, varusteet ja järjestelmälliset menettelyt säteilyolosuhteiden seuraamiseksi ydinlaitoksella sekä ydinlaitoksella tehtävien toimenpiteiden turvallisesta toteuttamisesta säteilyaltistuksen estämiseksi tai rajoittamiseksi. Toimenpiteet on suhteutettava säteilyaltistuksen määrään ja todennäköisyyteen. Luvanhaltijan on myös seurattava säännöllisesti muiden työntekijöiden kuin säteilytyöntekijöiden säteilyaltistusta, jos näiden altistus on säteilyaltistusta rajoittavista toimenpiteistä huolimatta suurempi kuin väestön annosrajoitus.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentin 6 kohdassa tarkoitetuista vyöhykkeistä sekä 2 momentissa tarkoitetuista huonetiloista, varusteista ja menettelyistä.

51 §

Ydinlaitoksen radioaktiivisten aineiden päästöjen rajoittaminen

Ydinlaitos on suunniteltava siten, että laitoksen toiminnasta aiheutuvat radioaktiivisten aineiden päästöt ympäristöön ja viemäriverkostoon ottaen huomioon niistä aiheutuva säteilyaltistus pidetään niin pienenä kuin kohtuudella on mahdollista. Tätä varten on oltava tarvittavat järjestelmät ja järjestelyt.

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että ydinlaitoksen radioaktiivisten aineiden päästöjä rajoitetaan järjestelmällisesti.

Säteilyturvakeskus antaa tarkemmat teknisluonteiset määräykset radioaktiivisten aineiden päästöjen rajoittamiseen liittyvistä järjestelmistä ja järjestelyistä sekä viemäriverkostoon tapahtuvan päästön aiheuttaman säteilyaltistuksen rajoittamisesta.

52 §

Radioaktiivisten aineiden päästöjen raja-arvot

Luvanhaltijalla on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymät radioaktiivisten aineiden päästöjen raja-arvot, joita sovelletaan ydinlaitokseen. Hyväksyminen edellyttää, että raja-arvojen mukaan väestön altistus ei ole annosrajoitusta suurempi.

Säteilyturvakeskus antaa tarkemmat teknisluonteiset määräykset päästöjen raja-arvojen asettamisessa huomioon otettavista seikoista.

53 §

Ydinlaitoksen radioaktiivisten aineiden päästöjen tavoitearvot

Luvanhaltijan on asetettava ydinlaitoksen vuosittaisille radioaktiivisten aineiden päästöille tavoitearvot ennen kuin ydinlaitoksen käyttö aloitetaan. Tavoitearvojen on perustuttava laitoksen suunniteltuun, häiriöttömään toimintaan, ja niitä on tarvittaessa muutettava.

Säteilyturvakeskus antaa tarkemmat teknisluonteiset määräykset radioaktiivisten päästöjen tavoitearvojen asettamisesta ja niihin liittyvän muutostarpeen arvioimisesta.

54 §

Ydinlaitoksen ympäristön radioaktiivisuuden perustilan selvittäminen

Ennen ydinlaitoksen käytön aloittamista on tehtävä ympäristön perustilaselvitys, jossa säteilymittauksin ja radioaktiivisten aineiden määrityksin selvitetään toimintaa edeltävä ympäristön radioaktiivisuuden lähtötilanne. Ympäristön perustilaselvityksen edellyttämät toimenpiteet ja tulokset on dokumentoitava.

Säteilyturvakeskus antaa tarkemmat teknisluonteiset määräykset ympäristön perustilaselvityksen tekemisestä ja sisällöstä.

55 §

Ydinlaitoksen päästöjen seurannan järjestäminen

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että ydinlaitoksen radioaktiivisten aineiden päästöjen seuranta järjestetään siten, että päästöt voidaan luotettavasti todentaa. Toteutuneita radioaktiivisten aineiden päästöjä on verrattava 52 §:ssä tarkoitettuihin raja-arvoihin ja 53 §:ssä tarkoitettuihin tavoitearvoihin.

Säteilyturvakeskus antaa tarkemmat teknisluonteiset määräykset radioaktiivisten aineiden päästöjen seurannan järjestämisestä.

56 §

Ydinlaitoksen ympäristön säteilytarkkailun järjestäminen

Luvanhaltijan on huolehdittava ydinlaitoksen ympäristön säteilytarkkailun järjestämisestä siten, että seurataan väestön altistuksen kannalta merkittävimpiä säteilyaltistusreittejä annosrajoitusten noudattamisen todentamiseksi. Luvanhaltijan on myös huolehdittava siitä, että laitoksen toiminnasta aiheutuvat lyhyen ja pitkän aikavälin muutokset laitoksen ympäristön radioaktiivisuuksissa tunnistetaan. Luvanhaltijan on säteilytarkkailussa lisäksi otettava huomioon muut käytettävissä olevat ympäristön radioaktiivisuutta koskevat tiedot.

Luvanhaltijalla on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä ydinlaitoksen ympäristön säteilytarkkailun järjestämistä koskeva suunnitelma. Suunnitelman hyväksyminen edellyttää, että 1 momentissa säädetyt vaatimukset täyttyvät.

Säteilyturvakeskus antaa tarkemmat teknisluonteiset määräykset ympäristön säteilytarkkailun järjestämisestä ja sitä koskevasta suunnitelmasta.

57 §

Väestön altistuksen seuranta ydinlaitoksen ympäristössä

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että väestön altistusta ydinlaitoksen ympäristössä seurataan väestön annosrajoitusten noudattamisen valvomiseksi.

Säteilyturvakeskus antaa tarkemmat teknisluonteiset määräykset väestön altistuksen seurannan järjestämisestä.

58 §

Säteilyaltistuksen rajoittaminen kuljetuksissa

Kuljetuksen osalta luvanhaltijaan sovelletaan, mitä säteilylain 15 luvussa säädetään toiminnanharjoittajan velvollisuuksista rajoittaa väestön altistusta.

Kuljetuksesta aiheutuvan työperäisen altistuksen ja väestön altistuksen rajoittamiseen sovelletaan lisäksi, mitä siitä säteilylain 8–10 §:ssä säädetään.

59 §

Säteilyturvallisuusasiantuntija

Ydinlaitoksella ja kuljetuksessa on käytettävä säteilyturvallisuusasiantuntijaa työntekijöiden ja väestön säteilysuojelun suunnittelussa, toteutuksessa ja seurannassa.

Säteilyturvallisuusasiantuntijaan sovelletaan, mitä säädetään säteilylain 32 §:ssä mainitun asiantuntijan käyttämisestä sekä säteilylain 6 luvussa kelpoisuusvaatimuksista ja säteilysuojeluosaamisesta.

60 §

Säteilyturvallisuutta koskevat tietoaineistot

Ydinlaitoksen säteilysuojelua varten on oltava riittävä ohjeistus, joka sisältää säteilysuojelun hallinnollisen, operatiivisen ja teknisen toteutuksen. Ydinlaitoksessa ja kuljetuksessa työntekijän saatavilla on oltava tämän työtä koskevat säteilyturvallisuusohjeet ja muut työntekijän säteilyturvallisuutta koskevat tarpeelliset tietoaineistot.

Säteilyturvallisuutta koskevien asiakirjojen ja niihin rinnastettavien tietoaineistojen säilyttämiseen sovelletaan, mitä säteilylain 31 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään säteilytoiminnan turvallisuutta koskevien asiakirjojen ja niihin rinnastettavien tietoaineistojen säilyttämisestä.

61 §

Työntekijöiden säteilyturvallisuutta koskeva koulutus ja perehdytys

Ydinlaitoksen ja kuljetuksen työtekijöiden säteilyturvallisuutta koskevaan koulutukseen, perehdytykseen ja ammattitaitoa ylläpitävään täydennyskoulutukseen sovelletaan, mitä säteilylain 33 ja 34 §:ssä säädetään. Luvanhaltijaan sovelletaan, mitä toiminnanharjoittajasta säädetään.

62 §

Säteilymittaukset

Ydinlaitoksen turvallisuuden ja työntekijöiden ja väestön säteilyturvallisuuden varmistamiseksi sekä ydinlaitoksen säteilyolosuhteiden seuraamiseksi tehtävissä säteilymittauksissa on käytettävä tarkoitukseen soveltuvia ja luotettavia säteilymittausjärjestelmiä.

Ydinlaitoksilla käytettäviin annosmittauspalveluihin ja kuljetusten yhteydessä tehtäviin säteilymittauksiin sovelletaan, mitä säteilylain 9 luvussa säädetään.

Säteilyturvakeskus antaa tarkemmat teknisluonteiset määräykset 1 ja 2 momenteissa tarkoitetuista säteilymittausjärjestelmistä, säteilymittausten luotettavuuden varmistamisesta, kalibroinnista, mittaustarkkuudesta, käytöstä ja soveltuvuudesta käyttötarkoitukseen.

63 §

Laboratoriossa tehtävät mittaukset ja analyysit

Radioaktiivisten aineiden päästönäytteiden, ympäristön säteilytarkkailun näytteiden mittaukset ja säteilyturvallisuuden kannalta merkittävät kemialliset ja radiokemialliset analyysit on tehtävä akkreditoiduin menetelmin.

Säteilyturvakeskus voi luvanhaltijan hakemuksesta hyväksyä akkreditoidun menetelmän sijaan vaihtoehtoisen menetelmän käytön, jos tähän on perusteltu syy ja luvanhaltija on varmistanut laboratorion toiminnan ja sen tuottamien tulosten laadun ja luotettavuuden.

8 luku

Ydinlaitoksen sijaintipaikka

64 §

Ydinlaitoksen sijaintipaikkaa koskevat vaatimukset

Ydinlaitoksen sijaintipaikan on sovelluttava suunniteltuun toimintaan siten, että ydinlaitosta voidaan käyttää ja se voidaan poistaa käytöstä tai sulkea sijaintipaikalla turvallisesti ottaen huomioon lähiympäristön toiminnot ja väestö sekä laitokseen kohdistuvat ulkoiset turvallisuusuhat ja muut mahdolliset ulkoiset tapahtumat.

Loppusijoituslaitoksen sijaintipaikan valinnassa on otettava huomioon myös loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeinen pitkäaikaisturvallisuus.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä sijaintipaikan soveltuvuudesta.

65 §

Ydinlaitoksen suojavyöhyke

Ydinlaitoksella on oltava suojavyöhyke.

Ydinlaitoksen suojavyöhyke on määritettävä siten, että onnettomuustilanteissa sen ulkopuolella ei suurella todennäköisyydellä ole väestön evakuoimistarvetta säteilystä terveydelle suoraan aiheutuvien vakavien haittavaikutusten estämiseksi tai rajoittamiseksi. Suojavyöhykkeen sisältä evakuointi on voitava toteuttaa tehokkaasti.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkemmat teknisluonteiset määräykset suojavyöhykkeen määrittämisestä sekä haittavaikutusten estämiseksi ja rajoittamiseksi tarvittavista toimenpiteistä.

66 §

Ydinlaitoksen varautumisalue

Ydinlaitoksella on oltava varautumisalue.

Ydinlaitoksen varautumisalue on määritettävä siten, että onnettomuustilanteessa sen ulkopuolella ei suurella todennäköisyydellä ole tarvetta kiireellisille toimenpiteille väestön terveydelle aiheutuvien myöhäisten haittavaikutusten rajoittamiseksi.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä varautumisalueen määrittämisestä ja haittavaikutusten rajoittamiseksi tarvittavien toimenpiteiden arvioinnista.

67 §

Ydinlaitoksen sijaintipaikan soveltuvuuden arviointi

Ydinlaitoksen sijaintipaikan soveltuvuus on arvioitava. Soveltuvuuden arvioimiseksi on selvitettävä sijaintipaikan ominaisuudet, yleistiedot laitospaikalle suunnitelluista ydinlaitoksista ja niihin liittyvistä toiminnoista, alustavat tiedot valmiusjärjestelyjen, turvajärjestelyjen ja kuljetusjärjestelyjen toteuttamisesta sijaintipaikalla sekä kartoitettava sijaintipaikan lähiympäristö. Arvioinnissa on käytettävä luotettavia tutkimus-, laskenta- ja arviointimenetelmiä sekä riittävää asiantuntemusta ja laadunhallintaa.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä sijaintipaikan ominaisuuksien selvittämisestä, soveltuvuuden arvioinnista ja loppusijoituslaitoksen osalta pitkäaikaisturvallisuuden arvioinnista sekä vaadittavasta asiantuntemuksesta ja laadunhallinnasta.

68 §

Ydinlaitoksen sijaintipaikan soveltuvuuslausunto

Ydinlaitoksen sijaintipaikan soveltuvuudesta on oltava Säteilyturvakeskuksen lausunto. Loppusijoituslaitoksen sijaintipaikan soveltuvuuslausunto käsitellään ja ratkaistaan samanaikaisesti kuin loppusijoituslaitoksen konseptiarviota koskeva lausunto.

Ydinlaitoksen sijaintipaikan soveltuvuuslausunnossa on otettava kantaa hakijan esittämien suunnitelmien ja arvion perusteella suojavyöhykettä, varautumisaluetta, ydinlaitoksen ja kuljetusten turvajärjestelyjä ja ydinlaitoksen valmiusjärjestelyjä koskevien vaatimusten sekä vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetussa laissa (541/2023) säädettyjen vaatimusten täyttymiseen.

Ydinlaitoksen sijaintipaikan soveltuvuuslausunnossa voidaan ottaa kantaa siihen, mitä 67 §:ssä tarkoitetussa selvittämisessä ja arvioinnissa on erityisesti otettava huomioon.

69 §

Ydinlaitoksen sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden määrittäminen

Ydinlaitoksen sijaintipaikan soveltuvuudesta tehdyn arvioinnin perusteella on määritettävä ydinlaitoksen sijaintipaikan ominaisuuksista johtuvat suunnitteluperusteet siten, että niiden mukaan suunniteltu ydinlaitos on sijaintipaikalla turvallinen. Loppusijoituslaitoksen osalta on lisäksi määritettävä sijaintipaikasta johtuvat suunnitteluperusteet siten, että otetaan alustavasti huomioon pitkäaikaisturvallisuus ja luonnollisten vapautumisesteiden turvallisuusominaisuudet.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä suunnitteluperusteiden määrittämisestä.

70 §

Ydinlaitoksen sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden vahvistaminen

Säteilyturvakeskuksen on sitovassa lausunnossa vahvistettava ydinlaitoksen sijaintipaikasta johtuvat suunnitteluperusteet. Lausunnon antaminen edellyttää, että sijaintipaikan arvioinnissa on noudatettu, mitä 64 ja 67 §:ssä säädetään, ja 69 §:ssä säädetyt tavoitteet täyttyvät.

Säteilyturvakeskus voi ydinlaitoksen sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden vahvistamista koskevassa lausunnossa ottaa kantaa:
1) sijaintipaikalle sijoitettavien ydinlaitosten ja niihin liittyvien toimintojen turvallisuuden varmistamiseen;
2) ydinlaitosta valmisteleviin toimenpiteisiin sijaintipaikalla siten, että sijaintipaikan ominaisuuksien täydentävälle selvittämiselle ei muodostu esteitä;
3) ulkoisten tapahtumien ja ympäristössä olevien toimintojen ja ympäristön vaikutusten täydentäviin tutkimuksiin sekä niiden perusteella tehtäviin arviointeihin ja niistä seuraaviin muutoksiin laitoksen suunnittelussa.

71 §

Sijaintipaikan ominaisuuksien seuranta

Ydinlaitoksen sijaintipaikan ominaisuuksien selvittämistä ja seurantaa on jatkettava ydinlaitoksen rakentamisen ja käytön aikana. Tällöin on erityisesti arvioitava, onko:
1) ydinlaitoksen sijaintipaikalla tai sen läheisyydessä tapahtunut sellaisia muutoksia, jotka voivat vaikuttaa merkittävästi sijaintipaikalle rakennettavien tai rakennettujen ydinlaitosten taikka ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetusten turvallisuuteen taikka valmiusjärjestelyjen tai turvajärjestelyjen toteuttamiseen;
2) sijaintipaikan ominaisuuksista saatu sellaista uutta tietoa, jolla on olennainen merkitys sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden kannalta.

Loppusijoituslaitoksen sijaintipaikan ominaisuuksia ja niissä tapahtuvia muutoksia on seurattava loppusijoituslaitoksen lopulliseen sulkemiseen asti.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä sijaintipaikan ominaisuuksien seurannasta.

9 luku

Ydinlaitoksen turvallisuutta koskevat yleiset vaatimukset

72 §

Ydinlaitoksen suunnitteluvaatimus

Ydinlaitos on suunniteltava turvalliseksi.

Suunnittelun ensisijainen tavoite turvallisuuden kannalta on onnettomuuksien estäminen. Ydinlaitoksen sekä sen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden suunnittelussa on varauduttava

ydinlaitoksen häiriö- ja onnettomuustilanteisiin. Varautuminen edellyttää suojautumista ulkoisilta ja sisäisiltä tapahtumilta, ikääntymisen hallintaa sekä turvallisuuteen liittyvien inhimillisten tekijöiden hallintaa. Onnettomuuden todennäköisyyden on oltava sitä pienempi, mitä vakavampi onnettomuuden seuraus saattaisi olla ihmisille, ympäristölle tai omaisuudelle. Turvallisuussuunnittelun perustana on käytettävä 46 §:ssä tarkoitettuja väestön potentiaalisen altistuksen rajoituksia.

Ydinlaitos on lisäksi suunniteltava siten, että ydinlaitos, sen järjestelmät, rakenteet ja laitteet sekä ydinlaitosta käyttävä organisaatio toimivat kokonaisuutena ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta luotettavasti.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinlaitoksen suunnitteluperusteista, häiriö- ja onnettomuustilanteisiin sekä sisäisiin ja ulkoisiin uhkiin varautumisesta, ikääntymisen hallinnasta, turvallisuuteen liittyvien inhimillisten tekijöiden hallinnasta, ydinlaitoksen ja sitä käyttävän organisaation muodostaman kokonaisuuden suunnittelusta sekä muista suunnittelussa huomioon otettavista asioista.

73 §

Ydinlaitoksen turvallisuustoiminnot ja niiden suojaaminen

Ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamisessa on ensisijaisesti hyödynnettävä suunnitteluratkaisuin saavutettavissa olevia luontaisia turvallisuusominaisuuksia. Lisäksi ydinlaitoksessa on oltava turvallisuustoiminnot, joilla varmistetaan häiriötilanteiden hallinta, ehkäistään onnettomuustilanteiden syntyminen ja eteneminen sekä lievennetään onnettomuustilanteiden seurauksia.

Ydinlaitoksen turvallisuus on varmistettava peräkkäisillä ja toisistaan riippumattomilla suojauksilla (*syvyyssuuntainen turvallisuusperiaate*). Turvallisuustoimintojen luotettavuuden varmistamiseksi on tarvittavassa laajuudessa käytettävä rinnakkaisia ja toisistaan erillään olevia osajärjestelmiä tai laitteita sekä keskenään erilaisia järjestelmiä ja laitteita (*moninkertaisuus-, erottelu- ja erilaisuusperiaatteet*).

Ydinlaitoksessa on oltava järjestelmät, rakenteet ja laitteet, jotka suojaavat ydinlaitosta ja sen turvallisuustoimintoja ulkoisilta ja sisäisiltä tapahtumilta.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä turvallisuustoimintojen ja niiden suojaamisen suunnittelun perusteista ja toteutuksesta sekä syvyyssuuntaisen turvallisuusperiaatteen ja moninkertaisuus-, erottelu- ja erilaisuusperiaatteiden toteuttamisesta ydinlaitoksessa.

74 §

Ydinlaitoksen hallinta

Ydinlaitoksen ohjaamiseksi sekä sen tilan seuraamiseksi ja hallitsemiseksi on oltava tavanomaisessa käytössä sekä häiriö- ja onnettomuustilanteissa tarvittavat järjestelmät, menettelyt ja huonetilat.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetuista järjestelmistä, menettelyistä ja huonetiloista.

75 §

Ydinpolttoaineen ja ydinjätteiden käsittelyyn varautuminen

Ydinlaitos on suunniteltava sellaiseksi, että sen toiminnan yhteydessä tai seurauksena syntyy niin vähän ydinjätettä kuin kohtuudella käytännöllisin toimenpitein on mahdollista sekä radioaktiivisuuden että määrän suhteen ottaen huomioon ydinlaitoksen toiminnan laajuus ja tässä laissa säädetyt turvallisuutta koskevat vaatimukset.

Ydinlaitoksessa on oltava järjestelmät, menettelyt ja huonetilat, jotka ovat tarpeen laitoksen ydinpolttoaineiden ja ydinjätteiden turvallista käsittelyä ja varastointia varten.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinjätteen syntymisen rajoittamiseen liittyvistä suunnitteluratkaisuista sekä ydinpolttoaineen ja ydinjätteiden käsittelyyn ja varastointiin tarkoitetuista järjestelmistä, menettelyistä ja huonetiloista.

76 §

Säteilyaltistuksen rajoittaminen suunnitteluratkaisuilla

Työntekijöiden säteilyaltistusta on rajoitettava ydinlaitoksen huonetilojen suunnitelulla sekä huonetiloihin sijoitettavien järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden sijoitussuunnittelulla. Järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden materiaalivalinnoilla sekä muilla suunnitteluratkaisuilla on rajoitettava radioaktiivisten aineiden syntymistä, kulkeutumista ja tarkoituksetonta kertymistä.

Ydinlaitoksen järjestelmät, rakenteet, laitteet ja huonetilat, joihin voi kertyä tai joissa voi muodostua työntekijöiden säteilyaltistuksen kannalta merkittäviä määriä radioaktiivisia aineita, on voitava puhdistaa radioaktiivisista aineista sen mukaan kuin se on kohtuudella käytännöllisin toimenpitein mahdollista.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä säteilytyöntekijöiden säteilyaltistuksen rajoittamiseen tarkoitetuista järjestelmistä, rakenteista ja laitteista ja muista siihen tarvittavista ydinlaitoksen suunnitteluratkaisuista.

77 §

Ydinlaitoksen järjestelmät, rakenteet ja laitteet

Ydinlaitoksen järjestelmät, rakenteet ja laitteet on suunniteltava, valmistettava, rakennettava, asennettava ja niitä on käytettävä siten kuin niiden merkitys ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta edellyttää. Sama koskee niihin kohdistettavia kunnossapitotoimenpiteitä, tarkastuksia ja testauksia. Ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta tärkeiden järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden ikääntymisen hallintaan on myös varauduttava.

Ydinlaitoksen järjestelmät, rakenteet ja laitteet on luokiteltava sen mukaan, mikä niiden merkitys on turvallisuustoimintojen toteuttamisessa (*turvallisuusluokitus*). Lisäksi ne on luokiteltava sen mukaan, mitä niiden kestävyydeltä vaaditaan turvallisuustoimintojen toteuttamiseksi maanjäristystilanteissa (*maanjäristysluokitus*). Loppusijoituslaitoksen vapautumisesteiksi tarkoitetut rakenteet ja niihin välittömästi liittyvät rakenteet on luokiteltava sen mukaan, mikä niiden merkitys on pitkäaikaisturvallisuuden toteuttamisessa (*vaativuusluokitus*).

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetun turvallisuustavoitteen toteuttamisesta sekä järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden turvallisuusluokituksesta, maanjäristysluokituksesta ja vaativuusluokituksesta ja niiden vaikutuksesta ydinlaitosta koskevien vaatimusten soveltamiseen.

78 §

Ydinlaitoksen käytöstäpoistoon varautuminen

Ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen suunnittelussa ja käytössä on varauduttava laitoksen turvalliseen käytöstäpoistoon. Käytöstäpoisto on myös suunniteltava siten, että loppusijoitettavan ydinjätteen määrä jää niin vähäiseksi kuin kohtuudella käytännöllisin toimenpitein on mahdollista.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinlaitoksen käytöstäpoiston suunnittelusta.

79 §

Pitkäaikaisturvallisuus loppusijoituslaitoksen suunnittelussa

Loppusijoituslaitoksen suunnittelussa lähtökohdaksi on otettava laitoksen pitkäaikaisturvallisuuden kannalta merkittävien ominaisuuksien säilyminen olennaisilta osin suotuisina loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeen niin kauan kuin turvallisuuden varmistaminen edellyttää.

Loppusijoituslaitoksen suunnittelun on perustuttava sellaisiin pitkäaikaisturvallisuuden kannalta tarpeellisiin turvallisuustoimintoihin, joilla ydinjäte eristetään elinympäristöstä sekä radioaktiivisten aineiden vapautumista ja niiden kulkeutumista ympäristöön rajoitetaan. Nämä turvallisuustoiminnot on toteutettava toisiaan täydentävillä peräkkäisillä vapautumisesteillä. Loppusijoituslaitoksen pitkäaikaisturvallisuus ei saa olla riippuvainen yksittäisen pitkäaikaisturvallisuuden kannalta tarpeellisen turvallisuustoiminnon tai vapautumisesteen toiminnasta.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä loppusijoituslaitosten pitkäaikaisturvallisuuden turvallisuustoimintojen ja vapautumisesteiden suunnittelun perusteista.

80 §

Ydinlaitoksen suunnittelua koskeva täydentävä vaatimus

Ydinlaitoksen suunnittelussa on varauduttava ydinmateriaalivalvontaa, säteilyvaaratilanteita, valmiustilanteita ja muiden tässä laissa säädettyjen, ydinlaitosta koskevien velvoitteiden noudattamiseen.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetuista vaatimuksista ja niiden huomioon ottamisesta suunnittelussa.

10 luku

Ydinlaitoksen suunnittelun arviointi ja hyväksyminen

81 §

Ydinlaitoskonseptin arviointi

Ydinlaitoskonseptista on oltava Säteilyturvakeskuksen arvio sen varmistamiseksi ennalta, että ydinlaitoksen suunnittelussa sekä alustavasti myös rakentamisessa, käytössä ja käytöstäpoistossa tai sulkemisessa noudatetaan, mitä tässä laissa säädetään ydinlaitoksen turvallisuudesta, ja mahdollisten muutostarpeiden tunnistamiseksi. Arviossa on tarkasteltava:
1) ydinlaitoksen turvallisuuden perusteita ja loppusijoituslaitoksen osalta myös pitkäaikaisturvallisuuden perusteita;
2) laskennallisia, kokeellisia ja muita menetelmiä, joiden perusteella laitoskonseptin turvallisuus on tarkoitus osoittaa luotettavasti;

3) ydinlaitoskonseptin suunnitteluun liittyviä menettelyitä, osaamista ja kokemusta sekä toimitusketjua ja sen hallintaa;
4) ydinvoimalaitoksen osalta myös ydinpolttoainehuoltoon varautumista.

Säteilyturvakeskus antaa ydinlaitoskonseptin arvion perusteella hakijalle lausunnon. Lausunnossa otetaan kantaa siihen, onko ilmennyt seikkoja, joiden perusteella laitoskonseptin mukaista ydinlaitosta ei olisi mahdollista suunnitella, rakentaa, käyttää sekä poistaa käytöstä tai sulkea tässä laissa säädettyjen turvallisuutta koskevien vaatimusten mukaisesti. Lausunnossa on myös todettava arvioinnissa esille tulleet ratkaisut, jotka edellyttävät ydinlaitoskonseptiin muutoksia turvallisuutta koskevien vaatimusten täyttämiseksi.

Loppusijoituslaitoksen konseptia koskeva lausunto käsitellään ja ratkaistaan samanaikaisesti kuin laitoksen sijaintipaikan soveltuvuuslausunto.

82 §

Ennakkotieto

Säteilyturvakeskus voi hakemuksesta päättää antaa ennakkotiedon siitä, miltä osin ydinlaitokseen suunniteltu järjestelmä, rakenne tai laite tai niiden muodostama kokonaisuus taikka turvallisuuden osoittamisessa käytettävä menettely täyttää tässä laissa säädetyt vaatimukset. Ennakkotietoa koskeva hakemus voidaan käsitellä ja ratkaista, kun asiassa on annettu ydinlaitoskonseptia koskeva lausunto.

Säteilyturvakeskus noudattaa antamaansa ennakkotietoa hakemuksesta, kun se käsittelee ja ratkaisee tässä laissa tarkoitetun järjestelmää, rakennetta tai laitetta koskevan asian. Ennakkotietoa ei kuitenkaan noudateta, jos:
1) ennakkotietoa koskevassa hakemuksessa annetut tiedot olivat siinä määrin virheelliset tai puutteelliset, että sillä olisi ollut vaikutusta asian ratkaisemiseen;
2) laitoskonseptia tai ennakkotiedon kohteena olevaa järjestelmää, rakennetta tai laitetta on muutettu tavalla, jolla on muu kuin vähäinen merkitys laitoksen turvallisuuden kannalta, tai siten, että se ei enää vastaa sitä, mitä on ratkaistu ennakkotiedossa; tai
3) päätöksessä sovellettu lainkohta on muuttunut tai säännöksen tulkinta on muuttunut tuomioistuimen päätöksellä siten, että ennakkotiedossa ratkaistu asia ei enää ole voimassa olevan lain tai sen tulkinnan mukainen.

83 §

Ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun hyväksyminen

Ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä. Hyväksyminen edellyttää, että ydinlaitos täyttää tämän lain ydinlaitoksen turvallisuutta ja muut ydinlaitosta ja sen sijaintipaikkaa koskevat vaatimukset ottaen huomion myös sijaintipaikasta johtuvien suunnitteluperusteiden vahvistamista ja ydinlaitoskonseptia koskevissa lausunnoissa esitetyt asiat.

84 §

Ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelun muuttaminen rakentamisen aikana

Ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnitteluun tehtävän muutoksen on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä, jos se:
1) muuttaa ydinlaitoksen toiminnallista kokonaisuutta taikka ydinlaitoksen turvallisuustoimintoja toteuttavan järjestelmän tai järjestelmien suunnitteluperustetta, toimintaperiaatetta tai keskeisiä riippuvuuksia; tai
2) voi vaikuttaa ydinlaitoksen järjestelmän tai järjestelmien turvallisuustoimintojen suorittamiseen tai niiden suojaamiseen ulkoisilta tai sisäisiltä tapahtumilta.

85 §

Ydinlaitoksen järjestelmien merkittävä muuttaminen ydinlaitoksen käytön aikana

Ydinlaitokseen sen käytön aikana tehtävän muutoksen periaatesuunnitelman on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä, jos muutos:
1) vaikuttaa ydinlaitoksen turvallisuustoimintojen toiminnalliseen tai rakenteelliseen kokonaisuuteen; tai
2) muuttaa ydinlaitoksen turvallisuustoimintoja toteuttavan järjestelmän tai järjestelmien suunnitteluperustetta, toimintaperiaatetta tai keskeisiä riippuvuuksia.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua periaatesuunnitelmaa tarkentavan järjestelmäsuunnittelun on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä.

86 §

Ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttava järjestelmiin kohdistuva muutos ydinlaitoksen käytön aikana

Ydinlaitokseen sen käytön aikana tehtävää muutosta koskeva suunnitelma on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä, jos muutos voi vaikuttaa ydinlaitoksen järjestelmän tai järjestelmien turvallisuustoimintojen suorittamiseen tai niiden suojaamiseen ulkoisilta tai sisäisiltä tapahtumilta.

87 §

Säteilymittausjärjestelmien muutokset rakentamisen tai käytön aikana

Ydinlaitoksen muuhun kuin turvallisuustoimintoja ohjaavaan säteilymittausjärjestelmään tehtävän muutoksen suunnitelman on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä, jos muutos vaikuttaa olennaisesti säteilymittausjärjestelmän luotettavuuteen tai periaatteisiin.

88 §

Ydinlaitoksen järjestelmien vähäiset muutokset

Muista kuin 84–86 §:ssä tarkoitetuista, ydinlaitoksen rakentamisen tai käytön aikana turvallisuuden kannalta tärkeisiin järjestelmiin tehtävistä muutoksista on toimitettava ennen niiden toteuttamista Säteilyturvakeskukselle tiedoksi yhteenveto. Sama koskee ydinlaitoksen säteilymittausjärjestelmän muuta kuin 84–87 §:ssä tarkoitettua muutosta.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä yhteenvetoon sisällytettävistä tiedoista.

89 §

Ydinlaitoksen järjestelmiin rinnastettavat kokonaisuudet

Ydinlaitoksen toiminnan kannalta ydinlaitoksen järjestelmään rinnastettavaan tärkeään kokonaisuuteen tehtävää muutosta koskeva suunnitelma on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä, jos muutoksella voi olla muu kuin vähäinen vaikutus ydinlaitoksen turvallisuuteen tai ydinjätehuollon toteutukseen.

90 §

Ydinlaitosta koskevan suunnittelun hyväksyminen

Säteilyturvakeskus hyväksyy 84, 86, 87 ja 89 §:ssä tarkoitetun muutossuunnitelman sekä 85 §:ssä tarkoitetun periaatesuunnitelman ja sitä tarkentavan järjestelmäsuunnittelun, jos 83 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät.

91 §

Muutosten vaikutus muihin ydinlaitosta koskeviin suunnitelmiin ja menettelyihin

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että ydinmateriaalivalvontaa, ydinlaitoksen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden ikääntymisen hallintaa, säteilyvaaratilanteita, turvajärjestelyjä, valmiustilanteita ja käytöstäpoistoa koskevien sekä muiden tässä laissa säädettyjen vaatimuksien

noudattamiseksi tehdään muutokset, jotka ovat tarpeen 84–89 §:ssä tarkoitettujen ydinlaitoksen ja sen järjestelmien muutosten takia.

92 §

Järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden luokituksen muuttaminen

Luvanhaltija saa hakea järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden turvallisuusluokituksen ja maanjäristysluokituksen muuttamista myös muutoin kuin osana 84–87 ja 89 §:ssä tarkoitettuja ydinlaitoksen ja sen järjestelmien muutoksia.

Säteilyturvakeskus hyväksyy turvallisuusluokituksen ja maanjäristysluokituksen muuttamisen, jos 77 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät.

93 §

Loppusijoituslaitoksen suunnittelun muuttaminen tai tarkentaminen

Jos loppusijoituslaitoksen suunnittelua muutetaan tai tarkennetaan 84–87 §:ssä tarkoitetulla tavalla laitoksen rakentamisen tai käytön aikana, loppusijoituslaitoksen suunnittelun hyväksymisessä sovelletaan 90 §:ää siten, että vaikutus arvioidaan myös loppusijoituslaitoksen pitkäaikaisturvallisuuden kannalta.

94 §

Ydinlaitoksen turvallisuusseloste

Ydinlaitoksesta on laadittava turvallisuusseloste, joka sisältää ydinlaitoksen teknisen turvallisuuden arvioimiseksi tarvittavat tiedot ydinlaitoksesta, sen järjestelmistä, rakenteista, laitteista ja sijaintipaikaista sekä turvallisuuden osoittamisesta.

Ydinlaitoksen turvallisuusseloste on ydinlaitoksen rakentamisen ja käytön aikana pidettävä ajan tasalla. Turvallisuusselosteeseen on sisällytettävä ydinlaitokseen tehdyt muutokset siten, että ydinlaitoksen turvallisuudesta säilyy kokonaisuudessaan riittävä käsitys.

Säteilyturvakeskus antaa tarkemmat teknisluonteiset määräykset turvallisuusselosteessa kuvattavista asioista.

95 §

Luvanhaltijan tietojenantovelvollisuus

Luvanhaltijan on pidettävä yleiskuvaus laitoksesta ja noudatetuista turvallisuusperiaatteista yleisesti nähtävillä.

Tietoaineistojen salassapidosta säädetään 440 §:ssä.

11 luku

Ydinlaitoksen rakennukset, rakenteet ja laitteet

96 §

Ydinlaitoksen rakennuksia ja rakenteita koskevat tekniset vaatimukset

Ydinlaitoksen rakennukset on suunniteltava ja rakennettava ja sen rakenteet suunniteltava ja valmistettava sellaisiksi, että ydinlaitoksen turvallisuus ei vaarannu. Lisäksi on noudatettava, mitä rakentamislain 29, 31–34, 39 ja 40 §:ssä säädetään rakentamisen ja rakenteiden olennaisista teknisistä vaatimuksista.

Säteilyturvakeskus voi hyväksyä, että rakentamislain 31–34, 39 ja 40 §:n nojalla annetun säännöksen mukaisesta tarkemmasta teknisestä vaatimuksesta poiketaan, jos poikkeaminen on ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta välttämätöntä ja asianomaisen rakentamislaissa tarkoitetun olennaisen teknisen vaatimuksen noudattaminen ei vaarannu.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä rakenteiden ja laitteiden suunnittelussa ja valmistuksessa sekä rakentamisessa käytettävien teknisten ratkaisujen perusteista.

97 §

Ydinteknisiä mekaanisia laitteita koskevat tekniset vaatimukset

Ydintekniset mekaaniset laitteet on suunniteltava ja valmistettava sellaisiksi, että ydinlaitoksen turvallisuus ei vaarannu.

Ydinteknisiin painelaitteisiin sovelletaan lisäksi, mitä painelaitelaissa säädetään niitä koskevista turvallisuusvaatimuksista. Ydinteknisten koneiden on täytettävä EU:n koneasetuksen mukaiset terveyttä ja turvallisuutta koskevat vaatimukset siltä osin kuin niiden noudattaminen ei vaaranna ydinlaitoksen turvallisuutta. Mainitun asetuksen mukainen terveyttä ja turvallisuutta koskeva tavoite on toteutettava muilta osin sellaisella tavalla, joka ei vaaranna ydinlaitoksen turvallisuutta.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinlaitoksen turvallisuuden edellyttämistä teknisistä ratkaisuista ydinteknisissä mekaanisissa laitteissa.

98 §

Ydinlaitoksen sähkö- ja automaatiojärjestelmiä koskevat tekniset vaatimukset

Ydinlaitoksen sähkö- ja automaatiojärjestelmät on suunniteltava ja valmistettava sellaisiksi, että ydinlaitoksen turvallisuus ei vaarannu.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinlaitoksen turvallisuutta koskevan vaatimuksen edellyttämistä teknisistä ratkaisuista ydinlaitoksen sähkö- ja automaatiojärjestelmissä.

99 §

Ydinlaitoksen rakenteita ja laitteita koskevien vaatimusten noudattamisen varmistaminen

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että ydinlaitoksen rakenteen, laitteen ja järjestelmän vaatimustenmukaisuus arvioidaan sen mukaan kuin jäljempänä säädetään.

Lisäksi sovelletaan, mitä muualla laissa tai Euroopan unionin asetuksessa säädetään rakenteiden ja laitteiden vaatimuksista ja vaatimustenmukaisuuden arvioinnista.

100 §

Ydinlaitoksen rakenteiden ja laitteiden yleiset vaatimusmäärittelyt

Ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttaviin rakenteisiin ja laitteisiin sovellettavat vaatimukset ja soveltamisohjeet sekä niiden noudattamisen varmistamiseksi tarvittavat vaatimustenmukaisuuden arviointi- ja muut menettelyt on määriteltävä (*yleiset vaatimusmäärittelyt*). Yleiset vaatimusmäärittelyt on pidettävä ajan tasalla.

Yleisten vaatimusmäärittelyjen on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymät. Hyväksymisen edellytyksenä on, että rakenteeseen tai laitteeseen sovellettavat vaatimukset, soveltamisohjeet ja menettelyt muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden, jonka perusteella rakenteen tai laitteen voidaan arvioida toimivan luotettavasti osana ydinlaitosta.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä yleisiin vaatimusmäärittelyihin sisällytettävistä asiakokonaisuuksista ja vaatimusmäärittelyjen arvioinnin perusteista.

101 §

Ydinlaitoksen rakenteita ja laitteita koskevat yksityiskohtaiset tekniset suunnitelmat

Ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavista rakenteista ja laitteista on laadittava yksityiskohtainen tekninen suunnitelma, jossa noudatetaan hyväksyttyä ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelua ja siihen hyväksyttyjä muutoksia ja tarkennuksia sekä asianomaista rakennetta tai laitetta koskevia hyväksyttyjä yleisiä vaatimusmäärittelyjä. Suunnitelmassa on kuvattava rakenne tai laite, sen käyttöpaikkaan perustuvat suunnitteluperusteet, sovellettavat vaatimukset, noudatettavat soveltamisohjeet sekä valmistuksen valvontaa koskevat menettelyt ja vaatimustenmukaisuuden arviointi- ja muut menettelyt. Suunnitelmassa on myös selvitettävä, miten rakenne toimii ydinlaitoksen osana tai laite ydinlaitoksen järjestelmän osana siten, että ydinlaitoksen turvallisuus ei vaarannu.

Yksityiskohtaista teknistä suunnitelmaa ei vaadita sellaisille ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttaville rakenteille tai laitteille, joiden osalta yleiset vaatimusmäärittelyt sisältävät 1 momentissa tarkoitetut tiedot ja Säteilyturvakeskus on hyväksynyt poikkeamisen yksityiskohtaista teknistä suunnitelmaa koskevasta vaatimuksesta osana yleisten vaatimusmäärittelyjen hyväksymistä.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä yksityiskohtaisiin teknisiin suunnitelmiin sisällytettävistä asiakokonaisuuksista.

102 §

Yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman tarkastaminen

Yksityiskohtainen tekninen suunnitelma on tarkastettava. Ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittävän rakenteen ja laitteen sekä ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavan sähkö- ja automaatiojärjestelmän järjestelmäalustan yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman tarkastaa Säteilyturvakeskus. Muilta osin yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman tarkastaa tämän lain mukaisesti hyväksytty tarkastuslaitos. Säteilyturvakeskus voi hakemuksesta tarkastaa myös tällaisen muun rakenteen tai laitteen yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman, jos se liittyy kiinteästi sellaiseen yksityiskohtaiseen tekniseen suunnitelmaan, jonka tarkastaminen on Säteilyturvakeskuksen tehtävä.

Yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman tarkastuksessa selvitetään, täyttyvätkö 101 §:ssä säädetyt vaatimukset ja onko suunnitelma muutoinkin tehty ydinlaitoksen turvallisuutta koskevan tavoitteen kannalta asianmukaisesti sekä ottaen huomioon, mitä Säteilyturvakeskus on hyväksynyt sovellettavassa yleisessä vaatimusmäärittelyssä ja ydinlaitoksen järjestelmien osalta kokonais- ja järjestelmäsuunnittelussa tai siihen tehdyissä muutoksista. Ydinteknisen rakenteen

ja mekaanisen laitteen yksityiskohtainen tekninen suunnitelma tarkastetaan osana vaatimustenmukaisuuden arviointia.

Ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittävän rakenteen tai laitteen valmistuksen saa aloittaa vasta, kun sitä koskevan yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman on tarkastuksessa todettu täyttävän säädetyt vaatimukset, jollei Säteilyturvakeskus ole yleisessä vaatimusmäärittelyssä hyväksynyt, että yksityiskohtaista teknistä suunnitelmaa koskevasta vaatimuksesta saadaan poiketa tai valmistuksen saa perustellusta syystä aloittaa ennen yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman hyväksymistä. Tämä ei kuitenkaan rajoita sellaisten valmistukseen liittyvien toimenpiteiden suorittamista, joilla ei ole valmiiseen rakenteeseen tai laitteeseen merkittävää turvallisuusvaikutusta.

103 §

Ydinteknisten rakenteiden ja mekaanisten laitteiden vaatimustenmukaisuuden arvioinnin perusteet

Säteilyturvakeskus tekee ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittävien ydinteknisten rakenteiden ja mekaanisten laitteiden vaatimustenmukaisuuden arvioinnit. Sama koskee näiden rakenteiden ja laitteiden sellaisia varaosia, jotka ovat turvallisuustoimintojen toteuttamisen kannalta merkittäviä. Säteilyturvakeskus voi tehdä myös muiden kuin mainittujen rakenteiden ja laitteiden vaatimustenmukaisuuden arvioinnit, jos se on arvioinnin tavoitteen ja tehokkaan toteuttamisen kannalta perusteltua. Muutoin vaatimustenmukaisuuden arvioinnit tekee tämän lain mukaisesti hyväksytty tarkastuslaitos.

Luvanhaltijan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle tai tarkastuslaitokselle vaatimustenmukaisuuden arviointia varten tarvittavat tiedot, suunnitelmat ja niiden perusteet sekä järjestettävä Säteilyturvakeskukselle tai tarkastuslaitokselle riittävät edellytykset valvoa valmistusta ja saada valmistajalta tietoja.

Sellaisen ydinteknisen rakenteen ja mekaanisen laitteen, jonka vaatimustenmukaisuus on arvioitu tämän lain mukaisesti, saa ainoastaan asentaa sellaiseen ydinlaitokseen ja käyttää sellaisessa ydinlaitoksessa, johon se yleisten vaatimusmäärittelyjen ja yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman mukaan soveltuu.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä vaatimustenmukaisuuden osoittamisesta ja sitä varten tarvittavista tiedoista.

104 §

Ydinteknisten rakenteiden ja mekaanisten laitteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyt

Ydinteknisen rakenteen ja mekaanisen laitteen vaatimustenmukaisuuden arvioinnissa tarkastetaan yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman lisäksi, että:
1) rakenteen tai laitteen valmistajalla on asianmukainen johtamisjärjestelmä ja muut edellytykset suunnitella ja valmistaa rakenne tai laite vaatimusten mukaisesti;
2) rakenne tai laite sekä sen valmistus on suunniteltu siten, että säädetyt vaatimukset täytetään, ja luvanhaltija on varmistanut tämän;
3) rakenne tai laite rakennetaan tai valmistetaan sitä koskevien vaatimusten mukaisesti;
4) rakenne tai laite on vaatimusten mukainen.

Ydinlaitoksen muun kuin sen turvallisuuden kannalta merkittävän ydinteknisen rakenteen tai mekaanisen laitteen vaatimustenmukaisuuden arvioinnissa tarkastuslaitos saa 1 momentista poiketen tehdä arvioinnin myös siten, että yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman tarkastamisen lisäksi rakenne tai laite tyyppihyväksytään ja sen tyypinmukaisuus varmistetaan ottaen huomioon rakenteen tai laitteen merkitys ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta. Jos kyseessä on ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkitykseltään vähäinen ydintekninen rakenne tai mekaaninen laite, vaatimustenmukaisuuden arviointi saadaan tehdä myös siten, että valmistajan laatujärjestelmän asianmukaisuus tarkastetaan ja sen noudattamista valvotaan sekä valmistaja vakuuttaa ja varmistaa noudattavansa hyväksyttyä laatujärjestelmää.

Jos rakenteen tai laitteen vaatimustenmukaisuus on arvioitu 1 momentin mukaisesti ja sama valmistaja valmistaa muun ydinteknisen rakenteen tai mekaanisen laitteen, 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua arviointia ei ole tarpeen tehdä uudestaan. Tämä edellyttää kuitenkin, että luvanhaltija vuosittain arvioi valmistajan ja valmistajan käyttämien testauslaitosten laatujärjestelmien ja johtamisjärjestelmien täyttävän 1 kohdan vaatimuksen sekä laatii arviointien tuloksista yhteenvedon.

Säteilyturvakeskus antaa tarvittavat teknisluonteiset määräykset ydinteknisten rakenteiden ja mekaanisten laitteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyistä.

105 §

Ydinteknisiin rakenteisiin ja mekaanisiin laitteisiin liittyvät luvanhaltijan täydentävät velvoitteet

Luvanhaltijan on varmistettava ennen ydinteknisen rakenteen tai mekaanisen laitteen käyttöönottoa, että:
1) rakenne tai laite täyttää säädetyt vaatimukset;

2) rakenteen tai laitteen vaatimustenmukaisuus on arvioitu noudattaen siihen sovellettavaa vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyä;
3) rakenteen tai laitteen vaatimustenmukaisuus ei ole vaarantunut varastoinnin ja kuljetuksen aikana;
4) rakenteen tai laitteen valmistaja on laatinut tekniset asiakirjat, ja ne ovat Säteilyturvakeskuksen tai tarkastuslaitoksen saatavilla;
5) rakenteeseen tai laitteeseen on kiinnitetty laitteen tunnistetiedot ja valmistajan tiedot;
6) rakenteeseen tai laitteeseen on liitetty turvallisen käytön kannalta tarpeelliset ohjeet ja turvallisuustiedot suomen tai ruotsin kielellä.

106 §

Pitkän valmistusajan vaativat ydintekniset rakenteet ja mekaaniset laitteet

Pitkän valmistusajan vaativan ydinteknisen rakenteen ja mekaanisen laitteen yksityiskohtainen tekninen suunnitelma voidaan tarkastaa, kun ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelu on hyväksytty siltä osin kuin se on merkityksellinen asianomaisen rakenteen tai laitteen kannalta, mutta ennen asianomaista rakennetta tai laitetta koskevan yleisen vaatimusmäärittelyn hyväksymistä. Tämä edellyttää kuitenkin, että yksityiskohtaisessa teknisessä suunnitelmassa on käsitelty rakennetta tai laitetta koskevaan yleiseen vaatimusmäärittelyyn sisältyvät asiat sekä esitetty perusteltu arvio niistä ydinlaitoksen järjestelmää koskevista vaatimuksista, joiden osaksi laite tarkoitettu.

Luvanhaltijan on vuosittain arvioitava valmistajan ja valmistajan käyttämien testauslaitosten laatujärjestelmät ja johtamisjärjestelmät sekä laadittava arviointien tuloksista yhteenveto.

107 §

Ydinteknisen automaatiojärjestelmäalustan vaatimustenmukaisuuden arviointi

Ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittävän automaatiojärjestelmän järjestelmäalustan vaatimustenmukaisuus on oltava päteväksi todetun sertifiointilaitoksen arvioima.

Edellä 1 momentissa tarkoitetussa arvioinnissa tarkastetaan, että valmistajalla on asianmukainen johtamisjärjestelmä ja muut edellytykset suunnitella ja valmistaa järjestelmäalusta vaatimusten mukaisesti, sekä tyyppihyväksytään järjestelmäalustaan sisältyvät osat ja varmistetaan niiden olevan hyväksytyn tyypin mukaisia.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkemmat teknisluonteiset määräykset 1 momentissa tarkoitetun järjestelmäalustan vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelystä.

108 §

Ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavien rakenteiden ja laitteiden käyttöönottotarkastus

Ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavat rakenteet ja laitteet saa ottaa käyttöön, kun kunkin rakenteen ja laitteen osalta on tarkastettu, että:
1) on noudatettu, mitä rakenteesta tai laitteesta tässä laissa säädetään; ja
2) rakenne tai laite toimii ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta tarpeellisella tavalla.

Säteilyturvakeskus tekee ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittävien rakenteiden ja mekaanisten laitteiden käyttöönottotarkastukset. Muutoin käyttöönottotarkastukset saa tehdä tämän lain mukaisesti hyväksytty tarkastuslaitos.

Ydinlaitoksen painelaitteiden käyttöönottotarkastukseen sovelletaan lisäksi, mitä siitä säädetään painelaitelaissa.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkemmat teknisluonteiset määräykset käyttöönottotarkastuksen sisällöstä.

109 §

Ydinlaitoksen rakentaminen

Luvanhaltijan on varmistuttava siitä, että ydinlaitoksen rakentamisessa noudatetaan Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä suunnitelmia.

110 §

Ydinlaitoksen rakenteiden ja laitteiden korjaukset ja muutokset

Mitä tässä luvussa säädetään ydinlaitoksen rakenteita ja laitteita koskevista vaatimuksista, vaatimustenmukaisuuden arvioinnista, yleisistä vaatimusmäärittelyistä ja yksityiskohtaisesta teknisestä suunnitelmasta, sovelletaan vastaavasti, kun rakennetta tai laitetta korjataan tai muutetaan siten, että sillä voi olla merkitystä ydinlaitoksen turvallisuuteen.

12 luku

Ydinpolttoaine ja säätöelementit

111 §

Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien suunnittelu

Ydinpolttoaine sekä ketjureaktion hallintaan tarkoitetut kiinteässä olomuodossa olevat osat (*säätöelementit*) on suunniteltava siten, että niitä voidaan käyttää turvallisesti ydinvoimalaitoksen reaktorissa, johon ne on tarkoitettu käytettäviksi. Lisäksi ydinpolttoaine ja säätöelementit on suunniteltava siten, että niiden käsittely, varastointi sekä jälleenkäsittely tai loppusijoittaminen voidaan toteuttaa turvallisesti.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinpolttoaineen ja säätöelementtien suunnitteluvaatimuksista.

112 §

Ydinpolttoainetta ja säätöelementtejä koskevien suunnitelmien hyväksyminen

Ydinpolttoainetta ja säätöelementtejä sekä niiden valmistusta koskevien suunnitelmien on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymiä. Hyväksyminen edellyttää, että:
1) 111 §:ssä säädetyt vaatimukset täyttyvät;
2) Säteilyturvakeskukselle on järjestetty mahdollisuus tarvittavalla tavalla valvoa valmistusta;
3) hyväksymiselle ei ole muualla tässä laissa säädettyä estettä.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinpolttoainetta ja säätöelementtejä koskevien suunnitelmien sisällöstä.

113 §

Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien valmistus

Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien valmistuksen saa aloittaa, kun Säteilyturvakeskus on hyväksynyt 112 §:ssä tarkoitetut suunnitelmat. Ennen suunnitelmien hyväksymistä valmistuksessa saa kuitenkin ryhtyä sellaisiin toimiin, joilla ei ole merkittävää vaikutusta ydinpolttoaineen tai säätöelementtien turvallisuuteen. Säteilyturvakeskus voi hyväksyä ydinpolttoaineen koe-erän valmistuksen aloittamisen ennen suunnitelmien hyväksymistä, jos se on perusteltua ydinpolttoaineen soveltuvuuden arvioimiseksi ja 112 §:n 1 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät.

Luvanhaltijan on varmistettava, että valmistuksessa noudatetaan 112 §:ssä tarkoitettuja hyväksyttyjä suunnitelmia ja mitä niitä koskevissa Säteilyturvakeskuksen päätöksissä määrätään. Lisäksi luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että ydinpolttoaine-erä yksilöidään siten, että se on tunnistettavissa ydinmateriaalivalvontaa, laadunvalvontaa ja muuta valvontaa varten. Polttoaineen ja säätöelementtien vaatimustenmukaisuuden arviointiin sovelletaan, mitä 104 §:n 1 momentissa säädetään vaatimustenmukaisuuden arvioinnista.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä toimenpiteistä, jotka ovat sallittuja ennen suunnitelmien hyväksymistä sekä ydinpolttoaineen ja säätöelementtien valmistuksen valvonnasta.

114 §

Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien hyväksyminen käyttöön

Ydinpolttoaine-erää ja säätöelementtejä saa käyttää ydinvoimalaitoksessa, kun Säteilyturvakeskus on hyväksynyt ne. Hyväksyminen edellyttää, että ydinpolttoaine-erä tai säätöelementit ovat hyväksyttyjen suunnitelmien mukaisia tai suunnitelmista poikkeaminen ei vaaranna ydinlaitoksen turvallisuutta sekä valmistuksessa on noudatettu, mitä 113 §:ssä säädetään.

Jos kyse ei ole tiettyä ydinvoimalaitosta ja tiettyä käyttöjaksoa varten tarkoitetusta ydinpolttoaineesta tai tarkoitetuista säätöelementeistä taikka niiden turvallisuudesta ja laadusta on muuten kuin 113 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla mahdollista varmistua, Säteilyturvakeskus voi hyväksyä aiemmin valmistetun ydinpolttoaineen tai valmistettujen säätöelementtien käyttöön ottamisen ydinlaitoksessa.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinpolttoaineen ja säätöelementtien hyväksymisestä käyttöön.

115 §

Ydinpolttoaineen käyttö ydinvoimalaitoksen reaktorissa

Ydinpolttoainetta on käytettävä ydinvoimalaitoksen reaktorissa siten, että ydinvoimalaitoksen turvallisuus ei vaarannu.

Ydinpolttoaineen käyttö ydinvoimalaitoksen reaktorissa edellyttää Säteilyturvakeskuksen hyväksymää suunnitelmaa jokaista reaktorin käyttöjaksoa varten. Hyväksyminen edellyttää, että 1 momentissa säädetty edellytys täytetään.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetusta suunnitelmasta.

116 §

Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien käytönvalvonta ja kunnonvalvonta

Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien käytön ja varastoinnin turvallisuus on varmistettava. Tämän varmistamiseksi luvanhaltijalla on oltava ydinpolttoaineen ja säätöelementtien käytönvalvontaohjelma sekä ydinpolttoaineen kunnonvalvontaohjelma.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinpolttoaineen ja säätöelementtien käytönvalvontaohjelmien ja kunnonvalvontaohjelmien sisällöstä.

117 §

Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien korjaaminen

Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien purkaminen tarkastuksia varten sekä korjaaminen on toteutettava hallitusti, jotta ne tarkastusten tai korjausten jälkeen täyttävät 111 §:n 1 momentin vaatimuksen. Ydinpolttoaineen ja säätöelementtien korjaamista varten on oltava korjaussuunnitelma, joka on etukäteen toimitettava Säteilyturvakeskukselle.

Jos ydinpolttoaineen tai säätöelementin korjaamisessa on tarkoitus käyttää muita kuin valmistusta koskevan hyväksytyn suunnitelman mukaisia osia, niiden valmistusta varten on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä suunnitelma. Hyväksymiseen sovelletaan, mitä 112 §:ssä säädetään.

Korjattua ydinpolttoainetta ja säätöelementtiä saa käyttää ydinvoimalaitoksessa, kun Säteilyturvakeskus on hyväksynyt sen. Hyväksymiseen sovelletaan, mitä 114 §:n 1 momentissa säädetään. Lisäksi luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että korjatulle ydinpolttoaineelle tai säätöelementille tehdään tarvittavat tarkastukset ja testaukset, joilla osoitetaan soveltuvuus suunniteltuun käyttöön.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinpolttoaineen ja säätöelementtien korjaamisesta ja sitä koskevista suunnitelmista.

13 luku

Ydinlaitoksen organisaatio ja johtaminen

118 §

Ydinlaitoksen turvallisuutta edistävä toimintakulttuuri

Luvanhaltijan on edistettävä luvan mukaisessa toiminnassa sellaista toimintaa ja toimintakulttuuria, joka tukee ydinlaitoksen turvallisuutta ja sen parantamista. Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavat havainnot ja tapahtumat tunnistetaan

ja selvitetään ja että myös muiden ydinlaitosten havaintoja ja tapahtumia arvioidaan. Luvanhaltijan on toteutettava näiden perusteella tunnistetut tarpeelliset toimenpiteet.

Luvanhaltijan on arvioitava 1 momentissa tarkoitettua toimintakulttuuria säännöllisesti. Arviointi on myös tehtävä, jos ydinlaitoksen toiminnassa tai toimintaympäristössä tapahtuu muutoksia tai jos toimintakulttuurissa on aihetta olettaa turvallisuutta heikentäviä piirteitä.

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että tietoa vaihdetaan muiden sellaisten organisaatioiden kanssa, joiden toiminnalla voi olla vaikutusta ydinlaitoksen turvallisuuteen.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinlaitoksen turvallisuutta edistävästä toimintakulttuurista ja sen arvioimisesta, turvallisuutta kehittävistä toimista ja 3 momentissa tarkoitetusta tiedonvaihdosta.

119 §

Johtamisjärjestelmä

Luvanhaltija vastaa siitä, että luvan mukaisessa toiminnassa menettelyt, toimivaltuudet, vastuut ja velvollisuudet ovat asianmukaisessa suhteessa keskenään sen mukaan kuin on niiden merkitys ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta ja että inhimilliset ja organisatoriset tekijät otetaan huomioon asianmukaisesti. Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että tämä otetaan asianmukaisesti huomioon myös ydinlaitoksen ja sen muutosten suunnittelussa. Luvanhaltijan muut tavoitteet eivät saa vaarantaa ydinlaitoksen turvallisuutta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen velvoitteiden toteutumista varten luvanhaltijalla on oltava johtamisjärjestelmä, joka on pidettävä ajan tasalla ja jonka vaatimustenmukaisuutta on säännöllisesti arvioitava.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentissa säädetyistä vaatimuksista sekä 2 momentin mukaisen johtamisjärjestelmän sisällöstä ja ajan tasalla pitämisestä.

120 §

Ydinlaitoksen henkilöstö

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi on riittävästi henkilöstöä, joka soveltuu tehtäviinsä ja jolla on tosiasiallinen mahdollisuus tehtä-

viensä hoitamiseen. Luvanhaltijan on järjestelmällisesti seurattava ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavan henkilöstön riittävyyttä ja soveltuvuutta sekä varmistettava, että henkilöstön osaamista pidetään yllä ja kehitetään sen mukaan kuin ydinlaitoksen turvallisuus edellyttää.

Luvanhaltijan on määriteltävä henkilöstö, jonka on oltava ydinlaitoksella paikalla tai käytettävissä sen turvallisuuden varmistamiseksi. Luvanhaltijan on myös määriteltävä ne henkilöt, jotka johtavat ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta keskeisiä toimintoja.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi tarvittavasta henkilöstöstä sekä sille asetetuista vaatimuksista ja sen osaamisen kehittämisestä.

121 §

Ylin johto

Luvanhaltijan hallituksessa tai vastaavassa toimielimessä on oltava ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta tarpeellinen asiantuntemus sekä muuta tehtävän hoitamisen vaatimaa osaamista ja kokemusta. Lisäksi hallituksen tai vastaavan toimielimen jäsenten on oltava hyvämaineisia.

Luvanhaltijan ylimmällä johtajalla on oltava tehtävän hoitamisen kannalta riittävä ydinlaitoksen turvallisuutta ja sen sääntelyä koskeva asiantuntemus ja kokemus sekä soveltuva ylempi korkeakoulututkinto. Lisäksi hänen on oltava hyvämaineinen ja myös muutoin tehtävään soveltuva.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin 1 ja 2 momentin mukaan vaadittavasta asiantuntemuksesta ja kelpoisuudesta.

122 §

Toimitusketjun hallinta

Luvanhaltija saa käyttää ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavassa toiminnassa ainoastaan sellaisia toimittajia ja alihankkijoita, joilla on edellytykset toimittaa ydinlaitoksen turvallisuuden edellyttämä, vaatimustenmukainen tuote tai palvelu. Toimitusketjun hallintaan on tätä varten oltava järjestelmälliset menettelyt.

Luvanhaltijan on varmistettava, että Säteilyturvakeskus ja tarkastuslaitos voivat arvioida ja varmistaa ydinlaitoksen ja sen turvallisuuteen vaikuttavien järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden suunnittelun ja toteutuksen vaatimustenmukaisuuden tässä laissa tarkoitetulla tavalla sekä

tarvittaessa niiden valmistuspaikalla, jos se on vaatimustenmukaisuuden arvioinnin kannalta tarpeen.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä tuotteiden ja palvelujen hankintojen järjestämisestä ja hallinnasta.

123 §

Sisäinen valvonta

Luvanhaltijan on huolehdittava ydinlaitoksen toiminnan, toimintojen ja teknisten ratkaisujen sisäisestä valvonnasta siten, että se on ydinlaitoksen turvallisuuden ja tämän lain säännösten noudattamisen varmistamisen kannalta riittävää.

Luvanhaltijan on ryhdyttävä toimiin sisäisessä valvonnassa havaittujen puutteiden korjaamiseksi ja niiden uusiutumisen estämiseksi sekä arvioitava tehtyjen toimien riittävyyttä.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä sisäisen valvonnan järjestämisestä.

124 §

Riippumaton ydinlaitoksen turvallisuusvalvonta

Luvanhaltijan on järjestettävä riippumaton ydinlaitoksen turvallisuusvalvonta, jonka tehtävänä on arvioida sisäisen valvonnan riittävyyttä ja tehokkuutta sekä organisaation kykyä huolehtia muiden tässä laissa säädettyjen vaatimusten noudattamisesta.

Riippumattoman turvallisuusvalvonnan tuloksista ja toimenpidesuosituksista on säännöllisesti raportoitava organisaation ylimmälle johdolle, jonka on päätettävä, mihin toimiin tulosten ja suositusten perusteella ryhdytään.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä riippumattomasta turvallisuusvalvonnasta.

125 §

Ydinlaitoksen muutosten hallinta

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että ydinlaitoksen tekniset, organisatoriset ja toiminnalliset muutokset toteutetaan järjestelmällisesti ja hallitusti.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentissa tarkoitettujen muutosten hallinnasta.

126 §

Ydinlaitoksen turvallisuusriskien ja -poikkeamien hallinta

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että ydinlaitoksen turvallisuuteen liittyviä riskejä tunnistetaan ja hallitaan järjestelmällisesti. Luvanhaltijan on myös huolehdittava siitä, että ydinlaitoksen toiminnan turvallisuuteen liittyviä poikkeamia hallitaan järjestelmällisesti.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentissa tarkoitettujen riskien ja poikkeamien hallinnasta.

127 §

Tietoaineiston hallinta

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta olennaista tietoaineistoa ylläpidetään ja hallitaan järjestelmällisesti ydinlaitoksen elinkaaren aikana.

Luvanhaltijan on myös varmistettava, että se saa käyttöönsä ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavien tuotteiden ja palveluiden toimittajilta ja näiden alihankijoilta riittävät tiedot siten, että ydinlaitoksen turvallisuudesta on mahdollista huolehtia sen elinkaaren aikana.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta tietoaineiston hallinnasta.

14 luku

Ydinlaitoksen käyttö

128 §

Ydinlaitoksen käytön turvallisuus

Ydinlaitosta on käytettävä turvallisesti.

Ydinlaitoksen häiriö- ja onnettomuustilanteissa on välittömästi ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinlaitoksen turvalliseen käyttöön sekä turvallisuuden kannalta tarpeellisista toimenpiteistä häiriö- ja onnettomuustilanteissa.

129 §

Ydinvoimalaitoksen ohjaaja

Ydinvoimalaitoksessa on oltava laitoksen turvallisen käytön kannalta riittävä määrä laitoksen prosessin hallinnasta vastaavia ohjaajia, jotka Säteilyturvakeskus on hyväksynyt asianomaiseen tehtävään kyseisessä laitoksessa. Hyväksyminen edellyttää, että ohjaajalla on:
1) tehtävän kannalta tarpeellinen tekninen koulutus ja kokemus sekä muutoinkin edellytykset ja soveltuvuus tehtävän hoitamiseen;
2) tehtävään perehdyttävä koulutus ja osoitus tehtävän edellyttämästä osaamisesta;
3) terveydentilansa puolesta edellytykset toimia tehtävässä.

Hyväksytyn ohjaajan on työskenneltävä säännöllisesti siinä tehtävässä, jota hyväksyntä koskee, sekä suoritettava hyväksytysti osaamisen ylläpidon edellyttämät kertauskoulutukset.

Luvanhaltijan on järjestettävä 1 momentin 2 kohdassa ja 2 momentissa tarkoitettu koulutus sekä huolehdittava 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetusta osaamisen osoittamisesta ja varmistettava 3 kohdassa tarkoitetun edellytyksen täyttyminen työterveyshuollossa toteutettavilla terveystarkastuksilla vuosittain ja muutoin tarpeen mukaan.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ohjaajan tehtävässä edellytettävän koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä, osaamisen osoittamista koskevista toimenpiteistä ja järjestelyistä sekä ohjaajan tehtävän hoitamisesta ja sen edellyttämän pätevyyden ylläpidosta.

130 §

Ydinlaitoksen tilan valvonta ja ohjaus

Ydinlaitoksen tilaa on valvottava ja ohjattava järjestelmällisesti ja luotettavasti ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinlaitoksen tilan valvonnan ja ohjauksen järjestämisestä.

131 §

Ydinlaitoksen turvallisuustekniset käyttöehdot

Ydinlaitosta varten on oltava turvallisuustekniset käyttöehdot, joissa määritellään ydinlaitoksen suunnitteluperusteiden ja turvallisuusanalyysien oletusten mukaisen käytön varmistamiseksi tarvittavat tekniset ja hallinnolliset vaatimukset. Turvallisuustekniset käyttöehdot on pidettävä ajan tasalla.

Turvallisuusteknisten käyttöehtojen soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa ei saa aloittaa ennen kuin Säteilyturvakeskus on hyväksynyt käyttöehdot. Hyväksyminen edellyttää, että käyttöehdot täyttävät niissä määritellyn toiminnan osalta 1 momentissa asetetun tavoitteen.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä turvallisuusteknisiin käyttöehtoihin sisällytettävistä asioista, niiden ajan tasalla pitämisen menettelyistä ja niiden asianmukaisuuden varmistamisesta.

132 §

Turvallisuusteknisten käyttöehtojen noudattaminen ydinlaitoksessa

Ydinlaitosta on käytettävä turvallisuusteknisten käyttöehtojen mukaisesti.

Turvallisuusteknisistä käyttöehdoista saa suunnitellusti poiketa, jos Säteilyturvakeskus on sen hyväksynyt etukäteen. Hyväksyminen edellyttää, että poikkeaminen on perusteltua ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta ja kokonaisarvioinnin perusteella ydinlaitoksen turvallisuustason ei arvioida mainittavasti heikkenevän. Jos käyttöehdoista poiketaan ilman etukäteen tehtyä hyväksymistä, poikkeaman merkitys ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta on arvioitava ja poikkeamasta on viipymättä ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinlaitoksen käyttämisestä turvallisuusteknisten käyttöehtojen mukaisesti ja niistä poikkeamiseen liittyvistä menettelyistä.

133 §

Ydinlaitoksen käyttöohjeet

Ydinlaitosta varten on oltava käyttöohjeet, joissa määritellään ydinlaitoksen turvallisen käytön edellyttämä laitoksen tilan valvonta ja ohjaaminen. Käyttöohjeissa on myös määriteltävä toimintatavat häiriö- ja onnettomuustilanteiden luotettavaan tunnistamiseen ja hallintaan.

Käyttöohjeet on laadittava ja niitä on pidettävä yllä järjestelmällisesti ja käyttäen luotettavia menetelmiä. Käyttöohjeiden soveltuvuus käyttötarkoitukseensa on varmistettava.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinlaitoksen käyttöohjeisiin sisällytettävistä kokonaisuuksista, käyttöohjeiden järjestelmällisestä laatimisesta ja ylläpitämisestä sekä laatimiseen ja ylläpitämiseen liittyvistä menetelmistä ja soveltuvuuden varmistamisesta.

134 §

Ydinvoimalaitoksen pysäyttäminen ja uudelleen käynnistäminen

Ydinvoimalaitoksen pysäyttäminen ja uudelleen käynnistäminen on toteutettava turvallisesti. Ydinvoimalaitoksen pysäyttämisen ja uudelleen käynnistämisen välinen ajanjakso on suunniteltava. Suunnitelmaan on sisällytettävä arvio kyseisenä ajanjaksona toteutettavien toimenpiteiden vaikutuksista laitoksen turvallisuuteen.

Suunnitelma ja siihen sisältyvä turvallisuusarvio on toimitettava Säteilyturvakeskukselle tiedoksi, kun laitos pysäytetään laajojen huolto- ja korjaustoimenpiteiden takia, ydinpolttoaineen vaihtamiseksi tai kohdistettaessa laitokseen laajuudeltaan tai merkittävyydeltään näihin rinnastettavia toimenpiteitä. Ydinvoimalaitos saadaan käynnistää tällaisten toimenpiteiden jälkeen uudelleen, kun Säteilyturvakeskus on tarkastuksessa todennut luvanhaltijan varmistaneen turvallisen käynnistämisen.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinvoimalaitoksen pysäyttämistä ja uudelleen käynnistämistä koskevien suunnitelmien ja turvallisuusarvioiden sisällöstä ja niiden toimittamisesta Säteilyturvakeskukselle sekä menettelyistä käynnistämisen turvallisuuden varmistamiseksi.

15 luku

Ydinlaitoksen turvallisuuden varmistaminen ja kehittäminen

135 §

Turvallisuutta koskevien vaatimusten täyttymisen osoittaminen

Ydinlaitoksen järjestelmiä, rakenteista ja laitteita koskevien vaatimusten täyttyminen on osoitettava käyttäen sellaisia luotettavia menetelmiä ja menettelyitä, joiden tulokset voidaan todentaa ja jäljittää ydinlaitoksen elinkaaren aikana.

Loppusijoituslaitoksen pitkäaikaisturvallisuutta koskevien vaatimusten täyttyminen on arvioitava laitoksen elinkaaren aikana käyttäen luotettavia menetelmiä ja menettelyitä.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä järjestelmiä, rakenteita ja laitteita koskevien vaatimusten täyttymisen osoittamisesta ja loppusijoituslaitoksen pitkäaikaisturvallisuutta koskevien vaatimusten täyttymisen arvioinnista sekä kyseisten vaatimusten täyttymisen osoittamiseen ja vaatimusten täyttymisen arvioinnissa käytettävistä menetelmistä ja menettelyistä.

136 §

Ydinlaitoksen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden ikääntymisen hallinta

Luvanhaltijan on huolehdittava, että ydinlaitoksen turvallisuuden ylläpitämiseksi sen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden toiminnan luotettavuutta ja ikääntymistä hallitaan Säteilyturvakeskuksen hyväksymän ikääntymisen hallintaohjelman mukaisesti. Hyväksyminen edellyttää, että ohjelmassa kuvataan ydinlaitoksen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden kunnonvalvonnan ja kunnossapidon järjestäminen, niihin liittyvät tarkastukset ja muut toimenpiteet ottaen huomioon järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden merkitys ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta laitoksen käytön aikana.

Ikääntymisen hallintaohjelma on pidettävä ajan tasalla.

Säteilyturvakeskus antaa tarvittavat teknisluonteiset määräykset ikääntymisen hallintaohjelmaan sisällytettävistä asioista.

137 §

Ydinlaitoksen rakennusten, rakenteiden ja laitteiden kunnonvalvonta

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että ydinlaitoksen rakennusten käyttö- ja huolto-ohjeiden laadinnassa ja kunnossapidossa noudatetaan, mitä rakentamislain 139 §:ssä ja 140 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa säädetään pääsuunnittelijan ja rakennusten omistajan velvollisuuksista. Lisäksi luvanhaltijan on seurattava ydinlaitoksen rakenteiden ja laitteiden kuntoa ja huolehdittava siitä, että ne tarkastetaan hyväksytyn ikääntymisen hallintaohjelman mukaisesti määräajoin.

Ikääntymisen hallintaohjelman mukaan edellytettyihin riippumattomiin tarkastuksiin sovelletaan, mitä 102 §:n 1 momentissa säädetään Säteilyturvakeskuksen ja hyväksytyn tarkastuslaitoksen toimivallanjaosta.

Lisäksi sovelletaan, mitä säädetään ydinlaitoksen:
1) painelaitteiden määräaikaistarkastuksesta painelaitelaissa;
2) sähkölaitteistojen määräaikaistarkastuksesta sähköturvallisuuslaissa (1135/2016);

3) nosto- ja siirtolaitteiden määräaikaistarkastuksesta työturvallisuuslaissa;
4) paloturvallisuuslaitteiden määräaikaistarkastuksesta eräistä paloturvallisuuslaitteista annetussa laissa (191/2024).

138 §

Ydinlaitoksen rakenteiden ja laitteiden määräaikainen ainetta rikkomaton tarkastus

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että ydinlaitoksen rakenteille ja laitteelle tehdään tämän lain mukaan hyväksytyn pätevöintielimen pätevöimän tarkastusjärjestelmän mukaista menetelmää käyttäen ainetta rikkomaton tarkastus (*pätevöity määräaikaistarkastus*) sen mukaan kuin hyväksytyssä ikääntymisen hallintaohjelmassa edellytetään. Pätevöidyn määräaikaistarkastuksen saa tehdä tämän lain mukaan hyväksytty testauslaitos.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ainetta rikkomattomista tarkastuksista.

139 §

Pätevöityjen määräaikaistarkastusten ohjelma

Luvanhaltijalla on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä ikääntymisen hallintaohjelmaa täydentävä pätevöityjen määräaikaistarkastusten ohjelma, joka on pidettävä ajan tasalla. Ohjelmassa on esitettävä rakenteiden ja laitteiden tarkastuksessa noudatettavat soveltamisohjeet sekä tarkastuksia koskevat periaatteet ja suunnitelmat. Ohjelman hyväksyminen edellyttää, että sen perusteella voidaan arvioida luotettavasti ja riittävän usein ohjelman soveltamisalaan kuuluvien rakenteiden ja laitteiden eheys. Ohjelman ja sitä täydentävien osien on oltava hyväksytty riittävän ajoissa ennen kuin ohjelman ja sen osien mukaiset tarkastukset aloitetaan.

Luvanhaltijan on määriteltävä pätevöityjen määräaikaistarkastusten ohjelman mukaisia tarkastuksia varten tarkastettavia kohteita koskevat tiedot ja tarkastustavoitteet, joiden on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymät. Hyväksyminen edellyttää, että tiedot ja tarkastustavoitteet on määritelty kattavasti.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ainetta rikkomattomien tarkastusten pätevöinneistä.

140 §

Pätevöidyssä määräaikaistarkastuksessa havaittu poikkeama

Jos pätevöidyssä määräaikaistarkastuksessa todetaan, että rakenne tai laite ei täytä sille asetettua tarkastustavoitetta, sen käytön jatkamiseen ydinlaitoksessa on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksyntä. Hyväksyminen edellyttää, että luvanhaltija osoittaa rakenteen tai laitteen käytön olevan tässä laissa tarkoitetulla tavalla turvallista rakenteen tai laitteen suunnitellun käyttöjakson ajan.

141 §

Ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavien rakenteiden ja laitteiden laadunvalvonta

Ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavien rakenteiden ja laitteiden laadunvalvonnalla on varmistettava, että ne ovat hyväksytyn yksityiskohtaisen teknisen suunnitelman mukaisia.

Ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavan rakenteen tai laitteen laadunvalvontaan liittyviä ainetta rikkomattomia tarkastuksia saa tehdä tämän lain mukaan hyväksytty testauslaitos. Pätevväksi todettu testauslaitos saa tehdä sellaisen ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavan rakenteen ja laitteen laadunvalvontaan liittyviä ainetta rikkomattomia tarkastuksia, joka ei ole ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta tärkeä.

Lisäksi rakenteen ja laitteen laadunvalvontaan liittyviä ainetta rikkomattomia tarkastuksia saa tehdä sen mukaan kuin Säteilyturvakeskus on hyväksynyt tämän osaksi yleisen vaatimusmäärittelyn mukaista rakenteen ja laitteen valmistusta.

142 §

Tiettyjen laitteiden tarkastusta koskevat täydentävät säännökset

Ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttavan, yksittäin valmistettavan mekaanisen laitteen pysyviä liitoksia ja ainetta rikkomatonta tarkastusta tekevien henkilöiden sekä liitosmenetelmien ja muiden rakennemateriaalien ominaisuuksiin vaikuttavien valmistusmenetelmien on oltava tässä laissa tarkoitetun pätevöintilaitoksen pätevöimiä ja hyväksymiä.

Säteilyturvakeskus voi hyväksyä myös muun kuin pätevöintilaitoksen pätevöimien ja hyväksymien henkilöiden sekä liitosmenetelmien ja 1 momentissa tarkoitettujen valmistusmenetelmien käyttämisen, jos osoitetaan henkilöiden pätevyyden olevan luotettavalla tavalla varmistettu ja mainittujen menetelmien olevan teknisesti vastaavalla tavalla luotettavasti varmistettu.

143 §

Ydinlaitoksen määräaikainen turvallisuusarviointi

Luvanhaltijan on vähintään kymmenen vuoden välein arvioitava ydinlaitoksen turvallisuus kokonaisuudessaan (*määräaikainen turvallisuusarviointi*). Määräaikaisen turvallisuusarvioinnin toteuttaminen on suunniteltava. Suunnitelmaan on sisällytettävä kuvaus arvioinnin laajuudesta, sisällöstä ja käytettävistä arviointimenetelmistä. Suunnitelma on toimitettava Säteilyturvakeskukselle tiedoksi.

Määräaikaisessa turvallisuusarvioinnissa on arvioitava ydinlaitosta sen suunnittelussa käytettyjen perusteiden mukaan ja näiden perusteiden riittävyyttä ottaen huomioon, mitä ydinlaitoksen turvallisuudesta tässä laissa säädetään. Lisäksi siinä on tunnistettava kehittämistarpeet, jotka liittyvät ydinlaitoksen ja sen toiminnan turvallisuuteen, sekä tällöin otettava huomioon ydinlaitoksen ja sen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden ikääntymisen hallinta, ydinlaitoksen organisaation johtaminen ja toiminta, ydinlaitoksiin liittyvät käyttökokemukset, sovellettavien säännösten ja määräysten mukaan vaatimustasossa tapahtunut kehitys sekä tieteessä ja tekniikassa tapahtunut kehitys.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä määräaikaisen turvallisuusarvioinnin suunnittelemisesta ja toteuttamisesta.

144 §

Ydinlaitoksen määräaikaisen turvallisuusarvioinnin käsittely

Luvanhaltijan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle määräaikaista turvallisuusarviointia koskeva aineisto, arvioinnin tulokset ja sen perusteella tehdyt johtopäätökset 143 §:n 2 momentissa edellytetyistä, ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi ja kehittämiseksi tarpeellisista toimenpiteistä sekä julkinen tiivistelmä mainituista asioista.

Säteilyturvakeskus hyväksyy luvanhaltijan esittämät johtopäätökset ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi ja kehittämiseksi tarpeellisista toimenpiteistä, jos turvallisuusarviointi on tehty asianmukaisessa laajuudessa ja johtopäätökset perustuvat riittävän kattavaan ja huolelliseen arviointiin.

Jos kyse on ydinlaitoksesta, jolle valtioneuvosto on myöntänyt luvan, Säteilyturvakeskuksen on toimitettava työ- ja elinkeinoministeriölle tiedoksi 2 momentissa tarkoitettu päätös.

Säteilyturvallisuuskeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetun aineiston sisällöstä.

16 luku

Turvajärjestelyt

145 §

Turvajärjestelyjä koskevien säännösten soveltaminen ydinlaitoksiin ja muuhun ydinenergian käyttöön

Mitä tässä luvussa säädetään ydinlaitosten turvajärjestelyistä, sovelletaan maaperäloppusijoituslaitokseen ja hyvin matala-aktiivisen jätteen käsittelyyn tai varastointiin tarkoitettuun ydintekniseen laitokseen vain, jos se sijaitsee muun ydinlaitoksen liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella. Jos liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella on eri luvanhaltijoiden ydinlaitoksia, luvanhaltijoiden on huolehdittava näitä koskevien turvajärjestelyjen yhteen sovittamisesta.

Mitä tässä luvussa säädetään kuljetusten turvajärjestelyistä, sovelletaan, jos muualla kuin liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella kuljetetaan:
1) erityistä halkeamiskelpoista ainetta, jollei kerralla kuljetettavan aineen määrä ole vähäinen ja rikastusaste alhainen;
2) käytettyä ydinpolttoainetta;
3) muuta ydinjätettä kuin käytettyä ydinpolttoainetta, jos kerralla kuljetettavan ydinjätteen aktiivisuus on suurempi kuin 1 terabecquerelia.

Mitä tässä luvussa säädetään ydinlaitosten turvajärjestelyistä, sovelletaan ydinaineen talteenottolaitokseen sen mukaan kuin 192 §:ssä säädetään ja muuhun ydinenergian käyttöön sen mukaan kuin 24 §:ssä säädetään.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista aineista.

146 §

Luvanhaltijan vastuu kuljetuksen turvajärjestelyistä

Luvanhaltija vastaa tässä luvussa säädettyjen kuljetuksen turvajärjestelyjä koskevien velvoitteiden noudattamisesta, jos kuljetus liittyy luvanhaltijan ydinlaitoksen toimintaan ja luvanhaltija huolehtii kuljetuksen järjestämisestä. Muutoin velvoitteiden noudattamisesta vastaa kuljetusta koskevan hyväksymisen haltija, ja tähän sovelletaan, mitä tässä luvussa säädetään luvanhaltijasta.

Kuljetuksen turvajärjestelyjen toteuttamista koskevat vastuut ja niiden siirtyminen lähettäjän, kuljetuksen suorittajan ja vastaanottajan kesken on määritettävä ennen kuljetuksen suorittamista.

147 §

Turvajärjestelyjen perusteet

Ydinlaitoksen ja kuljetuksen turvaamiseksi on oltava turvajärjestelyt, jotka ovat riittävät suhteessa ydinlaitoksen toimintaan ja kuljetuksiin liittyviin riskeihin tai muuhun ydinlaitoksen tai kuljetusten turvallisuutta vaarantavaan toimintaan ja niiden mahdollisiin seurauksiin sekä niitä koskevan tilannekuvan perusteella arvioituihin suojaustarpeisiin. Luvanhaltijan velvollisuutena on ylläpitää tilannekuvaa ja huolehtia turvajärjestelyistä sekä niiden arvioinnista ja kehittämisestä siltä osin kuin ne eivät kuulu viranomaisille.

Suojelupoliisi määrittelee ydinlaitosten toimintaan ja kuljetuksiin kohdistuvan lainvastaisen toiminnan uhkakuvan. Säteilyturvakeskus määrittelee turvajärjestelyjen suunnitteluperusteet uhkakuvan perusteella sekä sen ja muun ydinlaitoksen tai kuljetusten turvallisuutta vaarantavan toiminnan mahdollisista seurauksista (*suunnitteluperusteuhka*). Luvanhaltijan turvajärjestelyjen on perustuttava suunnitteluperusteuhkaa. Turvajärjestelyjä tai kuljetusta koskevia suunnitelmia on muutettava, jos suunnitteluperusteuhkassa tai tilannekuvassa tapahtuneet muutokset sitä edellyttävät.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä turvajärjestelyjen suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista sekä suojaustarpeen arvioinnista.

148 §

Turvajärjestelyjen vyöhykkeet

Luvanhaltijan on määriteltävä liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella ydinlaitoksen turvajärjestelyihin ja sen tietoverkkoihin liittyvien riskien perusteella vyöhykkeet siten, että turvajärjestelyjä voidaan toteuttaa tarkoituksenmukaisesti ja oikeasuhtaisesti eri vyöhykkeillä niihin liittyvien suojaustarpeiden mukaisesti. Vyöhykkeiden määrittämisessä on otettava huomioon ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta tärkeiden järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden suojaamisen tarve sekä turvallisuusuhkien havaitseminen ja vasteen toteuttaminen oikea-aikaisesti.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentissa tarkoitettujen vyöhykkeiden määrittämisestä.

149 §

Laitosalueen valvonta

Luvanhaltijan on huolehdittava laitosalueen ja sen ulkopuolella sijaitsevien ydinlaitoksen ohjaamiseen tai valvontaan käytettävien tilojen valvonnasta ja pääsynhallinnasta turvallisuutta

vaarantavan toiminnan havaitsemiseksi ja estämiseksi. Valvonta on toteutettava siten, että turvallisuutta vaarantava toiminta voidaan havaita oikea-aikaisesti ja turvallisuuden kannalta riittävän kattavasti ja luotettavasti.

Ydinlaitoksen ja sen ulkopuolella sijaitsevien ydinlaitoksen ohjaamiseen tai valvontaan käytettävien tilojen henkilö- ja tavaraliikennettä on valvottava. Laitosalueelle tuleville henkilöille, ajoneuvoille, tavaroille ja lähetyksille on tehtävä turvallisuustarkastus. Turvallisuustarkastus voidaan tarvittaessa tehdä laitosalueelta poistuttaessa. Turvallisuustarkastus voidaan jättää tekemättä poliisille, pelastustoimelle, Rajavartiolaitokselle tai puolustusvoimille taikka riskiperusteisesti muulle henkeen, terveyteen tai omaisuuteen kohdistuvan vakavan uhkan torjuntaan osallistuvalle henkilölle sekä näiden mukana oleville ajoneuvoille ja tavaroille.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä laitosalueen ja sen ulkopuolella sijaitsevien ydinlaitoksen tilojen valvonnasta, henkilö- ja tavaraliikenteen kulun valvonnan toteuttamisesta sekä pääsystä ydinlaitoksen tiloihin ja tietojärjestelmiin.

150 §

Turvaohjesääntö

Luvanhaltijalla on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä ydinlaitoksen turvajärjestelyjä koskeva turvaohjesääntö, joka on pidettävä ajan tasalla.

Hyväksyminen edellyttää, että ydinlaitosta varten on vahvistettu poliisilain 9 luvun 8 §:n nojalla liikkumis- ja oleskelurajoitus ja turvaohjesäännössä esitetään riittävässä suhteessa suunnitteluperusteuhkaan ja tilannekuvaan tiedot:
1) turvajärjestelyistä vastaavan organisaation johtamisesta ja toiminnan järjestämisestä;
2) turvahenkilöiden tehtävistä ja vastuista turvajärjestelyistä vastaavassa organisaatiossa sekä turvahenkilöiltä vaadittavasta koulutuksesta ja koulutuksen järjestämisestä;
3) turvallisuustarkastuksista ja päihdetestauksesta;
4) ydinlaitoksen turvaamisesta;
5) turvahenkilöille ja muille turvajärjestelyihin osallistuville annettavasta keskeisimmästä ohjeistuksesta;
6) käytettävistä valvontavälineistä, voimankäyttövälineistä ja muusta varustuksesta;
7) turvajärjestelyihin liittyvästä harjoitustoiminnasta, voimankäyttövälineiden käyttötaidon varmistamisesta ja osoittamisesta;
8) yhteistoiminnasta poliisin ja muiden viranomaisten kanssa;
9) muista tarpeellisista seikoista turvajärjestelyiden tavoitteiden turvaamiseksi.

Turvaohjesääntö on sovitettava yhteen pelastuslain (379/2011) mukaisen ulkoisen pelastussuunnitelman kanssa ilman, että ydinlaitoksen tai kuljetuksen turvallisuus vaarantuu.

151 §

Turvasuunnitelma

Ydinlaitosta varten on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä turvasuunnitelma, joka on pidettävä ajan tasalla. Hyväksyminen edellyttää, että turvasuunnitelmassa esitetään ydinlaitoksen elinkaari huomioon ottaen riittävällä tarkkuudella 147 §:n 1 momentissa tarkoitetut turvajärjestelyjen suunnitteluperusteet ja niiden perusteella tehtävä turvajärjestelyjen tekninen, rakenteellinen ja organisatorinen toteutus sekä kuvaus turvajärjestelyjä koskevien tämän lain mukaisten vaatimusten täyttämisestä.

Kuljetusta varten on laadittava turvasuunnitelma, jossa on esitettävä 1 momentissa tarkoitetut asiat kuljetusten osalta. Kuljetuksen turvasuunnitelma käsitellään ja ratkaistaan osana kuljetusta koskevan hakemuksen hyväksymistä 181 §:n mukaisesti.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä turvasuunnitelman sisällöstä.

152 §

Turvajärjestelyjä koskeva varustelu

Luvanhaltijalla on oltava turvajärjestelyjä varten hälytyskeskus sekä turvajärjestelyjen edellyttämät muut tilat, välineet, varusteet ja viestintäjärjestelmät. Näiden toimintakuntoisuudesta on huolehdittava.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä hälytyskeskuksen toiminnasta sekä turvajärjestelyjen välineistä, varusteista ja viestintäjärjestelmistä ja niiden toimintakuntoisuudesta huolehtimisesta.

153 §

Turvajärjestelyjen vastuuhenkilö

Ydinlaitoksella ja kuljetuksia varten on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä turvajärjestelyjen vastuuhenkilö, joka tehtävänä on huolehtia ydinlaitoksen ja kuljetusten turvajärjestelyjä koskevien säännösten ja määräysten mukaisen toiminnan toteuttamisesta sekä turvahenkilöiden johtamisesta ja valvonnasta. Luvanhaltijan on varmistettava, että

turvajärjestelyjen vastuuhenkilö on tässä tehtävässään sellaisessa asemassa, että hänellä on riittävä toimivalta ja tosiasiallinen mahdollisuus hoitaa tehtävänsä.

Turvajärjestelyjen vastuuhenkilön hyväksyminen edellyttää, että:
1) henkilö on työsuhteessa luvanhaltijaan tai luvanhaltijan määräysvallassa olevaan yhtiöön;
2) henkilö on perehtynyt turvajärjestelyihin;
3) henkilöllä on tehtävien kannalta tarpeellinen koulutus, kokemus, ja lainsäädännön tuntemus sekä ydinlaitoksen ja kuljetusten turvallisuudesta tarpeelliset tiedot;
4) henkilö muutoinkin soveltuu tehtävän hoitamiseen.

Säteilyturvakeskus voi erityisillä perusteilla hyväksyä 2 momentin 1 kohdasta poiketen myös sellaisen turvajärjestelyjen vastuuhenkilön, joka on työsuhteessa sellaiseen samalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella olevaan toiseen luvanhaltijaan, jonka kanssa turvajärjestelyt on 145 §:n 1 momentin perusteella sovitettava yhteen.

Turvajärjestelyjen vastuuhenkilöllä on oltava varahenkilö, johon sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään turvajärjestelyjen vastuuhenkilöstä.

154 §

Turvahenkilöiden käyttämistä koskeva vaatimus

Luvanhaltijalla on oltava turvahenkilöitä sen mukaan kuin suunnitteluperusteuhka ja tilannekuva edellyttävät. Turvahenkilön tehtävänä on turvata ydinlaitosta ja kuljetusta niiden turvallisuutta vaarantavalta toiminnalta ja sen mahdollisilta seurauksilta.

Turvahenkilöitä on käytettävä siitä lähtien, kun ydinlaitoksen rakentamiseen on myönnetty rakentamislupa, ja siihen asti, kunnes laitosalueella ei enää ole 145 §:n 2 momentissa tarkoitettuja ydinaineita tai ydinjätteitä tai tällaiset ydinjätteet on loppusijoitettu laitosalueelle. Kuljetuksissa turvahenkilöitä on käytettävä koko kuljetuksen ajan, kunnes ydinaine tai ydinjäte on luovutettu vastaanottajalle, jollei kuljetuksen hyväksymistä koskevassa päätöksessä toisin määrätä.

Lisäksi ydinlaitoksen ja kuljetuksen turvaamiseksi saa käyttää yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) tarkoitettua vartijaa. Jos kuljetetaan tuoretta ydinpolttoainetta tai aktiivisuudeltaan vastaavaa erityistä halkeamiskelpoista ainetta, turvahenkilön sijasta saadaan kuljetuksen turvaamiseksi käyttää tällaista vartijaa.

Turvahenkilöitä saa käyttää ainoastaan 1 ja 2 momentin mukaisesti.

155 §

Turvahenkilöille asetetut vaatimukset

Luvanhaltijan saa käyttää ainoastaan sellaista henkilöä turvahenkilönä, jolla on:
1) voimassa oleva yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 10 §:ssä tarkoitettu hyväksyntä;
2) tarpeellinen koulutus voimakeinojen käyttämisen oikeutuksen perusteisiin, niiden noudattamiseen käytännön tilanteissa ja tarvittavien voimankäyttövälineiden käyttämiseen;
3) suoritettuna vuosittaiset fyysisiä voimakeinoja ja voimankäyttövälineitä koskevat harjoittelut ja niitä koskevat tasokokeet;
4) tarpeellinen koulutus ja perehtyneisyys turvattavan kohteen erityisolosuhteisiin;
5) terveydentilansa puolesta edellytykset toimia tehtävässä, ja luvanhaltija on varmistanut tämän vuosittain ja muutoin tarpeen mukaan työterveyshuollossa toteutettavilla terveystarkastuksilla; ja
6) palvelussuhde luvanhaltijaan tai yksityisen turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijaan.

Luvanhaltijan on viipymättä lopetettava henkilön käyttö turvahenkilönä, jos tämä ei täytä 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä.

Fyysisten voimakeinojen käyttöön sekä voimankäyttövälineen kantamiseen ja käyttöön vaadittavan täydentävän koulutuksen turvahenkilöille antaa yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitettu voimankäyttökouluttajaksi ja asekouluttajaksi hyväksytty koulutuksen antaja. Muiden kuin fyysisten voimakeinojen ja sellaisten voimankäyttövälineiden osalta, joita yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain mukaiset vartijat ovat oikeutettuja käyttämään, koulutuksen antaa poliisi tai kyseisten voimankäyttövälineiden käyttämisen kouluttamiseen oikeutettu kouluttaja.

156 §

Turvahenkilön asu

Turvahenkilö tulee asunsa perusteella tunnistaa turvahenkilöksi. Asun ja siinä käytettävien merkkien on selvästi erotuttava poliisin, Rajavartiolaitoksen, puolustusvoimien, Tullin, Rikosseuraamuslaitoksen ja pelastushallinnon käytössä olevista virkapuvuista ja sotilaspuvuista sekä niissä käytettävistä virallisista merkeistä ja teksteistä.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä turvahenkilön asusta ja siinä käytettävistä merkeistä.

157 §

Turvahenkilön tehtävissä noudatettavat periaatteet

Turvahenkilön on tehtävissään noudatettava yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 6 §:ssä säädettyjä vartioimistehtävissä noudatettavia yleisiä periaatteita, 7 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa toimenpiteen peruste sen kohteena olevalle henkilölle tai tämän edustajalle ja 9 §:ssä säädettyä salassapitovelvollisuutta.

Turvahenkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

158 §

Turvahenkilön toimivaltuudet

Turvahenkilöllä on 154 §:ssä tarkoitetun tehtävänsä suorittamiseksi oikeus ydinlaitosta koskevalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella:
1) estää pääsy alueelle;
2) poistaa henkilö alueelta;
3) estää henkilöä pakenemasta;
4) ottaa henkilö kiinni, tarkastaa kiinni otettu henkilö ja hänen mukanaan olevat aineet ja esineet;
5) ottaa henkilöltä ihmisen tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuva aine tai esine pois;
6) poistaa este;
7) tehdä turvallisuustarkastus ja päihdetestaus sen mukaan kuin 159 §:ssä tarkemmin säädetään;
8) puuttua ilmailulain (864/2014) 2 §:n 1 momentin 22 kohdassa tarkoitetun miehittämättömän ilmailualuksen kulkuun sen mukaan kuin 162 §:ssä tarkemmin säädetään;
9) pitää koiraa mukana vastaavasti, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 21 §:ssä säädetään vartijan oikeudesta pitää koiraa mukana; sekä
10) käyttää voimankäyttöön ja turvallisuustarkastukseen koiraa, joka on hänen ohjauksessaan hyväksytysti suorittanut Poliisiammattikorkeakoulun asettamat koulutusvaatimukset ja täyttää yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 21 §:n 1 momentin 1–4 kohdassa säädetyt edellytykset.

Turvahenkilöllä on 154 §:ssä tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi oikeus myös liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen ulkopuolella ydinlaitoksen ohjaamiseen tai valvontaan käytettävissä tiloissa käyttää 1 momentin 1–7 kohdissa säädettyjä toimivaltuuksia.

Turvahenkilöllä on 154 §:ssä tarkoitetun tehtävänsä suorittamiseksi oikeus liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen ulkopuolella kuljetuksen turvaamiseksi:
1) käyttää 1 momentin 5, 6 ja 7 kohdassa tarkoitettuja toimivaltuuksia;
2) estää henkilöä osallistumasta tai puuttumasta kuljetukseen;
3) poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän vaarantaisi kuljetuksen turvallisuuden;
4) ottaa kiinni henkilö, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide ja kuljetukseen kohdistuvaa häiriötä tai vaaraa ei voida muuten poistaa.

159 §

Turvallisuustarkastus ja päihdetestaus

Turvahenkilöllä on oikeus suorittaa turvallisuustarkastus ydinlaitoksella ja sitä koskevalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella työskentelevälle ja asioivalle henkilölle, näidetun mukana olevien tai alueelle tuleville aineille, esineille ja kulkuneuvoille. Turvahenkilöllä on myös oikeus suorittaa turvallisuustarkastus kuljetukseen osallistuvalle henkilölle sekä tämän mukana oleville aineille, esineille ja kulkuneuvoille. Tarkastus suoritetaan ensisijaisesti metallinilmaisinta tai muuta vastaavaa teknistä laitetta käyttäen. Tarkastus voidaan suorittaa myös 158 §:n 1 momentin 10 kohdassa tarkoitettua koiraa käyttäen tai muulla sopivalla tavalla.

Turvahenkilöllä on lisäksi oikeus ottaa turvallisuustarkastuksessa pois henkilön tai omaisuuden vahingoittamiseen soveltuva aine tai esine. Tarkastuksen yhteydessä henkilöltä pois otetut esineet tai aineet on viipymättä luovutettava poliisille tai, jollei siihen lain mukaan ole estettä, palautettava henkilölle hänen poistuessaan ydinlaitosta koskevalta liikkumis- ja oleskelurajoitusalueelta.

Ydinlaitoksella työskentelevä ja siellä asioiva henkilö sekä kuljetukseen osallistuva henkilö on turvahenkilön kehotuksesta velvollinen suorittamaan nautitun alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi tehtävän kokeen. Kokeen tekemiseen sovelletaan, mitä pakkokeinolain (806/2011) 9 luvun 2 §:ssä säädetään.

Henkilö, joka kieltäytyy turvallisuustarkastuksesta tai alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi tehtävästä kokeesta tai on päihdyttävien aineiden vaikutuksen alainen, on poistettava ydinlaitosta koskevalta liikkumis- ja oleskelurajoitusalueelta tai hänen osallistumisensa kuljetukseen on estettävä.

Luvanhaltijan on tiedotettava ydinlaitoksessa tai sitä koskevalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella työskenteleville ja siellä asioiville sekä kuljetukseen osallistuville turvallisuustarkastuksesta ja päihdetestauksesta.

Mitä 1–5 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaiseen ydinlaitokseen kuuluvaan tilaan, josta voidaan suorittaa laitoksen ohjaamiseen tai valvomiseen liittyviä toimintoja.

160 §

Turvahenkilön voimakäyttövälineet

Turvahenkilön sallittuja voimankäyttövälineitä ovat fyysisten voimakeinojen lisäksi ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitettu ampuma-ase ja mainitun lain 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin, muoviset ja teräksiset käsiraudat, enintään 70 senttimetriä pitkä patukka, teleskooppipatukka, 158 §:n 1 momentin 10 kohdassa tarkoitettu koira, paineilmakäyttöinen projektiililaukaisin, etälamautin, sidontavyö ja jalkaraudat. Voimankäyttövälineiden on oltava luvanhaltijan tai sen lukuun toimivan hallinnoimia.

Voimankäyttövälineiden kantamiseen sovelletaan, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 20 §:ssä säädetään vartijan voimankäyttövälineiden kantamistavasta. Kantamistavasta voidaan poiketa, jos se on perusteltua työturvallisuuden tai säteilyturvallisuuden vuoksi. Turvahenkilö saa kuitenkin kantaa ampuma-asetta vain, jos tehtävän suorittaminen olosuhteiden johdosta sitä edellyttää.

161 §

Voimakeinojen ja voimakäyttövälineiden käyttö

Turvahenkilöllä on oikeus käyttää voimakeinoja ja voimankäyttövälineitä, jos henkilö pakenee kiinniottamista tai koettaa vastarintaa tekemällä välttää tai estää muun 158 §:n 1 momentin 1–8 kohdassa taikka 2 tai 3 momentissa tarkoitetun toimenpiteen.

Käytettävien voimakeinojen on oltava tilanteeseen ja suojeltavaan etuun nähden välttämättömiä, puolustettavia ja oikeasuhtaisia. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 2 ja 3 momentissa.

Ampuma-asetta saa kuitenkin käyttää vain silloin, jos henkilön toiminnasta voi seurata välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka ydinlaitoksen tai kuljetuksen turvallisuudelle, ja lievempää keinoa uhkan torjumiseksi ei ole käytettävissä. Ampuma-asetta saa lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi vain,

jos ampuma-aseessa käytetään kaasupatruunoita tai muita vastaavia patruunoita niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti. Ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan laukauksen ampumista, tästä varoittamista ja ampuma-aseella uhkaamista.

Kiinniotetun henkilön kohteluun sovelletaan, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 1 luvun 3 ja 4 §:ssä, 2 luvun 2 §:n 1 momentissa ja 3 §:n 1 momentissa, 3 luvun 1 §:ssä, 5 luvun 1 ja 2 §:ssä, 8 luvun 2 §:ssä, 9 luvun 1 §:ssä sekä 12 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään. Kiinniotettu henkilö on viipymättä luovutettava poliisille ja häneltä pois otetut aineet tai esineet on viipymättä luovutettava poliisille tai, jollei siihen lain mukaan ole estettä, palautettava henkilölle.

162 §

Miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen

Turvahenkilöllä on ydinlaitoksen turvaamiseksi oikeus ottaa miehittämätön ilma-alus teknistä laitetta tai voimakeinoa käyttäen tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos miehittämätön ilma-alus saapuu oikeudetta luvanhaltijan pysyvässä käytössä olevalle alueelle, jossa ilmailu on rajoitettu tai kielletty ilmailulain 11 tai 11 a §:n nojalla. Luvanhaltijan on luovutettava haltuun otettu miehittämätön ilma-alus viipymättä poliisille.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun teknisen laitteen ja voimakeinojen käyttöön sovelletaan, mitä 161 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään voimakeinojen ja voimankäyttövälineiden käytöstä. Teknisen laitteen käytön on myös oltava lyhytaikaista, ja siitä ei saa aiheutua vaaraa ydinlaitoksen turvallisuudelle eikä vähäistä suurempaa haittaa muulle radioviestinnälle tai yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille.

Turvahenkilöllä on oikeus käsitellä miehittämättömän ilma-aluksen käyttöön liittyvää radioviestintää, välitystietoja ja sijaintitietoja ilma-aluksen kulkuun puuttumiseksi tai ilma-aluksen tai sen kokonaisjärjestelmän osan yksilöimiseksi ja sijainnin määrittämiseksi. Tiedot radioviestinnästä, välitystiedot ja sijaintitiedot on hävitettävä viipymättä tehtävän suorittamisen jälkeen, jollei laissa toisin säädetä.

163 §

Turvajärjestelyihin liittyvät ilmoitusvelvollisuudet

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että poliisille ilmoitetaan viipymättä tilanteesta, jossa todetaan tai on syytä epäillä ydinlaitoksen toimintaan tai kuljetukseen kohdistuvan turvallisuutta vaarantavaa toimintaa. Toiminnan johto siirtyy poliisille, kun päällystöön kuuluva poliisimies ilmoittaa ottavansa johtovastuun. Lisäksi poliisille on viipymättä

ilmoitettava ampuma-aseen käyttämisestä sekä liikenne- ja viestintävirastolle, jos miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun on puututtu 162 §:n nojalla.

Turvahenkilön velvollisuuteen laatia kiinniotto- tai voimankäyttötilannetta koskeva tapahtumailmoitus sekä luvanhaltijan velvollisuuteen säilyttää ja hävittää tapahtumailmoitukset sovelletaan, mitä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 8 §:ssä säädetään vartijan velvollisuudesta laatia tapahtumailmoitus sekä turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan velvollisuudesta säilyttää ja hävittää tapahtumailmoitukset. Tapahtumailmoitus on myös tehtävä miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisesta, käytön estämisestä ja haltuun ottamisesta.

Jos turvahenkilö on työtehtävissään saanut tietoonsa rikoslain 15 luvun 10 §:n 1 momentissa mainitun jo tehdyn rikoksen, hänen on viipymättä ilmoitettava siitä poliisille. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos turvahenkilön täytyisi antaa ilmi joku mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitetuista henkilöistä.

164 §

Turvajärjestelyihin liittyvät harjoitukset

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että ydinlaitoksen ja kuljetusten turvajärjestelyjen toteuttamista harjoitellaan säännöllisesti.

Luvanhaltijan on ilmoitettava harjoituksista Säteilyturvakeskukselle ja muille asian kannalta keskeisille viranomaisille.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä turvajärjestelyihin liittyvästä harjoittelusta.

165 §

Turvajärjestelyihin liittyvät arvioinnit

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että kolmas osapuoli arvioi säännöllisesti ydinlaitoksen ja kuljetusten turvajärjestelyjen riittävyyttä. Arvioinnin tulokset on toimitettava tiedoksi Säteilyturvakeskukselle.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä turvajärjestelyihin liittyvästä kolmannen osapuolen arvioinnista.

17 luku

Säteilyturvallisuuspoikkeamat ja valmiustilanteet

166 §

Säteilyturvallisuuspoikkeamat

Ydinlaitoksen toiminnassa on varauduttava säteilyturvallisuuspoikkeamiin. Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että säteilyturvallisuuspoikkeamien seuraukset ovat mahdollisimman vähäiset. Tätä varten on oltava ajantasainen suunnitelma, jonka mukaisia toimia on harjoiteltava toimintaan liittyvien riskien mukaisesti.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetusta varautumisesta, suunnitelmasta ja harjoittelusta.

167 §

Toimet säteilyturvallisuuspoikkeamassa

Säteilyturvallisuuspoikkeamassa luvanhaltijan on arvioitava tilanne ja ryhdyttävä säteilyturvallisuuden varmistamiseksi tarpeellisiin toimiin. Luvanhaltijan on viipymättä ilmoitettava säteilyturvallisuuspoikkeamasta aiheutuneesta merkittävästä altistuksesta ja sen syistä altistuneelle työntekijälle ja mahdollisuuksien mukaan muille altistuneille. Luvanhaltijan toimiin säteilyturvallisuuspoikkeaman jälkeen sovelletaan, mitä säteilylain 131 §:n 1–3 momentissa säädetään toiminnanharjoittajan toimista.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä säteilyturvallisuuspoikkeamasta aiheutuneesta merkittävästä altistuksesta.

168 §

Valmiusjärjestelyjä ja valmiustilanteita koskevien säännösten soveltamisrajaus

Jos ydinlaitoksessa kerralla olevien ydinaineiden tai ydinjätteiden määrä on vähäinen ja radioaktiivisuus alhainen tai ydinlaitosta poistetaan käytöstä, Säteilyturvakeskus voi hyväksyä poikkeuksia 169–177 §:ssä säädettyjen velvoitteiden noudattamiseen.

Hyväksyminen edellyttää, että ydinlaitoksen häiriöistä tai onnettomuuksista ei voi aiheutua väestölle annosrajaa suurempaa altistusta sekä varautuminen häiriö- ja onnettomuustilanteisiin on riittävä.

169 §

Valmiusjärjestelyt

Ydinlaitosta varten on oltava valmiusjärjestelyt, joilla varaudutaan ydinlaitoksessa tapahtuviin onnettomuuksiin ja muihin ydinlaitoksen turvallisuutta heikentäviin tapahtumiin sekä toteutetaan tällaisten tapahtumien edellyttämät toimenpiteet tilanteen hallitsemiseksi ja säteilyn haitallisten vaikutusten estämiseksi tai rajoittamiseksi (*valmiustilanne*).

Valmiusjärjestelyjen on perustuttava onnettomuuksia ja muihin ydinlaitoksen turvallisuutta heikentäviä tapahtumia koskeviin analyyseihin ja niiden perusteella arvioituihin seurauksiin sekä ydinlaitoksen suunnitteluperusteista poikkeaviin tilanteisiin. Valmiusjärjestelyjen suunnittelussa on varauduttava siihen, että ydinlaitokselta voi päästä ulos radioaktiivisia aineita tavalla, josta aiheutuu säteilyvaaratilanne.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä valmiusjärjestelyjen suunnittelun ja toteuttamisen perusteista sekä valmiusjärjestelyjen ajantasaisuuden varmistamisesta.

170 §

Valmiusjärjestelyjen yhteensovittaminen

Ydinlaitosta koskevat valmiusjärjestelyt on sovitettava yhteen viranomaisten laatimien pelastus- ja valmiussuunnitelmien kanssa ottaen huomioon, mitä pelastuslaissa säädetään. Luvanhaltijan velvollisuutena on huolehtia valmiusjärjestelyistä siltä osin kuin ne eivät kuulu viranomaisille sekä toimia yhteistyössä viranomaisten kanssa valmiustilanteessa ja sen jälkitilanteessa.

Jos samalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella on useita ydinlaitoksia tai ne sijaitsevat muuten toistensa välittömässä läheisyydessä, näitä ydinlaitoksia koskevat valmiusjärjestelyt on sovitettava yhteen.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetusta yhteistyövelvoitteesta.

171 §

Valmiusorganisaatio

Luvanhaltijalla on oltava ydinlaitosta varten valmiusorganisaatio, joka huolehtii valmiustilanteessa tarpeellisista toimenpiteistä tilanteen hallitsemiseksi ja säteilyaltistuksen ehkäisemiseksi. Valmiustilanteessa valmiusorganisaatio voi määrätä turvallisuuden kannalta

välttämättömiä toimenpiteitä samalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella sijaitseville ydinlaitoksille.

Valmiusorganisaatioon on kuuluttava riittävästi valmiustilanteisiin koulutettuja henkilöitä, joiden toimivaltuudet, vastuut ja velvollisuudet valmiustilanteissa ovat selkeät. Luvanhaltijan on ylläpidettävä ja kehitettävä valmiusorganisaatioon kuuluvien henkilöiden osaamista järjestämällä säännöllisesti valmiusharjoituksia ja muulla tarvittavalla tavalla sekä tarvittaessa varmistettava osaaminen. Valmiusorganisaatioon kuuluvien henkilöiden koulutukseen sovelletaan lisäksi, mitä säteilylain 136 §:ssä säädetään koulutuksesta säteilyvaaratilanteiden varalta.

Valmiusorganisaatiolla on oltava tehtävien edellyttämät tilat, välineet, varusteet ja viestintäjärjestelmät.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä valmiusorganisaation toiminnasta, koulutusta koskevasta vaatimuksesta, valmiusharjoituksista ja valmiustilanteisiin varautumisesta sekä valmiusorganisaation tiloihin, välineisiin, varusteisiin ja viestintäjärjestelmiin liittyvistä teknisistä vaatimuksista.

172 §

Valmiussuunnitelma

Valmiusjärjestelyjä varten on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä valmiussuunnitelma, joka on pidettävä ajan tasalla. Hyväksyminen edellyttää, että valmiussuunnitelmassa esitetään siinä laajuudessa kuin on tarpeen varmistaa valmiusjärjestelyjen asianmukaisuus asianomaisessa ydinlaitoksen elinkaaren vaiheessa tiedot:
1) valmiusorganisaatiosta;
2) valmiusjärjestelyihin kuuluvista toimenpiteistä;
3) valmiusjärjestelyjen edellyttämistä tiloista, välineistä, varusteista, viestintäjärjestelmistä ja tiedonsiirtojärjestelmästä;
4) hälytysjärjestelmistä ja järjestelyistä ydinlaitoksen lähialueen väestön varoittamiseksi;
5) valmiusjärjestelyihin liittyvästä koulutuksesta ja valmiusharjoituksista;
6) muista valmiusjärjestelyjen kannalta tarpeellisista seikoista.

Luvanhaltijan on toimitettava hyväksytty valmiussuunnitelma toimivaltaiselle pelastusviranomaiselle.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä valmiussuunnitelman sisällöstä.

173 §

Ydinlaitoksen valmiusjärjestelyjen toimintaohjeet

Ydinlaitoksen valmiusjärjestelyistä on oltava toimintaohjeet, joissa esitetään valmiusjärjestelyjen hallinnollinen, operatiivinen ja tekninen toteutus.

Valmiusjärjestelyjen toimintaohjeita on arvioitava säännöllisesti ja muutettava, jos arvioinnin perusteella ilmenee tähän tarvetta.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä valmiusjärjestelyjen toimintaohjeisiin sisällytettävistä asioista.

174 §

Tiedottaminen valmiustilanteeseen varautumisesta

Luvanhaltijan on yhteistyössä toimivaltaisen pelastusviranomaisen ja Säteilyturvakeskuksen kanssa laadittava varautumisalueen väestölle ydinlaitoksen valmiustilanteiden varalta ohjeet. Muutoin valmiustilanteeseen varautumisesta tiedottamiseen sovelletaan, mitä säteilylain 133 §:ssä säädetään säteilyvaaratilanteesta tiedottamisesta.

175 §

Kulkuyhteyksien järjestäminen valmiustilanteessa

Luvanhaltijan on yhteistyössä alueen toimivaltaisen pelastusviranomaisen ja tarvittaessa muiden viranomaisten kanssa suunniteltava ydinlaitoksen kulkuyhteyksien järjestäminen valmiustilanteessa.

Alueen toimivaltaisen pelastusviranomaisten ja tarvittaessa muiden viranomaisten on valmiustilanteessa järjestettävä kulkuyhteydet ydinlaitokselle. Luvanhaltijan on avustettava viranomaisia.

176 §

Toiminta valmiustilanteissa

Luvanhaltijan on valmiustilanteessa viipymättä ryhdyttävä valmiussuunnitelman mukaisiin ja muihin tarvittaviin toimenpiteisiin tilanteen hallitsemiseksi ja säteilyaltistuksen ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi. Valmiustilanteessa toiminta on mitoitettava tilanteen vakavuuden edellyttämällä tavalla. Ydinlaitoksen valmiusorganisaatio antaa säteilylain 132

§:n mukaisiin väestön suojelun tavoitteisiin perustuvat väestön suojelutoimia koskevat suositukset pelastusviranomaiselle, kunnes Säteilyturvakeskus ottaa niistä vastuun pelastuslain 46 §:n 2 momentin 9 kohdan mukaisesti.

Ydinlaitoksen valmiusorganisaation on välittömästi ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle valmiustilanteessa tapahtuneista muutoksista sekä pidettävä yllä tilannekuvaa valmiustilanteesta. Ydinlaitoksilta on järjestettävä automaattinen tiedonsiirto, jolla välitetään valmiustilanteen arvioimiseksi olennaiset tiedot valmiustilanteesta ja sen kehittymisestä Säteilyturvakeskukselle ajantasaisesti ja luotettavasti. Valmiusorganisaation on tarvittaessa tiedotettava valmiustilanteen kehittymisestä erikseen myös alueen toimivaltaiselle pelastusviranomaiselle ja avustettava pelastusviranomaisia valmiustilanteessa.

Samalla liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella sijaitsevissa ydinlaitoksissa sekä niiden järjestelmissä, rakenteissa ja laitteissa saa valmiustilanteessa tehdä vahinkojen rajoittamiseksi välttämättömiä muutoksia ilman tässä laissa edellytettyä hyväksymistä. Tiedot tehdyistä muutoksista on toimitettava Säteilyturvakeskukselle tiedoksi viipymättä.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä valmiustilanteen aikana tehtävistä toimenpiteistä, tiedonsiirron teknisestä toteutuksesta, tilanteen ja sen kehittymisen arvioinnin kannalta olennaisista tiedoista sekä 3 momentissa tarkoitetuista välttämättömistä muutoksista.

177 §

Valmiustilanteen purkaminen

Luvanhaltijan on purettava valmiustilanne, kun ydinlaitos on saatettu turvalliseen tilaan ja tarpeelliset jälkitoimet on käynnistetty. Luvanhaltijan on huolehdittava toimenpiteistä, jolla laitos pidetään turvallisessa tilassa.

Jos ydinlaitoksen tavanomaista käyttöä on valmiustilanteen purkamisen jälkeen tarkoitus jatkaa, ydinlaitoksen uudelleen käynnistämiseksi on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä suunnitelma. Hyväksyminen edellyttää, että suunnitelma sisältää laitoksen turvallisen käytön jatkamisen edellyttämät toimenpiteet ydinlaitoksessa, sen järjestelmissä, rakenteissa, laitteissa ja toiminnassa sekä laitoksen toimintaa koskevassa tietoaineistossa.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetuista jälkitoimista ja 2 momentissa tarkoitetusta suunnitelmasta.

178 §

Ydinlaitoksen säteilyvaaratilanne ja siirtyminen vallitsevaan altistustilanteeseen

Sellaiseen ydinlaitoksen säteilyvaaratilanteeseen, joka ei samalla ole valmiustilanne, sovelletaan, mitä siitä säädetään säteilylain 132 ja 134–136 §:ssä.

Valtioneuvosto päättää siirtymisestä ydinlaitoksen säteilyvaaratilanteesta vallitsevaan altistustilanteeseen liikkumis- ja oleskelurajoitusalueen ulkopuolella, kun säteilyvaaran rajoittamiseksi välttämättömät toimet on tehty. Säteilyturvakeskus päättää luvanhaltijan esityksestä liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella siirtymisestä säteilyvaaratilanteesta vallitsevaan altistustilanteeseen.

179 §

Vallitseva altistustilanne

Jos 45 §:n 1 momentissa tarkoitetussa kuljetuksessa leviää radioaktiivisia aineita, luvanhaltijan on huolehdittava radioaktiivisilla aineilla kontaminoituneiden tai aktivoituneiden alueiden, tilojen ja niiden rakenteiden puhdistamisesta sekä vastattava näiden toimenpiteiden kustannuksista. Luvanhaltija ei saa perusteettomasti pitkittää puhdistustoimenpiteiden suorittamista. Jos radioaktiivisten aineiden määrää ei kohtuullisin toimin saada vapauttamisrajaa pienemmäksi, luvanhaltijan on esitettävä Säteilyturvakeskukselle suunnitelma aluetta, tilaa tai rakenteita koskevista toimista. Jos kuljetuksesta vastaa luvanhaltijan sijasta kuljetusta koskevan hyväksymisen haltija, tämän on huolehdittava mainittujen luvanhaltijan velvoitteiden noudattamisesta.

Lisäksi ydinlaitoksen ja 45 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kuljetukseen liittyvässä vallitsevassa altistustilanteessa sovelletaan, mitä säteilylain 138 §:n 1 ja 4 momentissa sekä 140 ja 141 §:ssä säädetään. Mitä mainituissa lainkohdissa säädetään toiminnanharjoittajasta, sovelletaan luvanhaltijaan ja kuljetusta koskevan hyväksymisen haltijaan.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä kuljetukseen liittyvästä puhdistamisesta ja ydinlaitosten valmiustilanteen jälkitoimista.

18 luku

Ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetus

180 §

Ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksen hyväksyminen

Ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetukseen on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä, kun kuljetetaan 45 §:n 1 momentissa tai 145 §:n 2 momentissa tarkoitettuja ydinaineita tai ydinjätteitä.

Kuljetuksen hyväksyminen edellyttää, että:
1) edellä 7 ja 16 luvussa säädetyt hakemuksessa tarkoitettuun kuljetukseen sovellettavat vaatimukset täytetään;
2) kuljetusta koskeva vahingonkorvausvastuu on järjestetty ydinvastuulain mukaisesti;
3) hakija on hakenut Säteilyturvakeskukselta radioaktiivisten aineiden kuljetusjärjestelyjen hyväksymistä vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain mukaisesti;
4) hyväksymisen myöntämiselle ei ole muualla tässä laissa säädettyä estettä.

181 §

Kuljetuksen hyväksymistä koskevan asian käsittely ja ratkaisemien

Ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetuksen hyväksymistä koskeva hakemus ja vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain mukainen radioaktiivisten aineiden kuljetuksen hyväksymistä koskeva hakemus on käsiteltävä yhdessä ja ratkaistava samalla päätöksellä, jollei sitä ole erityisestä syystä pidettävä tarpeettomana. Asiat käsitellään vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain mukaisessa menettelyssä ottaen huomioon, mitä hakemuksen ja päätöksen sisällöstä säädetään tässä laissa.

Kuljetusta koskevassa päätöksessä hyväksytään kuljetusjärjestelyt ja niihin liittyvä turvasuunnitelma, jos sitä 151 §:n 2 momentin mukaan edellytetään.

Kuljetuksen hyväksymistä koskeva päätös voi koskea yksittäistä tai samankaltaisia toistuvia kuljetuksia.

182 §

Vastuu hyväksytystä kuljetuksesta

Hyväksytyn kuljetuksen säteilyturvallisuudesta ja turvajärjestelyistä sekä hyväksymistä koskevassa päätöksessä annettujen määräysten noudattamisesta vastaa se kuljetukseen sisältyviä ja siihen liittyviä tehtäviä tai toimenpiteitä suorittava, johon hyväksymistä koskeva päätös on välittömästi kohdistettu.

Hyväksytystä kuljetuksesta saa kuljetuksen aikana poiketa vain odottamattomista ja pakottavista syistä.

183 §

Muutos hyväksytyssä kuljetuksessa

Jos kuljetuksen säteilyturvallisuutta tai turvajärjestelyjä koskevien velvoitteiden noudattamisessa tapahtuu vähäisiä muutoksia verrattuna siihen, mikä on käsitelty kuljetuksen hyväksymisen yhteydessä, tai kuljetustapahtumaa muutetaan tavalla, jolla on enintään vähäistä merkitystä turvajärjestelyn kannalta, asiasta on ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle viipymättä.

184 §

Ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetusta koskevat ilmoitusvelvollisuudet

Säteilyturvakeskukselle on tehtävä ilmoitus sellaisesta yksittäisestä kuljetustapahtumasta, jota toistuvia kuljetustapahtumia koskevan kuljetuksen hyväksymispäätös koskee. Ilmoitukseen on sisällytettävä tieto kuljetuksen ajankohdasta ja vähäisistä muutoksista verrattuna siihen, mikä on käsitelty kuljetuksen hyväksymisen yhteydessä. Kuljetuksesta vastaavan on tehtävä ilmoitus vähintään kuukausi ennen kuljetustapahtumaa.

Kuljetuksen lopullinen aikataulu ja reitti sekä kuljetuksen yhteyshenkilön yhteystiedot on ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle ennen kuljetukseen ryhtymistä. Lisäksi erillinen ilmoitus on tehtävä ydinaseiden leviämisen estämisen kannalta erityisen merkittävien ydinaineiden kuljettamisesta riittävän ajoissa ennen kuljetuksen suorittamista.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta ilmoituksesta.

185 §

Hyväksymisvaatimuksesta vapautettuja kuljetuksia koskeva ilmoitusvelvollisuus

Säteilyturvakeskukselle on tehtävä ilmoitus, kun kuljetaan muita kuin 180 §:n 1 momentissa tarkoitettuja ydinaineita tai ydinjätteitä. Ilmoitukseen on sisällytettävä kuljetusta sekä kuljetettavia ydinjätteitä ja ydinaineita koskevat keskeiset tiedot. Kuljetuksen lähettäjän on tehtävä ilmoitus vähintään kaksi kuukautta ennen kuin kuljetus on tarkoitus aloittaa.

Säteilyturvakeskus antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetusta ilmoituksesta.

19 luku

Ydinaineen talteenottolaitos

186 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen säteilyturvallisuus

Ydinaineen talteenottolaitokseen ja tällaisen laitoksen luvan haltijaan sovelletaan, mitä 46–52, 54–57 ja 59–61 §:ssä säädetään ydinlaitoksesta ja luvanhaltijasta, ei kuitenkaan, mitä 49 §:ssä säädetään kollektiivisen työperäisen altistuksen annosrajoituksista eikä mitä 50 §:n 1 momentin 6 ja 7 kohdassa säädetään.

Radioaktiivisten aineiden päästönäytteiden ja ympäristön säteilytarkkailun näytteiden mittaukset on tehtävä akkreditoiduin menetelmin. Lisäksi luvan haltijaan sovelletaan, mitä 63 §:n 2 momentissa säädetään luvanhaltijasta.

Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuden ja säteilyolosuhteiden seuraamiseksi tehtävissä säteilymittauksissa on käytettävä tarkoitukseen soveltuvia ja luotettavia säteilymittausjärjestelmiä. Säteilyaltistuksen arvioimiseksi ja laitoksen työntekijöiden säteilyturvallisuuden varmistamiseksi tehtäviin mittauksiin sovelletaan, mitä säteilylain 9 luvussa säädetään.

Säteilyturvakeskus antaa tarkemmat teknisluonteiset määräykset 3 momentissa tarkoitetuista säteilymittausjärjestelmistä, niiden luotettavuuden varmistamisesta, kalibroinnista, mittaustarkkuudesta, käytöstä ja soveltuvuudesta käyttötarkoitukseen.

187 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuutta koskevat yleiset vaatimukset

Ydinaineen talteenottolaitokseen ja sen järjestelmiin sekä sen toiminnan yhteydessä syntyvään luonnonradioaktiivisia aineita sisältävään jätteeseen sovelletaan, mitä 72, 74–76§:ssä, 77 §:n 1 ja 3 momentissa, 78 ja 80 §:ssä säädetään ydinlaitoksesta ja sen järjestelmistä sekä ydinjätteestä.

Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuden varmistamisessa on ensisijaisesti hyödynnettävä suunnitteluratkaisuin saavutettavissa olevia luontaisia turvallisuusominaisuuksia.

188 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuusseloste

Ydinaineen talteenottolaitoksesta on laadittava turvallisuusseloste, joka sisältää laitoksen teknisen turvallisuuden arvioimiseksi tarvittavat tiedot laitoksesta ja sen järjestelmistä sekä turvallisuuden osoittamisesta.

Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuusselostetta on laitoksen rakentamisen ja käytön aikana pidettävä ajan tasalla siten, että laitoksen turvallisuudesta säilyy kokonaisuudesta riittävä käsitys.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuusselosteessa kuvattavista asioista.

189 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen organisaatio ja johtaminen

Ydinaineen talteenottolaitoksen ja tällaista laitosta koskevan luvan haltijaan sovelletaan, mitä 13 luvussa säädetään ydinlaitoksen ja luvanhaltijan organisaatiosta ja johtamisesta, ei kuitenkaan, mitä 122 §:n 2 momentissa säädetään.

190 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen käyttö

Ydinaineen talteenottolaitoksen käyttöön sovelletaan, mitä 128 ja 130 §:ssä säädetään ydinlaitoksen käytöstä.

191 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuden varmistaminen ja kehittäminen

Ydinaineen talteenottolaitoksen järjestelmiä koskevien vaatimusten täyttyminen on osoitettava käyttäen sellaisia luotettavia menetelmiä ja menettelyitä, joiden tulokset voidaan todentaa ja jäljittää laitoksen elinkaaren aikana.

Ydinaineen talteenottolaitoksen luvan haltijan on seurattava laitoksen ja sen järjestelmien kuntoa siten kuin laitoksen turvallisuus edellyttää.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuutta koskevien vaatimusten täyttymisen osoittamisesta ja siihen käytettävistä menetelmistä ja menettelyistä sekä laitoksen ja sen järjestelmien kunnonvalvonnasta.

192 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen turvajärjestelyt

Ydinaineen talteenottolaitokseen sovelletaan, mitä säädetään 147 ja 149 §:ssä, 151 §:n 1 ja 3 momentissa, 152 §:ssä, 153 §:n 1 momentissa ja 164 §:ssä ydinlaitosten turvajärjestelyistä ja

niihin liittyvistä velvollisuuksista. Mitä 149 §:n 2 momentissa säädetään turvallisuustarkastuksista, ei kuitenkaan sovelleta ydinaineen talteenottolaitokseen.

193 §

Säteilyturvallisuuspoikkeamat ja säteilyvaaratilanteet ydinaineen talteenottolaitoksessa

Ydinaineen talteenottolaitokseen ja tällaista laitosta koskevan luvan haltijaan sovelletaan, mitä säteilylain 16 luvussa sekä 138 ja 139 §:ssä säädetään turvallisuuslupaa edellyttävästä toiminnasta ja toiminnanharjoittajasta. Luvan haltijalta vaadittavasta vakuudesta ja siitä suoritettavista kustannuksista säädetään 284–286 §:ssä.

IV OSA

YDINJÄTEHUOLTO

20 luku

Ydinjätehuollon periaatteet ja vaatimukset

194 §

Vastuu ydinjätehuollosta ja sen kustannuksista

Luvanhaltija vastaa toiminnassaan syntyvien tai toiminnan seurauksena syntyneiden ydinjätteiden ydinjätehuollosta ja siihen liittyvien toimenpiteiden asianmukaisesta valmistelemisesta sekä näiden kustannuksista (*huolehtimisvelvollisuus*).

Luvanhaltijalla on 1 momentin mukainen huolehtimisvelvollisuus, kunnes huolehtimisvelvollisuus on tämän lain mukaisesti päättynyt. Huolehtimisvelvollisuuteen ei vaikuta, jos ydinlaitosta koskevan luvan voimassaolo päättyy tai lupa peruutetaan.

Mitä tässä laissa säädetään ydinjätteistä, ei sovelleta, kun kyse on 51 §:ssä tarkoitetusta radioaktiivisten aineiden päästöstä.

195 §

Luvanhaltijan oikeus ydinjätteisiin liittyvään toimintaan

Luvanhaltijalla on oikeus sen mukaan kuin ydinlaitosta koskevassa luvassa tarvittaessa tarkemmin määrätään pitää hallussa, tuottaa, käsitellä, käyttää ja varastoida luvan mukaisessa

toiminnassa syntyviä tai luvan mukaisesti sinne tuotavia ydinjätteitä ydinlaitoksessa tai laitosalueella.

Muualla kuin ydinlaitoksessa tai laitosalueella saa pitää hallussa, tuottaa, käsitellä, käyttää ja varastoida ydinjätteitä sen mukaan kuin jäljempänä säädetään.

196 §

Ydinjätehuollon toimenpiteiden turvallisuus

Ydinjätehuollon toimenpiteiden suunnittelussa ja toteuttamisessa on ensisijaisesti huolehdittava turvallisuudesta.

Ydinjätteiden ominaisuudet on selvitettävä, ja ne on lajiteltava ja luokiteltava ominaisuuksiensa perusteella sekä pakattava ja muutoin käsiteltävä varastoinnin ja loppusijoituksen kannalta turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Luvanhaltijan, jonka ydinlaitokseen ydinjätteitä luovutetaan varastoitavaksi, on varmistettava, että vastaanotettavat jätteet ja jätepakkaukset voidaan käsitellä ja varastoida turvallisesti ja loppusijoituksen turvallisuudesta on asianmukainen suunnitelma. Luvanhaltijan, jonka ydinlaitokseen ydinjätteitä luovutetaan loppusijoitettavaksi, on varmistettava, että loppusijoitus voidaan toteuttaa turvallisesti. Luvanhaltijan on myös varmistettava, että ydinlaitosta koskevan luvan mukaan ydinjätteiden vastaanottaminen on mahdollista.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinjätteiden ominaisuuksien selvittämisestä sekä niiden lajittelusta, luokittelusta, käsittelystä ja varastoinnista.

197 §

Ydinjätteiden määrä ja radioaktivisuus

Ydinlaitosten toiminnan yhteydessä tai seurauksena syntyneen ydinjätteen määrä ja radioaktiivisuus on pidettävä niin pienenä kuin kohtuudella käytännöllisin toimenpitein on mahdollista, kuitenkin siten, että tässä laissa säädettyjen turvallisuutta koskevien vaatimusten noudattaminen ei vaarannu.

198 §

Tiedot ydinjätteistä ja arvio niiden määrän kehityksestä

Luvanhaltijan on pidettävä kirjaa varastoiduista ja loppusijoitetuista ydinjätteistä. Kirjanpidosta on käytävä ilmi jätepakkauksia ja niiden sijaintia koskevat tiedot sekä kuhunkin jätepakkaukseen sisältyvien ydinjätteiden tiedot. Lisäksi kirjanpitoon on sisällytettävät muut ydinjätteitä koskevan huolehtimisvelvollisuuden valvomiseksi tarvittavat tiedot.

Luvanhaltijan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle;
1) yhteenveto ydinjätteitä koskevasta kirjanpidosta kalenterivuosittain ydinlaitoksen käytön aloittamisesta lukien;
2) arvio syntyvien ydinjätteiden määrästä kolmen vuoden välein ydinlaitosta koskevan rakentamisluvan myöntämisestä lukien.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä kirjanpitoon sisällytettävistä tiedoista, kirjanpitoaineiston säilytystavasta ja tietojen toimittamisesta.

199 §

Ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelma

Ydinlaitosta varten on oltava työ- ja elinkeinoministeriön hyväksymä ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelma, jossa vahvistetaan ydinjätehuollossa noudatettavat periaatteet ja ydinjätehuollon toimenpiteiden toteuttamisessa noudatettava aikataulu.

Ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelman hyväksyminen edellyttää, että suunnitelma perustuu menetelmiin, joiden turvallisuudesta ja luotettavuudesta on riittävästi näyttöä, sen laatimisessa on noudatettu, mitä tässä laissa säädetään ydinjätehuollosta, ja se sisältää riittävässä laajuudessa:
1) suunnitellut toimenpiteet ydinjätehuollon toteuttamiseksi ja niiden valmistelua koskevat tiedot, mukaan lukien luvanhaltijan vastuiden ja velvollisuuksien järjestämistä koskevat tiedot;
2) yleisellä tasolla selvityksen:
a) ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen käytöstäpoistosta ja toiminnan lopettamisesta ja niiden vaiheista, laitosalueen lopputilasta sekä laitoksen käytöstäpoiston aikana syntyvien jätteiden huoltotoimenpiteistä ja aikataulusta;
b) loppusijoituslaitoksen sulkemisesta sekä sen vaiheista ja aikataulusta.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelmaan sisällytettävistä selvityksistä ja asiakirjoista sekä hyväksymistä koskevasta menettelystä.

200 §

Ydinjätehuoltosuunnitelma

Ydinlaitosta varten on oltava työ- ja elinkeinoministeriön hyväksymä ydinjätehuoltosuunnitelma. Suunnitelma on toimitettava ensimmäisen kerran kolmen vuoden kuluessa ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelman hyväksymisestä ja sen jälkeen sitä on päivitettävä vähintään joka kolmas vuosi.

Ydinjätehuoltosuunnitelman hyväksyminen edellyttää, että se perustuu hyväksyttyyn ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelmaan ja siihen sisältyy riittävässä laajuudessa ottaen huomioon luvanhaltijan ydinlaitosten elinkaaren vaihe:
1) tarkempi kuvaus suunnitelluista ydinjätehuollon tutkimus-, kehitys- ja muista toimenpiteistä seuraavalle kolmelle vuodelle ja yleispiirteisesti tämän ajanjakson jälkeisille kolmelle vuodelle;
2) tiedot tehdyistä ydinjätehuollon järjestämistä koskevista sopimuksista tai muista järjestelyistä;
3) ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelmassa hyväksyttyihin toimenpiteisiin, aikatauluihin tai menetelmiin suunnitellut merkittävät muutokset siten, että menetelmiin suunniteltujen muutosten osalta niiden turvallisuudesta ja luotettavuudesta on riittävästi näyttöä;
4) muut luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuuden arvioimiseksi tarpeelliseksi katsottavat selvitykset.

Ydinjätehuoltosuunnitelman päivityksen hyväksyminen edellyttää, että 2 momentissa säädettyjen edellytysten lisäksi päivitys sisältää riittävässä laajuudessa selvityksen toteutetuista ydinjätehuollon toimenpiteistä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin ydinjätehuoltosuunnitelmaan sisällytettävistä selvityksistä ja asiakirjoista sekä hyväksymistä koskevasta menettelystä.

201 §

Ydinjätehuoltosuunnitelman noudattaminen

Luvanhaltijan on lähtökohtaisesti toteutettava toimenpiteitä hyväksytyn ydinjätehuoltosuunnitelman mukaisesti.

202 §

Ydinlaitoksen käytöstäpoiston suunnittelu

Ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen käytöstäpoistoa varten on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä käytöstäpoistosuunnitelma. Käy-

töstäpoistosuunnitelma on päivitettävä vähintään joka kuudes vuosi, kunnes laitoksen purkaminen on aloitettu. Säteilyturvakeskus voi erityisistä syistä vaatia myös muutoin käytöstäpoistosuunnitelman päivittämistä.

Käytöstäpoistosuunnitelman ja sen päivitysten hyväksyminen edellyttävät, että ne ovat sisällöltään riittävän yksityiskohtaisia ottaen huomioon, millaisesta ydinlaitoksesta on kysymys ja mikä on sen elinkaaren vaihe, ja niistä käy ilmi ainakin:
1) laitoksen purkamisen ja muun käytöstäpoiston menetelmä ja sen turvallisuus;
2) laitoksen käytöstäpoistoon liittyvän ydinjätteen käsittelyä, varastointia ja loppusijoittamista koskevat suunnitelmat;
3) laitoksen käytöstäpoiston toteutusvaiheet aikatauluineen;
4) laitosalueen suunniteltu lopputila.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräykset käytöstäpoistosuunnitelmaan sisällytettävistä asioista ja 1 momentissa tarkoitetuista erityisistä syistä käytöstäpoistosuunnitelman päivittämiseksi.

203 §

Ydinjätteiden vapauttaminen ydinenergialain mukaisesta valvonnasta

Säteilyturvakeskus voi hyväksyä, että ydinjäte vapautetaan tämän lain mukaisesta viranomaisvalvonnasta. Hyväksyminen edellyttää, että:
1) ydinjäte ei samalla ole sellaista ydinmateriaalia, johon tätä lakia sovelletaan;
2) ydinjätteessä olevan radioaktiivisen aineen määrä ei ole vapauttamisrajaa suurempi tai jätteeseen liittyvästä toiminnasta aiheutuva altistus ja potentiaalinen altistus ovat vapauttamisrajan ylittymisestä huolimatta niin vähäisiä, että niistä ei aiheudu terveyshaittaa; ja
3) ydinjätettä ei ole tarkoituksellisesti laimennettu siten, että 2 kohdassa tarkoitettu edellytys täyttyisi.

Kun Säteilyturvakeskus on tehnyt 1 momentissa tarkoitetun päätöksen, päätöksessä tarkoitetut jätteet ovat jätelaissa tarkoitettuja jätteitä ja niihin sovelletaan tämän lain sijasta jätelakia.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi viranomaisvalvonnasta vapauttamisen edellytyksistä.

204 §

Ydinlaitoksen rakennuksen ja laitosalueen osan vapauttaminen ydinenergialain mukaisesta valvonnasta

Säteilyturvakeskus voi hyväksyä, että aktivoitunut tai radioaktiivisella aineella kontaminoitunut ydinlaitoksen rakennus tai sen osa taikka laitosalueen osa vapautetaan tämän lain mukaisesta viranomaisvalvonnasta. Hyväksyminen edellyttää, että rakennuksessa tai sen osassa taikka laitosalueen osalla olevan radioaktiivisen aineen määrä täyttää 203 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyn edellytyksen.

205 §

Ydinjätteen uuden käyttötarkoituksen hyväksyminen

Työ- ja elinkeinoministeriö voi hyväksyä ydinjätteelle uuden käyttötarkoituksen, jos:
1) sille on hyväksyttävä peruste;
2) sen toteuttamiselle on taloudelliset ja muut edellytykset;
3) siitä ei aiheudu vaaraa turvallisuudelle; ja
4) se on muutoinkin yhteiskunnan kokonaisedun mukainen.

Kun työ- ja elinkeinoministeriö on hyväksynyt ydinjätteelle uuden käyttötarkoituksen, se ei enää ole tässä laissa tarkoitettua ydinjätettä. Uuden käyttötarkoituksen mukaisessa toiminnassa syntyvään ydinjätteeseen sovelletaan tätä lakia. Jos uuden käyttötarkoituksen mukaisessa toiminnassa syntyy muuta radioaktiivisia aineita sisältävää jätettä, sovelletaan säteilylakia.

206 §

Huolehtimisvelvollisuuden siirtäminen

Työ- ja elinkeinoministeriö voi hyväksyä, että samalla kun ydinjätteet luovutetaan, myös niitä koskeva huolehtimisvelvollisuus siirretään kokonaan tai osaksi toiselle. Hyväksyminen edellyttää, että:
1) vastaanottaja on antanut suostumuksensa siirtämiseen;
2) vastaanottajalla on:
a) ydinlaitosta koskeva lupa, joka oikeuttaa siirron kohteena olevien ydinjätteiden vastaanottamiseen, hallussapitoon, käsittelyyn ja varastointiin; tai
b) loppusijoituslaitosta koskeva lupa, joka oikeuttaa siirron kohteena olevien ydinjätteiden vastaanottamiseen, hallussapitoon, käsittelyyn ja loppusijoittamiseen sekä tarvittaessa varastointiin, jos huolehtimisvelvollisuuden siirtäminen koskee ydinjätteiden loppusijoittamista;
3) huolehtimisvelvollisuuden siirtäminen ei vaaranna ydinjätehuollon toteuttamista ja sen kustannuksiin varautumista; ja
4) huolehtimisvelvollisuuden siirtäminen ei vaaranna ydinmateriaalivalvontaan liittyvien velvoitteiden noudattamista.

Kun huolehtimisvelvollisuuden siirtämisen hyväksymistä koskeva päätös on lainvoimainen:

1) vastaanottajan on noudatettava toimenpiteen kohteena olevien ydinjätteiden osalta, mitä tässä laissa säädetään luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuudesta;
2) luvanhaltijalla, jonka huolehtimisvelvollisuus on siirretty, ei enää ole huolehtimisvelvollisuutta siirtämisen hyväksymistä koskevassa päätöksessä tarkoitetuista ydinjätteistä sen mukaan kuin päätöksessä tarkemmin määrätään.

207 §

Ydinjätteiden luovuttamista koskeva ilmoitus

Sen lisäksi, mitä 206 §:ssä säädetään, ydinjätteet saa luovuttaa toiselle luvanhaltijalle ilman huolehtimisvelvollisuuden siirtämistä samanaikaisesti. Ydinjätteitä saa kuitenkin luovuttaa vain sellaiselle luvanhaltijalle, joka on antanut suostumuksensa niiden vastaanottamiseen ja jolla on tässä laissa tarkoitettu lupa siirrettävän ydinjätteen hallussapitoon, käsittelyyn ja varastointiin tai loppusijoittamiseen.

Luvanhaltijan, joka siirtää ydinjätteitä 1 momentin mukaisesti toiselle luvanhaltijalle, on ilmoitettava tästä Säteilyturvakeskukselle etukäteen. Ilmoituksessa on oltava selvitys siitä, että 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä on noudatettu.

208 §

Käytetyn ydinpolttoaineen siirtäminen liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella

Siirtosäiliön, jota käytetään käytetyn ydinpolttoaineen siirtämisessä liikkumis- ja oleskelurajoitusalueella, on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä. Hyväksyminen edellyttää, että siirtosäiliö soveltuu käytetyn ydinpolttoaineen turvalliseen siirtämiseen.

Jos Säteilyturvakeskus on hyväksynyt siirtosäiliönä käytetyn pakkauksen rakennetyypin vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain nojalla ja kyseinen paikkaus soveltuu käytetyn ydinpolttoaineen turvalliseen siirtämiseen, ei 1 momentissa tarkoitettua hyväksymistä edellytetä.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä käytetyn ydinpolttoaineen siirtämiseen tarkoitetusta siirtosäiliöstä.

209 §

Ydinjätteiden luovuttaminen tutkittavaksi Suomessa

Luvanhaltija saa luovuttaa vähäisiä määriä ydinjätteitä tutkittavaksi tutkimuslaitokseen Suomessa. Luovutettavien ydinjätteiden määrän on vastattava käytettävässä tutkimusmenetelmässä tarvittavaa määrää. Tutkimuslaitokseen ja ydinjätteeseen sovelletaan tällöin, mitä säteilylaissa säädetään toiminnanharjoittajasta sekä radioaktiivisen jätteen hallussapidosta, säilyttämisestä ja varastoinnista. Tutkimuslaitos ei saa luovuttaa ydinjätettä muualle.

Säteilyturvakeskus voi luvanhaltijan hakemuksesta hyväksyä, että tutkimuslaitos huolehtii sellaisten tutkittujen ydinjätteiden jätehuollosta, joiden palauttaminen luvanhaltijalle ei ole tarkoituksenmukaista. Tutkimuslaitokseen ja ydinjätteisiin sovelletaan tällöin, mitä säteilylaissa säädetään toiminnanharjoittajasta ja radioaktiivisen jätteen vaarattomaksi tekemisestä. Hyväksyminen edellyttää, että tutkimuslaitos on sitoutunut huolehtimaan jätehuollosta ja täyttää säteilylaissa säädetyt edellytykset. Luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuuden katsotaan päättyneen kyseisten ydinjätteiden osalta, kun Säteilyturvakeskus on tehnyt mainitun päätöksen.

210 §

Radioaktiivisten jätteiden vastaanottaminen, käsittely, varastointi ja loppusijoittaminen

Luvanhaltija saa sen mukaan kuin ydinlaitosta koskevassa luvassa tarvittaessa tarkennetaan ottaa vastaan, käsitellä, varastoida tai loppusijoittaa myös säteilylain soveltamisalaan kuuluvia radioaktiivisia jätteitä. Tällöin näiden jätteiden jätehuollon toimenpiteisiin sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään ydinjätteiden jätehuollon toimenpiteistä.

Luvanhaltijalla on 1 momentissa tarkoitetuista radioaktiivista jätteistä huolehtimisvelvollisuus sen mukaan kuin tässä laissa säädetään ydinjätteitä koskevasta huolehtimisvelvollisuudesta, kunnes radioaktiiviset jätteet on loppusijoitettu. Tällöin näihin jätteisiin sovelletaan muutoinkin säteilylain sijasta, mitä tässä laissa säädetään ydinjätteistä ja loppusijoituksesta.

21 luku

Ydinjätteiden loppusijoitus sekä niiden tuontia, vientiä ja siirtoa koskevat rajoitukset

211 §

Ydinjätteiden loppusijoitusta koskeva vaatimus

Suomessa syntyneet ydinjätteet on loppusijoitettava Suomeen.

Ydinjätteet on loppusijoitettava siten, että säteilyaltistuksen vaikutukset ihmisiin ja ympäristöön pysyvät käytettävissä olevan tiedon perusteella hyväksyttävinä ja että pitkäaikaisturvallisuuden varmistaminen ei edellytä loppusijoituspaikan valvontaa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin säteilyaltistuksen annosrajoituksista loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeen.

212 §

Poikkeus ydinjätteiden loppusijoitusta koskevasta velvoitteesta

Edellä 211 §:n 1 momentista poiketen työ- ja elinkeinoministeriö voi hyväksyä ydinjätteiden loppusijoittamisen muualla kuin Suomessa, jos:
1) järjestelyllä ei ole sanottavaa merkitystä luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuuden kannalta ja kyseessä olevien ydinjätteiden määrä on vähäinen;
2) järjestely on merkittävän taloudellisen tai muun painavan syyn vuoksi perusteltua;
3) Suomella on siirron ajankohtana voimassa yhteisön kehyksen perustamisesta käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen vastuullista ja turvallista huoltoa varten annetun neuvoston direktiivin 2011/70/Euratom 4 artiklassa tarkoitettu sopimus; ja
4) asiasta on tehty ydinjätehuollon toimijoiden välillä sitova sopimus, joka kattaa tarvittavat ydinjätehuollon toimenpiteet ja on toteuttamiskelpoinen ottaen huomioon sopimuksen toteuttamisen aikataulu sekä muut ehdot.

Jos 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu sopimus on tehty muun kuin Euroopan unionin jäsenvaltion kanssa, sen sisällöstä on ilmoitettava Euroopan komissiolle ja toteutettava kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että:
1) vastaanottava valtio on tehnyt Euroopan atomienergiayhteisön kanssa sopimuksen käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollosta tai on osapuolena käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuutta koskevassa yleissopimuksessa (SopS 36/2001);
2) vastaanottavalla valtiolla on radioaktiivisen jätteen loppusijoitusta ja sitä valmistelevia toimenpiteitä koskeva ohjelma, jonka tavoitteet edustavat korkeaa turvallisuustasoa ja vastaavat tässä laissa asetettuja tavoitteita; ja
3) vastaanottavan valtion loppusijoituslaitokselle on annettu lupa kyseisen ydinjäte-erän siirtoa varten, se on toiminnassa ennen siirtoa ja sitä hallinnoidaan vastaanottavan valtion 2 kohdassa tarkoitetussa ohjelmassa vahvistettujen vaatimusten mukaisesti.

213 §

Suomessa syntyneiden ydinjätteiden käsittely ja varastointi muualla

Ydinjätteet saa viedä käsiteltäväksi ja varastoitavaksi muualla kuin Suomessa, jos niiden tai niistä syntyvien ydinjätteiden loppusijoitus toteutetaan 212 §:n mukaisesti muualla tai ydinjätehuollon toimijoiden välillä on sitova sopimus, jonka mukaan ydinjätteet palautetaan Suomeen loppusijoitusta varten.

214 §

Muualla syntyneiden ydinjätteiden loppusijoitusta koskeva kielto

Ydinjätteitä ja niihin rinnastettavia radioaktiivisia jätteitä, jotka ovat syntyneet muualla kuin Suomessa, ei saa loppusijoittaa Suomessa.

Edellä 1 momentista poiketen työ- ja elinkeinoministeriö voi hyväksyä muualla syntyneiden ydinjätteiden ja niihin rinnastettavien radioaktiivisten jätteiden loppusijoittamisen Suomessa, jos:
1) järjestelyllä ei ole sanottavaa merkitystä ydinjätteet vastaanottavan luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuuden kannalta;
2) niiden ydinjätehuolto on Suomessa järjestetty ja sen kustannuksiin on varauduttu;
3) järjestely on myös muutoin yhteiskunnan kokonaisedun mukainen; ja
4) edellä 212 §:n 1 momentin 2–4 kohdassa ja 2 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät.

215 §

Muualla syntyneiden ydinjätteiden käsittely ja varastointi Suomessa

Ydinjätteitä ja niihin rinnastettavia radioaktiivisia jätteitä, joka ovat syntyneet muualla kuin Suomessa, ei saa käsitellä tai varastoida Suomessa.

Edellä 1 momentista poiketen valtioneuvosto voi myöntää luvan muualla syntyneiden ydinjätteiden ja niihin rinnastettavien radioaktiivisten jätteiden käsittelyyn ja lyhytaikaiseen varastointiin Suomessa, jos:
1) se johtuu Suomessa tehtävästä ydinjätteen tutkimuksesta tai muusta sellaisesta toiminnasta, joka on merkittävän taloudellisen tai muun painavan syyn vuoksi perusteltua;
2) käsittely ja varastointi toteutetaan turvallisesti;
3) tutkimuslaitos täyttää 209 §:n 1 momentissa ja sen mukaan säteilylaissa säädetyt edellytykset, jos käsittely ja varastointi ovat tarpeen tutkimuksen tekemiseksi, tai vastaanottavaa ydinlaitosta koskeva lupa oikeuttaa asianomaisten jätteiden käsittelyyn ja varastointiin;
4) ydinmateriaalivalvontaan liittyvät velvollisuudet täytetään;
5) asiassa on tehty ydinjätehuollon toimijoiden välillä sitova sopimus, joka kattaa tarvittavat ydinjätehuollon toimenpiteet ja on toteuttamiskelpoinen ottaen huomioon sopimuksen toteuttamisen aikataulu sekä muut ehdot;

6) valtio, josta ydinjäte tai siihen rinnastettava radioaktiivinen jäte tuodaan käsiteltäväksi tai varastoitavaksi, on antanut sitoumuksensa loppusijoittaa kyseiset jätteet turvallisesti ja vastuullisesti; ja
7) on saatu riittävä vakuus sen varalta, että ydinjätehuoltoon liittyviä toimenpiteitä joudutaan toteuttamaan Suomessa, ja jossa on myös otettu huomioon kustannusarvioihin liittyvä epävarmuus.

Lupahakemukseen on liitettävä lupaharkinnan kannalta tarpeellinen selvitys hakemuksessa tarkoitetusta toiminnasta ja sen vaikutuksista sekä luvan myöntämisen edellytysten ja muista asian arvioinnin kannalta merkityksellisistä seikoista. Lisäksi sovelletaan, mitä 310 §:n 3–5 momentissa säädetään lupahakemuksesta ja 311–313 §:ssä lupa-asian käsittelystä. Työ- ja elinkeinoministeriö on asiassa lupaviranomainen.

Valtioneuvoston lupa on voimassa määräajan. Lupapäätöksessä on asetettava määräaika, jolloin ydinjätteet on viimeistään vietävä pois tai siirrettävä Suomesta, annettava tarpeelliset määräykset vakuudesta ja sen asettamisesta sekä ydinmateriaalivalvontaan ja ydinjätehuollon velvollisuuksien noudattamisen sekä ja yleisen edun kannalta tarpeelliset määräykset. Lisäksi lupapäätökseen sovelletaan, mitä 303 §:n 1 ja 3 momentissa säädetään ydinlaitosta koskevan lupapäätöksen sisällöstä ja 314 §:ssä lupapäätöksen antamisesta ja siitä tiedottamisesta.

Valtioneuvoston luvan peruuttamiseen sovelletaan, mitä 318 §:ssä säädetään ydinlaitosta koskevan lupapäätöksen peruuttamisesta.

216 §

Muualla syntyneiden ydinjätteiden käsittelyä ja varastointia koskeva vakuus

Edellä 215 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetuksi vakuudeksi hyväksytään takaus, vakuutus tai pantattu talletus. Vakuuden antajan on oltava luotto-, vakuutus- tai muu ammattimainen rahoituslaitos, jolla on kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Vakuus on asetettava työ- ja elinkeinoministeriön eduksi ennen kyseisten jätteiden tuontia tai siirtoa Suomeen. Vakuuden on oltava voimassa kolme kuukautta senkin jälkeen, kun kyseiset jätteet on viety tai siirretty pois Suomesta. Ministeriön on hakemuksesta vapautettava vakuus, kun ydinjätteet on viety tai siirretty Suomesta ja tästä on kulunut kolme kuukautta.

Työ- ja elinkeinoministeriöllä on oikeus ryhtyä vakuuden realisointiin, jos ydinjätteitä tai niihin rinnastettavia radioaktiivisia jätteitä ei ole asetetussa määräajassa viety pois tai siirretty Suomesta. Ennen vakuuden realisointia työ- ja elinkeinoministeriön on määrättävä 372 §:n mukaisesti toiminnanharjoittaja täyttämään velvollisuutensa. Vakuus voidaan käyttää teettämistoimien kustannusten kattamiseen.

217 §

Ydinjätteiden tuonnin, viennin ja siirron toteuttamista koskeva hyväksyminen

Ydinjätteiden ja niihin rinnastettavien radioaktiivisten jätteiden tuonnin, viennin, siirron ja kauttakulkuun Suomen alueen kautta on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä ennen kuin se toteutetaan. Hyväksyminen edellyttää, että toimenpiteen toteuttamisessa noudatetaan jätesiirtodirektiivissä säädettyjä menettelyjä sekä toimintaan on saatu tässä laissa edellytetyt luvat ja hyväksymiset tai niistä on tehty ilmoitus tämän lain mukaisesti.

Kun kyse on sellaisen ydinjätteen viennistä tai siirrosta Suomesta, joka on samanaikaisesti ydinmateriaalia, hyväksyminen edellyttää lisäksi, että noudatetaan, mitä vientivalvontalain 10 §:ssä säädetään lupaharkinnasta.

Sen lisäksi, mitä jätesiirtodirektiivin 17 artiklassa säädetään, Säteilyturvakeskus julkaisee mainitussa artiklassa tarkoitetun vakioasiakirjan toisinnon määräyskokoelmassaan.

218 §

Tulli-ilmoituksessa ilmoitettavat tiedot ydinjätteistä

Luvanhaltija on velvollinen tulli-ilmoituksessa tai siihen liittyvässä selvityksessä ilmoittamaan, kun ydinjätteitä tuodaan tai viedään. Tulli-ilmoitukseen on merkittävä tuontiin tai vientiin oikeuttavan hyväksymispäätöksen numero.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin tulli-ilmoitukseen sisällytettävistä tiedoista.

219 §

Ydinjätteiden palauttaminen loppusijoituslaitoksesta

Ydinjätteiden palauttaminen loppusijoituslaitoksesta on oltava mahdollista ennen loppusijoituslaitoksen sulkemista, jos se on turvallisuuden kannalta välttämätöntä. Tämä ei kuitenkaan saa vaarantaa laitoksen käyttöturvallisuutta tai pitkäaikaisturvallisuutta eikä muiden loppusijoitettujen ydinjätteiden pitkäaikaisturvallisuutta.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinjätteiden palauttamisen turvallisuudesta.

22 luku

Varautuminen ydinjätehuollon kustannuksiin

220 §

Luvanhaltijan varautumisvelvollisuus

Luvanhaltijan on varauduttava ydinjätehuollon kustannuksiin. Luvanhaltija täyttää varautumisvelvollisuutensa maksamalla jäljempänä säädetyt maksut Valtion ydinjätehuoltorahaston ylläpitämään varautumisrahastoon ja luovuttamalla maksuvelvollisuutensa laiminlyönnin varalta valtiolle jäljempänä säädetyt vakuudet.

Varautumisvelvollisuutta koskevia säännöksiä sovellettaessa ydinjätehuollosta aiheutuvina kustannuksina pidetään myös:

1) sellaisten 5 §:n 1 momentin 30 kohdassa tarkoitettujen radioaktiivisella aineella kontaminoituneiden tai aktivoituneiden rakenteiden laitteiden, tavaroiden ja aineiden jätehuollon kustannuksia, joita ei vielä ole poistettu käytöstä;
2) sellaisia ydinjätehuoltoon liittyviä hallinto- ja muita kustannuksia, jotka tulevaisuudessa aiheutuvat näitä toimenpiteitä hoitavan organisaation ylläpitämisestä;
3) sellaisia kustannuksia, jotka tulevaisuudessa aiheutuvat ydinjätehuoltoon liittyvistä viranomaisen toimenpiteistä ja jotka luvanhaltija on velvollinen korvaamaan.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ydinjätehuollon kustannuksista, joiden katsotaan kuuluvan varautumisvelvollisuuteen.

221 §

Luvanhaltijan vastuumäärä

Luvanhaltijan tuottamien ydinjätteiden ydinjätehuollosta tulevaisuudessa aiheutuvien menojen arvioidun määrän (*vastuumäärä*) on perustuttava hyväksytyn ydinjätehuoltosuunnitelman mukaisten toimenpiteiden kustannusarvioon.

222 §

Luvanhaltijan vastuumäärän arviointi

Luvanhaltijan on toimitettava työ- ja elinkeinoministeriölle kolmen vuoden välein:
1) arvio vastuumääristä kuluvalle ja seuraavalle kahdelle kalenterivuodelle;
2) alustava arvio vastuumääristä 1 kohdassa tarkoitettua ajanjaksoa seuraavalta kahdelta kalenterivuodelta;
3) arvio ydinjätehuollon kokonaiskustannuksista 2 kohdassa tarkoitettua ajanjaksoa seuraavalta kahdelta kalenterivuodelta;

4) selvitys edellisen kolmen kalenterivuoden aikana tehdyistä ydinjätehuollon toimenpiteistä ja näiden toimenpiteiden mahdollisesta vaikutuksesta 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin vastuumääriin.

Luvanhaltija saa lisäksi toimittaa ministeriölle tarvittaessa vastuumäärää ja alustavaa vastuumäärää koskevien arvioiden tarkennuksia.

Luvanhaltijan on arvioinnissa käytettävä luotettaviksi katsottavia hinta- ja kustannustietoja, ja niihin liittyvä epävarmuus on kohtuullisessa määrin otettava huomioon vastuumäärää nostavana. Arviot vastuumääristä on toimitettava sekä sen kalenterivuoden hinta- ja kustannustasossa, jolloin laskelma tehdään, että sen kalenterivuoden hinta- ja kustannustasossa, jota laskelma koskee. Kun luvanhaltija toimittaa ministeriölle ensimmäisen kerran 1 momentissa tarkoitetut arviot, ministeriö hyväksyy arvioinnin perusteet varmistettuaan kustannus- ja hintatietojen ja laskelman oikeellisuuden ja luotettavuuden sekä johdonmukaisuuden suhteessa hyväksyttyyn ydinjätehuoltosuunnitelmaan.

Jos luvanhaltija laiminlyö 1 tai 3 momentissa tarkoitetun velvoitteen työ- ja elinkeinoministeriön kehotuksesta huolimatta, ministeriön on hankittava arvio vastuumäärästä ydinjätehuoltoon perehtyneeltä riippumattomalta asiantuntijalta tai yhteisöltä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin ydinjätehuollon kustannusten huomioon ottamisesta vastuumäärää arvioitaessa sekä arvioinnin oikeellisuuden ja luotettavuuden varmistamisesta.

223 §

Luvanhaltijan rahasto-osuus ja rahastotavoite

Luvanhaltijan varojen määrän varautumisrahastossa (*rahasto-osuus*) on kunakin kalenterivuonna saavutettava tavoite (*rahastotavoite*), joka on yhtä suuri kuin edellisen kalenterivuoden vastuumäärä.

Kun on kyse uudesta ydinlaitoksesta, luvanhaltijan rahastotavoite jaksotetaan ydinjätehuollon kustannusvaikutusten tasaamiseksi kuitenkin siten, että rahastotavoite on ydinvoimalaitoksen eri toimintavuosina määräsuuruinen osa siitä vastuumäärästä, joka laitoksen toiminnasta luvanhaltijalle aiheutuu. Rahastotavoitteen suhdetta tähän vastuumäärään lisätään tällöin vähitellen niin, että rahastotavoite saavuttaa vastuumäärän riittävän ajoissa ennen ydinvoimalaitoksen toiminnan arvioitua päättymistä. Jaksottamisaika saa olla enintään 40 vuotta.

Kun kyse on loppusijoituslaitoksesta, luvanhaltijan rahastotavoitteeseen on sisällytettävä loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeiset tarvittavat kohtuulliset valtion valvonta- ja muut toimenpidekustannukset jaksotettuna tasasuuruisina erinä viimeistään loppusijoituslaitoksen arvioidun käyttöajan kymmenen viimeisen vuoden aikana.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin menettelystä, jota noudattaen rahastotavoite lasketaan 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

224 §

Vastuumäärän ja rahastotavoitteen vahvistaminen

Työ- ja elinkeinoministeriö:
1) vahvistaa kolmen vuoden välein asianomaisen kalenterivuoden lopussa kunkin luvanhaltijan rahastotavoitteen seuraaville kolmelle kalenterivuodelle, kuluvan ja kahta sitä edeltävän kalenterivuoden vastuumäärät sekä alustavasti vastuumäärät sitä seuraaville kolmelle kalenterivuodelle; tai
2) voi luvanhaltijan toiminnan alku- tai loppuvaiheessa tai muusta perustellusta syystä 1 kohdasta poiketen kunkin kalenterivuoden lopussa vahvistaa luvanhaltijan rahastotavoitteen seuraavalle kalenterivuodelle, kuluvan kalenterivuoden vastuumäärän ja alustavasti vastuumäärät sitä seuraaville kahdelle kalenterivuodelle.

Rahastotavoite vahvistetaan sen kalenterivuoden kustannustasossa, jonka vastuumäärän perusteella rahastotavoite määräytyy. Vastuumäärät ja alustavat vastuumäärät vahvistetaan sen kalenterivuoden hinta- ja kustannustasossa, jota päätös koskee.

Työ- ja elinkeinoministeriö vahvistaa huolehtimisvelvollisuuden siirtämisestä aiheutuvat muutokset asianomaisten luvanhaltijoiden vastuumääriin ja rahastotavoitteisiin samalla kun siirtämisen hyväksymisestä päätetään 206 §:n mukaisesti. Muutoksia noudatetaan asiassa aiemmin 1 momentin mukaan tehtyjen vahvistamista koskevan päätöksen voimassaolon mukaisesti.

225 §

Rahastotavoitteen vahvistamiseen liittyvät poikkeukset

Jos 224 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla tehtävässä työ- ja elinkeinoministeriön päätöksessä vahvistetaan luvanhaltijan kuluvan kalenterivuoden vastuumäärä vähintään 20 ja enintään 25 prosenttia tai, jos se johtaa luvanhaltijan kannalta edullisempaan lopputulokseen, vähintään 20 ja enintään 100 miljoonaa euroa suuremmaksi kuin aiemmin alustavasti vahvistettu kalenterivuoden vastuumäärä ja muutos ei johdu siitä, että jätehuoltotoimenpiteitä on toteutettu oleellisesti vähemmän kuin vastuumäärän arvion perustana olevassa laskelmassa on oletettu, työ- ja

elinkeinoministeriö voi luvanhaltijan hakemuksesta hyväksyä, että osa vastuumäärän muutoksesta voidaan jättää huomioon ottamatta vahvistettaessa rahastotavoitetta kyseistä kalenterivuotta seuraaville kahdelle kalenterivuodelle. Toiselle kalenterivuodelle vahvistettava rahastotavoite ei kuitenkaan saa olla pienempi kuin ensimmäiselle kalenterivuodelle vahvistettava rahastotavoite.

Jos ydinjätehuollon kustannukset nousevat aiemmin arvioiduista poikkeuksellisen tapahtuman seurauksena tai muusta erityisestä syystä ja vastuumäärän muutos on suurempi kuin 1 momentissa säädetty, työ- ja elinkeinoministeriö voi luvanhaltijan hakemuksesta hyväksyä, että näin muodostuneisiin uusiin kustannuksiin perustuva rahastotavoitteen muutos jaksotetaan enintään viiden vuoden aikana tasasuuruisiksi eriksi.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin menettelystä, jota noudattaen rahastotavoite vahvistetaan 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

226 §

Luvanhaltijan ydinjätehuoltomaksu

Valtion ydinjätehuoltorahasto vahvistaa vuosittain ydinjätehuoltomaksun, jonka luvanhaltija on velvollinen suorittamaan varautumisrahastoon rahasto-osuuden nostamiseksi rahastotavoitteen suuruiseksi.

Ydinjätehuoltomaksu on suoritettava siten, että maaliskuun viimeisen päivän rahasto-osuus on yhtä suuri kuin saman kalenterivuoden rahastotavoite. Rahaston on viipymättä ilmoitettava työ- ja elinkeinoministeriölle, jos luvanhaltija laiminlyö maksuvelvollisuutensa.

227 §

Vakuusjärjestelyt ydinjätehuollon kustannuksiin varautumiseksi

Luvanhaltijan on luovutettava valtiolle vakuuksia siten, että niiden yhteismäärä vastaa asianomaisen vuoden kesäkuun lopussa määrää, joka saadaan korottamalla kalenterivuoden vastuumäärää 10 prosentilla ja vähentämällä siitä kalenterivuoden rahastotavoite. Laskelmassa vastuumäärä korjataan ensin edellisen kalenterivuoden kustannustasoon. Ensimmäisen kerran luvanhaltijan on kuitenkin luovutettava sanottu määrä vakuuksia kuukauden kuluessa siitä, kun ydinlaitoksen käyttölupa on tullut lainvoimaiseksi tai pantu muutoksenhausta huolimatta täytäntöön.

Käytettävien vakuuksien on oltava työ- ja elinkeinoministeriön hyväksymät. Vakuudeksi ministeriö voi hyväksyä vähintään viisi vuotta voimassa olevan:

1) vakuutusyhtiölain (521/2008) 1 luvun 1 §:ssä tarkoitetun vakuutusyhtiön antaman luottovakuutuksen;
2) suomalaisen talletuspankin antama omavelkainen takauksen;
3) muuhun kuin ydinlaitoksen kiinteistöön kohdistuvan kiinteistökiinnityksen, joka on enintään 75 prosenttia kiinteistön todennäköisestä luovutushinnasta ja luotettavuudeltaan vastaa 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua vakuutta;
4) suomalaisen yhteisön antaman omavelkaisen takauksen, joka luotettavuudeltaan vastaa 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua vakuutta;
5) panttaussitoumuksen suomalaisen talletuspankin pankkitilillä oleviin luvanhaltijan varoihin.

Luvanhaltijan on tehtävä työ- ja elinkeinoministeriölle ehdotus 1 momentissa tarkoitetun velvoitteen noudattamiseksi riittävän ajoissa ennen kuin vakuuksien on oltava valtiolle luovutettu. Ministeriö voi hyväksyä ehdotuksen, jos vakuuksien yhteismäärä on 1 momentin mukainen ja vakuudet on hyväksytty 2 momentissa tarkoitetussa päätöksessä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin vakuuksien hyväksyttävyyden arvioinnin perusteista ja hyväksymisessä sovellettavasta menettelystä.

228 §

Ylimääräinen ydinjätehuoltomaksu

Jos luvanhaltija ei luovuta valtiolle vakuuksia 227 §:n mukaisesti, työ- ja elinkeinoministeriön on määrättävä luvanhaltija suorittamaan varautumisrahastoon puuttuvaa määrää vastaava maksu (*ylimääräinen ydinjätehuoltomaksu*) viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun vakuuksien on oltava luovutettu 227 §:n 1 momentin mukaisesti. Valtion ydinjätehuoltorahaston on viipymättä ilmoitettava työ- ja elinkeinoministeriölle, jos luvanhaltija laiminlyö maksuvelvollisuutensa.

229 §

Valtiolle luovutettujen vakuuksien palauttaminen

Jos luvanhaltijan valtiolle luovuttamia vakuuksia on enemmän kuin 227 §:n 1 momentin mukaan vaaditaan, työ- ja elinkeinoministeriön on palautettava ylimenevä osa kalenterivuoden kesäkuun loppuun mennessä, jos luvanhaltija on täyttänyt ydinjätehuoltomaksua koskevan velvollisuutensa ja valtiolla ei ole saatavia 23 luvun mukaan.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin vakuuksien palauttamisessa noudatettavasta menettelystä.

230 §

Valtiolle luovutetun vakuuden muuttaminen rahaksi

Työ- ja elinkeinoministeriöllä on oikeus ryhtyä valtiolle luovutetun vakuuden rahaksi muuttamiseen, jos luvanhaltija:
1) on laiminlyönyt ydinjätehuoltomaksun suorittamisen 226 §:n mukaisesti tai ylimääräisen ydinjätehuoltomaksun suorittamisen 228 §:n mukaisesti; ja
2) ministeriön kehotuksesta huolimatta ei ole korjannut puutetta asetetussa määräajassa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin vakuuksien rahaksi muuttamisessa noudatettavasta menettelystä.

23 luku

Ydinjätehuollon kustannusten korvaaminen valtiolle

231 §

Luovutettavaksi määrättyjä ydinjätteitä koskeva vastuumäärä

Kun valtioneuvosto on tehnyt 367 §:ssä tarkoitetun päätöksen ydinjätteiden luovuttamisesta valtiolle, työ- ja elinkeinoministeriö vahvistaa luovutettavaksi määrättyjen ydinjätteiden ydinjätehuollon menoja vastaavan vastuumäärän. Samalla ministeriö vahvistaa niiden luvanhaltijan tuottamien ydinjätteiden ydinjätehuollon menoja vastaavan vastuumäärän, joita luovuttamisesta tehty päätös ei koske. Tämän jälkeen ministeriö vahvistaa vuosittain kunkin kalenterivuoden lopussa luvanhaltijan kuuluvan kalenterivuoden vastuumäärän ja alustavasti vastuumäärät sitä seuraaville kahdelle kalenterivuodelle.

Valtiolle luovutettujen ydinjätteiden vastuumäärään ja sen arviointiin sovelletaan, mitä 221 ja 222 §:ssä säädetään. Työ- ja elinkeinoministeriön on tarvittaessa selvitettävä erikseen edellisen kolmen kalenterivuoden aikana tehdyistä ydinjätehuollon toimenpiteistä ja näiden toimenpiteiden vaikutuksesta asianomaisen kalenterivuoden vastuumäärään.

232 §

Valtion saatavan kattaminen ja luvanhaltijan kateosuus

Kun valtiolle luovutettuja ydinjätteitä koskeva vastuumäärä on ensimmäisen kerran vahvistettu 231 §:n mukaisesti, Valtion ydinjätehuoltorahaston on erotettava luvanhaltijan rahastoosuudesta osuus, joka vastaa luovutettuja ydinjätteitä vastaavan vastuumäärän suhteellista

osuutta 231 §:n 1 momentissa tarkoitettujen vastuumäärien yhteenlasketusta määrästä. Luvanhaltijan rahasto-osuudesta erotettu osuus on varautumisrahastossa varattuna käytettäväksi luvanhaltijan valtiolle luovutettavaksi määrättyjen ydinjätteiden ydinjätehuollon kustannuksiin, joista luvanhaltija on edelleen vastuussa (*luvanhaltijan kateosuus*).

Jos luvanhaltijan kateosuuteen siirretty määrä on pienempi kuin luovutettuja ydinjätteitä vastaava vastuumäärä, luvanhaltijan on suoritettava jäljelle jäävä valtion saatava varautumisrahastolle luvanhaltijan kateosuuteen lisättäväksi kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun vastuumäärä on 231 §:n mukaan vahvistettu. Siltä osin kuin luvanhaltija laiminlyö tämän velvollisuuden, työ- ja elinkeinoministeriöllä on oikeus muuttaa luvanhaltijan valtiolle luovuttamia vakuuksia rahaksi, jolloin näin saadut varat lisätään luvanhaltijan kateosuuteen.

Luvanhaltijalla varautumisrahastosta oleva laina on sanottava irti erääntymään kuukauden kuluessa siltä osin kuin se vastaa valtion saatavaa.

233 §

Katetarve

Luvanhaltijan kateosuuden on kunakin kalenterivuonna saavutettava tavoite (*katetarve*), joka saadaan korottamalla 25 prosentilla valtiolle luovutettavaksi määrättyjen ydinjätteiden ydinjätehuollon kustannuksia vastaavaa edellisen kalenterivuoden vastuumäärää.

Työ- ja elinkeinoministeriö vahvistaa katetarpeen seuraavalle kalenterivuodelle ensimmäisen kerran samalla kun se vahvistaa valtiolle luovutettavaksi määrättyjen ydinjätteiden ydinjätehuollon menoja vastaavan vastuumäärän. Tämän jälkeen ministeriö vahvistaa kunkin kalenterivuoden lopussa seuraavan kalenterivuoden katetarpeen. Jos luvanhaltijan rahastotavoite on jaksotettu 223 §:n 2 ja 3 momentin mukaan, työ- ja elinkeinoministeriö voi määrätä, että jaksottaminen lopetetaan.

234 §

Katetarpeeseen perustuva valtion saatava

Työ- ja elinkeinoministeriön vahvistettua katetarpeen valtiolle syntyy luvanhaltijalta määrältään katetarvetta vastaava, vaadittaessa maksettava saatava.

235 §

Katemaksu

Valtion ydinjätehuoltorahasto vahvistaa vuosittain katemaksun, jonka luvanhaltija on velvollinen suorittamaan varautumisrahastoon kateosuuden nostamiseksi vahvistetun katetarpeen suuruiseksi.

Katemaksu on suoritettava siten, että maaliskuun viimeisen päivän luvanhaltijan kateosuus on yhtä suuri kuin saman kalenterivuoden katetarve. Rahaston on viipymättä ilmoitettava työ- ja elinkeinoministeriölle, jos luvanhaltija laiminlyö maksuvelvollisuutensa.

236 §

Katetarpeeseen liittyvät vakuudet

Luvanhaltijan on luovutettava valtiolle vakuuksia siten, että niiden yhteismäärä vastaa asianomaisen vuoden kesäkuun lopussa määrää, joka saadaan korottamalla kalenterivuoden vastuumäärää 25 prosentilla ja vähentämällä siitä luvanhaltijan katetarve.

Vakuudeksi hyväksymiseen sovelletaan lisäksi, mitä 227 §:ssä säädetään.

237 §

Ylimääräinen katemaksu

Jos luvanhaltija ei luovuta valtiolle vakuuksia 236 §:n mukaisesti, on luvanhaltijan suoritettava varautumisrahastolle puuttuvaa määrää vastaava ylimääräinen katemaksu viimeistään kuukauden kuluessa 236 §:ssä säädetyn määräajan päättymisestä. Työ- ja elinkeinoministeriö määrää ylimääräisen katemaksun suuruuden.

Valtion ydinjätehuoltorahaston on viipymättä ilmoitettava työ- ja elinkeinoministeriölle, jos luvanhaltija laiminlyö katemaksua koskevan maksuvelvollisuutensa.

238 §

Katetarpeeseen liittyvien vakuuksien palauttaminen tai rahaksi muuttaminen

Jos luvanhaltijan valtiolle luovuttamia vakuuksia on enemmän kuin 236 §:n mukaan vaaditaan, työ- ja elinkeinoministeriön on palautettava ylimenevä osa luvanhaltijalle kuluvan kalenterivuoden kesäkuun loppuun mennessä, jos luvanhaltija on täyttänyt katemaksua koskevan velvollisuutensa.

Työ- ja elinkeinoministeriöllä on oikeus ryhtyä valtiolle luovutetun vakuuden rahaksi muuttamiseen, jos luvanhaltija on laiminlyönyt katemaksun suorittamisen 235 §:n mukaisesti tai ylimääräisen katemaksun suorittamisen 237 §:n mukaisesti.

239 §

Loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeiset valtion kustannukset

Kun Säteilyturvakeskus on hyväksynyt loppusijoituslaitoksen kokonaisuudessaan suljetuksi, sulkemisen jälkeen tarvittavien valtion valvonta- ja muiden toimenpiteiden kustannusten kattamiseksi Valtion ydinjätehuoltorahaston on erotettava luvanhaltijan rahasto-osuudesta mainittuihin kustannuksiin varattu osuus valtion kateosuuteen.

240 §

Kateosuuksiin siirrettyjen osuuksien vähentäminen rahasto-osuudesta

Kun luvanhaltijan rahasto-osuudesta on 232 §:n 1 momentin mukaisesti siirretty osuus luvanhaltijan kateosuuteen tai 239 §:n mukaisesti valtion kateosuuteen, Valtion ydinjätehuoltorahaston on vähennettävä luvanhaltijan rahasto-osuudesta kateosuuteen siirretty määrä.

241 §

Kateosuuden käyttäminen

Valtio saa käyttää luvanhaltijan kateosuudessa olevia varoja luvanhaltijalta valtiolle siirrettyjen ydinjätteiden ydinjätehuollon kustannuksiin sekä valtion kateosuudessa olevia varoja loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeisiin valtion valvonta- ja muiden toimenpiteiden kustannuksiin.

242 §

Luvanhaltijan kateosuuden ylijäämän palauttaminen

Kun valtiolle luovutettuja ydinjätteitä koskevien ydinjätehuollon kustannukset on suoritettu luvanhaltijan kateosuudesta, Valtion ydinjätehuoltorahaston on palautettava mahdollinen ylijäämä luvanhaltijalle.

24 luku

Valtion ydinjätehuoltorahaston sijoitustoiminta

243 §

Varautumisrahaston varojen lainaaminen luvanhaltijalle

Luvanhaltijalla, jolle työ- ja elinkeinoministeriö on vahvistanut rahastotavoitteet seuraavalle kolmelle kalenterivuodelle, on oikeus saada Valtion ydinjätehuoltorahastosta lainaa kolmeksi

vuodeksi kerrallaan. Tätä oikeutta ei kuitenkaan ole siltä osin kuin erääntyneen lainan tai sen koron maksu on laiminlyöty. Rahasto päättää lainan myöntämisestä, kun rahastotavoitteet on vahvistettu. Luvanhaltijan tulee ilmoittaa lainausoikeuden käyttämisestä viimeistään rahaston ilmoittamana määräpäivänä.

Luvanhaltijalla saa olla rahastolta lainassa enintään 60 prosenttia siitä määrästä, joka saadaan vähentämällä asianomaiselle luvanhaltijalle vahvistetusta rahastotavoitteesta luvanhaltijan osuus rahaston hallinnosta ja pääoman hoidosta kalenterivuoden aikana arvion mukaan aiheutuvat kustannukset. Jos seuraavalle kolmelle kalenterivuodelle vahvistetut rahastotavoitteet poikkeavat määrältään toisistaan, käytetään määrältään pienintä rahastotavoitetta.

Luvanhaltijan osakkeenomistajilla on oikeus käyttää luvanhaltijan oikeutta saada lainaa rahastolta siltä osin kuin luvanhaltija ei itse sitä tee. Rahastosta osakkeenomistajille kulloinkin lainattavissa oleva määrä on lainattava niille osakkeenomistajille, jotka sitä vaativat, tarpeen vaatiessa näiden osakeomistuksien suhteessa rahaston tarkemmin määräämällä tavalla.

244 §

Takaisinlainauksen ehdot ja vakuusvaatimus

Edellä 243 §:ssä tarkoitetun lainan korko on sidottava markkinoilla yleisesti noteerattavaan viitekorkoon, johon on varautumisrahaston pääoman arvon säilymiseksi ja tuoton turvaamiseksi lisättävä erityinen korkomarginaali. Lisäksi laina voidaan myöntää ainoastaan turvaavia vakuuksia vastaan. Lainansaaja on velvollinen pitämään vakuutena olevan irtaimen tai kiinteän omaisuuden riittävästi vakuutettuna.

Valtion ydinjätehuoltorahaston on valvottava vuosittain ja tarvittaessa useammin, että turvaavien vakuuksien vakuusarvoa on edelleen pidettävä riittävänä. Jos vakuutta ei enää voida pitää riittävänä, rahastolla on oikeus vaatia lisävakuus tai uusi vakuus ja asettaa määräaika, jonka kuluessa sellainen vakuus on annettava. Jos turvaavien vakuuksien arvo on suurempi kuin 1 momentin mukaan edellytetään, rahaston on luvanhaltijaa kuultuaan viipymättä palautettava ylimenevä osa.

Rahastolla on oikeus ryhtyä turvaavan vakuuden rahaksi muuttamiseen lainasopimuksessa tarkemmin sovitulla tavalla, kun erääntyneen lainan tai sen koron maksaminen on kehotuksesta huolimatta laiminlyöty.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin takaisinlainauksen vakuuksista sekä niiden palauttamisesta ja rahaksi muuttamisesta, sovellettavasta lainan viitekorosta ja siihen lisättävästä korkomarginaalista ja muista lainojen yleisistä ehdoista.

245 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston varojen sijoittaminen valtion velkasitoumuksiin

Vähintään 20 prosenttia varautumisrahaston siitä varallisuudesta, joka saadaan laskemalla yhteen luvanhaltijoiden 243 §:n 2 momentin mukaisessa laskelmassa käytetyt rahastotavoitteet ja 224 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti vahvistetut rahastotavoitteet sekä vähentämällä tästä summasta rahaston hallinnosta ja pääoman hoidosta kalenterivuoden aikana arvion mukaan aiheutuvat kustannukset, on valtion käytettävissä ja Valtion ydinjätehuoltorahasto voi sijoittaa sen Suomen valtion velkasitoumuksiin tai valtion talousarviossa siirtää rahastosta määräajaksi valtiovarastoon.

Varautumisrahaston kateosuuksissa oleva varallisuus ja tutkimusrahaston varallisuus on rahaston kokonaisuudessaan sijoitettava 1 momentin mukaisesti.

Jos varoja on siirretty valtiovarastoon, valtion talousarvioon on vuosittain otettava määräraha rahastolle sinä vuonna takaisin siirrettävien varojen palauttamiseen ja 244 §:n 1 momentissa säädettyä lainan korkoa määrältään vastaavan korvauksen maksamiseen rahastolle siltä ajalta, jona rahaston varoja on ollut siirrettynä valtiovarastoon.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarvittaessa tarkemmin varojen siirrosta valtiovarastoon.

246 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston varojen muu sijoitustoiminta

Valtion ydinjätehuoltorahaston on sijoitettava vähintään 20 prosenttia 245 §:n 1 momentissa tarkoitetusta rahaston varallisuudesta muutoin kuin 243 tai 245 §:n mukaisesti ja tällöin huolehdittava sijoitusten turvaavuudesta, tuotosta ja rahaksi muutettavuudesta sekä niiden asianmukaisesta hajauttamisesta. Sijoitusten turvaavuudessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota siihen, että rahaston maksuvalmius on rahaston toimintaan nähden riittävällä tavalla turvattu.

Rahaston varoja ei kuitenkaan saa sijoittaa sellaisten yritysten joukkovelkakirjalainoihin, osakkeisiin, osuuksiin, velkasitoumuksiin tai vastaaviin välineisiin, joiden toimialaan kuuluu ydinenergian käyttöä. Tämä ei estä rahaston varojen sijoittamista sellaisiin sijoitusrahastolain (213/2019) 13 luvussa tarkoitettuihin sijoitusrahastoihin tai vastaaviin yhteissijoittamisen välineisiin, joissa sijoitusten osuus edellä tarkoitettujen yritysten välineisiin on vähäinen.

247 §

Sijoitusten vähimmäisosuuksien varmistaminen

Valtion ydinjätehuoltorahaston on varmistettava kolmen vuoden välein 31 päivän maaliskuuta tilanteen mukaan, että 245 ja 246 §:n mukaiset sijoitustoimintaa koskevat vähimmäisosuudet täytetään. Tällöin laskelmassa on kuitenkin käytettävä luvanhaltijoille kuluvalle kalenterivuodelle vahvistettuja rahastotavoitteita. Rahaston on viipymättä tehtävä tarvittavat muutokset sijoitustoiminnassa vähimmäisosuuksia koskevien vaatimuksen täyttämiseksi sekä päätettävä takaisinlainauksesta siten, että takaisinlainausta koskevan 243 §:n 2 momentin enimmäisosuutta koskeva vaatimus täyttyy.

248 §

Suojaosuus

Sijoitustoimintaan liittyvien riskien varalta Valtion ydinjätehuoltorahaston on vaadittava suojaosuus, joka on kolme prosenttia luvanhaltijan kalenterivuoden rahastotavoitteesta. Suojaosuus katetaan ensisijaisesti 253 §:ssä tarkoitetulla ylijäämällä ja 257 §:ssä tarkoitetulla voitolla.

Luvanhaltijan on luovutettava Valtion ydinjätehuoltorahastolle 227 §:ssä säädetyt ehdot täyttäviä vakuuksia siten, että maaliskuun viimeisenä päivänä vakuuksien yhteismäärä vastaa suojaosuutta siltä osin kuin siirretty ylijäämä ja voitto eivät kata sitä taikka luvanhaltija ei ole luovuttanut varojaan suojaosuuteen. Rahaston on viipymättä palautettava luvanhaltijalle suojaosuuden kattamiseen luovutetut vakuudet, kun rahasto arvioi, että niihin ei enää ole tarvetta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä suojaosuuden kattamisessa noudatettavasta menettelystä.

249 §

Täydentävä suojaosuus

Jos Valtion ydinjätehuoltorahasto toteaa sijoitustoimintaan liittyviä yllättäviä ja ennakoimattomia tappioriskejä taikka sellaista markkinahintoihin liittyvää poikkeuksellista vaihtelua tai epävarmuutta, joka on lisännyt tai voi lisätä hintojen vaihtelua, rahasto voi vaatia luvanhaltijoita luovuttamaan rahastolle täydentävää suojaosuutta varten vakuuksia kuukauden kuluessa vaatimuksen esittämisestä. Näiden vakuuksien on täytettävä 227§:ssä säädetyt ehdot, ja niiden yhteismäärän on vastattava vastata kahta prosenttia kalenterivuoden rahastotavoitteesta.

Rahaston on viipymättä palautettava luvanhaltijalle täydentävän suojaosuuden kattamiseen luovutetut vakuudet, kun rahasto arvioi, että niihin ei enää ole tarvetta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä täydentävän suojaosuuden kattamisessa noudatettavasta menettelystä.

250 §

Suojaosuuden ja täydentävän suojaosuuden vahvistaminen

Valtion ydinjätehuoltorahasto vahvistaa luvanhaltijalla kulloinkin rahastossa olevan suojaosuuden ja täydentävän suojaosuuden. Niiden laskemiseen sovelletaan, mitä 254 §:ssä säädetään rahasto-osuuden laskemisesta.

251 §

Varautumisrahaston varojen riittävyyden varmistaminen

Valtion ydinjätehuoltorahaston on seurattava riittävän tehokkaasti varautumisrahaston varojen arvon kehitystä. Jos luvanhaltijan rahasto-osuus alenee jonain ajankohtana kalenterivuoden aikana enemmän kuin viisi prosenttia verrattuna kalenterivuoden rahastotavoitteeseen, luvanhaltijan on kuukauden kuluessa asiasta tiedon saatuaan luovutettava rahastolle 227 §:ssä säädetyt ehdot täyttäviä vakuuksia siten, että näiden vakuuksien yhteismäärä sekä suojaosuuden kattamiseksi luovutetut vakuudet ja siihen siirretty ylijäämä ja voitto yhdessä rahasto-osuuden jäljellä olevan arvon kanssa vastaavat kalenterivuoden rahastotavoitetta.

Luvanhaltijan rahasto-osuus saa vuosineljänneksen lopussa olla enintään kolme prosenttia alempi kuin kalenterivuoden rahastotavoite. Jos aleneminen on tätä suurempi, luvanhaltijan on kuukauden kuluessa asiasta tiedon saatuaan luovutettava rahastolle 227 §:ssä säädetyt ehdot täyttäviä vakuuksia siten, että näiden vakuuksien yhteismäärä sekä suojaosuuden kattamiseksi luovutetut vakuudet ja siihen siirretty ylijäämä ja voitto yhdessä rahasto-osuuden jäljellä olevan arvon kanssa vastaavat kalenterivuoden rahastotavoitetta korotettuna suojaosuudella.

252 §

Sijoitustoimintaan liittyvä valvonta

Finanssivalvonta valvoo Valtion ydinjätehuoltorahaston varojen lainaamista ja muuta sijoitustoimintaa, sijoitustoimintaan liittyviltä riskeiltä suojaamista sekä sisäpiirirekisteriä ja sisäpiiri-ilmoitusta koskevien säännösten noudattamista. Finanssivalvonta on velvollinen ilmoittamaan valvonnassa havaitsemistaan puutteista työ- ja elinkeinoministeriölle. Valvonnasta säädetään lisäksi Finanssivalvonnasta annetussa laissa (878/2008).

Finanssivalvonta voi antaa tarkempia määräyksiä sijoitustoiminnan ja sijoitustoimintaan liittyvien riskienhallinnan järjestämisestä, sisäpiiri-ilmoituksen sisällöstä ja tekotavasta sekä sisäpiirirekisterin sisällöstä ja tietojen merkintätavasta.

Valvontamaksusta säädetään Finanssivalvonnan valvontamaksuista annetussa laissa (1210/2023).

25 luku

Rahasto-osuuksien ja kateosuuksien hallinnointi

253 §

Ylijäämän palauttaminen

Jos kalenterivuoden rahastotavoite on pienempi kuin edellisen kalenterivuoden joulukuun viimeisen päivän rahasto-osuus, Valtion ydinjätehuoltorahaston on palautettava tämä ylijäämä luvanhaltijalle viimeistään saman kalenterivuoden huhtikuun ensimmäisenä arkipäivänä siltä osin kuin se ylittää luvanhaltijalta vaadittuun suojaosuuteen tarvittavan määrän. Rahasto saa käyttää luvanhaltijalta olevaa saatavaa luvanhaltijan suostumuksella samalle luvanhaltijalle palautettavan ylijäämän kuittaamiseen maksetuksi luvanhaltijalle 243 §:ssä tarkoitetun lainan ehtojen mukaisesti.

254 §

Luvanhaltijan rahasto-osuuden vahvistaminen

Valtion ydinjätehuoltorahasto vahvistaa luvanhaltijalla kulloinkin varautumisrahastossa olevan rahasto-osuuden.

Työ- ja elinkeinoministeriö vahvistaa määrän, joka huolehtimisvelvollisuuden siirtämisen seurauksena on siirrettävä huolehtimisvelvollisen luvanhaltijan rahasto-osuudesta sen vastaanottajan rahasto-osuudeksi samalla kun siirtämisen hyväksymisestä päätetään 206 §:n mukaisesti.

Rahasto-osuuteen luetaan luvanhaltijan viimeksi vahvistettu rahasto-osuus ja edellisen rahasto-osuuden vahvistamisen jälkeen rahaston luvanhaltijalta vastaanottama ydinjätehuoltomaksu ja ylimääräinen ydinjätehuoltomaksu sekä 2 momentin mukaan luvanhaltijan rahasto-osuuteen siirretty määrä. Luvanhaltijan rahasto-osuus saadaan vähentämällä näiden yhteenlasketusta määrästä luvanhaltijan rahastolta edellisen rahasto-osuuden vahvistamisen jälkeen vastaanottama ylijäämä, 2 momentin mukaan luvanhaltijan rahasto-osuudesta siirretty määrä sekä luvanhaltijan tai valtion kateosuuteen siirretty määrä.

255 §

Luvanhaltijan kateosuuden vahvistaminen

Valtion ydinjätehuoltorahasto vahvistaa kulloinkin varautumisrahastossa olevan luvanhaltijan kateosuuden.

Luvanhaltijan kateosuuteen luetaan luvanhaltijan viimeksi vahvistettu kateosuus ja edellisen kateosuuden vahvistamisen jälkeen rahaston luvanhaltijalta vastaanottama katemaksu ja ylimääräinen katemaksu.

256 §

Valtion kateosuuden vahvistaminen

Valtion ydinjätehuoltorahasto vahvistaa kulloinkin varautumisrahastossa olevan valtion kateosuuden.

Valtion kateosuuteen luetaan loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeen tarvittavien valtion valvonta- ja muiden toimenpiteiden kustannusten kattamiseksi luvanhaltijan rahasto-osuudesta erotettu osuus.

257 §

Varautumisrahaston voitto ja tappio

Jos varautumisrahaston saamien korkotulojen, valtiovarastossa olleista varoista saatujen korvausten ja sijoitustoiminnan tuottojen yhteenlaskettu määrä verrattuna rahaston hallinnosta ja pääoman hoidosta aiheutuneiden kulujen ja luottotappioiden yhteenlaskettuun määrään:
1) on suurempi, Valtion ydinjätehuoltorahaston on varautumisrahaston näin saamalla kalenterivuoden voitolla hyvitettävä kalenterivuoden joulukuun viimeisen päivän rahasto-osuuksia siinä suhteessa kuin vastaavat rahasto-osuudet ovat kalenterivuoden aikana olleet rahaston varoina, kuitenkin vain siltä osin kuin voitto ylittää suojaosuuteen tarvittavan määrän;
2) on pienempi, varautumisrahastolle näin aiheutuneella kalenterivuoden tappiolla veloitetaan kalenterivuoden joulukuun viimeisen päivän rahasto-osuuksia siinä suhteessa kuin vastaavat rahasto-osuudet ovat kalenterivuoden aikana olleet rahaston varoina.

Rahasto-osuuksien hyvittämisen sijasta voidaan luvanhaltijan suostumuksella vähentää saman luvanhaltijan maksettavaksi tulevaa ydinjätehuoltomaksua. Suhdelukuja laskettaessa vähennetään kunkin ajankohdan rahasto-osuudesta kyseisen luvanhaltijan rahastolta saamista lainoista edellisiltä vuosilta kertynyt mutta tuona ajankohtana vielä maksamatta oleva korko.

Joulukuun viimeisen päivän rahasto-osuus saadaan, kun 254 §:n mukaan vahvistettuun rahasto-osuuteen lisätään luvanhaltijan osuus 1 ja 2 momentin mukaan lasketusta voitosta tai sanotusta rahasto-osuudesta vähennetään luvanhaltijan osuus 1 ja 2 momentin mukaan lasketusta tappiosta.

258 §

Varautumisrahaston voiton ja tappion vaikutus kateosuuksiin

Jos varautumisrahastossa on rahasto-osuuksien lisäksi yksi tai useampi luvanhaltijan tai valtion kateosuus, Valtion ydinjätehuoltorahasto hyvittää varautumisrahaston 257 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetulla voitolla tai veloittaa 2 kohdassa tarkoitetulla tappiolla kalenterivuoden joulukuun viimeisen päivän kateosuuksia siinä suhteessa kuin kateosuudet ovat rahasto-osuuksien lisäksi kalenterivuoden aikana olleet rahaston varoina. Varautumisrahaston voittoa tai tappiota laskettaessa otetaan kuitenkin tällöin huomioon sijoitustoiminnan tuottoina ainoastaan Suomen valtion velkasitoumuksista saadut korkotulot ja valtiovarastossa olleista varoista saadut korvaukset.

Luvanhaltijan kateosuuden hyvittämisen sijasta voidaan luvanhaltijan suostumuksella vähentää saman luvanhaltijan maksettavaksi tulevaa katemaksua.

Joulukuun viimeisen päivän luvanhaltijan kateosuus saadaan, kun 255 §:n mukaan vahvistettuun kateosuuteen lisätään luvanhaltijan osuus 1 ja 2 momentin mukaan lasketusta voitosta tai sanotusta kateosuudesta vähennetään luvanhaltijan osuus 1 ja 2 momentin mukaan lasketusta tappiosta. Joulukuun viimeisen päivän valtion kateosuus saadaan, kun lisätään 256 §:n mukaan vahvistettuun kateosuuteen valtion osuus 1 momentin mukaan lasketusta voitosta tai sanotusta kateosuudesta vähennetään valtion osuus 1 momentin mukaan lasketusta tappiosta.

259 §

Varautumisrahaston varojen arvostaminen

Valtion ydinjätehuoltorahaston talousarvion laatimiseen sovelletaan valtion talousarviosta annettua lakia (423/1988). Varautumisrahaston varat arvostetaan kuitenkin kirjanpidossa ja sen yhteydessä järjestettävässä muussa seurannassa, tilinpäätöksessä ja laskentatoimessa seuraavasti:
1) lainat luvanhaltijoille tai näiden omistajille nimellisarvoon, kuitenkin enintään todennäköiseen arvoon;
2) euromääräiset rahavarat nimellisarvoon ja muu valuutta Euroopan keskuspankin julkaisemaan valuuttakurssiin;

3) julkisen kaupankäynnin kohteena viranomaisen valvonnassa olevalla markkinalla Suomessa tai ulkomailla olevat osakkeet ja muut rahoitusinstrumentit, joukkovelkakirjalainat ja muut velallisen sitoumuksesta annetut arvopaperit sekä sijoitusrahasto-osuudet markkina-arvoon;
4) muu kuin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettu varallisuus kirjanpitoarvoon, kuitenkin enintään todennäköiseen arvoon.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä varautumisrahaston varojen arvostamisesta.

26 luku

Valtion ydinjätehuoltorahaston avustukset

260 §

Tutkimus- ja tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoittaminen

Valtion ydinjätehuoltorahasto voi myöntää avustusta sellaista tutkimustoimintaa varten, jonka tavoitteena on edistää ydinlaitosten turvallista käyttöä ja ydinjätehuollon ratkaisujen kehittymistä sekä varmistaa, että viranomaisten ja luvanhaltijoiden saatavilla on näihin liittyen riittävästi ja kattavasti asiantuntemusta ja muuta osaamista. Lisäksi rahasto voi myöntää avustusta tällaista tutkimustoimintaa edistävää tutkimusinfrastruktuuria varten sekä mainittuja tavoitteita edistävää korkea-asteen koulutustoimintaa varten.

261 §

Luvanhaltijalta kerättävät maksut avustusten rahoittamiseen

Luvanhaltija, jolla on lupa ydinvoimalaitoksen rakentamiseen tai käyttöön, ja se, joka on hakenut lupaa tällaisen laitoksen rakentamiseen, on velvollinen suorittamaan Valtion ydinjätehuoltorahaston ylläpitämään tutkimusrahastoon tutkimus- ja tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoittamiseksi vuosittain perusmaksun 570 euroa kultakin luvassa tai lupahakemuksessa ilmoitetulta nimellislämpötehon megawatilta, kuitenkin enintään 320 000 euroa kunkin maksuvelvollisen osalta. Lisäksi luvanhaltijan on vuosittain suoritettava tehomaksu, joka on kultakin luvassa ilmoitetulta nimellislämpötehon megawatilta 285 euroa tai, jos luvassa tarkoitettu ydinvoimalaitos perustuu muuhun kuin Suomessa yleisesti käytössä olevaan teknologiaan, 570 euroa.

Luvanhaltija, jolla on lupa ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen rakentamiseen tai käyttöön, on velvollinen suorittamaan tutkimusrahastoon vuosittain perusmaksun 320 000 euroa ja perusmaksun lisäosan 640 000 euroa. Se, joka on hakenut lupaa tällaisen laitoksen rakentamiseen, on velvollinen suorittamaan tutkimusrahastoon vuosittain perusmaksun 320 000 euroa.

Luvanhaltija, jolla on lupa 1 tai 2 momentissa tarkoitetun tai muun ydinlaitoksen käyttöön, on velvollinen suorittamaan tutkimusrahastoon vuosittain vastuumäärään perustuvan maksun, joka on edeltävälle kalenterivuodelle kohdistettu vastuumäärä kerrottuna 0,09 prosentilla tai, jos luvassa tarkoitettu ydinvoimalaitos perustuu muuhun kuin Suomessa yleisesti käytössä olevaan teknologiaan, kerrottuna 0,18 prosentilla.

262 §

Maksuvelvollisuutta koskevat täydentävät säännökset

Edellä 261 §:ssä tarkoitettu perusmaksu on maksettava jokaiselta kalenterivuodelta, jonka 1 päivänä tammikuuta luvanhaltijalla on voimassa oleva 261 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu lupa tai vireillä tällaista lupaa koskeva hakemus.

Edellä 261 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehomaksun ja 2 momentissa tarkoitetun perusmaksun lisäosan suuruus määräytyy kunkin kalenterivuoden tammikuun 1 päivänä, jos luvanhaltijalla on tällöin voimassa oleva ydinvoimalaitosta tai ydinpolttoaineen tuotantolaitosta koskeva rakentamislupa tai käyttölupa. Rakentamisluvan mukaisen hankkeen toteuttamatta jättämisestä voi ilmoittaa työ- ja elinkeinoministeriölle vuoden loppuun mennessä, jolloin maksuvelvollisuus on voimassa vielä seuraavan kalenterivuoden osalta.

Edellä 261 §:n 3 momentissa tarkoitetun maksun suuruus määräytyy kunkin kalenterivuoden tammikuun 1 päivänä, jos luvanhaltijalle on edelliselle kalenterivuodelle kohdistettu vastuumäärä.

Valtion ydinjätehuoltorahasto lähettää maksuvelvollisille maksuvelvollisuutta koskevan päätöksen viimeistään 30 päivää ennen eräpäivää. Maksuunpano voidaan toimittaa ilman, että maksuvelvolliselle varataan tilaisuus tulla kuulluksi. Päätös voidaan antaa tiedoksi hallintolain (434/2003) 59 §:ssä tarkoitettuna tavallisena tiedoksiantona.

263 §

Maksuvelvollisuuden päättyminen

Ydinvoimalaitosta koskevaan lupaan perustuva maksuvelvollisuus päättyy sen kalenterivuoden jälkeen, jolloin ydinlaitosta ei käyttöluvan mukaan enää saa käyttää energian tuotannossa tai jolloin luvanhaltija on käyttöluvan voimassaolon aikana ilmoittanut työ- ja elinkeinoministeriölle lopullisesti luopuneensa energian tuotannosta ydinvoimalaitoksessa.

Ydinteknistä laitosta ja ydinpolttoaineen tuotantolaitosta koskevaan lupaan perustuva maksuvelvollisuus päättyy sen kalenterivuoden jälkeen, kun lupa laitoksen käytöstäpoistoon on myönnetty.

Loppusijoituslaitosta koskevaan lupaan perustuva maksuvelvollisuus päättyy sen kalenterivuoden jälkeen, jolloin loppusijoituslaitos on kokonaisuudessaan hyväksytty pysyvästi suljetuksi.

264 §

Tutkimusrahaston varallisuus

Edellä 261 §:ssä tarkoitetut maksut muodostavat tutkimusrahaston varallisuuden, joka on pidettävä erillään Valtion ydinjätehuoltorahaston muista varoista.

Tutkimusrahaston varallisuutta vähentävät:
1) myönnetyt avustukset siltä osin kuin ne on maksettu;
2) maksuvelvolliselle 266 §:n mukaan palautetut varat;
3) sen tallettamisesta, hoitamisesta ja hallinnoinnista aiheutuneet kulut;
4) avustuspäätösten valmistelusta sekä avustusta saaneiden hankkeiden ohjauksesta ja hallinnoinnista aiheutuva kulut.

Tutkimusrahaston varallisuutta kartuttavat maksujen lisäksi:
1) siitä saadut satunnaiset tuotot;
2) myönnetyt avustukset siltä osin kuin rahasto on perinyt ne takaisin;
3) myönnetyt avustukset siltä osin kuin ne ovat jääneet käyttämättä hankkeiden kustannusten muuttumisen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

265 §

Avustusten myöntäminen ja maksaminen

Valtion ydinjätehuoltorahasto voi kunakin vuonna myöntää avustuksia enintään käytettävissä olevan tutkimusrahaston varallisuuden mukaan siltä osin kuin sitä ei ole sidottu jo tehdyillä avustuspäätöksillä eikä siihen sisälly rahastolle syntyneitä saatavia.

Rahasto päättää hakemusten perusteella avustusten myöntämisestä siten, että avustettavat hankkeet ovat korkeatasoisia ja edistävät kokonaisuudessaan tarkoituksenmukaisella tavalla 1 §:ssä säädettyjä tavoitteita. Etusija annetaan hankkeille, joiden arvioidaan tuottavan laaja-alaisesti hyödynnettävää tutkimustietoa. Ennen avustusten myöntämistä tulee avustettavista hank-

keista pyytää Säteilyturvakeskuksen lausunto. Avustusta ei kuitenkaan voida myöntää sellaisille hankkeille, jotka välittömästi liittyvät tässä laissa tarkoitettuun ydinlaitosten valvontaan, lupakäsittelyyn tai lupahakemusaineiston valmisteluun.

Rahasto maksaa myönnettyä avustusta hakemuksesta jälkikäteen hankkeen edistymisen ja toteutuneiden, maksettujen kustannusten perusteella.

266 §

Varojen palauttaminen maksuvelvollisille

Jos 260 §:ssä säädetyn tarkoituksen kannalta ei ole perusteltua käyttää kaikkia jaettavissa olevia tutkimusrahaston varoja tutkimus- ja tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen, rahaston on jätettävä vastaava osa varoista jakamatta.

Jakamatta jääneet varat ja sellaiset avustusten myöntämistä koskevien päätöksin sidotut varat, jotka jäävät käyttämättä hankkeiden kustannusten muuttumisen tai muun syyn vuoksi, Valtion ydinjätehuoltorahaston on palautettava asianomaisen kalenterivuoden loppuun mennessä maksuvelvollisille maksujen suhteessa.

267 §

Avustuksiin liittyvä täydentävä sääntely

Avustukseen sovelletaan lisäksi valtionavustuslakia (688/2001).

Valtion ydinjätehuoltorahasto tekee valtionavustuslaissa tarkoitetut päätökset, jotka koskevat valtionavustuksen myöntämistä, maksatusta ja takaisinperintää, sekä hoitaa valtioapuviranomaisen päätösten muutoksenhakuun liittyvät asiat. Työ- ja elinkeinoministeriö toimittaa rahastolle arvionsa hankkeista, joille avustusta on perusteltua myöntää sekä hoitaa muilta osin valtionavustuslaissa valtionapuviranomaiselle säädetyt tehtävät.

27 luku

Valtion ydinjätehuoltorahasto

268 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävät

Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävänä on huolehtia 22, 23 ja 26 luvussa tarkoitettujen maksujen perimisestä ja näin kerättyjen varojen hallinnoimisesta ja sijoittamisesta sekä hoitaa muut sille 22–26 ja tässä luvussa säädetyt tehtävät.

Rahaston toiminnassa noudatettavista hyvän hallinnon periaatteista säädetään hallintolaissa, kielilaissa (423/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja vahingonkorvausvastuusta vahingonkorvauslaissa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rahaston tehtävistä.

269 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston yleinen ohjaus ja valvonta

Valtion ydinjätehuoltorahaston toiminnan yleinen ohjaus ja valvonta kuuluu työ- ja elinkeinoministeriölle. Ministeriöllä on oikeus antaa rahaston hallinnon järjestämistä, rahaston talouden hoitoa ja rahaston varojen sijoittamista koskevia yleisiä määräyksiä. Ministeriöllä on oikeus saada rahastolta tarvitsemansa tiedot ja selvitykset.

Työ- ja elinkeinoministeriö vahvistaa Valtion ydinjätehuoltorahaston tilinpäätöksen ja talousarvion, joka jakautuu varautumisrahastoa ja tutkimusrahastoa koskeviin osiin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä talousarvion vahvistamisessa noudatettavasta menettelystä ja kirjanpidon järjestämisestä.

270 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston tilintarkastajien asettaminen

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan Valtion ydinjätehuoltorahaston hallintoa, taloutta ja tilejä tarkastamaan kaksi tilintarkastuslaissa (1141/2015) tarkoitettua tilintarkastajaa. Toisen tilintarkastajista tulee olla tilintarkastuslaissa tarkoitettu JHT-tilintarkastaja ja toisen tilintarkastuslaissa (1141/2015) tarkoitettu KHT-tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö.

KHT-tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö on asetettava sellaisten luvanhaltijoiden ehdotuksesta, joilla on vahvistettu rahasto-osuus. Jos luvanhaltijat eivät pääse yksimieliseen ehdotukseen, työ- ja elinkeinoministeriö asettaa tilintarkastajaksi jonkun ehdotetuista.

Tilintarkastajien palkkiot vahvistaa työ- ja elinkeinoministeriö.

271 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston tilintarkastajien tehtävät

Tilintarkastajien on tarkastettava Valtion ydinjätehuoltorahaston hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös. Tilintarkastajien on annettava kultakin tilikaudelta tilintarkastuskertomus, jossa on erityisesti lausuttava:
1) siitä, onko tilinpäätös laadittu tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti;
2) siitä, antaako tilinpäätös oikeat ja riittävät tiedot rahaston toiminnan tuloksesta ja tuloksellisuudesta sekä taloudellisesta asemasta;
3) siitä, onko rahaston hallintoa ja toimintaa hoidettu sitä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti;
4) tilinpäätöksen vahvistamisesta; sekä
5) rahaston tuloksen käsittelystä rahaston johtokunnan ehdottamalla tavalla.

Kun tilintarkastus on tehty, tilintarkastajien on tehtävä siitä tilinpäätökseen merkintä, jossa viitataan tilintarkastuskertomukseen sekä lausutaan siitä, onko tilinpäätös laadittu hyvän kirjanpitotavan mukaisesti. Jos tilintarkastaja tilikauden aikana havaitsee merkittävää huomauttamista tarkastettavan yhteisön hallinnosta ja taloudesta, on asiasta viipymättä ilmoitettava rahaston johtokunnalle, työ- ja elinkeinoministeriölle sekä niille luvanhaltijoille, joilla on vahvistettu rahasto-osuus varautumisrahastosta.

Rahaston johtokunta ja henkilökunta ovat velvollisia avustamaan tarvittaessa tilintarkastajaa tarkastuksen suorittamisessa.

272 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston johtokunta

Valtion ydinjätehuoltorahastolla on johtokunta, jonka valtioneuvosto nimittää kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Johtokunnassa on puheenjohtajan lisäksi varapuheenjohtaja ja enintään viisi muuta jäsentä. Yksi jäsenistä on määrättävä työ- ja elinkeinoministeriön ja yksi valtiovarainministeriön ehdottamista henkilöistä. Johtokunnassa tulee olla riittävä sijoitustoiminnan ja riskienhallinnan asiantuntemus ja muu johtokunnan tehtävien hoitamisen kannalta tarpeellinen asiantuntemus. Finanssivalvonnan on annettava johtokuntaan esitettävien henkilöiden sijoitustoiminnan ja riskienhallinnan asiantuntemuksesta lausunto työ- ja elinkeinoministeriön pyynnöstä. Työ- ja elinkeinoministeriö voi vapauttaa johtokunnan jäsenen tehtävästään. Työ- ja elinkeinoministeriö määrää jäsenten palkkiot sekä vahvistaa johtokunnan esityksestä rahaston työjärjestyksen.

Johtokunta on päätösvaltainen, kun neljä jäsentä on läsnä. Läsnä olevista yhden on oltava puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja. Kullakin jäsenellä on yksi ääni. Asiat ratkaistaan yksinkertaisella äänten enemmistöllä. Äänten mennessä tasan ratkaisee kokouksen puheenjohtajan ääni.

Johtokunnan puheenjohtajaan ja muihin jäseniin sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

273 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston johtokunnan tehtävät

Valtion ydinjätehuoltorahaston johtokunnan tehtävänä on:
1) huolehtia rahaston hallinnosta sekä talouden ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä;
2) päättää rahaston talouden ja toiminnan kannalta merkittävistä ja laajakantoisista asioista;
3) johtaa ja valvoa rahaston sijoitustoimintaa sekä tehdä siihen liittyvät päätökset 274 §:n mukaisesti;
4) päättää avustuksen myöntämisestä tutkimus- ja infrastruktuurihankkeelle, jos tuen määrä ylittää 200 000 euroa, ja myönnetyn avustuksen takaisinperinnästä;
5) huolehtia rahaston kirjanpidon, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä;
6) ratkaista rahaston päätöksiä koskevat oikaisuvaatimukset ja antaa vastine rahaston päätöksiä koskevissa valitusasioissa;
7) päättää rahaston toiminta- ja taloussuunnitelmasta sekä tehdä työ- ja elinkeinoministeriölle esitys rahaston vuotuiseksi talousarvioksi;
8) huolehtia rahaston maksuvalmiudesta;
9) hyväksyä ja allekirjoittaa rahaston tilinpäätös ja siihen kuuluva toimintakertomus sekä toimittaa se työ- ja elinkeinoministeriölle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä johtokunnan tehtävistä.

274 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston sijoitustoiminnan johtaminen

Johtokunnan tehtävänä on Valtion ydinjätehuoltorahaston varautumisrahaston varojen sijoitustoimintaan liittyen:
1) päättää lainojen myöntämisestä ja irtisanomisesta, vakuuksien hyväksymisestä, tarvittaessa vakuuksien muuttamisesta rahaksi sekä lainoja koskevista yksityiskohtaisista ehdoista;
2) päättää sijoitustoiminnassa ja sijoitusten riskienhallinnassa noudatettavista periaatteista;
3) päättää sijoitustoiminnassa käytettävistä sijoitusmuodoista;
4) päättää sijoitusten jakautumisesta eri sijoitusmuotoihin ja niiden tuottotavoitteista;

5) hyväksyä vuosittain varautumisrahaston varojen sijoitussuunnitelma, jossa tulee erityisesti ottaa huomioon rahaston luonne ja sijoitustoiminnan vaatimukset sekä työ- ja elinkeinoministeriön 269 §:n 1 momentin nojalla antamat määräykset;
6) päättää varainhoitopalveluja ja sijoitustoiminnan asiantuntijapalveluja valittaessa noudatettavista periaatteista;
7) päättää varainhoitajista ja sijoitustoiminnan asiantuntijapalveluja tuottavista tahoista sekä näiden kanssa laadittavista sopimuksista;
8) päättää tarvittaessa täydentävän suojaosuuden käyttöönotosta ja sen määrästä kunkin luvanhaltijan osalta sekä siihen luovutettujen vakuuksien palauttamisesta;
9) hyväksyä kirjalliset toimintaperiaatteet eturistiriitojen tunnistamisessa ja ehkäisemisessä noudatettavista menettelytavoista.

Lisäksi johtokunnan tehtävänä on vahvistaa periaatteet siitä, miten varautumisrahaston omistuksista muissa yhteisöissä johtuvia oikeuksia käytetään sellaisten kohdeyhteisöjen osalta, joiden osakkeet ovat kaupankäynnin kohteena säännellyllä markkinalla Euroopan talousalueella (*omistajaohjauksen periaatteet*). Omistajaohjauksen periaatteissa on kuvattava yleisellä tasolla näiden kohdeyhteisöjen osalta omistajaohjauksen liittyminen sijoitusstrategiaan, menettelytavat kohdeyhteisöjen toiminnan seuraamiseksi sijoitusstrategian kannalta merkityksellisissä asioissa, menettelytavat äänioikeuden ja muiden osakkeisiin liittyvien oikeuksien käyttämiseksi kohdeyhteisöissä sekä miten rahasto käy vuoropuhelua kohdeyhteisöjen, niiden muiden osakkeenomistajien ja sidosryhmien kanssa. Rahaston on julkistettava omistajaohjauksen periaatteet tai selvitys siitä, miksi tästä julkistamisesta poiketaan osittain tai kokonaan.

275 §

Sijoitusneuvottelukunta

Valtion ydinjätehuoltorahastossa on sijoitusneuvottelukunta, joka valmistelee neuvoa-antavasti johtokunnalle rahaston sijoitustoiminnassa ja sijoitusten riskienhallinnassa noudatettavia periaatteita sekä suosituksia sijoitustoiminnan kehittämisestä, sijoitusten jakautumisesta eri sijoitusmuotoihin, varainhoitopalveluista ja sijoitustoiminnan asiantuntijapalveluista.

Työ- ja elinkeinoministeriö nimittää kolmeksi vuodeksi neuvottelukuntaan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja enintään kuusi muuta jäsentä, joista yhden tulee edustaa työ- ja elinkeinoministeriötä ja yhden valtiovarainministeriötä sekä enintään kolmen sellaisia luvanhaltijoita, joilla on vahvistettu rahasto-osuus. Neuvottelukunnan jäsenillä tulee olla hyvä sijoitustoiminnan tai riskienhallinnan asiantuntemus. Työ- ja elinkeinoministeriön pyynnöstä Finanssivalvonnan on annettava lausunto sijoitusneuvottelukuntaan esitettävien henkilöiden sijoitustoiminnan tai riskienhallinnan asiantuntemuksesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö määrää jäsenten palkkiot.

276 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston toimitusjohtaja ja muu henkilökunta

Valtion ydinjätehuoltorahastolla on toimitusjohtaja, tämän sijainen ja esittelijöitä, joina toimivat työ- ja elinkeinoministeriön rahaston tehtäviin määräämät ministeriön virkamiehet. Toimitusjohtajan sijaiseen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään toimitusjohtajasta.

Rahaston tehtävissä voivat työskennellä myös valtion muun viraston palveluksessa olevat virkamiehet. Muun viraston virkamiehen määrää tehtävään työ- ja elinkeinoministeriön pyynnöstä se virasto, jonka virkaan tai virkasuhteeseen virkamies on nimitetty.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä rahaston hallinnon järjestämisestä, henkilökunnasta ja kulujen korvaamisesta työ- ja elinkeinoministeriölle.

277 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston toimitusjohtajan tehtävät

Valtion ydinjätehuoltorahaston toimitusjohtaja hoitaa rahaston juoksevaa hallintoa johtokunnan antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti sekä seuraa sijoitussalkun kehitystä ja ryhtyy sen osalta tarvittaessa toimiin. Toimitusjohtaja vastaa siitä, että rahaston kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty. Toimitusjohtajan on annettava johtokunnalle ja sen jäsenelle tiedot, jotka ovat tarpeen johtokunnan tehtävien hoitamiseksi. Lisäksi toimitusjohtajan on annettava niille luvanhaltijoille, joille on vahvistettu rahasto-osuus, tarpeelliset tiedot luvanhaltijoille kuuluvien, rahastoon liittyvien velvollisuuksien hoitamiseksi.

Toimitusjohtaja ratkaisee rahastossa ratkaistavat asiat esittelystä, jollei päätösvalta kuulu johtokunnalle. Toimitusjohtaja saa kuitenkin ryhtyä rahaston talouden ja toiminnan kannalta merkittäviin ja laajakantoisiin toimiin ainoastaan tilanteessa, jossa johtokunnan päätöstä ei voida odottaa aiheuttamatta rahaston toiminnalle olennaista haittaa. Tällöin johtokunnalle on mahdollisimman pian annettava tieto toimista.

278 §

Velvollisuus tehdä sisäpiiri-ilmoitus

Valtion ydinjätehuoltorahaston sisäpiiriläinen on velvollinen ilmoittamaan säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteena Suomessa

olevia osakkeita ja sellaisia rahoitusvälineitä, joiden arvo määräytyy kyseisten osakkeiden perusteella, koskevat tiedot 280 §:ssä tarkoitettuun rahaston sisäpiirirekisteriin (*sisäpiiri-ilmoitus*).

Valtion ydinjätehuoltorahaston sisäpiiriläisellä tarkoitetaan:
1) rahaston johtokunnan puheenjohtajaa ja muuta jäsentä, toimitusjohtajaa sekä tilintarkastajaa ja tilintarkastusyhteisön toimihenkilöä, jolla on päävastuu rahaston tilintarkastuksesta;
2) muuta rahaston palveluksessa olevaa henkilöä, jolla on mahdollisuus vaikuttaa rahaston varojen sijoittamista koskevan päätöksen tekemiseen tai joka muutoin saa säännöllisesti haltuunsa tällaisia osakkeita tai rahoitusvälineitä koskevaa sisäpiiritietoa.

279 §

Sisäpiiri-ilmoitus

Sisäpiiri-ilmoituksessa on mainittava:
1) vajaavaltainen, jonka edunvalvoja sisäpiiriläinen on;
2) yhteisö tai säätiö, jossa sisäpiiriläisellä tai 1 kohdassa tarkoitetulla vajaavaltaisella on suoraan tai välillisesti määräysvalta;
3) sisäpiiriläisen sekä 1 kohdassa tarkoitetun vajaavaltaisen ja 2 kohdassa tarkoitetun yhteisön tai säätiön omistamat säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteena Suomessa olevat osakkeet ja sellaiset rahoitusvälineet, joiden arvo määräytyy kyseisten osakkeiden perusteella.

Sisäpiiri-ilmoitukseen on sisällytettävä asianomaisen henkilön, yhteisön tai säätiön yksilöimiseksi tarvittavat tiedot sekä osakkeita ja muita rahoitusvälineitä koskevat tiedot.

Edellä 2 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja tietoja ei tarvitse ilmoittaa siltä osin kuin ne koskevat sellaista asunto-osakeyhtiötä, asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) 28 luvun 2 §:ssä tarkoitettua keskinäistä kiinteistöosakeyhtiötä, aatteellista tai taloudellista yhdistystä taikka voittoa tavoittelematonta yhteisöä, joka ei käy säännöllisesti kauppaa rahoitusvälineellä. Edellä 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetuista osakkeista tai rahoitusvälineistä ei myöskään tarvitse tehdä sisäpiiri-ilmoitus, jos ne on liitetty arvo-osuusjärjestelmään ja rahasto on järjestänyt menettelyn, jossa tiedot saadaan arvo-osuusjärjestelmästä.

Sisäpiiri-ilmoitus on tehtävä neljäntoista päivän kuluessa siitä, kun sisäpiiriläinen on nimitetty tai määrätty 278 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tehtävään. Sisäpiiriläisen on tehtävässä ollessaan seitsemän päivän kuluessa ilmoitettava rahastolle:
1) 2 momentin 3 kohdassa tarkoitetuilla osakkeilla ja rahoitusvälineillä tehdyt hankinnat ja luovutukset, jos omistuksen muutos on vähintään 5 000 euroa;

2) muut kuin tämän momentin 1 kohdassa tarkoitetut tässä pykälässä tarkoitetuissa tiedoissa tapahtuvat muutokset.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä sisäpiiri-ilmoituksesta.

280 §

Sisäpiirirekisteri

Valtion ydinjätehuoltorahaston on markkinoiden väärinkäytön ehkäisemiseksi pidettävä sisäpiiri-ilmoituksista rekisteriä (*sisäpiirirekisteri*), josta ilmenevät kunkin sisäpiiriläisen kohdalla sisäpiiriläisen, 279 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun vajaavaltaisen ja 2 kohdassa tarkoitetun yhteisön tai säätiön omistamat sanotussa momentissa tarkoitetut osakkeet ja rahoitusvälineet sekä eriteltyinä hankinnat ja luovutukset. Jos tiedot saadaan 279 §:n 3 momentin mukaisesti, sisäpiirirekisteri voidaan tältä osin muodostaa arvo-osuusjärjestelmästä saatavista tiedoista.

Sisäpiirirekisteriin merkityt tiedot on säilytettävä viisi vuotta tiedon merkitsemisestä. Jokaisella on oikeus saada kulujen korvaamista vastaan otteita ja jäljennöksiä rekisterin tiedoista. Tietojensaantioikeus ei kuitenkaan koske luonnollisen henkilön henkilötunnusta eikä osoitetta eikä muun luonnollisen henkilön kuin sisäpiiriläisen nimeä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä sisäpiirirekisteristä.

28 luku

Ydinaineen talteenottolaitoksen jätehuolto

281 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden jätehuolto

Ydinaineen talteenottolaitoksen luvan haltija vastaa toiminnassa syntyvistä radioaktiivisia aineita sisältävistä jätteistä ja on velvollinen huolehtimiaan niiden loppusijoittamisesta. Luvan haltijan tämän lain mukaisiin jätehuollon vastuisiin ja velvollisuuksiin ei vaikuta, jos laitosta koskevan luvan voimassaolo päättyy tai lupa peruutetaan.

Ydinaineen talteenottolaitoksen toiminnassa syntyvien radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden jätehuollon toimenpiteiden suunnittelussa ja toteuttamisessa on ensisijaisesti huolehdittava turvallisuudesta. Lisäksi näiden jätteiden jätehuoltoon sovelletaan, mitä säteilylaissa säädetään työperäisen ja väestön altistuksen rajoittamisesta lain 78 §:n 3 momentissa tarkoitettujen jätteiden osalta.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä loppusijoittamisen turvallisesta toteuttamisesta.

282 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen jätehuoltosuunnitelma

Ydinaineen talteenottolaitoksen radioaktiivisia aineita sisältäviä jätteitä varten on oltava jätehuoltosuunnitelma, joka sisältää suunnitellut toimenpiteet talteenottolaitoksen radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden käsittelystä, varastoinnista ja muusta jätehuollosta sekä loppusijoituksen toteuttamista koskevat periaatteet. Ydinaineen talteenottolaitoksen jätehuoltosuunnitelma on pidettävä ajan tasalla.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinaineen talteenottolaitoksen jätehuoltosuunnitelmasta.

283 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen jätekirjanpito

Ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltijan on pidettävä kirjaa toiminnassa syntyvistä radioaktiivisia aineita sisältävistä jätteistä ja niiden loppusijoituksesta. Kirjanpidosta on käytävä ilmi näiden jätteiden määrä ja laatu.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinaineen talteenottolaitoksen jätekirjanpidon järjestämisestä.

284 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen vakuus

Ydinaineen talteenottolaitosta varten on asetettava radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden vaarattomiksi tekemisestä sekä mahdollisista laitoksen ja sen ympäristön puhdistustoimenpiteistä aiheutuvien kustannusten varalta vakuus.

Asetettavan vakuuden on oltava riittävä ydinaineen talteenottolaitoksen toiminnan laatu ja laajuus, toimintaa varten annettavat lupamääräykset ja muun lain nojalla vaaditut vakuudet huomioon ottaen.

285 §

Vakuuden asettaminen

Säteilyturvakeskus päättää vakuuden asettamisesta. Säteilyturvakeskuksen on tarvittaessa tarkistettava vakuuden suuruutta, jos tämä on tarpeen olosuhteissa tai toiminnassa tapahtuneen muutoksen takia.

Vakuudeksi hyväksytään takaus, vakuutus ja pantattu talletus. Vakuuden antajan on oltava luotto-, vakuutus- tai muu ammattimainen rahoituslaitos, jolla on kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa.

Vakuus on asetettava Säteilyturvakeskukselle, joka valvoo korvauksen saajan etua vakuuden asettamisessa sekä tarvittaessa toimii vakuuden rahaksi muuttamista ja varojen jakamista koskevissa asioissa.

286 §

Vakuudesta suoritettavat kustannukset

Vakuudesta voidaan suorittaa ne kustannukset, jotka ovat tarpeen tässä laissa säädettyjen tai ydinaineen talteenottolaitoksen käyttöluvassa määrättyjen laitoksen radioaktiivisia aineita sisältäviin jätteisiin liittyvien jätehuoltovelvoitteiden suorittamiseksi sekä 284 §:ssä tarkoitettujen puhdistustoimenpiteiden suorittamiseksi.

287 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden vapauttaminen ydinenergialain mukaisesta valvonnasta

Ydinaineen talteenottolaitoksen radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden vapauttamiseen tämä lain mukaisesta viranomaisvalvonnasta sovelletaan, mitä 203 §:ssä säädetään ydinjätteiden viranomaisvalvonnasta vapauttamisesta.

288 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen rakennuksen vapauttaminen ydinenergialain mukaisesta valvonnasta

Ydinaineen talteenottolaitoksen rakennuksen tai sen osan vapauttamiseen ydinenergialain mukaisesta viranomaisvalvonnasta sovelletaan, mitä 204 §:ssä säädetään ydinlaitoksen rakennuksen tai sen osan vapauttamisesta ydinenergialain mukaisesta viranomaisvalvonnasta. Ydinaineen talteenottolaitoksen rakennuksella tarkoitetaan tässä sellaista rakentamislain 2 §:n 5 kohdassa tarkoitettua rakennusta, jossa on laitoksen toimintoja tai sen turvallisen toiminnan edellyttämiä huonetiloja.

V OSA

YDINLAITOKSEN RAKENTAMINEN, KÄYTTÖÖN OTTAMINEN JA KÄYTÖSTÄ-POISTO

29 luku

Periaatepäätös ydinlaitoshankkeesta

289 §

Periaatepäätöstä koskeva vaatimus

Ydinvoimalaitoksen, ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen ja muun loppusijoituslaitoksen kuin maaperäloppusijoituslaitoksen toteuttaminen edellyttää periaatepäätöstä hankkeeseen sisältyvien ydinlaitosten sekä niihin liittyvien toimintojen yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuudesta, jäljempänä *periaatepäätös*.

290 §

Toimivaltaiset viranomaiset periaatepäätöstä koskevassa asiassa

Valtioneuvosto ratkaisee periaatepäätöstä koskevan asian. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa periaatepäätöstä koskevan hakemuksen käsittelystä.

Työ- ja elinkeinoministeriö ratkaisee kuitenkin periaatepäätöstä koskevan asian, jos ydinvoimalaitoshanke käsittää yhden tai useamman ydinvoimalaitoksen, joiden nimellislämpöteho on yhteensä enintään 50 megawattia.

291 §

Periaatepäätöksen harkinta

Periaatepäätöstä on harkittava yhteiskunnan kokonaisedun kannalta ja otettava huomioon ydinlaitoshankkeesta aiheutuvat hyödyt ja haitat, kiinnittäen erityisesti huomiota:
1) hankkeen tarpeellisuuteen energiahuollon kannalta;
2) hankkeen arvioituihin taloudellisiin, ympäristö- ja muihin vaikutuksiin;
3) hankkeen toteutettavuuteen ja siihen, miten hankesuunnitelmassa on otettu huomioon tässä laissa säädettyjen vaatimusten noudattaminen;
4) hankekehittäjän osaamiseen sekä taloudellisiin ja muihin edellytyksiin toteuttaa hanke;
5) suunnitellun luvanhaltijan osaamiseen sekä taloudellisiin ja muihin edellytyksiin harjoittaa luvan mukaista toimintaa;
6) hankkeen aikatauluun;
7) hankkeen arvioituihin riskeihin.

292 §

Periaatepäätöksen sisältö

Periaatepäätöksessä on otettava kantaa siihen, onko ydinlaitoshanke yhteiskunnan kokonaisedun mukainen, ja esitettävä perusteet, joiden mukaan arviointi on tehty. Siinä on myös selostettava hankkeeseen sisältyvät ydinlaitokset ja niihin liittyvät toiminnot, jotka ovat tarpeen ydinpolttoainehuollon ja ydinjätehuollon järjestämiseksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ydinlaitoshankkeesta periaatepäätökseen sisällytettävistä asioista.

293 §

Periaatepäätöksessä annettavat määräykset

Periaatepäätöksessä voidaan antaa ne määräykset, jotka ovat tarpeen 7–13 §:ssä säädettyjen yleisten periaatteiden ja velvollisuuksien toteuttamiseksi.

294 §

Periaatepäätöksen voimassaolo

Periaatepäätöksessä on asetettava määräaika, jonka kuluessa periaatepäätöksen mukaiselle ydinlaitokselle on haettava rakentamislupaa sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. Periaatepäätös raukeaa, jos rakentamislupaa ei haeta asetetussa määräajassa.

Jos periaatepäätökseen sisältyy useita ydinlaitoksia, on periaatepäätöksessä lisäksi asetettava määräaika, jonka jälkeen rakentamislupaa ei enää ole mahdollista hakea. Periaatepäätöksen voimassaolo päättyy, kun tämä määräaika on umpeutunut.

295 §

Selonteko periaatepäätöksestä eduskunnalle

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle selonteon periaatepäätöksestä, jonka mukaan se on todennut ydinlaitoshankkeen olevan yhteiskunnan kokonaisedun mukainen. Selonteko voi sisältää yhden tai useamman periaatepäätöksen.

296 §

Periaatepäätöksessä annetun määräajan jatkaminen

Periaatepäätöksen mukaisen rakentamislupahakemuksen jättämistä varten asetettua määräaikaa voidaan jatkaa kerran enintään kahdella vuodella, jos tällä arvioidaan olevan enintään vähäinen merkitys yhteiskunnan kokonaisedun mukaisuutta koskevan harkinnan kannalta ja periaatepäätöksen haltija on tehokkaasti ja järjestelmällisti edistänyt ydinlaitoshankkeen toteutumista.

30 luku

Ydinlaitosta koskevat luvat

297 §

Ydinlaitoksen lupavaatimus

Ydinlaitoksen rakentamiseen ja käyttöön on oltava tämän lain mukainen lupa.

Lisäksi ydinvoimalaitoksen, ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen ja ydinteknisen laitoksen käytöstäpoistoon on oltava tämän lain mukainen lupa. Mainittua lupaa on haettava hyvissä ajoin ennen käyttöluvan voimassaolon päättymistä ja viimeistään, kun laitoksen käyttöluvassa tarkoitettu toiminta on päättynyt ja laitoksessa ei ole käytettyä ydinpolttoainetta.

298 §

Lupaviranomaiset

Valtioneuvosto ratkaisee ydinvoimalaitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen rakentamista, käyttöä ja käytöstäpoistoa koskevat lupa-asiat sekä muun loppusijoituslaitoksen kuin maaperäloppusijoituslaitoksen rakentamista ja käyttöä koskevat lupa-asiat. Työ- ja elinkeinoministeriö on valtioneuvostossa ratkaistavien asioiden osalta lupaviranomainen.

Säteilyturvakeskus ratkaisee ydinteknisen laitoksen rakentamista, käyttöä ja käytöstäpoistoa sekä maaperäloppusijoituslaitoksen rakentamista ja käyttöä koskevat lupa-asiat.

299 §

Rakentamislupahakemuksen vireilletulo

Ydinlaitoksen rakentamislupahakemuksen vireilletulo edellyttää, että:
1) ydinlaitos sisältyy sellaiseen voimassa olevan periaatepäätöksen mukaiseen ydinlaitoshankkeeseen, jonka on arvioitu olevan yhteiskunnan kokonaisedun mukainen, tai kyseessä on tällaisen ydinlaitoksen kannalta tarpeellinen ydintekninen laitos tai maaperäloppusijoituslaitos;
2) Säteilyturvakeskus on ydinlaitoksen sijaintipaikan soveltuvuuslausunnossa todennut, että hakemuksessa tarkoitettuun ydinlaitokseen ja muihin toimintoihin liittyvät valmiusjärjestelyt,

turvajärjestelyt ja kuljetusjärjestelyt voidaan sijaintipaikalla toteuttaa niitä koskevien vaatimusten mukaisesti;
3) Säteilyturvakeskus on sitovalla lausunnollaan vahvistanut ydinlaitoksen sijaintipaikasta johtuvat suunnitteluperusteet;
4) hakija on selvittänyt, että ydinlaitoksen sijaintipaikalla tai sen läheisyydessä ei ole tapahtunut sellaisia muutoksia tai sijaintipaikan ominaisuuksista ei ole saatu sellaista uutta tietoa, jotka voivat olennaisesti vaikuttaa 2 tai 3 kohdassa tarkoitetussa lausunnossa käsiteltyihin asioihin;
5) Säteilyturvakeskus on ydinlaitoskonseptia koskevassa lausunnossa todennut, että konseptin perusteella suunniteltavan ydinlaitoksen voidaan arvioida täyttävän ydinlaitoksen turvallisuudelle tässä laissa säädetyt vaatimukset;
6) hakija on huolehtinut siitä, että ydinlaitoskonseptia koskevan lausunnon mukaan ydinlaitoksen turvallisuudelle tässä laissa säädettyjen vaatimusten kannalta tarpeellisiksi arvioidut muutokset konseptiin on toteutettu ja vahvistetut sijaintipaikasta johtuvat suunnitteluperusteet on otettu huomioon;
7) hakija on esittänyt perustellun ehdotuksen ydinlaitoksen suojavyöhykkeeksi ja varautumisalueeksi;
8) hakija on huolehtinut komission asetuksen mukaisten teknisten perustietojen toimittamista koskevasta velvollisuudesta.

300 §

Rakentamisluvan myöntämisen edellytykset

Lupa ydinlaitoksen rakentamiseen voidaan myöntää, jos 8–13 §:n mukaiset yleiset periaatteet ja velvollisuudet toteutuvat asianmukaisesti ydinlaitoksen rakentamisessa ja käytössä sekä:
1) hakijalla on käytettävänään tarpeellinen asiantuntemus ja johtamisjärjestelmä sekä riittävät taloudelliset ja muut edellytykset rakentaa ydinlaitos tämän lain mukaisesti;
2) hakija on varmistanut, että ydinlaitoksen suunnitteluun ja toimitukseen osallistuvilla keskeisillä toimittajilla ja alihankkijoilla on edellytykset toimittaa ydinlaitoksen turvallisuuden edellyttämä, vaatimustenmukainen tuote tai palvelu;
3) suunnitelmat ydinlaitoksen käyttötavasta, käyttöorganisaatiosta, ydinpolttoainehuollosta ja sen toiminnan kannalta tarpeellisista toiminnoista ja järjestelyistä ovat tässä laissa säädettyjen vaatimusten noudattamisen kannalta riittävät ja asianmukaiset;
4) ydinlaitoksen käyttötoiminnan rahoitusta koskevat suunnitelmat ovat riittävät ja asianmukaiset;
5) ydinlaitoksen rakentamista varten on varattu alue alueidenkäyttölain (132/1999) mukaisessa asemakaavassa, sijaintipaikalla ei ole aloitettu ydinlaitoksen turvallisuuteen vaikuttaviin rakenteisiin liittyviä töitä ja hakijalla on oikeus käyttää sijaintipaikkaa ydinlaitoksen rakentamiseen;

6) ydinlaitoksen suunniteltu suojavyöhyke on laajuudeltaan riittävä sekä tarvittavat suojelutoimenpiteet ovat toteutettavissa suunnitellulla suojavyöhykkeellä ja varautumisalueella;
7) suunnitellut toimenpiteet ydinlaitoksen ja sen rakentamisen ympäristörasituksen rajoittamiseksi ovat riittävät ja asianmukaiset;
8) työ- ja elinkeinoministeriö on hyväksynyt ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelman;
9) Säteilyturvakeskus on hyväksynyt seuraavat siten, että ne ovat riittävät ottaen huomioon ydinlaitoksen rakentamisvaihe:
a) suunnitelma ydinmateriaalivalvonnan järjestämiseksi;
b) ydinlaitoksen kokonais- ja järjestelmäsuunnittelu;
c) turvaohjesääntö ja turvasuunnitelma;
10) ydinlaitosta koskevien suunnitelmien perusteella arvioidaan, että laitos muutoinkin täyttää tämän lain mukaiset turvallisuutta koskevat vaatimukset;
11) suunnitellun ydinlaitoksen rakentamiseen ja käyttöön liittyvien ydinalan kansainvälisten sopimusten Suomea sitovien velvoitteiden noudattamisesta on muutoinkin huolehdittu asianmukaisesti.

Valtioneuvoston luvan myöntäminen edellyttää lisäksi, että:
1) suunnitellun ydinlaitoksen sijaintikunta on puoltanut ydinlaitoksen rakentamista;
2) hakijan omistus tai muut hakijaan liittyvät seikat eivät vaaranna tai ole omiaan vaarantamaan turvallisuutta, energian toimitus- ja huoltovarmuutta tai laitoksen luotettavaa käyttöä; ja
3) ydinlaitoksen rakentaminen on muutoinkin yhteiskunnan kokonaisedun mukaista.

301 §

Käyttöluvan myöntämisen edellytykset

Lupa ydinlaitoksen käyttämiseen voidaan myöntää, jos 8–13 §:n mukaiset yleiset periaatteet ja velvollisuudet toteutuvat asianmukaisesti ydinlaitoksen käytössä ja:
1) hakijalla on lupa hakemuksessa tarkoitetun ydinlaitoksen rakentamiseen;
2) hakija on keskeisiltä osin noudattanut rakentamislupaa ja siinä annettuja määräyksiä;
3) hakijalla on käytettävänään tarpeellinen asiantuntemus ja johtamisjärjestelmä sekä riittävät taloudelliset ja muut edellytykset käyttää ydinlaitosta tämän lain mukaisesti;
4) ydinlaitoksen käyttöorganisaatio, ydinpolttoainehuolto ja laitoksen toiminnan kannalta tarpeelliset toiminnot ja järjestelyt ovat tässä laissa säädettyjen vaatimusten noudattamisen kannalta riittävät ja asianmukaiset;
5) toimenpiteet ydinlaitoksen ympäristörasituksen rajoittamiseksi ovat riittävät ja asianmukaiset;
6) työ- ja elinkeinonministeriö on hyväksynyt ydinjätehuoltosuunnitelman;
7) Säteilyturvakeskus on hyväksynyt seuraavat siten, että ne ovat riittävät ottaen huomioon ydinlaitoksen käyttöönotto ja suunniteltu käyttöaika:

a) suunnitelma ydinmateriaalivalvonnan järjestämiseksi;
b) turvaohjesääntö ja turvasuunnitelma;
c) valmiussuunnitelma;
d) käytöstäpoistosuunnitelma, jos kyse ydinvoimalaitoksesta, ydinpolttoaineen tuotantolaitoksesta tai ydinteknisestä laitoksesta;
e) turvallisuustekniset käyttöehdot, ja sen osana ydinlaitoksen radioaktiivisten aineiden päästöjen raja-arvot;
f) ikääntymisen hallintaohjelma;
g) suunnitelma ympäristön säteilytarkkailun järjestämisestä;
8) ydinlaitos muutoinkin täyttää tämän lain mukaiset turvallisuutta koskevat vaatimukset;
9) ydinlaitoksen käyttöön liittyvien ydinalan kansainvälisten sopimusten Suomea sitovien velvoitteiden noudattamisesta on muutoinkin huolehdittu asianmukaisesti.

Valtioneuvoston luvan myöntäminen edellyttää lisäksi, että:
1) hakijan omistus tai muut hakijaan liittyvät seikat eivät vaaranna tai ole omiaan vaarantamaan turvallisuutta, energian toimitus- ja huoltovarmuutta tai laitoksen luotettavaa käyttöä; ja
2) hakemuksessa tarkoitettu toiminta on muutoinkin yhteiskunnan kokonaisedun mukaista.

302 §

Käytöstäpoistoluvan myöntämisen edellytykset

Lupa ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen, ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen käytöstäpoistoon voidaan myöntää, jos 8–13 §:n mukaiset yleiset periaatteet ja velvollisuudet toteutuvat asianmukaisesti ydinlaitoksen käytöstäpoistossa sekä:
1) työ- ja elinkeinonministeriö on hyväksynyt päivitetyn ydinjätehuoltosuunnitelman, jossa on asianmukaisesti selvitetty ydinlaitoksen käytöstäpoisto tässä laissa säädettyjen vaatimusten mukaisesti;
2) Säteilyturvakeskus on ydinlaitoksen käytöstäpoiston vaihe huomioon ottaen hyväksynyt:
a) turvaohjesäännön ja turvasuunnitelman;
b) valmiussuunnitelman;
c) käytöstäpoistosuunnitelman;
3) hakijalla on käytettävänään tarpeellinen asiantuntemus ja johtamisjärjestelmä sekä riittävät taloudelliset ja muut edellytykset poistaa ydinlaitos käytöstä tämän lain mukaisesti;
4) hakijalla on menettelyt, joilla varmistetaan, että ydinlaitoksen käytöstäpoistoon osallistuvilla keskeisillä toimittajilla ja alihankkijoilla on edellytykset toimittaa ydinlaitoksen turvallisuuden edellyttämä, vaatimustenmukainen tuote tai palvelu;
5) ydinlaitoksen käytöstäpoiston suunnittelussa ympäristönsuojelu on asianmukaisesti otettu huomioon;

6) ydinlaitoksen käytöstäpoisto muutoinkin täyttää tämän lain mukaiset turvallisuutta koskevat vaatimukset;
7) ydinlaitoksen käytöstäpoistoon liittyvien ydinalan kansainvälisten sopimusten Suomea sitovien velvoitteiden noudattamisesta on muutoinkin huolehdittu.

303 §

Lupapäätöksen sisältö

Sen lisäksi, mitä hallintolain 44 §:ssä säädetään, ydinlaitoksen rakentamista, käyttöä ja käytöstäpoistoa koskevassa lupapäätöksessä on vastattava lausunnoissa, muistutuksissa ja mielipiteissä tehtyihin yksilöityihin vaatimuksiin. Päätöksessä on selostettava hakemuksen tarkoitus tai liitettävä hakemus tarpeellisilta osin päätökseen.

Jos hankkeeseen sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia, lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointi on otettu huomioon lupaharkinnassa. Arvioinnin huomioon ottamisesta säädetään tarkemmin mainitun lain 4 luvussa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä lupapäätöksen sisällöstä.

304 §

Lupamääräykset

Ydinlaitosta koskevassa lupapäätöksessä on annettava määräykset, jotka ovat tarpeen ydinaseiden leviämisen estämiseksi sekä ydinlaitoksen turvallisuuden ja ydinjätehuollon velvollisuuksien kannalta. Jos kyse on valtioneuvoston myöntämästä luvasta, lupapäätöksessä on myös annettava määräykset, jotka ovat tarpeen 300 §:n 2 momentin 2 kohdassa ja 301 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetun luvan myöntämisen edellytyksen valvontaa varten, sekä otettava huomioon Säteilyturvakeskuksen lausunnossa esitetyt ydinlaitoksen turvallisuutta koskevat ehdotukset. Lupaan on lisäksi sisällytettävä luvan hakijan esittämät toimenpiteet merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten ehkäisemiseksi tai vähentämiseksi, jos asiassa sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia.

Ydinvoimalaitoksen rakentamista ja käyttöä koskevassa lupapäätöksessä on määrättävä sallittu nimellislämpöteho.

Käytöstäpoistoa koskevassa lupapäätöksessä on määriteltävä tarkemmin ajankohta, jolloin merkittäviä määriä radioaktiivisia aineita sisältävien ja käytöstäpoiston turvallisuuden kan-

nalta merkittävien ydinlaitoksen osien tai järjestelmien purkamisen saa aloittaa, sekä määräaika, jonka kuluessa ydinlaitoksen käytöstäpoiston edellyttämät toimenpiteet on keskeisiltä osin saatettava päätökseen.

Jos käyttöä tai käytöstäpoistoa koskevan luvan mukaan ydinlaitoksessa saa pitää hallussa, tuottaa, käsitellä, varastoida tai loppusijoittaa ydinjätteitä, luvassa voidaan määrätä, että luvan nojalla ydinlaitoksessa saa pitää hallussa, käsitellä, varastoida tai loppusijoittaa myös säteilylain soveltamisalaan kuuluvassa toiminnassa syntyneitä radioaktiivisia jätteitä.

305 §

Rakentamisluvan voimassaolo ja sen jatkaminen

Ydinlaitoksen rakentamislupa on voimassa toistaiseksi. Rakentamisluvassa on asetettava määräaika, jolloin ydinlaitoksen keskeisten osien rakentaminen on viimeistään aloitettava.

Määräaikaa voidaan perustellusta syystä jatkaa kerran enintään kahdella vuodella, jos luvanhaltija on tehokkaasti ja järjestelmällisti edistänyt ydinlaitoksen rakentamisen aloittamista.

306 §

Käyttöluvan voimassaolo ja sen jatkaminen

Ydinlaitoksen käyttölupa on voimassa määräajan, jonka pituutta on harkittava ottaen huomioon toiminnan arvioitu kesto sekä tarve toiminnan aikana varmistaa 8–13 §:ssä säädettyjen yleisten velvollisuuksien ja periaatteiden sekä tässä laissa säädettyjen ydinmateriaalivalvontaa, ydinlaitoksia ja ydinjätehuoltoa koskevien vaatimusten noudattaminen.

Käyttöluvan voimassaoloa voidaan jatkaa määräajan, jos 8–13 §:n mukaiset yleiset periaatteet ja velvollisuudet toteutuvat edelleen asianmukaisesti ydinlaitoksen käytössä sekä:
1) ydinlaitosta koskeva määräaikainen turvallisuusarviointi on ajan tasalla ja sen perusteella voidaan katsoa, että tässä laissa säädettyjen turvallisuutta koskevien vaatimusten noudattamisesta huolehditaan asianmukaisesti ydinlaitoksen suunnittelun käyttöiän ajan;
2) toimenpiteet ydinlaitoksen ympäristörasituksen rajoittamiseksi ovat riittävät ja asianmukaiset suunnitellun käyttöiän ajan;
3) ydinlaitoksen käyttöön liittyvien ydinalan kansainvälisten sopimusten Suomea sitovien velvoitteiden noudattamisesta on muutoinkin huolehdittu;
4) luvanhaltija ei ole lupaan perustuvassa toiminnassa olennaisesti laiminlyönyt tai rikkonut tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia, lupaa tai valvontaviranomaisen päätöstä taikka ydinvas-

tuulain mukaista vakuuttamisvelvollisuutta; laiminlyöntien olennaisuutta arvioitaessa on otettava huomioon erityisesti laiminlyöntien suunnitelmallisuus, niiden kesto ja toistuvuus sekä laiminlyönneistä aiheutuneiden vahinkojen määrä.

Loppusijoituslaitosta koskevan käyttöluvan voimassaolo päättyy luvassa määrättynä ajankohtana. Jos loppusijoituslaitos hyväksytään kokonaisuudessaan suljetuksi sitä ennen, päättyy luvan voimassaolo, kun sulkemista koskeva päätös on lainvoimainen.

307 §

Käytöstäpoistoluvan voimassaolo

Ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen käytöstäpoistolupa on voimassa toistaiseksi. Luvan voimassaolo päättyy, kun laitos on hyväksytty käytöstäpoistetuksi ja päätös on lainvoimainen.

308 §

Luvan muuttaminen

Ydinlaitosta koskevaa lupaa voidaan luvanhaltijan hakemuksesta muuttaa.

Lupaa voidaan lupaviranomaisen aloitteesta muuttaa tai täydentää, jos:
1) ydinlaitoksesta taikka ydinjätteistä tai ydinjätehuollosta aiheutuva vaara poikkeaa olennaisesti ennalta arvioidusta;
2) ydinmateriaaleihin, ydinlaitokseen tai ydinjätehuoltoon liittyvästä toiminnasta voi aiheutua tässä laissa kielletty seuraus;
3) ydinlaitoksen toimintaympäristö on luvan myöntämisen jälkeen olennaisesti muuttunut ja luvan muuttaminen on tämän vuoksi tarpeen; tai
4) luvan muuttaminen on tarpeen luvan myöntämisen jälkeen laissa, Euroopan unionin säädöksessä annetun tai ydinalan kansainvälisen sopimuksen Suomea sitovan ydinmateriaalivalvontaa, ydinlaitoksen turvallisuutta, säteilyturvallisuutta tai ydinjätehuoltoa koskevan yksilöidyn vaatimuksen täyttämiseksi.

Kun kyse on valtioneuvoston myöntämästä luvasta, aloitteen lupamääräysten muuttamiseksi voi tehdä myös Säteilyturvakeskus.

31 luku

Periaatepäätöstä ja ydinlaitoslupaa koskevat täydentävät säännökset

309 §

Periaatepäätöksen ja ydinlaitosta koskevan luvan hakija

Periaatepäätöstä sekä lupaa ydinlaitoksen rakentamiseen, käyttöön ja käytöstäpoistoon saa hakea elinkeinotoimintalain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhteisö tai säätiö.

310 §

Periaatepäätöstä ja ydinlaitoslupaa koskeva hakemus

Periaatepäätöstä koskevaan hakemukseen on liitettävä periaatepäätöksen harkinnassa tarvittava selvitys ydinlaitoshankkeesta ja sen vaikutuksista sekä asian ympäristö- ja muun arvioinnin kannalta merkityksellisistä seikoista.

Ydinlaitoslupaa koskevaan hakemukseen on liitettävä lupaharkinnan kannalta tarpeellinen selvitys hakemuksessa tarkoitetusta toiminnasta ja sen vaikutuksista sekä luvan myöntämisen edellytysten ja muista asian arvioinnin kannalta merkityksellisistä seikoista. Rakentamislupaa koskevaan hakemuksen on lisäksi liitettävä selvitys vireilletulon edellytysten täyttymisestä. Hakemukseen on liitettävä myös ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen ympäristövaikutusten arviointiselostus ja yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä, jos mainittua lakia sen 3 §:n mukaan on sovellettava.

Hakemuksesta on käytävä tarvittaessa ilmi, mihin aineistoon ja laskenta-, tutkimus- tai arviointimenetelmään annetut tiedot perustuvat. Hakemus on toimitettava lupaviranomaiselle sähköisesti. Lupaviranomaisen pyynnöstä on toimitettava paperitulosteena olevia kappaleita hakemusasiakirjoista, jos se on tarpeen asian käsittelyn vuoksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä periaatepäätöstä ja lupaa koskevan hakemuksen sisällöstä ja sen sähköisestä tekemisestä sekä hakemukseen sisällytettävistä tai liitettävistä tiedoista.

311 §

Lausunnot

Periaatepäätöstä ja valtioneuvostossa ratkaistavaa lupa-asiaa koskevasta hakemuksesta pyydetään lausunto Säteilyturvakeskukselta sekä asian harkinnan kannalta keskeisiltä ministeriöiltä ja muilta viranomaisilta. Säteilyturvakeskuksessa ratkaistavaa lupa-asiaa koskevasta hakemuksesta pyydetään lausunto asian harkinnan kannalta keskeisiltä viranomaisilta. Rakentamislupaa ja käyttölupaa koskevasta hakemuksesta pyydetään lausunto ydinlaitoshankkeen sijaintipaikkakunnalta ja sen lähiympäristön kunnilta.

Ydinlaitosta koskevasta lupahakemuksesta pyydetään Euroopan komissiolta lausunto sen mukaan kuin Euratom-sopimuksessa edellytetään. Lupaviranomaisen velvoitteista niissä hankkeissa, joilla on valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia, säädetään ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 29 a §:ssä. Lupaviranomaisen velvoitteista Suomen ja Norjan, Ruotsin ja Tanskan rajojen läheisyyteen rakennettavien ydinlaitosten osalta määrätään asiaa koskevassa kansainvälisessä sopimuksessa.

Asian selvittämisvelvollisuudesta, selvityspyynnöstä ja selvityksen antamiselle asetettavasta määräajasta säädetään lisäksi hallintolaissa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tahoista, joilta lausuntoa on pyydettävä.

312 §

Muistutukset ja mielipiteet

Lupaviranomaisen on ennen periaatepäätöksen tai lupa-asian ratkaisemista varattava niille, joiden oikeutta tai etua asia saattaa koskea (*asianosainen*), tilaisuus tehdä muistutuksia käsiteltävän asian johdosta. Muille kuin asianosaisille on varattava tilaisuus ilmaista mielipiteensä.

Kuulemisesta ja vaikuttamismahdollisuuksien varaamisesta säädetään lisäksi hallintolaissa.

313 §

Hakemuksen tiedoksianto ja hakemuksesta tiedottaminen

Lupaviranomaisen on annettava periaatepäätöstä tai ydinlaitoslupaa koskeva hakemus tiedoksi julkisella kuulutuksella hallintolain 62 a ja 62 b §:n mukaisesti. Kuulutus on annettava erikseen tiedoksi niille asianosaisille, joita asia erityisesti koskee.

Jos samalla hakijalla on samanaikaisesti vireillä samalle sijaintipaikalle hakemus valtioneuvoston luvaksi ja hakemus Säteilyturvakeskuksen luvaksi, lupaviranomaiset voivat yhdessä tiedottaa hakemuksista.

314 §

Periaatepäätöksen ja lupapäätöksen antaminen ja niistä tiedottaminen

Periaatepäätös ja ydinlaitosta koskeva lupapäätös lähetetään hakijalle sekä tiedoksi niille tahoille, joilta on pyydetty lausunto.

Ydinlaitoksen rakentamislupaa koskeva päätös lähetetään myös tiedoksi niille, jotka ovat päätöstä erikseen pyytäneet, ja siitä ilmoitetaan niille, jotka ovat tehneet muistutuksen tai esittäneet mielipiteen asiassa tai ovat ilmoitusta erikseen pyytäneet. Jos muistutuskirjelmässä on useita allekirjoittajia, voidaan päätöksen antamisesta ilmoittaa vain muistutuksen ensimmäiselle allekirjoittajalle.

Periaatepäätös ja ydinlaitosta koskeva lupapäätös annetaan lisäksi tiedoksi julkisella kuulutuksella hallintolain 62 a ja 62 b §:n mukaisesti. Rakentamislupapäätöstä koskevassa kuulutuksessa on mainittava myös päätöstä koskeva valitusaika.

Jos ydinlaitoshankkeella on todennäköisesti merkittäviä valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia, sovelletaan lisäksi, mitä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 29 a §:n 2 momentissa säädetään lupapäätöksen ja sen olennaisia osia koskevien käännösten toimittamisesta.

315 §

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain soveltaminen periaatepäätökseen

Periaatepäätöksen valmisteluun, periaatepäätösluonnoksesta ja sitä koskevasta ympäristöselostuksesta kuulemiseen sekä periaatepäätöksen hyväksymiseen ja siitä tiedottamiseen sovelletaan lisäksi, mitä viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 2 ja 9–11 §:ssä säädetään. Mainitussa laissa edellytetyt selvitykset ja arviointi sovitetaan mahdollisuuksien mukaan yhteen 291 §:ssä tarkoitettujen selvitysten ja arviointien kanssa.

316 §

Lupapäätöksen siirtäminen

Luvanhaltijan hakemuksesta ydinlaitosta koskeva lupa voidaan siirtää. Asian ratkaisee työ- ja elinkeinoministeriö, jos valtioneuvosto on myöntänyt luvan, ja muutoin Säteilyturvakeskus.

Ydinlaitosluvan siirtäminen voidaan hyväksyä, jos:
1) lupapäätöksen vastaanottaja on antanut suostumuksensa siirtoon;
2) lupapäätöksen vastaanottaja täyttää vastaavat vaatimukset kuin asianomaisen luvan hakijalta ja luvanhaltijalta tämän lain mukaan edellytetään;
3) ennen siirtämistä syntyneitä ydinjätteitä koskeva huolehtimisvelvollisuus ja kustannuksiin varautuminen on asianmukaisesti ratkaistu;

4) siirtäminen ei vaaranna tämän lain mukaisten ydinmateriaalivalvontaa, ydinlaitoksen turvallisuutta tai ydinjätehuoltoa koskevien velvoitteiden noudattamista.

Työ- ja elinkeinoministeriön päätös luvan siirtämiseksi edellyttää lisäksi, että järjestely on yhteiskunnan kokonaisedun mukainen.

317 §

Periaatepäätöksen peruuttaminen

Periaatepäätös voidaan peruuttaa, jos:
1) perusteissa, joiden nojalla periaatepäätös on tehty, tapahtuu olennaisia muutoksia; tai
2) hakija on antanut virheellisiä tietoja, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet periaatepäätöksen hyväksymisen edellytyksiin.

318 §

Ydinlaitosta koskevan lupapäätöksen peruuttaminen

Ydinlaitosta koskevan luvan myöntänyt viranomaisen voi peruuttaa luvan kokonaan tai osittain osin, jos:
1) hakija on antanut virheellisiä tietoja, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet luvan myöntämisen edellytyksiin;
2) luvanhaltija ei täytä luvan myöntämisen edellytyksiä;
3) luvanhaltija on olennaisella tavalla laiminlyönyt tai rikkonut tässä laissa säädettyä velvollisuutta, lupaa tai valvontaviranomaisen päätöstä taikka ydinvastuulain mukaista vakuuttamisvelvollisuutta;
4) toiminnan arvioidaan olennaisella tavalla vaarantavan tai olevan omiaan vaarantamaan turvallisuutta, energian toimitus- tai huoltovarmuutta tai laitoksen luotettavaa käyttöä;
5) luvan saanut yhteisö tai säätiö purkautuu tai luvanhaltija lopettaa muuten toimintansa, asetetaan konkurssiin tai menettää muuten oikeuskelpoisuutensa.

Jos ilmenneet puutteet, rikkomukset tai laiminlyönnit voidaan korjata tai ne ovat vähäisiä, asianomaiselle luvanhaltijalle on ennen 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitetun päätöksen tekemistä asetettava määräaika korjata puute, rikkomus tai laiminlyönti.

Luvan peruuttamista koskevassa päätöksessä voidaan antaa ydinmateriaalivalvonnan, ydinlaitoksen turvallisuuden tai ydinjätehuollon tässä laissa säädettyjen velvoitteiden noudattamisen kannalta tarpeellisia määräyksiä.

319 §

Säännösten soveltaminen määräajan jatkamista sekä lupapäätöksen muuttamista, voimassaolon jatkamista ja siirtämistä koskevaan asiaan

Periaatepäätöksessä annetun määräajan jatkamista, ydinlaitosta koskevan rakentamisluvan ja käyttöluvan voimassaolon jatkamista sekä ydinlaitosta koskevan luvan muuttamista ja siirtämistä koskevaan hakemukseen on liitettävä selvitys asian arvioinnin kannalta merkityksellisistä seikoista. Hakemuksesta pyydetään lausunto asian harkinnan kannalta keskeisiltä viranomaisilta. Hakemukseen ja sen käsittelyyn sovelletaan myös, mitä 310 §:n 3 ja 4 momentissa sekä 312 ja 313 §:ssä säädetään. Päätöksen antamiseen ja siitä tiedottamiseen sovelletaan, mitä 314 §:n 1 ja 3 momentissa säädetään.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tahoista, joilta lausuntoa on pyydettävä.

320 §

Säännösten soveltaminen periaatepäätöksen ja lupapäätöksen peruuttamiseen

Periaatepäätöksen ja lupapäätöksen peruuttamista koskevassa asiassa on pyydettävä lausunto asian harkinnan kannalta keskeisiltä viranomaisilta. Asian käsittelyn sovelletaan myös, mitä 312 §:n 1 momentissa säädetään. Päätös lähetetään luvanhaltijalle ja tiedoksi niille tahoille, joilta on pyydetty lausunto.

321 §

Korvaus käyttölupaa koskevan hakemuksen hylkäämisestä

Jos ydinlaitoksen käyttölupaa koskeva hakemus hylätään yksinomaan 301 §:n 2 momentin 2 kohdan perustella, on hakijalla oikeus saada valtiolta kohtuulliseksi katsottava korvaus ydinlaitoksen rakentamisesta aiheutuneista välittömistä kustannuksista.

Työ- ja elinkeinoministeriön ja korvaukseen oikeutetun on pyrittävä sopimukseen korvauksen määrästä. Sopimus on saatettava valtioneuvoston vahvistettavaksi.

Jos korvauksesta ei sovita, asia ratkaistaan hallintoriita-asiana oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) mukaisesti.

32 luku

Ydinlaitoksen ja sen muutosten käyttöönotto

322 §

Ydinlaitoksen ja sen turvallisuuteen vaikuttavien muutosten käyttöönotto

Ydinlaitoksen käyttöönoton aikana on koekäytöllä ja tarvittaessa muulla tavoin osoitettava järjestelmällisesti ja riittävän perusteellisesti, että ydinlaitos sekä sen järjestelmät, rakenteet ja laitteet toimivat tavalla, joka varmistaa ydinlaitoksen turvallisuuden.

Ydinlaitoksen käyttöönoton aikana on myös varmistettava, että 119 ja 120 §:n vaatimukset täytetään sen mukaan kuin käyttöönoton vaihe edellyttää.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös sellaisiin ydinlaitoksen järjestelmiin ja niihin rinnastettaviin kokonaisuuksiin tehtäviin muutoksiin laitoksen käytön aikana, joista säädetään 84–89 §:ssä.

323 §

Ydinlaitoksen ja laajojen laitosmuutosten käyttöönottosuunnitelma

Luvanhaltijalla on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä ydinlaitoksen käyttöönottosuunnitelma. Hyväksyminen edellyttää, että:
1) suunnitelman mukaan käyttöönotto toteutetaan ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi järjestelmällisesti ja riittävän perusteellisesti;
2) suunnitelma sisältää ydinlaitoksen turvallisuuden varmistamiseksi tehtävät koekäytöt ja tarvittaessa muut toimenpiteet;
3) suunnitelmassa käyttöönottoon liittyvä vastuut ja velvollisuudet on kuvattu selvästi;
4) suunnitelman mukaan käyttöönoton arvioidaan olevan turvallista.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös ydinlaitoksen käytön aikana tehtävään sellaiseen laajaan laitosmuutokseen, joka vaikuttaa useisiin laitoksen turvallisuuden kannalta tärkeisiin järjestelmiin ja jonka turvallisuuden varmistamiseksi edellyttää laaja-alaisesti koekäyttöjä.

324 §

Tuoreen ydinpolttoaineen käsittelyn ja varastoinnin aloittaminen ydinvoimalaitoksessa

Ydinvoimalaitoksessa tuoreen ydinpolttoaineen käsittelyn ja varastoinnin saa aloittaa, kun Säteilyturvakeskus on hyväksynyt varastoinnin aloittamisen. Hyväksyminen edellyttää, että:
1) ydinvastuulain mukainen vakuuttamisvelvollisuutta koskeva vaatimus täyttyy;
2) tuoreen ydinpolttoaineen käsittely ja varastointi täyttävät tässä laissa säädetyt turvallisuutta koskevat ja muut vaatimukset;
3) ei ole ilmennyt tässä laissa säädettyä estettä hyväksymiselle.

325 §

Ydinpolttoaineen lataaminen ydinvoimalaitoksen reaktoriin

Ydinpolttoaineen saa ensimmäisen kerran ladata ydinvoimalaitoksen reaktoriin, kun Säteilyturvakeskus on hyväksynyt toimenpiteen. Hyväksyminen edellyttää, että:
1) ydinvastuulain mukainen vakuuttamisvelvollisuutta koskeva vaatimus täyttyy;
2) ne tässä laissa säädetyt turvallisuutta koskevat vaatimukset, jotka ovat olennaisia lataamisen ja siitä alkavan käyttöönottovaiheen turvallisuuden kannalta, täyttyvät ja muut vaatimukset siltä osin kuin luvanhaltija ei ole osoittanut tätä aiemmin;
3) ydinvoimalaitoksessa on käyttöönottovaiheen turvallisuuden kannalta riittävästi hyväksyttyjä ohjaajia;
4) ei ole ilmennyt tässä laissa säädettyä estettä hyväksymisen myöntämiselle.

326 §

Ydinvoimalaitoksen käytön aloittaminen

Ydinvoimalaitoksen käyttö alkaa, kun sen reaktori käynnistetään ensimmäisen kerran. Käytön saa aloittaa, kun ydinvoimalaitoksella on käyttölupa ja Säteilyturvakeskus on hyväksynyt reaktorin ensimmäisen käynnistämisen. Hyväksyminen edellyttää, että:
1) ydinvoimalaitos täyttää tässä laissa säädetyt turvallisuutta koskevat ja muut vaatimukset siltä osin kuin luvanhaltija ei ole osoittanut tätä aiemmin;
2) ympäristön perustila on selvitetty 54 §:n mukaisesti;
3) ei ole ilmennyt tässä laissa säädettyä estettä hyväksymiselle.

327 §

Ydinvoimalaitoksen ja ydinvoimalaitoksen laajojen laitosmuutosten käyttöönoton vaiheiden valvonta

Sen jälkeen, kun ydinvoimalaitoksen reaktori on käynnistetty ensimmäisen kerran, ydinvoimalaitoksen käyttöönoton seuraavaan vaiheeseen siirtyminen edellyttää Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä sen mukaan kuin käyttöönottosuunnitelman hyväksymistä koskevassa päätöksessä on määrätty. Hyväksyminen edellyttää, että:
1) tarvittavat koekäytöt ja muut toimet on tehty riittävässä laajuudessa osoittamaan ydinvoimalaitoksen turvallisuus;
2) mahdollisten havaittujen poikkeavien tapahtumien perusteet on asianmukaisesti selvitetty ja tarvittavat korjaukset tehty;
3) luvanhaltijalla on edellytykset toteuttaa seuraava vaihe turvallisesti;

4) ydinvoimalaitoksen turvallisuuden kannalta ei muutoinkaan ole estettä siirtyä käyttöönoton seuraavaan vaiheeseen.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös ydinvoimalaitoksen käytön aikana tehtävään laajaan laitosmuutokseen, jos sitä on edellytetty käyttöönottosuunnitelman hyväksymistä koskevassa päätöksessä.

328 §

Muiden ydinlaitosten kuin ydinvoimalaitoksen käytön aloittaminen

Ydinteknisen laitoksen, ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen ja loppusijoituslaitoksen käyttö alkaa, kun tällaiseen laitokseen tuodaan ensimmäisen kerran ydinainetta tai ydinjätettä. Käytön saa aloittaa, kun ydinlaitoksella on käyttölupa ja Säteilyturvakeskus on hyväksynyt käytön aloittamisen. Hyväksyminen edellyttää, että:
1) ydinvastuulain mukainen vakuuttamisvelvollisuutta koskeva vaatimus täyttyy;
2) ydinlaitos täyttää tässä laissa säädetyt turvallisuutta koskevat ja muut vaatimukset;
3) ympäristön perustila on selvitetty 54 §:n mukaisesti;
4) ei ole ilmennyt tässä laissa säädettyä estettä hyväksymiselle.

329 §

Määräystenantovaltuus

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä:
1) ydinlaitoksen järjestelmällisestä käyttöönotosta;
2) ydinlaitoksen turvallisen käyttöönoton osoittamisesta;
3) ydinlaitoksen käyttöönottosuunnitelman sisällöstä sekä muista ydinlaitoksen käyttöönottoon liittyvistä suunnitelmista;
4) ydinvoimalaitoksen käynnistämisen turvallisuuden varmistamiseksi tarvittavista menettelyistä.

33 luku

Ydinlaitoksen käytöstäpoisto tai sulkeminen

330 §

Ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen käytöstäpoisto

Kun ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen tai ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen käyttö on lopetettu ja laitoksessa ei enää ole ydinpolttoainetta, laitosta on pidettävä sellaisessa kunnossa, että laitoksen käytöstäpoisto voidaan toteuttaa turvallisesti. Käytöstäpoisto liittyviä toimenpiteitä ei saa viivyttää, ellei se ole perusteltua käytöstäpoiston turvallisuuden tai sen tehokkaan ja turvallisen toteuttamisen kannalta. Merkittäviä määriä radioaktiivisia aineita sisältävien ja käytöstäpoiston turvallisuuteen vaikuttavien ydinlaitoksen osien tai järjestelmien purkamista ei kuitenkaan saa aloittaa, ennen kuin käytöstäpoistolupa on myönnetty.

Luvanhaltijan on käytöstäpoistossa huolehdittava ensisijaisesti turvallisuudesta ja siihen liittyvien inhimillisten tekijöiden hallinnasta sekä varauduttava häiriö- ja onnettomuustilanteisiin, suojattava ydinlaitos ulkoisilta ja sisäisiltä tapatumilta. Luvanhaltijan on myös noudatettava hyväksyttyä ydinjätehuollon suunnitelmaa ja käytöstäpoistosuunnitelmaa. Luvanhaltijan on lisäksi huolehdittava siitä, että käytöstäpoistettavan laitoksen ydinjätteet loppusijoitetaan.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä käytöstäpoiston teknisestä toteuttamisesta.

331 §

Radioaktiivisuuden selvittäminen käytöstäpoiston yhteydessä

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että käytöstäpoistettavan ydinlaitoksen järjestelmien, rakenteiden ja laitteiden radioaktiivisuus selvitetään sekä laitosalueelle jäävien radioaktiivisten aineiden pitkäaikaisvaikutukset arvioidaan. Lisäksi luvanhaltijan on arvioitava tarvittavan valvontajakson pituus, jos laitosalueelle jäävien radioaktiivisten aineiden määrää ei voida kohtuullisin toimenpitein saada vapauttamisrajan alle.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momenteissa tarkoitetusta radioaktiivisuuden selvittämisestä ja pitkäaikaisvaikutusten arvioinnista.

332 §

Ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen hyväksyminen käytöstäpoistetuksi

Säteilyturvakeskus hyväksyy ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen käytöstäpoistetuksi, kun:
1) laitoksen ydinjätteet on varastoitu, loppusijoitettu tai niistä on muutoin huolehdittu tässä laissa säädetyllä tavalla; sekä

2) laitoksessa ja sitä koskevalla laitosalueen osalla jäljellä oleva radioaktiivisten aineiden määrä täyttää 203 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyn edellytyksen.

Edellä 1 momentista poiketen Säteilyturvakeskus voi hyväksyä laitoksen käytöstäpoistetuksi, jos 1 momentin 2 kohdassa säädettyä edellytystä ei kohtuullisista toimenpiteistä huolimatta saada täytettyä ja aiheutuva terveyshaitta voidaan ehkäistä 336 §:n 2 momentin mukaisilla toimenpiderajoituksilla tai -kielloilla.

Kun Säteilyturvakeskus on hyväksynyt ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen tai ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen käytöstäpoistetuksi ja päätös on lainvoimainen, päätöksessä tarkoitettu laitos ei enää ole tässä laissa tarkoitettu ydinlaitos eikä siihen sovelleta, mitä tässä laissa säädetään ydinlaitoksesta.

333 §

Loppusijoituslaitoksen sulkeminen kokonaisuudessaan

Loppusijoituslaitoksen sulkemiseen kokonaisuudessaan on ryhdyttävä ilman aiheetonta viivytystä, kun laitokseen on viety kaikki siihen loppusijoitettavaksi tarkoitettu ydinjäte.

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että loppusijoituslaitoksen sulkemisessa noudatetaan hyväksyttyä ydinjätehuoltosuunnitelmaa ja sulkemissuunnitelmaa.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä loppusijoituslaitoksen sulkemisen teknisestä toteuttamisesta.

334 §

Loppusijoituslaitoksen sulkemisen suunnittelu

Loppusijoituslaitoksesta on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä sulkemissuunnitelma ennen kuin koko laitoksen sulkeminen aloitetaan. Hyväksyminen edellyttää, että suunnitelma on sisällöltään riittävän yksityiskohtainen loppusijoituslaitoksen sulkemisen ja sulkemisen jälkeisen pitkäaikaisturvallisuuden varmistamiseksi sekä sisältää ainakin:
1) selvityksen laitoksen lopullisen sulkemisen toteutusvaiheista aikatauluineen;
2) suunnitelman laitosaluetta koskevista merkinnöistä alueella ja kiinteistötietojärjestelmässä lopullisen sulkemisen jälkeen;
3) ehdotuksen laitosalueen valvonnasta lopullisen sulkemisen jälkeen;
4) suunnitelman suljetussa laitoksessa olevien ydinaineiden ja muiden ydinmateriaalien valvontaa koskevista tarpeellisista järjestelyistä Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusten mukaisesti; ja

5) muu sulkemisen turvallisuuden ja sulkemisen jälkeisen pitkäaikaisturvallisuuden varmistamiseksi tarvittavan selvityksen.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä sulkemissuunnitelmaan sisällytettävistä asioista.

335 §

Loppusijoituslaitoksen sulkemisen hyväksyminen

Säteilyturvakeskus hyväksyy loppusijoituslaitoksen kokonaisuudessaan suljetuksi, kun:
1) sulkemisessa on noudatettu hyväksyttyä sulkemissuunnitelmaa ja sulkeminen on muutoinkin tehty turvallisesti;
2) sulkemisen jälkeistä aikaa koskeva ydinjätteen pitkäaikaisturvallisuus on arvioitu asianmukaisesti ja pitkäaikaisturvallisuutta koskevien vaatimusten voidaan olettaa täyttyvän;
3) laitosta koskeva tietoaineisto on siirretty Säteilyturvakeskukselle;
4) estettä lopullisen sulkemisen hyväksymiselle ei ole.

Kun Säteilyturvakeskus on hyväksynyt loppusijoituslaitoksen suljetuksi ja päätös on lainvoimainen, se ei enää ole tässä laissa tarkoitettu ydinlaitos eikä siihen sovelleta, mitä tässä laissa säädetään ydinlaitoksesta.

336 §

Toimenpiderajoitukset ja -kiellot

Säteilyturvakeskuksen on määrättävä säteilyturvallisuuden varmistamiseksi välttämättömistä toimenpiderajoituksista ja -kielloista kiinteistölle, jossa pysyvästi suljetuksi hyväksytty loppusijoituslaitos sijaitsee.

Säteilyturvakeskuksen on myös määrättävä toimenpiderajoituksista ja -kielloista kiinteistölle, jossa käytöstäpoistettu ydinlaitos sijaitsee, jos se on 332 §:n 2 momentin mukaan terveyshaitan ehkäisemisen kannalta välttämätöntä. Määrättävät toimenpiderajoitukset ja -kiellot saavat enintään kohtuullisessa määrin rajoittaa tai estää alueen käyttöä.

Säteilyturvakeskuksen on huolehdittava, että 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista toimenpiderajoituksista ja -kielloista tehdään merkintä kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavista tietopalveluista annetussa laissa (453/2002) tarkoitettuun kiinteistötietojärjestelmään.

337 §

Huolehtimisvelvollisuuden päättyminen

Luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuuden päättyminen edellyttää, että:
1) luvanhaltijan ydinvoimalaitokset, ydintekniset laitokset ja ydinpolttoaineen tuotantolaitokset on 332 §:n mukaisesti hyväksytty käytöstäpoistetuksi; sekä
2) luvanhaltijan huolehtimisvelvollisuuteen kuuluvat ydinjätteet on:
a) sijoitettu loppusijoituslaitokseen, joka on 335 §:n mukaisesti hyväksytty pysyvästi suljetuksi;
b) luovutettu hyväksytysti toiselle luvanhaltijalle, jolle on myös siirretty niitä koskeva huolehtimisvelvollisuus 206 §:n mukaisesti;
c) luovutettu tutkimusta varten tutkimuslaitokselle, joka on hyväksytty huolehtimaan jätehuollon toimenpiteistä 209 §:n 2 momentin mukaisesti; tai
d) siirretty Suomen oikeudenkäyttövallan ulkopuolelle 212 §:ssä tarkoitetun päätöksen nojalla.

Jos luvanhaltijalla on loppusijoituslaitos, huolehtimisvelvollisuuden päättyminen edellyttää lisäksi, että loppusijoituslaitos on 335 §:n mukaisesti hyväksytty pysyvästi suljetuksi.

Työ- ja elinkeinoministeriön on hyväksyttävä huolehtimisvelvollisuus päättyneeksi, kun 1 ja 2 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät ja valtiolle tulevaisuudessa aiheutuvien valvonta- ja muiden toimenpiteiden kustannusten korvaamiseen on varattuna tarvittavat varat Valtion ydinjätehuoltorahastossa.

338 §

Ydinjätteiden ja loppusijoituslaitoksen siirtäminen valtiolle

Kun huolehtimisvelvollisuus on 337 §:n mukaisesti päättynyt, 337 §:n 2 momentissa tarkoitetussa loppusijoituslaitoksessa olevat ydinjätteet ja niitä koskeva omistusoikeus siirtyvät valtiolle.

Työ- ja elinkeinoministeriö voi lisäksi päättää, että 335 §:n mukaisesti hyväksytysti suljettu loppusijoituslaitos siirtyy valtiolle. Hyväksyminen edellyttää, että valtiolle tulevaisuudessa aiheutuvien valvonta- ja muiden toimenpiteiden kustannusten korvaamiseen on varattuna tarvittavat varat Valtion ydinjätehuoltorahastossa ja siirtämisen arvioidaan olevan yhteiskunnan kokonaisedun mukaista.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, koskee myös loppusijoituslaitoksen laitospaikan siirtymistä valtiolle siltä osin kuin valvonta ja muut toimenpiteet sitä edellyttävät.

339 §

Vastuu ydinjätteistä loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeen

Valtio vastaa sille 338 §:n mukaan siirtyneiden ydinjätteiden ja suljettujen loppusijoituslaitosten valvonnasta ja muista toimenpiteistä.

Säteilyturvakeskus huolehtii loppusijoituslaitoksen sulkemisen jälkeisestä valvonnasta ja päättä siihen liittyvistä toimenpiteistä. Muutoin toimenpiteistä päättää työ- ja elinkeinoministeriö.

34 luku

Ydinaineen talteenottolaitoksen rakentaminen, käyttöönotto ja käytöstäpoisto

340 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen lupavaatimus

Ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamiseen ja käyttöön on oltava tämän lain mukainen Säteilyturvakeskuksen lupa.

341 §

Ydinaineen talteenottolaitosta koskevan rakentamisluvan myöntämisen edellytykset

Lupa ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamiseen voidaan myöntää, jos 8–13 §:n mukaiset yleiset periaatteet ja velvollisuudet toteutuvat asianmukaisesti laitoksen rakentamisessa ja käytössä sekä:
1) hakijalla on käytettävänään tarpeellinen asiantuntemus ja johtamisjärjestelmä sekä riittävät taloudelliset ja muut edellytykset rakentaa laitos tämän lain mukaisesti;
2) laitoksen suunnittelu täyttää 186 ja 187 §:ssä säädetyt turvallisuutta koskevat vaatimukset;
3) suunnitelmat laitoksen käyttötavasta, käyttöorganisaatiosta ja sen toiminnan kannalta tarpeellisista toiminnoista ja järjestelyistä ovat tässä laissa säädettyjen vaatimusten noudattamisen kannalta riittävät ja asianmukaiset;
4) laitoksen käyttötoiminnan rahoitusta koskevat suunnitelmat ovat riittävät ja asianmukaiset;
5) toimenpiteet laitoksen ympäristörasituksen rajoittamiseksi ovat riittävät ja asianmukaiset sekä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointiselostus ja perusteltu päätelmä on laadittu ja perustellun päätelmän ajantasaisuus tarvittaessa varmistettu, jos niitä mainitun lain mukaan vaaditaan;
6) laitoksen rakentamista varten on varattu alue alueidenkäyttölain mukaisessa asemakaavassa, sijaintipaikalla ei ole aloitettu talteenottolaitoksen turvallisuuteen vaikuttaviin rakenteisiin liittyviä töitä ja hakijalla on oikeus käyttää sijaintipaikkaa laitoksen rakentamiseen;

7) Säteilyturvakeskus on hyväksynyt seuraavat siten, että ne ovat riittävät ottaen huomioon laitoksen rakentamisvaihe:
a) suunnitelma ydinmateriaalivalvonnan järjestämisestä;
b) turvasuunnitelma;
8) laitosta koskevien suunnitelmien perusteella voidaan arvioida, että laitos muutoinkin täyttää tämän lain mukaiset turvallisuutta koskevat vaatimukset;
9) suunnitellun laitoksen rakentamiseen ja käyttöön liittyvien ydinalan kansainvälisten sopimusten Suomea sitovien velvoitteiden noudattamisesta on muutoinkin huolehdittu asianmukaisesti.

342 §

Ydinaineen talteenottolaitosta koskevan käyttöluvan myöntämisen edellytykset

Lupa ydinaineen talteenottolaitoksen käyttämiseen voidaan myöntää, jos 8–13 §:n mukaiset yleiset periaatteet ja velvollisuudet toteutuvat asianmukaisesti laitoksen käytössä ja:
1) hakijalla on lupa hakemuksessa tarkoitetun laitoksen rakentamiseen;
2) hakija on keskeisiltä osin noudattanut laitoksen rakentamisessa rakentamislupaa ja siinä annettuja määräyksiä;
3) hakijalla on käytettävänään tarpeellinen asiantuntemus ja johtamisjärjestelmä sekä riittävät taloudelliset ja muut edellytykset käyttää laitosta tämän lain mukaisesti;
4) laitoksen käyttöorganisaatio sekä laitoksen toiminnan kannalta tarpeelliset toiminnot ja järjestelyt ovat tässä laissa säädettyjen vaatimusten noudattamisen kannalta riittävät ja asianmukaiset;
5) toimenpiteet laitoksen ympäristörasituksen rajoittamiseksi ovat riittävät ja asianmukaiset sekä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointiselostus ja perusteltu päätelmä on laadittu ja perustellun päätelmän ajantasaisuus tarvittaessa varmistettu, jos niitä mainitun lain mukaan vaaditaan;
6) Säteilyturvakeskus on hyväksynyt seuraavat siten, että ne ovat riittävät ottaen huomioon laitoksen käyttöönotto ja suunniteltu käyttöaika:
a) suunnitelma ydinmateriaalivalvonnan järjestämiseksi;
b) radioaktiivisia aineita sisältäviä jätteitä koskeva jätehuoltosuunnitelma;
c) turvasuunnitelma;
d) laitoksen radioaktiivisten aineiden päästöjen raja-arvot;
e) ympäristön säteilyvalvonnan järjestämistä koskeva suunnitelma;
g) vakuus radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden vaarattomaksi tekemisestä ja mahdollisista puhdistustoimenpiteistä aiheutuvien kustannusten varalta;
7) laitos muutoinkin täyttää tämän lain mukaiset turvallisuutta koskevat vaatimukset;
8) laitokseen käyttöön liittyvien ydinalan kansainvälisten sopimusten Suomea sitovien velvoitteiden noudattamisesta on muutoinkin huolehdittu asianmukaisesti.

343 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen lupahakemus ja sen käsittely

Ydinaineen talteenottolaitosta koskevaan lupahakemukseen sovelletaan, mitä 309–313 §:ssä säädetään ydinlaitoksen lupaa koskevasta hakijasta, hakemuksesta ja sen käsittelystä.

344 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen lupapäätöstä koskevat täydentävät säännökset

Ydinaineen talteenottolaitoksen lupapäätökseen sovelletaan, mitä 303 §:ssä, 304 §:n 1 momentissa, 305, 306, 308 ja 314 §:ssä sekä 316 §:n 1 momentissa ja 2 momentin 1, 2 ja 4 kohdassa säädetään ydinlaitosta koskevan lupapäätöksen sisällöstä, lupamääräyksistä, luvan voimassaolosta ja sen jatkamisesta, luvan muuttamisesta, lupapäätöksen antamisesta ja siitä tiedottamisesta sekä lupapäätöksen siirtämisestä. Lisäksi ydinaineen talteenottolaitoksen vakuuden riittävyys on tarkistettava ja tarvittaessa asetettava lisävakuus, ennen kuin ydinaineen talteenottolaitoksen käyttöluvan voimassaolon jatkamisesta tai sen siirtämisestä päätetään. Ydinaineen talteenottolaitosta koskevan käyttöluvan siirtäminen ei vapauta 285 §:ssä tarkoitettua vakuutta.

Ydinaineen talteenottolaitosta koskevan rakentamisluvan ja käyttöluvan voimassaolon jatkamista sekä luvan muuttamista ja siirtämistä koskevaan hakemukseen on liitettävä selvitys asian arvioinnin kannalta merkityksellisistä seikoista. Hakemuksesta pyydetään lausunto asian harkinnan kannalta keskeisiltä viranomaisilta ja sen käsittelyyn sovelletaan myös, mitä 310 §:n 3 ja 4 momentissa sekä 312 ja 313 §:ssä säädetään ydinlaitoksen lupaa koskevasta hakijasta, hakemuksesta ja sen käsittelystä. Päätöksen antamiseen ja siitä tiedottamiseen sovelletaan, mitä 314 §:n 1 ja 3 momentissa säädetään ydinlaitosta koskevan lupapäätöksen antamisesta ja siitä tiedottamisesta.

Mitä mainituissa lainkohdissa säädetään luvanhaltijasta, ydinjätteistä ja ydinjätehuollosta, sovelletaan talteenottolaitoksen luvan haltijaan sekä laitoksen toiminnassa syntyviin radioaktiivisia aineita sisältäviin jätteisiin ja niiden jätehuoltoon.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tahoista, joilta lausuntoa on pyydettävä.

345 §

Ydinaineen talteenottolaitosta koskevan lupapäätöksen peruuttaminen

Ydinaineen talteenottolaitosta koskevan lupapäätöksen peruuttamiseen sovelletaan, mitä 318 §:n 1 momentin 1–3 ja 5 kohdassa 2 ja 3 momentissa säädetään ydinlaitosta koskevan lupapäätöksen peruuttamisesta.

Lisäksi sovelletaan, mitä 320 §:ssä säädetään asian käsittelystä sekä päätöksen tiedoksi antamisesta ja siitä tiedottamisesta. Mitä mainitussa lainkohdassa säädetään luvanhaltijasta, sovelletaan ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltijaan.

346 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen käyttöönotto

Ydinaineen talteenottolaitoksen ja sen järjestelmien sekä niiden muutosten käyttöönottoon sovelletaan, mitä 322 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään ydinlaitoksen ja sen järjestelmien käyttöönotosta.

Ydinaineen talteenottolaitoksen käytön saa aloittaa, kun laitoksella on käyttölupa ja Säteilyturvakeskus on hyväksynyt käytön aloittamisen. Hyväksyminen edellyttää, että:
1) ydinaineen talteenottolaitos täyttää tässä laissa säädetyt turvallisuutta koskevat ja muut vaatimukset;
2) ympäristön perustila on selvitetty sen mukaan kuin 54 §:ssä säädetään ydinlaitoksen ympäristön perustilan selvittämisestä;
3) ei ole ilmennyt tässä laissa säädettyä estettä hyväksymiselle.

347 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen käytöstäpoisto

Ydinaineen talteenottolaitoksen käytöstäpoistoon on ryhdyttävä viipymättä, kun ydinaineen talteenottotoiminta on lopetettu. Tällöin laitos on puhdistettava radioaktiivisista aineista tai purettava turvallisesti sekä huolehdittava toiminnasta syntyneistä radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden huollosta. Käytöstäpoistossa on huolehdittava työntekijöiden, väestön ja ympäristön säteilyturvallisuudesta.

Luvan haltijan myös huolehdittava siitä, että käytöstäpoistossa noudatetaan hyväksyttyä käytöstäpoistosuunnitelmaa.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä ydinaineen talteenottolaitoksen käytöstäpoiston teknisestä toteuttamisesta.

348 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen käytöstäpoiston suunnittelu

Ydinaineen talteenottolaitoksesta on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä käytöstäpoistosuunnitelma ennen kuin laitoksen käytöstäpoisto aloitetaan. Hyväksyminen edellyttää, että suunnitelma on riittävän yksityiskohtainen ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisen käytöstäpoiston varmistamiseksi ja sisältää ainakin selvitykset:
1) laitoksen puhdistamisesta radioaktiivisista aineista, purkamisen tai muun käytöstäpoiston menetelmästä ja sen turvallisuudesta;
2) laitoksen käytöstäpoiston toteutusvaiheista aikatauluineen;
3) laitoksen sijaintipaikan suunnitellusta lopputilasta;
4) laitoksen toiminnassa syntyneiden radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden vaarattomiksi tekemisestä ja tarvittaessa loppusijoituksesta.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä käytöstäpoistosuunnitelmaan sisällytettävistä asioista.

349 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen hyväksyminen käytöstäpoistetuksi

Säteilyturvakeskus hyväksyy ydinaineen talteenottolaitoksen käytöstäpoistetuksi, kun talteenottolaitokseen kuuluvissa rakennuksissa ja sen sijaintipaikalla maaperässä jäljellä olevien radioaktiivisten aineiden määrä ei ole vapauttamisrajaa suurempi. Säteilyturvakeskus voi myös hyväksyä ydinaineen talteenottolaitoksen käytöstäpoistetuksi, vaikka radioaktiivisten aineiden määrä on vapauttamisrajaa suurempi, jos:
1) laitoksessa jäljellä oleva radioaktiivisten aineiden määrä täyttää 203 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyn edellytyksen; tai
2) radioaktiivisten aineiden määrää ei voida kohtuullisin toimenpitein saada riittävän alhaiselle tasolle ja aiheutuva terveyshaitta voidaan ehkäistä toimenpiderajoituksilla tai -kielloilla.

Säteilyturvakeskuksen on määrättävä toimenpiderajoituksista ja -kielloista kiinteistölle, jossa käytöstäpoistettu ydinaineen talteenottolaitos sijaitsee, jos se on 1 momentin 2 kohdan mukaan terveyshaitan ehkäisemisen kannalta välttämätöntä. Määrättävät toimenpiderajoitukset ja -kiellot saavat enintään kohtuullisessa määrin rajoittaa tai estää alueen käyttöä. Kiinteistötietojärjestelmään tehtäviin merkintöihin sovelletaan, mitä 336 §:n 3 momentissa säädetään.

Kun Säteilyturvakeskus on hyväksynyt ydinaineen talteenottolaitoksen käytöstäpoistetuksi ja päätös on lainvoimainen, päätöksessä tarkoitettu laitos ei enää ole tässä laissa tarkoitettu ydinaineen talteenottolaitos eikä siihen sovelleta, mitä tässä laissa säädetään tällaisesta laitoksesta. Säteilyturvakeskuksen on samalla myös vapautettava 285 §:ssä tarkoitettu vakuus.

VI OSA

Valvonta ja hallintopakko sekä seuraamukset

35 luku

Valvonta ja hallintopakko

350 §

Valvontasuunnitelman mukainen valvonta

Säteilyturvakeskus laatii tämän lain mukaan valvontansa piiriin kuuluvan toiminnan säännöllisestä valvonnasta valvontasuunnitelman, jolla saadaan valvottavan toiminnan riskit huomioon ottaen riittävä tilannekuva ja varmuus ydinenergian käytön turvallisuudesta ja tämän lain säännösten noudattamisesta. Valvontasuunnitelmaa tarkistetaan säännöllisesti.

Valvontasuunnitelmassa on ainakin oltava tiedot:
1) turvallisuuden kannalta keskeisistä ydinlaitosten ja muiden toimijoiden toiminnoista, joihin valvontaa kohdistetaan;
2) riskiperusteisesta valvonnasta ja valvonnan kohdentamisesta;
3) säännöllisistä tarkastuksista;
4) muista säännöllisistä valvontatoimista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valvontasuunnitelmasta sekä sen sisällöstä ja tarkistamisesta.

351 §

Tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

Säteilyturvakeskuksella ja muulla tässä laissa tarkoitetulla valvontaviranomaisella on oikeus tämän lain säännösten ja Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusten velvoitteiden noudattamisen valvontaa varten:
1) saada salassapitosäännösten estämättä:
a) ydinenergian käyttöä ja muulta tässä laissa tarkoitettua toimintaa harjoittavalta tarpeellisia tietoja sekä viranomaisilta välttämättömiä tietoja;
b) ydinlaitoksesta ja ydinaineen talteenottolaitoksesta sekä niiden järjestelmiä koskevista suunnitelmista tarpeelliset tiedot;
c) ydinlaitoksen rakennusten, rakenteiden, laitteiden, ydinpolttoaineen ja säätöelementtien suunnittelua, valmistusta ja vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevat tiedot;

2) kulkea toisen alueella siten, että siitä ei aiheudu vähäistä suurempaa haittaa kiinteistön omistajalle tai haltijalle;
3) päästä paikkaan, jossa ydinenergian käyttöä tullaan hakemuksen mukaan harjoittamaan, harjoitetaan tai on harjoitettu, tai tällaisen paikan läheisyyteen taikka muuhun paikkaan, johon pääsy on välttämätöntä ydinaseiden leviämisen estämisen valvomiseksi;
4) suorittaa korvauksetta valvonnan edellyttämät kokeet ja mittaukset, ottaa ja saada tarvittavat näytteet, valokuvat ja muut mahdolliset tallenteet ja asentaa valvonnan edellyttämät laitteet 3 kohdassa tarkoitettuun paikkaan tai sen läheisyyteen;
5) tarkkailla ydinlaitosten tai ydinaineen talteenottolaitosten toimintaa sekä niiden päästöjä ja muita vaikutuksia;
6) tehdä tarkastuksia.

Toiminnanharjoittajan on ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle ja muulle tässä laissa tarkoitetulle valvontaviranomaiselle viipymättä, jos edellä 1 momentin 2–6 kohdassa tarkoitettujen valvontatoimenpiteiden suorittamista tarkastuskohteissa ei voida toteuttaa turvallisesti tai tarkastuksen tarkoituksen kannalta tarkoituksenmukaisesti. Ilmoituksessa on kuvattava ja perusteltava turvallisuudesta johtuva syy ja rajoituksen kesto.

Edellä 1 momentin 2–6 kohdassa tarkoitetun toimenpiteen saa tehdä rikoslain 24 luvun 11 §:n mukaisiin tiloihin ainoastaan, jos toimenpide on välttämätön valvonnan kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi ja on syytä epäillä, että on tehty rikoslain 34 luvun 4, 6, 9 §:ssä taikka 44 luvun 10, 12, 12 a tai 13 §:ssä tarkoitettu rikos.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetusta ilmoituksesta.

352 §

Säteilyturvakeskuksen oikeus ympäristön säteilytarkkailuun

Säteilyturvakeskuksella on oikeus tarkkailla ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen ympäristöä todentaakseen laitoksen vaikutus ympäristön radioaktiivisuuteen.

Lisäksi Säteilyturvakeskuksella on oikeus tehdä mittauksia ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen ympäristössä laitosta koskevan ympäristön perustilaselvityksessä esitettyjen tietojen arvioimiseksi sen jälkeen, kun laitokselle on myönnetty rakentamislupa.

353 §

Valvontatarkastus häiriö- ja vaaratilanteissa

Jos ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen häiriö- tai vaaratilanteen, laitosta koskevan luvan tai päätöksen noudattamatta jättämisen tai muun seikan vuoksi on perusteltua aihetta olettaa, että laitoksesta aiheutuu tai voi aiheutua vaaraa turvallisuudelle, Säteilyturvakeskuksen on tarkastettava tarvittavilta osin laitos ja sen toiminta tai selvitettävä asia muulla asianmukaisella tavalla.

Jos ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen liittyvän vaaratilanteen, kuljetuksen hyväksymistä koskevan päätöksen noudattamatta jättäminen tai muun seikan vuoksi on perusteltua aihetta olettaa, että kuljetuksesta aiheutuu tai voi aiheutua vaaraa turvallisuudelle, Säteilyturvakeskuksen on tarkastettava kuljetusjärjestelyt ja tässä laissa säädettyjen vaatimusten noudattaminen.

354 §

Viranomaisen asentamat laitteet

Edellä 351 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen Säteilyturvakeskuksen laitteiden asentamisesta on ilmoitettava toiminnanharjoittajalle. Toiminnanharjoittajalle ei saa aiheutua tarpeetonta haittaa. Jos laitteita asennetaan muulle kuin toiminnanharjoittajan hallinnassa olevalle alueelle, on tästä ilmoitettava kiinteistön omistajalle ja tarvittaessa erikseen sen haltijalle, ja tällöin laitteiden asentamisesta ja käytöstä ei saa aiheutua vähäistä suurempaa haittaa.

Edellä 1 momentin mukaisesti valvontaa varten asennettuihin laitteisiin ei saa kajota tai niiden toimintaan puuttua ilman erityistä perustetta. Ydinmateriaalivalvonnan järjestämiseksi asennetuista Euroopan komission tai Kansainvälisen atomienergiajärjestön laitteisiin kajoamiseen ja niiden toimintaan puuttumiseen sovelletaan, mitä niistä erikseen säädetään.

Toiminnanharjoittajan on huolehdittava siitä, että laitteiden asentamiselle ja käytölle on asianmukaiset edellytykset, sekä toteutettava riittävät toimenpiteet 2 momentissa tarkoitetun asiattoman laitteisiin kajoamisen tai niiden toimintaan puuttumisen ehkäisemiseksi hallinnassaan olevalla alueella.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista erityisistä perusteista.

355 §

Tarkastusmenettely

Määräaikaisissa valvontatarkastuksissa ja muussa valvonnallisessa tarkastuksessa noudatetaan, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään. Tarkastuksessa asianosaisena, jota asia välittömästi

koskee, pidetään kuitenkin vain tarkastuksen kohteena olevaa toiminnanharjoittajaa tai muuta tarkastettavan kohteen, ydinmateriaalin, tuotteen, tilan tai alueen haltijaa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tarkastuksen suorittamisesta sekä tarkastuskertomuksen sisällöstä ja tiedoksiannosta.

356 §

Valvonnassa tarvittavat tilat ja suojavarusteet

Luvanhaltijan on Säteilyturvakeskuksen pyynnöstä korvauksetta järjestettävä ydinvoimalaitoksella tapahtuvaa säännöllistä ja pidempiaikaista valvontaa varten Säteilyturvakeskuksen käyttöön valvonnassa tarvittavat tilat. Tilojen on sovelluttava toimistotyöhön. Jos tiloissa tarvitaan pysyviä tietoliikenneyhteyksiä, niiden hankinnasta, ylläpidosta, tietoturvasta ja soveltuvuudesta Säteilyturvakeskuksen tarpeisiin vastaa Säteilyturvakeskus.

Luvanhaltijan ja ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltijan on Säteilyturvakeskuksen pyynnöstä korvauksetta järjestettävä tässä laissa tarkoitettua valvontaa suorittavalle suojavarusteet, jotka ovat tarpeen ottaen huomioon säteilyturvallisuus ja tarkastettavan ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen erityispiirteet.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentissa tarkoitettuja tiloja koskevista vaatimuksista.

357 §

Yhteistyövelvoite tarkastuksessa

Tarkastuksen kohteena olevan tässä laissa tarkoitettua toimintaa harjoittavan on tehtävä yhteistyötä tarkastuksen tavoitteiden toteuttamiseksi ja vaadittaessa esitettävä Säteilyturvakeskukselle ja muulle tässä laissa tarkoitetulle valvontaviranomaiselle kirjallisina tai sähköisessä muodossa tarkastusta varten asiakirjat ja tiedot, joilla voi olla merkitystä tämän lain säännösten noudattamisen valvonnassa, sekä jäljennöksiä tarkastettavista liittyvistä asiakirjoista ja tulosteita tietojärjestelmissä olevista tallenteista.

358 §

Ydinalan kansainvälisten sopimusten noudattamisen valvonta

Mitä 351 ja 354 §:ssä, 356 §:n 2 momentissa ja 357 §:ssä säädetään, sovelletaan myös Suomea velvoittavien ydinalan kansainvälisten sopimusten noudattamisen valvontaan. Tällaisessa val-

vonnassa saavat suorittaa 351 §:n 1 momentin 2–6 kohdassa tarkoitettuja valvontatoimenpiteitä ainoastaan sellaiset tarkastajat, jotka on 2 tai 3 momentin mukaan tätä tehtävää varten hyväksytty. Säteilyturvakeskuksen on oltava läsnä mainittujen tarkastajien tehdessä valvontaa ydinenergian käyttöpaikoilla, mutta tästä ei saa seurata viivettä tai haittaa tarkastuksen tekemiselle. Edellä 355 §:ssä tarkoitetulla asianosaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksessa. Muutoin tarkastukseen sovelletaan asianomaista Suomea velvoittavaa ydinalan kansainvälistä sopimusta.

Säteilyturvakeskuksen on hyväksyttävä tarkastaja, jollei arvioida hänen toimintansa voivan vaarantaa ydinenergian käytön turvallisuutta tai ydinaseiden leviämisen estämistä. Säteilyturvakeskuksen on ennen tarkastajien hyväksymistä pyydettävä luvanhaltijoiden lausunnot ehdotetuista tarkastajista.

Jos Säteilyturvakeskus ei 2 momentissa mainituista perusteista johtuen hyväksy tarkastajaa, sen on siirrettävä asian käsittely ja ratkaiseminen työ- ja elinkeinoministeriölle. Ministeriön voi hyväksyä tarkastajan, jos sen arvioidaan olevan perusteltua ottaen huomioon 7–13 §:ssä säädetyt yleiset periaatteet, velvollisuudet ja kiellot.

359 §

Säteilyturvakeskuksen tutkintaoikeus

Säteilyturvakeskus voi tutkia ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen toiminnassa sattuneen häiriö- tai onnettomuustilanteen tai muun turvallisuutta vaarantavan vakavan vaaratilanteen, jos se on syyn selvittämisen tai vastaavien tapahtumien ehkäisemisen kannalta tarpeellista. Säteilyturvakeskus voi myös tutkia sellaisia merkittäviä ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuteen liittyviä tapahtumia, jotka jatkuessaan voivat johtaa turvallisuuden vaarantumiseen. Suuronnettomuuksien tutkinnasta säädetään erikseen.

Tutkinnassa selvitetään tapahtumien kulku, tapahtuman syntyyn johtaneet syyt ja muut siihen vaikuttaneet tekijät. Tutkintaa suorittavien henkilöiden on oltava riippumattomia tutkittavasta valvonta-asiasta. Tutkintaryhmään voidaan nimetä myös ulkopuolisia asiantuntijoita.

Tutkinnasta laaditaan julkinen raportti, jossa voidaan antaa suosituksia turvallisuuden parantamiseksi. Valvontaviranomaisen on tarvittaessa ryhdyttävä tarvittaviin valvontatoimiin.

360 §

Tiedonsaanti ja muut oikeudet tutkinnassa

Sen lisäksi, mitä tiedonsaantioikeudesta säädetään 351 §:ssä, Säteilyturvakeskuksella on oikeus saada tutkinnan kohteelta sellaiset muut tiedot, jotka ovat välttämättömiä tutkinnan suorittamiseksi. Lisäksi Säteilyturvakeskuksella on oikeus tutkinnan suorittamiseksi saada salassapitosäännösten estämättä välttämättömät tiedot muulta viranomaiselta tai esitutkintaviranomaiselta sen suorittamasta esitutkinnasta.

Tutkinnassa voidaan kuulla tapahtuman osapuolia, kolmansia osapuolia sekä näiden palveluksessa olevia henkilöitä. Kuulemisesta laaditaan pöytäkirja.

Säteilyturvakeskuksen tiedonsaantioikeus ei koske yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja taikka sähköisen viestinnän sisältö-, välitys- tai sijaintitietoja.

Tutkintaryhmällä on tarvittaessa oikeus tilapäisesti ja lyhytaikaisesti rajoittaa liikkumista tutkintapaikalla sekä oikeus ottaa haltuun esineitä ja asiakirjoja ja tehdä näille tutkimuksia, jos se on tutkinnan suorittamisen kannalta välttämätöntä.

361 §

Toiminnan keskeyttäminen ja rajoittaminen

Säteilyturvakeskus voi päättää toiminnanharjoittajan luvan mukaisen toiminnan keskeyttämisestä tai rajoittamisesta, jos toiminnasta voi aiheutua välitöntä vaaraa ihmisten terveydelle tai turvallisuudelle, toiminta ei ole sitä koskevien Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten velvoitteiden mukaista tai toiminnanharjoittaja rikkoo merkittävästi tässä laissa säädettyjä velvoitteita. Toiminta voidaan keskeyttää tai sitä voidaan rajoittaa vain siltä osin, kun se on välttämätöntä ja vain siihen saakka, kunnes päätöksen antamiseen johtanut syy on lakannut olemassa.

Jos luvanhaltija tai kuljetusta koskevan hyväksymisen haltija ei ole täyttänyt ydinvastuulain mukaisia velvollisuuksiaan, Säteilyturvakeskus voi päättää toiminnan keskeyttämisestä tai rajoittamisesta, kunnes päätöksen antamiseen johtanut syy on lakannut olemasta.

Kiireellisissä tapauksissa toiminnan keskeyttäminen tai rajoittaminen voidaan tehdä välittömänä hallintopakkotoimena enintään 14 päivän ajaksi.

362 §

Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen

Työ- ja elinkeinoministeriö ja Säteilyturvakeskus voivat:

1) kieltää sitä, joka rikkoo tätä lakia, jatkamasta tai toistamasta säännöksen vastaista menettelyä;
2) velvoittaa tässä laissa tarkoitettua toimintaa harjoittavan korjaamaan toiminnan sellaiseksi, että se täyttää tässä laissa säädetyt vaatimukset ja Suomea velvoittavista ydinalan kansainvälisistä sopimuksista johtuvat velvoitteet.

Korjaavien toimenpiteiden toteuttamiselle on asetettava määräaika. Päätöksessä voidaan velvoittaa ilmoittamaan puutteiden korjaamisesta ja siitä, mihin toimiin päätöksen johdosta on ryhdytty.

363 §

Turvallisuutta parantaviin toimenpiteisiin velvoittaminen

Säteilyturvakeskus voi edellyttää luvanhaltijaa toteuttamaan sellaiset Suomea sitovista ydinalan kansainvälisistä velvoitteista johtuvat taikka tieteellisen tutkimuksen tai kansainvälisten käyttökokemusten perusteella ilmenneet ydinlaitosten turvallisuuden parantamiseksi välttämättömät toimenpiteet, jotka ovat oikeasuhtaisia niiden turvallisuutta parantavaan vaikutukseen ja niistä aiheutuviin kustannuksiin nähden.

364 §

Uhkasakko, teettämisuhka ja keskeyttämisuhka

Säteilyturvakeskus voi tehostaa tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai toiminta keskeytetään.

Esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai oikeudenkäynnissä ei saa luonnollisen henkilön rikosvastuuseen saattamiseksi käyttää sellaisia luonnollisen henkilön tässä laissa säädetyn tai sen nojalla määrätyn tiedonantovelvollisuuden perusteella antamia tietoja, jotka on saatu asettamalla hänelle sakon uhka velvollisuuden täyttämiseksi.

Uhkasakosta sekä teettämis- ja keskeyttämisuhasta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

365 §

Ydinmateriaalien haltuunotto

Jos toiminnanharjoittaja ei noudata 362 §:n nojalla annettua määräystä ydinmateriaaleihin liittyvien velvollisuuksien täyttämisestä ja toiminnanharjoittajan menettely kokonaisuutena arvi-

oiden on perusteltu syy olettaa, että velvollisuuksia tai osaa niistä ei voida toiminnanharjoittajan toimenpitein toteuttaa, Säteilyturvakeskus voi päättää, että ydinmateriaalit otetaan valtion haltuun ja valtio huolehtii ydinmateriaalivalvonnan edellyttämien toimenpiteiden suorittamisesta.

Toiminnanharjoittajan on korvattava valtiolle haltuun otettuihin ydinmateriaaleihin liittyvien ydinmateriaalivalvonnan velvoitteiden hoitamisesta sekä niiden käsittelystä, varastoinnista ja tarvittaessa loppusijoituksesta aiheutuvat kustannukset. Kustannusten perimisestä säädetään 453 §:ssä.

Haltuunotto päättyy, jos ydinmateriaali takavarikoidaan pakkokeinolain (806/2011) mukaisesti tai se tuomitaan valtiolle menetetyksi.

366 §

Ydinaineita koskeva toissijainen huolehtimisvelvollisuus

Jos muu toiminnanharjoittaja kuin ydinlaitosta tai ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltija ei voi ilman kohtuuttomia kustannuksia palauttaa käytöstä poistettua ydinainetta toimittajalle tai luovuttaa sitä muulle toimijalle, Säteilyturvakeskus voi hakemuksesta päättää, että valtio huolehtii ydinaineisiin liittyvistä ydinmateriaalivalvonnan velvoitteista.

Toiminnanharjoittaja on velvollinen korvaamaan valtiolle aiheutuvat kustannukset 365 §:n mukaisesti.

Käytöstä poistettuihin ydinaineisiin, jotka samalla ovat säteilylaissa tarkoitettuja radioaktiivisia jätteitä, sovelletaan lisäksi säteilylain 80 §:n 3 momenttia.

367 §

Ydinjätteiden luovuttaminen valtiolle ydinjätehuollon toimenpiteitä varten

Jos luvanhaltija ei noudata 362 §:n nojalla annettua määräystä ydinjätehuoltoon liittyvien velvollisuuksien täyttämisestä ja luvanhaltijan menettely kokonaisuutena arvioiden on perusteltu syy olettaa, että ydinjätehuoltoa tai osaa siitä ei voida luvanhaltijan toimenpitein toteuttaa, valtioneuvosto voi päättää, että ydinjätteet luovutetaan valtiolle ja valtio huolehtii niiden toimenpiteiden suorittamisesta, joita ydinjätehuolto vielä edellyttää.

Jos 1 momentissa tarkoitettu päätös tehdään, valtio vastaa sen jälkeen päätöksessä tarkoitettujen ydinjätteiden ydinjätehuollon vielä suorittamatta olevista toimenpiteistä ja luvanhaltija näistä toimenpiteistä aiheutuvista kustannuksista.

368 §

Radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden luovuttaminen valtiolle jätehuollon toimenpiteitä varten

Jos ydinaineen talteenottolaitoksen luvan haltija ei noudata 362 §:n nojalla annettua määräystä radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden jätehuoltoon liittyvien velvollisuuksien täyttämisestä ja luvan haltijan menettely kokonaisuutena arvioiden on perusteltu syy olettaa, että velvollisuuksia tai osaa niistä ei voida luvan haltijan toimenpitein toteuttaa, Säteilyturvakeskus voi päättää, että valtio huolehtii jätehuollon edellyttämien toimenpiteiden suorittamisesta.

Luvan haltijan on korvattava valtiolle 2 momentissa tarkoitettujen jätteiden vaarattomaksi tekemisestä aiheutuneet kulut ja muut jätehuollon kustannukset. Kustannusten korvaamiseen käytetään ensisijaisesti 285 §:ssä tarkoitettua vakuutta, josta suoritettavista kustannuksista säädetään 286 §:ssä.

369 §

Valtion haltuun tulleet ydinmateriaalit ja ydinjätteet

Ydinmateriaali ja ydinjäte, joka ei ole sen käyttöön tai hallussapitoon tämän lain mukaan oikeutetun toiminnanharjoittajan hallussa, siirtyy valtion haltuun.

Valtion on huolehdittava siitä, että tämän lain mukaisia velvollisuuksia noudatetaan 1 momentissa tarkoitettujen ydinmateriaalien ja ydinjätteiden osalta. Jos näistä toimenpiteistä huolehtii Säteilyturvakeskus, tämän lain mukaista lupaa tai hyväksymistä ei vaadita toimenpiteiden suorittamiseen. Säteilyturvakeskuksen on tällöin noudatettava, mitä tässä laissa säädetään turvallisuudesta.

Mitä 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös muihin tämän lain mukaan valtion haltuun tuleviin ydinmateriaaleihin, ydinjätteisiin ja radioaktiivisia aineita sisältäviin jätteisiin.

370 §

Virka-apu

Poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua säädetään poliisilain 9 luvun 1 §:ssä. Rajavartiolaitoksen velvollisuudesta antaa virka-apua säädetään rajavartiolain (578/2005) 77 §:ssä. Pelastusviranomaisen virka-avusta säädetään pelastuslain 50 §:ssä.

Lisäksi tässä laissa tarkoitetulla valvontaviranomaisella on oikeus saada poliisilta virka-apua:

1) tässä laissa tarkoitetun valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi ja toiminnan keskeyttämistä, rajoittamista ja kieltoa koskevassa asiassa;
2) ydinmateriaalien ja ydinjätteiden löytämiseksi ja huostaan ottamiseksi suorittamalla kotietsintä tai henkilöntarkastus;
3) Suomea velvoittavan ydinalan kansainväliseen sopimukseen perustuvan valvonnan toteuttamiseksi ja siinä määrättyjen seuraamusten täytäntöönpanemiseksi.

Säteilyturvakeskuksella on oikeus saada valmiustilanteessa poliisilta ja rajavartiolaitokselta virka-apua Säteilyturvakeskuksen henkilöstön kuljettamiseksi tapahtumapaikalle sekä rajavartiolaitokselta välineistöä säteilymittausten toteuttamiseksi.

Säteilyturvakeskuksella on oikeus saada puolustusvoimilta virka-apua valmiustilanteessa tai ydinlaitoksen turvallisuuteen kohdistuvassa uhkatilanteessa välineistöä tarvittavien mittausten suorittamiseksi.

Tässä laissa tarkoitetulla valvontaviranomaisella on oikeus saada Tullilta virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen vientiä, tuontia ja siirtoa koskevien säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnassa. Lisäksi Säteilyturvakeskuksella on oikeus saada virka-apua ajoneuvojen säteilymittausten toteuttamiseen.

Työ- ja elinkeinoministeriön ja Säteilyturvakeskuksen on annettava toisilleen pyynnöstä virka-apua niiden tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Virka-avusta aiheutuneista kustannuksista vastaa virka-avun pyytäjä, jollei asiasta toisin sovita. Virka-avun antamisen edellytyksenä on, että se ei vaaranna virka-apua antavalle viranomaiselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

371 §

Turvallisuusselvitystä koskeva velvollisuus

Voimassa oleva turvallisuusselvityslaissa (726/2014) tarkoitettu turvallisuusselvitys vaaditaan sellaiselta palvelussuhteeseen tai toimeksiantotehtävään valittavalta taikka palvelussuhteessa olevalta tai toimeksiantotehtävää hoitavalta henkilöltä, jolla on itsenäinen kulkuoikeus turvallisuusselvityslain 21 §:n 1 momentin 5 tai 5 a kohdassa tarkoitetulle alueelle tai pääsy mainitun lain 19 §:n 1 momentin 1 kohdassa tai 21 §:n 1 momentin 1 tai 5 kohdassa tarkoitettuun tietoon. Sama koskee toimittajien ja alihankkijoiden henkilöstöä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös henkilöön, joka osallistuu sellaiseen turvallisuusselvityslain 21 §:n 1 momentin 5 b kohdassa tarkoitettuun ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen, joka on hyväksyttävä tämän lain mukaisesti.

Sen, jolla on tässä laissa tarkoitettu lupa tai kuljetusta koskeva hyväksyminen tai joka hakee tällaista lupaa tai hyväksymistä, on varmistettava, että 1 ja 2 momentissa edellytetty turvallisuusselvitys on tehty ja se on voimassa. Voimassa olevista turvallisuusselvityksistä on pidettävä kirjaa.

372 §

Terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeus

Lääkäri ja muu terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö saa salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa:
1) ydinvoimalaitokseen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot henkilöstä, joka toimii turvahenkilönä, turvajärjestelyjen vastuuhenkilönä, ydinvoimalaitoksen ohjaajana tai muutoin osallistuu ydinvoimalaitoksen turvallisuuteen merkittävästi vaikuttavien toimintojen ohjaukseen ydinvoimalaitoksella ja jonka hän potilastietojen ja henkilön tapaamisen tai tutkimuksen perusteella katsoo perustellusta syystä olevan terveydentilansa tai käyttäytymisensä perusteella soveltumaton tehtäväänsä tai vaaraksi ydinvoimalaitoksen turvallisuudelle;
2) 45 §:n 1 momentissa ja 145 §:n 2 momentissa tarkoitettujen ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetukseen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot kuljetukseen osallistuvasta turvahenkilöstä, jos hän on potilastietojen ja henkilön tapaamisen tai tutkimuksen perusteella saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä kuljetukseen kohdistuvasta uhasta.

Ennen 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemistä henkilölle on kerrottava oikeudesta ilmoituksen tekemiseen ja terveydentilan vaikutuksesta henkilön toimintakykyyn tehtävässään. Ilmoituksessa voidaan antaa tieto vain siitä, että ilmoituksen kohteena oleva henkilö ei mahdollisesti ole soveltuva tehtäväänsä tai että hän voi olla vaaraksi ydinvoimalaitoksen tai kuljetuksen turvallisuudelle. Ilmoituksen saa tehdä vain luvanhaltijan määrittämälle luvanhaltijan edustajalle sekä lisäksi turvahenkilöistä poliisille ja muista kuin turvahenkilöistä Säteilyturvakeskukselle. Luvanhaltijan on varmistettava, että poliisi ja Säteilyturvakeskus ovat saaneet ilmoituksen.

Luvanhaltija, poliisi ja Säteilyturvakeskus saavat käyttää ilmoituksessa annettua tietoa ainoastaan välttämättömien ja välittömien ydinvoimalaitoksen tai kuljetuksen turvallisuuden edellyttämien toimenpiteiden suorittamiseen. Ilmoituksen sisältämät tiedot on hävitettävä heti, kun

niitä ei enää tarvita turvallisuutta koskevien toimenpiteiden suorittamiseen. Luvanhaltijan oikeudesta käsitellä terveydentilaa koskevia tietoja säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetussa laissa (759/2004).

Mitä 2 ja 3 momentissa säädetään luvanhaltijasta, sovelletaan kuljetusta koskevan hyväksymisen haltijaan, kun tämä vastaa tässä laissa säädettyjen kuljetusta koskevien velvoitteiden noudattamisesta.

36 luku

Tietojen toimittaminen Säteilyturvakeskukselle ydinlaitosten valvontaa varten

373 §

Säännöllinen tietojen toimittaminen

Luvanhaltijan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle säännöllisesti tietoja turvallisuuteen vaikuttavasta toiminnastaan, ydinlaitoksen rakentamisesta, käytöstä, käytöstäpoistosta ja ydinlaitoksen kunnosta sekä ydinlaitoksesta aiheutuvista päästöistä ja ympäristön säteilyvalvonnasta suhteessa toiminnan vaiheeseen ja laajuuteen siinä määrin kuin sen on tarpeen turvallisuuden valvontaa varten.

Toimitettavista tiedoista ja niiden toimittamisen aikataulusta on oltava Säteilyturvakeskuksen hyväksymä suunnitelma. Hyväksyminen edellyttää, että ydinlaitoksen rakentamisen ja käytön turvallisuuden valvontaa varten saadaan säännöllisesti riittävän kattavasti tietoa.

374 §

Ydinlaitoksen tapahtumista ilmoittaminen

Luvanhaltijan on ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle viipymättä tapahtumista ja havainnosta, joilla voi olla olennaista merkitystä ydinlaitoksen tai kuljetusten turvallisuuden tai säteilyturvallisuuden kannalta. Säteilyturvallisuuspoikkeamista ja valmiustilanteista ilmoittamiseen sovelletaan, mitä niistä on erikseen tässä laissa säädetty. Painelaitteiden vaurio- ja onnettomuustilanteista ilmoittamisesta säädetään painelaitelain 10 §:ssä ja merkittävien kyberturvallisuutta koskevien poikkeamien ilmoittamisesta kyberturvallisuuslain 11 §:ssä.

Luvanhaltijan on myös toimitettava Säteilyturvakeskukselle 1 momentissa tarkoitettujen tapahtumien ja havaintojen johdosta tehdyt selvitykset.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään luvanhaltijasta, sovelletaan kuljetusta koskevan hyväksymisen haltijaan, kun tämä vastaa tässä laissa säädettyjen kuljetusta koskevien velvoitteiden noudattamisesta.

375 §

Tietojen toimittaminen luvanhaltijan toimintaan liittyvistä muutoksista

Luvanhaltijan on ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle, kun luvanhaltijan toimintaan kohdistuu sellainen muutos, joka voi vaikuttaa ydinlaitoksen turvallisuuteen. Luvanhaltijan on myös ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle sellaisesta toimitus- tai alihankintaketjuun kohdistuvasta muutoksesta, joka voi vaikuttaa merkittävästi ydinlaitoksen turvallisuuteen. Ilmoitus on tehtävä ennen muutoksen toteuttamista ja toimitus- ja alihankintaketjun osalta viipymättä luvanhaltijan saatua asiasta tiedon.

376 §

Johtamisjärjestelmää, asiantuntemusta sekä toimitus- ja alihankintaketjuja koskevien tietojen toimittaminen

Sen, joka hakee lupaa ydinlaitoksen rakentamiseen, käyttöön tai käytöstäpoistoon, on samanaikaisesti toimitettava Säteilyturvakeskukselle kuvaus hankkeen toteuttamisesta, johtamisjärjestelmästä, laadunhallinnasta, asiantuntemuksesta ja henkilöstöresursseista sekä toimintaan osallistuvista organisaatioista ja näiden rooleista. Tietoja on toimitettava niiltä osin kuin se on tarpeen turvallisuuden varmistamiseksi. Vastaavat tiedot on toimitettava laajojen laitosmuutosten yhteydessä.

377 §

Tietojen toimittaminen ydinlaitoksen johdosta

Luvanhaltijan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle tiedot 121 §:n 2 momentissa tarkoitetusta luvanhaltijan ylimmästä johtajasta ja henkilöistä, jotka vastaavat ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta keskeisten toimintojen johtamisesta, näiden soveltuvuudesta tehtäväänsä sekä näitä koskevista henkilö- ja tehtävämuutoksista.

Luvanhaltijan on myös toimitettava Säteilyturvakeskukselle tieto siitä, miten luvanhaltijan hallitusta tai vastaavaa toimielintä koskeva 121 §:n vaatimus täytetään sekä hallitukseen tai vastaavaan toimielimeen liittyvistä henkilömuutoksista.

378 §

Ydinlaitoksen ja sen muutosten käyttöönottoa koskevien tietojen toimittaminen

Luvanhaltijan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle:
1) käyttöönottoa koskevat turvallisuuden kannalta keskeiset suunnitelmat, suunnitelmiin liittyvät perustelut ja ohjeistus sekä käyttöönoton vaiheita koskevat selvitykset;
2) käyttöönoton keskeiset tulokset;
3) muut ydinlaitoksen tai sen turvallisuuteen vaikuttavien muutosten käyttöönoton kannalta keskeisiä asioita koskevat tiedot.

379 §

Ydinlaitoksen turvallisuusteknisiä käyttöehtoja, käyttöohjeita ja turvallisuusselostetta koskevien tietojen toimittaminen

Luvanhaltijan on huolehdittava siitä, että Säteilyturvakeskuksella on käytettävissä ajantasaiset:
1) turvallisuustekniset käyttöehdot alkaen siitä, kun ne on ensimmäisen kerran hyväksytty;
2) ydinlaitoksen käyttöohjeet ja niiden soveltamiseen liittyvä keskeinen muu aineisto ydinvoimalaitoksen osalta alkaen siitä, kun ydinpolttoaineen lataaminen reaktoriin on aloitettu, ja muiden ydinlaitosten osalta alkaen laitoksen käytön aloittamisesta;
3) turvallisuusseloste alkaen sen ensimmäisestä Säteilyturvakeskukselle toimittamisesta siten, että ydinlaitoskokonaisuudesta ja sen turvallisuudesta säilyy riittävä käsitys.

380 §

Tietojen toimittaminen ydinpolttoaineeseen ja säätöelementteihin liittyen

Luvanhaltijan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle tiedoksi:
1) ydinpolttoaineen ja säätöelementtien käytönvalvontaohjelma ja ydinpolttoaineen kunnonvalvontaohjelma sekä niihin tehdyt merkittävät muutokset;
2) ydinpolttoaineen valmistuksen laadunvarmistusta koskevat suunnitelmat ja niihin liittyvät menettelyt;
3) tiedot ydinpolttoaineen valmistuksen valvonnan keskeisistä tuloksista sekä huoltotoimenpiteiden aikana tehdyistä toimenpiteistä;
4) yhteenveto ydinpolttoaineen toimitusketjuun osallistuvista toimijoista;
5) keskeiset tiedot ydinpolttoainetta koskevasta kansainvälisestä käyttökokemustoiminnasta.

381 §

Tietojen toimittaminen pätevöidyistä määräaikaistarkastuksista

Luvanhaltijan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle tiedoksi:
1) pätevöintielinten pätevöimien tarkastusjärjestelmien tulosaineistot vähintään yhtä kuukautta ennen tarkastuksen tekemistä;
2) alustavat tulokset pätevöidyistä määräaikaistarkastuksista heti tarkastuksen jälkeen;

3) selvitys pätevöityjen määräaikaistarkastusten toteutetuista tarkastuksista ja saaduista tuloksista kuuden kuukauden kuluessa tarkastuksen tekemisestä.

382 §

Yhteenveto valmistajaa ja testauslaitoksia koskevista arvioinneista

Sovellettaessa 104 §:n 3 momentin tai 106 §:n 2 momentin mukaista menettelyä, luvanhaltijan on kalenterivuosittain toimitettava Säteilyturvakeskukselle selvitys valmistajien ja testauslaitosten luvanhaltijan lukuun tehtävästä toiminnasta ja sen vaatimustenmukaisuudesta.

383 §

Ydinlaitoksen säteilyvalvontaa koskevien tietojen toimittaminen

Luvanhaltijan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle:
1) työperäisen altistuksen rajoituksia koskevat tiedot ennen kuin ydinlaitoksesta voi aiheutua työperäistä altistusta;
2) ydinlaitoksen valvonta-alueista ja tarkkailualueista tiedot sekä alueiden rajoihin tehtävistä säteilyturvallisuuden kannalta merkittävistä muutoksista ennen niiden käyttöön ottamista;
3) ydinlaitoksen radioaktiivisten aineiden päästöjen tavoitearvot ennen ydinlaitoksen käytön aloittamista, ja niitä koskevat muutokset;
4) tieto säteilyturvallisuuspoikkeamasta viipymättä;
5) tiedot 76 §:n 2 momentissa tarkoitettujen järjestelmien, rakenteiden, laitteiden radioaktiivisten aineiden puhdistustöistä ja niissä käytettävistä menettelyistä ennen toimenpiteiden suorittamista.

384 §

Valmiusjärjestelyihin liittyvien tietojen toimittaminen

Luvanhaltijan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle 173 §:ssä tarkoitetut valmiusjärjestelyjen toimintaohjeet ja niihin tehdyt muut kuin vähäiset muutokset. Lisäksi luvanhaltijan on toimitettava 171 §:ssä ja pelastuslain 48 §:n 2 momentissa tarkoitettua harjoitusta koskeva suunnitelma ja harjoituksen perusteella laadittu raportti.

385 §

Tietojen toimittaminen sijaintipaikan ominaisuuksien seurannasta

Ydinlaitoksen sijaintipaikan soveltuvuuslausunnon haltijan ja sijaintipaikan suunnitteluperusteiden vahvistamista koskevan lausunnon haltijan sekä niihin käyttöoikeuden saaneen on toi-

mitettava Säteilyturvakeskukselle sijaintipaikan ominaisuuksien selvittämistä ja soveltuvuuden arviointia koskevat täydentävät tiedot, jos valmistelevien töiden aikana tulee esille sijaintipaikan soveltuvuuden arviointiin ja vahvistettuihin suunnitteluperusteisiin vaikuttavia seikkoja.

386 §

Selvitys ydinvastuulain mukaisesta vakuudesta

Luvanhaltijan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle ydinvahingosta johtuvan vastuun varalle otettua vakuutusta koskeva vakuutuskirja vakuutuskauden alussa tai muu osoitus siitä, että ydinvastuulain mukaista vakuuttamisvelvollisuutta koskevaa vaatimusta on noudatettu.

387 §

Tietojen toimittaminen ydinaineen talteenottolaitoksesta

Mitä tämän luvun 373 §:ssä säädetään suunnitelman hyväksymisestä sekä 373–378 §:ssä, 379 §:n 3 kohdassa ja 383 §:n 1, 3 ja 4 kohdassa luvanhaltijan velvollisuudesta toimittaa tietoja ydinlaitosten valvontaa varten, sovelletaan vastaavasti ydinaineen talteenottolaitoksen luvan haltijaan tällaisen laitoksen valvontaa varten toimitettaviin tietoihin ja tietojen toimittamiseen liittyvän suunnitelman hyväksymiseen.

388 §

Säteilyturvakeskuksen määräystenantovaltuus

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 373–387 §:ssä tarkoitetuista tiedoista, niiden ilmoittamisesta ja toimittamisesta.

37 luku

Poikkeuksia koskevat säännökset

389 §

Poikkeaminen Säteilyturvakeskuksen määräyksestä

Säteilyturvakeskus voi hakemuksesta hyväksyä poikkeuksia 7, 9, 11, 12, 16, 17, 20, 32 ja 33 luvun nojalla annetun määräyksen yksityiskohtaisesta vaatimuksesta. Hyväksyminen edellyttää, että luvanhaltija esittää vaatimuksen sijasta sovellettavan menettelytavan tai ratkaisun ja osoittaa sen toteuttavan tämän lain mukaisen turvallisuustason.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös poikkeuksen hyväksymiseen ydinaineen talteenottolaitosta koskevan määräyksen yksityiskohtaisesta vaatimuksesta siltä osin kuin on kyse 281–283, 346 ja 347 § nojalla annetun määräyksen yksityiskohtaisesta vaatimuksesta tai 1 momentissa mainittuja lainkohtia sovelletaan laitokseen 19 luvun nojalla.

390 §

Ydinlaitoksen toiminta poikkeusoloissa

Säteilyturvakeskus voi valmiuslain (1552/2011) 3 §:n mukaisten poikkeusolojen vallitessa tai valmiuslain 3 §:n 1 momentin 6 kohdan d alakohdassa tarkoitettujen poikkeusolojen ehkäisemiseksi hyväksyä sellaisia poikkeuksia tämän lain nojalla annetun määräyksen yksityiskohtaisista vaatimuksista, jotka ovat tarpeellisia väestön suojelun ja toimeentulon, maan talouselämän sekä valtakunnan alueellisen koskemattomuuden ja itsenäisyyden kannalta välttämättömän energian tuotannon ylläpitämiseksi. Hyväksytty poikkeus on voimassa päätöksessä määrätyn ajan myös hyväksymiseen johtaneiden olosuhteiden päätyttyä. Poikkeuksen turvallisuusmerkityksen tulee olla suhteessa vallitsevien tai ehkäistävien poikkeusolojen vakavuuteen. Hyväksytyt poikkeukset kokonaisuutena tarkasteltuna eivät saa aiheuttaa huomattavaa vaaraa ydinlaitoksen turvallisuudelle.

391 §

Kulkuvälineessä olevaa ydinlaitosta koskevat poikkeukset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää 5 §:n 4 momentissa tarkoitettua kulkuvälinettä koskevia poikkeuksia tässä laissa säädetyistä ydinlaitosta ja sen järjestelmiä, rakenteita ja laitteita koskevista vaatimuksista sekä lupa-, ilmoitus-, huolto- tai tarkastusvelvoitteista, jos kulkuvälineestä mahdollisesti aiheutuva henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahingon vaara on vähäinen ja kysymyksessä olevan vaatimuksen tai velvoitteen noudattaminen ei ole tarpeen lain tarkoituksen toteutumisen kannalta.

38 luku

Seuraamukset

392 §

Rangaistuksia koskevat viittaussäännökset

Rangaistus järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisesta säädetään rikoslain 17 luvun 6 §:ssä.

Rangaistus terveyden vaarantamisesta säädetään rikoslain 34 luvun 4 ja 5 §:ssä ja yleisvaaran tuottamuksesta 34 luvun 7 ja 8 §:ssä.

Rangaistus ydinräjähderikoksesta säädetään rikoslain 34 luvun 6–8 §:ssä ja sen valmistelusta 34 luvun 9 §:ssä.

Rangaistus tämän lain salassapitoa koskevien velvoitteiden rikkomisesta säädetään rikoslain 38 luvun 1 ja 2 §:ssä.

Rangaistus ydinenergian käyttörikoksesta säädetään rikoslain 44 luvun 10 §:ssä.

Rangaistus ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 1–4 §:ssä.

393 §

Turvavalvontarikkomus

Turvahenkilö, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta
1) jättää noudattamatta 160 §:n turvahenkilön voimakäyttövälineitä koskevia säännöksiä tai 161 §:n 1–3 momentin voimakeinojen ja voimakäyttövälineiden käyttöä koskevia säännöksiä;
2) jättää noudattamatta 159 §:ssä säädettyjä turvallisuustarkastusta ja päihdetestausta koskevia velvoitteita;
3) jättää käyttämättä turvahenkilön asua tai käyttää sitä vastoin 156 §:ää tai sen nojalla annettujen määräyksiä;
4) jättää noudattamatta kiinniotetun henkilön kohtelusta 161 §:n 4 momentissa säädettyjä velvoitteita,

on tuomittava, jollei muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *turvavalvontarikkomuksesta* sakkoon.

Turvavalvontarikkomuksesta tuomitaan myös se, joka oikeudettomasti käyttää turvahenkilön asua siten, että häntä voidaan pitää turvahenkilönä, jollei muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta

394 §

Seuraamusmaksu

Seuraamusmaksu voidaan määrätä sille, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta
1) laiminlyö 19–22 tai 24 §:ssä säädetyn ydinmateriaalivalvontaan liittyvän velvollisuuden,

2) laiminlyö 30 §:n mukaista toimintalupaa tai 32 §:n mukaista yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskevan lupavaatimuksen siten, että teko aiheuttaa enintään vähäistä haittaa Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusten mukaan edellytetylle ydinmateriaalien ja ydinenergian käytön valvonnalle,
3) laiminlyö 34 §:n mukaista toimintailmoitusta koskevan vaatimuksen, 35, 36 tai 39 §:n mukaisen ilmoitusvelvollisuuden tai 41 §:n 3 momentissa tarkoitetun hyväksymistä koskevan velvollisuuden,
4) laiminlyö 40 §:n 1 tai 2 momentissa säädetyn velvollisuuden,
5) laiminlyö komission asetuksen 3–7, 9–31 ja 33–36 artiklan mukaisen ydinmateriaalivalvontaa varten säilytettäviä ja toimitettavia tietoja koskevan velvollisuuden,
6) rikkoo 55 §:n mukaisen päästöjen seurannan järjestämistä, 56 §:n mukaisia ympäristön säteilytarkkailun järjestämistä tai 57 §:n mukaisia väestön säteilyaltistuksen seurannan järjestämistä ydinlaitoksen ympäristössä koskevia velvollisuuksia;
7) laiminlyö 60 §:ssä säädetyn velvollisuuden riittävään työntekijöiden säteilysuojelun ohjeistamiseen, pitää työntekijän saatavilla tämän työtä koskevat säteilyturvallisuusohjeet tai muut työntekijän säteilyturvallisuutta koskevat tietoaineistot,
8) laiminlyö 84–87 tai 890 §:ssä tarkoitetun hyväksymistä koskevan velvollisuuden, 88 §:ssä tarkoitetun tietojen toimittamista koskevan velvollisuuden tai 91 §:n mukaisen velvollisuuden tehdä tarvittavat muutokset,
9) laiminlyö 94 §:n tai 188 §:n mukaisen turvallisuusselostetta koskevan velvollisuuden tai 95 §:n mukaisen tietojenantovelvollisuuden,
10) käyttää ydinlaitoksessa rakennetta tai laitetta, jonka vaatimustenmukaisuutta ei ole varmistettu 99 §:n mukaisesti, tai asentaa ydinteknisen rakenteen tai mekaanisen laitteen tai käyttää sitä 103 §:n 3 momentin vastaisesti,
11) ottaa käyttöön ydinpolttoainetta tai säätöelementtejä ilman 115 §:ssä tarkoitettua hyväksyntää,
12) rikkoo 127 §:ssä säädettyä tietoaineiston ylläpitoa ja hallintaa koskevia velvollisuuksia siten, että se on omiaan vaarantamaan ydinlaitoksen turvallisuuden,
13) aloittaa turvallisuusteknisten käyttöehtojen soveltamisalaan kuuluvun toiminnan ennen kuin ne on hyväksytty 131 §:n 2 momentin mukaisesti tai poikkeaa toistuvasti niistä ilman 132 §:n 2 momentin mukaista hyväksymistä,
14) käynnistään ydinlaitoksen uudelleen 134 §:n 2 momentin vastaisesti,
15) laiminlyö 137 §:n § 1 momentin mukaisen rakennusten, rakenteiden ja laitteiden kunnonvalvonnan tai 139 §:ssä tarkoitetun pätevöityjen määräaikaistarkastusten ohjelman noudattamisen muutoin kuin siten, että sillä on enintään vähäinen merkitys ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta,
16) laiminlyö 150 §:n mukaisen turvaohjesäännön tai 151 §:n mukaisen turvasuunnitelman ajan tasalla pitämistä koskevan velvollisuuden,
17) laiminlyö 163 §:ssä säädetyn turvajärjestelyihin liittyvän ilmoitusvelvollisuuden,

18) laiminlyö 172 §:n mukaisen valmiussuunnitelman ajan tasalla pitämistä ja 173 §:n mukaisen valmiusjärjestelyjen toimintaohjeita koskevan velvollisuuden,
19) rikkoo 198 §:ssä tai 283 §:ssä tarkoitetun kirjanpitovelvollisuuden siten, että siitä aiheutuu muuta kuin vähäistä haittaa ydinjätteiden tai radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden valvonnalle,
20) laiminlyö 371 §:n mukaisen turvallisuusselvitystä koskevan velvollisuuden,
21) laiminlyö 36 luvun ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisia ilmoitus- ja tietojen toimittamista koskevia velvollisuuksia siten, että siitä aiheutuu muuta kuin vähäistä.

395 §

Seuraamusmaksun määrä ja periminen

Säteilyturvakeskus määrää 394 §:ssä säädetyn seuraamusmaksun.

Oikeushenkilölle määrättävä seuraamusmaksu on vähintään 1 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Luonnolliselle henkilölle määrättävä maksu on vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa.

Seuraamusmaksun määrä perustuu kokonaisarviointiin. Seuraamusmaksun määrää arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, laajuus ja kestoaika sekä tekijän taloudellinen asema. Lisäksi arvioinnissa on otettava huomioon menettelyllä saavutettu hyöty ja sillä aiheutettu vahinko, jos ne ovat määritettävissä. Arvioinnissa on otettava huomioon myös toiminnanharjoittajan yhteistyö Säteilyturvakeskuksen kanssa asian selvittämiseksi ja toimenpiteet rikkomisen toistumisen estämiseksi, muut ja aiemmat ydinenergian käyttöä koskeviin säännöksiin kohdistuneet rikkomukset ja laiminlyönnit sekä menettelyn muut mahdolliset vaikutukset.

Seuraamusmaksua voidaan kohtuullistaa tai jättää se kokonaan määräämättä, jos laiminlyönti on vähäinen, ydinenergian käytön turvallisuuden tai ydinmateriaalivalvonnan velvoitteiden kannalta kokonaisuutena vähämerkityksinen tai laiminlyönnille on pätevä syy tai jos seuraamusmaksun määrääminen olosuhteet huomioon ottaen on muutoin kohtuutonta.

Seuraamusmaksut peritään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) säädetyssä järjestyksessä.

VII OSA

LUPAVIRANOMAISEN PÄÄTÖKSIÄ KOSKEVAT ASIAT

39 luku

Työ- ja elinkeinoministeriön hyväksymispäätöksiä koskevat asiat

396 §

Hakija

Hyväksymistä työ- ja elinkeinoministeriöltä saa hakea luvanhaltija asiassa, joka koskee 199, 200, 205, 206, 212, 214, 224, 225, 227, 228, 231, 233, 237, 337 ja 338 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä. Lisäksi hyväksymistä saa asiassa, joka koskee 199 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä, hakea se, jolla on ydinlaitoshanketta puoltava periaatepäätös.

397 §

Ydinjätehuoltoon liittyvissä päätöksissä annettavat määräykset

Työ- ja elinkeinoministeriö voi antaa päätöksessä, joka koskee:
1) ydinjätehuollon toteuttamissuunnitelman hyväksymistä, ydinjätehuollon turvallisen ja luotettavasta toteuttamisen kannalta tarpeellisia määräyksiä;
2) ydinjätehuoltosuunnitelman hyväksymistä, ydinjätehuollon toimenpiteiden toteutusaikataulua koskevia määräyksiä;
3) huolehtimisvelvollisuuden siirtämistä koskevaa hyväksymistä, määräyksiä ydinjätehuollon kustannuksiin varautumisen järjestämisestä vastaanottajalle siirtyvän huolehtimisvelvollisuuden osalta ja huolehtimisvelvollisuuden siirtymisen aikataulusta;
4) poikkeuksen hyväksymistä ydinjätteiden loppusijoitusta koskevasta velvoitteesta tai muualla syntyneiden ydinjätteiden ja niihin rinnastettavia radioaktiivisia jätteitä loppusijoittamista koskevasta kiellosta, määräyksiä ydinjätteiden turvallisen loppusijoittamisen toteuttamiseksi.

398 §

Ydinjätehuoltoon liittyvien päätöksen voimassaolo

Työ- ja elinkeinoministeriön hyväksymispäätös on voimassa toistaiseksi. Edellä 227 §:ssä tarkoitettu vakuudeksi hyväksymistä koskeva päätös on kuitenkin voimassa enintään kymmenen vuotta.

Luvanhaltijan on 200 §:n mukaisesti määräajoin toimitettava hyväksyttäväksi päivitetty ydinjätehuoltosuunnitelma sekä määräajoin toimitettava tiedot vastuumäärän ja rahastotavoitteen vahvistamiseksi 224 §:n mukaisesti.

399 §

Ydinjätehuoltoon liittyvän päätöksen peruuttaminen

Työ- ja elinkeinoministeriö voi peruuttaa 396 §:ssä tarkoitetun hyväksymispäätöksen kokonaan tai osittain, jos se on perustunut virheellisiin tietoihin asiaan vaikuttavista tosiasioista. Peruuttaminen edellyttää, että päätöksen haltijalle on varattu tilaisuus kohtuullisessa määräajassa korjata puute, milloin se päätöksen haltijan toimin on mahdollista.

40 luku

Säteilyturvakeskuksen ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvia lupa- ja hyväksymispäätöksiä sekä ilmoituksia koskevat asiat

400 §

Ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan lupa- tai hyväksymispäätöksen hakija ja ilmoitusvelvollinen

Sen, joka aikoo harjoittaa 2 §:n 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua toimintaa tai tehdä 6 kohdassa tarkoitetun sopimuksen, on haettava lupa tai hyväksymistä tai tehtävä ilmoitus sen mukaan kuin 5 luvussa säädetään.

Pienlaitokseksi hyväksymistä voi hakea toiminnanharjoittaja, joka täyttää 20 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset. Toimintaluvan ja ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskevan luvan hakijan sekä toimintailmoituksen tekijän on täytettävä 27 §:n 2 momentissa säädetty vaatimus.

401 §

Ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvassa lupa- tai hyväksymispäätöksessä annettavat määräykset

Pienlaitokseksi hyväksymistä koskevassa päätöksessä voidaan antaa kansallisen ydinlaitosten ulkopuolisen sijoituspaikan valvonnan tai komission asetuksen täytäntöönpanon kannalta tarpeellisia määräyksiä.

Toimintalupaa koskevassa päätöksessä ja ydinmateriaalivalvonnan järjestämistä koskevan suunnitelman hyväksymispäätöksessä voidaan antaa ydinmateriaalivalvonnan tai ydinalan kahdenvälisten sopimusten velvoitteiden noudattaminen kannalta tarpeellisia määräyksiä.

Ydinmateriaalivalvontaa koskevien säännösten soveltamisesta vapauttamista koskevassa päätöksessä on määrättävä ajankohta, jolloin 4 ja 5 luvun säännöksiä ei enää sovelleta valvonnasta vapautettuihin ydinmateriaaleihin.

402 §

Ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan lupa- tai hyväksymispäätöksen voimassaolo

Päätös, joka koskee pienlaitokseksi hyväkymistä, ydinmateriaalivalvonnan järjestämistä koskevan suunnitelman hyväksymistä tai ydinmateriaalivalvontaa koskevien säännösten soveltamisesta vapauttamista, on voimassa toistaiseksi.

Toimintalupa ja ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskeva lupa on voimassa määräajan, kuitenkin enintään kymmenen vuotta. Toimintaluvassa voidaan määrätä, että se lakkaa olemasta voimassa, jos toimintaa ei aloiteta määräajassa luvan myöntämisestä tai se on ollut keskeytyneenä määrätyn ajan tai siihen liittyvä ydinlaitos- tai muu hanke on rauennut tai peruuntunut. Yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskeva luvan voimassaolo päättyy, jos luvassa tarkoitettu sopimus lakkaa olemasta voimassa.

403 §

Ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan lupa- tai hyväksymispäätöksen muuttaminen

Toiminnanharjoittaja, johon lupa tai hyväksymispäätös on kohdistettu, voi hakea sen muuttamista.

Ydinmateriaalivalvonnan järjestämistä koskevan suunnitelman hyväksymistä koskevaan päätökseen on haettava muutosta, jos suunnitelmaan tehdään muita kuin ydinmateriaalivalvonnan tavoitteiden kannalta vähäisiä muutoksia. Toimintalupaan ja yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskevaan lupaan on haettava muutosta, jos luvan myöntämisen edellytyksissä tapahtuu muita kuin vähäisiä muutoksia verrattuna siihen, mikä on hyväksytty lupaa koskevan päätöksen yhteydessä.

Säteilyturvakeskus antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista vähäisistä muutoksista.

404 §

Ydinmateriaalivalvonnan lupiin ja hyväksymisiin liittyvät ilmoitusvelvollisuudet

Toiminnanharjoittajan on viipymättä ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle:
1) 403 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista vähäisistä muutoksista;
2) ydinmateriaalivalvontaa koskevien säännösten soveltamisesta vapauttamista koskevassa päätöksessä tarkoitettuun ydinmateriaaliin 41 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan kohdistettavan toimenpiteen ajankohtaa koskevasta muutoksesta.

405 §

Ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan lupa- tai hyväksymispäätöksen peruuttaminen

Säteilyturvakeskus voi peruuttaa pienlaitokseksi hyväksymiseksi koskevan päätöksen sekä toimintaluvan ja ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskevan luvan osittain tai kokonaan sen haltijan hakemuksesta tai, jos:
1) hakija on antanut virheellisiä tietoja, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet hyväksymisen tai luvan myöntämisen edellytyksiin;
2) toiminnanharjoittaja ei enää täytä pienlaitokseksi hyväksymistä koskevia tai mainitun luvan myöntämisen edellytyksiä ja puutetta ei ole korjattu asetetussa määräajassa;
3) luvan tai päätöksen haltija on olennaisella tavalla laiminlyönyt tai rikkonut tässä laissa säädettyä ydinmateriaalivalvonnan velvollisuuksia tai päätöstä ja puutetta ei ole korjattu asetetussa määräajassa;
4) luvan tai päätöksen haltija tai sen saanut yhteisö tai säätiö purkautuu, lopettaa muuten toimintansa, joutuu konkurssiin tai muuten menettää oikeuskelpoisuutensa.

Säteilyturvakeskuksen on toimintaluvan peruuttamista koskevassa päätöksessä määrättävä, miten päätöksessä tarkoitettujen ydinmateriaalien osalta on meneteltävä. Ydinmateriaalien haltuunotosta säädetään 365 §:ssä.

41 luku

Säteilyturvakeskuksen ydinlaitoksiin ja ydinaineen talteenottolaitoksiin liittyviä päätöksiä ja lausuntoja koskevat asiat

406 §

Lausunnon ja ennakkopäätöksen hakija

Edellä 68 ja 70 §:ssä tarkoitettua lausuntoa saa hakea sellainen elinkeinotoimintalain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhteisö tai säätiö, jolla on hallinnassaan sijaintipaikka tai maakaaren (540/1995) 2 luvun 7 §:ssä tarkoitettu esisopimus hallinnan saamiseksi sijaintipaikkaan.

Edellä 81 §:ssä tarkoitettua lausuntoa saa hakea elinkeinotoimintalain 2 §:n 1 momentissa ja 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhteisö tai säätiö.

Ydinlaitoskonseptista annetun myönteisen lausunnon haltija tai siihen käyttöoikeuden saanut saa hakea 82 §:ssä tarkoitettua ennakkotietoa.

407 §

Ydinlaitoksen, ydinjätehuollon ja kuljetuksen turvallisuuteen liittyvän hyväksymisen hakija

Hyväksymistä Säteilyturvakeskukselta saa hakea luvanhaltija asiassa, joka koskee 56 §:n 2 momentissa, 63 §:n 2 momentissa, 84–87, 89, 92 ja 93 §:ssä, 96 §:n 2 momentissa, 100, 112–115, 117, 129, 131, 132, 136, 139, 140, 142, 144, 150, 151, 153, 168, 172, 180, 202–204, 208, 209, 217, 323–328, 332, 334, 335, 373 ja 389 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä. Ydinlaitoskonseptista annetun myönteisen lausunnon haltija tai siihen käyttöoikeuden saanut saa hakea 83 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä.

Myös se, jolla on ydinlaitoshanketta puoltava periaatepäätös, saa hakea 96, 100, 150, 151 ja 153 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä. Lisäksi se, joka aikoo kuljettaa ydinaineita tai ydinjätteitä, saa hakea 180 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä.

Luvanhaltijat ja ne, joilla on ydinlaitoshanketta puoltava periaatepäätös, saavat myös yhdessä hakea 100 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä.

408 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuteen liittyvän hyväksymispäätöksen hakija

Hyväkysymistä Säteilyturvakeskukselta saa hakea ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltija asiassa, joka koskee 56 §:ssä, 63 §:n 2 momentissa, 151,203 ja 204 §:ssä, 322 §:n 1 ja 2 momentissa, 348 ja 349, 387 ja 389 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä.

Lisäksi 151 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä saa hakea se, jolla on ydinaineen talteenottolaitosta koskeva rakentamislupahakemus vireillä.

409 §

Määräykset ydinlaitoksen ja ydinjätehuollon turvallisuuden varmistamiseksi

Säteilyturvakeskus voi 407 §:ssä tarkoitetussa hyväksymispäätöksessä antaa asianomaisen päätöksen myöntämisen edellytysten toteuttamisen ja turvallisuuden kannalta tarpeellisia määräyksiä:
1) ydinlaitoksen ympäristön säteilytarkkailun toteuttamisesta;
2) ydinlaitoksesta ja sen järjestelmistä sekä niitä koskevista suunnitelmista ja niihin liittyvästä turvallisuuden osoittamisesta;
3) ydinlaitoksen rakennuksesta, rakenteista ja laitteista sekä niihin sovellettavista vaatimuksista;
4) ydinpolttoaineesta ja säätöelementeistä sekä niitä koskevista suunnitelmista;
5) ydinpolttoaineen siirtosäiliöstä;

6) ydinlaitoksen ja sitä koskevien laajojen laitosmuutosten käyttöönotosta sekä käyttöönoton keskeisiä vaiheita koskevista täydentävistä hyväksymis- ja tarkastusvelvoitteista, jotka ovat tarpeen turvallisen käyttöönoton varmistamiseksi eri vaiheissa;
7) ydinlaitoksen turvallisuusteknisistä käyttöehdoista ja niistä poikkeamisesta;
8) ydinvoimalaitoksen ohjaajan tehtävistä ja niiden hoitamisesta sekä ydinvoimalaitoksista, joita ohjaajan hyväksymispäätös koskee;
9) ydinlaitoksen turvajärjestelyistä;
10) ydinlaitoksen turvahenkilön tehtävistä ja niiden hoitamisesta;
11) ydinlaitoksen valmiussuunnitelmasta;
12) ydinjätehuollon toimien toteuttamisesta;
13) ydinvoimalaitoksen, ydinteknisen laitoksen ja ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen käytöstäpoistosta;
14) loppusijoituslaitoksen sulkemisesta;
15) tietojen säännöllisestä toimittamisesta valvontaa varten;
16) ydinmateriaalien vientivalvontaa koskevista velvoitteista;
17) muista yleisen ja yksityisen edun kannalta välttämättömistä ja päätöksen edellytysten toteuttamiseen liittyvistä seikoista.

Säteilyturvakeskus voi antaa valmiusjärjestelyjä ja valmiustilanteita koskevien säännösten soveltamisrajausta koskevassa päätöksessä sellaisia 169–177 §:ssä säädettyjen velvoitteiden noudattamiseen liittyviä määräyksiä, jotka ovat tarpeen valmiustilanteeseen varautumiseksi ja tarpeellisten toimien toteuttamiseksi valmiustilanteessa.

Säteilyturvakeskus voi ennakkotietoa koskevassa päätöksessä antaa määräyksiä päätöksen soveltamista koskevista rajoituksista.

410 §

Viranomaisvalvonnasta vapauttamiseen liittyvät määräykset

Säteilyturvakeskus voi antaa terveyshaitan ehkäisemiseksi tarpeellisia määräyksiä päätöksessä, joka koskee:
1) ydinjätteiden viranomaisvalvonnasta vapauttamista;
2) ydinlaitoksen rakennuksen tai sen osan taikka laitosalueen osan viranomaisvalvonnasta vapauttamista.

Säteilyturvakeskus voi myös 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetussa päätöksessä määrätä, että päätöksessä tarkoitettu rakennus tai sen osa ei enää ole tässä laissa tarkoitettu ydinlaitos eikä siihen sovelleta, mitä tässä laissa säädetään ydinlaitoksesta.

411 §

Kuljetusten turvallisuutta koskevat määräykset

Säteilyturvakeskus voi antaa kuljetuksen hyväksymistä koskevassa päätöksessä määräyksiä, jotka ovat tarpeen kuljetusten säteilyturvallisuuden tai turvajärjestelyjen toteuttamisen kannalta, sekä tarvittaessa ajankohdasta, jolloin kuljetuksessa ei vaadita turvahenkilöitä.

412 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuutta koskevat määräykset

Säteilyturvakeskus voi 408 §:ssä tarkoitetussa hyväksymispäätöksessä antaa asianomaisen päätöksen myöntämisen edellytysten toteuttamisen ja turvallisuuden kannalta tarpeellisia määräyksiä:
1) ydinaineen talteenottolaitoksen ympäristön säteilytarkkailun toteuttamisesta;
2) ydinaineen talteenottolaitoksen käytöstäpoistosta;
3) tietojen säännöllisestä toimittamisesta valvontaa varten;
4) muista yleisen ja yksityisen edun kannalta välttämättömistä ja päätöksen edellytysten toteuttamiseen liittyvistä seikoista.

Ydinaineen talteenottolaitoksen radioaktiivisia aineita sisältävien jätteiden sekä tällaisen laitoksen tai sen osan viranomaisvalvonnasta vapauttamista koskevan määräyksiin sovelletaan, mitä 410 §:ssä säädetään terveyshaitan ehkäisemiseksi tarpeellisista määräyksistä sekä määräyksestä, joka koskee rakennuksen tai sen osan vapauttamista tämän lain mukaisesta viranomaisvalvonnasta.

413 §

Ydinlaitoksen ja ydinjätehuollon turvallisuuteen liittyvän päätöksen voimassaolo

Ohjaajan hyväksymistä koskeva päätös on voimassa määräajan, joka on enintään kaksi vuotta, kun ohjaaja hyväksytään kyseiseen tehtävään ensimmäisen kerran, ja muutoin enintään neljä vuotta ottaen huomioon ohjaajan osaaminen ja kokemus. Turvajärjestelyjen vastuuhenkilön hyväksymistä koskeva päätös voidaan määrätä olemaan voimassa määräajan. Ydinjätteiden tuonnin, viennin ja siirron toteuttamista koskeva hyväksymispäätös on voimassa määräajan, joka on enintään kolme vuotta.

Muutoin 407 §:ssä tarkoitettu ydinlaitoksen ja ydinjätehuollon turvallisuuteen liittyvä hyväksymispäätös on voimassa toistaiseksi, jollei hakemuksesta muuta johdu tai jäljempänä toisin säädetä.

Ennakkotietoa koskeva päätös ja päätös, jonka mukaan hyväksytään poikkeaminen määräyksen nojalla annetusta yksityiskohtaisesta vaatimuksesta, voidaan määrätä olemaan voimassa määräajan.

414 §

Kuljetuksen hyväksymistä koskevan päätöksen voimassaolo

Kuljetuksen hyväksymistä koskeva päätös on voimassa määräajan, joka on enintään kolme vuotta.

Kuljetuksen hyväksymistä koskevassa päätöksessä voidaan määrätä, että se lakkaa olemasta voimassa, jos toimintaa ei aloiteta määräajassa päätöksen antamisesta tai se on ollut keskeytyneenä määrätyn ajan.

415 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuteen liittyvän päätöksen voimassaolo

Edellä 408 §:ssä tarkoitettu ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuteen liittyvä hyväksymispäätös on voimassa toistaiseksi, jollei hakemuksesta muuta johdu tai jäljempänä toisin säädetä.

416 §

Ydinlaitoksen ja ydinjätehuollon turvallisuuteen liittyvän päätöksen muuttaminen

Luvanhaltija voi hakea 407 §:ssä tarkoitetun ydinlaitoksen tai ydinjätehuollon turvallisuuteen liittyvän hyväksymispäätöksen muuttamista. Hyväksymispäätökseen on haettava muutosta, jos muutetaan:
1) päätöksen mukaan hyväksyttyä turvasuunnitelmaa;
2) muutoin kuin vähäisellä tavalla päätöksen mukaan hyväksyttyjä turvallisuusteknisiä käyttöehtoja taikka hyväksyttyä ikääntymisen hallintaohjelmaa, valmiussuunnitelmaa, ydinlaitoksen tai sen laajojen laitosmuutosten käyttöönottosuunnitelmaa;
3) merkittävästi päätöksen mukaan hyväksyttyä ympäristön säteilytarkkailun toteuttamista koskevaa suunnitelmaa;
4) merkittävästi päätöksen mukaan hyväksyttyä muuta kuin 1–3 kohdassa tarkoitettua ydinlaitoksen tai ydinjätehuollon turvallisuuteen liittyvää asiaa.

Luvanhaltijan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun päätöksen mukaan hyväksyttyyn asiaan tehtävä muu kuin asianomaisessa kohdassa tarkoitettu muutos tiedoksi ennen sen toteuttamista.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä siitä, milloin on kyse 1 momentissa tarkoitetusta muutoksesta.

417 §

Kuljetuksen hyväksymispäätöksen muuttaminen

Luvanhaltija tai kuljetusta koskevan hyväksymisen haltija voi hakea kuljetusta koskevan hyväksymispäätöksen muuttamista. Hyväksymispäätökseen on haettava muutosta, jos hyväksyttyyn kuljetukseen tehdä muita kuin vähäisiä muutoksia säteilyturvallisuutta, turvasuunnitelmaa tai kuljetusjärjestelyjä koskevissa asioissa.

Luvanhaltijan tai kuljetusta koskevan hyväksymisen haltijan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle 1 momentissa tarkoitetun päätöksen mukaan hyväksyttyyn säteilyturvallisuutta, turvasuunnitelmaa tai kuljetusjärjestelyjä koskevaan asiaan tehtävä vähäinen muutos tiedoksi ennen sen toteuttamista tai viipymättä sen jälkeen.

418 §

Ydinaineen talteenottolaitoksen turvallisuuteen liittyvän päätöksen muuttaminen

Ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltija voi hakea 408 §:ssä tarkoitetun hyväksymispäätöksen muuttamista. Hyväksymispäätökseen on haettava muutosta, jos muutetaan:
1) päätöksen mukaan hyväksyttyä turvasuunnitelmaa;
2) merkittävästi päätöksen mukaan hyväksyttyä ympäristön säteilyvalvonnan toteuttamista koskevaa suunnitelmaa;
3) merkittävästi päätöksen mukaan hyväksyttyä muuta kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua laitoksen turvallisuuteen liittyvää asiaa.

Ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltijan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun päätöksen mukaan hyväksyttyyn suunnitelmaan tehtävä muu kuin merkittävä muutos tiedoksi ennen sen toteuttamista.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä siitä, milloin on kyse 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitetusta muutoksesta.

419 §

Ydinlaitoksen, ydinjätehuollon, ydinaineen talteenottolaitoksen ja kuljetuksen turvallisuuteen liittyvän päätöksen sekä ennakkotiedon ja lausunnon peruuttaminen

Säteilyturvakeskus voi peruuttaa 407 ja 408 §:ssä tarkoitetun päätöksen kokonaan tai osittain, jos päätöksen haltija:
1) hakee sen peruuttamista;
2) on olennaisella tavalla laiminlyönyt velvollisuuden hakea siihen muutosta 416–418 §:n mukaisesti ja puutetta ei ole korjattu asetetussa määräajassa.

Säteilyturvakeskus voi myös peruuttaa ohjaajan ja turvajärjestelyjen vastuuhenkilön hakemuksesta tätä koskevan hyväksymispäätöksen kokonaan tai määräajaksi. Lisäksi Säteilyturvakeskus voi peruuttaa mainitun päätöksen kokonaan tai määräajaksi, jos:
1) hyväksymistä koskevassa hakemuksessa on annettu virheellisiä tietoja, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet hyväksymiseen;
2) ohjaajaksi hyväksytty ei täytä 129 §:ssä tai turvajärjestelyjen vastuuhenkilöksi hyväksytty ei täytä 153 §:ssä säädettyjä edellytyksiä eikä puutetta ole korjattu asetetussa määräajassa;
3) ohjaajaksi tai turvajärjestelyjen vastuuhenkilöksi hyväksytty henkilö on tuomittu lainvoimaisella tuomiolla sellaisesta rikoksesta, joka osoittaa hänen olevan sopimaton tehtävään;
4) ohjaajaksi tai turvajärjestelyjen vastuuhenkilöksi hyväksytty henkilö on menetellyt toiminnassa olennaisesti virheellisesti tai laiminlyönyt tai rikkonut tässä laissa säädettyä velvollisuutta tai hyväksymispäätöstä siten, että siitä on voinut aiheutua vaaraa ydinlaitoksen turvallisuudelle;
5) ohjaajaksi tai turvajärjestelyjen vastuuhenkilöksi hyväksytty henkilö on pysyvästi lopettanut tehtävät, joita hyväksyminen koskee.

Säteilyturvakeskus voi peruuttaa muun 407 tai 408 §:ssä tarkoitetun hyväksymispäätöksen kuin ohjaajan tai turvajärjestelyjen vastuuhenkilön hyväksymispäätöksen sekä 406 §:ssä tarkoitetun lausunnon ja ennakkotietoa koskevan päätöksen, jos se on perustunut virheellisiin tietoihin asiaan vaikuttavista tosiasioista tai olosuhteet ovat päätöksen tai lausunnon antamisen jälkeen olennaisesti muuttuneet. Peruuttaminen edellyttää, että päätöksen tai lausunnon haltijalle on varattu tilaisuus kohtuullisessa määräajassa korjata puute, milloin se päätöksen tai lausunnon haltijan toimin on mahdollista.

Kuljetuksen hyväksymistä koskevan päätöksen peruuttamiseen sovelletaan lisäksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 138 §:ää.

420 §

Päätökseen peruuttamiseen liittyvät täydentävät säännökset

Edellä 410 §:ssä tarkoitetun päätöksen peruuttaminen ei vaikuta sellaisiin jätelain mukaan tehtyihin toimenpiteisiin, jotka on tehty ennen päätöksen peruuttamista.

Säteilyturvakeskus voi pidättää ohjaajan ja turvajärjestelyjen vastuuhenkilön hoitamasta tehtäviään, kun hyväksymispäätöksen peruuttaminen on tullut vireille aina siihen asti, kun päätös hyväksymispäätöksen peruuttamisesta on tullut lainvoimaiseksi.

42 luku

Työ- ja elinkeinoministeriön ja Säteilyturvakeskuksen päätöksiin liittyvät täydentävät säännökset

421 §

Hakemus

Edellä 396 §:ssä tarkoitettu asia pannaan työ- ja elinkeinoministeriössä vireille sekä 400, 407 ja 408 §:ssä tarkoitettu asia Säteilyturvakeskuksessa hakemuksella, joka on toimitettava sähköisesti. Hakemukseen on liitettävä viranomaisharkinnan kannalta tarpeellinen selvitys siitä, miten hyväksymisen edellytykset täytetään, ja muut viranomaisharkinnan kannalta merkitykselliset selvitykset ja tarvittavat tiedot. Hakemuksesta on käytävä tarvittaessa ilmi, mihin aineistoon ja laskenta-, tutkimus- tai arviointimenetelmään annetut tiedot perustuvat. Hakijalla on oltava käytettävissään riittävä asiantuntemus hakemuksen laatimiseksi. Hyväksymispäätöksen muuttamista koskeva hakemus on tehtävä riittävän ajoissa, ennen kuin muutos on tarkoitus tehdä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös 406 §:ssä tarkoitetun lausuntoa ja ennakkotietoa koskevan asian vireille panemiseen Säteilyturvakeskuksessa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä työ- ja elinkeinoministeriölle tehtävän hakemuksen sisällöstä ja sen sähköisestä tekemisestä sekä hakemukseen liitettävistä selvityksistä ja tiedoista.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä Säteilyturvakeskukselle tehtävän hakemuksen sisällöstä ja sen sähköisestä tekemisestä sekä hakemukseen liitettävistä selvityksistä ja tiedoista.

422 §

Viranomaisharkinnan perusteet

Työ- ja elinkeinoministeriö ja Säteilyturvakeskus hyväksyvät hakemuksen, jos tässä laissa säädetyt ja sen nojalla määrätyt vaatimukset asiassa täytetään.

423 §

Päätös- ja lausuntoasioita koskevat hallintomenettelyt

Hyväksymispäätöksen muuttamisessa sekä päätöksen ja lausunnon peruuttamisessa noudatetaan soveltuvin osin samaa menettelyä kuin hyväksymispäätöstä tehtäessä ja lausuntoa annettaessa.

Hyväksymispäätöstä ja lausuntoja koskeviin asioihin sovelletaan lisäksi, mitä hallintolaissa säädetään asian käsittelystä sekä hallintopäätöksen ja muun asiakirjan tiedoksiannosta.

424 §

Tiedustelu luvanvaraisuudesta

Työ- ja elinkeinoministeriön antaa hakemuksen perusteella lausunnon siitä, onko hakemuksessa yksilöityyn toimintaan haettava lupa tai vaaditaanko siihen hyväksymistä, kun kyse on ydinlaitosta koskevasta lupa-asiasta taikka ministeriön toimivaltaan kuuluvasta ydinjätteitä tai ydinjätehuoltoa koskevasta hyväksymisestä.

Säteilyturvakeskus antaa muista kuin 1 momentissa tarkoitetuista asioista hakemuksen perusteella lausunnon siitä, onko hakemuksessa yksilöityyn toimintaan haettava lupa, vaaditaanko siihen hyväksymistä vai onko siitä tehtävä ilmoitus.

425 §

Ennakkoarviointi

Säteilyturvakeskus voi ydinlaitosta tai ydinaineen talteenottolaitosta koskevaa hanketta suunnittelevan hakemuksesta arvioida tämän laatimia laitosta ja sen sijaintipaikkaa koskevia suunnitelmia sekä antaa alustavia ohjeita siitä, mitä laitoksen turvallisuuden osalta sellaisissa suunnitelmissa olisi otettava huomioon ja vaaditaanko tämän lain mukaan Säteilyturvakeskuksen lausunto tai hyväksyminen tai näiden muuttamista.

426 §

Säteilyturvakeskuksen lausunnon tai ennakkotietoa koskevan päätöksen siirtäminen toiselle

Edellä 406 §:ssä tarkoitettu lausunto tai ennakkotietoa koskeva päätös voidaan siirtää tai käyttöoikeus siihen luovuttaa toiselle. Vastaanottajan on täytettävä vastaavat vaatimukset kuin lausunnon tai päätöksen hakijalta edellytetään sekä saatava käyttöönsä lausunnon tai päätöksen valmisteluun liittyvät merkitykselliset aineistot tai jäljennös niistä.

Sen, joka siirtää 1 momentissa tarkoitetun lausunnon tai päätöksen tai luovuttaa sitä koskevan käyttöoikeuden toiselle, on viipymättä ilmoitettava asiasta Säteilyturvakeskukselle. Ilmoituksessa on oltava selvitys siitä, miten 1 momentissa säädetyt edellytykset täytetään.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetuista merkityksellisistä aineistoista.

VIII OSA

Erinäiset säännökset

43 luku

Vaatimustenmukaisuuden arviointilaitokset

427 §

Tarkastuslaitosta, pätevöintielintä ja testauslaitosta koskevat vaatimukset

Tarkastuslaitoksella, testauslaitoksella ja pätevöintielimellä on oltava:
1) tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä varten riippumattomuus;
2) tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä varten riittävästi omaa ammattitaitoista ja riippumatonta henkilöstöä;
3) toiminnan edellyttämät menetelmät, laitteet ja välineet sekä laadunhallinta- ja muut järjestelmät; sekä
4) toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen riittävä vastuuvakuutus tai muu vastaava riittäväksi katsottava järjestely.

Jos tarkastuslaitoksen oikeudet tehdä tarkastuksia rajoitetaan yksinomaan tietyille käyttäjäryhmille (*omatarkastuslaitos*), edellytetään siltä lisäksi tunnistettavaa rakennetta. Omatarkastuslaitos ei saa luvanhaltijan organisaatiossa olla vastuussa tarkastamiensa laitteiden ja rakenteiden suunnittelusta, valmistuksesta, toimituksista, asennuksesta, käytöstä eikä huollosta, eikä se saa olla osallisena sellaisessa toiminnassa, joka vaikuttaisi sen arviointien puolueettomuuteen tai tarkastustoimien luotettavuuteen. Omatarkastuslaitokselta ei edellytetä 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua vastuuvakuutusta tai vastaavaa järjestelyä, jos vastuu tarkastuksista kuuluu organisaatiolle, jonka osa laitos on. Omatarkastuslaitokseen sovelletaan muutoin, mitä tässä laissa säädetään tarkastuslaitoksista.

Mitä 2 momentissa säädetään omatarkastuslaitoksesta, sovelletaan myös luvanhaltijan tai valmistajan omaan testauslaitokseen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä arviointilaitoksia koskevista vaatimuksista.

428 §

Tarkastuslaitoksen, pätevöintielimen ja testauslaitoksen hyväksyminen

Säteilyturvakeskus voi hyväksyä:
1) tarkastuslaitoksen hakemuksesta Suomessa rekisteröidyn tarkastuslaitoksen tai tällaisen osan;
2) luvanhaltijan hakemuksesta Suomessa rekisteröidyn pätevöintielimen tai tällaisen osan;
3) luvanhaltijan hakemuksesta yhteisön tai säätiön taikka tällaisen osan testauslaitokseksi.

Tarkastuslaitoksen, pätevöintielimen ja testauslaitoksen hyväksyminen edellyttää, että 427 §:ssä säädetyt edellytykset täytetään. Vaatimusten täyttymisestä on oltava osoituksena Turvallisuus- ja kemikaaliviraston akkreditointiyksikön antama todistus tai lausunto taikka se on osoitettava muulla tavalla, joka antaa siitä riittävän varmuuden edellytysten täyttymisestä.

Jos tarkastuslaitoksen tehtävänä on ydinlaitoksen rakennusteknisten rakenteiden suunnitelmien tarkastaminen, hyväksyminen edellyttää lisäksi, että tarkastuslaitoksella on toimeksianto- tai palvelussuhteessa rakentamislain 83 §:ssä säädetyt kelpoisuusvaatimukset täyttäviä henkilöitä.

429 §

Hyväksymistä koskeva päätös ja hyväksymismenettely

Hyväksymispäätöksessä määritetään tarkemmin tarkastuslaitoksen, pätevöintielimen tai testauslaitoksen tehtävät sekä annetaan toimintaa koskevat yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeelliset määräykset. Päätös voidaan antaa määräajaksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä menettelystä, jossa tarkastuslaitos, pätevöintielin ja testauslaitos hyväksytään, ja hyväksymisen edellytysten arvioinnista.

430 §

Tarkastuslaitoksen tehtävät

Säteilyturvakeskuksen hyväksymä tarkastuslaitos saa tarkastaa yksityiskohtaiset tekniset suunnitelmat ja hoitaa vaatimustenmukaisuuden arviointiin liittyvät tehtävät sen mukaan kuin 102–104 §:ssä säädetään sekä tehdä ydinlaitoksen rakenteiden ja laitteiden käyttöönottotarkastukset

sen mukaan kuin 108 §:ssä säädetään ja määräaikaistarkastukset sen mukaan kuin 137 §:ssä säädetään.

Omatarkastuslaitos saa tarkastaa vain sen luvanhaltijan organisaation rakenteita ja laitteita, jonka osa se on.

431 §

Pätevöintielimen tehtävät

Säteilyturvakeskuksen hyväksymä pätevöintielin saa pätevöidä tarkastusjärjestelmän, jota on käytettävä tiettyjen ydinvoimalaitoksen rakenteiden ja laitteiden ainetta rikkomattomassa tarkastuksessa 138 §:n mukaisesti.

432 §

Testauslaitoksen tehtävät

Säteilyturvakeskuksen hyväksymä testauslaitos saa tehdä:
1) pätevöidyt määräaikaistarkastukset 138 §:n mukaisesti;
2) ydinlaitoksen rakenteiden ja laitteiden laadunvalvontaan liittyviä ainetta rikkomattomia tarkastuksia 141 §:n 2 momentin mukaisesti.

Testauslaitos, joka on todettu päteväksi Turvallisuus- ja kemikaaliviraston akkreditointiyksikön antamalla todistuksella tai tähän rinnastettavalla tavalla, saa myös tehdä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja tarkastuksia.

Lisäksi muu kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettu testauslaitos saa tehdä 141 §:n 3 momentissa tarkoitettuja ydinlaitoksen rakenteiden ja laitteiden laadunvalvontaan liittyviä ainetta rikkomattomia tarkastuksia sen mukaan kuin yleisten vaatimusmäärittelyn hyväksymistä koskevassa päätöksessä tarkemmin määrätään.

Mitä 430 §:n 2 momentissa säädetään omatarkastuslaitoksista, sovelletaan myös luvanhaltijan tai valmistajan omaan testauslaitokseen.

433 §

Sertifiointilaitoksen tehtävät

Sertifiointilaitos, joka on todettu päteväksi Turvallisuus- ja kemikaaliviraston akkreditointiyksikön antamalla todistuksella tai lausunnolla taikka tähän rinnastettavalla tavalla, saa tyyppihyväksyä ja varmistaa ydinteknisen automaatiojärjestelmäalustan tyypinmukaisuuden 107 §:n mukaan.

434 §

Pätevöintilaitoksen tehtävät

Pätevöintilaitos, joka määritellään painelaitelain 2 §:n 27 kohdassa, saa pätevöidä ja hyväksyä pysyviä liitoksia ja ainetta rikkomatonta tarkastusta tekeviä henkilöitä sekä liitosmenetelmiä ja muiden rakennemateriaalien ominaisuuksiin vaikuttavia valmistusmenetelmiä 142 §:n 1 momentin mukaisesti. Lisäksi niitä saadaan tehdä sen mukaan kuin Säteilyturvakeskus on 142 §:n 2 momentin nojalla hyväksynyt.

435 §

Arviointilaitoksen yleiset velvollisuudet

Tarkastuslaitoksen, testauslaitoksen, pätevöintielimen ja sertifiointielimen tulee seurata tässä laissa tarkoitettujen tehtäviensä ja toimialansa sääntelyn kehittymistä. Niiden on lisäksi annettava Säteilyturvakeskukselle tiedot havaitsemistaan ydinlaitoksen turvallisuutta merkittävästi vaarantavista asioista.

Pätevöintilaitosta koskevista yleisistä vaatimuksista säädetään painelaitelain 37 §:ssä sekä yleisistä velvollisuuksista ja velvollisuudesta antaa tietoja painelaitelain 39 §:ssä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetusta tietojen antamisvelvollisuudesta.

436 §

Tarkastuslaitosta, pätevöintielintä ja testauslaitosta koskevat täydentävät velvollisuudet

Tarkastuslaitosten on Säteilyturvakeskuksen kanssa yhteistyössä huolehdittava toiminnan yhtenäisyydestä ja sen kehittämisestä. Tarkastuslaitoksen on myös vuosittain annettava Säteilyturvakeskukselle tiedoksi kertomus toiminnastaan tässä laissa säädettyjen tehtävien osalta.

Tarkastuslaitoksen on ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle muutoksesta, jos sillä voi olla vaikutusta 427 §:ssä säädettyjen edellytysten täyttymiseen. Vastaavasti luvanhaltijan on ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle hyväksyttyä testauslaitosta ja pätevöintielintä koskevasta muutoksesta.

437 §

Tarkastuslaitokseen sovellettava muu lainsäädäntö

Tarkastuslaitoksen on tässä laissa tarkoitettuja julkisia hallintotehtäviä hoitaessaan noudatettava, mitä tietosuojalaissa (1054/2018), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003), hallintolaissa ja kielilaissa säädetään.

Tarkastuslaitoksen henkilökunta toimii tässä laissa tarkoitettuja julkisia hallintotehtäviä hoitaessaan rikosoikeudellisella virkavastuulla. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

438 §

Tarkastuslaitoksen, pätevöintielimen ja testauslaitoksen hyväksymistä koskevan päätöksen muuttaminen ja peruuttaminen

Säteilyturvakeskus voi muuttaa tarkastuslaitoksen, testauslaitoksen ja pätevöintielimen hyväksymistä koskevassa päätöksessä määriteltyjä tehtäviä. Tällöin sovelletaan, mitä 427–429 §:ssä säädetään hyväksymisestä ja sen edellytyksistä sekä hyväksymistä koskevasta päätöksestä ja hyväksymismenettelystä. Säteilyturvakeskus voi myös muuttaa päätöstä, jos se on tarpeen sen varmistamiseksi, että 430–432 §:ssä tarkoitetut tehtävät suoritetaan asianmukaisesti. Tällöin sovelletaan, mitä 429 §:ssä säädetään hyväksymistä koskevasta päätöksestä ja hyväksymismenettelystä.

Säteilyturvakeskus voi peruuttaa tarkastuslaitoksen, testauslaitoksen ja pätevöintielimen hyväksymistä koskevan päätöksen, jos:
1) hakemuksessa tai sen liitteessä on annettu virheellisiä tai puutteellisia tietoja, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet päätökseen liittyvään harkintaan;
2) tarkastuslaitos, testauslaitos tai pätevöintielin ei täytä hyväksymisen edellytyksiä; tai
3) tarkastuslaitos, testauslaitos tai pätevöintielin on kirjallisesta huomautuksesta huolimatta toistuvasti tai olennaisesti laiminlyönyt tai rikkonut tässä laissa säädettyä velvollisuutta tai hyväksymispäätöstä ja toiminnassa esiintynyttä puutetta ei ole kohtuullisessa määräajassa korjattu.

44 Luku

Tietoturvallisuus, salassapito ja vaitiolovelvollisuus

439 §

Salassa pidettävän ja muun tietoaineiston tietoturvallisuus

Sen, jolla on lupa ydinenergian käyttöön ja näiden toimitus- ja alihankintaketjuun kuuluvan sekä muiden tässä laissa tarkoitettujen toiminnanharjoittajien on huolehdittava salassa pidettävään ja muuhun tietoaineistoon liittyvästä tietoturvallisuudesta niiden suojaustarpeen edellyttämällä tavalla. Ydinalan tietoaineistot on lisäksi suojattava turvajärjestelyillä sen mukaan kuin 24 §:ssä säädetään.

Toiminnanharjoittajan on huolehdittava siitä, että salassa pidettävä tietoaineisto tunnistetaan ja siihen sisältyvät salassa pidettävät tiedot merkitään asianmukaisella tavalla sekä estetään sivullisten pääsy salassa pidettävään tietoaineistoon.

Salassa pidettävää tietoaineistoa on säilytettävä ja käsiteltävä tiloissa tai tietojärjestelmissä, joissa asiakirjojen ja materiaalien sekä niihin sisältyvien tietojen suojaamisesta on mahdollista huolehtia siten, että niiden luottamuksellisuudesta, eheydestä ja saatavuudesta voidaan varmistua riittävällä tavalla. Salassa pidettävää tietoaineistoa luotaessa, kopioitaessa, siirrettäessä, jaettaessa, säilytettäessä, hävitettäessä tai muutoin käsiteltäessä sen suojaaminen on varmistettava riittävällä tavalla.

Säteilyturvakeskus voi antaa tarkempia teknisluonteisia määräyksiä salassa pidettävän ja muun tietoaineiston tietoturvallisuudesta.

440 §

Tietoaineistojen salassapito

Pysyvästi salassa pidettäviä tietoaineistoja ovat:
1) ydinalan tietoaineistot;
2) ydinlaitoksen turvallisuustoimintojen toteuttamiseen tarkoitettuja järjestelmiä, rakenteita ja laitteita koskevat sekä ydinaineen talteenottolaitoksen osalta kyseisiä järjestelmiä koskevat tietoaineistot siltä osin kuin ne sisältävät tietoja, joiden ilmaiseminen sivulliselle voi vaarantaa sellaisen laitoksen turvallisuuden ja laitosta koskee tässä laissa tarkoitettu lupa tai sen rakentamista koskeva lupahakemus on vireillä;
3) tässä laissa tarkoitettuja turvajärjestelyjä koskevat ja niiden toteuttamiseen vaikuttavat tietoaineistot, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna turvajärjestelyjen tarkoituksen toteutumista;
4) tässä laissa tarkoitetut valmiussuunnitelmat, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna valmiusjärjestelyjen tarkoituksen toteutumista;
5) ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetusta koskevat järjestelyt ja turvasuunnitelma, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna kuljetuksen turvallisuutta.

441 §

Oikeus salassa pidettävän tietoaineiston käsittelyyn

Se, jolla on lupa ydinenergian käyttöön tai joka valmistelee tällaista lupahakemusta, saa ottaa vastaan, pitää hallussa, valmistaa ja käsitellä salassa pidettävää tietoaineistoa siltä osin kuin se liittyy luvan mukaiseen toimintaan tai lupahakemuksen valmisteluun sekä luovuttaa sitä ainoastaan sellaiselle sen toimitus- ja alihankintaketjuun kuuluvalle, jonka tehtävien hoitamisen kannalta tietoaineisto on välttämätöntä.

Mitä 1 momentissa säädetään ydinenergian käyttöä koskevan luvan haltijasta tai tällaista lupahakemusta valmistelevasta, sovelletaan vastaavasti kuljetusta koskevan hyväksymisen haltijaan tai tällaista hyväksymishakemusta valmistelevaan sekä näiden toimitus- ja alihankintaketjuun kuuluviin toimijoihin.

Ydinalan tietoaineistoa saa kuitenkin ottaa vastaan, pitää hallussa, valmistaa ja käsitellä se, jonka tehtävien hoitamisen kannalta tietoaineisto on välttämätöntä. Ydinalan tietoaineiston hallussapitoon, luovutukseen, tuontiin tai siirtoon Suomeen on lisäksi oltava toimintalupa sen mukaan kuin 30 ja 31 §:ssä säädetään. Luvanhaltijan ja ydinaineen talteenottolaitoksen luvan haltijan oikeudesta ydinalan tietoaineiston hallussapitoon säädetään 43 §:ssä.

442 §

Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus sekä hyväksikäytön kielto

Salassa pidettävää tietoaineistoa saa käyttää vain sellaiseen tämän lain mukaiseen tarkoitukseen, jota varten se on laadittu, jollei jäljempänä muuta säädetä tai muusta lainsäädännöstä muuta johdu. Salassa pidettävää tietoaineistoa, sen kopiota tai tulostetta ei saa näyttää, luovuttaa tai muulla tavalla saattaa sivullisen nähtäväksi ilman tässä laissa säädettyä perustetta.

Se, joka on palvelussuhteessa 441 §:ssä tarkoitettuun toimijaan tai tämän toimitus- ja alihankintaketjuun kuuluvaan, ei saa paljastaa tietoaineiston salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan toimijan palveluksessa toimiessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta tämän lain mukaan on salassapitovelvollisuus.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu henkilö ei saa käyttää salassa pidettävää tietoaineistoa omaksi taikka toisen hyödyksi tai vahingoksi eikä paljastaa tällaista tietoaineistoa senkään jälkeen, kun toimeksianto- tai palvelussuhde on päättynyt.

Viranomaiseen palvelussuhteessa olevan ja viranomaisessa muutoin toimivan samoin kuin viranomaisen toimeksiannosta toimivan ja tämän palveluksessa olevan vaitiolovelvollisuudesta

ja hyväksikäytön kiellosta on voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

443 §

Salassapito- ja vaitiolovelvollisuutta koskevien säännösten soveltaminen suullisesti saatuihin tietoihin

Mitä 440–442 §:ssä säädetään salassa pidettävästä tietoaineistosta, sovelletaan myös tietoihin, jotka on saatu suullisesti tai voidaan saada havainnoimalla, jos tällaisia tietoja sisältävät asiakirjat olisivat salassa pidettäviä 440 §:n perusteella.

444 §

Tietojen luovuttaminen salassapitovelvollisuuden estämättä

Säteilyturvakeskus ja muut tässä laissa tarkoitetut toimivaltaiset viranomaiset saavat salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoidettaessa saatuja tietoja toisilleen tämän lain noudattamisen valvontaa varten sekä syyttäjälle, poliisille, rajavartiolaitokselle ja Tullille rikoksen ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi.

Säteilyturvakeskus saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa:
1) tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä hoidettaessa saatuja tietoja Euroopan komissiolle ja Kansainväliselle atomienergiajärjestölle Suomea sitovien ydinalan kansainvälisten sopimusten noudattamisen valvontaa varten;
2) kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (xx/2025) tarkoitetulle valvontaviranomaiselle, jonka toimialaan asian käsittely kuuluu, välttämättömät tiedot niiden tehtävien hoitamiseksi.

445 §

Suunnitteluperusteuhkaa koskevien tietojen luovuttaminen

Säteilyturvakeskus voi luovuttaa tässä laissa tarkoitettujen turvajärjestelyjen sekä ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen suunnittelun toteuttamiseksi tarpeelliset 147 §:n 2 momentissa tarkoitetut suunnitteluperusteuhkaa koskevat tiedot salassapitosäännösten estämättä sellaiselle, jolla on perusteltu tarve käyttää suunnitteluperusteuhkaa turvajärjestelyjen tai laitoksen suunnittelussa ja tiedon antamisen ei arvioida vaarantavan turvajärjestelyjen toteuttamista tai laitosten turvallisuutta.

Suunnitteluperusteuhkaa koskevia tietoja luovutettaessa Säteilyturvakeskuksen on varmistuttava tiedon riittävästä suojaamisesta ja siitä, että tietoja käsitteleville on tehty turvallisuusselvitys 371 §:ssä edellytetyllä tavalla.

446 §

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen neuvottelukuntien käyttöön

Säteilyturvakeskus voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa ydinturvallisuusneuvottelukunnalle sen tehtävien hoitamisessa välttämättömiä tietoja.

Säteilyturvakeskus ja ydinalan turvajärjestelyjen neuvottelukunnassa jäsenenä olevat viranomaiset voivat salassapitosäännösten estämättä luovuttaa mainitulle neuvottelukunnalle sen tehtävien hoitamisessa tarvittavia, omiin lakisääteisiin tehtäviinsä liittyviä välttämättömiä tietoja.

Neuvottelukunnan jäseneen ja kokoukseen osallistuvaan muuhun asiantuntijaan sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 23 §:ssä säädetään viranomaisen palveluksessa olevan vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta sekä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

45 Luku

Valvontamaksu ja muut maksut

447 §

Maksut

Tässä laissa tarkoitettujen viranomaisten suoritteiden maksullisuudesta säädetään valtion maksuperustelaissa (150/1992).

Sen lisäksi, mitä valtion maksuperustelaissa säädetään valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuudesta, Säteilyturvakeskus voi periä maksun:
1) laatimaansa valvontasuunnitelmaan perustuvista säännöllisistä tarkastuksista ja muista valvontatoimista;
2) tarkastuksista ja muista valvontatoimista 353 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa;
3) tarkastuksista ja muista valvontatoimista, jotka ovat tarpeen 361–363 §:ssä tarkoitetun päätöksen tai määräyksen noudattamisen valvomiseksi.

Säteilyturvakeskus voi käyttää maksujen perimisessä kuukausittaista laskutusta ja vuosittaista asiakaskohtaista tasauslaskutusta maksujen kustannusvastaavuuden varmistamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 3 momentissa tarkoitetusta maksujen perimisestä.

448 §

Valvontamaksun perusteet

Säteilyturvakeskus perii luvanhaltijoilta ja ydinlaitosta koskevan rakentamisluvan hakijoilta tämän lain ydinlaitoksia koskevista viranomaistoimista aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuotuisen valvontamaksun. Säteilyturvakeskus perii myös ydinaineen talteenottolaitosta koskevan luvan haltijalta ja tällaista laitosta koskevan rakentamisluvan hakijalta tämän lain mainittua laitosta koskevista viranomaistoimista aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuotuisen valvontamaksun.

Valvontamaksu muodostuu perusmaksusta ja lisämaksusta 449 §:n mukaisesti.

449 §

Valvontamaksun suuruus

Luvanhaltija, jolla on lupa ydinvoimalaitoksen rakentamiseen tai käyttöön, ja se, joka on hakenut lupaa tällaisen laitoksen rakentamiseen, on velvollinen suorittamaan perusmaksun 85,50 euroa kultakin luvassa tai lupahakemuksessa ilmoitetulta nimellislämpötehon megawatilta, kuitenkin enintään 48 000 euroa kunkin maksuvelvollisen osalta. Lisäksi luvanhaltijan on vuosittain suoritettava lisämaksu, joka on kultakin luvassa ilmoitetulta nimellislämpötehon megawatilta 42,75 euroa.

Luvanhaltija, jolla on lupa ydinpolttoaineen tuotantolaitoksen rakentamiseen tai käyttöön, tai se, jolla on lupa ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamiseen tai käyttöön, on velvollinen suorittamaan vuosittain perusmaksun 48 000 euroa ja lisämaksun 96 000 euroa. Se, joka on hakenut lupaa tällaisen laitoksen rakentamiseen, on velvollinen suorittamaan vuosittain perusmaksun 48 000 euroa.

Luvanhaltija, jolle on vahvistettu vastuumäärä, on velvollinen suorittamaan vuosittain vastuumäärään perustuvan lisämaksun, joka on edeltävälle kalenterivuodelle kohdistettu vastuumäärä kerrottuna 0,0135 prosentilla.

450 §

Valvontamaksuvelvollisuutta koskevat täydentävät säännökset

Edellä 449 §:ssä tarkoitettu perusmaksu on maksettava jokaiselta kalenterivuodelta, jolloin 1 päivänä tammikuuta 449 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu lupa on voimassa tai tällaista lupaa koskeva hakemus on vireillä.

Edellä 449 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetun lisämaksun suuruus määräytyy kunkin kalenterivuoden tammikuun 1 päivänä sen mukaan kuin luvanhaltijalla on tällöin voimassa oleva ydinvoimalaitosta tai ydinpolttoaineen tuotantolaitosta koskeva rakentamislupa tai käyttölupa taikka ydinaineen talteenottolaitoksen luvan haltijalla on tällöin voimassa laitosta koskeva rakentamislupa tai käyttölupa.

Edellä 449 §:n 3 momentissa tarkoitetun lisämaksun suuruus määräytyy kunkin kalenterivuoden tammikuun 1 päivänä, jos luvanhaltijalle on edelliselle kalenterivuodelle kohdistettu vastuumäärä.

451 §

Maksuvelvollisuuden päättyminen

Perusmaksua ja lisämaksua koskeva maksuvelvollisuus päättyy sen kalenterivuoden jälkeen, jolloin 449 §:n 1 tai 2 momentissa säädetty lupaa tai lupahakemusta koskeva edellytys ei enää täyty.

Vastuumäärään perustuva maksuvelvollisuus päättyy sen kalenterivuoden jälkeen, jolloin 449 §:n 3 momentissa säädetty vastuumäärä koskeva edellytys ei enää täyty.

Jos rakentamisluvan mukainen hanke jää toteuttamatta, maksuvelvollisuuden päättyminen edellyttää, että asiasta ilmoitetaan työ- ja elinkeinoministeriölle. Jos ilmoitus tehdään kesäkuun loppuun mennessä, maksuvelvollisuutta ei enää ole seuraavana kalenterivuonna.

452 §

Valvontamaksun määrääminen

Valvontamaksu määrätään kultakin kalenterivuodelta ja se erääntyy vuosittain maksettavaksi Säteilyturvakeskuksen määräämänä ajankohtana. Säteilyturvakeskus lähettää maksuvelvollisille maksupäätöksen valvontamaksusta viimeistään 21 päivää ennen eräpäivää. Maksuunpano voidaan toimittaa ilman, että maksuvelvolliselle varataan tilaisuus tulla kuulluksi. Päätös voidaan antaa tiedoksi hallintolain 59 §:ssä tarkoitettuna tavallisena tiedoksiantona.

453 §

Julkisten saatavien periminen

Julkisten saatavien perimisestä ilman tuomiota tai päätöstä sekä oikeudesta tehdä maksua koskeva perustevalitus säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Edellä 1 momentissa mainittua lakia sovelletaan myös ydinjätehuoltomaksuun ja muihin maksuihin, jotka luvanhaltija on tämän lain mukaan velvollinen suorittamaan Valtion ydinjätehuoltorahastolle.

454 §

Korko

Jos tässä laissa tarkoitettu maksu viivästyy, sille on maksettava korkolain (633/1982) 4 §:ssä säädetty viivästyskorko. Viivästyskoron sijasta Säteilyturvakeskus voi periä kymmenen euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jäisi tätä pienemmäksi.

Jos 448 §:ssä tarkoitettua valvontamaksua palautetaan oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalle maksulle maksetaan veronkantolain (11/2018) 38 §:ssä säädetty hyvityskorko maksun suorittamispäivää seuraavasta päivästä siihen päivään, jona palautettava määrä veloitetaan Säteilyturvakeskuksen tililtä. Hyvityskorko lasketaan päiväkohtaisesti todellisten kalenteripäivien mukaan.

46 Luku

Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

455 §

Muutoksenhaku

Tämän lain nojalla annettuun työ- ja elinkeinoministeriön, Säteilyturvakeskuksen, Valtion ydinjätehuoltorahaston, tarkastuslaitoksen ja pätevöintilaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

Muutoksenhausta valittamalla oikaisuvaatimuksesta tehtyyn päätökseen ja valtioneuvoston yleisistunnossa tehtyyn päätökseen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa. Muutoksenhakuun sovelletaan mainittua lakia vain, jollei Euratom-sopimuksesta muuta johdu. Ydinlaitoshanketta koskevaan valtioneuvoston tai työ- ja elinkeinoministeriön periaatepäätökseen ei kuitenkaan saa hakea muutosta valittamalla.

Muutoksenhaussa Valtion ydinjätehuoltorahaston päätökseen on rahaston ennen oikaisuvaatimuksen ratkaisemista tai vastineen antamista valitusasiassa pyydettävä lausunto työ- ja elinkeinoministeriöltä.

Valtion viranomaisen määräämään maksuun, johon sovelletaan valtion maksuperustelakia, haetaan kuitenkin muutosta siten kuin valtion maksuperustelaissa säädetään.

456 §

Valitusoikeus

Valitusoikeus on asianosaisella. Ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamislupaa, käyttölupaa ja käytöstäpoistolupaa koskevasta päätöksestä on valitusoikeus myös sillä, jonka etua tai oikeutta asia saattaa koskea.

Lisäksi valitusoikeus on:
1) ydinlaitoksen ja ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamislupaa koskevasta päätöksestä rekisteröidyllä yhdistyksellä tai säätiöllä, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät;
2) ydinteknisen laitoksen, ydinaineen talteenottolaitoksen ja maaperäloppusijoituslaitoksen rakentamislupaa koskevasta päätöksestä laitoksen sijaintikunnalla.

457 §

Päätöksen täytäntöönpano

Tämän lain 224, 226–228, 233, 235–237, 248, 249, 251, 262 ja 452 §:ssä tarkoitettua päätöstä on noudatettava lainvoimaa vailla olevana.

Päätöksen tehnyt voi viranomainen määrätä, että 361, 362 ja 364 §:ssä tarkoitettua päätöstä on noudatettava lainvoimaa vailla olevana.

Valtion ydinjätehuoltorahaston 265 §:ssä tarkoitetun päätöksen täytäntöönpanoon sovelletaan valtionavustuslain 35 §:ää.

458 §

Ydinlaitosta koskevan lupapäätöksen täytäntöönpano lainvoimaa vailla olevana

Ydinlaitosta koskevassa lupapäätöksessä voidaan määrätä, että toiminta voidaan aloittaa lupapäätöstä noudattaen ennen kuin lupapäätös on lainvoimainen. Hyväksyminen edellyttää, että:
1) hakija on esittänyt perustellun syy;
2) täytäntöönpano ei tee muutoksenhakua hyödyttömäksi;
3) hakija asettaa 227 §:n 2 momentissa tarkoitetun vakuuden niiden edunmenetysten tai kustannusten korvaamiseksi, joita lupapäätöksen kumoaminen tai muuttaminen voi aiheuttaa.

Lupapäätöksessä voidaan tarvittaessa määrätä täytäntöönpano lupapäätöstä suppeammaksi ja määrätä täytäntöönpanon aloitusajankohdasta.

Lupaviranomainen voi päätöksellään hyväksyä täytäntöönpanon 1 momentissa säädetyin edellytyksin valitusajan kuluessa tai 14 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä erikseen tehdystä hakemuksesta. Tällöin sovelletaan, mitä 310 §:n 3 ja 4 momentissa säädetään lupahakemuksesta, 311–313 §:ssä lupa-asian käsittelystä, 303 §:n 1 ja 3 momentissa lupapäätöksen sisällöstä ja 314 §:ssä lupapäätöksen antamisesta ja siitä tiedottamisesta. Lisäksi lupaviranomaisen on viipymättä toimitettava jäljennös päätöksestä asianomaiselle hallinto-oikeudelle ja muutosta hakeneille. Se, joka on valittanut asianomaisesta lupapäätöksestä, voi hallinto-oikeudessa vaatia määräyksen kumoamista tai muuttamista ilman, että hänen olisi siitä erikseen valitettava.

47 Luku

Kansallinen ohjelma ja kansainväliset vertaisarvioinnit

459 §

Ydinlaitosten turvallisuuden ja ydinjätehuollon kansallinen järjestelmä

Ydinlaitosten turvallisuutta koskevaan kansalliseen kehykseen kuuluu, mitä tässä laissa ja muualla säädetään ydinlaitosten turvallisuudesta ja sen noudattamisen valvonnasta sekä viranomaisista ja muista toiminnanharjoittajista. Tähän kehykseen eivät kuitenkaan kuulu mainitut asiat siltä osin kuin ne koskevat loppusijoituslaitosta taikka sellaisia muiden ydinjätteiden kuin käytetyn polttoaineen varastoja, jotka sijaitsevat muualla kuin laitosalueella.

Ydinjätehuollon kansalliseen kehykseen kuuluu, mitä tässä laissa ja muualla säädetään ydinjätehuoltoa toteuttavista ydinlaitoksista, ydinjätehuollosta ja sen kustannuksiin varautumisesta ja niiden noudattamisen valvonnasta sekä viranomaisista ja muista toiminnanharjoittajista.

Ydinlaitosten turvallisuuden ja ydinjätehuollon kansallinen järjestelmä muodostuu ydinlaitosten turvallisuutta koskevasta kansallisesta kehyksestä ja ydinjätehuoltoa koskevasta kansallisesta kehyksestä.

460 §

Ydinjätehuollon kansallinen ohjelma

Työ- ja elinkeinoministeriö laatii yhdessä Säteilyturvakeskuksen kanssa kansallisen ydinjätehuollon ohjelman. Ohjelmassa kuvataan ydinjätehuollon kansallinen toimintapolitiikka, yleiset tavoitteet ja periaatteet, ydinjätteiden määrät, sijaintipaikat sekä arvio ydinjätehuollon kustannuksista ja aikataulusta. Kansallinen ydinjätehuollon ohjelma on laadittava yhteistyössä säteilylain 87 §:ssä tarkoitetun radioaktiivisten jätteiden jätehuollon kansallisen ohjelman valmistelun kanssa.

Kansallista ydinjätehuollon ohjelmaa laadittaessa yleisölle on varattava tilaisuus esittää mielipiteensä. Työ- ja elinkeinoministeriön on tiedotettava ohjelman laatimisen käynnistymisestä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kansallisen ydinjätehuollon ohjelman sisällöstä.

461 §

Itsearvioinnit

Työ- ja elinkeinoministeriön huolehtii siitä, että kansallinen itsearviointi suoritetaan:
1) joka kymmenes vuosi:
a) ydinlaitosten turvallisuutta koskevasta kansallisesta kehyksestä ja sääntelykokonaisuudesta;
b) ydinjätehuoltoa koskevasta kansallisesta kehyksestä ja sääntelykokonaisuudesta;
c) ydinjätehuollon kansallisesta ohjelmasta ja sen toteuttamisesta;
2) joka kuudes vuosi 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun kehykseen kuuluvien ydinlaitosten turvallisuutta koskevasta erityisaiheesta;
3) kun tapahtuu sellainen onnettomuus, jonka seuraukset ovat merkittäviä ydinlaitosten turvallisuuden kannalta.

Säteilyturvakeskus huolehtii itsearvioinnista joka kuudes vuosi 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun kehykseen kuuluvien ydinlaitosten turvallisuutta koskevasta erityisaiheesta.

462 §

Kansainväliset vertaisarvioinnit

Työ- ja elinkeinoministeriön on pyydettävä kansainvälinen vertaisarviointi:
1) joka kymmenes vuosi:
a) ydinlaitosten turvallisuutta koskevasta kansallisesta kehyksestä;
b) ydinjätehuoltoa koskevasta kansallisesta kehyksestä;
c) ydinjätehuoltoa koskevasta kansallisesta ohjelmasta;
2) joka kuudes vuosi ydinlaitosten turvallisuuteen liittyvästä erityisaiheesta;
3) kun tapahtuu sellainen onnettomuus, jonka seuraukset ovat merkittäviä ydinlaitosten turvallisuuden kannalta.

463 §

Ydinjätehuollon kansallisen ohjelman päivittäminen

Ydinjätehuollon kansallinen ohjelma on tarvittaessa päivitettävä kansallisen itsearvioinnin ja kansainvälisen vertaisarvioinnin tulosten perusteella sekä muutoinkin, kun ydinjätehuollossa tapahtuu merkittäviä muutoksia.

OSA IX

LOPPUSÄÄNNÖKSET

48 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

464 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan x päivänä kuuta 20 .

465 §

Kumoamissäännös

Tällä lailla kumotaan ydinenergialaki (990/1987), jäljempänä *kumottava laki*.

Jos muissa laeissa ja niiden nojalla annetuissa säännöksissä viitataan kumottavaan lakiin, viittaus koskee tämän lain voimaantulon jälkeen tätä lakia. Jos muissa laeissa ja niiden nojalla annetuissa säännöksissä viitataan kumottavassa laissa tarkoitettuun ydinjätteeseen tai ydinjätehuoltomaksuun, viittaus koskee tämän lain voimaantulon jälkeen tässä laissa tarkoitettua ydinjätettä ja ydinjätehuoltomaksua.

466 §

Vireillä olevat asiat

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat käsitellään ja ratkaistaan noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Jos muutoksenhakutuomioistuin tämän lain voimaan tultua kumoaa päätöksen, johon on sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä, ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään ja ratkaistaan tämän lain säännösten mukaisesti.

467 §

Eräiden vireillä olevien lupa-asioiden käsittely ja ratkaiseminen

Jos kumottavan lain nojalla voimaan jätetyn valtioneuvoston periaatepäätöksen perusteella haetaan tämän lain mukaista ydinlaitoksen rakentamislupaa, hakemuksen vireilletuloon sovelletaan, mitä tämän lain 299 §:n 1, 3, 7 ja 8 kohdassa säädetään.

Kumottavan lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua toimintaa koskeva lupahakemus käsitellään ja ratkaistaan noudattaen tämän lain ydinaineen talteenottolaitoksen rakentamislupaa koskevia säännöksiä, jos hakemuksessa toiminta vastaa tässä laissa säädetyn ydinaineen talteenottolaitoksen toimintaa. Lupahakemus siirtyy tämän lain voimaan tullessa Säteilyturvakeskukseen.

Kumottavan lain 2 §:n 1 momentin 4 a kohdassa tarkoitettua toimintaa koskeva lupahakemus käsitellään ja ratkaistaan noudattaen tämän lain maaperäloppusijoituslaitoksen rakentamislupaa koskevia säännöksiä. Kumottavan lain mukainen kuljetuslupaa koskeva hakemus käsitellään ja ratkaistaan noudattaen tämän lain ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksen hyväksymistä koskevia säännöksiä.

468 §

Ennen lain voimaan tuloa annetut lupapäätökset ja muut päätökset

Kumottavan lain nojalla annetut ydinlaitoksia, ydinjätehuoltoa ja sen kustannuksiin varautumista sekä muuta ydinenergian käyttöä koskeva lupa- ja muut päätökset jäävät voimaan päätöksen mukaisesti, jollei jäljempänä toisin säädetä.

469 §

Luvanvaraisuuden lakkaaminen

Jos toiminta ei enää tämän lain mukaan edellytä lupaa tai hyväksymistä, raukeaa kumottavan lain nojalla annettu lupa tai hyväksyminen tämän lain voimaan tullessa. Jos tällaista toimintaa koskeva hakemus on vireillä, sen käsittely jää sillensä.

470 §

Ydinlaitoksia koskeva yleinen siirtymäsäännös

Ydinlaitos, jota koskeva rakentamislupa tai käyttölupa on voimassa tämän lain tullessa voimaan, sekä sen organisaatio ja johtaminen on saatava tämän lain mukaiseksi viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2032, jollei jäljempänä muuta säädetä. Jos luvassa annettu määräys on ristiriidassa tämän lain säännösten kanssa, sovelletaan tätä lakia. Kumottavan lain 7 r §:n 3 momentin nojalla tehty päätös, jolla on hyväksytty poikkeus lain nojalla määrättyjen yksityiskohtaisten vaatimusten noudattamisesta, on voimassa mainittuun päivään, jollei päätöksen mukaan sen voimassaolo pääty aiemmin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen ydinlaitosten järjestelmille, rakenteille, laitteille ja tietoaineistolle ei edellytetä tässä laissa säädettyä Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä, jos sisällöltään vastaava hyväksyminen on voimassa tämän lain tullessa voimaan.

Ennen tämän lain voimaan tuloa ydinlaitoksessa käyttöön otettuun ydinteknisen rakenteeseen ja mekaaniseen laitteeseen, joka täyttää kumottavan lain vaatimukset, ei sovelleta 105 §:ää.

471 §

Ydinaineen talteenottolaitosta koskeva yleinen siirtymäsäännös

Kaivos- ja malminrikastustoimintaan, jota koskeva kumottavan lain 21 §:n nojalla annettu lupa on voimassa tämän lain tullessa voimaan, sovelletaan tämän lain ydinaineen talteenottolaitosta koskevia säännöksiä. Jos luvassa annettu määräys on ristiriidassa tämän lain säännösten kanssa, sovelletaan tätä lakia. Toiminta on saatava tämän lain mukaiseksi viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2032, jollei jäljempänä muuta säädetä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun laitoksen tietoaineistolle ei edellytetä tässä laissa säädettyä Säteilyturvakeskuksen hyväksymistä, jos sisällöltään vastaava hyväksyminen on voimassa tämän lain tullessa voimaan.

Säteilyturvakeskuksen on viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2027 vaadittava 1 momentissa tarkoitetun luvan haltijalta tämän lain mukainen ydinaineen talteenottolaitosta koskeva vakuus ja annettava enintään vuoden pituinen määräaika vakuuden asettamiselle. Vakuuden määräämistä koskevaa päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakutuomioistuin toisin määrää.

472 §

Säännöllistä tietojen toimittamista koskeva suunnitelma

Edellä 470 ja 471 §:ssä tarkoitetun luvan haltijan on haettava 373 §:n 2 momentissa tarkoitetun säännöllistä tietojen toimittamista koskevan suunnitelman hyväksymistä Säteilyturvakeskukselta viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2028.

473 §

Lupapäätöksen ja muun päätöksen muuttaminen, peruuttaminen ja siirtäminen

Kumottavan lain nojalla annettuun toimintalupaan, ydinmateriaalivalvonnan alaan kuuluvan yksityisoikeudellisen sopimuksen tekemistä koskevaan lupaan, ydinlaitosta ja kaivos- ja malminrikastustoimintaa koskevaan lupaan sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään asianomaisen luvan muuttamisesta ja peruuttamisesta. Kumottavan lain nojalla annettuun ydinlaitosta ja kaivos- ja malminrikastustoimintaan koskevaan lupaan sovelletaan myös, mitä tässä laissa säädetään asianomaisen luvan siirtämisestä.

Kumottavan lain nojalla annetun Säteilyturvakeskuksen hyväksymispäätökseen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään Säteilyturvakeskuksen hyväksymispäätöksen muuttamisesta ja peruuttamisesta.

474 §

Ydinlaitoksen käyttöluvan voimassaolon jatkaminen

Kumottavan lain nojalla annettuun ydinlaitoksen käyttölupaan ja 471 §:ssä tarkoitettuun lupaan sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään käyttöluvan voimassaolon jatkamisesta. Tällöin lupaharkinnassa otetaan huomioon myös kumottavan lain taikka sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten laiminlyönti.

475 §

Valvonta, hallintopakko ja seuraamukset

Tämän lain 35 luvun säännöksiä valvonnasta ja hallintopakosta sekä 38 luvun säännöksiä seuraamuksista sovelletaan myös sellaiseen ydinenergian käyttöön, jota varten on myönnetty lupa tai joka on aloitettu ennen tämän lain voimaantuloa.

476 §

Säteilylain mukaista turvallisuuslupaa koskeva siirtymäsäännös

Jos ydinaineisiin liittyvän toiminnan säteilyturvallisuuden varmistamiseksi vaaditaan tämän lain perustella säteilylaissa tarkoitettua turvallisuuslupaa, on sitä haettava viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2029. Turvallisuuslupa on kuitenkin oltava voimassa ennen kumottavan lain nojalla annetun toimintaluvan voimassaolon päättymistä.

477 §

Ydinjätehuollon kustannuksiin varautumista koskevat siirtymäsäännökset

Luvanhaltijan on toimitettava:
1) työ- ja elinkeinoministeriölle tämän lain mukainen ydinjätehuoltosuunnitelma kolmen vuoden kuluessa edellisen suunnitelman toimittamisesta ja vastuumäärän arviointia varten tämän lain 222 §:ssä tarkoitetut tiedot kolmen vuoden kuluessa edellisten tietojen toimittamisesta;
2) Säteilyturvakeskukselle tämän lain mukainen käytöstäpoistosuunnitelma kuuden vuoden kuluessa edellisen suunnitelman toimittamisesta.

Kumottavan lain 44 ja 45 §:n mukaiset vakuudet siirtyvän tämän lain 227 §:ssä tarkoitetuiksi vakuuksiksi.

478 §

Valtion ydinjätehuoltorahaston sijoitustoimintaa koskevat siirtymäsäännökset

Kumottavan lain 52 a §:n 1 momentin nojalla tehdyt lainasopimukset jäävät voimaan laina-ajan loppuun lainasopimuksessa tarkemmin sovitun mukaisesti. Kun vuonna 2029 päätetään tämän lain 243 §:n nojalla lainan myöntämisestä, laina-aika saa olla enintään 38 kuukautta.

Kumottavan lain 52 c §:n 1 momentin mukaiset vakuudet siirtyvät tämän lain 248 §:ssä tarkoitetuiksi vakuuksiksi, kumottavan lain 52 c §:n 2 momentin mukaiset vakuudet siirtyvät tämän lain 251 §:n 1 momentin mukaisiksi vakuuksiksi, kumottavan lain 52 c §:n 3 momentin mukaiset vakuudet siirtyvät tämän lain 251 §:n 2 momentin mukaisiksi vakuuksiksi ja kumottavan lain 52 c §:n 4 momentin mukaiset vakuudet siirtyvät tämän lain 249 §:n mukaisiksi vakuuksiksi.

Valtion ydinjätehuoltorahaston sijoitusten vähimmäisosuuksien varmistamista koskevaa tämän lain 247 §:ää sovelletaan ensimmäisen kerran vuonna 2029.

479 §

Valtion ydinjätehuoltorahastoa koskevat täydentävät siirtymäsäännökset

Kumottavan lain nojalla nimitetty Valtion ydinjätehuoltorahaston johtokunta ja sijoitusneuvottelukunta jatkavat toimikautensa loppuun, samoin asetetut tilintarkastajat.

Kumottavan lain 53 c §:ssä tarkoitettu Valtion ydinjätehuoltorahaston erillisvarallisuus siirtyy tämän lain 264 §:ssä tarkoitetuksi Valtion ydinjätehuoltorahaston tutkimusrahaston varallisuudeksi.

480 §

Säteilyturvakeskuksen suoritteiden maksullisuutta ja valvontamaksua koskeva siirtymäsäännös

Säteilyturvakeskuksen suoritteiden maksullisuuteen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä 31 päivään joulukuuta 2028. Säteilyturvakeskuksen suoritteiden maksullisuutta ja valvontamaksua koskevia 45 luvun säännöksiä sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2029.

481 §

Neuvottelukuntia koskeva siirtymäsäännös

Kumottavan lain 53 §:n nojalla asetetut neuvottelukunnat jatkavat toimikautensa loppuun.

2.

Laki

säteilylain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan säteilylain (859/2018) 3 §:n 1 momentti, 72 §:n 1 momentti, 80 §:n 3 momentti, 83 §:n 2 momentti, 84 §:n 1 momentti, 86 §, 127 §:n 4 ja 6 momentti, 128 § ja 185 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisena kuin niistä on 84 §:n 1 momentti laissa 1165/2022, sekä

lisätään 2 §:ään uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, uusi 4 a § ja 81 §:ään uusi 2 momentti, seuraavasti:

2 §

Soveltamisala ja sen rajaukset

— —

Lisäksi tätä lakia sovelletaan fuusioreaktorin kokeelliseen käyttöön.

— —

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Tämän lain soveltamisesta ydinenergialaissa (/20) tarkoitettuun ydinenergian käyttöön säädetään ydinenergialaissa.

— —

4 a §

Säteilylain soveltaminen fuusioreaktion kokeelliseen käyttöön

Fuusioreaktorin kokeelliseen käyttöön sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään säteilyn käytöstä, ja siinä käytettäviin tai syntyviin radioaktiivisiin aineisiin sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään säteilylähteistä.

72 §

Luovuttajan, vastaanottajan ja kuljetuksen suorittajan velvollisuudet

Säteilylähteen, jonka hallussapito edellyttää turvallisuuslupaa, saa luovuttaa vain sellaiselle toiminnanharjoittajalle, jolla on tarvittava turvallisuuslupa. Luovuttajan on varmistuttava siitä, että vastaanottajalla on tarvittava turvallisuuslupa. Lisäksi ydinenergialain 28 §:ssä tarkoitetun ydinaineen saa luovuttaa mainitussa laissa tarkoitetulle luvanhaltijalle käytettäväksi ydinlaitosta koskevassa luvassa tarkoitetussa toiminnassa.

— —

80 §

Toissijainen huolehtimisvelvollisuus

— —

Jos ei ole toiminnanharjoittajaa, jonka toimialaan kuuluu radioaktiivisten jätteiden vaarattomaksi tekeminen tai toiminnanharjoittaja ei voi ilman kohtuuttomia kustannuksia palauttaa käytöstä poistettua säteilylähdettä valmistajalle tai toimittajalle tai luovuttaa sitä muulle toimijalle, valtio huolehtii hakemuksesta radioaktiivisten jätteiden vaarattomaksi tekemisestä.

— —

81 §

Eräiden säännösten soveltaminen radioaktiivisiin jätteisiin

— —

Turvallisuuslupaa ei vaadita ydinenergialaissa tarkoitetulta luvanhaltijalta, jolle luovutetaan radioaktiivista jätettä käsiteltäväksi, varastoitavaksi tai loppusijoitettavaksi, siltä osin kuin mainittu toiminta on sallittua ydinlaitosta koskevassa luvassa.

83 §

Säteilylähteiden ja käyttötilojen käytöstä poistaminen

— —

Toiminnanharjoittajan on poistettava tarpeettomaksi käyneet turvallisuuslupaa edellyttävät radioaktiivista ainetta sisältävät säteilylähteet palauttamalla ne valmistajalle tai toimittajalle taikka luovuttamalla ne muulle toiminnanharjoittajalle, jolla on asianmukainen turvallisuuslupa. Tarpeeton säteilylähde ja muut tässä laissa tarkoitetut radioaktiiviset jätteet saadaan luovuttaa myös ydinenergialaissa tarkoitetulle luvanhaltijalle sen mukaan kuin siitä ydinenergialaissa säädetään. Lähde voidaan kuitenkin varastoida palauttamatta tai luovuttamatta sitä, jos lähteen puoliintumisaika ja aktiivisuus on sellainen, että se voidaan vanhentaa turvallisesti.

— —

84 §

Uudelleenkäytön, kierrättämisen, hyödyntämisen ja loppukäsittelyn edellytykset

Säteilytoiminnasta peräisin olevaa jätettä ja muuta materiaalia sekä 78 §:n 3 momentissa tarkoitettua jätettä saa sen radioaktiivisuuden estämättä uudelleen käyttää, kierrättää, hyödyntää ja loppukäsitellä noudattaen jätelakia, jos siinä olevan radioaktiivisen aineen määrä ei ole 85 §:n 2 momentin mukaista vapauttamisrajaa suurempi. Lisäksi edellytetään, että jäte ei sisällä sellaisia ydinaineita, joihin sovelletaan ydinenergialakia.

— —

86 §

Orvot lähteet

Toimintaan, jossa kierrätysmetalleja käsitellään tai varastoidaan vähintään 100 000 tonnia vuodessa, on oltava turvallisuuslupa.

Toiminnassa, jossa kierrätysmetallia käsitellään tai varastoidaan vähintään 20 000 tonnia vuodessa, on varauduttava huolehtimaan työntekijöiden ja väestön säteilysuojelusta. Säteilysuojelun suunnittelussa, toteutuksessa ja seurannassa on käytettävä säteilyturvallisuusasiantuntijaa 32 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla.

Kierrätysmetallia käsittelevän tai varastoivan toimijan on välittömästi ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle, jos sillä on epäilys tai tieto orvon lähteen löytymisestä, sulattamisesta tai sen aiheuttamasta merkittävästä kontaminaatiosta.

Edellä 3 momentissa tarkoitetun tapahtuman seurauksena kontaminoituneisiin tuotteisiin, jätteisiin ja muihin materiaaleihin sovelletaan 84 §:ää.

127 §

Päästöt ja niiden raja-arvot

— —

Toiminnanharjoittajan on toimitettava Säteilyturvakeskukselle säännöllisesti tietoja 2 momentin nojalla myönnetyssä luvassa tarkoitetuista päästöistä ja niiden seurannasta. Päästörajaa suuremmasta päästöstä on viipymättä ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle.

— —

Säteilyturvakeskus antaa tarkemmat määräykset Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanemiseksi vähäisten päästöjen yleisistä raja-arvoista sekä tarkemmat teknisluonteiset määräykset päästöjä ja niiden seurantaa koskevasta suunnitelmasta, päästöjen seurannasta ja kirjanpidosta sekä tietojen toimittamisesta ja päästörajaa suuremmasta päästöstä ilmoittamisesta.

128 §

Väestön altistuksen seuranta

Turvallisuuslupaa edellyttävässä toiminnassa toiminnanharjoittajan on seurattava säännöllisiin arviointeihin ja tarvittaessa mittauksiin perustuen väestön altistusta, jos se on suurempi kuin yksi kolmasosa kyseistä toimintaa koskevasta annosrajoituksesta säteilyaltistusta rajoittavista toimenpiteistä huolimatta.

Toiminnanharjoittajan on pidettävä kirjaa väestön altistuksen seurantaan liittyvien mittausten tuloksista, tehdyistä arvioinneista ja arvioiduista väestön annoksista sekä toimitettava Säteilyturvakeskukselle säännöllisesti tietoja niistä. Toiminnanharjoittajan on ilmoitettava viipymättä Säteilyturvakeskukselle, jos seuranta osoittaa, että väestön altistus voi olla annosrajoitusta suurempi tai suurempi kuin jokin väestön altistuksen seurantaa koskeva Säteilyturvakeskuksen asettama toimintaraja tai jokin väestön altistuksen seurantaa koskeva Säteilyturvakeskuksen asettama ehto ei toteudu.

Jos väestön altistusta on seurattava päästöjen vuoksi, toiminnanharjoittajan on ennen toiminnan aloittamista tehtävä ympäristön radioaktiivisuuden perustilaselvitys, jossa säteilymittauksin ja radioaktiivisten aineiden määrityksin selvitetään toimintaa edeltävä ympäristön radioaktiivisuuden lähtötilanne.

Säteilyturvakeskus antaa tarkemmat teknisluonteiset määräykset 1 momentissa tarkoitetun seurannan järjestämisestä, 2 momentissa tarkoitetusta kirjanpidosta ja ilmoittamisesta sekä radioaktiivisuuden perustilaselvityksen tekemisestä.

185 §

Säteilyrikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

— —

5) luovuttaa 72 §:n 1 momentin vastaisesti säteilylähteen sille, jolla ei ole toimintaan tarvittavaa turvallisuuslupaa tai ydinenergialain nojalla edellytettyä lupaa,

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

3.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 17 luvun 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1087/2015, sekä 34 luvun 4 §:n 1 momentin 4 kohta ja 44 luvun 10 §, sellaisena kuin ne ovat laissa 400/2002, seuraavasti:

17 luku

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

6 §

Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen

— —

Järjestystä ylläpitävällä henkilöllä tarkoitetaan tässä pykälässä:

1) järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä annetussa laissa (472/1977) tarkoitettua kuljettajaa, häneen rinnastettavaa henkilöä taikka heitä kuljettajan tai häneen rinnastettavan henkilön pyynnöstä avustavaa matkustajaa;

2) joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetussa laissa (469/1979) tarkoitettua matkalippujen tarkastajaa ja tarkastuksessa apuna olevaa järjestyksenvalvojaa;

3) yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) tarkoitettua vartijaa ja järjestyksenvalvojaa; sekä

4) ydinenergialaissa (/) tarkoitettua turvahenkilöä.

34 luku

Yleisvaarallisista rikoksista

504

4 §

Terveyden vaarantaminen

Joka

— —

4) harjoittaa ydinenergian käyttöä ydinenergialain vastaisesti tai

— —

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen tai terveyden vaaraa, on tuomittava *terveyden vaarantamisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

— —

44 luku

Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista

10 §

Ydinenergian käyttörikos

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

1) ilman ydinenergialaissa edellytettyä lupaa tai lupaa koskevassa päätöksessä annettujen määräysten vastaisesti käyttää ydinvoimalaitosta,

2) muutoin kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ilman mainitussa laissa edellytettyä lupaa tai lupaa koskevassa päätöksessä annettujen määräysten vastaisesti rakentaa ydinlaitoksen tai ydinaineen talteenottolaitoksen, ottaa sen käyttöön, käyttää sitä tai poistaa sen käytöstä siten, että toiminta on omiaan aiheuttamaan vaaraa ihmisille tai ympäristölle tai toisen omaisuudelle,

3) ilman mainitussa laissa edellytettyä hyväksymistä tai hyväksymistä koskevassa päätöksessä annettujen määräysten vastaisesti kuljettaa ydinaineita tai ydinjätteitä,

4) jättää noudattamatta ydinlaitoksen, ydinaineen talteenottolaitoksen, ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetuksen taikka ydinjätteiden käsittelyn, varastoinnin tai loppusijoituksen turvallisuutta koskevia ydinenergialain taikka sen nojalla annettuja säännöksiä, kieltoja tai määräyksiä siten, että toiminta on omiaan aiheuttamaan vaaraa ihmisille tai ympäristölle tai toisen omaisuudelle,

5) jättää noudattamatta mainitun lain mukaista ydinjätehuoltoon liittyvää huolehtimisvelvollisuutta tai kustannuksiin varautumisvelvollisuutta siten, että teko on omiaan aiheuttamaan muuta kuin vähäistä haittaa ydinjätehuollon toteuttamiselle tai sen kustannuksiin varautumiselle,

6) ilman mainitussa laissa edellytettyä lupaa tai lupaa koskevassa päätöksessä annettujen määräysten vastaisesti harjoittaa ydinenergian käyttöä siten, että teko on omiaan aiheuttamaan muuta kuin vähäistä haittaa Suomea sitovissa ydinalan kansainvälisissä sopimuksissa edellytetylle ydinenergian käytön valvonnalle,

7) laiminlyö mainitussa laissa edellytetyn ydinvastuulain (484/1972) mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden järjestämisen,

8) muusta kuin turvallisuuden varmistamiseksi pakottavasta syystä tai ydinenergialaissa säädetystä erityisestä perusteesta estää tai haittaa ydinenergian käytön valvontaa varten asennetun laitteen toimintaa,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *ydinenergian käyttörikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

painelaitelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:
muutetaan painelaitelain (1144/2016) 1 §:n 4 momentti,
lisätään 2 §:ään lailla 797/2017 kumotun 4 kohdan tilalle uusi 4 kohta ja uusi 4 a kohta, sellaisena kuin 2 § on osittain muutettuna laeilla 797/2017 ja 254/2022, 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 254/2022, uusi 7 momentti, 4 §:ään uusi 4 momentti, uusi 95 a § ja uusi 13 a luku seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

— —

Tämän lain soveltamisesta ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetuksessa käytettäviin painelaitteisiin säädetään 12 luvussa ja ydinlaitosten painelaitteisiin 13 a luvussa.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

— —

4) *ydinteknisellä painelaitteella* painelaitetta, joka on suunniteltu tai asennettu ydinenergialaissa (/) tarkoitettuun ydinlaitokseen ja jonka toimintahäiriö voi aiheuttaa radioaktiivisen päästön;

4 a) *ydinlaitoksen painelaitteella* ydinteknistä painelaitetta ja muuta ydinlaitokseen suunniteltua tai asennettua painelaitetta;

— —

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

— —

Ydinlaitosten painelaitteista säädetään lisäksi ydinenergialaissa.

4 §

Valvontaviranomainen

— —

Ydinlaitosten painelaitteiden sekä ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetukseen tarkoitettujen painelaitteiden osalta tämän lain noudattamista valvoo Säteilyturvakeskus.

12 luku

Kuljetettavan painelaitteen käyttö

95 a §

Ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen käytettävä painelaite

Säteilyturvakeskus hoitaa tarkastuslaitokselle 88 §:n 3 ja 4 momentissa säädetyt tehtävät, kun painelaitetta käytetään ydinenergialaissa tarkoitetun ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen. Säteilyturvakeskus voi hyväksyä tarkastuslaitoksen hoitamaan mainittuja tehtäviä, kun painelaitteessa kuljetetaan muita kuin ydinenergialain 45 §:n 1 momentissa tarkoitettuja ydinaineita tai ydinjätteitä. Tarkastuslaitoksen hyväksymiseen sovelletaan muutoin, mitä siitä tässä laissa säädetään.

Ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetukseen käytettävään painelaitteeseen ei sovelleta, mitä 88 §:n 5 momentissa säädetään.

13 a luku

Ydinlaitoksen painelaitteet

97 b §

Lain soveltaminen ydinlaitosten painelaitteisiin

Ydinlaitosten painelaitteisiin sovelletaan tätä lakia.

Ydinlaitosten painelaitteisiin ei kuitenkaan sovelleta 44–50, 73, 74 eikä 107 §:ää.

Ydinteknisiin painelaitteisiin ei myöskään sovelleta 8 §:ää, 16 §:n 2–5 momenttia eikä 17, 21, 23, 28, 30–35, 38, 40, 41 tai 43 §:ää, ja niihin sovelletaan 36, 37 ja 39 §:ää kuitenkin siltä osin kuin pykälissä säädetään pätevöintilaitoksesta. Ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta merkittäviin ydinteknisiin painelaitteisiin ei myöskään sovelleta 27 §:ää.

97 c §

Ydinlaitosten painelaitteiden tarkastaminen

Ydinlaitosten painelaitteille tehdään käyttöönottotarkastus, johon sovelletaan, mitä 51–53 ja 55 §:ssä säädetään ensimmäisestä määräaikaistarkastuksesta. Rekisteröintiä koskeva ilmoitus on kuitenkin aina tehtävä Säteilyturvakeskukselle. Tarkastuksessa ydinlaitosten painelaitteisiin ei merkitä rekisterinumeroa eikä määräaikaistarkastuksen seuraavaa ajankohtaa.

Säteilyturvakeskus tai Säteilyturvakeskuksen hyväksymä tarkastuslaitos tekee tässä laissa tarkoitetut tarkastuksen sen mukaan kuin ydinenergialaissa säädetään.

97 d §

Säteilyturvakeskuksen painelaiterekisteri

Säteilyturvakeskus pitää yllä rekisteriä ydinlaitoksen painelaitteista, jotka 51 §:n mukaan on rekisteröitävä. Säteilyturvakeskus vastaa 77 §:n 1 momentissa tarkoitetuista rekisteriin liittyvistä tehtävistä. Säteilyturvakeskuksen rekisteriin merkitään 77 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot lukuun ottamatta rekisterinumeroa.

97 e §

Ydinenergialaissa tarkoitetun luvanhaltijan vastuu

Ydinenergialaissa tarkoitettu luvanhaltija vastaa ydinlaitosten painelaitteiden osalta tässä laissa säädetyistä omistajan ja haltijan velvollisuuksista.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

5.

Laki

kaivoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:
kumotaan kaivoslain (621/2011) 43 § ja
muutetaan 3 §, sellaisena kuin se on laissa 796/2023, 33 §:n 1 ja 2 momentti, 73 §:n 1 momentti ja 147 §:n 2 momentti seuraavasti:

3 §

Lain suhde muuhun lainsäädäntöön

Lupa- tai muun asian ratkaisemisesta ja muutoin tämän lain mukaan toimimisesta säädetään tämän lain lisäksi luonnonsuojelulaissa (9/2023), ympäristönsuojelulaissa (527/2014), erämaalaissa (62/1991), alueidenkäyttölaissa (132/1999), rakentamislaissa (751/2023), vesilaissa (587/2011), poronhoitolaissa (848/1990), säteilylaissa (859/2018), ydinenergialaissa (/), muinaismuistolaissa (295/1963), maastoliikennelaissa (1710/1995), patoturvallisuuslaissa (494/2009), hallintolaissa (434/2003), sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003), saamelaiskäräjistä annetussa laissa, saamen kielilaissa (1086/2003), kielilaissa (423/2003), ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa (172/2012), eräiden kiinteistönhankintojen luvanvaraisuudesta annetussa laissa (470/2019), valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetussa laissa (469/2019) ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi annetussa laissa (468/2019) sekä lisäksi muualla laissa.

33 §

Lupaviranomaiset

Valtioneuvosto ratkaisee kaivosaluelunastuslupa-asian.

Kaivosviranomainen ratkaisee varausilmoituksia, malminetsintälupia, kaivoslupia ja kullanhuuhdontalupia koskevat asiat.

— —

73 §

Luvan siirto

Malminetsintälupa, kaivoslupa ja kullanhuuhdontalupa voidaan siirtää toiselle. Siirron saajan tulee täyttää vastaavat vaatimukset kuin luvanhaltijalta tämän lain mukaan edellytetään.

— —

147 §

Kaivostoiminnan lopettamispäätös

— —

Kaivosviranomaisen on tehtävä kaivostoiminnan lopettamispäätös, kun 143 §:ssä ja 144 §:n 1 momentissa tarkoitetut toimenpiteet on olennaisilta osin tehty siten kuin yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi on tarpeen. Jos kyse on kaivostoiminnasta, jossa on tuotettu uraania tai toriumia, kaivosviranomainen ei kuitenkaan saa tehdä lopettamispäätöstä, ennen kuin Säteilyturvakeskus on todennut lopettamistoimenpiteet säteilyturvallisuuden kannalta asianmukaisesti tehdyiksi ja hyväksynyt ne.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

6.

Laki

vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun 82 §:n lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 82 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 358/2015, seuraavasti:

82 §

Räjähteiden luovutusrajoitukset

Räjähteitä saa luovuttaa:
1) sille, jolla on lupa valmistaa tai varastoida räjähteitä;
2) toiminnanharjoittajalle, joka elinkeinotoimintana harjoittaa räjäytys- ja louhintatyötä ja jonka palveluksessa on panostajalaissa tarkoitettu panostaja;
3) vähäisiä määriä ydinenergialaissa (/) tarkoitetulle turvahenkilölle, joka tarvitsee räjähteitä mainitun lain 58 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaisesti turvatarkastuksessa käytettävän koiran kouluttamiseen ja joka täyttää panostajalain (423/2016) 8 §:n 1 momentissa säädetyt vaatimukset.
— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

7.

Laki

Finanssivalvonnasta annetun lain 71 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 4 §:n 6 momentti ja 71 §:n 1 momentin 11 f kohta, sellaisena kuin niistä on 4 §:n 6 momentti laissa 556/2024 ja 71 §:n 1 momentin 11 f kohta laissa 270/2021, seuraavasti:

4 §

Valvottavat

— —

Finanssivalvonta valvoo valtion eläkerahaston ja Valtion ydinjätehuoltorahaston sijoitustoimintaa sekä sisäpiirirekisteriä ja sisäpiiri-ilmoitusta koskevien säännösten noudattamista sekä kirkon eläkerahastoa. Valvontatehtävistä säädetään lisäksi valtion eläkerahastosta annetussa laissa (1297/2006), ydinenergialaissa (/) ja kirkkolaissa (652/2023).

71 §

Oikeus ja velvollisuus luovuttaa tietoja

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, Finanssivalvonnalla on oikeus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoja:
— —

11 f) työ- ja elinkeinoministeriölle sen ydinenergialaissa säädettyjen ydinjätehuollon kustannuksiin varautumista sekä Valtion ydinjätehuoltorahaston ohjausta ja valvontaa koskevien tehtävien hoitamista varten;
— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

8.

Laki

turvallisuusselvityslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan turvallisuusselvityslain (726/2014) 21 §:n 1 momentin 5 kohta, 33 §:n 1 momentin 4 kohta ja 36 §:n 1 momentin 3 kohta, sellaisena kuin niistä on 21 §:n 1 momentin 5 kohta laissa 965/2020 ja 36 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 931/2016, sekä

lisätään 21 §:n 1 momenttiin uusi 5 a, 5 b ja 5 c kohta seuraavasti:

21 §

Suppean henkilöturvallisuusselvityksen piiriin kuuluvat tehtävät

Suppea henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia sellaiseen palvelussuhteeseen tai toimeksiantotehtävää suorittamaan valittavasta taikka palvelussuhdetta tai toimeksiantotehtävää hoitavasta, joka:

— —

5) pääsee ydinenergialaissa (/20) tarkoitettuun ydinlaitokseen tai ydinaineen talteenottolaitokseen taikka pääsemällä tällaisen laitoksen rakentamisalueelle tai muutoin osallistumalla tällaisen laitoksen suunnitteluun tai rakentamiseen tai käyttöön saa laitoksesta tietoja, joiden paljastuminen tai oikeudeton käyttö voi aiheuttaa laitoksen turvallisuuden vaarantumisen;

5 a) pääsee paikkaan, jossa valmistetaan, tuotetaan, käsitellään, käytetään tai varastoidaan ydinenergialaissa tarkoitettuja ydinaineita;

5 b) osallistuu ydinenergialaissa tarkoitetun ydinaineen tai ydinjätteen kuljetukseen;

5 c) pääsee sellaiseen säteilylähteen käyttöpaikkaan tai varastointitilaan, jossa sijaitsevien radioaktiivisten aineiden määrä vastaa säteilylainsäädännössä tarkoitettua korkea-aktiivisen umpilähteen aktiivisuustasoa tai on sitä korkeampi;

— —

33 §

Yritysturvallisuusselvityksen hakemiseen oikeutetut

Yritysturvallisuusselvitystä voi hakea:

— —

4) 21 §:n 1 momentin 5, 5 a, 5 b, 5 c ja 6 kohdassa tarkoitettua toimintaa valvova viranomainen.

— —

36 §

Yritysturvallisuusselvityksen laatimisen edellytykset

Yritysturvallisuusselvitys voidaan laatia, jos selvitys on tarpeen yrityksen arvioimiseksi, kun:

— —

3) toimintaa valvova viranomainen pyytää yritysturvallisuusselvitystä sellaisesta yrityksestä, joka harjoittaa 21 §:n 1 momentin 5, 5 a, 5 b, 5 c tai 6 kohdassa tarkoitettua toimintaa tai on osallistumassa aliurakoitsijana hankkeeseen, jossa sillä tai sen työntekijöillä on pääsy mainituissa lainkohdissa tarkoitettuihin tietoihin taikka tiloihin tai alueelle.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

9.

Laki

pelastuslain 48 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan pelastuslain (379/2011) 48 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisina kuin se on laissa 563/2023, seuraavasti:

48 §

Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoinen pelastussuunnitelma

Pelastuslaitoksen on laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa alueille, joilla on:

1) ydinenergialaissa (/20) tarkoitettu ydinlaitos;

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

10.

Laki

kyberturvallisuuslain 26 §:n ja liitteen I muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kyberturvallisuuslain (124/2025) 26 §:n 1 momentin 2, 3 ja 7 kohta sekä *lisätään* kyberturvallisuuslain 26 §:n 1 momenttiin uusi 8 kohta ja liitteeseen I uusi 16 kohta seuraavasti:

26 §

Valvovat viranomaiset

Tämän lain, sen nojalla annettujen määräysten ja NIS 2 –direktiivin nojalla annettujen säännösten noudattamista valvoo:

— —

2) Energiavirasto siltä osin kuin kyse on liitteen I kohdissa 8 ja 9 sekä kohdan 10 alakohdissa a-c ja kohdan 12 alakohdassa b tarkoitetuista toimijoista pois lukien 8 kohdan d alakohtaan kuuluvat toimijat, jotka kuuluvat Säteilyturvakeskuksen valvonnan alaan;

3) Turvallisuus- ja kemikaalivirasto siltä osin kuin kyse on liitteen I kohdan 10 alakohdissa d–g, kohdassa 11, kohdan 12 alakohdassa a sekä liitteen II kohdissa 6 ja 11–13 tarkoitetuista toimijoista lukuun ottamatta ne liitteen I 12 kohdan a alakohdassa tarkoitetut toimijat, jotka kuuluvat Säteilyturvakeskuksen valvonnan alaan;

— —

7) Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus siltä osin kuin kyse on liitteen I kohdan 13 alakohdissa c-f ja liitteen II kohdissa 9 ja 10 tarkoitetuista toimijoista;

8) Säteilyturvakeskus siltä osin kuin kyse on liitteen I 8 kohdan alakohdassa d tai 12 kohdan a alakohdassa tarkoitetuista toimijoista silloin, kun kyseistä toimintoa toteuttaa ydinenergialaissa (/20) tarkoitettu ydinlaitos taikka liitteen I 16 kohdassa tarkoitetusta toimijasta.

— —

Liite I

16. Toiminnanharjoittajat, joilla on ydinenergialaissa tarkoitettu ydinlaitoksen käyttölupa, ja kyse ei ole liitteen I 8 kohdan d alakohdassa d tai 12 kohdan a alakohdassatarkoitetuista toimijoista.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

11.

Laki

rakentamislain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rakentamislain (751/2023) 1 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

— —

Tämän lain 4 ja 12 luvun säännösten soveltamisesta ydinlaitoksen rakentamiseen ja rakenteisiin säädetään ydinenergialaissa (/).

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

12.

Laki

eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annetun lain (954/2012) 2 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 958/2018, uusi 3 momentti seuraavasti:

2 §

Soveltamisala

— —

Tätä lakia ei myöskään sovelleta ydinenergialaissa (/) tarkoitettuun ydintekniseen rakenteeseen.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

Laki

[Kopioi säädöksen nimi tähän]

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
# § [Kopioi momentin teksti tähän]	# § [Kopioi momentin teksti tähän]
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . .